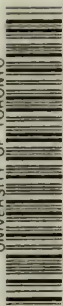

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00058578 6

SPISY FILOSOFICKÉ FAKULTY
UNIVERSITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVĚ.
REDIGUJÍ PROF. DR. V. CHALOUPECKÝ A PROF. DR. M. WEINGART.
ČÍSLO IV.

PROF. DR. MILOŠ WEINGART:

**BYZANTSKÉ KRONIKY
V LITERATUŘE
CÍRKEVNĚSLOVANSKÉ.**

PŘEHLED A ROZBOR FILOLOGICKÝ.

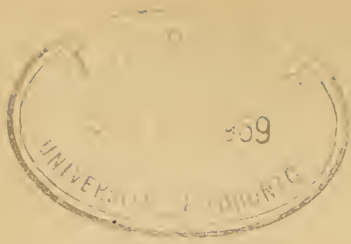
ČÁST II. — ODDÍL 2.

V BRATISLAVĚ 1923.

VYDÁVÁ FILOSOFICKÁ FAKULTA UNIVERSITY KOMENSKÉHO
Z PODPORY MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY

TISKEM STÁTNÍ TISKÁRNY V PRAZE.

FIG

6578

588

W. H.

C. E.

000112

Část II. — Oddíl druhý:

Lětovník

čili t. zv. srbská redakce Georgiovy kroniky.

IV.

SRBSKÁ REDAKCE ČILI LĚTOVNÍK. RUKOPIS MOSKEVSKÝ SYNODÁLNÍ.

Nadpis zní:

ЛѢТОВНИКЪ СЪКРАЩЕНЪ УТЪ РАЗЛИЧНЫХЪ АКТОНИСЦЪ И ПОВѢДА-
ТЕЛЪ И СЪСТАВАНЪ УТЪ ГЕОРГІА ГРЪКШНАА ИНОКА.

Rukopisy v chronologickém pořádku:

1. Moskevské synodální bibliothéky č. 148, z r. 1386 [označuji jej M].
2. Šafaříkův, nyní v knihovně Národního Musea IX D 32, z r. 1389 [Š].
3. Athonský, v klášteře sv. Pavla, snad z r. 1387, rozhodně z konce XIV. století.
4. Vídeňské dvorní knihovny, rovněž z konce XIV. stol.
5. Athonský chilendarský, z XV. stol.
6. Chludovský č. 183, z XV. stol.
7. Rumjancevského musea v Moskvě č. XLII., z XV. století.
8. Bukureštský, v Museu starožitností v Bukurešti, z počátku XV. století.
9. Jiný bukureštský, tamtéž, z druhé polovice XV. stol.
10. Dubrovnický, objevený r. 1894 P. A. Syrku, z XVI. stol. (r. 1597).
11. a 12. Dvě mladší kopie ve sbírce Undolského č. 1092 a 1094.
13. *Neúplný* Lětovnik v bělehradské národní knihovně č. 328, ze XIV.—XV. století. Prozkoumal jej r. 1894 na své studijní cestě prof. J. Polívka. [značka B.].

14. *Zkrácený* Lětovník v knihovně srbské učené společnosti (Српско Учено друштво) v Bělehradě, č. 24, z roč. XVII. stol.; prozkoumal jej taktéž prof. Polívka.

Pozn. Jagić (AfslPh II. 1. c.) znal jen *devět* rukopisů, totiž moskevský, Šafaříkův, vídeňský, chludovský, oba athonské, rumjancevský a obě kopie Undoľského. Rukopis dubrovnický objevil P. A. Syrku na své studijní cestě (o tom Краткій отчетъ о занятяхъ за границей . . . въ лѣтніе мѣсяцы 1893 и 1894 гг., Извѣстія (Bulletin) И. Акад. Н., II. 1895, V. серия, вып. 2., стр. СС). Viděl jej u dubrovnického bankéře Nila Boškoviće, a ten jej obdržel ještě s jinými rukopisy od Georgia Aleksiće, obchodníka tamtéž. Syrku bohužel oznámil o tomto rukopise jen tolik, že pochází z r. 1597. Také o tom, jaké byly další osudy tohoto rukopisu v poslední době, nic nevíme. — Oba rukopisy bělehradské uvedl ve známost teprve prof. Polívka. Podal o nich zprávu ve Věstníku Č. akad. IV, 1895, 154/5. (Zpráva o stud. cestě do klášterů Fruškogorských a do Bělehradu), ale mnohem obšírnější byly jeho poznámky o obou rukopisech. Zůstaly netištěny a byly mi obzvláštní laskavostí p. professorovou dány k použití. Na oba rukopisy bukureštské jsem připadl v popise A. J. Jacimirského o slovanských rukopisech rumunských bibliothek (Сборникъ Отдѣленія рус. яз. 1905, 501—508). Proběhne tedy jednotlivé rukopisy.

Rukopis moskevský synodální. Literatura o něm.

Tento rukopis zaznamenal již Kalajdovič (Іоаннъ эскархъ, 1829, str. 88) a od té doby je to nejznámější slovanský rukopis Georgiův. Počínaje Obolenským (Чтенія 1846) citují jej všichni, kdo o Georgiovi psali. Ale jeho popis nebyl dosud podán.

Popis, který tu podávám, je dílem podle vlastního názoru (ale ne podrobného studia; na to jsem v Moskvě neměl kdy), dílem podle krátkého sdělení v Памятникахъ древней письменности II. 1879 a III. 1880, a dílem podle fotolithografické reprodukce tohoto rukopisu, kterou vydalo Общество любителей древней письменности v l. 1878—1881 jako č. XXII a LVI (tento svazek obsahuje první polovici kroniky, až ke Konstantinovi Velikému) a LXIX (tento druhý svazek sahá od Konstantina do konce díla). Tuto reprodukci má knihovna musejní

(sign. 79 A 187); její druhou část jsem si i sám opatřil v Petrohradě r. 1910 ve společnosti bibliofilů (v paláci hr. Šeremetěva na Fontance). Tuto reprodukcí chystal r. 1878 A. P. Kryžin, jenž zaujímal vůdčí místo v geografickém a historickém oddíle společnosti, ale zemřel ještě před počátkem vydání. Proto výroční shromáždění Společnosti dne 26. dubna 1879 se usneslo na podnět Sreznevského, uznávajíc kromobyčejnou literárně historickou důležitost kroniky, vydati rukopis synodální zcela věrně, строка въ строку, буква въ букву, даже съ сохраненіемъ переносовъ подлинника, a proto zvolilo cestu fotolithografickou. Ale ani tato cesta není docela jistá: Šachmatov zjistil, že ve fotografickém vydání Sborníka Svjatoslavova z r. 1073, pořizéném Společností, jsou chyby (AfsI Ph VI 590 n.; Извѣстія — Bulletin — ИАН, II., 1895, Отчетъ CLXXXV). Bude tedy třeba před vydáním Lětovníku tiskem kontrolovati i tuto reprodukcí; na několik nedopatření jsem připadl. Vydání Společnosti obstaral státní rada P. P. Novickij pod dozorem A. J. Timofějeva. Před tím byly drobné výňatky z tohoto rukopisu uveřejněny v I. svazku Полн. собранія рус. лѣт.

Z osudů tohoto rukopisu lze uvésti jen to, že byl — podle předmluvy k fotolithografickému vydání — jedním z těch, které byly r. 1655 převezeny Arseniem Suchanovem z Athona do Moskvy.

Popis paleografický. Rukopis má 434 listy pergamenové in folio. Výška popsaného sloupce průměrně 21 cm, šířka 15 cm. Na každé straně je psáno in continuo v jednom sloupci, a to obyčejně 30 řádek. Na l. 1 a 216, t. j. na začátku kroniky a na začátku byzantských dějin, jsou ozdobná záhlaví — kříž a kruhový ornament. Tato záhlaví jsou provedena písmem ligaturovým; jinak je psáno ustavem, přecházejícím v poloustav. Iniciálky, zejména při nastoupení nového panovníka, jsou právě jako ona záhlaví, rumělkou vykresleny, jinak je psáno černě a to písmem zachovalým a čitelným. Tu a tam je pergamen protržen, jinak je rukopis dobře zachován. Iniciálky jsou velmi protáhlé, a bývá to nejčastěji Π, sahající až přes tři řádky (По клавдин же црѣткова иервн. а р.) U některých písmen, zejména u ζ χ, jsou někdy vlasové čáry velmi protaženy, zejména v druhé polovici rukopisu; tam také se písmo poněkud kloní na pravo: písar

již zřejmě pospíchal. Ale jinak je celý objemný rukopis psán jakoby touž rukou, ač pochází ode dvou písařů. Záhlaví:

L. 1. лѣтописнь . . . , nadpis, jak uveden zde na str. 145.

L. 16. зачѣлѣ лѣтописица гѣурѣга ѿиѣка, t. j. počátek t. zv. IV. knihy.

L. 216. начело съ кмь хрѣстіаньскаго црѣва н ѿ велицѣкмь кон'стантинѣ.

Na l. 433/4 dlouhá **subskripcie** touž rukou jako vlastní text druhé části.¹⁷⁾ **Понѣжѣ** благоколѣнниемъ ѿчемъ ѿ сыскѣсїемъ все-стаго дѣла въпактивѣи се ѿдннороднїи снѣ н слово бжїи н роже се ѿ прѣчистыи вѣце н прїодвы марїе, въ пактъ ѿблѣкнїи се ѿ нашъ зракъ въспрїемнїи — вїдѣвъ бѣ ре зижитель гнѣблима чѣка, роукама ѿгоже сътвори — прѣклонъ пѣса съхѣднть, смѣрив' се даже до рабнїа ѿбразѣ ѿ заблѣужнїи ѿбрѣтъ въкоухушнїи ѿвчѣ, на рамоу въспрїемъ къ ѿцоу прїнесе ѿ къ своемоу хѣтѣнїю наше ѿство' възнесъ ѿ посаднѣ ѿ десноу ѿ величѣсїа на вѣсоки — тѣм'же мѣ прѣстнїи что ти прїнесе, ѿ хѣ, въсѣхъ цроу, поплѣзъшей се даже до смѣрѣти? Кѣ ли благодаренїи прїнесе, кренїи на нашнми ѿстнами къ похва-ленїю многоаго ти благо ѿтробнїа, ѿже толико възлюбешоу на ѿ къзвнїшоу падшїи ѿбразъ стрѣтнїи, вѣзрїеннїемъ мѣрднїемъ своимъ? прѣкъ послалъ ѿсн, хѣ, прѣрѣци ѿже къ намъ прншь-ствнїи твоѣ, аплн же проповѣдати твоѣа величнїа. ѿ ѿвѣи ѿвѣд прѣрѣкоше прншьствнїи твоѣ, снн же крѣпнїемъ прѣсвѣтнїи ѿзыкнїи. Таже мннкнїи стнїи ѿвнїа ѿсн, ѿже всѣа ѿмѣтнїи въмѣ-

¹⁷⁾ Citáty z rukopisu podávají se sice s interpunkcí upravenou a s oddělováním slov (v rkp. M se slova pravidlem neodděluje), ale s věrným zachováním pravopisu, též se všemi značkami. Podotýkám však, že umístění nadřádkových značek, velmi rozmanité a často i nahodilé, nebylo lze typograficky docela věrně vystihnouti.

нише, да тебе ѣдино приѣврѣоуть, радости аггѡмъ и чаккѡ.
 И по текѣ на рани тѣлеса своѣ прѣдание, и ѣще же и приобикный
 ѡцѣ събори мѡожьства, ѡже проснаше къ кѣемъ мѡрѣ ѡко
 скѣтнаа, скитающе се къ гора, къ нещерахъ, къ пропасти землѣни,
 ѡмже не бѣ доишь къкъмиръ, ѡже и нещасна различнаѣ сѣиѣ
 житнѣ ѡ повѣданиѣ, ѡже прѣже закона ѡ бартѣи ѡ въ законѣ
 ѡ по бартѣи, ветхѣи ѡ новѣи закѣтѣ, прѣжде потопа ѡ по по-
 топѣ, даже до ха, рѣшнаго вѡѡцѣмъ прѣркѡ двѣдѡ: каговѣ-
 титѣ днѣ ѡ днѣ спсѣнии кѣже: рѣшнаго прѣркѡ исани: приидѣте,
 къкъдѣмъ на гороу гѣю ѡ къ двѣ такѡвѣи ѡ тоу сзрѣмъ до-
 вѡтоу неизрениоуѡ, сѣнаюроу лица ѡго; пакѣи рѣшнаго прѣркѡ
 ѣвѣкиланамъ: сѣе чѣчѣ, съ трѡудѡ ѡжѣ хаѣкъ своѣи и кодоу та-
 коже ѡи.

и ѡваче сѣ ѣдино вѣмъ ѡ вѣроуѡ, ѡко рѣкинъ „безъ мѣ
 неможете створити ничесоже“ ѡ „кѣа къвозможна вѣроуѡромоу“,
 тѣи и нашей хоудости поможе. ѡ иснеа сѣ сѣиѣ кинѣа, лѣто-
 писѣ въ стѣки гѡрѣ къ ѡбытѣли стѣи и цѣрки и чѣтнѣи лаврѣи
 прѣстѣни вѣе Хѣлааи да ра багочѣнѡмоу и хѣтолюбѣнѡмоу го-
 спѣдноу ра до в а н о у, поиъ къхотѣ имѣти сѣю кинѣа къ
 домоу своѣмъ и наслажати се прочитаниѣ ѡ ниѣи мнѡоуѡши
 дрѣвни цѣркѣ ѡ адама даже до потопа и ѡ потопа до ха, по хѣ
 багочѣнѣи цѣркѣ ѡ стѣи ѡ дѣхѡносѣи моужѣи да(а)же до цѣтва
 кѡнстанѣина, ирѣниа сѣа. и тогда игоумьнѣствоуѡроуѡ въ томъ же
 монастѣры хѣлаандари мѣтрополѣнтоу цѣркааго гра сѣра кѣ сѣвѣк.
 и при ни испѣа сѣ поболѣниѣи и потѣшаниѣмъ ѡже ѡ ниѣи,
 любе ради гѣна ра до в а н а чѣтномоу стѣарѣоу кѣ иѡасафоу роуѣками
 мнѡгрѣшѣи ѡ смѣрѣнѣи та монахъ, рѡма и вѣсѣлаѣа.

тѣмже ^ммалъ ^хкѣѣ ^хщцъ же и господи наши, прочитаючи сию
 книгоу, аще и нечесо недостатчно смотритъ ^хзе, сконамъ благо-
 дарнии разоуму да незазритъ нашемоу неразоумно, понеже елика
 наидосмо, оу извѣдоу писасмо а неприложисмо ничесѣже. а мо-
 рѣи выше кѣмѣтити, да кѣмѣтитъ, поменуѣкъ ѡно глѡщеще:
 дроугъ дроугоу теготи носите и тако скончаѣте законъ ^хцѣхъ,
 да и кѣи ^ткако мѣзоу ^тприме ^тѡ дающаго молитвы ^хмлещимъсе
 и ^хблещи (т. j. благословеца) ^хлѣта праведни. ^тамнѣ. + кѣ ^тлѣ ^тѣ
 ѡ. ѡ. ѣ. ѡ. индик'тѡна. ѣ. го. (6894—5508 = 1386).

Rukopis byl tedy psán pro šlechtice Radovana, jenž se
 chtěl jím těšiti, z lásky křesťanské dvěma mnichy chilandar-
 skými, Romanem a Vasilijem. Roman se podepsal na l. 215 v:
 снѣ ме, ѡ ^нтрѣхъжележнѣи крѣте. ^нрѡма; Vasilij zase na konci dila
 na l. 432 v: гн ^гцѣ ^лхѣ, снѣ ^гвжнѣ, ^лпомноуи ^лме ^лгрѣшна. ^лвасѣ.
 Roman tedy psal první polovici rukopisu, Vasilij druhou, od
 Konstantina Velikého.

Na začátku rukopisu je kromě toho pozdější zápis (srv.
 Пам. древ. письм. II, 98): лѣта. з. а. ѡ. г. (7163) ^люна прислааь
 сѣю книгоу ^лГеорѣа ^линока ^ладонскѣи ^лгоры ^лмонастира ^лсв. ^лпавла
^лкелкомоучениника ^лгеорѣа ^лархимандрита ^лананиѣ ^лсъ ^лкратнию.
 Z toho plyne, že náš rukopis nezůstal v klášteře chilandar-
 ském, nýbrž byl později až do r. 7163 = 1655, kdy byl odvezen
 do Moskvy, v majetku athonského klášteřa sv. Pavla.

Naši písaři, Roman a Vasilij, byli pečliví. Jeví se to nejen
 v pěkném vzhledu písma dosti velikého (3—4 mm), nýbrž
 i v celé úpravě stran pečlivě vyplněných a rovně popsaných,
 ač bez linkování. Omylů je málo. Jejich svědomitost je patrná
 také v tom, jak Vasilij připomíná na konci subskripce, že
 psali věrně podle předlohy a nic nepřidali ani nezměnili. Že si
 při tom nařikají na namahavou práci, to je nevzácný tón jiho-
 slovanských písařů (srv. Karskij, Очеркъ слав.-рус. палеогр.

4 vyd., 1913, 178; Sobolevskij, Слав.-рус. палеографія, v Petrohradě 1908, str. 35, cituje příklady).

Rukopis obsahuje několik postranních poznámek, od pisařů rukopisů:

1. 59a нс наковѣникъ нахоѣ.

67a nah. саѣль.

116a nah. ѡ мака^хрев.

215b pod vyobrazením kříže: крѣс трѡицѣ покланяемо
се вако и стѡе кскренинѣ трѡ савн(?)

302b зри.

303 a 4 v textu je мытарствѣ napsáno dvakrát (ale asi správně); druhé pisař přeškrtl a po straně napsal: сѣ номрхъ-
ле зри(?); nelze přečísti.

31b po straně Філаа зокет'се кодк оуциненнѣи неходъ и
схходъ.

334 a ř. 5 při narození Konstantina Kopronyma na pokraji:
зри ѡпачено ѡ констан'тене се.

Vedle toho je na počátku kroniky jinou rukou, skoropisem, několik poznámek:

6a георгия, 7a инѡка, 9a о ѡдеде архѣренетк, нахоѣ ѡ
лѣξандрѣ. Písmena я а э ukazují, že tyto poznámky pocházejí
až od ruského čtenáře, а jsou tedy ze XVII. století.

O jednotlivých písmenech:

з ani ѓ se nevyskytuje. т se píše m obyčejně, ѣ nečasto,
na př. 330a Константинъ. V řeckých slovích se píše ξ, ψ, ѣ.

и je daleko častější než ѡ. Toto se vyskytuje (se 2 tečkami)
obyčejně před samohláskou nebo před slabikou jotovanou:
христѣаномъ 216a, которѣи 216b, на соуженїи 220b, ѡ арїа 221a,
желающїимъ 229a, прїнде 262a, дѣколоу 283a, сергїа 299a, сївнъ
323a, еѣлѣ 350b, соуцинхъ 414b.

Ale i v těchto případech je daleko častější н, na př.:
кскренинѣ 216a, сѣкѣцаннѣ 227a, ѡшьеткнѣ 249a, арсению
249b, ѡвѣсна 420b.

Mezi souhláskami píše se *i* v cizích slovech: *тїридатомь* 220b, *адїандѣ* 275b. Vedle *o* se vyskytá velmi široké *o*, na př. *отрокъ* 249a, a také *w*; toto zvláště v předložkách a v předponách: *ѡ поуна* 252a, *ѡ пещеры* 256b, *ѡдадеѣ* 283a, *ѡ сїона* 321a, *ѡ херевна* 332a, *ѡ елїнь* 340a; v předložce *ѡ* vždycky. Vůbec pak *w* nacházíme v násloví: *къ множе крѣме* 242a, *вкрѣте* 257a, *встаклають* 283a, *встрѣ* 294a, *вкланннн* 316a, *вкрочень* 360a. Mimo to čteme tu *оуѣw* 251a, a často, *съввору* 251b, *старвстн* 257a, *зѣw* 347b, bez určitého pravidla.

oo se nevyskytuje.

s vedle *оу* je řídké: *ккѣнѣ* 295a, *гнѣ снн* 315a, (na konci řádku), *сѣтъ* 321a, *ѡ кѣ доу* 378a; zejména na konci řádku pro úsporu místa.

Joto vané hlásky se píše skoro důsledně, a to v koncovkách i v násloví, s i-.

Příklady:

и: *далматнн* 216b, *вглаголннн* 223b, *дрѣуга* 232b, *оу-гланнн* 240b, *ѣула* 245a, *вдокинн* 276a, *раздлн* 288a, *вкланннн* 314a, *нко* 321a, *комзнн* 336, *вдѣла* 341a, *аплѣска* 350b, *медоднн* 380a, *касннн* 391a atd.

н: *свон* 223a, *нѣкнн* 224b, *нѣтъ* 225a, *къ ндїносѣуѣство* 232a, *съвнрѣтѣ* 244a, *разнѣствнн* 283a, *спѣушнн* 288a, *брннн* 316b, *нпрннѣтъ* 331a, *къхѣдѣнн* 351a, *нмоу* 400b, *снн* 414b, *нда* 419a. Najdeme sice také *нѣ* 240b, *нѣпѣтоу* 319a, ale takových případů je rozhodně nevelká menšina.

ю se píše pravidelně: *встаклають* 283a, *кѣроуѣоуѣоу* 433b a j. Ostatní výklady řadíme raději do hláskosloví.

Ligatury jsou řídké: *ѣ*: *келнчѣѣ* 433a, a ligatura *а-у* několikrát.

Písmena nad řádkou ve slovech zkráceně vypsaných, bývají nejčastěji *т*, *ѣ*, *с*: *ѡ* pravidelně, *гнѣ*, *рѣжеже*, *прѣнѣ*, *нѣга* obyčejně; vždycky *цѣтвѣка*.

V koncovkách tvarových *м* a *х*, též (méně) *т* v 3. osobě. Také reflexivum se obyčejně označuje jen *ѣ* nad řádkou: *прѣ-къзѣѣцнн* 217a, *нвѣннн* 222b, *бѣзакѣннннн* 271a (na konci

řádku), и҃грациѣи 365a, коу҃де 367b (kop. ř.), скои 376 (k. ř.), оу҃тврѣдиѣи 387b, и 402b. Celkem tyto případy nejsou příliš časté. Někdy se také samohlásky vynechávají: и҃ррици 218a, де҃вирѣтк 233b, де҃вѣсиѣ 333a, на ке҃ри 391a, оу҃тврѣкши 417b, ие вѣдѣцкы.

Pod titlou se zkracují slova zvláště častá, a také v jiných rukopisech vůbec zkracovaná: бѣ, гѣ, и҃сѣ, чакѣ, вѣи, цѣ, стѣи, сѣишикѣ, глати (ale е҃ванѣ, апѣ) a to ovšem ve všech tvarech i odvozeninách, na př. вѣд. Zkrácených slov je tu méně než v rukopise Šafaříkově.

Mezer mezi slovy takřka není, odstavce obyčejně jen při nastoupení jiného panovníka. Celkem grafika jeví tedy konservativnost; ale ráz písma, poněkud neklidný a zběžný, zejména vlivem dlouhých vlasových čar, způsobuje, že první dojem z tohoto rukopisu nebudí ponětí o jeho starožitnosti tolik, jako je tomu u rukopisu Šafaříkova, jehož krásné stojaté, vyrovnané písmo mu dodává starobylého vzhledu, ač v jazyce jeví některé rysy mladší. Proto také čtení Š je mnohem pohodlnější než M. Vedle toho musíme se zmíniti o tom, že v rukopise moskovském je poměrně mnoho značek nad řádkových, rozhodně více než v Š, a ty nikterak nezpříjemňují jeho čtení.

Je to především spousta přídešníků a podobných obloučků beze všeho významu. Tak na př. l. 346a ř. 28—30 najdeme takovouto rozmanitost ve značkách:

мн'о҃гыми х҃р҃тїаньскыми кр҃кѣми ѿскр҃книѣи ѿ е҃кѣвкскѣи ми' призѣканиѣи ѿ ш҃рѣкѣми' и оу҃кѣдѣ что и мрѣз'кыи ми' дѣканиѣи. Tvar těchto rozmanitých čárek bývá často neurčitý.

Pravidel zde hledati je marné. Obyčejně samohláskové náslaví se neobejde bez přídešniku, ale také najdeme nezřídka и, оу҃кѣ a pod. bez něho. Mimo to bývá oblouček stojatý obyčejně nad і, ѣ a také nad koncovým ѣ (kdežto nad koncovým и ležatý, ale jen někdy); také nad ѣ ve dvojhláscе оѣ, a nad і v písmeně ѣ: жиѣиѣ 346, мѣчѣмѣ 391b, кѣ стѣмоуѣ 392a, аг҃ларѣиѣ 393a.

Často ' najdeme i ve skupinách souhláskových: коз'мк 398a, нос'ла 216a, ale někdy až za nimi: ми'огы často. V tomto velikém množství případů se ovšem také stane, že různé značky ' ' ' a j. jsou místo jeru (ккзмет'се 217a, к'скмь 283a, разгикквк'се 332a), ale soustavy v tom není a tudíž ani hláskoslovného významu. Jde tu jen o napodobení řeckého pravopisu, jak ukazuje jasně částice zvolací ѿ χε.

Přízvuky: Nejčastěji se vyskytá ostrý ' . Méně časté je „, jež bývá hlavně v slovích jednoslabičných: т̣ъ 111a, с̣ь 192b, с̣и ркчкь 4b, кт̣ѡ 337a, 246a, т̣ѡ 133a, т̣рѡ 24a, н̣ъ 2a, в̣ѡ 337a, зл̣ъ 246a (gen. sg.). Toto označování jednoslabičných slov je ve shodě se 17. kap. Konstantinova traktátu o písmenech (srv. Jagić. vyd. Разсужденія ... str. 428/140).

Někdy se vyskytne i ve dvojslabičných slovech: т̣ако 40a, зр̣ѣши 276b, ѡчк̣ъ 2a, a zase jednoslabičná slova, zvl. podstatná a tvary slovesné, mívají: н̣оць 257a, к̣ість 3a. Nad ѡ bývá akut často, zvláště v instrum. sg. a v dat. pl., takže takové slovo má pak dva přízvuky: ѡдѡмь dat. 130a, съ ѣпарх̣омь 412b. Nad w bývá často také —, př. с̣ѣмьн̣ь 413a. Při dvou samohláskách se klade ' nad druhou: кои̣ны 133a.

V položení ostrého přízvuku jsou asi tyto zvyky: řecká slova jenom někdy zachovávají svůj původní přízvuk, ale jindy ne: кеф̣али тис̣ь полеу̣сь 7a, плат̣онь 32a, арист̣отел 36a.

Jednoslabičné o-kmeny mívají přízvuk na slabice kořenné: гра̣да 119a, бра̣та 200b, въ м̣іръ 79a, ро̣говъ 23b, жи̣довъ 118a, нос̣евы 347a; jen nad w v instr. sg. bývá přízvuk v slabice příponové: нрав̣омь 295a; neutra: сл̣око a j.. Rovněž tak několikaslabičné o-kmeny mívají přízvuk na první slabice: по̣ут̣ники 330b, жи̣вотъ 360a (též u Š). Měkké kmeny příp. -telk taktéž: н̣итател̣емь 275a (ve středobulharštině mívají tyto kmeny přízvuk -telk, paroxytonický). Neutra na -kje nejsou přízvukována důsledně, jako v Š: гр̣к̣ин̣ин̣и lok. sg. 51b, ѡро̣уж̣іе 214b. V instr. 39. zase с̣ьк̣к̣т̣омь 407a, přízvuk na ѡ.

a-kmeny mívají přízvuk také na první kořenné slabice: ло̣ѣна 25a, жи̣ноу̣ 122b, по̣ѣжоу̣ 140a (výjimkou зем̣л̣ѡ 14a), сі̣л̣оу̣ 246a, гла̣вы 154b, въ хра̣минах̣ь 134a, жи̣намь 351a, ви̣на 317 a — jak viděti, v různých pádech. Z ostatních kmenů i-kmeny také mají kořenný přízvuk: н̣оци 295a, ѣр̣вст̣иу 358b;

u souhláskových jakoby kolísal *слѡвесама* 37a, *слѡвеса* 169a — *дрѣвеса* 61a. V substantivech samohláskových kmenů je vskutku i nyní v srbochorvatštině přízvuk pravidleni na kořenné slabice, ale ovšem jeho kvalita bývá různá, kdežto zde máme skoro vždy · (srv. A. Leskien, Grammatik der serbokroat. Sprache, Heidelberg 1914, 131—150).

Adjektiva mají přízvuk · na kořenné slabice: *кѡлѡма* 37a, *кѡшаа* ib., *страшнаа* 171a, *чѡсткшхъ* 212b, *кѡ роѣкахъ* *крдѣжнахъ* 306b. Podobně zájmena *ѡже* 4b, *ѡже* 4a, *сѡе* 158b, *сѡк* 25a, *сѡго* 65a, *ѡмоу* 331, *ѡномоу* 351a. Shoduje se to se skutečným stavem (srv. Leskien ib. 152 sl.). Slova složená mají akcent buď na obou členech *слѡкохѡтне* 336a, nebo na prvním členu *слѡкописанне* 47a, *кѡнекѡда* 257a, nebo na druhém *златоѡстк* 61a, *срѡкѡлѡбне* 336a. Zde není asi důslednosti. Neohebná slova bývají paroxytona: *ѡне* 47a, *крдѡк* 44a, *нѡче* 36a) *рдѡ* 24a, *нѡга* 341a, *нѡне* 35b; obyčejně však *нѡн* (*нѡн*) 346b a j., *ѡтѡн* 347a. Celkem pozorujeme naprostou převahu přízvuku na první slabice, tedy přízvuku posunutého proti stavu původnímu, a tedy zdá se, že tu máme co činiti s přízvukováním štokavským.

Slovesa. Praesens není oxytonický, což je hlavní rozdíl M od Š, nýbrž i zde je přízvuk posunut od konce slova: *нѡкѡдѡтъ* 24a, *рѡкоутъ* 28a, *кѡѡдоутъ* 94a, *хѡрѡма* 155a, *ѡѡрѡтъ* 185b, *нѡмѡтъ* 390b, *гѡнѡтъ* 403a. V imperfektu bývá sice přízvuk na *-ѡше*, *-ѡшѡ*, ale daleko ne vždy: *тѡрѡдѡшѡ* 17a, *нѡнѡмѡшѡ* ib. a — ale *мѡлѡшѡ се* 256, *нѡзѡртѡкѡшѡ* 363a, *гѡтѡкѡшѡ се* 391a; často také bývá impf. bez označení přízvuku: *нѡкѡнѡшѡ* 424a. Zde je tedy nedůslednost a při tom také neshoda s nynějším přízvukem štokavským. kde impf. mívá tůž akcent (u víceslabičných), jako l. sg. praes. (Leskien ib. 533 sl.); v praesentu však bylo označení přízvuku co do místa shodné celkem s nynějším. Aorist má přízvuk na kořeni, jako ve štokavštině (t. j. tam, kde infinitiv; Leskien 540 sl.): *нѡсѡн* 73b, *сѡтѡрѡн* 96a, *рѡдѡ* 117b, *рѡче* 124b, *нѡкѡдѡн се* 175a (jako nyní); v koncovkách *-ѡхъ*, *-ѡше*, bývá často přízvukováno *-ѡ-*, Imperativ, pokud není bez přízvuku (*нѡнѡнѡ* 256a), má ovšem přízvuk na 1. slabice: *ѡстѡкнѡте* 410a. Infinitiv nemá nikdy přízvuku na *-ти*, nýbrž na slabice kořenné *ѡкнѡти се* 12a; přízvuk je tedy zde již posunut, jako ve dnešní štokavštině (Leskien ib.

156 sl). Rovněž tak je tomu v participiích: не трѣпе (ale боиции се 12a), бѣкаема 78b (ale зворьмыи 5a), храниены 4a, рождена 317a.

Slovesa, složená s předložkou, obvyklejně nemají přízvuk na této předponě, nýbrž na kořeni: изрѣкъ 257a, нарѣкъ 4b, не-пріиметь 257a, ѿвѣдѣти 194b, похѣдѣти 197a, u cy — není pravidelnosti: оумьисан 2b — оумоленъ 223a. V této věci dnešní stav štokavštiny je mnohem složitější. Předložky ve spojení se substantivem nestrhují na sebe přízvuk: по вкрáзоу 1a, по ѿродѣ 190a; tato je věc je docela pravidelná. V nynější štokavštině se někdy přízvuk posunuje na předložku, a to tehdy, byl-li již původně na první slabice jména, při čemž je chronologický rozdíl v tomto posunutí podle toho, jde-li o původní intonaci klesavou ˘ či stoupavou ˙. (Leskien ib. 195). Předložky dvoj-slabičné mívají v M přízvuk svůj (кромѣ, радн) a substantivum u nich buď má buď nemá označení přízvuku.

O významu nadřádkových značek. Tolik asi lze vybrati z nadřádkových značek. Je otázka, jak na tento materiál polížití a lze-li mu přičítati cenu dokladovou.

Ruští filologové od počátku opisovali a vydávali rukopisy se všemi nadřádkovými znaky, ale Fr. Miklosich, který byl podobně jako náš Šafařík protivníkem paleografické metody ve vydávání památek, neuznával, že by tyto značky měly akcentologickou cenu, a vynechával je ve svých otiscích; po něm tak činili zejména badatelé západoslovanští a srbochorvatští (na př. Starine obsahují vydání vesměs beze značek), kdežto ruští a také bulharští se drželi ruské metody „bukva v bukvu“, a tedy přese všechny tiskové potíže věrně zachovávali všechny obloučky a čárky. Miklosich se přímo proti tomu vyslovil ve vydání Trojanské prítě (Starine III.) a náš Šafařík už před ním tak učinil velmi vtipně v předmluvě k vydání Památky dřevního písemnictví Jihoslovanů (1851). Nevkus této středověké grafiky prý „každého ducha, jehož čidla nezpergameněla a cit přírody, prostoty a pravdy dokona neutuchnul, nepřemožitelnou ošklivostí naplniti musí“ (předml. str. IV až VI.). Ironicky Šafařík odmítá nářek a výtky těch, kdo v jeho vydání sklamání neuvídí „ni oksije ni varije, ni slitné ni sigly, ni vědi-titly ni glagol-titly ni dobrotitly, ni slovo-titly ni čislo-titly ni titly vŭbec, ni vzmetu, ni češky, ni růžku, ni kavyky, ni onečka,

ni kamory, ni ratazy, ni pajerka, ni pavouka, ni kendemy, ni tartovezy, ni dudy, ni stračí nůžky . . . ni myšího trusu nad literami, ni potkaních chvostů pod literami“ [ony názvy značek pocházejí ze středověkých církevněslovanských gramatiků, zejména z Konstantina Kosteneckého; o této věci jsem psal ve stati o Šafaříkovi v II. díle Laichterovy Literatury čes. XIX. stol., 2/474, 1914/8, str. 474 sl.] V novější době nebylo o té věci dosaženo jednoty. Někteří vydavatelé tyto značky zachovávají a tím naznačují, že jim neupírají zcela významu (na př. Jagić, Разсужденія церковно-слав. и русскої старины о цер.-слав. языкѣ, Psalterium Bononiense), jiní zase pro zjednodušení tisku je vypouštějí (tak i někteří ruští, ač ti nejméně, na př. V. J. Sreznevskij ve vydání Symeona Logotheta, Istrin ve vydání Vremenniku Georgiova; též Bogdan ve vyd. Manassea).

Nejhorlivěji zastával se platnosti těchto značek Lavrov, jenž odporoval názoru, že by tu šlo jen o slepé a bezúčelné napodobení řeckého písma (Обзоръ str. 215—229), a nelze upřítí, že jeho výklady nejsou nepodstatné. Ukazují aspoň tolik, že mnohý znak v středobulharských rukopisech se vskutku shoduje s nynějším bulharským, zejména východobulharským přízvukem; jenže příklady Lavrovovy nepodávají úplné soustavy. Naproti tomu A. J. Sobolevskij ve své knize o paleografii (Слав.-рус. палеографія, v Petrohradě 1908), k přízvukům vůbec nepřihlíží. Poslední, kdo se paleografií zabýval (ак. Θ. Карскій, Очеркъ слав. кирилловскої палеографіи, vyd. 4. ve Varšavě 1913), má o této věci aspoň informační výklad (str. 148—150). V. Vondrák (Alkirchenslav. Gram. 2. vyd. 1912, 76) se omezuje na konstatování, že věc není dosud prozkoumána. — Větší význam než nadřádkovým značkám v rukopisech, přisuzuje se akcentům v srbochrvatských *prvotiscích*, o nichž napsal monografii již Stojan Novaković: Акценти у штампаних књигах црногорских и млетачких в Бѣлградѣ 1874, a pak v Glasniku 1877; týž studoval též akcentologii Křižanićovu (в РФВ) a akcenty trgovického evangelia z r. 1512 (Гласник 67, 1879).

V nejstarších církevněslovanských rukopisech, jak známo, není přízvukových značek,¹⁸⁾ ačkoli řecké rukopisy století

¹⁸⁾ Spornou otázkou o významu nadřádkových značek v kijeviských listech (Vondrák, O původu kijeviských listů, v Praze Akad. 1904;

IX.—XI. přízvuk označují. U jižních Slovanů se počínají objevovati značky přízvukové od konce XII. století, ale hojněji přibývá jich až od polovice XIV. století. Tehdy Euthymij trnovský vypracoval nauku pravopisnou v Bulharsku, a v Srbsku se jí přidržel Konstantin Kostenecký a celá athonská škola. Konstantin sestavil v XV. až XVII. kapitole svého spisu *О писмъ нехъ* pravidla o tom, jaký význam mají jednotlivé značky přízvukové a jiné. Rozeznává přízvuky (*силы гласоу*) tyto: *оѣіа*, *варіа*; *периспомѣни*, *ѡтвѣрѣніе гласоу порѣганіа*, *пѡхвалѣно* *въ оудикаѣни*, *попѣсно*, *молітвенно* (Jagić, *Разсужденія* 426/7 čili 139). Ale pro užívání jejich dává jen povšechné zásady, kdy se která má psáti, a uvádí jenom nečetné příklady; vlastních však pravidel o místě přízvuku a úplného výčtu všech případů různých intonací ovšem nemá. Stejně jich nenajdeme ani u jeho nástupců. Proto také Jagić v závěrečném výkladu o prosodii starých církevněslovanských gramatiků (ib. 793—800) neoceňuje jí se stanoviska dnešní akcentologie. Vzhledem k tomu, že akcentování Konstantinovo nebylo s tohoto stanoviska dosud vyšetřeno, omezují se na povšechný dojem, že celkem zvyklosti našich písařů, Romana a Vasilija, souhlasí s obyčeji Konstantinovými, jak je vidíme na grafice jeho vlastního spisu. Jestliže přes to není v našem rukopise takové soustavnosti jako u Konstantina, musíme míti na paměti, že jeho spis byl napsán ne před rokem 1423 (Murko, *Gesch. d. ält. südslaw. Litt.* 166), tedy o celý věk lidský později. Avšak způsob, jakým Konstantin vykládá o různých intonacích, prozrazuje jakýsi fonetický cit, a podobnost zvyků našich písařů s jeho pravidly nás vede k mínění, že značkám těm lze přece — ovšem s použitím opatrné kritiky — připisovati jakýsi význam.

V tom případě by se nám otvírala nová práce, *historická akcentologie*. Dosud je v plenkách. Všecky práce o srbochorvatském přízvuku jsou založeny na slovníku Vukově a na nových či nejnovějších dialektických zápisech: M. Rešetar, *Die serbokroat. Betonung südwestl. Mundarten*, Wien 1900; A. Belić *Діалектолог. карта серб. яз., Сбор. по славяновѣд. в Петроградѣ*

Grunskij, *Памятники и вопросы* 1904) necháme zde stranou. Zmínil jsem se o ní v *Novém Atheneu* II, 1921, str. 296 a zde dále v kap. VII. při popise rkpů Vid.

1905, II.; Rešetar, Der štokavische Dialekt, Wien 1907; Belić rec. o tom Rocz.-slaw I, 1908, 184; týž О српским или хрватским дијалектима, Глас 1908; Rešetar, Zur Frage über die Gruppierung d. s.-kr. Dialekte, AfslPh XXX, 1909, 597 sl.: Belić o tom Rocz.-slaw III, 283; Ivšić, Prilog za slav. akcentat, Rad 187 (1911); pak o čakavštině studie Đ. Nemaniće, Sitz.-Ber. Akad. Wiss., phil.-hist. Cl. CIV., CV., CVIII, o čemž Jagić, AfslhP VII, 490; Belić, Извѣстія XIV, 1902, кн. 2. Замѣтки по чакавскимъ говорамъ а Акцентатске студије v Бѣlehradě 1914, posléze Leskien, Grammatik der serbokroat. Sprache, Heidelberg 1914.¹⁹⁾

Dějiny štokavského přízvuku se obíral zvláště Đ. Daničić, Prilog za istoriju akcentuacije hrvatske ibi srpske (Rad 20, 1872, 150 n), při čemž užíval hlavně památek až ze XVI. století a mladších, a nedospěl k datování přízvukového posunutí. Maretić, Nov prilog. za istoriju akcentuacije hrvatske ili srpske (Rad, kn. 70, 71 a 73, 1884) zvolil jinou metodu, a chtěl řešiti dějiny štokavského přízvuku z metriky hlavně dubrovnické poesie, ale ani tu data posouvání nenacházíme. Šachmatov studoval srbochrvatské grammatiky a slovníkáře (PФВ XIX, XX, XXIII, XXIV), ale hlavně z počátku XIX. století a do minulosti nešel za XVII. století; Belić pak (Акцентатске студије, str. 22 n.) ze starší literatury probírá Križaniće, taktéž ze XVII. století. Také Vondrák (Vergl. slav. Gram. I, 221—232) neurčuje nikterak dobu, kdy nastalo nebo se provádělo štokavské posouvání. O toto datování se pokusil teprve nejnověji Hannes Sköld, Zur Chronologie der štokavischen Akzentverschiebung (Lund 1922, můj ref. ČMF L IX, 274 n.), ovšem také jen jedním směrem, totiž rozborem akcentuace cizích slov, přejatých do srbochrvatsčiny. Prozatímní výsledek, k němuž dospěl, je ten, že dolní mez pro počátek posouvání je století XIV., hlavně pak, že bylo prováděno v druhé polovici století patnáctého a působilo ještě na počátku šestnáctého. Můžeme-li přičítati akcentologický význam značkám našich rukopisů, tedy by již koncem XIV. století bylo posouvání

¹⁹⁾ Ostatní starší literatura je excerpována ve Vondrákově Vergl. slav. Gram. I., 1906, 221—232, ale tam také není nic řečeno o době, kdy (srbské) štokavské posunutí přízvuku nastalo.

silné. Naproti tomu o povaze přízvuku (intonaci) si z těchto značek netroufám nic usuzovati. Ale i onen závěr stran posouvání je velmi pochybný, poněvadž jednak ony značky neodpovídají vždy skutečné dnešní štokavské akcentuaci, jednak — a to zvláště — jsou kladeny s velkou nedůsledností a neúplně: jsou v rukopise celé řádky bez označení přízvukového. Proto zde (a dále v kap. V.) jsou značky nadřádkové zaznamenány nikoli jako bezpečný materiál, nýbrž jen pro úplnost popisu rukopisného a jako příspěvek k diskusi o této otázce jistě posud otevřené.

Charakteristika jazyková. Podáme jen stručný přehled hlavních znaků. Z *vokalismus*: Změna *ε* v *ο*. Nepatří sem případy v cizích jménech, jako w *мѡуѣцкѡвѣкѣ тѣлкѣ* 307a *юдеѡмѣ, єкреѡмѣ* (obvykle) a p., poněvadž tato jména přešla k tvrdému sklonění, a jde tu tedy o zjev tvaroslovný. V *M* čteme *гєѡна*, ač již v Mar. Ass. je *ѣѡнѡж: гєѡпска колѣкѡнѡ* 142a, *гєѡны* 191a. Změny té tu tedy není.

Zúžení nepřízvučného *ε* v *и* (a to *ε* původního a *ε* z *ѡ*) není v *M* tak jako je v *Š*: v celé druhé polovině rukopisu, na 227 listech, je jediný bezpečný příklad *погѡубитѣ* 282b ř. 9, kde *Š* má správně (podle řec. textu) *погѡубетѣ*.

Změna *к*→*ѡ* a matení *к-а-ѡ* není v *M* rovněž zdaleka tak hojně jako v *Š*. Vyskytují se případy jako gen. pl. *мирѣкѡ* 154b, ale na př. *повєлкѣти* se píše vždy náležitě: *повєлкѡван* 24a a j.

Náležité *к* je také zachováno ve složenině *ѡстѡи: ѡзѣдєнѣ* 33a. Rovněž se píše náležitě *питѣкѣти: питѣкѣмѣ* 142a ř. 15. Také *ѡ* jest na náležitých místech: *кѡзакѡнѡкѡвѣтъ* 138a, a j.

к→*и*.

Tato záměna se vyskytuje nezměrně. Písaři *M* pocházeli asi z území, kde bydlili ikavci i ijevavci. Čtemeť v *M* *прѡидєтъ* místo *прѣидєтъ* 310b ř. 18, *затрѡкѡти* 374b ř. 2, asi místo *затрѣкѡти* (*Š* tu má *затѡрати*), také *погрѡбатѡ* 287b 7 místo *погрѣкѡти*. Vedle toho však *трѣмѣ* několikrát, *непотрѣмѡна* 362a 8; sem také asi patří *прѡтѡкѡстѡнѡрк* 370b 29 a j. m. *прѡтѡкѣстѡнѡрк*. Snad i *прѣкѡркѣ* 95a. S těmito zjevy je ve shodě, že tu *nenalézáme* východosrbského kladení *ε* za *к*; *M* na př. má vždy *врѣмѣ* a vůbec rozlišuje *ε* a *к* náležitě.

Ve středobulharských památkách je zvykem, psáti u sloves *изити, кзынрати* a pod. po *з ne и*, nýbrž *к*. Tento způsob psaní nacházíme i v *M*, ale ovšem je to věc čistě grafická, ježto jinak *и* a *к*, jako právě v srbochorvatštině, není v jazyce *M* nijak rozlišeno, a přechasto se mate; zejména *к* bývá místo *и*, na př. *паченыци* pravidlem. Čteme tedy *изиде зб, изидоутк* 157b a j.

Nosovky. Nacházíme tu řádné srbské střídnice *ε* a *ογ*.

Ale na listě 8 a ř. 17 je také jedinkrát *ω: рече сω*.

Za *ж* někdy nalézáme ne *ογ*, nýbrž *к: скпроужнааго* 247b ř. 3, (*Š* zde má *сопроужнааго*), *скмнепаго се* 260a ř. 19. (*Š* *соумнепаго се*). Těchto případů nemůžeme přičísti na vrub srbským písařům. Záměna *ω→к* se vyskytá ve střední (a ovšem i dnešní) bulharštině, a to v nářečích východních (Lavrov 23 sl.) Tento zjev nás tedy již vede k předpokladu buharské předlohy.

Ale rozhodující bulharismus je *matení* nosovek. Je v *M* i v *Š* velmi rozšířeno, a najdeme je i v jiných rukopisech Lětovníku, na př. v *B*. Jsou to případy, jako *ω антиохинскоу* 206a, *ω серапийскоу* 213a, *прю* (akus. pl. subst. при „lís“) 231a ř. 21, *подлежоутк* 75a, *миютк* 142b, *оудржжуютк*; zde tedy je *ογ* místo *ε*. Ale jsou i opačné, kde *ε* je m. *ογ*, na př. 3. pl. *не тежетьк*. Tyto druhé jsou však jen v *Š*; v *M* jsem jich nenašel. Podrobnější výčet dokladů o *matení* nosovek je dále v popise *Š*, protože v tomto rukopise je onen zjev nejčastější.

Jery. Rovněž v popise *Š* uvedeme příklady, kde *к* je zastoupeno hláskou *ο*, neboť i tento zjev je v *Š* častější než v *M*. *О* za *к* je druhý hlavní důkaz pro tvrzení, že *M* a některé jiné rukopisy Lětovníku byly přepsány vlastně z předlohy bulharské. Je to na př. *кровк* 128b ř. 12, *топакн* 103a, *топакнни* 146a, *ω топлотк* několikrát. Jinak ovšem se za *к* píše *к*, neboť se *jery* nerozlišují. Podobně za *к* nacházíme někdy *ε*, na př. *праведникн* 43a, ale i toto řídkěji než v *Š*. Srbského *а* za *к* v *M* není. Jediné 420b 10 čteme *харкате*; jinak $\overset{\text{к}}{\text{!}} = \text{лк}$, $\overset{\text{к}}{\text{г}} = \text{рк}$. Proti případům *послѣдѣкк, четврѣкк, петк* — *деници, паченышемк, шестѣк* v *Š* máme v *M* *послѣдѣкк, четврѣккк, петккк, денници, паченышемк*. V zachovávaní a vynechávání *jerů* není pravidla.

Z ostatních zjevů vokalizmu jen poznámky o zvláštностech:
Ke střídání samohlásek. *кѣкъши* má participia, jež se tvoří od infinitivního kmene, v stupni t. zv. oslabeném i v plném: *изкѣкъши* 91a, *вѣкъчѣнши* 118b.

K prothesi. Náslovné *ju-* píše se i s náslovným *j* i bez něho: *юже* 398a, 429a — *оутро*, *оутръни* (pravidelně).

Ke stahování. U adjektiv složeného sklonění najdeme tvary stahované i nestahované:

-аго řidké; ale pravidelně -аго (-аго): *значеааго* 269a, *прѣаго* 287a;

-ѣкъъ řidké; ale pravidelně stažené -къъ: *амастринсѣкъъ* 332a.

-аа, -аа, -а se vyskytuje porůznu, poslední nejřidčeji.

-оуоу: místo toho čteme -ооу, tvar zájmenný, o čemž viz dále.

U sloves:

-ѣаше; pravidlem jsou tu stažené tvary -къше: *кѣху* 283a, *гъызкъше* 306b, *нмкъху* často.

-аше: *пометааху* 287b, *глааше* 295a a j., ne právě zřídka; vedle toho -аше: *радокаше се* 306b, *твораху* 331b.

Z konsonantismu:

Ĥ, ĥ (к', г') se nepíší ani v řeckých slovech; tedy nacházíme *кесарь*, *македонина*, *оригень*. Tím se liší *M* od *Š*, kde měkká výslovnost bývá označována.

Druhá palatalisace: Za *-sk-* bývá často *-сц-*: *по морсѣки странѣ* 5b, *къ ливаньсѣки горѣ* 76b, *богомръсѣк* (lok.) 93a, *на дъсѣк* 213a, *кѣсѣсѣкъкъ* (lok.) 267b, *аравсѣки* и *юдѣкисѣки* *кѣрѣ* 334b. Nom. pl. *ндольсти* 212a, *вѣвсѣн прикази* 315b; tedy v lok. je pravidlem *-сц-*, v nom. pl. je *-сц-* i *-ст-* vedle sebe. *-сц-* je obvyklé v srbských rukopisech, *-ст-* zase v středobulharských. V *Š* je *-ст-* častější než *-сц-*, v *M*, jak vidíme, je tomu naopak. Je tedy *Š* bližší bulharské předloze než *M*. Podobně v oboru nosovek a jerů jsme našli v *Š* větší závislost na bulharské předloze než v *M*.

O skupině *kt* před palat. hláskami tu nemluvíme, protože v *M* a *Š*, jak zvykem vůbec, jsou zachovány střídnice staroslověnské, t. j. bulharské. Za *tj* a *dj* jsou ovšem též obvyklé církevněslovanské *ѣ*, *ѣд* docela obecně.

Výjimky: místo *нераждеение* má *M* analogii podle *ведеение* *нерадеение* „incuria“ (od slov. радити. srb. радити, konati, pečovati, sanskr. rādhnōti).

Místo *иоуждѣ* nacházíme dissimilací *тоуждѣ*, právě tak jako v *Š*. To je rys *srbský*. Na př. *къ земан тоужен* 157b.

Změna $\begin{cases} dj \rightarrow жд \\ tj \rightarrow и \end{cases}$ se vykoná i přes *-r-*: *оухицрениъ* 382b, *оухицраюиоу* 385a, *оумоужренио* 31b.

L epentheticum se vyskytá zcela pravidelně, což je v *srbském* rukopise ovšem na místě. Ale grafika *l* nesvědčí o výslovnosti zvláště měkké: *потопаениъ* 23b (tedy nikoliv *-e-*), *прозекление* 205b, *встаклениъ* 33a, *прослаклениъ* 50b.

Tím spíše ovšem ani grafika *r* neukazuje na „měkkou“ výslovnost: *несукараетъ* 168a (nikoli *-a*), *шепераютъ* 202b, ba i *прю* m. *прю* ak. sg. 177b.

Několik nepravidelností v oboru *l* epenthetického:

a) zanedbáno: *оуызкении* 131a, *оустакенала* 137b, *какшеение* 40b;

b) nadbytečně: *къдѣхновлениъ* 230b.

Výslovnost *sykavek*:

U *ш* se neoznačuje také měkká výslovnost: *порекаршиоу* 295a, *скончакшиоу се* 385b, *диоу* 423a; rovněž ne u *ц*: *ѡвращиоу* 157b, *глаголю* 284a (2x); také ne u *ж*: *оумножоу* 44b, *скажоу* 400b. U *ч* nalézáme obojí psaní: *чашоу* 215a, *члоркча* (gen. sg.) 206b, *чоуднааго* 74b — a vedle toho měkce *нечюккстакниъ* 26b, *чюдеси* 49b, *почюдник се* 417a. Celkem tedy výslovnost je tvrdá.

Změny *čr* → *cr*, která bývá v *srbských* rukopisech, v *M* není: *салнице нечркиѣ* 107b a tak vždy. Také tu není *srbského rotacismu* (ž mezi samohláskami → *r*).

Skupiny souhláskové: ražená se sykavou neb dyšnou: *t + ch* trvá: *ѡходниши* 227b; v *t + s* mizí *t*: *весоуди* (aor.) 329a; v *t + š* mizí *t*: *вшькникъ* 256b, *по вшькеткѣи* 307b;

spiranta + spiranta (affrikáta):

z + š dává ne starší *ш*, nýbrž novější *-ш-*, *изшьшоу* 386a, 405a a j., zřídka *ш*: *рашири* 425b; etymologická původní podoba těchto skupin se tedy *uměle* dosazuje; tak i jinde;

$z + \dot{z}$, dává pravidelné жд: $\overset{\text{а}}{\text{неижити}}$ 63b, $\overset{\text{а}}{\text{ражегосте}}$ 318a.

$z + \dot{c}$, podobně jako tomu bylo u $z + \dot{s}$, dává ne ч, nebo ц, nýbrž novější -зч-: $\overset{\text{а}}{\text{неизчтено}}$ 44b, $\overset{\text{а}}{\text{изчѣтъ}}$, $\overset{\text{а}}{\text{исцезаетъ}}$ 227b; jen výjimkou $\overset{\text{а}}{\text{ичрѣтѣга}}$ 250b ř. 19 = $\dot{\epsilon}\kappa$ θαλάμου.

$z + c$ dává c i sc (rozdílů chronologického zde není): $\overset{\text{а}}{\text{ицкленѣи}}$ 91b, $\overset{\text{а}}{\text{ицкленѣи}}$ (lok. sg.) 131b — $\overset{\text{а}}{\text{исцклк}}$ 52b, $\overset{\text{а}}{\text{исццкк'но}}$ 55a.

$z + s$ dává často pouhé -s-; tedy způsob starší: $\overset{\text{а}}{\text{расоудно}}$ 26b, $\overset{\text{а}}{\text{всаовесно}}$ ib., $\overset{\text{а}}{\text{раска}}$ 91b, $\overset{\text{а}}{\text{вестоудни}}$ 205b; řidčeji nacházíme -сс-: $\overset{\text{а}}{\text{иссѣкшѣмъ}}$ (dat. pl.) 174b, $\overset{\text{а}}{\text{рассоудити}}$ 202b.

$z + z$ podobně často dává pouhé -z-: $\overset{\text{а}}{\text{везаконна}}$ 204b, 363b a mn. j.;

spiranta + liquida; $z + r$: Vkládá se -d- pravidelně: $\overset{\text{а}}{\text{разрѣкиши}}$ 2a, $\overset{\text{а}}{\text{разроуши}}$ 115b.

Dissimilací a přesmyknutím je za $\overset{\text{а}}{\text{φεβρουάριος}}$ — $\overset{\text{а}}{\text{флеварь}}$ 415b, 417a a j., což nalézáme též v Š; v popisu Š je o tom výklad.

Lidovou etymologií vzniká z $\overset{\text{а}}{\text{келькѣдъ}}$, jak víme, $\overset{\text{а}}{\text{келькѣдъ}}$. V Š a B je obyčejně $\overset{\text{а}}{\text{келькѣоудъ}}$ — v M však $\overset{\text{а}}{\text{келькѣоудъ}}$ 154b, 161b 232a, 268b; jednou $\overset{\text{а}}{\text{келькѣюдъ}}$ 331a.

Z kmenosloví. V jistých případech lze pozorovati v M jinou volbu suffixu než v jiných rukopisech. Srovnání to je dáno v popise Š a B.

Hlavní kmenoslovná zvláštnost v M a důsledně zachovávaná je ta, že v part. praet. pass. se píše pravidelně -ни- dvě n, ač toto psaní je na místě vlastně jen u adjektiv významu gerundiálního, jako $\overset{\text{а}}{\text{неизреченьи}}$, $\overset{\text{а}}{\text{неисписаньи}}$, $\overset{\text{а}}{\text{неизглаголаньи}}$ (-no + ino-). Nacházíme tedy: $\overset{\text{а}}{\text{ненаказан'ни}}$ 231a, $\overset{\text{а}}{\text{павлени}}$ 362a, $\overset{\text{а}}{\text{вѣткѣован'ки}}$ 320a a j., $\overset{\text{а}}{\text{сценни}}$ $\overset{\text{а}}{\text{икони}}$ 336a, 342a, $\overset{\text{а}}{\text{истлѣни}}$ 360a, $\overset{\text{а}}{\text{оумнаени}}$ 392a.

V menšině případů je jedno -н-: $\overset{\text{а}}{\text{поноуженоу}}$ 230b, $\overset{\text{а}}{\text{посланы}}$ 295a, zejména ve tvarech jmenných: $\overset{\text{а}}{\text{оукраени}}$ 240a, a v podstatných jm. slovesných: $\overset{\text{а}}{\text{томлени}}$ 240a, $\overset{\text{а}}{\text{павлени}}$ 279a, $\overset{\text{а}}{\text{писаниемъ}}$ 375a.

Jiná zvláštnost je ta, že od některých tvarů zájmených se tvoří další adjektiva: $\overset{\text{а}}{\text{сице}}$ - $\overset{\text{а}}{\text{сицево}}$ 286b, zejména od gen. того a того possessiva $\overset{\text{а}}{\text{тоговоу женоу}}$ 276b, dat. 299b, $\overset{\text{а}}{\text{вса негова}}$ 223b ř. 11.

Ze skloňování. Nejvýznačnější rys je ten, že rozšíření jedno-slabičných *o*-kmenů o příponu *-ov-*, vzatou z *u*-kmenů, je v *M* velmi hojně a častější než v *Š* a *B*.

Nom. pl.: кождеке 140a, градоке 287b, паккоке 399a.

Akus. pl.: крановкы 228b, градовкы 244b, кк какковкы 283b, стакновкы 311a, носовкы 347a, 398b.

Gen. pl.: коговкы 238b.

Dat. pl.: стакновомкы 77b, доуговомкы 227a, градовомкы 293b, оудовомкы 347a, родовомкы 362a.

Lok. pl.: идокккхъ 80b.

Instr. pl.: соудовкы 232b.

Jiná zvláštnost *o*-kmenů je lokál pl. na *-охъ*: кк ккревухъ 48a, w македонинохъ 383a, tvary rovněž *u*-kmenové (*охъ* z *-ъхъ*): V srbských památkách se objevují od XIV. stol. (srv. Daničić, Историја облика, v Bělehradě 1874, str. 130). Jinak je sklonění pravidelné (u jmen podst. a před.).

Číslovky základní mají doloženy pády též podle deklinace nikoliv substantivní, nýbrž zájmenné: съ петимъ поутинкы 330b, по днехъ тридесетихъ 390a — podle снмн. Tyto případy jsou podle Daničiče (ib. 241/3) doloženy v plur. od XIV. stol., ale vzácně; zde však je máme bezpečně doloženy z konce XIV. věku! S deklinací zájmennou má značný styk i sklonění složené *adjektiv*. Toto složení je v *M* vůbec hojněji zastoupeno nežli sklonění jmenné; srovnáním *M* s *Š* a *B* se ukazuje, že *M* užívá sklonění složeného velmi hojně, kdežto *Š* i *B* více hledí k starobylému sklonění jmennému. Tak v dat. sg. mask. n. mívá *M* skoro jenom zájmenné koncovky *-омоу* podle томоу místo *-оумоу*: гакцоомоу 29b, лоукакикишомоу 106a, шакшномоу сѣ 131b, желакцоомоу 132a, хотеромоу 155b, снмшицоомоу 172b a mn. j.

Podobně v instr. sg. nacházíme tvary rázu zájmenného: подь доубомкы нарицаемккы 279a, съ снмккы 279b. Tyto tvary vznikly podle тѣккы přes мнозѣккы. Není to věc neznámá. Daničić (Ист. обл. 175) má příklady již ze XIII. století: грѣшкыккы, чистѣккы, царѣккы, zúžením дворяснмъ a j.

O jiných vlastnostech *M* v oboru skloňování a též o některých z časování, které má *M* společně s *Š*, promluvíme při popise *Š*.

Z časování. Je otázka, jak dalece zachovává *M* staré slovesné formy.

Perfektum: $\mu\epsilon\delta\omicron\kappa\tau\acute{\alpha}\kappa$ 264a, ojedinelé.

Prostý *aorist* lze sice také najít, na př. 3. pl. $\mu\upsilon\eta\delta\omicron\upsilon\tau$, ale celkem ho *M* tak nezachovává jako *Š* a *B*. Tak čteme *aorist* složený $\mu\upsilon\eta\epsilon\upsilon\sigma\eta\epsilon$ 194a, $\omega\kappa\rho\acute{\alpha}\tau\eta\sigma\eta\epsilon$ 238a, 280a, 300b a j., $\mu\upsilon\omicron\mu\alpha\delta\eta\sigma\eta\epsilon$ 253a, $\mu\upsilon\tau\acute{\alpha}\kappa\kappa\upsilon\mu\delta\eta\sigma\eta\epsilon$ 261b, $\mu\upsilon\mu\delta\eta\sigma\eta\epsilon$ 296b a j., kdežto *Š* (a v prvním případě i *B*, kdežto v ostatních jeho text již tak daleko nesahá) má tu všude prostý *aorist* $\mu\upsilon\eta\epsilon\upsilon\sigma\upsilon\tau$, $\omega\kappa\rho\acute{\alpha}\tau\omicron\upsilon\tau$, $\mu\upsilon\omicron\mu\alpha\delta\omicron\upsilon\tau$, $\mu\upsilon\tau\acute{\alpha}\kappa\kappa\upsilon\mu\delta\omicron\upsilon\tau$, $\mu\upsilon\mu\delta\omicron\upsilon\tau$. *Aorist* na $-\omicron\chi\kappa$ je v *M* nejčastější.

Kondicionál 1. sg. je v *M* zachován: $\mu\epsilon\ \beta\upsilon\mu\acute{\alpha}\kappa$ (= $\beta\upsilon\mu\acute{\alpha}\kappa$) $\omicron\upsilon\beta\omicron\ \beta\upsilon\mu\acute{\alpha}\kappa$ 389b; ale ne všude: *M* 173b má $\delta\alpha\ \beta\upsilon\chi\acute{\alpha}\kappa\ \beta\upsilon\mu\acute{\alpha}\kappa$, kdežto *B* má ještě $\beta\upsilon\mu\acute{\alpha}\kappa$.

Participia praet. akt. l. sloves IV. třídy jsou v *M* hojně doložena v starém konsonantickém tvoření, na př. $\mu\omicron\gamma\omicron\upsilon\beta\lambda\acute{\alpha}\kappa$ 17a, $\kappa\upsilon\lambda\omicron\alpha\delta\eta\kappa$ 53a, $\kappa\upsilon\sigma\epsilon\lambda\acute{\alpha}\kappa\ \sigma\epsilon$ 54a, $\omega\sigma\tau\alpha\kappa\lambda\acute{\alpha}\kappa$ 118a, $\mu\omicron\lambda\omicron\eta\kappa$ 159a, $\mu\omicron\sigma\tau\alpha\kappa\lambda\acute{\alpha}\kappa$ 187a a mnohá jiná. Tyto tvary jsou tu docela obvyklé a jsou pro *M* charakteristické. *M* má vůbec pro *participia* nemírnou zálibu; srovnání s jinými rukopisy ukazuje, že je klade i přes náležitě meze na místa, kam nepatří.

Řídce se vyskytují mladší formy přechodníku minulého IV. tř. na $-\mu\kappa\kappa$: $\mu\epsilon\mu\omicron\kappa\omicron\mu\eta\eta\eta\sigma\eta\epsilon\ \sigma\epsilon$ 377b, $\sigma\upsilon\tau\tau\omicron\mu\omicron\mu\eta\eta\eta\sigma\eta\epsilon$ 413a.

Tak hojně zachovávání starobyklých přechodníků IV. třídy typu $\omicron\kappa\rho\alpha\tau\eta\kappa$ je vlastností u srbských památek neobvyklou a nacházíme je jen u památek církevních, a to jen starších, a ještě ne často. Daničić (*Ист. облнка* 372) má jen hrstku dokladů, sem hledících.

V *imperfektu* nacházíme zato pozdní rys: $-\kappa\alpha\eta\epsilon$ zasahuje i na místa nenáležitá. Podle $\omicron\upsilon\mu\acute{\alpha}\kappa\alpha\eta\epsilon$ nalézáme $\omega\sigma\tau\kappa\eta\kappa\alpha\eta\epsilon\ \sigma\epsilon$ 49b ($\omicron\sigma\tau\kappa\eta\eta\eta\tau\eta$), $\kappa\rho\upsilon\mu\acute{\alpha}\kappa\alpha\eta\omicron\upsilon\tau$ 109b (m. $\kappa\rho\upsilon\mu\alpha\mu\alpha\delta\alpha\eta\omicron\upsilon\tau$), $\kappa\omicron\delta\acute{\alpha}\kappa\alpha\eta\epsilon$ 115a (m. $\kappa\omicron\eta\delta\alpha\lambda\alpha\eta\epsilon$) $\omega\kappa\omicron\delta\acute{\alpha}\kappa\alpha\eta\epsilon$ 166a. Takové doklady nejsou v XIV. století hojně (Daničić l. c. 300 sl.) a ukazují úpadek *imperfekta*, ovšem jenom v počátcích.

Co se týče rozdělení *sloves do tříd*, t. j. kmenových útvarů, *M* se vyznačuje proti *Š* i proti *B* tím, že má velmi v oblibě časování $-\omicron\upsilon\chi\acute{\alpha}$, $-\omicron\upsilon\kappa\alpha\tau\eta$ u sekundárních sloves, tam, kde ony druhé dva rukopisy mívají časování $-\alpha\lambda\acute{\alpha}$, $-\alpha\tau\eta$. Příklady: $\mu\omicron\mu\omicron\kappa\acute{\alpha}\delta\omicron\upsilon\chi\eta\tau\acute{\alpha}\kappa$ 22b, 38b, 45b, 115a, $\mu\omicron\mu\acute{\alpha}\delta\omicron\upsilon\chi\eta\mu\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau$ 117b, $\sigma\kappa\alpha\omicron\upsilon\chi\eta\tau\acute{\alpha}\kappa$

се 43b, сказуютъ 187b, показуютъ 142b, показую се 247a, ккстивуютъ 263 a a j.

Z časování *bezpříznakého*. U slovesa ДАТИ se vyskytuje vedle aoristu ДА, ДАСТЬ v 3. sg. také analogický tvar КЪЗДАДЕ 94b a j. Sloveso ДАТИ totiž přechází tu působením 3. pl. praes. srbsky *dadû* záhy ke vzoru prvnímu první třídy (КЕДЕ). V praesentu se to děje od *konce* století XIV. (Daničić 291), na př. ДАДЕ, ve 3. sg. aoristu pak od *středu* století XIV. (ib. 334), na př. ДАДЕ, ПРЪДАДЕ; v jiných osobách aoristu toho není.

Ze syntaxe a slovníku M jsou poznámky v popise Š a B, pak ve výkladě o vzájemném poměru překladu k originálu.

Jako *ukázka* je položena výše část o římských císařích ve srovnání s Vremennikem (str. 95—111) a z konce Georgiovy kroniky dále v kap. IX.

V.

RUKOPIS PRAŽSKÝ ŠAFAŘÍKŮV.

První zprávu podal o něm Šafařík ve vídeňských Jahrbücher der Literatur, sv. LIII. 1831, Anzeigeblatt, 1. čtvrtletí str. 48. Podle této zprávy měl rukopis tehdy touž podobu a stejný rozsah, jako má nyní. O původě a starších osudech rukopisu Šafařík se nezmínil; oznámil jenom, že mu byl zaslán přítelem S. M. (Magaraševičem). Po Šafaříkovi se obíral tímto rukopisem P. Preis, když na své komandirovce meškal v létě r. 1840 v Praze. O tom zprávu podal v ЖМНПр. 1841, отд. IV. str. 51 sl. Po smrti Šafaříkově se dostal tento rukopis s celou jeho sbírkou slovanských rukopisů (36) a s celou pozůstalostí do Musea Král. českého, kde má signaturu IX D 32. Sbírkou Šafaříkových rukopisů popsal M. N. Speranskij (Рукописи П. И. Шафарика въ Прагѣ, в Москвѣ 1894, Унив. Типографія); náš Lětovník je tam zaznamenán jako č. 30 (str. 96—99). Podrobněji studoval Šafaříkovy rukopisy prof. J. Polívka a uveřejnil o tom několik prací (L Fil. 1887, 13—36, Starine XIX, 1887, 193—250, AfslPh X, 1887, 106—132, 417—483 a Opisi i Izvodi v Starinách XXI, 1889, 184—224; XXII, 1890, 45—70; XXIV, 1892, str. 113—160). Ze svých bohatých poznámek o Georgiu Hamartolovi a o pražském Lětovníku uveřejnil prof. Polívka jen malou poznámku Ein neuer Beitrag zur рожденица (AfslPh XIV, 1892, 137—141). Ostatní zůstaly v rukopise a byly mně obzvláštní laskavostí p. professorovou dány k použití. Podle všech těchto záznamů, ale zejména ovšem z vlastního názoru podávám tento popis.

Popis paleografický. V tištěném katalogu Šafaříkovy knihovny, sestaveném od Konst. Jirečka (z něho je vystřižen lístek na hřbetě rukopisu) je o našem Lětovníku poznamenáno: Codex membranaceus. F. fol. 378 (olim 386). Praecedit notitia de Georgio Hamartolo auctore P. Šafařík. Lig. nova. Jmenovaná stat Šafaříkova se týká zvláště řeckých rukopisů a pochází vlastně od

Lva Allatia. Dnes je ovšem úplně zastaralá. Na začátku rukopisu je vložen nový pergamenový list, na kterém je napsáno rukou Šafaříkovou v rohu: Folium isthoc pro alio albo lacero praefixum 1832. Podle toho by byl rukopis vázán r. 1832. Na témže listě je je touž rukou napsáno: Quaterniones 1—10 signatura carent. Quatern. 4^{tu}s constat e fol. 7, quia aliquod desit. Desunt fol. 8', rescriptum 1, plura mutilata. Universim fol. 385 praeter hoc primum. Poznámka „rescriptum“ se týká listu 295 b sloupce pravého, kde je psáno mladší rukou; strana 296 a je prázdná; text této mezery jest v *M* od 322 b ř. 3 do 323 b ř. 4. Na listě 295 v rohu nahoře je přilepen lísteček, na němž Šafařík poznamenal: Sequentia tria folia partim mutilata, partim rescripta sunt. Podobný lísek je na l. 347: Inter hoc et praecedens folium desunt folia sex. A na l. 377: Inter hoc et praecedens folium desunt folia duo. Má tedy rukopis několik mezer.

Formát 25·8 × 18·2 cm. Pergamen je nestejný, někde velmi silný, jinde tak tenký, že nebylo lze psáti na rubu, na př. 72, 88, 90. Někdy část listu zůstala nepopsána. Tak částečně prázdné jsou 107 b *α*, 114 a *β*, 115 b *α*, 129 b *β*, 136 b *β*, 175 b *α*, dolejší část 261 b *α*, hořejší 277 b, dolejší 345 b *α*; u listu 295 a 297 byl utržen hořejší roh do poloviny a byl při vazbě nahrazen novým pergamenem nepopsaným.

Pergamen je rydlem linkován ve dva sloupce v tomto obrazi :

a—b označují nám líc a rub listu, tedy strany,
α—β levý a pravý sloupec.

Na jedné straně bývá obyčejně 28 řádek, nejvýše 32, takže sloupec písma má výšky a šířky asi 19.5×6.2 cm. Největší šířka sloupce bývá 7.6 cm.

Písmo: Ustav, nízký (2.5—3 mm), ale široký, úplně stojatý. Je to písmo velmi úhledné a krásně čitelné, po celém rozsahu rukopisu stejné. Zdá se, že pěkný vzhled rukopisu pohnul Preise k mínění, že to je nejlepší rukopis Hamartola. Psalť Šafaříkovi: Если не ошибаюсь, это самый лучший кодексъ (dne 24. června 1843, viz Живая Старина I, 1891, str. 11). Inkoust je sytě černý, počáteční písmena jsou psána rumělkou přes 2—4 řádky. Je to jako v *M* obyčejně П. Mimo to jsou rumělkou provedena tři záhlaví dále uvedená (jako v *M*), ale první z nich je velmi vybledlé. Odstavce se začínají jako v *M* jen s novým panovníkem. Ale mezery mezi slovy jsou lépe označeny a vůbec Š je mnohem čitelnější než *M*. O hojných přípiscích pozdější ruky bude dále zvláštní rozprava. Rukou písařovou je psán pouze přípisek na l. 117b—118a.

Zde písař 117a β—118a α napsal, co mělo následovati až později; přeškrtnal celé místo rumělkou a dole napsal černě (dnes nečitelné, opsáno pod tím Šafaříkem):

Да вкѣте братне грѣшьна мѣ, с изводѣ ѿ ере вѣкахоу листовѣ издрѣкани, тере изкпрканиени. Да простѣте ми грѣшьномуу.

Na l. 385b, t. j. na posledním, je nahoře z ápis. Rumělkou: вѣ лѣ .^тс̄. ^тѡ. ^тч̄. ^тз̄. = 6897 = 1389. Pod tím černě: изколении гѣ ба вседрѣжитела и послѣшкетнии его матре прѣстѣни еце исписа се и свѣркши се сын лѣтовникъ повелѣнии... odtud 8 řádků nečitelných)... ги мон ѿ хе. Na l. 386, novém, je tato subskripcie přepsána Šafaříkem.

Záhlaví. L. 1a α. Nadpisu není (tedy ani názvu Lětovník). Začíná se hned text t. zv. I knihy: книга родѣства чавча, вѣнже д'нь створи вѣ адама.

L. 12b β залѡ лѣтѡнища геѡргѣи иника :. адама ѡубо по прѣмоудроумѣ и вѣтѣвѣномуу и сѣен'номуу мѡѡсею... Začátek t. zv. II. knihy.

L. 198a *α* начено съ ^камъ х^рт^ианско ц^ртка ꙗ ѿ келниц^к кв-
станѣи^к. Ornamentů a jiných malířských ozdob není.

List 1—12, totiž t. zv. I. kniha, je zde přiložen v úplně přesném opise. Kromě toho jedna část, která chybí v moskevském rukopise.

O písmenech. Jak řečeno, Š, ač o tři léta mladší než M, má ráz mnohem starobylejší. Je to způsobeno čistým ustavem, malým počtem značek nadřádkových i zvyklostmi orthografickými.

Vyskytá se ž, zvláště ve slově з^кау 265b β, 274a β, 293a *α*, 304b β, 352b β, 363a β a j, ale ne vždy; najdeme i з^кау 1b *α*, 10b *α*, 229b *α* a jinde často. ѕ jest jen v číslovkách.

Také v jiných slovech najdeme ж, a to zvláště v kořeni a před pádovou koncovkou, jež působí druhou palatalisaci: з^кк^здамъ 134a *α*, з^кк^ници 240a β. з^кк^рен 137b *α*, з^кк^риш 315b *α*, з^кк^рьскыи 315b *α*, ноз^к 272a β, къ нолк^жи 259b *α* ѿмноз^к 247a *α*, мнози 132b *α*.

Ale v těchto slovech bývá častěji ж: з^кк^здамъ 2a β, 12b β a j, з^кк^жселокне 2b *α*, мноз^ж 205b *α* a mn. j.

т se píše v tomto tvaru, a ne ш jako v M. Někdy se také vyskytné dlouhé Т, vystupující nad řádek, s prohnutou a do výše zdviženou střechou, na př. даТи 2a *α*, соудѣТи 28b *α*, носкринѣТенъ 31a *α*, прик^деТь 269a, β, док^леТь 269b.

и a ѣ. V užívání obou těchto písmen není rozdílu: obě se mohou vyskytnouti před souhláskou, před jotovanou samohláskou, ba i v násloví. Spojka *i* se však píše obyčejně и a не ѣ.

ї v poloze mezisouhláskové:

ѣдѣнь 6b β, фѣлософа 9b *α*, влоудѣте 198b β, невдржѣмоу 204a *α*, ѣдѣнвогласноу 205a *α*.

ї před jotovanou slabikou:

козлогласканія 1b *α*, движеніе 2b *α*, европю 4a *α*, реваніе 100b β, вродужію 202b *α*, спсєніе 204a *α*.

ї v násloví:

ѿуденскоу 7a *α*, ѣрен же 8b *α*, 198a β.

Spojka ї 8b β, 12a *α*, 202b *α*, 205a β.

и před jotovanou slabikou: ѣвнество 1b *α*, къзръжання 10b *α*, прѣданна 12a β, соушнихъ 198a β, кѣпрань 203b *α*.

ӣ : μοϋζӣи 10b α, προϋιηχ'ζε 203b α, νεκροϋε'ӣи 203b β; oračně
ӣ — прӣде 269b α. Někdy je také ӣ zbytečně na místě pou-
hého и, kde to mluvnicky není odůvodněno: inf. παστ̄ӣи 1b α,
akus. pl. π̄κσӣи ib., ak. pl. ποκ̄κδῑи 9b α.

ο. Vedle ο se vyskytá zvláštní široké ο, zvláště na za-
čátku slov. Mimo to bývá hojně w a místo tohoto také oo (dvě ο).
Příklady: οϋκω 2a β, (a tak obyčejně), ζκκζωελαωκίε 2b α, ωκце
6a α, εδιηορω 11a β, ρωδι 198a β, ωροϋζӣю 202b α, ωηρακанӣе
268a β, zvláště pak vždycky $\bar{\omega}$, jako v *M*. — oo je nejčastěji
v koncovce gen. sg. εωοο, σρεεωοο, εδιηοωοο; doklady téměř na
každé straně.

οϋ a s se píše bez rozdílu, často podle prostory v řádku;
zvláště na konci řádku se rádo vyskytá s nebo s̄ místo šir-
šího οϋ; srv. totéž v *M*: σκω 1b β (obyčejně však οϋκω), ήμσ
πρεε 6a β (na konci řádku), σοϋπσ 6b α, (k. ř.), κλρωοσχανία 10a α.
σϋεӣӣе 268b β.

α a ια. Již z příkladů ӣ-ῑ je patrné, že α za ια se píše
obyčejně po ι, kdežto ια bývá po и. Na př. ωροϋζӣα 1b α — σиа
2a α 9a α; ιρτκία 9a α — πρκδῑанӣα 12 α β; ωκλεκετанӣα 204b β —
πρρϋεӣӣа 268b α. Ale najdeme také црτкиа 12a α, οϋδακλειӣа
269a α, πρκκκканӣа 269b α. Celkem je častější ια.

ε a η se píše celkem bez rozdílu: ραζοϋϋεӣӣе 2a α, ημε-
ποκанӣе 2a β, προϋεӣ 1b β, εη 10b α, ηηοϋσηακτ'σε 269b β.

Místo η také bývá někdy široké ε. Pravidlem jest zacho-
vávání η na náležitých místech.

ю se píše pravidelně; ѱ není.

Řecká písmena ξ a ψ v cizích slovech. Kromě toho však,
ale velmi zřídka, ι v domácích, na př. ψӣӣи 269a α.

ϋ̄ za u: εϋ̄ӣτк̄ a v jiných cizích slovech.

Ligatury nejsou časté. Nejčastější jsou ϣ̄ a ϣ̄: ποϣ̄κκω
21b β, ραϣ̄κκωα 24b α: *tr* se skoro ani jinak nepíše. ϣ̄ je také
časté, na př. πпанӣκκ̄α 29a β, σκωρη 28b β, ραϣ̄κκωεӣе 268a β.
Několikrát i ϣ̄ = τӣ ve slov. σοϋδῑӣ. Kromě toho κ̄ se píše
často nad řádkou ^x, zvl. snad ρ: ρρ̄χ̄οϋ 1b α, ρρ̄χ̄οβ̄κ̄ 26b β,
κρ̄ωε 63a β a j.

Ze souhlásek se píší nad řádkou — pod obloučkem i bez něho — zvláště τ: ὠνοφτροφ 5a α, nesmírně často, a υ: σκζακ γράκ 4b α. Zvláště pak v koncovkách se píší na řádkou ^μ, ^ς, τ, υ: εβκκω, τ'κ, на нѣжѣ, οφζασε, κ, οφμρ'κ, на нѣжѣ, κκκ.

Jiné případy: κ, ρε, πρρκκ, η; σακω, κκκκ.

Opakuje-li se táz samohláska v sousední slabice, je zvykem zkrátiti slovo: στρατη, ε, ητκοу, σκκχολκ, σω.

Pod titlou nacházíme obvyklá slova: κκ, γκ, δχκ, ης, χς, φκκ; απακ, цркнн; γαυ, βαγοχκστѣ, ηκοо, εϛανε, a ovšem ve všech tvarech a odvozeninách.

Znaky nadřádkové nejsou v Š tak četné jako v M.

V samohláskovém násloví nacházíme ε: η αλα 1a α, ηже skoro vesměs, rovněž tak ηко, οφκω, ηαν, ηχ'же, ωκκ a j. Také v násloví substantiv, zvláště v cizích jménech: ἔνωχκ, ἄρχηρεη ἔκρηη, ἔϛεκнн, ἔλμнн, i v domácích: σκποκκηνн, ηстнн, ὠπρακ-ηη; dokladů bez počtu.

Mimo to bývá ' za κ: γορ'ηε 1a α, σκρ'ηε 2a β, τλκн'нн, 3a β, στραη'ηκκ (lok. sg.) 8b α, κκ крат'цκ 10b β, στγд'κκκκ, δχκ'ηοη 268b β, до кон'ца 269b β a j. Ale najdeme ' i v takových skupinách souhláskových, kde nebylo jeru; ηερ'ηд'σκουу 2b β, λεξηη'αρς 8b α, εγηη'τκ 10a β, a také ve slovích domácích: з'κ'κздлаκκ 12b β, κελ'ηη 269b α.

Přídešniky tedy nemají nijaké platnosti pro hláskosloví, ani ve slabikách jerových. Místo ε bývá přídešnik také někdy psán '. Vedle toho nalézáme i dlouhou čárku, mirně sestupující, dosti vysoko nad řádkou, na př. μωϛηη 12a α a j.

Přízvuky. Jest jich v Š poměrně málo, zejména proti M. Někdy jsou celé věty bez označení přízvuku a na celém sloupci shledáváme leckdy sotva několik značek, na př. 127b α, takže o důsledném označování slovního přízvuku nemůže býti řeči. Daleko nejčastější je značka '. Řídké je ", a zdá se, že toto je spíše čistě grafická značka nad -αα-. Mimo to se vyskytuje, ", zvláště ve slovech jednoslabičných: τκ', τκ 223b α, сѣ, мκ'

48b α , чтѣ 126a α , гдѣ 47b α , тѣѣ 46b α , кѣк (ale соуѣтъ, na př. 42b β) нѣ, нѣ. Slova jednoslabičná však mohou míti také ostrý přízvuk, zvl. substantiva гѣдѣ, гѣдѣ, kdežto zase ѣ může býti i na slovech několikaslabičných, ale tu nad -ѣ v poslední slabice, na př. гласѣи 46a β , кодѣи ib. a j.

Jiný zvyk písařův je, že jotované slabiky na začátku slova, ale také uvnitř, mívají značky ѣ: ѣкѣ, ѣзыкѣ, выкаѣмо, дѣлаѣмо a vůbec -ѣмо. Podobně nad ѣ, zvláště v instr. sg. a dat. pl., bývá často ѣ, takže to slovo má pak třeba dva přízvuky: ѣзыкѣмѣ 30b β , ѣвразѣмѣ 66a β , ѣкреѣмѣ 30b β . To jsou tedy pouhé značky bez akcentologické platnosti.

Zkoumáme-li, jako v *M*, umístění přízvuku v jednotlivých druzích slov, shledáváme, že řecká slova většinou nezachovávají původního přízvuku: кѣфахи тѣскъ полавѣскѣ 5b α , ѣлѣзанѣръ 175b α , по ѣнтискѣ 167b α ; někdy ano: сѣодѣра 357b β , ѣвѣнѣ ib.

Domácí o kmeny jednoslabičné mívají přízvuk ná slabice kořenné: ѣѣма 76b β , мѣроу 34a β , рѣкоу 75a β , akk. pl. лѣвѣвы a j. Totéž platí o víceslabičných; výjimkou живѣтъ 42a α (též v ostatních pádech na -ѣтъ) a нѣскѣ, нѣдѣи 286a β , нѣска (pravidlem). Zato рѣкнитѣль.

а-kmeny rovněž na kořeni: жѣпа 56b α , прѣвѣтѣ 39b α , прѣвѣдоу 60a α . U víceslabičných je rozmanitost v přízvuku: въ ширѣтоу 73b α , a u téže přípony ѣстрѣтоу 76b β ; сѣдѣмѣрица 116a β , ale осѣмѣрица 120a α (2 x). Neutr. o-km.: слѣкѣв 205b β ; u -к je km. není jednoty: чѣродѣкѣици 22 a 3, ѣроуѣжѣемѣ 66a β , скѣпчѣаниа 50a α .

Velmi častá subst.-i- kmenová na -ostѣ, -estѣ nemívají označení přízvuku; byl asi kořenný: рѣкѣности (gen. sg.) 239a β ; U souhláskových kmenů najdeme dosti oxyton: дрѣвѣсѣмѣ (instr. sg.) 122b β ; камѣнѣ (nom. sg.) 83a β , плѣмѣнѣ (gen. pl.) 46a α .

Adjektiva mají kořenný přízvuk: рѣкѣнѣ 62a α , ѣдѣнѣорѣдѣнаго 57a α , кѣнка (ak. pl.) 67a β , ale недѣстѣннаа, 125b β (ak. pl.), начѣльнѣхѣ 62a β (u tohoto slova vždy na slabice -чѣл-). высѣмѣнѣкѣ vždy přízvuk na -ѣ-: высѣнѣцѣхѣ 73b α , высѣчѣаниа 164b β .

Zájmena jsou paroxytona: ѣго, ѣмоу, сѣмоу, тѣко.

Složená slova mívají akcent buď na obou členech роуѣкосѣот-

ρήσις 22b α , 30a α , nebo na prvním *ζακόνπορρυκ* 345a α , nebo na druhém *ζακόνπορρυκ* 234a β : v těchto obou posledních příkladech je tedy přízvuk na tom členu komposita, jenž určuje jeho význam.

Nesklonná slova mívají přízvuk na první slabice: ἄκίε 62a β , ἄμε 83b α , κρόκκ 22a β , ἄκκ 22a α , ἄκκ obyčejně, ἄκκα 30a β ; také ἄκκω 31a α a j. je častější než οὔκκ; zato πᾶν 21a α bývá pravidelně oxytonon.

Sloveso: 2. sg. praes bývá akcentována na kořeni: ἔειπ 70b α , ρέεισι 266b β ; jinak v praesentu jsou slovesa obyčejně oxytona: 3. sg. κκίηέτκ 121b α , πᾶέτκ 352a α , πελεζήέτκ 242b α , πεικκούδκίέτκ 148a β , πηηέτκ 110a α , ποκεδέέτκ 79b α ; 3. pl. ζωκούέτκ 103a β . Tento zvyk je v rozporu s označováním v *M*, a nesouhlasí také s nynější štokavskou akcentuací slovesnou (Leskien l. c. 514 sl.)

V imperfektu bývá přízvuková značka na -άσις, -άου: πδκ-άσις 66b α , πδκάσις εε 235b β , κκάου 32b β , δκάου 95b α ; v aoristu zase na slabice kořenné: ρέε 295a α , ετκώρη 63b β , κκίη 302a α a j.

Předpona, zvláště -ου, strhuje přízvuk na sebe: ὄουκασ-μουρη 13a β , ὄμουλι 36a α , ὄμυρασις 83a α , ὄμυρκτι 230a α . Jindy se přízvuk na předponu neposouvá: ποκκίέτκ 222b α , πηηέτκ 68a α , πηηόζαδου 76b α , κκζδδ 78a β , πεκκχάσις 70b α .

Imperativ 2. sg. ku podivu bývá oxytonon: εκδδ 216b β .

Infinitiv a jmenné tvary mívají přízvuk na kořeni: κκζιό-σντι 123b β , κκζιόσντι 50a α (ale τκζιόσντι 28a α a j.); ἄδε 270a β , εδύσι 66a α , ποράζκ 65a β , 65b α , οὔκζιόσις εε 59a β , ρέκσιου 33a β , ραζόρσιου 167b β (ale ποκζιόσντι 76a α).

Předložky ve spojení se substantivem *ne*strhují přízvuku na sebe:

δδ κζιόσις 159b β , πδ ὄτκρζέσις 140b β , (též v složenině πδρζέσις 112b β), πδ ἰσννκ 285b β , πδ ὤκλασντι 42b α , ὤ σνντι 14a α .

Srovnáme-li tyto poznámky s výkladem o přízvukování v *M*, vidíme zde v *Š* menší soustavnost, menší úplnost a menší důslednost v označování přízvuku. Jestliže tedy bychom chtěli

použití značek v Š pro zkoumání akcentuace, mohli bychom tak činiti jen ve srovnání s *M* a s jinými rukopisy, protože asi jenom někdy a takřka jen mimochodem uklouzlo písaři mezi jinými zbytečnými značkami skutečné označení přízvuku. Tu pak vidíme celkem shodu mezi *M* a Š, a tedy i pro Š platí to, co jsme řekli tam, totiž, že tu je v hrubých rysech novější akcentuace štokavská. Rozdíl jest jen v oxytonaci slovesného praesentu, a těžko říci, je-li v Š stav původnější.

Charakteristika jazyková. Opět podáváme jen zvláštnosti, protože jazyk rukopisu je mnohem více církevněslovanský nežli srbský, a tedy není zde mnoho zajímavých nebo neobvyklých rysů.

Z vokalizmu. Pro změnu $\epsilon \rightarrow \circ$ ani v Š jako v *M* není bezpečných dokladů. Zdánlivé případy se vyloží tvaroslovně, přechodem od *jo*-kmenů k *o*-kmenům na př. $\circ$ $\mu\omega\upsilon\sigma\epsilon\omega\kappa\kappa$ τκκ 282b α, $\kappa\delta\epsilon\omega\mu\kappa$ 291b α, $\epsilon\kappa\epsilon\omega\mu\kappa$ a j.

Ve východobulharských dialektech nepřízvukné *e* a také *e* z ϵ nebo ϵ → *zní* jako *i*. Zdá se, že předloha srbských rukopisů se vyznačovala touto změnou a že stopy toho máme v Š. Tak je psáno $\mu\omega\upsilon\zeta\iota\kappa\iota$ $\sigma\kappa\omega\epsilon\mu\omega\upsilon$ 296b β, a snad sem patří i $\kappa\epsilon\sigma\pi\rho\iota\mu\kappa$ 306a β, protože pravidelně se píše $\kappa\epsilon\sigma\pi\rho\iota\mu\kappa$. *e* za ϵ — a *i* se matou vtěchto případech:

Š $\mu\kappa\omega\upsilon\sigma\epsilon\tau$ $\sigma\epsilon$	—	<i>M</i> $\mu\kappa\omega\upsilon\sigma\iota\tau$ $\sigma\epsilon$	221a 5
$\sigma\upsilon\mu\upsilon\sigma\lambda\epsilon\tau$	—	$\sigma\upsilon\mu\upsilon\sigma\lambda\iota\tau$	228 a 29
$\mu\rho\iota\chi\omicron\delta\iota\tau\kappa$	—	$\mu\rho\iota\chi\omicron\delta\epsilon\tau\kappa$	290b 12
$\mu\omicron\gamma\omicron\upsilon\beta\epsilon\tau\kappa$	—	$\mu\omicron\gamma\omicron\upsilon\beta\iota\tau\kappa$	182b 9.

Velmi časté je v Š matení κ a μ (a), které je hojně v středobulharských i v srbských památkách; a to najdeme κ místo μ , i zase μ místo κ .

κ místo μ (a):

$\delta\kappa\iota\mu\mu\iota$ m. $\delta\mu\mu\iota$ 229 a 16, $\tau\rho\kappa\kappa$ m. $\tau\rho\mu\kappa$ 6b α, v iterativech $\sigma\upsilon\kappa\alpha\rho\iota\kappa\iota\epsilon\tau$ m. $\sigma\upsilon\kappa\alpha\rho\iota\mu\epsilon\tau\kappa$ 157a β, $\mu\alpha\kappa\lambda\kappa\iota\epsilon\tau$ m. $\mu\alpha\kappa\lambda\mu\epsilon\tau\kappa$ 156a β; v impf. $\sigma\kappa\mu\alpha\tau\rho\kappa\alpha\mu\epsilon$ m. $\sigma\kappa\mu\alpha\tau\rho\mu\alpha\mu\epsilon$ 281a β, $\delta\chi\upsilon\psi\rho\kappa\alpha\mu\epsilon$ m. $\delta\chi\upsilon\psi\rho\mu\alpha\mu\epsilon$ 347b α, $\mu\upsilon\beta\kappa\mu\epsilon$ m. $\mu\upsilon\beta\mu\alpha\mu\epsilon$ 349a β; někdy i v příponě $-\mu\alpha\mu\iota\kappa$: $\tilde{\iota}\epsilon\rho\mu\mu\kappa\iota\kappa$ 327a α.

μ místo κ :

$\omega\rho\mu\chi\upsilon$ m. $\omega\rho\kappa\chi\upsilon$ 292b β, $\sigma\kappa\upsilon\mu\iota\delta\alpha\tau\epsilon$ 158a α — v *M* $\sigma\kappa\upsilon\mu\iota\delta\kappa\tau\epsilon$ 169a, $\delta\omicron\sigma\epsilon\mu\alpha$ m. $\delta\omicron\sigma\epsilon\mu\kappa$ 266a α, $\mu\rho\alpha\sigma\lambda\alpha\upsilon\kappa\omicron\upsilon$ $\mu\alpha\rho\acute{\alpha}\delta\omicron\zeta\omicron\nu$ m.

прѣславноу 114a a (opačně po *r* též *k* za *a*: прѣдѣда m. пра-
дѣда, прѣвѣдѣ m. правѣдѣ 150a), zvláště často u slov. поведеати:
повеа 6 b a, 8b β, 13b β, 17b a, 24b β, 26a a, 35b a, 75a a, 77a a,
82b β a j.; повелавк 6a β, 36b a, a j.; повеланию 10b a, 42b a:
повелавкѣ 19b a, повелавкѣцѣмъ 17b β a j.; повелании 62a β,
78b a, 85b β; повелати obyčejně tak. Písař tedy necítil rozdíl
ve výslovnosti mezi *k* a *ш* ('a). A tak v *Š* nalezáme шитати,
kdežto v *M* шитѣти. Také само bývá místo сѣмо: само и сна-
мо 285b β a j.; zde snad působila analogie s снамо.

Změna *k* → *ш* na rozdíl od *M* není význačnou vlastností
v *Š*. Tak proti приидеть *M* 310b ř. 18 má *Š* správně прѣидеть
— παρέσται, proti прити *M* 404 a 6 má *Š* správně приети.
прѣшѣна 263a β místo пришѣна *M* se v *Š* zakládá, možná, na
jiném čtení.

Naproti tomu *Š* dává přednost pouhému *e* před *-ije*, *-je*:
тремъ 311b β, 378b a (*M* трѣмъ), погрѣкати (místo *k*) — *M*
погрѣкати 287b ř. 7, неотрина — *M* неотрѣина 362a ř. 8,
протекестинарь — *M* протекестинарьк 370b ř. 29, 373a 26; w
соуслодкѣхъ 36b a. Smíme se tedy snad domnívati, že písař *Š*
pocházel z území východosrbského, kdežto písař *M* byl snad
z rozhraní nářečí jižního, ijekavského, a západního, ikavského.

Ve středobulharských památkách píše se v slovesích slo-
žených, po *з* často *ш* (Vondrák, Akslav. Gram.² 121 sl.). Jako
v *M*, tak i v *Š* je toto psaní obvyklé u slovesa ишѣти, na př.
345b a, ишѣдѣ 351b a a j. je tu tedy stejně stopa bulharské
předlohy, ovšem stopa jen grafického rázu. Mnohem důležitější
je taková stopa v oboru

nosovek:

сѣ а е — za *ш* a *ш* — se často mate, a to je hlavní dů-
kaz, že *Š* byl přepsán z předlohy středobulharské, jak ukázal
již prof. Polívka (Ein neuer Beitrag zur рождѣница, AfslPh 1892,
137—141). Totéž, co o *Š*, platí však i o jiných rukopisech
této třídy.

сѣ místo е:

v kořeni: сѣжѣнъ *Š*, *M* 17b ѡрѣѣа = сажѣнъ, тоуѣоты
80b a — *M* тѣѣоты 85a.

Gen. sg. *iā* -kmenů: зѣмлю 5b a, ѡт... чрѣкленницѣ 7a β,
73a a — *M* 77a, шнѣнницѣ 41a a — *M* 45a a j.

Gen. sg. -*ijā* -kmenů: от праведнаго соудѣю ка 69b α (M 74a), теремню пррка 93b α, ѿ марню двцоу 109a β, ѿ кратню 226b α, до пафлагонню 340a α (M 376 b).

Gen. sg. zájmen fem.: без нею 28a α, 38a α (M 42a), ѿ ние 361a β, поемь ю 361a β, (вина), еуже ради 165a β (M 177a), ѿ наложницоу свою 57b β (M 62a).

Gen. sg. adjektiv a číslovek: до третню стѣноу 153b β — M zde до третне стѣны 164b), ѿ расѣдноюу се землю 219b α (M 238a), до вьлгар'скоюу землю 359a α (M 398b), къ цквь престоюу вцоу нигнскоюу 377a β (M 421a zde náležitě tvaru).

akus. pl. m. оучецоу 259b α.

3. pl. praes. sloves IV. třídy (podle rozdělení z praesentního kmene): подлежають 37a α, 42b β (M 41b, 46b), 70b α (M 75a), хоцоуть 45b α (zde ovšem analogie tvarová podle III. tř. praes.), слышоуть 46a β, 132a β, мнютъ 130a α, дрьжоуть 138a β. Nejčastěji u part. praes. akt. v téže třídě:

стоюцихъ 19a β, прѣдстоюцихъ 77a α, прѣдстоющихъ 119b β; о прѣдлежоуцимъ 41b β, 65a α, вѣжоушемъ 96a β (M 101a), слышоуцимъ 96b β, 210a α, 244a β, 252b α, бооуще се 225a β, твороуци 283b α, 346b β (M 384a).

ε за оу, ю bývá řidčeji:

ak. sg. f. покаа црковь, еже създа 355b β (M неуже); tento případ není nepochybný, poněvadž еже by tu mohl býti také jen ustrnulý tvar zájmenný, absolutně položený, což bývá v Š velmi často.

3. pl. praes. истежеть 207b β, M истежоуть 226b ř. 1.

1. sg. praes. мие 212b β — M мню 231a ř. 12.

part. praes. akt. ницецоу 229a β, вледице 289a β — M вледице 315a 8. Tyto doklady se celkem shodují s pravidlem, podle něhož ѿ v středobulharských památkách přechází v ж po ш, ж, ц, ш, жд, a j (Vondrák, Akslav. Gram² 145 sl.; Lavrov, Обзоръ 31); ale odporují mu případy jako истежеть, ницецоу. Po ε nemáme v M Š vskutku doloženo оу за ε, ale také ne ε за оу. Mimo to jsme našli оу за ε po l (землю) a po jiných souhláskách (r, s, t). Celkem jsou všechny tyto případy nesporným důkazem, že M i Š byly přepsány z předlohy bulharské.

Druhý vážný důkaz o tom je vokalisace jerů.

V *Š* právě tak jako v *M* nenalzáme za *κ*, *κ* srbské střídnice *а*, nýbrž bulharské *о*, *ε*:

о za *κ*:

V kořeni nedoloženo; v příponách: -*κκκ*: *κρστκκ* 60b *α*, *ποσακδοκκ* 93a *α*, 262a *β*, *четврκκτoс* 257a *α*, *πετoс* ib., *ски-тoкκ* 331b *α*; v jiných: *ωκoнцe* 252b *β*, 359a *α*, gen. pl. *κρκ-тoнκ* 343a *β*.

Pro matení *κ* — *о*, jaké asi bylo v bulharské předloze, je příznačné *κκκκчнo* *M* 169a i *Š* místo *κκκκчнo* = τῆν τελευταίαν.

Daleko častější je *ε* za *κ*, jako v středobulharských památkách vůbec (srv. Vondrák, Asksl. Gram.² 217 n.):

v kořeni: *дквршкк* 186b *β*, *дeннчнц* 291a *α*, *жeзл'кчк* 133b *β*, *пeск* 145a *β*, *тeмнчнц* 86b *α*, *ккзeмк* 97b *α*, 104a *β*, 121b *α*, 336a *β*, *ккзeмнчн* 76b *β*, *начeнкшeмк* 74a *α*, 257a *β*, *расeнкшлaгoс* *ce* 145b *β*, *шeдкшe* 99a *β*, *шeсткiа* 219b *β*;

v příponách: -*ккк*: *кeчeстeнк* 6b *α*, *чeтврoсoуглeнк* 7b *α*, *тpeпeтeнк* 36b *α*, *кaлжeнк* 66b *α*; -*кцк*: *кoкчeжeцк* 7b *α*, 61b *β*, 319a *α*, *тквoрeцк* 175a *α*, *лгнeцк* 256a *β*; -*ккк*: *тeжeкк* 226b *α*; též *вceлк* 214a *α*, *цaрeмк* (gen. pl. *цaрклe*) 115a *α*. Vlivem bulharským našli jsme v *M* též psáno *ск*- místo *coγ*; toho v *Š* není.

Poznámky o ostatních zjevech:

1. *Ke střídání samohlásek*: *ккцчн* má part. praet. od plného stupně, kdežto v *M* je původnější tvar od oslabeného kmene: *пoкaл'чeнк* — *M* *пoкaкчeнк* 269a ř. 26, 302b ř. 20, *ωкaккк* — *M* *ωкaккк* 385a 25.

2. *K prothesi*: píše se *южe* 383a *α*, 359a *α*, ale *oγтpо* 160b *β*.

3. *K stahování*: *пкcмк* 241b *β*, *пкcтeлчн* члн 331a *α*. -*а-*, -*ка-* v impf., -*аε*, -*кк-* v slož. deklinaci se píše staženě i nestaženě.

Z konsonantismu. h ħ se nepíše. Vždy je psáno *кцсарк*, *макeдoнчнe*, *кцсарeкo* 350b *β*, *кк* *макeдoнчнo* 346a *α*, *кчлнo* 360b *α*, *ω* *oригчнк* 259b *α*. Toto změkčení se objevuje jen v řeckých slovech a vůbec v cizích.

Druhá palatalisace [o první nemluvíme, protože *ш* a *ж*, *ч* je tu zcela důsledně]. Za -*sk-* bývá často -*ст-*, obvyklé v středobulharských rukopisech: *кк* *шoрcткчн* *гoр'к* 48a *β*, 48b *α*, *нa* *p'кцк* *кaкчлoнкcт'кчн*, *кк* *εфeс'к* *acннcт'к*

181a; nom. pl. *вкрѣстѣн* 295b β. Ale vedle toho nacházíme i -*сц-*, obvyklé zase v srbských rukopisech: lok. sg. *вѣсвкѣсцѣмь* 246b α, *юдѣнсцѣн* 305b α, *морѣсцѣн* 307a β, nom. pl. *бавѣсцѣн прикази* 290a α; v iterativech: *Š трѣзати* 353a α — *М трѣзати*, a naopak bez palatalisace *Š пожигати* 351b β — *М пожизати* 390a ř. 8.

Za *tj, dj* je ovšem důsledně církevněslovanské *ц, жд*.

Proti analogickému *нерадениемь* *М* 360 a ř. 19 má *Š* náležitě *нераждениемь*; (jde tu o slov. *рждити*, 'činití'). Tvar *щожда* nenacházíme, nýbrž srbské *тожда*, vzniklé dissimilací z * *tjūđjōw* *тоужинхь* 242a β. Již Glagolita Clozianus, v němž jsou rysy srbské, má *тожда*, a ve dnešní srbochorvatštině je rovněž *tūđ*.

j působí na zubnici i přes *r*: *оухыщрѣше* 347b α, *оухыщрѣнь* 345a β.

L epentheticum se vyskytá pravidelně, a to v pravopise, jenž prozrazuje výslovnost velmi měkkou: *потоплѣнниа* 17a α, *кораблѣ* 350a α, *прѣмають* 287b α, *избавлѣнни* 324b β; přes náležitou míru však nebývá; v *М* *вѣдѣхновлѣннь* 230b ř. 2 — *Š* *вѣдѣхновлѣннь*.

L vůbec pisař vyslovoval v úzkých slabikách velmi měkce: *распалѣнниа* 133a, *прѣселѣннь* 244a β, *дослѣдѣлѣнни* 339b α [ne však *r*, neboť píše *сѣтворюу* 1. sg. praes. 145b α].

Výslovnost *spirant*. *ш* pisař *Š* asi nevyslovoval příliš „měkce“; píšeš *сѣкончашюу сѣ* 348a α, 379 b β; spíše však *ж*, po němž už častěji nacházíme *ю* a nikoli *оу*: *вѣнажю* 141a α, *шпрѣложю* 158b β, *скажю* 360b α; zajisté však *ч*, neboť po něm píše důsledně *ю*: *чюдѣши* 21a α, *чюдѣса* 168b β, *чюдѣннь* 352a β, 364a α. Že *č* mělo měkčí artikulaci, více k přednímu patru, nežli *š* a *ž*, to je známo z církevněslovanských rukopisů vůbec, a zvláště ze středobulharských (Lavrov l. c.) Změnu *čr* → *cr*, na př. *чрѣннь* — *црѣннь*, zaznamenanou ze srbských památek, v *Š* nenalzáme právě tak, jako nikoli v *М*; čteme tedy *чрѣно* 279b β, *чрѣноришницюу* 320a α. Rovněž tak v textu kroniky v *Š* nenalzáme: srbský *rotacismus*; jenom v poznámce na l. 117 b—118a uklouzlo pisaři, *ѣре* — *ѣре*, místo *ѣже* — *тоже*.

Assimilaci a zároveň lidovou etymologii shledáváme ve *келькелуцьдъ*, 214a α , 247b β a j., které Š píše důsledně proti *келькелуцьдъ* v *M* 232a ř. 18, 268b ř. 28.

Z kmenosloví.

Srovnáním Š a *M* poznáváme několik ojedinelých rozdílů kmenových, a to v kmenech i příponách.

1. V *kmenech*: *дъхноути* má v Š podst. jm. slov. *къдъшениѣ*, kdežto v *M* *къдъхноуваннѣ* 265a 7, s kmenem, rozšířeným o příponu *-neu*.

искати má nomen agentis v Š vytvořeno příponou *-цьк* od kořene: *мкъшелвицькыць*, v *M* příponou *-tel'k* od kmene infinitivního na *-a-*: *мкъшелонскатаю* 261a ř. 1. Opačně zase v Š *дълготръпкннѣ*, kdežto v *M* od kořene *дълготръпннѣ* 226b 9.

Proti part. *къднородженымъ* v Š dává *M* přednost adjektivu na *кък*: *къднороднымъ* 231a ř. 13; a naopak zase v Š adj. *бггпрозвѣнномуъ*, v *M* part. *бггпрозвѣнномуъ* 362a 24.

Proti *къкстѣла* v Š (od slov. I. třídy *къксти*) je v *M* *къкстѣла* 372b ř. 16.

2. V *příponách*: v Š je více v užívání *-кък* než v *M*:

Š: *къдркнѣ* — *M* *къдрнѣ* 246b ř. 30

къскннѣ — *късноѣ* 333b 18.

Š užívá více přípony *-ѣк* než *M*:

вггнѣк (t. j. *-кък*) — *вггкъ* 300b 2,

мкъдъкннѣ (t. j. ak. pl. fem.) — *мкъдннѣ* 382b 17, 394a 26.

Š mívá příponu prostou — *M* složenou:

неласкакци — *неласкакницци* 225b 4,

мкъбодъкн — *мкъбодъкнвын* 267b 30.

Naopak v Š složená — v *M* jednodušší:

толккыкъ — *толккъ* 256a 26.

Jiné rozdíly:

-ito- Š *лѣнноименита* — *M* *лѣнноименнаго* 334a 14,

-iko- Š *къкннѣ* — instr. sg. *къкннѣмъ* 346b 18 (starší tvar).

Š *чкъчѣ равнѣднѣ* — *M* *чкъчѣ равнѣдннѣ* 271b ř. 3. Není-li v Š písařská chyba, je tu proti adj. na *-кък* v *M* — adjektivum *равнѣдоуцькъ*, kompositum bahuvrňhiové, jinak nedoložené. Podobná komposita známá jsou vesměs adj. na *-кък*: *равнѣноан-*

гѣакѣ, ракинобожикѣ, ракинѣименователекиѣ, ракинѣомошцикиѣ, ракинѣоскразкиѣ, ракинѣоравкиѣ (par servus), ракинѣочисакѣ a j. Podobné tvoření jako ракинѣдоухѣ je jen v ракинѣдоухѣ Alex. (Mikl. Lex.).

Participium praet. pass., které se v *M* píše pravidelně -иш-
влivem adjektiv na -киѣ, v *Š* se píše prostě -и-: инаказани, сиреныѣ кце, такаени atd.

Tyto krátké poznámky kmenoslovné chtí jenom ukázati, že mezi *Š* a *M*, jinak jazykově zajisté velmi podobnými, jsou přece různosti. I když *Š* a *M* jsou asi na stejném stupni jazykového vývoje, t. j. i když jsou oba rukopisy stejně konservativní, stejně církevněslovanské a stejně málo srbské, jak ukazuje hláskosloví, přece nelze tvrditi, že by jeden z nich závisel na druhém, že by byl jeden z druhého opsán. Neboť kdyby tomu tak bylo, pak bychom sotva chápali tyto kmenoslovné rozdíly; rukopisy naše tedy stojí *vedle* sebe, a ne za sebou.

Z deklinace.

Stejný celkem jazykový stupeň *Š* a *M* dopouští, že i v ostatních stránkách jazyka se můžeme omeziti na ty rysy, jimiž se *Š* od *M* odlišuje.

Kmeny -o-, -io-. Vokativ *Š* галлаиѣ 219 b *a* proti галлаиѣ *M* ukazuje dosti vzácný případ, že *io*-kmen, u něhož před kmenovou příponou je samohláska, přešel k tvrdému sklonění. Obyčejně totiž tak bývá jen u *io*-kmenů, v nichž před samohláskou je *r, z, c*. (Daničić Ict. обл. 30)

Dativ-lokál sg. V *Š* máme doklady pro záměnu těchto dvou pádů, která se objevuje v srbských památkách již od XIII. stol. (Daničić 49). Tak čteme къ домоу вжю 241 b *a*, kde вжю je jmenný tvar dativní, kdežto v *M* je náležitě вжи 262 a 4; naopak zase v *M* je по вгочкстни 228 a 30, tvar lokální, kdežto v *Š* tu má správný dativ по вгочкстню.

V plurálu se *o*-kmeny, zvláště jednoslabičné [vzniklé ztrátou jeru ze dvojslabičných], vyznačují v *Š* právě tak jako v *M* rozšířením -*u*-kmenovým o příponu -*ov*-. I v *Š* bývá to velmi často, ale ne vždy; mezi oběma rukopisy vzniká tu někdy různost: *M* ѿ троусокъ 241 a 28 — *Š* ѿ троусъ; naopak *M* къ вѣсвомъ 374 b 25 — *Š* къ вѣсвомъ.

Proti duálu *двоу možоу* *M* 319 a 15 má *Š* *i*-kmenový gen. pl. *можни*.

Subst. *нѣдра* je v *Š* doloženo jako singulare: *къ нѣдрѣ* 205a *β*, v *M* jako plural: *къ нѣдрѣхъ* 223a ř. 20. Jednotné je toto substantivum v bulharštině, množné v srbštině. Víme již z hláskosloví, že písař *Š* podléhal více bulharské předloze než písaři *M*.

Přisvojovací přídavné na *-jo-* má v *Š* náležitý lokál *jo*-kmenový: *къ константиини градѣ*, v *M* však je zhusta tvar flexe tvrdé: *къ константиинѣ градѣ* 220b 9, 284 a 24, 292 a 28 a *p*.

Ostatní kmeny. Vedle *можъ* má také *квастелни* genitiv plur. podle *i*-kmenů:

Š *квастелни* — *M* *квастелькъ* 276 a 25,
naopak *Š* *квастелькъ* — *M* *квастелен* 357 a 14.

V gen. pl. *i*-km. vůbec *i* jindy nacházíme — *ен*: *страстни* — *M* *страстни* 309b 5. Subst. *нокъ* má *Š* instr. pl. podle *o*-kmenů: *нокти* — *ноктан* 269a 24. Rovněž *i*-kmeny *зеть* a *тъсть* přecházejí v *Š* k *o*-kmenům, v *M* však k *jo*-kmenům: *зета* *Š* 377a *α*, *тъста* 363b *β*, 381a *α* — *M* *зетѣ* 421b 14, *тъстѣ* 404b 23, 426 a 7.

слоко má v *M* staré tvary *s*-kmenové: ak. pl. *словеса* 262b 13, a také v *Š*; zde však má *Š* asi omylem jako akus. pl. *словеси*.

отроче má v *Š* náležitý souhláskový lok. sg. *на отрочете*, v *M* však *i*-kmenový *на отрочеты* 292b ř. 19.

Zájmena. *скон* mívá v *M* náležitý gen. sg. fem. *сконѣ* 319b 26, 321 a 12, 377b 19 — v *Š* však zkrácený *скон* 293b *α*, 294b *β*, 341a *α* a j., doložený již v jiných srbských textech XIV. stol., na př. v Miklosichových Monumenta serbica (Daničić Ист. обл. 161).

нѣккыи má v *Š* gen. plur. složený *ѡ* *нѣккыихъ* — v *M* od kmene *kojo*: — *нѣккыихъ* 305b ř. 15; dat. pl. zase je v *Š* zájmený *нѣцѣм*, v *M* obvyklý složený *нѣккым* 221a 1. Podle zájmen skloňují se také v *Š*, jako v *M*, číslovky základní: *съ петими* (podle *сими*), *по днѣхъ тридесетныхъ* (podle *снхъ*) *Š* 352a *α*, *M* 390 ř. 23.

Složené sklonění. Zde vážný rozdíl mezi Š a M. Rukopis Š dává přednost *nominálnímu* sklonění adjektiv před složeným, kdežto v M je složené ve velké míře.

Tak Š má nom. sg. n. сѣзанѣ — M сѣзанѣ 218b, 19, gen. праведнаго суда — M праведнаго суда 224b 16, dat. pl. скоромъ поутникѣмъ — M скорымъ поутникомъ 255b 15, instr. pl. ѣззыкы многы — M ѣззыкы многыми 217a — a podobných případů je množství. Jsou sice také případy opačné, kde M má jmenný tvar a Š složený, ale ty jsou v menšině; Š дроуго — M дроуго 219b 29, Š конскоѣ ристаниѣ — M конско ристаниѣ 220 a 4, Š мужьскыи имѣи разоумъ — M мужьскыи п. р. 292 a 1, Š къ подокникѣмъ (t. j. -ějemъ) — M къ подокномъ 266b 8, (tvar zájmenný), Š скверьнами грѣхѣкымаи — M ск. грѣхѣкымаи 308a 17. Omezení této zásady o oblibě jmenného sklonění v Š nacházíme v jediném pádě: V Š se vyskytuje podobně jako v M velmi často, ba téměř pravidelně, místo dat. sg. masc. n. složeného sklonění -оуѣмоу (staž. оумоу) — zájmenný tvar на -омоу. Případy, kde by se v této věci oba rukopisy lišily, jsou velmi vzácné: Š александрьскоу (jmenný tvar) — M александрьскомоу 286 a 7. V jiných pádech adjektiv nacházíme zájmenné tvary místo jmenných nebo složených řidčeji: tak lok. sg. fem. Š великои — M велицѣи 379 a 2, instr. pl. Š мнозѣмаи — M многыми 368a ř. 10; naopak také v Š složený tvar proti zájmennému v M Š съ силымаи — M съ силѣмаи 279b 9. Tvary jako Nom. Ak. sg. дроуго, Gen. sg. дроугого, Dat. sg. дроугомоу, Lok. sg. дроугомаи byly ovšem dříve vykládány jako *složené*, dlouhé -о-, prý vzniklo stahováním; tyto tvary jsou v srbsčině již od XII. století běžné (viz Daničić, Историја облика 155, 160, 164, 183 a Miklosich V S G III, 221), ale uvedené doklady jiné, zřejmě nominálního rázu (мужьскыи, Gen. sg. праведна а. j.) toto pojetí ztěžují. Právním Leskien (Gram. d. serbokroat. Spr. 1914, 450) pokládá tvary *dobrōga*, *dobrōmu* za čistě zájmenné. Jejich dlouhé *ō* nevzniklo stahováním, nýbrž *napodobením* podle dřívějších stažených sch. forem složených *dobrāgo*, *dobrūmu*, které měly právnem dlouhé samohlásky.

Z konjugace.

Koncovky. V 1. pl. praes. nacházíme někdy *koncovky* -мы, utvořenou analogicky podle zájmene 1. osoby: Š исмы

— M *нєсмє* 270a 8; v 3. du. našli jsme mladší koncovku -та, která je v Š pravidelně. V M však čteme i sekundární koncovku pro feminina -тѣ, čehož v Š není: M *нзкєдєстѣ очн мєн* 261b ř. 26. Tento zjev je v srbských památkách zcela vzácný, a vyskytá se jen v rukopisech starobylých, na př. v Poslanici sv. Sávy (Starine IV) *нємакаєтѣ . . . кѣждн* (9) *видитѣ очн* (3), *зритѣ очн* (ib. 9); v pozdějších dobách se vyskytuje jen ojediněle, na př. ve Zborniku Záhřebské akademie z r. 1520: *да єждєтє* (m. -к) *очн тронє долнє глєдати* l. 33b (Daničić 298).

Imperfektum. Tvary nestažené -ла-, -ка- se vyskytají vedle stažených (v. výše). *нєсати* má v Š impf. od praesentního kmene, v M od infinitivního: Š *нншаахєу* — M *ннсаахєу* 249b ř. 12. Jinak není mezi oběma rukopisy rozdílů.

Aorist. Zde je důležitý rozdíl mezi M a Š, neboť Š zachovává ve 3. pl. tvary *prostého* aoristu tam, kde M má sigmatický aorist na -очѣ:

Š *нєрѣтєу* — M *нєрѣтєшє* 238a 30, 280a 9, 300b 18,
 Š *нрєпадоу* — M *нрєпадошє* 253a 6, Š *нрѣкѣзвєдоу* — M *нрѣкѣзвєдошє* 261b 18, Š *нзкєдоу* — M *нзкєдошє* 296b 9, Š *нтндоу* — M *нтндошє* 303a 30.

Kondicionál je v Š zachován jako v M: *нє бнмѣ* (= *ннмѣ*) *сѣбо бнмѣ* 351a β Š, 389b 9 M.

Iterativa od samohláskových sloves na -а- mívají v M ještě příponu -ка-, v Š toho není:

Š *нодаюци* — M *нодаваюци* 227a 21,
раскопаюциє — *раскопаваюциє* 251b 12,
нѣкѣцаюциє — *нѣкѣцаваюциє* 350a 14.

Vid. Mezi Š a M pozorujeme některé různosti. V Š je více případů, kde je sloveso iterativní proti durativu nebo perfektivu v M na téměř místě:

Š *нзаклаютъ* — M *нзаклають* 233a 17,
пѣннзах сє — *пѣдвнгох сє* 262b 7,
ннклачає — *ннклачє* 272b 9,
нєсєлєоуци сє — *нєсєлєци сє* 309b 25 a j.

Opačných případů je méně; v Š durativum nebo perfektivum, v M iterativum:

Š не принима́йте — М не принима́йте 275b 6,
 локзи́кне се — локзакне се 419a 21.

Zvláště charakteristické jest, že Š dává přednost flexi na -ати (V. inf. tř.) u sekundárních sloves, kdežto M má u týchž sloves raději flexi -орати (VI. inf. tř.):

Š наказую се — М наказоу́ю се 247a 30,
 кксте́заеть — кксте́зоу́еть 263a 16.
 ска́зують — сказоу́ють 277b 27, 304a 24 a j.

Vedle toho vlivem mišeni а—к, některá slovesa skupiny оу́мкти jsou v Š časována podle konjugace na -а-, v M však nikoli:

Š ккспитань — М ккспиткнъ 274a 18, 274b 30,
 пнткѣмкымъ — пнткѣмкымъ 314a 30,
 скъда́нна — скъдкѣнна 276b 9.

Rozdíl vidový a také rodový je i u slovesa Š оу́жадиоу́ти, kde proti tomuto sloveso podmětnému počínavému má M trvací kausativní жасити 289a 26.

V syntaxi

nacházíme málo rozdílů mezi Š a M, protože text obou je úplně týž. Tak náhodné jsou rozdíly v užívání genitivu a akusativu:

Š ak. маадкѣнцѣ сматрѣаше — М маадкѣнцѣ сматрѣаше 238b 8, naopak Š wskрккѣмаоу́ егоо — М wskрккѣмаоу́ и 266a 1.

Častěji však v Š nacházíme původní tvar akusativní, kdežto v M je již genitivní:

Š многыи помоу́чи — М многыи помоу́чи 220b 31,
 ккздкигоше и (t. j. гквоздк) — ккздкигоше его 319a 13
 многыи приккди́кша — М многыи^х приккди́кша 344b 3.
 оу́енне многы — оу́енне многы 383a 8,
 а дроу́гы же жиккѣше — дроу́гы^х же жиккѣше 425a 6.

Dativ má Š častěji než M ve významu přibližování, směru:

Š сьмрктъ дроу́гъ дроу́гоу пан грокъ неккдкѣти —

М сьмрктъ дроу́гъ дроу́га пан грокъ неккдкѣти 287b 14,

Š снодо́вити се маткѣ — М сн. се молаткы 274a 21.

Ve slovníku

rovněž shledávám mezi M a Š odchylky, ale ty nejsou nahodilé. Musíme ovšem lišiti dvojí různosti: jednak takové,

ktelé byly způsobeny jiným čtením řeckým, jednak takové, kde proti těmž čtení řeckému jsou v *M* a *Š* různá synonyma. První se nás zde, v jazykovém rozboru, netýkají; druhé mohou mít význam pro posouzení jazyka rukopisu. Tak *Š* má důsledně *бѣкѣ* proti *юныць* v *M* 218b 14, 17, 26, 219b 10 a j., *бѣкѣкѣ* — *М юныцькѣ* 219 a 12; *Š* má však i jiné zajímavé odchylky:

<i>Š</i> мѡѡдѣныи поѡтъ	—	<i>M</i> късныи п. 266a 12,
мѡѡдѣнныемь оѡма	—	къснѣнныемь оѡма 226b 11,
замѡѡдѣнныи	—	закъснѣнныи 394a 19
къ пѣць	—	къ каминѡѡ 292b 12,
рати	—	брани 242b 4
събракъ	—	къзымь 368a 13,
сънѣмь (subst.)	—	съборъ 270a 13.

Zde je zejména zajímavé slovo *камнина*. Miklosichovi nebylo z církevní slovanštiny odnikud známo nežli právě z tohoto, Šafaříkova rukopisu *Lětovniku* l. 270 *α β* (*Lex. pal.-slov.* 282). Na tom místě textu, odkud je Miklosich citoval, nacházíme je také v *M*: *къложи и къ каминѡѡ* 292b 12. Ale již v druhém případě písař *Š* zaměnil cizí výraz starým domácím slovem *пѣць*. Jeť *камнина*, jak potvrzuje Berneker (*Slav. etym. Wört.* 553) v církevní slovanštině výjimkou, *ἀλαξ εἰρημένον*; snad jde o „učené přejetí“ (*Gelehrte Entlehnung*) novořeckého *ἡ κάμινος*, jak připomíná Berneker podle Romanského (*Jahrb. d. Institut für rumänische Sprache*, 15, v Lipsku 113).

Také na ostatních uvedených slovech pozorujeme, že písař *Š* si oblíbujе starší slova *мѡѡдѣныи* (*Jagić, Entstehungsgeschichte*², 63 sl.) a *сънѣмь* a též jiná, kdežto v *M* jsou slova mladší. Tento rozdíl se nemůže týkati bulharské předlohy *Lětovniku*, neboť *M* i *Š*, jak uvidíme, vznikly z téže bulharské předlohy; tento rozdíl tedy spadá na vrub písařům *M* a *Š*. Vidíme tedy i ve slovníku, jako i ostatních stránkách jazyka, že písař *Š* zachovával věrněji jazyk své předlohy než písaři *M* a že proto jazyk *Š* je starobylější než jazyk *M*, ač rukopis *Š* je o tři léta mladší nežli rukopis *M*.

Výsledek popisu M a Š.

Celkem tedy můžeme shrnouti popis obou rukopisů takto: Oba rukopisy, M i Š, vznikly ze středobulharské předlohy. To dokazují docela jasně četné bulharismy v obou. Dohadovati se můžeme podle ojedinelých známek, že tato středobulharská předloha měla rysy nářečí *východního*.

Oba rukopisy jsou si jazykově velmi podobny. Oba totiž zachovávají velmi věrně jazykový ráz své předlohy, zejména Š, a ráz ten je úplně církevněslovanský, hodně konservativní, takže pro dějiny středobulharštiny a zejména pro dějiny srbochorvatštiny poskytují materiálu málo: živly lidové, stopy živé řeči, kterouž písaři M a Š mluvili, jsou v obou rukopisech velmi vzácné; jest to jen několik nahodilých „nedopatření“ hláskoslovných a tvaroslovných. Jinak se písaři zřejmě snažili o to, aby svou lidovou mluvou „neporušili“ dílo, jež opisovali. Zejména pak písař Š, který byl vůbec umělejší a pečlivější nežli oba písaři M, vyhýbal se svému nářečí a zachoval věrněji ráz předlohy, takže jeho rukopis má jazyk starobylejší, a má také paleograficky ráz starobylejší. Jazykozpytec dá tedy Š na první místo, před M, ač Š je o tři léta mladší než M.

Z rozdílů jazykových mezi M a Š, které takto vznikly, vysvítá, že oba rukopisy jsou na sobě nezávislé, t. j. že nevznikl jeden opisem z druhého, nýbrž oba přímo z bulharské předlohy.

Avšak rozdíly jazykové mezi oběma rukopisy jsou ještě jiného rázu, než že by je bylo lze vysvětliti jen z bulharské předlohy a z jejího zachovávání či obměňování. Oba rukopisy vznikly sice téměř ve stejné době, a není tedy mezi nimi jazykových rozdílů chronologických, oba vznikly na témže místě, t. j. v athonských klášteřích [u moskevského to víme jistě ze subskripce, u Šafaříkova to můžeme jen předpokládati, protože subskripce je poškozena, ale předpoklad ten je velmi pravděpodobný], ale přece domácí rysy srbské, pokud je oba rukopisy prozrazují, ukazují, že v obou rukopisech jsou zachovány stopy různých nářečí srbských. Soudíme tedy, že písaři M pocházeli z území *jižního*, někde z pomezí ikavštiny a ijekavštiny, kdežto písař Š pocházel z území *východního*, ekavského.

Bohužel, o tehdejším stavu těchto nářečí nám zachovali *velmi málo*. V této věci však naše rukopisy nejsou výjimkou.

Starosrbské památky církevněslovanské, zejména pokud vznikly přepisem z bulharských předloh, vůbec konservativně zachovávaly církevněslovanský ráz a nepropouštěly živlů lidových; ty najdeme nejspíše v listinách, a to zejména hlaholských; a vůbec pro dějiny lidového jazyka jsou vydatnější památky západní, chrvatské, než východní a jižní. Tak na př. v našich rukopisech nevyskytl se případ, kde by za *u* bylo srbské *a*. V hlaholských listinách je doloženo již kolem r. 1300, v památkách bosenských a východních od poloviny stol. XIV. (srv. AfsPh XVI, 175 sl.). V našich rukopisech se nevyskytl ani jednou jiný charakteristický rys srbského vokalizmu, totiž *u* ze slabičného *ḷ*. V bosenských památkách je nacházíme již ve stol. XIV., v dubrovnických od začátku XV. (AfsPh XVII, 11). Rovněž tu nemáme vokalisaci koncového *l* v *o* (vlasteo = vlastel), která se vyskytá sice později než vokalisace *ḷ* v *u*, ale přece je již v bosenských památkách XIV. stol., a v dubrovnických z počátku XV. stol. (M. Rešetar v AfsPh XVII, 21).

Z té příčiny také, že v cyrilských památkách srbských nekynula valná kořist jazyková, nemáme vlastně dosud historické gramatiky srbochorvatské, zejména takové, která by byla na nich založena. První pojednal o historickém jazykovém vývoji srbském na základě hlavně kyrilských rukopisů P. J. Šafařík v *Serbische Lesekörner* (v Pešti 1833), on první kromě ostatních stránek jazyka vyložil tam hlavně hláskosloví, ale od těch dob je prací z historické mluvnice srbochorvatské pořídka; jsou to vlastně jen ojedinělé poznámky v dílech V. Jagić, *Gramatika jezika hrvatskoga, I. glasovi*, v Záhřebě 1864, M. Kušar, *Povijest razvitka našega jezika hrvačkoga ibi srbskoga od najdavnije vremena do danas*, v Dubrovníce 1884, a T. Maretić, *Istorija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima*, v Záhřebě 1889. Na cyrilských rukopisech tyto práce založeny nejsou; také poslední a nejlepší dílo o tomto předmětu, *Leskienova Grammatik der serbokroatischen Sprache*, v Heidelbergu 1914, obsahuje o historii jazyka jen stručné poznámky, kdežto výborná příruční kniha Maretićova *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga jezika* (v Záhřebě 1899) téměř není historická, a rovněž jen nového stavu jazykového se týkají mluvnice Vukova, Daničićova, Budmaniho, Mažuranićova, Novakovićova a Florschützova, Stojanovićova a Daničićovy *Osnove*.

Na starých cyrilských rukopisech spočívá jenom cenné dílo, doklady velmi bohaté, *Daničićova* Историја облика српскога или хрватскога језика до свршетка XVII. вијека (v Bělehradě 1874), které vyčerpává památky do té doby vydané i některé nevydané. Pozdější vydání cenných starších památek jsou bohužel bez podrobného rozboru jazykového, a vůbec srbsčina XII.—XVII. století není zdaleka tak historicky probádána jako středobulharština a dosud nedošla takové pozornosti a obliby jako ona. V tomto popise nemohli jsme bohužel ani my přinést mnoho nových poznatků, poněvadž náš materiál toho nedopouštěl, zejména ne v hláskosloví. V tvarosloví však, kde bylo dobrým vodítkem dílo Daničićovo, přece jsme zaznamenali několik vzácných srbských zvláštností, které znal Daničić ze starých památek jen ojediněle nebo je znal jen z památek značně mladších nežli jsou naše rukopisy. Do větších podrobností nebylo lze se tu pouštět, neměl-li rozsah této knihy přerůst publikační možnosti.

Se zvláštním zájmem hledáme ovšem právě ty rysy v našich rukopisech, které jsou bližší skutečné lidové řeči srbské nežli ustálenému, pravidelnému obrazu církevní slovanštiny. Proto náš jazykový popis rukopisů se omezoval na zachycení zvláštností, nechtě opakovati věcí obvyklých a známých. Přece však v našem Létovníku nacházíme jazykový materiál svéráznější, ale není jím vlastní text kroniky, nýbrž postranní přípisky v rukopise Šafaříkově, a jim tedy věnujeme podrobnější popis.

Na rukopis Šafaříkův pohlížíme však se zvláštním zájmem, ba přímo s dojetím, z jiného též důvodu: je to památka na jeden z nejosudnějších roků srbské historie. Tato kronika o minulých letech a bývalých carstvech byla psána v tichu klášterním toho roku, kdy carstvo srbské kráčelo vstříc katastrofě. Rukopis Šafaříkův byl psán v roce 1389, v roce *bitvy na Kosovu*.

VI.

SRBSKÉ PŘÍPISKY V RUKOPISE ŠAFAŘÍKOVĚ.

V pražském rukopise Lětovníku jsou velmi četné přípisky, o nichž se ku podivu nezmínil dosud nikdo ze slavistů, kteří se tímto rukopisem obírali: ani Šafařík v rukopisném latinském pojednání, přivázaném k Lětovníku, ani v Jahrbücher der Litteratur 1831, ani P. J. Preis v listě Šafaříkovi (Жив. Стар. I. 1891, 11; mimochodem poznamenávám, že tento list Speranskij chybně uvádí jako list M. S. Kutorgy a ne Preisův. Tento omyl se vysvětlí tím, že list není podepsán, a Preis v něm žádá Šafařika, aby poslal knihy na jméno Kutorgovo), ani konečně Speranskij, jenž ve svém Описании рукописей П. И. Шафарика въ Прагѣ (v Moskvě 1894, str. 97—99) připomíná jen povšechně „záhlaví“. Tuto nevšimavost si vysvětlujeme tím, že leckterý z přípisků vskutku nepodává nic jiného než jakési záhlaví, totiž označuje co nejstručněji nastoupení nového panovníka nebo nějaké zvláště zajímavé vypravování. Ale jsou jiné přípisky, kde glossátor nebyl tak málomluvný, a tehdy jeho přípisky nabývají významu, ne sice po stránce obsahové, neboť nepřinášejí nic nového, nic, co by nebylo již v textu kroniky, ale zato po stránce jazykové, zvláště syntaktické a lexikální. Proto vedle popisu podáme také úplný jejich text.

O původci těchto přípisků nemůžeme ovšem souditi jinak, než z nich samých. Zkoumáním jich tedy docházíme k těmto poznatkům:

1. Glossátor *není totožný* s písařem rukopisu. Písař rukopisu totiž na l. 117a β —118a α napsal poznámku, námi výše zaznamenanou, v níž se omlouval ze svého omylu. Tato jeho poznámka je psána černě, kdežto všechny ostatní přípisky jsou

psány rumělkou. Ona poznámka je sice již hodně setřena, ale přece je znáti, že je to jiná ruka než v přípiscich. Původce přípisků opravil v textu l. 78 a β ů a nad řádkou připsal k slovům κκ κρκκμι старостѣ rumělkou ѡрѡ. Kdyby to byl psal písař rukopisu, byl by tuto opravu buď učinil v textě samém anebo sice po straně, ale černě. A konečně a hlavně, písmo přípisků je docela jiné než písmo textu: kronika sama je psána ustavem, přípisy poloustavem.

2. Glossátor žil v době pozdější než písař rukopisu. O tom by nerozhodoval rozdíl v písmu, neboť jihoslovanský poloustav poskytuje málo opory pro paleografické datování (o tom Sobolevskij, Слав.-рус. палеография² 1908, 48) a viděli jsme, že i moskevský rukopis Lětovniku, ač starší, má ráz písma mladší nežli Šafaříkův. Ale jazykový rozbor, zejména tvarosloví, ukazuje, že přípisky nepocházejí z r. 1389, jako rukopis sám, nýbrž asi ze století XV., ač ne z jeho konce.

3. Přípisky pocházejí od některého čtenáře, který snad srovnával text kroniky s jinou kronikou, neboť opravoval [viz v textu l. 78 b β] a znal někdy i jiné podrobnosti vypravování, jichž v textu kroniky nebylo [viz 375 a α ѡ ѡлѣнк . . .] Přes to jeho poznámky nejsou ani takovým obohacením obsahu, jako byly glossy v bulharském překladě Konstantina Manassea, čerpané — jak víme — ze Zonary (viz část I. str. 224—236).

Pisatel gloss byl patrně mnich. Prohlížíme-li totiž, která místa kroniky označoval a která opomíjel, vidíme, že ho zajímaly zvláště otázky náboženské a církevní. Tak 83b α se zmiňuje o tom, že nezahyne spravedlivý s nespravedlivým, 106b β zaznamenává druhé stavění chrámu jerusalemského, 127a α píše o evangelistu Markovi a 180b α o Janovi. Rozumí se, že připomíná zprávy o životě Kristově 113a α; ke kapitole o Janu Křtiteli 126b α připsal: сѣа гларкнзна мѣ гънн позн нмѡ; podobně 130a β zvláště vyznačuje výklad o duchovních, 133a β červeně podtrhl výklad o apoštolském žití, 142b β si označil citát z pro-roka Ezechiele; 187b β si poznamenal, že za císaře Aureliána bylo mnoho kacířství, 191a β zase, že za Diokletiána a Maximiána byli křesťané pronásledováni; 230b β si označil vypravování o Řehoři Velikém. Glossátorovo církevněpolitické smýšlení

se mimoděk projevilo, když při vypravování o tom, jak patriarcha Ambrož pokáral císaře Theodosia, si liboval 235aβ *сѣкло пользно*; podobně méně cenil moc světskou proti duchovní a boží, když si poznamenal 81bβ: *се вѣдомо боуди, како и тѣшит се на помощи црѣи проклетс, гнѣвъ бжїи на нѣ бѣмам.* Také se mu líbilo uznání, jakého se dostalo mnichovi od císaře Arkadia za pohoštění: *и хвалаше сѣкло црѣ* 251b. Stavovské své příslušenství také zřejmě prozradil, když si 256b α zaznamenal liturgická ustanovení, 270a a 270b upozornil na dvě vypravování o podivuhodné moci víry, když 277bβ vychválil výklad o milosti boží (227bβ о *матини сѣло сѣкло пользно*) a když 309a α nepřehlédl ani docela stručnou zmínku v textu kroniky o vyloučení mnicha od papeže Řehoře.

Nicméně není divu, že dlouhé a nezáživné úvahy věroučné a mravoučné, rozseté nadmíru zejména v druhé části kroniky a vypsané z církevních otců, glossátora asi netěšily. Nepřipomenul jich ani jednou. Snad také jejich nesrozumitelnost, neohobný překlad a jeho vlastní neučenost způsobily tuto necht.

Naproti tomu je glossátor pravým synem své doby, když projevuje zvláštní zájem o věci zázračné a mimořádné zjevy přírodní. Tak zapsal 256a nalezení roucha panny Marie, 145aβ zajímal ho pes mluvící lidským hlasem, 232b srostlá dvojčata, 254aβ meteory, 271a dítě s rybím ocasem, 222aβ zemětřesení a 264a mor. Také se mu líbilo zvláště zajímavé vypravování o Salomě 119b α a o Ikasii 334b.

Zajímavé je, že glossátor zaznamenal obšírněji vypravování kroniky o Bulharech na dvou místech 302β a 320bβ a na jednom o Rusech 380a. Ale ani tyto jeho poznámky neobsahují nic, čeho by nebylo v kronice samé.

Ráz gloss.

Zdá se, že tyto všecy přípisky byly pořízeny ne jen pro vlastní potřebu glossátorovu, nýbrž pro někoho jiného, neboť pisatel se často obrací 2. osobou k čtenáři: 94aβ *и инаа многаа понекакъ вѣрѣшаш* 182bβ . . . *понекакъ . . . вѣрѣшаш* podobně 292a, 342b, 353b. Měl na mysli větší počet čtenářů, neboť 198a α mluví v plurále: *зде сѣкло пользно въсѣмъ про-*

чисти хотари́мк (míní tím vypravování o Konstantinu Velikém). Snad myslil na mnichy svého kláštera, neboť radí, na který svátek jistý oddíl čísti: 239a α ο ^εεμ ^ααλττε^εεττκ ^ππρ^εχ^ετ^ιτ^ι σ^ασ^ασ^ο η ^κε^αλ^ημ^η ^πολ^κζ^ηνα ^αα ^ωω^κρ^κι^ρι^αν^ην. η ^αι^ρε ^χο^ρι^εν^ην, ^χτ^ι η ^απ^ρα^ζδ^ην^ηκ ^ιω^αν^ηνα ^ααλττ^ου: — Podobně 286a.

Poněkud žertovně působí jeho moudré a obsažné připomenutí 318b α: ο ^ιρ^η ^αλ^κκ^κ, ^πρ^ην^ηζ^ε ^πρ^ηλ^ασ^χι ^εε ^κε^ρκ ^ετ^κε ^πολ^κζ^ηνα. ^πρ^εχ^ετ^ιτ^ι η ^ωω^κρ^κι^ρι^αν^ην!

Není tedy snad celkem příliš odvážnou domněnka, že tyto přípisky psal některý mnich některého kláštera athonského. Rukopis Šafaříkův byl psán r. 13⁸⁹, nejspíš na Athoně, a lze se domnívati, že i v XV. století byl chován v tomto klášteře. Zdali to byl právě srbský klášter chilendarský, v němž, jak víme ze subskripce, byl psán moskevský rukopis Lětovniku r. 1386, nemůžeme ovšem říci. Ale otcina glossátorova byla snad na území západním: 91a čteme aorist ^πρ^κτ^ρτ^κ.

Přípisky objímají *celý rozsah* kroniky, takže jsou téměř jakýmsi *výtahem* z tohoto obšírného díla. Můžeme se tedy domnívati, že přípisky — ne-li tyto, aspoň nějaké jim podobné — byly pomůckou při sestavování srbských chronografů. Vývoj byl by snad ten, že takovéto přípisky, podávající zhuštěně obsah rozlehlé kroniky, byly středním členem mezi úplným překladem a mezi sestavením chronografu.

S obsahovou stránkou souvisí ještě některá *nedopatření* glossátorova. Tak si spletl Romula a Rema 5a β: ο ^ιρ^η ^ρη^μκ, ^ζ η ^εκ^α ^ρη^μκ ^ρη^α η ^πο ^ακ^ην^ησ^τι ^εγ^εν ^ερ^α ^κο^ει^ρ ^ρη^μα. Jinde zase nečetl pozorně text kroniky, a z věty Lětovniku 112a β ^πρ^η-^στ^αβ^η (aor.) ^κο^εμ^ου^ζο ^ελε^φαν^το^υ ^τη^συ^α ^μο^υζ^ηκ udělal ^τα^κο ^ηα ^κο^εμ^οζ^ο ^ελε^φαν^τί ^αζ^ην^ησ^τι ^τη^συ^α ^μο^υζ^ηκ! Nerozuměl asi také vypravování o Nabuchodonosorovi; napsalť 101b ^αλ^κ ^κο^κη^α ^εε [t. j. Nabuchodonosor], ^τα^κο ^η ^κο^λ ^τρ^αυ^ου ^εκ^ητ^ετ^κ. Vedlejší věta ^τα^κο ^ηα ^κο^λ ^τρ^αυ^ου ^εκ^ητ^ετ^κ vypadá jako výsledková, a zatím v originále čteme ^{κα}ι ^αυ^τη ^τη ^ωρα ^ο ^ο ^λο^γο^ς ^συ^νε^τε^λε^σθ^η ^επ^ι ^Να^βου^χο^δο^νο^σω^ρο ^{κα}ι ^απ^ο ^τω^ν ^αν^θρ^ωπ^ων ^εξ^εδι^ωχ^θη ^{κα}ι ^χο^ρο^το^ν ^ως ^βο^υς ^ησ^θι^εν; čekali bychom tedy ^ηα ^κο^λ ^τρ^αυ^ου ^εκ^ητ^ετ^κ. —

Popis paleografický. Bylo již řečeno, že přípisky jsou psány rumělkou a poloustavem. Písmo je poněkud nakloněné, vysoké 2½—3 mm, tedy téměř tak veliké, jako písmena textu. Písmo je zřetelné, ale přípisky, které jsou v dolním rohu listu, častým obrácením se otřely, takže čtení je někdy velmi obtížné, a v některých případech bylo nutno uchýlit se ke konjekturám, jež jsou dále v textu označeny ( ). O jednotlivých písmenech není co připomínati. Т se píše *т*, ale v textu kroniky jen Т. Několikrát je v přípiscích také *Т̃* se zdviženou a prohnutou střechou, na př. *ωТ̃ида* 222a α nebo je ve formě ligatury *просиѣ* 62b α. Vedle *и* se píše také *ѣ*, na př. *прѣимѣже* 276a, 286 a α j., *костантинѣ* 270b β, před samohláskou — *хотѣшиимъ* 224a β, *сѣ* 126b α, *знаменѣ* 2a, *писанѣ* 2a; před samohláskou jotovanou je *ѣ* pravidlem.

Několikrát je psáno *ѕ* (v textu kroniky nikoliv): *ѕкло* 6b β, 78a β, 226a α, 318b α, 337a, 381b; *ω ѕкѣри* 224a β.

Ѣ a *Ѳ* se piší jen v cizích slovech: *о самѲонѣ* 57a β, *о александѣ* 6b β.

ω je časté, libovolně vedle *о*: *ωерктеню* 82b β, *мѡѣе-ωкоу* 84 β, je oblíbeno zvláště v násloví.

Ligatury se vyskytují v přípiscích jen dvě: *ѣ*, na př. *о стѣпѣкоренѣ* 15a, *кѣѣм* 302b β, a *ѣ*, na př. *соѣѣ* 3b.

Písmena nad čárkou se vyskytují dosti často; buď pod obloučkem, na př. *ѣ* 2b a j., *недѣ* 322a β, nebo bez něho, na př. *сѣ* 2b, *зѣ* často, *поманѣ* 62b β. Titlu nacházíme v obvyklých slovích, zvl. často *о цѣ* 4a β a j.

Znaky nadřádkové jsou dosti hojné; v užívání jich nelze postřehnouti mnoho důslednosti.

Akcenty se vyskytují čtyři: ‘ ‘ ‘ ‘.

‘ bývá obyčejně uvnitř slova, zejména na kořenné slabice: *рѣженѣ* 44a β *коѣди* 81b β, *сѣннѣ* 103b β, *мѡръ* 264a, *поѣсѣ* 357a α. Jsou však také případy se dvojím „přízvukem“: *зѣмѣ* 359 α, *ѡѣрѣзо* 322a β, *кѣвѣнѣ* 126b α.

“ je velmi vzácné: *сѣмѣнѣ* 52b.

· bývá často na konci slova, ale ne důsledně: $\tilde{r}\tilde{l}\tilde{a}$ 98b β ale $\tilde{r}\tilde{r}\tilde{a}$ 2b; $\tilde{z}\tilde{d}\tilde{e}$ 314a ale $\tilde{z}\tilde{e}$ 55b a $\tilde{z}\tilde{e}$ často. Kromě toho najdeme · i uvnitř slova: $\circ$ $\tilde{a}\tilde{l}\tilde{e}\tilde{z}\tilde{i}\tilde{m}\tilde{d}\tilde{r}\tilde{k}$ 6b β .

· nacházíme v poslední slabice a zvláště v slovech jedno-slabičných: $\tilde{z}\tilde{e}$ 2a, 78a β , 94a β , 264a, 302b β , $\tilde{d}\tilde{k}\tilde{k}$ 232b, $\tilde{e}\tilde{d}\tilde{k}\tilde{a}$ 337a.

Přídešníky · · se vyskytují slovo vždy v samohláskovém násloví, a také uvnitř slova v slabikách -ja-, -je-, -ju-: $\tilde{i}\tilde{s}\tilde{d}\tilde{a}\tilde{y}$ 94a β , $\tilde{s}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{z}\tilde{s}\tilde{e}\tilde{t}\tilde{k}$ 380a, též začíná-li slabika uvnitř slova samohláskou: $\tilde{p}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{i}\tilde{a}\tilde{r}$ 235a β , $\tilde{z}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{t}\tilde{o}\tilde{s}\tilde{e}\tilde{t}\tilde{k}$ 239a α , též jinde: $\tilde{z}\tilde{e}\tilde{m}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{o}$ 100b, $\tilde{s}\tilde{l}\tilde{o}\tilde{m}\tilde{i}$ 119b α .

· ° značívá také, že vynecháno jer: $\tilde{s}\tilde{m}\tilde{k}\tilde{i}\tilde{n}$ ° $\tilde{c}\tilde{e}$ 6b, $\tilde{p}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{v}\tilde{d}\tilde{i}\tilde{k}$ ° 93a, $\tilde{p}\tilde{r}\tilde{i}\tilde{n}\tilde{e}\tilde{m}\tilde{z}\tilde{e}$ 104b a j. Ale vedle toho se píše ° ° také nad takovými skupinami souhlásek, kde jeru nikdy nebylo, na př. $\tilde{s}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{d}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{a}\tilde{p}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{i}\tilde{n}$ 3a β , $\tilde{e}\tilde{l}\tilde{z}\tilde{a}\tilde{v}\tilde{e}\tilde{k}\tilde{e}\tilde{l}\tilde{i}$ 97b, $\tilde{m}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{k}\tilde{o}$ 127a, a nejen v cizích slovech, nýbrž i v domácích, na př. $\tilde{n}\tilde{l}\tilde{e}\tilde{s}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{s}\tilde{h}\tilde{o}\tilde{n}$ 119b α $\tilde{v}\tilde{e}\tilde{z}\tilde{k}\tilde{k}\tilde{e}\tilde{t}\tilde{i}$ 84b. Vedle ° ° bývá také značka ' na takových místech: $\tilde{a}\tilde{r}\tilde{c}\tilde{a}\tilde{m}\tilde{k}$ 109b α .

Jazykový rozbor.

Hláskosloví nepodává mnoho charakteristických rysů, neboť glossátor se zřejmě snažil psát spisovně, církevněslovansky. Proto zachovával důsledně i ψ , жл , ač jeho srbský původ je naprosto nepochybný podle střídnic ψy , ϵ za nosovky. Střídnice ty nacházíme v přípiscích docela pravidelně, a vůbec tu není onoho matení ψy a ϵ , které v textu kroniky ukazuje na předlohu středobulharskou: *Přípisky jsou tedy původní práce srbského glossátora*. Snaha jeho, psát církevněslovansky, způsobila, že ani v přípiscích nenacházíme srbského л za к . Čteme sice několikrát ϵ za к , $\circ$ $\tilde{p}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{v}\tilde{e}\tilde{d}\tilde{i}\tilde{k}\tilde{m}\tilde{k}$ 41b β , $\tilde{s}\tilde{k}$ $\tilde{n}\tilde{e}\tilde{p}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{v}\tilde{e}\tilde{d}\tilde{n}\tilde{i}\tilde{k}\tilde{m}\tilde{k}$, ale z těchto případů nic neplyne, neboť i dnes je v srbochorvatštině $\tilde{p}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{v}\tilde{e}\tilde{d}\tilde{a}\tilde{n}$, a je převzato z církevní slovanštiny (srv. Daničić, *Основе* 179). Konservativnost glossátorova zavinila ovšem pravopisnou nedůslednost, protože se písař nutil psát jinak než mluvil, a tato nedůslednost je patrná zvláště ve psaní *jeru*.

Zde nacházíme značnou pestrost ve vynechávání či zachovávaní jeru. Poučné jsou dvojice $\tilde{m}\tilde{i}\tilde{c}\tilde{e}\tilde{m}$ и $\tilde{z}\tilde{e}\tilde{k}\tilde{z}\tilde{a}\tilde{m}\tilde{k}$ 2a, $\tilde{n}\tilde{e}\tilde{p}\tilde{r}\tilde{e}\tilde{t}\tilde{y}$ ..

да книдет 52b; изъкврѣте 2a, вкѡщнымъ 56: zde napsáno ѡ na konci slova a vynecháno v příponě — tedy opačně proti obvyklému vývoji.

Stranou necháváme slabiky, kde ѡ odpadlo proto, že slovo bylo zkráceně napsáno, na př. къ покѣтѣ сѣ 52b, оуки 5a ѡ, ѡекче 272b ѡ. V ostatních pak lze zjistiti tyto zvyklosti:

1. Ve slabikách kořených se ѡ většinou píše, na př. жрътъвникъ 84a ѡ, вьса 258b_a, вьскъ 286a, тьщитъ сѣ 81b ѡ. Vynechává se tu dosti zřídka, na př. чти 239a_a, залъ 276a, v cizím slově мнихъ 304a ѡ, 319a_a.

2. V příponách kmenových se ѡ často vypouští: о правед-
никъ 41b_a, дивна 182b ѡ, на ксѣмжѣ 12a ѡ; zachovává se zvláště ve slově полъзихъ 66b; старьчьскыи 81b_a a j.

3. Na konci slova, v koncovkách pádových a slovesných, ѡ obyčejně je vynecháno: благочтѣмъ 222a_a, съжалѣкъ сѣи 217a, оудѣнникъ сѣ 251b. Před enklitikou bývá apostrof: покаак' сѣ 91a, приимѣ'же 105b a j. Ale také bývá ѡ psáno i na konci slova, jenže zřídka, zvláště u sloves jen výjimkou: имѣмъ 6b ѡ, стьльпъ 15a ѡ, на старость 92b, ихъ 101a, тисоуць 380a_a, сказоуеть 380a.

4. Předpony a předložky se obyčejně píše s ѡ: въспѣтаніи 44a ѡ, книде 54a, съза 2b, 3a_a, 5a ѡ a j., къ землю 52b a j., къ книѣшнюю 322a ѡ, изъ цркви 336a. Obyčejně se píše къ, вьс-, съ s jerem (výjimkou с кон'ми 264a, с коня 357a), protože tu pisař vyslovovoval již sa — ; ѡ bez jeru.

ы a и nemá ovšem rozdílného významu. Píše se прѣходѣ 2a (ak. pl.), жени 57b (gen. sg.), лѣпоти 104b (rovněž), съ блъ-
гарн 364b_a, aor. извы 54a a j. Cizí -y- se vyjadřuje obyčejně і: кавілнь 2b, въ егѣптѣ 3b ѡ, въ пор'фѣроу 4a ѡ, někdy také podle řeckého pravopisu ѣ: кѣрѣ 4b, въ егѣптѣ 6b_a.

Také mezi ѣ a е nebylo ve výslovnosti glossátorově rozdílu; píšeť ak. pl. корабѣ 222a ѡ a dat. себѣ 104b, при себѣ 365a, gen. себѣ 302a ѡ, навѣще 337a, истѣкшии 361b (m -е); ходѣ = nom. part. praes. 101b, раздѣдѣ aor. 276a.

Palatální hlásky vyslovoval glossátor asi „měkce“, s předopatrovou artikulací: $\overset{\text{п}}{\text{чюнаа}}$ 101b, $\overset{\text{п}}{\text{срѣни'ничьскою}}$ 6bβ; také ovšem najdeme $\overset{\text{п}}{\text{срѣниіе}}$ 103bβ.

k' (vlastně *ћ*) je psáno ve slovích cizích: $\overset{\text{м}}{\text{въ македонію}}$ 6bα, $\overset{\text{м}}{\text{македонском}}$ lok. 6bβ, $\overset{\text{м}}{\text{квсаріиско}}$ lok. 226aα. Jinak za *tj, dj* důsledně *ц, ж*. Lokál $\overset{\text{м}}{\text{о мел'хиседеи'к}}$ 39bβ ukazuje na nom. $\overset{\text{м}}{\text{мел'хиседекъ}}$.

L epentheticum má málo dokladů, vedle dokladů se zachovaným *l* — $\overset{\text{л}}{\text{кльшквкшиіе}}$ 2b, $\overset{\text{л}}{\text{w погочквкшиіи}}$ 57b — nacházíme i vynechané: $\overset{\text{л}}{\text{кльшквкшїа}}$ 22b.

Kombinatorické zjevy souhláskové mají tyto doklady:

$z + z = \text{з}$: $\overset{\text{з}}{\text{взаконнѣкъ}}$ 91a } tedy skupiny jsou tu zje-
 $s + c = \text{ц}$: $\overset{\text{ц}}{\text{иц'клькъ}}$ 276a } dnodušeny,

ale $z + c$ trvá, jako v krönice samé: $\overset{\text{ц}}{\text{иц'кль}}$ 336a.

Assimilací vznikl tvar $\overset{\text{с}}{\text{по сар'данарїи}}$ 3aβ.

Stahování.

V složeném sklonění místo *-aje-* píše se obyčejně *-aa-*, na př. $\overset{\text{а}}{\text{прккааго}}$ 15aβ, $\overset{\text{а}}{\text{келкааго}}$ 91α, $\overset{\text{а}}{\text{блго'чтикааго}}$ 235aβ; výjimkou pouhé *-a-*: $\overset{\text{а}}{\text{пракааго}}$ 83bα

Za *-ěje-* nacházíme však jen *-k-*: $\overset{\text{к}}{\text{о пракеднѣкъ}}$ 41bα, $\overset{\text{к}}{\text{о цри везаконнѣкъ}}$ 91a.

Za *-aja-* se píše *-aa-*: $\overset{\text{аа}}{\text{многаа}}$ 11aα, $\overset{\text{аа}}{\text{иіаа}}$ 22b, $\overset{\text{аа}}{\text{тврдаа}}$ 302aβ.

O *-uje-* viz v tvarosloví.

-ни- a *-ни-* (*-и-*) sě pravidelně vypisují: $\overset{\text{н}}{\text{вканинъ}}$ 92b, $\overset{\text{н}}{\text{иесни}}$ 104b, $\overset{\text{н}}{\text{съ неправедныимъ}}$ 83bα, $\overset{\text{н}}{\text{мрѣткын}}$ 264a, $\overset{\text{н}}{\text{вкочинимъ}}$ 56a, $\overset{\text{н}}{\text{цртквокавини}}$ lok. 6bα, $\overset{\text{н}}{\text{дръзноукинѣмъ}}$ 84aβ. Ale toto psaní není odleskem skutečné výslovnosti, neboť *и* se píše leckdy i místo pouhého náležitého *и*: $\overset{\text{и}}{\text{одѣжа окрѣши}}$ $\overset{\text{и}}{\text{се}}$ 256a, $\overset{\text{и}}{\text{ириен многи}}$ 332b. $\overset{\text{и}}{\text{съжаак сїи}}$ 217a, $\overset{\text{и}}{\text{на нишъ}}$ 187aα, $\overset{\text{и}}{\text{квинши}}$ $\overset{\text{и}}{\text{се}}$ 302β. Tento poznatek je důležit pro kmenosloví, neboť často nacházíme $\overset{\text{и}}{\text{w погочквкшиіи}}$ 57b, $\overset{\text{и}}{\text{о сквранїи}}$ 62bα, $\overset{\text{и}}{\text{о послани}}$ 219bα, a jen zřídka *-и-*: $\overset{\text{и}}{\text{о рожени}}$ $\overset{\text{и}}{\text{и кспїтанїи}}$ 44aβ. Grafika nám tu tedy nic nepraví o zachování přípony — *ъje* proti srbskému *-je-*, ale to patrně tu již opanovalo.

U sloves v praesentu se nestahuje: ^Тизъврѣтає сѣ 22b, ^Тистезає 357b ^Тсказзєть 358a a mn. j. V imperfektu se píše většinou -аа-: ^Тненаказашє 60a β, ^Твєсѣдоваахѣ 232b, méně častěji jen -а-: ^Тизлагахочу 106a β, ^Тполнзахочу 258b α.

Kmenoslovi.

Charakteristický rys srbský, totiž *-je* místo stsl. přípony *-ьнѣ*, máme tu podle hořejšího výkladu doložen. Případy jako lok. ^Твєспѣтанїи 44a β čteme tu tedy ^Тваспитаѣи, ^Тпом. потрепетанїє, ^Тпрасканїє 22b rojímáme jako ^Тпотрепетанє, ^Тпрасканє. Zřetelnou grafiku máme tu jen výjimkou: ^Тн. врьннє 112a β, v lok. ^То кн-дѣнн 324a β, ^То рождєнн 44a β.

Sem řadíme i ak. ^Трѣбью ^Твпашь 271a, který čteme *рѣбју*. Náležitý akus. by byl ovšem ^Трѣбљу k nom. ^Трѣбљу за stsl. ^Трѣбни (Novaković, Сриска граматика², 116 sl.), ale *l* epentheticum mívá někdy tak měkkou artikulaci v srbsčině, že se artikuluje zcela málo před artikulačním místem hlásky *j*, takže přesná mez tu ani není jasná (sr. Broch, Slavische Phonetik 96); srbské *l* je vůbec mnohem měkčí než ruské *л* (srv. Belić, Rocz. slaw. IV, 191 sl.); i není divu, že v některých nářečích je místo *l* přímo *j*, jako u nás bývá jen v mluvě dětské; tak na ostrově Kresu se říká *jŭdi* m. ^Тлюдѣи (srv. Zbornik za narodni život i obyčaje južnih Slavena III, 265). Tak tedy také vysvětlujeme toto ^Трѣбью z ^Трѣбљу.

Starý přivlastňovací suffix *-jo-* nacházíme tu v gen. sg. ^Твдѣжє ^Тааршннє 82b β. Nejvýznačnější kmenoslovný rys přípisků je ten, že v part. praet. pass. místo *-н-* píše důsledně *-нн-*, *-н'н-* (= *ннн-*), což jsme sice našli v *M*, ale nikoli v *Š*. Toto přípodobnění participií ke gerundivním adjektivům ^Тненспнсаннѣи (zde ^Тнеповнн'на 356a) nacházíme v ruštině již od XIII. věku (Sobolevskij Лекциѣ⁴ 262 sl.), ale zde ovšem nemůžeme mluvit o souvislosti s ruštinou. Vyvinul se tedy tento zjev nezávisle v Srbsku jako na Rusi, ale v Srbsku ovšem jen ojedinele. Doplady z přípisků: ^Твѣѣтованншю 52b a j., ^Тсєсєдн ^Тсцєнннє 103b β, ^То прѣкєннємь ^Тюнцн 146a α, ^Тразѣкєнн'но 232b, ^Тпрнпєннє 256a, ^Тєставєннє 256b α, ^Тповнннн 304b α, ^Тповѣжєн'нн 380a. *Neříší*

se dvě -н- v podst. jménech slovesných a pak v nom. mask. sg. participia, je-li v tvaru jmenném: $\sigma\upsilon\kappa\acute{\iota}\eta\sigma\kappa$ 125a β, $\mu\sigma\sigma\tau\alpha\kappa\lambda\eta$ 238b β.

Tvarosloví. Skloňování.

o-kmeny. Dat. sg. $\mu\omega\rho\varsigma$ 222a β podle tvrdého sklonění, vyskytuje se u $\dot{\iota}o$ -kmenů na -r- již od nejstarších dob (srv. Daničić *Ист. обл.* 21); tak je tomu i v jiných pádech tohoto jména.

Lok. sg. -и: $\eta\alpha\ \kappa\omicron\epsilon\mu\acute{\iota}\kappa\omicron\ \epsilon\lambda\epsilon\phi\alpha\eta\tau\acute{\iota}$ 112a β hned vedle náležitěho instr. pl. $\sigma\kappa\ \epsilon\lambda\epsilon\phi\alpha\eta\tau\eta$ (= -и), a lok. sg. $\mu\pi\eta\ \sigma\acute{\upsilon}\mu\epsilon\omicron\sigma\eta$ přijímáme zase naopak, jako přechod k $\dot{\iota}o$ -kmenům, protože v tomto pádě se v XV století v srbštině tato analogie rozmohla (Daničić l. c. 46/7).

V lok. pl. našli jsme řídkou koncovku -ochъ, kterou zde, v srbském textu, nemůžeme vykládati z- $\acute{\kappa}chъ$: $\omega\ \mu\alpha\kappa\alpha\kappa\epsilon\omega\chiъ$ 110a α. Snad je glossátor prostě přejal z textu kroniky, kde ovšem byla bulharismem. Ale -ochъ se vyskytuje i v jiných srbských památkách. Daničić (l. c. 130) je vykládal jako novotvar „kmen-o + chъ“ (srv. i Vondrák *Vergl. Slav. Gram.* II. 26).

Subst. $\kappa\omicron\eta\eta\eta$ má nom. pl. $\kappa\omicron\eta\eta\eta$ 106a β, a také $\kappa\omicron\eta$ 302a β, jež je v textu kroniky.

ḡo-kmeny. Nom. pl. podle i-kmenů $\mu\sigma\acute{\kappa}\acute{\iota}\epsilon$ 320a β, který tu čteme, je hojně doložen v srbských památkách do konce XV. věku (Daničić 60).

Instr. pl. $\sigma\ \kappa\omicron\eta\prime\mu\eta$ 264α, $\sigma\kappa\ \kappa\omicron\tau\alpha\beta\lambda\eta\mu\eta$, rovněž i-kmenový, vyskytá se v srbštině již od XII. století, ale zvláště ve stol. XIV. a XV. (Daničić 116 sl.).

a-kmeny. Je tu doložen srbský genitiv podle $\dot{\iota}a$ -kmenů $\omega\delta\acute{\kappa}\acute{\alpha}\acute{\kappa}\epsilon$ 82b β. Podobně dat. sg. $\sigma\lambda\omicron\sigma\eta$ 119b α a v ak. du. $\iota\eta\eta\iota\kappa\iota$ $\lambda\eta\tau\eta$ $\delta\epsilon\kappa\acute{\kappa}$ nacházíme $\dot{\iota}a$ -kmenový analogický tvar adjektiva vedle náležitěho $\dot{\iota}a$ -kmenového tvaru substantiva.

i-kmeny. Nom. pl. $\omega\eta\eta\eta\kappa\epsilon$ 258b α náleží vlastně do sklonění $\dot{\iota}o$ -kmenového, do něhož se dostal od *u*-kmenů přes *o*-kmeny. Subst. $\sigma\eta\eta\kappa$ vůbec již v nejstarších památkách staroslověnských přechází ke kmenům na - $\dot{\iota}o$ - (srv. Vondrák, *Aksl. Gram.*² 365, 415 sl.).

Lok. pl. $\widehat{\text{кь}} \text{ покѣстѣ}$ 52 b, $\widehat{\text{у}} \text{ пѣкиѣхъ}$: zde -ѣхъ ovšem čteme -ехъ . Tato koncovka -ехъ se vyskytuje u ženských i-kmenů zvláště v XV. století (Daničić 140); v XVI. věku v literatuře dubrovnické; od počátku XV. věku — ale vzácně — se již objevuje splnutí lok. pl. s instr., jež potom zobecňuje v stol. XVII. Toho zde nemáme; jsou tedy tyto tvary opět významné pro chronologii přípisků.

u-kmeny. волк má lokál o-kmenový у волк 19a α.

s-kmeny. Dat. sg. je o-kmenový окс , дрѣвс 22 b, ale dat. pl. je náležitý дрѣвѣмъ 56 a.

Ve sklonění *číslovek* je důležitý nom. pl. конии ѣи 106a β, protože трѣ se vyskytuje pouze do XV. stol., a již v XIV. st. bývá три (Daničić 236).

Adjektiva jmen. skl. $\text{кь константинк градѣ}$ se vyskytá 301b β místo náležitého lokálu i-o-kmenového $\text{кь константини градѣ}$; právě tak je tomu v textu kroniky.

Part. praes. act. má tu zvláštní doklad 101b: (roucha), $\text{кь нѣ же ходѣ жена его краѣше}$. Nom. sg. *mask.* od tohoto participia ve tvaru jmenném bývá kladen již od XIV. století také za femininum, a pak i za nom. pl. všech rodů (Daničić 350). Doklady z XV. století: $\text{я господи елика есде с дѣвровкннкс}$ Mikl. Monum. serb. 359, $\text{ест счинила господи елла хоте}$ ib. 415.

Sklonění *složené*.

Dat. sg. *mask.* má jen jeden doklad na adj. великомс 229a a jeden na part. вѣккномс 357a, tedy tvary zájmenné. Takové tvary místo náležitého *-ujemu* nebo staženého *-umu* nacházíme v srbských památkách již od nejdávnějších dob (Daničić 164); ostatně několik dokladů je již v památkách staroslověnských (Vondrák, aksl. Gram.² 482), mnoho ve středobulharských (Vondrák, Vergl. slav. Gram. II. 117) a také ve staroruštině jsou běžné od XII. století (ib.)

Lok. sg. *mask. n.* má několik dokladů na -ѣмъ : безаконнѣмъ 91 a, пареннѣ ib., кѣторѣмъ 106b β, 110a α. Tyto stažené tvary z *-ěje-* jsou v srbských památkách *řídke* a sahají jen do XV. stol. (Daničić 183).

Dat. sg. fem. ΠΛΕΣΑΚΗΘΗ 119b α a lok. sg. fem. ΟΥΒΥΚΗΘΗ jsou tvary zájmenné podle ΤΗ místo náležitého ΟΥΒΥΚΗΘΗ (-iji). Tato analogie podle zájmen se vyskytla dříve v deklinaci na -o- (m. n.), a odtud se přenesla bez příslušné přehlásky o→e docela mechanicky i k měkkým kmenům ženským.

Takové tvary nacházíme v srbských památkách od XIV. stol. (Daničić 186), na př. КОЖИΘИ Mikl. Monum. serb. 105, 250, ТШРОИ 228 = туђој.

Časování.

Duál. Již z povahy přípisků plyne, že k užívání duálu nebylo dosti příležitosti. Ale i jinak pozorujeme v přípiscích již mladší stadium vývojové: v místě, kde se mluví o srostlých dvojčatech, má text kroniky ДѢК ГЛАВѢ... ВЕСКОДОРАСТѢ ДРОУГА КЪ ДРОУЗѢ; přípisky tu mají 232 b ВЕСКОДОРАДОУ ДРОУ ДРШУ. Duálu ubývalo v srbsčině právě průběhem XV. stol. (Daničić 297 sl.).

Imperfektum. ПЛѢТИ má tvar stažený ПЛѢХС 19a α , ПРИСТАТИ, které je právě vlastní srbským památkám, má ПРИСТАМИ 15a β (sry. Mikl. Lex. s. v.). Chronologicky významné je impf. КРАСКИЕ. Náležité impf. toho slovesa zní КРАШАХЪ СѦ. Tvar КРАСКИЕ je mechanicky přizpůsoben vzoru: ТРѢПКАХЪ nebo ОУМКАХЪ. Takovéto případy úpadkového tvoření jsou známy z památek dosti pozdních. Tak apokryfní evangelium, kladené Šafaříkem až do počátku XVI. stol. (Starine IV, 143; o datování ib. 63) má příklad а онъ наче и съ мною молене се. Četněji mají imperfekta podobně tvořená teprve „stari pisci“ (Daničić 311).

Aorist. КЪДАДЕ 182a, разадѣ 276a — analogické tvary podle vz. КЕДЕ, zaznamenali jsme výše z textu Šafaříkova rukopisu; jsou i v přípiscích. Tato analogie v 3. sg. aor. je doložena v srbských památkách od polovice XIV. století (Daničić 334).

Infinitiv. Je doložen srbský tvar ПОГРЕБТИ 176ba.

Part. praes. pass. se vyskytá jen v těch srbských památkách, které mají ráz silně církevněslovanský. Lidové mluvě nenáleží, je to jen zbytek církevního jazyka (Daničić 370). Daničić má jen doklady ВЕДОМО a ВИДОМО z Pučićovy edice Споме-

ници српски 1858 — tedy táž participia, která se zachovala i v češtině, kde jinak také vyhynula (vědom, vidom, znám, lakomý, pitomý). Je tedy zvláště zajímavé, že v přípiscích, jež mají ráz již dosti lidový po stránce tvaroslovné, nacházíme také jednou tento starobylý tvar $\overline{\text{вбѣдѣмь}}$ 217 a, a tu ještě text kroniky má $\overline{\text{вѣннь вѣкъ}}$, takže o převzetí z textu nelze mluvit.

Podobně tu nacházíme jiný starobylý tvar, *part. praet. akt.* I. $\overline{\text{свѣш'сѣ}}$, $\overline{\text{6b}\alpha}$, což bývá také jen v památkách církevního jazyka, kdežto jinak se u IV. tř. užívá tvarů na $\overline{\text{-нѣкъ}}$ (Daničič 372) Zde náhodou také text kroniky zachovává skoro důsledně tato stará participia; v přípiscích však nikoli: tak proti $\overline{\text{вѣнажъ}}$ kroniky mají přípisky 357a $\overline{\text{вѣнажи}}$.

Skladba.

Skladba přípisků má větší význam než ostatní stránky jejich jazyka a také nežli skladba kroniky samé, protože tu jde o text bezpečně původní a ne přeložený z řečtiny a tedy lze očekávat, že přípisky obsahují materiál blízký živé řeči. Mimo to jsou to poznámky, vzniklé při čtení kroniky takřka mimochodem, bez dlouhého rozmýšlení, a je tedy v nich řeč prostá, sloh nehledaný, někdy i s anakoluthy a se vším pelem improvisace. Při tom zase je poučné pozorovat, zdali a jak dalece působí myšlenkové (stavovské) prostředí i četba vůbec a kroniky zvláště na osobní sloh glossátorův, t. j. jak podléhá spisovným graecismům, obvyklým v knihách, jež četl, a zvláště v Lětovniku.

Shoda pádová není někdy zachována: о $\overline{\text{црн}} \overline{\text{ни}} \overline{\text{звкомьн}}$ 2b, о $\overline{\text{црн}} \overline{\text{перокамѣ}} \overline{\text{сна}} \overline{\text{накатека}}$ 97 a о $\overline{\text{снѣкъ}} \overline{\text{рѣхаковѣ}}$ 127a β (tento poslední případ je špatně čitelný). Tyto anakoluthy vysvětlíme asi tak, že písař, nahlížeje do textu, nepamatoval na celou vazbu, nýbrž mechanicky opsal vlastní jméno v témž pádě, v jakém je našel v kronice. Shoda rodová je porušena 270a $\overline{\text{ѡтроче}} \overline{\text{пѣккоѣ}} \dots \overline{\text{сѣпѣ}} \overline{\text{ѡ}} \overline{\text{сѣеннѣнѣхъ}} \overline{\text{и}} \overline{\text{вѣвржень}} \overline{\text{бѣ}} \overline{\text{къ}} \overline{\text{пецъ}} \dots \overline{\text{и}} \overline{\text{невпадань}} \overline{\text{прѣкъ}}$. Je to vazba podle smyslu, protože se mluví o chlapci, tedy o mask. Podobné případy: $\overline{\text{прѣде}} \overline{\text{сал'манаса}} \overline{\text{цркъ}} \overline{\text{асѣрѣнскы}} \overline{\text{на}} \overline{\text{самарѣю}} \overline{\text{и}} \overline{\text{попѣкни}} \overline{\text{нѣхъ}}$ [t. j. самарѣны]

за грѣхы великіе 101a. Nebo v přípisku o srostlých dvojčatech 232b: (отроче.) $\overline{\text{дѣтѣ}}$ $\overline{\text{глаголю}}$ $\overline{\text{накше}}$, една рѣса а другая чрѣна, и кесѣдоваахъ $\overline{\text{дѣтѣ}}$ $\overline{\text{дѣтѣ}}$: na konci je již maskulinum podle smyslu. Celkem tedy volnost ve shodě již ukazuje nehledaný, improvisační ráz glossátorova slohu a jeho úsečnost.

Adjektivum ve významu podstatném: $\overline{\text{поисети}}$ $\overline{\text{гѣ}}$ $\overline{\text{бѣ}}$ $\overline{\text{гитѣ}}$ $\overline{\text{скон}}$ на $\overline{\text{нихъ}}$ и $\overline{\text{пострадаше}}$ $\overline{\text{египтѣ}}$ $\overline{\text{ское}}$ 187aα, t. j. rány egyptské.

Adjektivum přivlastňovací ve významu trpném: о $\overline{\text{вклекетаніи}}$ $\overline{\text{на}}$ $\overline{\text{ѣлѣ}}$ $\overline{\text{рѣху}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ 357a. Příslušné místo kroniky ukazuje, že je tu vskutku význam trpný: на $\overline{\text{амвоѣ}}$ $\overline{\text{цркви}}$ $\overline{\text{ни}}$ $\overline{\text{взвѣнѣ}}$ $\overline{\text{патрѣ}}$ $\overline{\text{арха}}$ $\overline{\text{фѣ}}$ $\overline{\text{тѣ}}$ $\overline{\text{ни}}$ $\overline{\text{кни}}$ $\overline{\text{прочтше}}$, $\overline{\text{се}}$ $\overline{\text{го}}$ $\overline{\text{ѡ}}$ $\overline{\text{прѣ}}$ $\overline{\text{стола}}$ $\overline{\text{ске}}$ $\overline{\text{доше}}$. Podobný příklad 179a $\overline{\text{братне}}$ $\overline{\text{прѣ}}$ $\overline{\text{звѣ}}$ $\overline{\text{р'}}$ $\overline{\text{стко}}$.

Zájmeno $\overline{\text{тѣ}}$ je 304aβ položeno ve smyslu důrazném „sám“: о $\overline{\text{црѣ}}$ $\overline{\text{дѣ}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{ни}}$ и $\overline{\text{црѣ}}$ $\overline{\text{ко}}$ $\overline{\text{е}}$ $\overline{\text{прѣ}}$ $\overline{\text{дѣ}}$ $\overline{\text{лѣ}}$ $\overline{\text{коу}}$, $\overline{\text{тѣ}}$ $\overline{\text{же}}$ $\overline{\text{сѣ}}$ $\overline{\text{спѣ}}$ $\overline{\text{омѣ}}$ $\overline{\text{сконѣ}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ $\overline{\text{мнихъ}}$. Souvislost v textu totiž ukazuje, že $\overline{\text{тѣ}}$ se nevztahuje na Lva, nýbrž na Theodosia; je tu tedy patrně graecismus (ἐκεῖνος).

Číslovka $\overline{\text{тисѣ}}$ $\overline{\text{ца}}$ je tu nesklonná: 112aβ $\overline{\text{прѣ}}$ $\overline{\text{де}}$ $\overline{\text{сѣ}}$ $\overline{\text{еле}}$ $\overline{\text{фантѣ}}$, $\overline{\text{яко}}$ на $\overline{\text{ко}}$ $\overline{\text{е}}$ $\overline{\text{мѣ}}$ $\overline{\text{еле}}$ $\overline{\text{фантѣ}}$ $\overline{\text{пѣ}}$ $\overline{\text{зѣ}}$ $\overline{\text{тѣ}}$ $\overline{\text{тисѣ}}$ $\overline{\text{ца}}$ $\overline{\text{моу}}$ $\overline{\text{жѣ}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{рѣ}}$ $\overline{\text{ни}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{лѣ}}$ $\overline{\text{ченѣ}}$. Zde ovšem $\overline{\text{тисѣ}}$ $\overline{\text{ца}}$ vypadá jako nominativ, ale sotva tu lze uznati vazbu nominativu s infinitivem, protože jinak bývá v přípiscích zřejmý akusativ s infinitivem.

Tolik o druzích slov.

Pádosloví.

Genitiv — akusativ. Vyskytuje se u zájmenе * $\overline{\text{жѣ}}$ i v plurále, což je v srbských památkách doloženo od XIV. stol. (Daničić 201): $\overline{\text{по}}$ $\overline{\text{пѣ}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ $\overline{\text{ни}}$ $\overline{\text{ихъ}}$ за грѣхы великіе 101a, $\overline{\text{по}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{дѣ}}$ $\overline{\text{ни}}$ $\overline{\text{ихъ}}$ 395a; podobně z Mikl. Monum. serb. $\overline{\text{да}}$ $\overline{\text{ихъ}}$ $\overline{\text{по}}$ $\overline{\text{дѣ}}$ $\overline{\text{де}}$ 108, $\overline{\text{цѣ}}$ $\overline{\text{о}}$ $\overline{\text{ихъ}}$ $\overline{\text{стѣ}}$ $\overline{\text{по}}$ $\overline{\text{са}}$ $\overline{\text{ла}}$ $\overline{\text{ни}}$ 174. Ostatně je tomu taktéž i v kronice samé.

V singuláru je genitiv — akusativ u zájmen v srbštině již od nejdávnějších dob, a to i když se *nevztahují* na životné substantivum (Daničić 168). Máme tedy i zde doklady: $\overline{\text{се}}$ $\overline{\text{го}}$ (t. j. $\overline{\text{евѣра}}$) $\overline{\text{тѣ}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ $\overline{\text{мо}}$ $\overline{\text{бѣ}}$ $\overline{\text{нѣ}}$ $\overline{\text{ли}}$ $\overline{\text{ши}}$ $\overline{\text{прѣ}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{ла}}$ $\overline{\text{го}}$ $\overline{\text{ѣ}}$ $\overline{\text{зѣ}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{ка}}$. $\overline{\text{евѣ}}$ $\overline{\text{рен}}$ $\overline{\text{ска}}$ $\overline{\text{то}}$ $\overline{\text{го}}$ $\overline{\text{и}}$ $\overline{\text{ме}}$ $\overline{\text{но}}$ $\overline{\text{ва}}$ $\overline{\text{ше}}$ 15aβ.

Je zde zároveň i vazba dvojího akusativu; podobně je tomu i 97a (ѡрѡвоамь) .. сѡтѡри ѡгыннѡ — юннцн златн дѡѡ, kdež dvojí akusativ vznikl vlastně ze dvou samostatných vět, z nichž druhá byla nominální: юннцн златн дѡѡ.

Dativ. вѡѡдѡвати má prostý dativ вѡѡдѡваахъ дрѡ дрѡгъ 232b, kdežto v textu kroniky je дрѡуга къ дрѡузѡ. Dativ adnominální je doložen v těchto případech: в ѡтрѡпетаніѡ о коу или прасканіѡ дрѡѡѡ 22b; о истезаніи дрѡѡѡ 56a.

Instrumentál doplňkový u slovesa, znamenajícího změnu, a vztahující se na podmět: мнѡанѡ зѡтъ ѡго напраснѡ поставлѡ бѡ ѡрѡмь; táž frase je i v textu kroniky (mosk. 335b 30) a jest v podobných případech instrumentál již v staroslověnštině, na př. не ѡ ѡѡтъ ѡѡѡрѡмь тогѡ нарици Supr. 157, 4 (srv. Miklosich, Vergl. Syntax 728). Zato však najdeme v přípiscích v podobném případě i starodávnou vazbu dvojího nominativu ѡванѡ златѡѡѡстнѡ поставлѡ бѡ наѡѡрѡхъ 238b β.

Předložky mají tu několik zajímavých dokladů:

къ: крѡти ѡрѡе все, ѡннцн вѡнѡ къ ѡрѡѡ ѡго 353b (v textu kroniky: ѡннцн къ то вѡѡмѡ подѡ ѡѡлѡстнѡю ѡго вѡѡѡѡ). Je zde velice řídký případ, že къ je s akusativem na otázku kde. Takový doklad je již v Supr. 70, 21 къ мнѡга мѡѡѡѡ сѡѡѡ (Miklosich, Vergl. Syntax 396; Vondrák Vergl. slav. Gram. má také jen tento doklad). Takováto vazba, z církevní slovanštiny jen ojedinele doložená, je známa ze srbských junáckých písní: такога јунака нема у сву нашу земљу (Miklosich ib.). Miklosich označil takovéto případy jako „befremdend“. Než našli jsme podobné i v nové publikaci, v Срп. Дијалектолошком Зборнику (II, 1911, 432/4): у ижу = v chýži, у кацу на от. kde. Jsou to doklady z nářečí severotimockého, kde bulharský vliv — matení pádů — je nedaleký. Je to snad v našem případě analogie s obvyklejší vazbou къ то вѡѡмѡ. Tato vzácná vazba je velmi starobylá; je charakteristická pro jazyk biskupa Klimenta ochridského (Vondrák, Studie z oboru církslov. písemnictví, v Praze 1903, 135—136, 154, 162, 166).

на: 1. má tu zase doklad oračného rázu попѡѡѡѡ гѡ къ гнѡѡкъ скѡн на ннѡхъ 187a α; lokál tu označuje místo, kam děj

směřuje. Tato vazba je častější, na př. Supr. $\overline{\text{πολοζκη на земн}} \overline{\text{сѣна сѣоуѣ}}$; také Miklosich (V. Synt. 664) má dosti příkladů podobných.

2. $\overline{\text{καρκαρη на ηεραδειηη}} \overline{\text{ηρεκκ}} \overline{\text{ηεκκηηε}} \overline{\text{γρηκκη}} \overline{\text{271 b}}$ (v textu kroniky není takové věty) = při nedbalosti císařově, $\overline{\text{ἐπὶ ἀμελείᾳ}} \overline{\text{τοῦ βασιλέως}}$. Lokál tu označuje *způsob*. Miklosich má o tom několik dokladů ze srbských písní (Syntax 666); než jsou už v době nejstarší. V Mar. Mat. X. 29 čteme: $\overline{\text{ηε}} \overline{\text{δκκκ}} \overline{\text{λη}} \overline{\text{οκτιηη}} \overline{\text{на}} \overline{\text{ссарηη}} \overline{\text{κκηηηηκ}} \overline{\text{εεεε}}$; prvotní způsob byl tu *prostý* lokál způsobu, známý dnes už jen z ustrnulých slov, na př. *latině*; prostý lokál mají na onom místě z Mat. ev. Zogr. $\overline{\text{ηκκηαζογ}} \overline{\text{α}}$ a Ostrom. $\overline{\text{αссарηη}}$.

$\overline{\text{отъ}} \overline{\text{ѡ}} \overline{\text{γρομα}} \overline{\text{σμρηκτκ}} \overline{\text{257a}}$, *отъ* znamená příčinu. Podobné příklady Mikl. Synt. 555; v Supr. 13. 23. $\overline{\text{κτκκочηηη}} \overline{\text{отъ}} \overline{\text{страха}}$. Vazba vůbec dosti obvyklá: Ijudi od različnijeh zlikovaca često iznemiruju (Maretić Gram. 536), matka od veliké žalosti omdlela (Gebauer, Příruční mluvn. 356; Geb.-Ertl, skladba 187).

$\overline{\text{сѣ}}$: 1. $\overline{\text{ѣѡ}} \overline{\text{μωρη}} \overline{\text{сѣ}}$ $\overline{\text{.к.}}$ $\overline{\text{μѣα}}$. Předložka $\overline{\text{сѣ}}$ s akusativem označuje přibližnou míru *časovou*. V stsl. i v srbštině jsou doklady, že $\overline{\text{сѣ}}$ s akus. značí přibližnou míru *prostorovou* na př. $\overline{\text{чемерика}} \overline{\text{с}} \overline{\text{врх}} \overline{\text{човјека}}$ (Miklosich Synt. 443 sl.); patrně tedy také označovalo přibližnou míru *časovou* i v jihoslovanštině, jako je tomu v západní slovanštině; srv. bylo cesty se tři dni (Gebauer Přír. ml. 360), pol. z rok tam będe (Miklosich 445).

2. $\overline{\text{η}} \overline{\text{ηαηηηηε}} \overline{\text{сη}} \overline{\text{сѣ}}$ $\overline{\text{ηηεω}}$ (lebkou císaře Nikefora) $\overline{\text{зравηηε}}$ 320b β; podobně v kronice samé $\overline{\text{ποκεακ}} \overline{\text{ηηηηη}} \overline{\text{сѣ}}$ $\overline{\text{ηηεω}}$ $\overline{\text{κλαεε-}}$ $\overline{\text{ληηα}}$ $\overline{\text{βλγρηρηκκκηηηκ}}$, $\overline{\text{сη}} \overline{\text{ρκчк}}$ $\overline{\text{зравηηε}}$, v řečtině je však jiná předložka: $\overline{\text{ἐκέλευσε}} \overline{\text{πίνειν}} \overline{\text{εἰς}}$ $\overline{\text{αὐτὴν}} \overline{\text{τοὺς}}$ $\overline{\text{ἄρχοντας}}$ $\overline{\text{τῶν}}$ $\overline{\text{Βουλ-}}$ $\overline{\text{γάρων}}$ 775, 10. Je tedy viděti, že vazbu „sъ + instr.“ pro označení nástroje nemůžeme pokládati za docela nesprávnou a za germanismus. Jsou už doklady starší, na př. z prologu XVII. stol. $\overline{\text{сѣ}}$ $\overline{\text{мечевы}}$ $\overline{\text{тесати}}$ $\overline{\text{тκλεса}}$ (Mikl. Synt. 761) a z písní lidových, na př. $\overline{\text{с}}$ $\overline{\text{војскоμ}}$ $\overline{\text{лако}}$ $\overline{\text{управѣати}}$ $\overline{\text{ηује}}$ (ib. 700) nebo z lidových vyprávění, na př. tělo prvních lidí „bilo pokarveno s kožu“, silnou jako nehty (Zbor. za nar. živ. i obyč. juž. Slav. III, 265, z ostrova Kresu). Jsou to tedy doklady z textů, kde nelze mluvit o německém vlivu. Tutěž vazbu máme v přepis-

cích doloženu asi ještě jednou: на колѣсница с кон'ми изко-
зѣти мрътвыиѣхъ, ale tento příklad není již tak jasný, protože
с кон'ми bychom mohli pojímati také jako přívlastek k subst.
колѣсница.

Náleží-li k téže předložce *dvě* podstatná jména, před-
ložka se v přípiscích neopakuje: ѡ дѣлов'нииѣ и ѡ всѣго срца
любѣщииѣмъ бѣ 130a β; ѡ ѡтанченіи злѣиѣ и бѣгомръскыиѣ ересѣ.

O tvarech slovesných.

Infinitiv. Je doložen infinitiv účelový v položení přívlast-
kovém: ѡ събраніи къ армадеиѣ просити цѣра 62b α.

Častý je infinitiv se členem, t. j. vlastně s absolutním
zájmenem, zvláště tam, kde v řečtině bývá infinitiv se členem
v pádě předložkovém; na př. ѡ ѣ непог'сбыти праваго съ не-
праве, дныиѣмъ 83 a; сѣмевниѣмъ шласкакъ грѣкы, еже не быти на
помощь тѣркомъ (m. věty да би не были..) a j. Graecismus
tento vnikl tedy z překladu i do původního slohu pisatele;
totéž jsme viděli svrchu na předmluvě Paralipomena, psané
Grigoriem r. 1408. Tu je viděti, jak hluboce cizí řecké vlivy
pronikly do domácí syntaxe. Podobně neslovanská je infinitivní
vazba и мнѣкшииѣ кон [цѣра] бѣжати 302a β, kde i text kroniky
má бѣжѣща.

Řecký vliv je patrný také v tom, jak domácí vazba *dativu*
s infinitivem ustupuje graecisujícímu infinitivu, zvláště u vět
výsledných: бы гла великъ, яко продати се главоѣ ослии на .л.
сребръникъ, и че да скоа закалати 98b β. Zde první část
je správně vyjádřena dativem c. infin., ale v druhé části myslil
glossátor zcela po řecku ὄστε ἀλοχτείνειν τὰ τέχνα ἑαυτῶν, a pod-
mět nevyjádřil. Podobně je sestrojena věta зѣ сказзеть муръ ..
яко не кѣмѣшати земаи тѣлеса мрътвыиѣ, нь на колѣсница
с' кон'ми изкозѣти мрътвыиѣхъ 264a. A zřejmý akus. s infiniti-
vem v druhé části věty je 222b β: кѣ сѣдшииѣмъ късе, яко шивгати
се муръ и коракъ на сѣк встати. Stejná je patrně i vazba
прїиде съ елѣфанти, яко на коемъжо елѣфантїи казити тишѣща
мѣжь въ брѣниѣ шельченны 112a β.

Větosloví.

Máme doloženy nominální věty, což bylo právě umožněno nehledaným, improvisačním rázem slohu glossátorova: (отроче) $\overline{\text{ДКК}} \overline{\text{ГЛАКК}} \overline{\text{НАККШЕ}}$, $\overline{\text{ЕДНА}} \overline{\text{РШСА}}$ а $\overline{\text{ДРШГА}}$ $\overline{\text{ЧРКНА}}$ 232b, tedy v druhé části je samostatná věta nominativní místo appositione akusativní.

Podobně 238b β $\overline{\text{ИВАНК}}$ $\overline{\text{ЗЛАТОУЧЕТІН}}$ $\overline{\text{ПОСТАКАН}}$ $\overline{\text{КЪ}}$ $\overline{\text{НАКІАРХЪ}}$, $\overline{\text{СІН}}$ $\overline{\text{СЕКОУДА}}$ $\overline{\text{КВЕКОДЫ}}$, и $\overline{\text{МТН}}$ $\overline{\text{ЕМОУ}}$ $\overline{\text{НАРІЦАЕМАА}}$ $\overline{\text{ИМЕНЕ}}$ $\overline{\text{АНДОУСА}}$. Tyto případy pojmáme jako primitivní způsob vyjadřování, nikoli však jako anakoluthy. Skutečné anakoluthy, skutečná nedopatření ve vazbě, také ovšem nacházíme; zejména to bývá hromadění participií, pro něž se zapomene na sloveso určité; tak 302a β $\overline{\text{ВАКГАРЕ}}$ $\overline{\text{УСТАВНІШЕ}}$, $\overline{\text{КЪ}}$ $\overline{\text{ТКРЪДАА}}$ $\overline{\text{МКСТА}}$ $\overline{\text{СЕКЪ}}$ $\overline{\text{УКРК}}$ $\overline{\text{ШКШЕ}}$ $\overline{\text{КАИЗЪ}}$ $\overline{\text{ДОУНАКА}}$, $\overline{\text{ЦРЪ}}$ $\overline{\text{ЖЕ}}$ $\overline{\text{КОСТАИДІНЪ}}$ $\overline{\text{КЪ}}$ $\overline{\text{МЕСЕКРЪ}}$ $\overline{\text{ГРА}}$ $\overline{\text{ПОИДЕ}}$. Rovněž 361b: $\overline{\text{ЗЕ}}$ $\overline{\text{СКАЗОУЕТЪ}}$, $\overline{\text{КАКО}}$ $\overline{\text{ЦРЪ}}$ $\overline{\text{ЛКЪ}}$ $\overline{\text{ШКМОУ}}$ $\overline{\text{КЪ}}$ $\overline{\text{СТОМЪ}}$ $\overline{\text{МОКІЮ}}$ ... и $\overline{\text{ИЗЪШКЪ}}$ $\overline{\text{НККТО}}$ $\overline{\text{Ѡ}}$ $\overline{\text{АМКОНА}}$ $\overline{\text{ШДАРН}}$ $\overline{\text{ЦРА}}$ ... и $\overline{\text{МНОЗЪ}}$ $\overline{\text{КРККИ}}$ $\overline{\text{ИЕТККШИ}}$ $\overline{\text{Ѡ}}$ $\overline{\text{ГЛАКЫ}}$ $\overline{\text{ЦРЕКН}}$.

Brachylogický sloh přípisků způsobuje, že *podmět* bývá nevyjádřen nebo že se dosti odvážně domýšlí z předmětu věty předcházející nebo vůbec ze smyslu. Tak 219b α о $\overline{\text{ПОСЛАИИ}}$ $\overline{\text{КЪСА}}$ и $\overline{\text{НЕКЪЗМО}}$ $\overline{\text{МИНОУТИ}}$ $\overline{\text{МОЛИТВЪ}}$ $\overline{\text{РАДИ}}$ $\overline{\text{СТГО}}$; zde je podmětem $\overline{\text{КЪСА}}$, obsažený jako předmět v předcházející větě. Jiný případ 272b β [$\overline{\text{ЦРЪ}}$ $\overline{\text{ФОКА}}$] $\overline{\text{ПОВКЖДЕНЪ}}$ $\overline{\text{КЪ}}$ $\overline{\text{ПРАКАІЕМЪ}}$, и $\overline{\text{ѠСЪКЧЕ}}$ $\overline{\text{ЕМС}}$ (t. j. *пракани*) $\overline{\text{УБЪК}}$ $\overline{\text{РАМЕНЪ}}$. Podmět je patrný ze smyslu, a je tedy t. zv. věta bezpodmětá 320b β : $\overline{\text{Крум}}$ $\overline{\text{Nikeforovi}}$ $\overline{\text{ГЛАКЪ}}$ $\overline{\text{ЕМС}}$ $\overline{\text{ѠСЪКЧЕ}}$ и $\overline{\text{ѠДРА}}$ $\overline{\text{ЕЮ}}$ и $\overline{\text{НАНИШЕ}}$ $\overline{\text{СИ}}$ $\overline{\text{СК}}$ $\overline{\text{ИЕЮ}}$ $\overline{\text{ЗРАКІЦЕ}}$; míní se tu *властеле*, Pod. 185b α $\overline{\text{ЕВРЕИ}}$ $\overline{\text{НЪККИН}}$ $\overline{\text{ВЪЖЕЛЪКЪ}}$ $\overline{\text{ХРТИАИ}}$ $\overline{\text{БИТИ}}$, и $\overline{\text{КРТИШЕ}}$ $\overline{\text{ЕГО}}$. Skutečná bezpodmětá věta je doložena u slovesa *пакити се*, kteréž v této vazbě nebylo dosud doloženo v mluvnicích (Mikl., Vondr.) ani v slovnících (Miklosich Lexicon, Даничиѡ Рјечник из књижевних старина, Sreznevskij Матеріалы) *пакн се* = ukázalo se: $\overline{\text{КЪ}}$ $\overline{\text{МВРЪ}}$ ..., $\overline{\text{ДОНКАИЖЕ}}$ $\overline{\text{ПАКН}}$ $\overline{\text{СЕ}}$ $\overline{\text{ЧАКЪ}}$ $\overline{\text{НЪКОЕМОУ}}$ и $\overline{\text{НАПИСАШЕ}}$ на $\overline{\text{ПРАЗЪ}}$: $\overline{\text{ХС}}$ $\overline{\text{СК}}$ $\overline{\text{НАМИ}}$, $\overline{\text{СТАНЪКТЕ}}$ 264a; v této větě má *написаше* podobně obecný, nevyjádřený podmět, jako výše *напише*. V textu kroniky je také bezpodmětá věta, ale vazba *пакн се* $\overline{\text{КЪ}}$ $\overline{\text{ВИДЪКИ}}$.

Podmět nevyjádřený je také 222a β: $\overline{\text{бѣ}} \overline{\text{сѣданнѣ}} \overline{\text{трѣскѣ}}$, $\overline{\text{какѣ}}$ $\overline{\text{шибати се}}$ $\overline{\text{мѡрѣ}}$ и $\overline{\text{коракѣ}}$ на $\overline{\text{сѣсѣ}}$ $\overline{\text{встати}}$. и $\overline{\text{накѣ}}$ и $\overline{\text{злѣ}}$ а се.

Spojování vět. Participium je tu schopno tvořiti samostatnou větu a proto se spojuje se slovesem určitým — *spojkou*, jak tomu bylo ve starších dobách vůbec ve slovanských jazycích (sr. Vondrák, Vergl. slav. Gram. II., 410 sl.) Věta participiální:

a) bývá pak pravidlem na prvním místě: $\overline{\text{евреѣ}}$ и $\overline{\text{нѣкѣ}}$ $\overline{\text{вѣжелѣ}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{хрѣтианѣ}}$ $\overline{\text{быти}}$ и $\overline{\text{крѣтише}}$ $\overline{\text{его}}$ 185b α; $\overline{\text{борѡдичина}}$ $\overline{\text{одѣжа}}$ $\overline{\text{обрѣтши}}$ се $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{ирлмѣ}}$ $\overline{\text{хранима}}$ $\overline{\text{евреанною}}$ $\overline{\text{дѣц(ою)}}$ и $\overline{\text{приниена}}$ $\overline{\text{бѣ}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{цригра}}$ 256 a; и $\overline{\text{вдра}}$ $\overline{\text{ю}}$ (lebkü) и $\overline{\text{панине}}$ $\overline{\text{си}}$ $\overline{\text{сѣ}}$ $\overline{\text{пнѣ}}$ 320b β;

b) jest na druhém místě. Pouze jeden doklad, a to ještě nejistý, protože je tu patrně písařský omyl $\overline{\text{бѣ}}$ místo $\overline{\text{бѣ}}$; $\overline{\text{авка}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ $\overline{\text{прѣ}}$ $\overline{\text{несѣ}}$ $\overline{\text{варенѣ}}$ $\overline{\text{жетелѣ}}$ и $\overline{\text{вѣсхущенѣ}}$ $\overline{\text{бѣ}}$ $\overline{\text{аггѡ}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ $\overline{\text{данна}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ $\overline{\text{рѡвѣ}}$.

Dvě hlavní věty často po sobě následují *asyndeticky*. To je význačná známka stručného, úryvkovitého slohu glossátorova: и $\overline{\text{крѣтише}}$ $\overline{\text{его}}$, $\overline{\text{прѣснпаше}}$ $\overline{\text{некомѣ}}$ 185b α; и $\overline{\text{вскрѣн}}$ се $\overline{\text{константинѣ}}$ $\overline{\text{црѣ}}$, $\overline{\text{понде}}$ на $\overline{\text{българи}}$ 302a β. — Zvláště je-li na prvním místě lok. O..., po němž je vztážná věta: $\overline{\text{в}}$ $\overline{\text{цри}}$ $\overline{\text{крѣкѣ}}$, и $\overline{\text{посла}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ $\overline{\text{црѣ}}$. или $\overline{\text{повини}}$ се, $\overline{\text{ре}}$, $\overline{\text{моен}}$ $\overline{\text{силѣ}}$, или $\overline{\text{срѣщи}}$ $\overline{\text{ме}}$ на $\overline{\text{рати}}$ 4b; $\overline{\text{в}}$ $\overline{\text{некталѣ}}$, иже... $\overline{\text{оуемоѣ}}$ и $\overline{\text{прѣети}}$ $\overline{\text{егѣпта}}$. $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{макѣдению}}$ $\overline{\text{фѣлѣ}}$ $\overline{\text{црѣ}}$ 6b; $\overline{\text{о}}$ $\overline{\text{взѣ}}$ $\overline{\text{цри}}$, $\overline{\text{дрѣзноуриши}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{нити}}$ $\overline{\text{кѣ}}$ $\overline{\text{жрѣтѣвни}}$ .. $\overline{\text{абѣ}}$ $\overline{\text{прокази}}$ се 84a β: $\overline{\text{о}}$ $\overline{\text{цри}}$ $\overline{\text{ислѣанѣ}}$, и $\overline{\text{блѡгочѣ}}$ $\overline{\text{ем}}$ $\overline{\text{пожѣ}}$ $\overline{\text{къ}}$ $\overline{\text{гѣ}}$ $\overline{\text{втиде}}$ $\overline{\text{вѣскрѣ}}$.

K hypotaxi nebylo valně příležitosti v těchto stručných poznámkách. Z vedlejších vět nacházíme takřka jen věty vztážné, ty však skoro ustavičně, což prozrazuje pohodlnost a slohovou neumělost glossátorovu. Zajímavé je místo 357a α, kde v textu kroniky je $\overline{\text{какѣ}}$ ve významu $\overline{\text{ѡтѣ}}$, „že“, glossátor však položil $\overline{\text{какѣ}}$: $\overline{\text{црѣ}}$ $\overline{\text{же}}$ $\overline{\text{повелѣ}}$ и $\overline{\text{подѣ}}$ $\overline{\text{вѣсѣ}}$ $\overline{\text{кшомѣ}}$ (главоу $\overline{\text{вѣсѣ}}$), $\overline{\text{какѣ}}$ $\overline{\text{сѣ}}$ на $\overline{\text{цра}}$ $\overline{\text{мѣ}}$ $\overline{\text{чѣ}}$ $\overline{\text{вѣ}}$ $\overline{\text{нажнѣ}}$. Výjimkou je věta vztážná pod-

mětná před větou, na níž závisí: $\overset{\text{Ж}}$ И ТЫРИТ СЕ НА ПОМОЩЬ $\overset{\text{Т}}$ ЦРЬЮ
ПРОКЛЯТОУ, ГИРЬКЪ $\overset{\text{Т}}$ БЖИИ НА ИЕМ ВЬКАЕ 81b β.

Na *slovosledu* je místy patrný vliv řecký. Tak v apposici, kteráž je položena před své jméno 119b α: ДЬИЕРИ ПРѢДЪДѢИТЪ ПЛЕСАКШЕН ПРѢДЪ ПРѢМЪ СЛОМН. Nebo v souvětí je společný podmět předjat na začátek 93a: ИВЕСА КЪ ЦРЬЮ ЮДЕИСКИИ, АИЕ И ПРАВДѢ КЪ, НЪ БЕРУКМЕНИИ И БЕЗ КОЛѢ БЖИЕ ПАСЕ ВЪТИ СЕ СЪ ЦРЬЕМЪ ВЪШНЪТЪКЪСКИИ. Nebo v souvětí jsou hromaděna participia a přísložená určení, kdežto sloveso určité je odstrčeno na konec 257a: О ЦРЬИ АНАСТАСИИ, ИЖЕ РАЗЪ КОЛѢ СЕ И ДЪЖОУ СЪРАШИИ И МАКИИ СЪ СИЛИИИ ГРОМОМЪ ВЪКИИИ ОУЖАСИШЪ СЕ, ѿ ГРОМА СМ-РѢТЪ; zde také předměty participia ОУЖАСИШЪ СЕ jsou položeny před ně; slovosled úplně řecký. Jednou také slovosled glossátorův učinil náběh k anafoře a tím i jakési rhétorické kadenci 92b: ПРѢКЛѢТИ КО СЕ ВЪКАНИИИ, ЗАЕ СКОИЧА СЕ. —

Celkem tedy skladba přípisků jeví skutečně ráz řeči lidové, ale při tom i několik patrných graecismů ukazuje, jak daleko prosákl vliv cizího jazyka i v původním vyjadřování srbského mnicha.

Slovník přípisků

poskytuje právě tak jako ostatní stránky jazyka několik zajímavých dokladů, zvláště o slovech a rčeních jinak méně známých. Doklady ty zde tedy uvádíme, ponechávající stranou věci vůbec známé a hojně doložené. Hesla ponecháváme v pravopise textu.

КЕЗЪКЪСТИ nutno pokládati za adverbium, které se slovesem tvoří jeden pojem: 34b (εζεκια) КЕЗЪКЪСТИ СЪТКОРИ МВЪЦЕВЮУ ЗМѢЮ = zničil. Podobný příklad srbský z XV. stol. má Miklosich Lex. 122: ЧРЬКЪ .. БЕЗЪКЪСТИ ТКОРИТЪ ЕГО (t. j. ДРѢКО). Podobně v sofijském Vremenniku z XV. stol. ПРѢКЛѢТЬ ВЪСКОВЪКОЮУ БЕЗЪКЪСТИ СЪТКОРИ. Pod. vazby u Miklosicha a Sreznevského s. v. КЪСТЪ.

КЕСТОУ ДНѢ adv. ἀνασχύντος: ЗЕ ПОГШКАИЕ КАСИИЕ ЦРА МИХАИЛА КЕСТОУ ДНѢ 353 a. U Mikl. jen doklad ze Supr., u Srezn. zase jiný tvar — КЕСТСАДНО.

БОГОРОДИЧИНЪ adj. poss τῆς Θεοτόκου: БОГОРОДИЧІНА
одѣжа 256a. U Mikl. je jen málo doloženo, u Srezn. jen doklad
z Ostrom; v tomto spojení vůbec ne.

БРАТЬНЪ adj. zde ve významu předmětném: БРАТНІЕ
прѣзор'ство 179a β = krutost proti bratrovi: ВЪЗАСТЬ СЕ ѢМЪ
(Domitianovi) БРАТНІЕ прѣзор'ство.

КАРЕНИЕ п.: „cibus“: АВКАСМЪ . . . НЕСЫН КАРЕНІЕ ЖЕТЕАН^М . . .
ВЪСХУЩЕНЪ БЫ 104b. Je vzato z textu kroniky. Toho slova nemá
ani Mikl. Lex. ani Daničićův Рјечник из кнѣж. стар. I. U Srezn.
je doklad již ze Sbor. Svjatosl. 1073.

КОЖДЪ m. ἡγεμών: срацінскын кѡжъ и лъжепрркъ махмѣ^Т
268a. Toto slovo je z pozdějších památek málo doloženo (Mikl.).
Daničić zná jen doklad z Trojanské prítěe (Mikl. Monum. serb.)
s gen. ak. дѣши мѡеи кожда.

КЪДАТН dok. tradere: ДАНІЛЬ прркъ львомъ къданъ БЫ 104b.
КЪМѢЩАТН dok. χωρεῖν, serpere: СТРАШНІИ ММРЬ . . . , ІАКО
НЕВЪМѢЩАТИ ЗЕМЛН ТѢЛЕСА МРЪТВЫНХЪ 264a; v textu kroniky je
na tom místě НЕДОВАТН.

ГАТЪКА f. πρόβλημα: вѡнни . . . ГАТКЫ ИЗЛАГАХОУ; v kronice
ВЪ ГАНН ИЗЛАГАХОУ = ἤρισαν ἐν προβλήμασιν 277, 11. Subst.
гatkа (гадка) má Mikl. jen velmi málo doloženo. Našemu vý-
znamu se blíží гадьками = στοχαστικῶς z rus. rkp. Joanna Lěst-
vičnika XII. stol. Mjkl. znal toto slovo též z vídeňského rukopisu
Georgia Hamartola. Daničić v Рјечнику I, 203 má гatkа = гѣха,
s poznámkou „то бих рекао да је“ a doklad БЕЗЪ ГАТКЕ И ЗЛЕ
КОЛЕ z Mikl. Monum. serb. 370, „само ту“. Obohacujeme tu tedy
slovo, dříve ἀπαξ εἰρημένον. — ИЗЛАГАТИ v tomto významu =
vykládati si hádanky — nemá Mikl., nýbrž jen = ἔξω βάλλειν,
προβάλλειν, tedy jen ve významě hmotném.

ГЛАВНІЗНА f. κεφάλαιον, caput libri: СІА ГЛАВНІЗНА МНОГЫН
ПОЗИ ІМАГ 126b a.

ГЛАСБОЧЕ adv. βαθέως: ПОМРЪЗЕ МОРЕ . . . ЛАКТІИ .Л. ГЛАСБОЧЕ
314a; v textu kroniky къ гла҃сннѡу. U Mikl. doloženo jen z Men.
Vuk. a z Prologu XVI. stol., u Srezn. jen jeden doklad z Joanna
Lěstvičnika XII. st..

ГОНЕНІЕ n. διωκτής: кѣ ГОНЕНІЕ КЕЛКО НА ХРЪТІАНЫ 191a β, pod. 194b α. U Mikl. není; v kronikách je však časté. ГОНИТИ = διώκειν persequi je doloženo v srb. pam.

ДАЛЕ adv. μακρόν: ПОМРЪЗЕ МВРЕ НА .р. ПОПРІЦКЪ КЪ ДАЛЕ 314a; v textu kroniky кѣ ПОУЧИНОУ. U Daničiče není. Mikl. podobné příklady vykládá od subst.* ДАЛА. „Vides nos hic ДАЛА f. coniunxisse cum ДАЛЕ adv. comparat., cum difficile sit, ubique recte distinguere“ (Lex. 153). Náš příklad je jasný komparativ.

ДОМЕНТІАНЫ m. Δομιτιανός: v této formě 176b α, 179a β; (lok.). V textu kroniky je ΔΟΜΕΤΙΑΝЪ.

ДОКОНЦА adv. τελείως perfecte: ПОБѢЖЕНІИ КЫШЕ РСН ДОКОНЦА 380a; v textu kroniky není, u Daničiče a Srezn. také ne, u Mikl. doklad ze Supr. a několik jiných,

ЖЕТЕЛЪ m. = ЖАТЕЛЪ, θεριστής: АККАСМЪ . . НЕСЫИ ВАРЕНІЕ ЖЕТЕЛОМЪ 104b; u Mikl. málo doloženo.

ЖРЪТЬКНИКЪ m. = τὸ ἱερόν; КНИТИ КЪ ЖРЪТЬКНИКЪ И ПОКАДЪТИ ка 84a β; u Mikl. doklady ze srb. památek ve významě θυσιαστήριον, altare — zde však „templum“.

ЗКАДО adv. je doloženo 6b β, 78a β, 226a α, 318b α, 337a, 381b.

ЗАВАДИТИ dok.; u Mikl. a Srezn. doložen jen význam συνθεῖν, ligare (u Daničiče vůbec ne), zde však = č. zavadiiti: ЕЛЕНЬ . . ЦРА ЗА ПОСАК ЗАКАДИ РОГѢ 357a; v textu kroniky: КЪЗЕТЬ ЦРА ЗА ПОСАСОМЪ.

ЗДРАКНИЦА f. propinatio; [кластелѣ] ПАПШЕ СИ СЪ НИЮ (debkou) ЗРАКНИЦЕ 320b β; je převzato z kroniky. ПОВЕЛѢ (КРОУМЪ) ПИТИ СЪ НИЮ КЛАСТЕЛѢМЪ БЪЛГАРЪКЪМЪ, СИРѢЧКЪ ЗРАКНИЦЕ, ДРОУГЪ ДРОУГОУ. Mikl. Lex. má toto slovo jen z vídeňského rkp. Georgia Hamartola; totež místo cituje i Daničič, Рјечник I 273 sl.: сего (инкифора) оубише блгарн и штсекоше главѣ емс . . и пише ео кино, и сѣ висть прѣвѣе ЗДРАКНИЦА БЪЛГАРОМЪ. Tento citát však není z úplného Hamartola, nýbrž z chronografu ПОВЕЛѢТЬ ОТЬ ВІТІА И ЦАРЕТВИХЪ КАСЕХЪ РОДОВЪ (Glasnik X, 215—277).

ИЗОБРАТЯТИ СЕ dok. = nacházeti se; ЗЕ ЖЕ ИЗЪОБРАТЯЕТ СЕ Ш СРѢЦИ 22b; u Mikl. není v tomto významu, nýbrž jen nezvratně ἐξευρίσκειν, u Dan. Srezn. vůbec ne.

КАМЫКЪ m. λιθάριον, lapillus; ПАРШЕ камиці триє сѣ
нѣ 254a β; psáno je -нкъ!

КОНСТАНТИНЪ m. Κωνσταντῖνος; piše se buď костан-
тинъ 198a α, 301b β, 302a β а j. nebo костандѣнь 318b β, 302a β,
332a, nebo docela костадѣнь 332a.

МАРКО ^ТѢМЕТЬ 127a α.

МАХМЕ 268a (v kronice МОУХОМЕДЪ); 292a тѣж МОУМЕ.

МЕСЕБРЪ: вѣ МЕСЕБРЪ гра ПОНДЕ 302a β, v kronice вѣ
НЕСЕБРЪ.

МИЛОСТЫНЪ f. ἔλεος; о МЛТИНН СЛО ЗѢЛО полкънѣ 277b β;
je příznačné, že glossátor užívá staršího slova, а ne mladšího
ПОМИЛОВАНИЕ (srv. Jagić, Entstehungsgesch.² 429); i ve slov-
niku je tedy glossátor, užívající тѣж slova зѢЛО, konservativní,
jako v hláskosloví.

НАЧЕЛО n. ἀρχή; zde však ve významu ἀρχή = vláda, říše:
на многаа начела црѣтко рѣкли се (po smrti Alexandra Velikého)
11a α = ἐπὶ πολλὰς ἀρχὰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ διένευεν; v témž
významě je zaznamenal i Mikl. Lex. ze Supr. а тѣж Srezn.
Mat. z XI. století, Dan. z Monum. serb. 517.

ОКѢТОВАТИ nedok. polliceri; МОУСНИ... вѣндетъ вѣ
ЗЕМЛЮ ОКѢТОВАНОЮ 52b; в ЗЕМЛИ ОКѢТОВАНИКѢ 292a, 293a.

ОСКРѢБИТИ се dok. λυπεῖσθαι; ОСКРѢБИ се костантинъ
црѣ 302a β; v kronice je печальнѣ вѣвѣ. Jako reflexivum je
doloženo u Mikl. jen ze Života sv. Sávy, u Srezn. vůbec ne.

ОТЛАНЧЕНИИ n. χωρισμός; i в ОТЛАНЧЕНИИ ЗАИИ 258b β;
v kronice není. Není ani u Mikl. (tam jen отъланчкнѣ diversus.,
z Men. Mihan.) ani u Daničiće ani u Srezn.

ОТЛОУЧЕНИИ n. тѣж význam: в ѠЛОУЧЕНИИ мнига Ѡ григорѣа
папы 309a α; v kronice podobně: мнихъ же нѣкоторымъ вѣ римѣ
Ѡлоучень вѣвѣ Ѡ григорѣа папы = μοναχός τις ἀφορισθεὶς ἀπὸ
Γρηγορίου τοῦ πάπα 748, 18; u Mikl. v témž významě отъ-
лжчении два doklady ze Supr.; u Srezn. hojně doloženo z rus-
kých textů.

ПОЛИЗАТИ dok. lambere, zde však význam = пожгати;
ВГННВЕ... вѣса пѣже на земли полизахъ 258b α, v kronice — по-

жпгааше. Mikl. má jediný doklad ze Sborníku srbochorvatského, ze XVII. stol., ve významu „lambere“. U Srezn. je jediný doklad našeho významu z Pateríku pečerského: *спаде огнь съ нескен и речеъ поаша*.

п о м а з а т и dok. *ἐπιχρίειν*; slovo sice obvyklé, zde však vazba, z církevních památek méně známá: *п о м а н ѣ к ѣ на ц р т к о* 62bβ; u Mikl. a Dan. je doložena jako obvyklá vazba instrumentální, na př. *к р а т а с к о н ѣ о п о м а з а н ѣ к р а л ѣ к с т р ѣ м ѣ* (z Šafaříkových Památek dřev. pís. Jihosl. 59).

п о н о у щ е н и е n. *συγχώρησις*, concessio; *μιογга пошпенїа* (ск) *гнѣкомъ ерещѣ рѣ* 309b (místo je porušeno a neúplné; v témž významě již v Supr. a v Mikl. Monum. serb. 265 *поуощпенїемъ кожіемъ*).

п о с м а г а f. nebo *п о с м а г ѣ* m. *πλακοῦς*, placenta; *п о к р а с и ѣ м с старѣць посмагы* 251b; na akus. pl. není ovšem patrný rod, zdali *m.* či *f.*; a jiného dokladu není. V textu kroniky je prostě *хлѣвы*. Mikl. má několik dokladů pro mask.

п о ч р к ѣ к т и dok. *ἀμανοῦσθαι*; *слнце почрѣк* 274a β, je vzato z textu kroniky = *ὁ ἥλιος ἡμανώθη* 669, 6. V tomto významě, t. j. o zatmění slunce, je doloženo u Mikl. jen z Vukových Minejí; i jinak je řídké.

п р а с к а н и е n. *τρισμός*; *п р а с к а н і е д р ѣ к ѣ* 22b, je vzato z kroniky = *τρισμὸς ξύλων* 75, 11. Ve slovnících není doloženo.

п р ѣ з о р ѣ к т ѣ n. *ὑπερηφάνεια*, superbia, zde asi = kruťost; *и въздасть се ѣмоу* (Domitianovi) *вратнїе прѣзорѣктѣ* 179a β. U Dan. není; u Mikl. a Srezn. je ve významě superbia.

п р ѣ н е м а г а т и nedok. *ολιγορεῖν, μεταμελεῖν*, negligere; *п р ѣ (лѣ)к ѣ прѣнемагаше и злѣ сконча се* (scil. *нѣкѣи*) 276a; v textu kroniky není. V řec. textě *καὶ προσδοκίαν ὑγίανας καὶ μεταμεληθεὶς ἐκ διαβολικῆς ἀπάτης θαορεῖ τοῦτο φίλω αὐτοῦ* 674, 2. V pod. význ. doklad u Mikl., ale reflexivně *прѣнемагати се*, z Minejí Vukových. Nereflexivně v Sávově Životě sv. Simeona 5 (Šafařík, Památky 75): *не прѣнемаганта ѡ наказанїи речеодни*. Stejně rčení z ruštiny z XI. stol. je u Srezn. Mon. II, 1674.

п р ꙗ с л о ѹ ш а т и nedok. παρακούειν, non oboedire, u Mikl. dosti doloženo; zde vřak je toto sloveso v nulovém stupni п р ꙗ с л ꙗ ш а т и: (рѡѡамъ) п р ꙗ с л ꙗ ш а с ѡ ѡ ꙗ т ѡ старьчьскыи 81b a.

п р ꙗ с ы п а т и dok. ὑπερεχεῖν; к р т и ш е егo. п р ꙗ с ы п а ш е п ꙗ с к о м ѡ 18b a; z nedostatku vody totiř êкеῖνος τὰς χεῖρας ἑαυτοῦ ψάμιον πλῆσας κατέχευεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰουδαίου 462, 15. U Mikl. jeden doklad z Minejí Vukových, u Srezn. rovněř jeden z Nestorova Života sv. Theodosija.

п р о щ е н н ѣ п. ἄνεσις; 91a н е п р ꙗ т ѣ т ѡ м ѡ ѹ с и п р о щ е н ꙗ 52b; п р о щ е н ꙗ п р ꙗ т ѣ т ѡ 91a.

р а с к а т а т и с е dok. μεταμέλεσθαι paenitere; р а с к а а с е ц р ꙗ 271b a.

с ѡ м ꙗ с н и т и с е dok. συμμίγνυσθαι; с ѡ м ꙗ ш 'с е с ѡ о л ꙗ м ꙗ д о ю (Filip) 6b a, vzato z kroniky.

с ѡ п и р а т и с е nedok. ῥιχαῖ; с ѡ м ѡ в ѡ в ѡ в ѡ в ѡ с ѡ п ꙗ ш е с ѡ п е т р о а п л о м ѡ 126b a.

о ѹ л а с к а т и dok. κολακεύειν, adulari; с ѡ м ѡ в ѡ в ѡ в ѡ в ѡ с ѡ л а с к а в ѡ г р ꙗ к ѡ 359a. U Mikl. jen doklady z Hom. Mihan. a Minejí Mihan. U Dan. a Srezn. není.

о ѹ с т р а ш и т и с е dok. φοβεῖσθαι; в ѡ г а р е ж е о ѹ с т р а ш и в ш е 302a β; v kronice к е л 'м и о ѹ б о а к ш е с е; zvratně málo doloženo.

о ѹ н д н и т и с е dok. μονοῦσθαι; и о ѹ д ꙗ н н и к с е с т ѡ з ѡ в ѡ ꙗ т е с т а р 'ц а н ꙗ с к о е г o (Theodosios) 251b; jako reflexivum doloženo u Mikl. jen z Ichnilate srb. a z bulh. rkp. Dialogu Řehoře Velikého (ze sbírky Šafařikovy); u Dan. a Srezn. není.

ш и в а т и с е nedok. = pohybovati se; в ѡ с т р а ш и н и т р ꙗ с ѡ, и а к о ш и в а т и с е м о р Ѣ 222a β. Zvratně není toto sloveso ve slovnících vřbec doloženo. Nezvratně je má Mikl. ve významu μαστιγγεῖν, virgis caedere ze Supr. V textu kroniky tohoto slovesa není; příslušné místo řecky ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑποχωρεῖσαι τὴν θάλατταν ἐπὶ πόλιν 560, 10; u Dan. není. Srezn. ш и в а т и = уда-рять, г р е м ꙗ т ѡ.

11 a dole *α*. по александрокѣ же скончанїи на многаа начела цртво егò разкла се.

15 a ř. 5 shora. ѿ стаклокоренїи.

15 a dole *β*. ѿ евер, и непрїстааше стакль творїти. сего тькмо бѣ неанин прѣлагао языка. евреиска того именоваше; им же іада вєсѣдока.

19 a dole *α*. ѿ волѣк, егò іако ба илѣкѣс. (t. j. egyptský Apis).

22 b dole. зє же илѣкѣртае се ѿ срци и ѿ потрепетанїе оѣс или прасканїе дрѣс и инаа многаа влѣкшенїа кто(моу) рє. (V kronice se tu vypráví o egyptském věštví a kouzelnictví.)

34 b dole *β*. ѿ акраамѣ.

39 b dole *β*. ѿ мел'хїседеицѣ.

41 a dole *α*. ѿ скинопиги.

41 b dole *α*. ѿ іакѣва рѣдї се иسرائлѣ.

41 b dole *β*. ѿ пракедиклѣ иѣвѣ, сїѣ зарѣвѣ.

44 a dole *β*. ѿ рѣжени и вєспїтанїи мѣлѣсѣокѣ и прѣвенїи илатѣнкѣ. —

52 b dole. сьмоѣи въ повѣсте сїи кто глєть. непрїетѣ мѣлѣсїи прощенїе, да вьниде въ земаю ѡбѣтованною.

54 a dole. ѿ ієѣ нав'кїѣкѣ, како вьниде въ земаю ѡбѣтован'ншю и илѣкѣ црє. лѣ.

55 b dole. ѿ зє начїнае соудїе. ибò соудїе... (соудїше)... nečitelné.

56 a dole. прїтча авимелєхѣва. о илєзанїи дрѣкѣмѣ ѡвѣщ'нїемѣ, кого поставїю црє.

57 a ř. 14 zdola. ѿ сам'шонѣ.

57 b. ѿ самѣвластїи и ѡ погоуѣнїи... жєни рє. (Vypráví se, jak Samson pobil obyvatele města Gazy.)

60 a dole β. ѿ ѿлн̄ ѿрен̄. кроткк̄ (сын) ненаказаше сн̄...
 ѿпасно и погѣе съ... злѣ.

62 b dole α. ѿ скранїӣ къ ар'мадеуѣк̄ просїӣ цѣра.

62 b nahore β. (kraj uřiznut). гн̄ю ѿ поман̄к̄ бѣ дѣк̄ на цѣткѣ.

65 a dole α. ѿ цѣрӣ дѣк̄.

71 b dole β. ѿ соломѣн̄к̄, како съза ѿрам̄ъ ѿ храм̄ъ.

78 a dole β. и зѣ соломѣн̄к̄ сѣгршн̄к̄ сѣклѣд̄, нарекоше ѿго
 сѣлауѣс (nečitelné).

81 b dole α. ѿ сн̄к̄ соломѣн̄ск̄ рѣкоам̄к̄, како прѣкельна
 сѣкѣ старьчкскыи.

81 b dole β. се кѣдомо боудн̄, ѿко и тѣцит се на помоц̄
 цѣроу проклетоу, гн̄кк̄ бѣжн̄ на не быкае.

82 b dole β. ѿ свїӣӣ захарїе̄ пррка, ѿ ѿвѣктнїю камене
 чѣнааго ѿ сїѣнннчкскїе ѿдѣжкѣ дѣрѣнн̄е.

83 b dole α. ѿ ѿ не погѣкнн̄ӣ правѣго съ неправедннн̄н̄м̄.

84 a dole β. ѿ ѿзїӣ цѣрӣ, дѣкнн̄оуѣшн̄н̄м̄ выннн̄ӣ къ жрѣтъ-
 кнн̄к̄ ѿ покадїтӣ ба. дѣѣ проказн̄ се.

84 b dole. ѿ ѿзкн̄ цѣрї, и вѣзѣкнн̄ӣ сѣтворн̄ мѣѣсеѣвоу
 мѣдноую змїю ѿ соломѣн̄к̄ кнн̄н̄, и ѿ прїтчах̄ ѿ н̄кн̄ѣх̄.

91 a dole. ѿ цѣрӣ беззаконн̄к̄м̄, нарн̄н̄к̄ манасїӣ, ѿже пртрїтъ
 велїкааго їсаѣо ѿ послѣдн̄ покааксѣ процнїе прїеть. (V textu
 kroniky je -прѣтрѣк̄).

92 b dole. по цѣрӣ манасїӣ цѣткѣва (а) мѣсе сн̄к̄ ѿго, и ре въ
 сѣвѣ: похѣжоу по скопн̄ кѣдн̄ къ юности моїӣ ѿ на старость
 покаю се. прѣкнн̄н̄ӣ ко се ѿкланн̄н̄, злѣ скѣнн̄а се.

93 a dole. ѿвсїа̄ вн̄ цѣрк̄ їоуденскн̄ ѿще ѿ правдѣв̄ вѣ, н̄
 безвѣрн̄н̄но ѿ без кнн̄н̄ бѣжн̄ начѣ кнн̄ӣ се съ цѣрем̄ ѿгѣпѣтъ-
 скнн̄н̄; ѿ прѣже крмене сѣмрѣтъ прїеть.

94 a dole β. ^азѣ сказѣтъ, како ^аисраильтѣне нарекоше ^аи҃сдѣе ^аѿ ^аи҃сды и ^аинаа многаа ^апоискавъ ^аѿвершени.

84b po straně. ѿ ^аи҃ракимаѣ ^ацри, и ^ане въсхотѣ ^адати дати и ^апогыбе.

95 a dole. ѿ ^ацри ^аседекїи и ^аѿ ^аплѣнїи ^агра ^аиерлѣма, и ^акако ^анавсхуносоръ ^ацрь ^асекиа ^ацра ^аѿсла^апи и ^аженоу и ^ачеда ^аего ^апосѣче ^апрѣ ^аѿчїма ^аегѿ.

97 a dole. ѿ ^ацри ^аиерокоамѣ, ^асна ^анаватеа, и ^асѣтвори ^абогыню ^аюници ^азлати ^адѣѣ и ^аѿврати ^аина ^аѿ ^ага.

97 b dole. ѿ ^ацри ^аахаѣѣ и ^аѿ ^аелзавели ^аженѣ ^аегѿ, ^аѿбывшїи ^анавоудѣа, и ^авыногра ^аего ^авъзвѣши, и ^ао ^апррчѣствѣ ^аїаѣ ^апррка.

98 b dole β. ѿ ^ацри ^аиурамѣ, ^апринѣже ^абы ^аглад ^авеликъ, ^аїако ^апродати ^асе ^аглаѣѣ ^аѿсла^апи на ^ал. ^асребрнникъ и ^ачеда ^асвоа ^азакалати.

100 b dole. ѿ ^ацри ^аиуасѣ, ^апринѣже ^аїаѣски ^асконча ^азе, ^апррчѣ- ^аствова ^аиуасѣ, ^аповѣлѣвъ ^аїамоу ^аїаѣсра ^асѣклѣти на ^аземлю и ^атретїе ^адобрѣ ^асасчи.

101 a dole. ѿ ^ацри ^аиуеїи, ^апри ^анемже ^апрїнде ^асалманаса, ^ацрь ^аїаѣрїнекы, на ^асамарїю и ^апопла^аши ^аїхъ ^аза ^агрѣхы ^авеликїе.

101 b dole. ѿ ^ацри ^анавоухоносорѣ, ^аїже ^асѣтвори ^ачїюнаа, ^акъ ^аниже ^ахѿдѣ ^ажена ^аегѿ ^акраскїе. и ^агорьдѣсти ^аїхъ ^ара ^ацртво ^аего ^азак ^асконча ^асе; ^аїако ^аи ^акѿль ^атравоу ^асынѣтъ.

103 b dole β. ѿ ^ацри ^акалгасар, и ^аѿскврїни ^асѣсди ^асїѣнїе ^аїтанкѣѣѣ и ^апогыбе ^аѿ ^абжїа ^агїкѣа.

104 b dole. ѿ ^адарїи ^ацри ^аїже ^аїзвѣра ^асеке ^аженѣ ^алѣпоти ^ара ^аѿ ^аекренскїихъ ^аїтроковнїцъ ^аїмене ^аїсѣїра; ^апринѣмже ^аи ^аданїилъ ^апрркъ ^алѣкомъ ^авъданъ ^абы.

104 b mezi sloupci α а β а папоѣ. о ^акїѿрѣ ^ацри, ^апринѣмже ^аїзвѣра ^апрркъ ^аїесїи ^акаренїе ^аїетеле и ^акъсхнїце ^абы ^ааггѣ ^акъ ^аданїилъ ^акъ ^арѣѣ.

105 b dole. δ цри кам'кнск, прїнем'же вьдохица ісдѣвъ ѿскче глакс ѡлофѣр'нс вжїно помощїю.

106 a dole β . по цри спїрдїи црѣкова дарїе істѣпск, при немже вѣнии хїе стркїсїе цра гѣткы излагачоу.

106 b dole β . о вьторѣмъ зѣнїи цркве іермскїе.

109 a dole β . при се цри кьси фїлософїе елїнеціи вкхоу.

(Mını se Artaxerxes Dlouhoruký.)

109 b dole α . δ цри ір'самк, егѡ александрк оукїть и црѣко перекое разрдїи.

110 a dole α . δ вьторѣмъ пакнїенїи грѣ іерѣма и δ мака вѣухъ.

112 a dole β . δ цри андїѣск (t. j. Antioch), и прїнде ратокати ісдѣвѡ съ сілаами и съ ѣлефантїи, іко на коемже ѣлефантїи азїтїи тїесїа моужь вь ерїнїи ѡблѣченїи.

113 a dole α . δ цри іслїи, и наре іслїю мїцоу и нїдїктїи и кнскїи то изкѡбрѣте и законь рїмлянѡмъ да.

113 a dole β . δ цри акгѣтк, при немже и гк панк іу хс плк прїеть.

119 b dole α . зѣ сказоуе имѣ дьщери прѡдїадїнѣк плѣсар'шои прѣ ірѡмъ саломїи.

120 b dole β . δ цри тиверїи, прїне же вь трѣск и низложи грѣди .гї.; при немже и гк нѣн іу хс крїи се; и пакы вь лѣта егѡ распѣт се и вьскрѣ мѣа марта .кѣ. днѣ.

125 a dole β . δ цри гѣнїи, и испрѣка доврѣк начѣ црѣковати, послѣдїи же вестѡудїе велїко сьдѣла и оубїенъ бѣ ѡ свої рабк вь банкы.

126 b α ř. 7 sh. сѣа главїзна многїи познїи імаѣ (vyprávїť se v textu o Janu Křtiteli).

126 b dole α. ѿ црѣ клѣвдѣи, егѡ ѡтрави жена егѡ и оубы
нрѡ; при немъ же и сѣмѡ влхъвъ съпїраше съ петро апломъ.

127 a dole α. здѣ скáзѣтъ, ꙗко марко еѡмѣтъ прѣвое еѡѣ
написа въ егѡптѣ.

127 a dole β. ѿ сновъ рѣхавокѣ, и съблюдоше заповѣди ѡца
своѣго съ страхѡ ежѣмъ . . . . подражающе тѣм . . . . въ величїи
ста . . . . (nečitelné).

130 a dole β. ѡ дѡкѡннѣи? и ѡ вксего срѣца любѣннѣмъ ба
и w въкскїишнѣмъ горпга.

133 a β. Glossátor si červeně podtrhl výklad o apoštolském
životě.

142 b β. Glossátor si po straně červeně označil citát z pro-
roka Ezechiele.

145 a β. по странѣ. зѣ не съп їр . . . (nečitelné).

145 a β dole. здѣ скáзѡуетъ, како песь члвчкскыи глаго
прогга. (Míni se pes kouzelníka Symona v Římě za císaře
Nerona, v době, kdy do Říma přišel apoštol Petr).

146 a dole α. ѿ прѣвннѡмъ їнци сїмонс влскѣк.

176 b dole α. о црѣ титѣ, егѡ повелѣк жена егѡ и еше жива
погрѣв'стн и прѣи црѣтко егѡ доментїанъ, бра егѡ.

179 a dole β. ѿ црѣ доментїанѣ, и оубѣе бѣ въ црквы
съвѣто жени е. и възастъ се ѡмъ братнѣе прѣзѡр'ство.

180 b dole α. ѿ црѣ нѣрѣи, прї нѣже іѡа егѡсловѣ написа еѡѣ.

182 a dole. ѿ црѣ траїанѣ, и бѣ влвгѣи црѣ, ꙗко и въдаде
мъ скѡи и пархс, еше ре: аще вїши ме доврѣ црѣвсѡща, по-
мѣши ме, аще ли нї, глаго моѣ ѡскѣи.

182 b dole β. ѡ црѣ свѣрѣк, прїнѣже многоа и дѣвнаа быше.
понекак' бо вксако ѡбрѣцѣши, и прѣцѣство даннѡвѣ.

185 b dole *α*. ὁ ^μπατρις ^μπρωτομάρτυρας, ^μπρῶτος ἐκείνους ἰσχυροὺς ἐκείνους
 χριστιανῶν ἐκείνους, ἡ κτίσις αὐτοῦ, ἡ κτίσις αὐτοῦ ἡ κτίσις αὐτοῦ.

187 a dole *α*. ὁ ^μπατρις ἰουδαίων, ἡ ^μπατρις ἰουδαίων ἡ ^μπατρις ἰουδαίων. τὸ ^μπατρις
 ἰουδαίων ἡ ^μπατρις ἰουδαίων ἡ ^μπατρις ἰουδαίων.

187 b dole *β*. ὁ ^μπατρις ἀρμενίων, ἡ ^μπατρις ἀρμενίων ἡ ^μπατρις ἀρμενίων.

191 a dole *β*. ὁ ^μπατρις διωκτῶν ἡ ^μπατρις διωκτῶν, ἡ ^μπατρις διωκτῶν
 ἡ ^μπατρις διωκτῶν ἡ ^μπατρις διωκτῶν.

194 b dole *α*. ἡ ^μπατρις εἰς ἡ γέννησις αὐτοῦ ἡ ^μπατρις εἰς ἡ γέννησις αὐτοῦ. (Miri se
 Constantius Severus, Maximinus a Maxentianus).

198 a dole *α*. ὁ ^μκοσταντῖνος ἐκείνους ἡ ^μκοσταντῖνος, ἡ ^μκοσταντῖνος
 ἡ ^μκοσταντῖνος ἡ ^μκοσταντῖνος ἡ ^μκοσταντῖνος.

215 a dole *β*. ὁ ^μπατρις κωνσταντῖνος . . . ἡ ^μπατρις κωνσταντῖνος . . . ἡ ^μπατρις κωνσταντῖνος
 ἡ ^μπατρις κωνσταντῖνος ἡ ^μπατρις κωνσταντῖνος.

217 a dole. ὁ ^μπατρις ἰουδαίων, ἡ ^μπατρις ἰουδαίων ἡ ^μπατρις ἰουδαίων. ἡ ^μπατρις ἰουδαίων
 ἡ ^μπατρις ἰουδαίων ἡ ^μπατρις ἰουδαίων ἡ ^μπατρις ἰουδαίων ἡ ^μπατρις ἰουδαίων.

219 b dole *α*. ὁ ^μπατρις ἐκείνους ἡ ^μπατρις ἐκείνους ἡ ^μπατρις ἐκείνους. ἡ ^μπατρις ἐκείνους
 ἡ ^μπατρις ἐκείνους ἡ ^μπατρις ἐκείνους.

222 a dole *α*. ὁ ^μπατρις ἰσχυροῦς, ἡ ^μπατρις ἰσχυροῦς ἡ ^μπατρις ἰσχυροῦς. ἡ ^μπατρις ἰσχυροῦς
 ἡ ^μπατρις ἰσχυροῦς ἡ ^μπατρις ἰσχυροῦς.

222 a *β* po straně. ὁ ^μπατρις οὐαλεντιανῶν, ἡ ^μπατρις οὐαλεντιανῶν ἡ ^μπατρις οὐαλεντιανῶν.
 ἡ ^μπατρις οὐαλεντιανῶν ἡ ^μπατρις οὐαλεντιανῶν ἡ ^μπατρις οὐαλεντιανῶν.

224 a dole *α*. ὁ ^μπατρις (který byl uzdraven poustevníkem
 Makariem).

224 a dole *β*. ὁ ^μπατρις (jak týž Makarios způsobil, že mlá-
 data hyeny nabyla zraku).

224 b dole β. ѿ црѣи срацинскѣ. (míni se Mavias).

226 a dole α. ѿ великѣи василѣи кнедрѣнско. сѣловъ сѣло пользиѣ.

229 a dole. ѿ црѣи деѣвсѣи великѣи, и глаше великомѣи арсенѣю: лѣче ми ѿ, рѣ, оумрѣти вѣсчѣднѣи, неже ли чѣда имѣти неврѣна, и болѣ ми ѿ блгочѣнѣи оумрѣти, нели нечѣстивѣи црѣтовати. (řeč přímá vzata z kroniky).

230 b dole β. ѿ великѣи григорѣи бгославѣи.

232 b dole. ѿ ѡтрѣчѣи, и вѣ ѿ пѣна горѣ разѣламѣно на двѣ и двѣ главѣ имѣше, ѣдна рѣса а дрѣга чрѣна, и вѣсѣдо-ваахѣ дрѣ дрѣсѣ.

235 a dole β. задѣ ѿ сѣгрѣшенѣи блгочѣнѣаго црѣа деѣвсѣа. ѡбличает ѣго паѣларѣ имѣрѣсѣе. сѣло пользиѣ.

238 b dole β. ѿ црѣи арѣадѣи, при неже ѡвѣнъ златооуѣти поставлѣи въ паѣларѣ, сѣнь сѣкоуѣда вѣведѣи, и лѣти ѣмоу на-рѣцаемаѣ имене андоуѣса.

239 a dole α. ѿ сѣ златооуѣтѣ прочѣти ѡпасно и велимѣ пользнаѣ ѡбѣшѣи. и аще хѣшѣши, чѣти на празѣникѣ ѡвѣнна златооуѣ.

251 a dole α. ѿ тоже ѡвѣнѣи.

251 b dole. ѿ сѣ арѣадѣевѣи, ѡже въ малѣи деѣвсѣе црѣ. и прилѣчи сѣ ѣмѣи ѡзѣти на лѣвъ, и оуѣдѣниѣ сѣ стѣзѣю, ѡврѣте старѣца ѡкѣого въ пѣверѣ, и ѿ трѣда вѣсѣотѣ црѣи свѣдѣи, и покваси ѣмѣи старѣцѣи посмагы, вѣлѣавѣ ѡцѣи и маслѣ дрѣвѣкѣи, и хвалѣше сѣло црѣ. (Místo въ пѣверѣ — v kronice въ кѣли).

251 b mezi sloupci. сѣво .г.

254 a dole β. ѿ црѣи марѣкиѣи, прѣ неже падѣше камицѣи трѣи сѣ неѣи велицѣи сѣло.

256 a dole. ѿ црѣи келікѣ лѣкѣ, прѣиже кѣорудічна ѿдѣжа ѿкрѣпѣ се кѣ іерлѣмѣ, хранѣма іерусалимоу двѣцоу, и прѣиже кѣ кѣ црѣигра.

256 b dole α. ѿ црѣи зынонѣ, прѣиже ѣстаклѣнно кѣ иже на водами скрѣпѣ на бѣоаклѣнѣ керѣ кыти, и кѣ коенѣо матрѣкѣ бѣоу именовати.

257 a dole. ѿ црѣи анѣстасіи, иже раз'волкѣ' се, и дѣждѣу сѣдѣнѣи и малѣиѣи сѣ силѣиѣмѣ громоѣмѣ кыкѣиѣи ѣжасѣнѣкѣ' се, ѿ грома ѣмрѣтѣкѣ. (М. громоѣмѣ — v крон. градѣоѣмѣ χιλαζα)

258 b dole α. ѿ црѣи иѣсетнѣкѣ, прѣиже иже ѣздоше ѣгниѣе, едѣнѣи ѿ землѣи а дрѣзѣи сѣ иѣкѣ, и кѣса иже на землѣи полѣзѣхѣсѣ.

258 b dole β. ѿ црѣи іѣустѣиѣнѣкѣ, и наѣчи ни иѣкти „ѣдѣно-рѣнѣи сѣнѣ“.

— pod tím: і ѿ ѣтанченѣи зѣи и бѣомрѣкѣскѣи іерѣе.

264 a dole. зѣ сѣзѣетѣ странѣиѣи мѣркѣ кѣкѣиѣи кѣ црѣиградѣкѣ, іѣко неѣкѣмѣшати землѣи тѣкѣса мрѣтѣвнѣи, иѣ на колѣкѣниѣи сѣ конѣми иже ѣзѣити мрѣтѣвнѣхѣ и помѣтати кѣ морѣ. и кѣи мѣркѣ сѣ „ѣ. мѣца, донѣиже іѣки сѣ чѣксѣ иѣкѣоѣмсѣ, и напѣсѣше на празѣкѣ сѣнѣ: хѣ сѣ нами, етанѣтѣе.

270 a dole. ѿ црѣи іѣустѣиѣнѣкѣ, прѣиже сѣлѣчи сѣ сѣцѣко: ѣтроѣе иѣкѣоѣ іерѣнѣско кѣ црѣкѣиѣи правѣослѣвнѣхѣхѣ сѣнѣкѣ ѿ сѣиѣнѣиѣхѣ. и кѣкѣркѣженѣи кѣи кѣи пѣцѣи ѣгниѣѣмѣ горѣщѣоу ѿ своѣго рѣдѣтеѣла и наѣпѣлѣиѣмѣ прѣкѣкѣиѣи.

270 b dole β. ѿ иѣкѣоѣ іѣношѣи хѣтѣкѣиѣиѣмѣ иѣкѣкѣрѣнѣити ѣтроѣковнѣцоу иѣкѣсѣю наслѣѣѣмѣ. (Nábožná a sličná dívka, nechťe se poddati smyslnému jinochu, „юноши пѣльскѣи помѣѣсѣлѣ иѣмоуѣцоу,“ ostřihala si své krásné vlasy a pomazala tváře popelem, a tak jinocha z jeho vášně vyléčila).

271 a dole. Ѡ цри макрикѣ, ^мприннеже рѣдн се Ѡтрѣче кезь Ѡчѣс ѣ въз? роукоу, ѣ рѣбкю Ѡпань ѣмѣне.

271 b dole а. зѣ сказаеть, како карвари на нераденѣи црѣкѣ ѣзвыше грѣкы, ^вбѣ. тисѣщъ, ѣ по малѣ врѣмени раскѣа се црѣ ѣ многы ^мтрѣдо ^мѣдва прощѣне прѣе.

272 b dole б. ѡ цри фоцѣ, ѣже бы моуѣте. того рѣ по-вѣжнѣ бы ѣраклѣемъ ѣ ѡсекче ѣмс ѡвѣ раменѣ (v крѣп. — роуцѣ).

274 a dole б. ѡ цри ѣраклѣи, прѣ ѣже бы гла крѣкы и сѣнце почрѣкѣ.

276 a dole. Ѡ цри кѣстантѣнѣ, прѣ ѣемѣже ѣккѣи вѣлѣкы рѣзѣдѣ ѣмѣне своѣ ѣ акѣе ѣцѣкы (так т. ѣцѣкѣкы) прѣмагааше ѣ зѣк сконча се; ѣ пакы ѣициѣхъ рѣ помлованѣ бы Ѡ грѣхъ.

277 b dole б. ѡ ^вмѣтѣи сѣлѣ полкзѣнѣ.

281 a dole а. ѡ велѣцѣмъ ѣданасѣи.

283 a dole б. ѡ велико ѣспокѣдницѣ маѣѣмѣ.

286 a dole. ѡ цри кѣстѣ, прѣѣнемѣже кѣзрастѣ срациѣскѣи кѣвѣжъ ѣ лѣжепрѣкы махѣме Ѡ ѣдѣного плѣмене ѣсмаѣла, сѣна ѣвра-лѣока. ѣ зѣ кѣсе црѣтѣкѣи кѣсѣ законѣ... (на краѣи сѣтѣено; ро-краѣије се рѣдѣлъ страну:) и велѣкаа полкзѣа рѣчѣтаѣѣиѣмъ ѣ слышѣиѣмъ ѣвѣртаѣет се.

292 a nahofe. зѣ сконча се кѣгомѣкѣкѣи моуѣмѣ срациѣскѣи.

292 a dole. Ѡ зѣмѣи ѡкѣтѣованѣнѣи, ѣже нарѣ гѣ поуѣнъ зѣмѣи. прѣчѣтѣи Ѡпасѣно ѣ многаа полкзѣна кѣ сѣмъ црѣ... ѡвѣрѣши.

293 a dole. ѣ зѣдѣ сказоуѣ ѡ зѣмѣи ѡкѣтѣованѣнѣи, ѣ како ^вдрѣво поклѣни се ^ххѣ.

301 a dole. ѡ сѣнѣ црѣкѣ, ѣ како клѣстѣиѣнъ црѣкѣи полѣжи глакѣс свою за своѣго гѣна ѣ ѡумѣрѣтѣ (т. клѣстѣиѣнъ v крѣп. ѣк-кѣемѣс Ѡ своѣи дрѣвоуѣкѣ).

иже прѣвою свою црѣс марію възненакидѣ^в постриже и възеть деѡтїю.

320 a dole β. ѡ цри іринѣ, прїини^ж нѣци юнии мѣже сѣхранише бѣа сѣна кѡпропїева, костандіна и никїфора.

320 b dole β. ѡ цри никїфорѣ, и повѣди крїма, кнѣза бакгар'скаго, и пакы възраць се крїма, повѣде никїфора цра и главоу ѣмс ѡсѣче, и ѡдра^в ею, и напише си съ нїю зравице. и ѡ толѣ бакгаре наче... (ostatek seřiznut při vazbě).

322 a dole β. ѡ цри етавракїи, ѣмс недѣ^ж пригодї се, и нехѡжаши къ вынѣшнюю полатс. сего ра михайлѣ, зѣтъ его, напрасно поставлє^н къ цремь. еже оувѣкк^н етавракїе мнишьскїимъ ѡбразѡ^м ѡдѣа се.

322 b dole β. ѡ цри лѣкѣ армѣнинѣ, и възвиже иреси многїи и хѡтѣше разорїти апакскаа прѣданїа. и непопѣстише ѣмс стїи ѡци.

324 a dole β. ѡ видѣни сѣна црева. (Viděl ve snu sv. Tarasia).

332 a dole. ѡ цри михайлѣ, прїїемже нѣкын^н дома костандіна себе прѣименова, сна ерїни црѣе, и хѡтѣше лѣстїю прѣети црѣво. еже погрѣшникъ, злє сконча се.

334 b dole. ѡ црї деѡфїлѣ бгомрскѡ^м, прї нем'же нѣкаа ікасіа, повнаа сѣшїи црѣвоу, едїнѣмъ словомъ погрѣши црѣво и прїетъ мнишьскїи ѡбразѣ, и бѣ сѣкрѣшенна раба хѣ.

335 a dole. ѡ касїи, и написа четворопѣньць великїе свѣоти.

336 a dole. зѣ же тареса къ паѣлархѣ да властїелїнѣ цревѣ ѡбѣщанїе, іако сѣмирїти егѡ и егѣ прїиде къ црѣс властїелїнѣ, бѣ егѡ нематїко црѣ и късдїи къ тьмнїцоу. егѡ паѣлархѣ ѡблї къ црквы и црѣ ѡблїченїа нетрѣпе, съ нѣжею нѣзгнѣ паѣлархѣ изъ цркве. (Onen šlechtic slul podle kroniky алеѣнїе).

337 a dole. ὁ δὲ βερῶ κῶνικ ἢ χρακρίῶ, μανθῆ ἡμενε. ὠκλε-
 ветанъ кѣ къ црѣ ἢ вѣжа. ὁ нѣмъ же зкλὸ ὠскрѣи се црѣ ἢ
 едвѣ съ дари къз'крати ἐγὸ. ἡνί же пѣкы найкѣще црѣ прѣтеа
 ѡки се (V kron. m. кѡнник — стратилать).

342 b dole. ὃ цри михаѣлк цртѣокакишнмъ съ мтрѣо скоеѡ,
 двѡрою, иже православишю вкрѣ прѣскѣтнше, прѣише ἢ нѣкто
 касѣлѣ . . . ἡν чюднн мс: ἢ инаа мнѡгаа понскакъ зѣ ὠврѣиши.

353 a dole. зѣ нѡгсѣлѣе касѣлѣ коми цра михаѣла вѣтсѣднѣ,
 и иже на томъ скѣктѣ вѣкншеи зѣ кѡнчашѣ.

353 b β ἱ. 8. zdola. ὁ цри касѣлн.

353 b β dole. ὁ цри касѣлн, и крти еурѣе кѣ елѣци вѣше
 къ цртѣо егѡ, ἢ инаа мнѡгаа понскакъ вѣрѣиши.

356 a dole. ἢ зѣ лѣстми ὠклетѣе сѣна црека ὠцс егѡ, ἢ
 хотѣше ὠсѣкпѣти сѣна скоеѡго нѣпекнн'на есѣа, иако насѣише ἐго
 носѣти нѡжъ къ сапѡзѣ. ἢ спрѣкаа ко црѣе нѣпѡскѣс при сеѣе
 нѡжъ.

357 a α ἱ. 4. shora. ὠ ἐленн.

357 a α nahofe a po straně. ὁ ἐленн, и на лѡвѣк цра за
 поасѣ завѣдн рѡго ἢ хотѣше с коша скалѣти цра. и нѣкнн ὠвѣ-
 нажи мѣ, поасѣ ὠсѣкѣ, цра ἡзѣвѣн. црѣ же повелѣ и поа ὠсѣкѣ-
 шомс (глѣвс ὠсѣкѣи), како сѣжа на цра мѣчъ вѣнажѣти.

357 a dole. ὁ ὠклетѣтаннн паѣларѣхѣк.

357 b po straně. зѣ нѣтезѣе црѣ паѣларѣха прѣкъ вѣскѣми вѣ-
 мсжнн, ἡмене фѡтѣа.

359 a dole. зѣ скѣзѣте, како тсрѣци плѣкнше блѣгарѣскоу
 зѣлѣѡ при сѣмѣѡнн, цри вѣлгарѡмъ. ἢ паки сѣмѣѡнъ зѣлѣскавъ
 грѣкы еже не кыти на помощь тсрѣкомъ, ἡзѣшъ на тсрѣки ἢ
 покѣди иѣхъ.

361 b dole. зѣ сказѣть, како црѣ лѣѣшъ шѣшюу къ стѣмѣ
 мѣкѣ на прадникъ пендикѣстнѣи, и изкнѣ иѣкто ѿ ѡмѣна,
 сдари цра къ глаѣѣ съ жѣзѣо крѣкомъ и дѣѣломъ, и мнѣѣ крѣки
 иѣтѣкни ѿ глаки црѣки... (více nenapsáno).

367 b po straně. разорѣ...и мира.

380 a dole. здѣ сказѣть, како прѣдоше рѣси кѣѣкати на
 црѣ грѣ съ корабѣми .Ѣ. тѣѣѣѣ. и повѣжѣнѣи кѣше рѣси
 докѣнѣ.

381 b dole. ѡ црѣ романѣ, како мнѣѣѣѣѣѣ чѣнѣ почиѣашѣ
 сѣѣѣѣ.

VII.

OSTATNÍ RUKOPISY LĚTOVNIKU.

3. **Rukopis athonský, chovaný v klášteře sv. Pavla**, viděl Avraamovič na studijní cestě (Света Гора са стране вере, ху-дожества и повестице, v Bělehradě 1848, str. 116 a 118). Podle něho udává V. Jagić (Historija književnosti nar. hrvat. i srpskoga, u Zagrebu 1867, 191), že byl psán r. 1387 jistým Nikodemem, jak dí subskripce: писа се рѣчкѡ грѣшнаго никодима Мръчети и приака. Tento rukopis by tedy byl jen o rok mladší než moskevský, byl by tedy na druhém místě a ještě před Šafaříkovým, a měl by tedy velký význam. Bohužel nic více není o něm známo. Podle záznamu Iljinského v článku Значение Аѳона въ исторіи славянскої письменности, ЖМНПР. 1908, kn. 18, str. 19 rukopis tento shořel koncem 19. stol. při požáru kláštera.

* * *

4. **Rukopis býv. dvorní knihovny vídeňské** ze XIV. století, psaný na pergameně, znal již V. S. Grigorovič, a na své studijní cestě za pobytu ve Vídni pořídil z něho výpisky (o tom Barsukov, Жизнь и труды П. М. Строева 528). Fr. Miklosich má z vídeňského rukopisu ve svém Lexicu některé doklady; kromě toho dostal Miklosich od P. Preise několik excerpt z Šafaříkova rukopisu; z bulharské redakce pak je zastoupen v jeho slovníku, ovšem jen částečně, rukopis pogodinský, uvarovský a petrohradský. Šafařík o tomto rukopise vídeňském ještě nevěděl; neuvádí ho ani v Jahr. d. Literatur 1831 ani v Geschichte d. südslaw. Lit. 1865; znalť ze srbských jen moskevský synodální a svůj. Rukopis vídeňský čítá jen 221 list a je tedy neúplný.

V rukopisném katalogu slovanského oddělení dvorní knihovny (viz zde v I. části str. 89) jest zapsán takto: Cod. slav. 10. m. (membranaceus) XIV. 221 f. 1^a — 221^b: Georgii Hamartoli monachi chronicon imp. Romanorum orientalis a Constantino Magno ad 842 p. Chr. n., intermedio nonnullis foliis mutilum. Codex erat monasterii Ss. archistrategarum Michaelis ad fluvium Krka.

Charakteristika paleografická a jazyková.

Je to veliký a objemný, krásný kodex pergamenový, o rozměrech stran 30·8 × 24·5 cm. Je opatřen novou nádhernou vazbou celokoženou v hnědé barvě, s vtačenými ornamenty a zlaceným býv. rakouským orlem na deskách; na hřbetě zlacený nápis: Chronica Georgii monachi, slavice. Na předešlý štítek se signaturou Cod. slav. 10. Obsahuje 219 listů, tužkou očíslovaných; staré označení listů (tuší, rukou písaře rukopisu) vždy po 8 listech ještě zachováno v pravém hořejším rohu. Na konci jsou přivázány 2 proužky listů z téže kroniky (s označením „Heraclius“). Rukopis byl asi dlouho nevázaný, protože mnohé listy byly na okraji potrhány a teprve při vazbě opraveny; první list je natržen. Některým listům dosud chybějí rohy. Z listu 208 byla pravá dolní část (asi 2/3) vyříznuta. Kromě toho rukopis dříve, než se dostal do dvorní knihovny, nejspíše mnoho trpěl vlhkem, a přímo vodou, která mezi listy zatékala: na četných místech zůstaly po ní skvrny, v nichž písmo nejednou bledne nebo se rozmazává. Místy také je pergamen, zejména při okrajích, silně zahnědlý.

Úprava rukopisu je táz, jenže v měřítku poněkud větším, jako u pražského Šafaříkova; na listy byl narýhován dvousloupcový rámeček, v němž psáno. Na jedné straně jsou tedy vždy dva sloupce, na listě celkem čtyři; tyto sloupce zde označujeme a--d. Sloupce písma bývají 22·5—23 cm vysoké a 8—9 cm široké. Mezi oběma sloupci téže strany bývá palcová mezera (1·5—1·8 cm). V jednom sloupci je vždy po 26 řádcích, v jednom řádku 16—20 písmen. Mezi slovy téhož řádku obyčejně nebývá mezer. Jako rozdělovacího znaménka užívá se jen bodu, kladeného trochu pod polovinu výšky písma, a řidčeji též čárky; jejich užívání je dosti libovolné. Odstavců téměř

není: obyčejně jen s novým panovníkem se začíná nový odstavec (v tom případě předcházející končí se ·:· 4 body); jinak celé strany jsou plynule vyplněny písmeny, pravidelnými jako vojsko, což sice přispívá k ladnému zevnějšku rukopisu, ale ztěžuje v něm hledání.

Písmo je velké, od počátku až do konce rukopisu úplně stejnoměrné, pečlivé, úhledné a naprosto zřetelné. Písmena bývají 5 mm vysoká a štíhlá (v obrazci obdélníku stojícího na kratší straně), mírně stínovaná, psaná tahem pevným a dosti silným a sytým černidlem. Je to stojatý typ unciální, který sice není tak krásný jako známé sličné písmo kodexu Supraslského, ale dosti jej připomíná. Rumělkou provedeno jest jenom záhlaví (s jednoduchým ornamentem; text jeho viz dále), pak nadpisy závěrečných tří kapitol, a iniciálky při nastoupení nového císaře, nejčastěji Π, sahající dolů po třetí řádku. Zřídka bývá malá rumělková iniciálka ve výši písma uvnitř textu uprostřed řádku.

Grafika i pravopis mají ráz starožitný: ligatur se téměř neuzívá, zejména nikoli κ , tak častého v *M*. Zkratky jsou poměrně málo obvyklé a omezují se jenom na nejznámější: $\bar{\kappa}\bar{\iota}$, $\bar{\chi}\bar{\alpha}\bar{\kappa}\bar{\kappa}$, $\bar{\iota}\bar{\rho}$, $\bar{\sigma}\bar{\iota}$ a pod. Také písmen zkratkových nad řádky je málo, nejčastěji $\bar{\omega}$, pak $\bar{\rho}$ a $\bar{\alpha}$. Rovněž znaků nadřádkových je mnohem méně nežli v *M*: pisař užívá jen přídešniku $\bar{\prime}$, který klade: 1. skoro důsledně na samohlásku stojící na začátku slova ($\bar{\iota}\bar{\prime}$, $\bar{\alpha}\bar{\prime}\bar{\beta}\bar{\alpha}$, $\bar{\omega}\bar{\prime}\bar{\rho}\bar{\alpha}\bar{\kappa}\bar{\kappa}\bar{\iota}\bar{\epsilon}$); 2. uvnitř slova, následují-li za sebou dvě samohlásky, na druhou z nich, zejména též na jotovanou ($\bar{\alpha}\bar{\prime}\bar{\kappa}\bar{\iota}\bar{\epsilon}$, $\bar{\beta}\bar{\alpha}\bar{\kappa}\bar{\rho}\bar{\alpha}\bar{\rho}\bar{\kappa}\bar{\sigma}\bar{\kappa}\bar{\iota}\bar{\prime}$, $\bar{\kappa}\bar{\omega}\bar{\prime}\bar{\rho}\bar{\alpha}\bar{\rho}\bar{\zeta}\bar{\iota}$, $\bar{\sigma}\bar{\kappa}\bar{\omega}\bar{\iota}\bar{\chi}\bar{\prime}$, $\bar{\omega}\bar{\rho}\bar{\kappa}\bar{\zeta}\bar{\alpha}\bar{\alpha}$, 112 d); 3. ve skupinách souhláskových mezi jejich členy, a to nejen tam, kde vypadlo jer, nýbrž i tam, kde jeru nebylo ($\bar{\kappa}\bar{\iota}\bar{\prime}\bar{\chi}\bar{\iota}\bar{\alpha}\bar{\kappa}\bar{\iota}\bar{\mu}\bar{\mu}$, $\bar{\omega}\bar{\kappa}\bar{\alpha}\bar{\iota}\bar{\prime}\bar{\iota}\bar{\sigma}$, na $\bar{\iota}\bar{\iota}\bar{\chi}\bar{\prime}\bar{\zeta}\bar{\epsilon}$, $\bar{\iota}\bar{\epsilon}\bar{\tau}\bar{\epsilon}\bar{\zeta}\bar{\alpha}\bar{\iota}\bar{\tau}\bar{\prime}\bar{\sigma}\bar{\epsilon}$, $\bar{\kappa}\bar{\omega}\bar{\iota}\bar{\prime}\bar{\sigma}\bar{\tau}\bar{\alpha}\bar{\iota}\bar{\nu}\bar{\tau}\bar{\iota}\bar{\eta}\bar{\kappa}$). V případech sub 3. bývá spiritus či apostrof níže než sub 1. a 2., skoro na horním okraji řádku. Lze se domnívati ad 3., že toto kladení značky $\bar{\prime}$ i tam, kde jeru nikdy nebývalo, nevplynulo z etymologické neznalosti pisařovy, a že jím vůbec nebylo míněno označování vypadlého jeru, nýbrž že značka $\bar{\prime}$ měla vyznačovati fonetický přechod od artikulace jedné souhlásky k druhé. Zejména jsou tu zajímavé: $\bar{\alpha}\bar{\prime}\bar{\iota}\bar{\zeta}\bar{\prime}\bar{\kappa}\bar{\prime}\bar{\lambda}\bar{\iota}\bar{\alpha}\bar{\rho}\bar{\alpha}\bar{\rho}\bar{\alpha}\bar{\rho}\bar{\alpha}$ 20 a,

въ свѣстни^ицѣмъ же 20 b, оу^ср'дно 20 c, оу^стрѣм'лenniа 21 b, оу^скрѣп'лахоу 22 b, пер'сомъ 22 d, исп'лкнени 23 b, гъз'воѡ 138 d, вар'каръ 142 b, помын'миѡщемъ 163 b a j. Důsledné téměř kladení apostrofu při *l* epentheticum mělo snad označovati palatálnost. Někdy je apostrof tak zběžně proveden, že vypadá jako bod nebo akut, ale jen na první pohled. Ve skutečnosti *akcentů* ve Víd. rkpe *není*.

Z užívání jednotlivých písmen třeba uvést, že náslovné *o* se ovšem obyčejně píše jako *w*, zvláště předložky *ŭ* a *w*: ale *w* se píše též uvnitř slova *дѣвдоснѣа*, *нарѡда* a j. Z písmen pro *i* písař zjevně dává přednost *и* před *ї*; tohoto užívá nejraději ve slově *хрѣтѣани*, a na konci řádku; jinak, zejména před samohláskou a jotací, píše *и*: *патрнархъ*, ale též *патрїа'р'хъ* *повинокени*, *патрнкиѣна*, *народни* a mn. j. Jotací písař rád vyznačuje, též na začátku slova, píše pravidelně *и*, *ѣ*, *ю*. Rovněž po *ѣ* a *л* se v palatálních slabikách vyznačuje jotace (*чюти*, *чюдо*, *поставлени* *родителни* a p.).

Co se týče stahování, tedy v imperfektu a v genitivě sg. M. N. stažené deklinace užívá písař pravidlem tvarů stažených s jednou samohláskou (*ѣз'вкрѣккаше*, *посланиаго*: vzácně je *ндѣкшше* 22 b, *ѣмѣкшхоу* 131 d). V dativě sg. M. N. adjektiv bývá obyčejně tvar na *-омоу*. Naproti tomu pády složeného sklonění na *-и* se častěji píší s oběma *-и* než s jedním; při tom matení *ы* a *и* není časté a rozhodně řidší než v rkpe bukureštském. Také v nom. ak. pl. N. bývají dvě *а*: *прочаа* a pod. Zajímavé je, že v 3. sg. aoristu písař občas psává dvě samohlásky: *црѣткѡаа* 34 d a častěji; *ѡрѣзѡа* 112 d, *ѡпални* 22 a, *ѡстакни* 22 b, *затѡрни* 172 b, *поставни* 202 d (zejména při *i*). Znamená to délku koncové samohlásky? Myslím, že ano. Leskien (Serbo-kroat. Gramm. 1914, 543) ukázal, že v 2. 3. sg. aoristu sloves na *-nu-*, *-i-*, *-a-* koncová slabika je dlouhá, je-li přízvuk na slabice předcházející: *nosī*, *hvalī*; *orā*, *kovā*, *nakupovā*; *tonū*, *ginū* a j. Naše doklady také potvrzují nejnovější hypotesu N. v. Wijka (L'accentuation de l'aoriste slave, Revue des ét. sl. 3, 1923, 27—47, zvl. str. 46): on peut supposer une période plus ancienne où toutes les formes disyllabiques et

polysyllabiques des 2e et 3e personnes du singulier de l'aoriste athématique avaient l'accent sur la syllabe radicale et *se terminaient* par une voyelle brève après une pénultième longue, *par une voyelle longue après une pénultième brève*.

Charakteristický rys v pravopisu Vid. je také ten, že se píše v jistých případech dva jery, a při tom druhé má obrácený apostrof (spiritus asper), tedy ѣ̑. To bývá někdy v nom. sg. Mask. ukazovacího zájmena тѣ : тѣ̑ 20 d, nebo кѣ тѣ̑ ѣ̑ 21c, 124c a j., zejména však v *genitivě plurálu substantiv* všech druhů, též u jmenných adjektivních tvarů; zde jedno jer bývá řídkěji; ve složené deklinaci píše se v gen. lok. pl. (a ovšem i v jiných pádech) a v deklinaci zájmené jen jedno jer na konci, pokud se vůbec píše. Příklady na genitivu substantiv: кнѣгѣ̑ 2 d, ѿ мѡдрѣцѣ̑ 21 a, краш'нѣ̑ 22 b, т'мѡу жѣнѣ̑ 23 b, и'тницѣ̑ 23 b, сапогѣ̑ 53 a, ѿ рѣи'ныхѣ̑ стѣн'хѣ̑ .л. с'борѣ̑ 74 d, ѿ кѣстоѣкѣ̑ 103 b, ѿ стар'цѣ̑ 124 d, соуи'тѣ-ныи'хѣ̑ чѣкѣ̑ 139 b, ѿ мѡбѡд'ѣкѣ̑ и'скрѣп'нѣ̑ прозѣке рѡте-тежи 142 d, a j. Takové případy jsou sice také v *M*, ale vzácně, na př. ѿ срамнѣ̑хѣ̑ ѡ'дѣ̑ 411 a 15 (Vid. má na tomto místě ѡ'дѣ̑; jinak mívá *M* v této poloze ѣ̑). Tento pravopisný usus zajisté reflektuje srbskou výslovnost pisařů s gen. plur. na -ā, tedy *knjigā, ženā* a pod., jak soudil o podobných případech již Šafařík (Serb. Lesekörner 1833, 30) a posléze Leskien (Serbo-kroat. Gramm. 434). O tom, pokud lze takovouto grafiku pokládati za analogickou ke známým gen. plur. v Kijevských listech рѣхѣ̑, v nichž Vondrák, jak povědomo, hledal stopy téhož zjevu (Vondrák, O původu Kijevských listů a pražských zlomků 1904, 23—31), viz úvahu Leskienovu (Serbo-kroat. Gramm. 434 n.) a mou (v čl. o Vondrákovi, Nové Atheneum II, 1921, 295 n.).

Jinak jazyk Vid. rkpu. je silně konservativní a pravidelně církevněslovanský srbské redakce, stejně starobylý v hláskách, tvarech, skladbě i slovníku. Rukopis Vídeňský podává vlastně týž text jako *M* (a *Š*), slovo za slovem, takže to, co řečeno o jazyku při *M* (a *Š*), platí celkem i zde. Ukázky a kollace zde dále položené to dosvědčují. Také ovšem i ve Vid. rkpe. jsou *bulharismy*, svědčící pro bulharskou předlohu; tak v ukázce

naši přeložili... кадна'нице оу҃гана павноу 20d, tedy matení posovek л—ж по ц, nebo ѿ рас'кдышѹю се зем'лю 22d, rovněž matení л—ж по ѕ а л. Ojediněle nacházíme též bulharské ojerové: во иночьскыи въразь 139 b (*M i Buk.* na tomto místě въ) а о вкладнѣ: хракор'скы 199 d. (*M i Buk.* zde -ъ-)

Obsah rukopisu videňského jest, jak již v katalogu poznamenáno, pouze t. zv. čtvrtá kniha Georgiovy kroniky, čili *byzantské dějiny*. Rumělkovými iniciálkami jsou vyznačena tato místa:

Záhlaví l. 1 a (psáno ligaturami): начало съ бгмь хр҃гтан'скаго цр҃ткѣ. лкток'никъ. ѿ велицкѣмъ кон'стан'тинѣ. из'брань гр҃кш'нимъ георгіемъ некомъ .:.

По ма҃жен'тѣи же цр҃ткова кон'стан'тинъ великыи. Mosk. 216a, Šaf. 198a a, de Boor str. 489 ř. 23.

5 d ř. 2 zdola: блажена же елена въ ии'рѣмь ѿишѣши на възн.

(6 a) сканиѣ чтнаго кр҃та и се҃го ѿкрѣт'ши, съза цр҃квь чюдноу.

25 с по іоу'ліанѣ же, цр҃ткова іоу'ліанъ .л. мцѣ.

26 a по іоу'кіанѣ же, цр҃ткова ален'тіанъ иже и арнанъ лѣ .лѣ.

34 d по оу'лаѣ же цр҃тковаа гратіанъ снѣ оу'лаен'тніановъ, лѣ .р. и закланъ въ и҃га и҃зде видѣти коньскою ристаниѣ.

ib. По гратіанѣ же цр҃ткѣ деу'досіе великыи иже и снѣанъ родомъ лѣ .сі.

60 b По ар'кадиѣ же, цр҃кваа деу'досіе снѣ и҃го иже и докреніецѣ. лѣ .гѣ.

63 b по деу'досіи же, цр҃ткова маркіанъ, лѣ .сі.

65 b-c По мар'кіанѣ же, цр҃тковаа лѣкь великы лѣ .не.

66 b по лѣкѣ же цр҃тковаа лѣк снѣ зинонѣвъ. л. лѣ.

по лѣкѣ же цр҃коваа зинонъ нарицаемыи и сакрь ѿць и҃го, лѣ .сі.

67 a по винѣнкъ же, цѣтковаа̑ анастасіе̑ нарицаемѣи̑ доха-
рѣнкъ лѣ̑ .кз.

68 d по анастасіи̑ же, цѣтковаа̑ ѱѹетникъ драѣкъ, лѣ̑ .д.

69 a по ѱѹетникъ же, цѣтковаа̑ ѱѹетниѣанъ анеѳен̑ ѿго лѣ̑ .лр.

81 c-d in margine a dole poznámka rukou písařovou a černě
k textu, obsahujícímu mravokárné úvahy o homosexualitě
a kleštěncích (viz tento passus v textových přílohách na konci
tohoto spisu): ∴ ꙗкоушен̑ глаголи̑ сконъци̑ ∴ савишите̑ келъмѣже̑
ѿмѣще̑ ꙗмнѣхы̑.

82 d по ѱѹетниѣанъ же, цѣтковаа̑ ѱѹетникъ анеѳен̑ ѿго лѣ̑ .лр.

83 c по ѱѹетникъ же, цѣтковаа̑ тѣкерѣнъ драѣкъ лѣ̑ .д.

83 d по тѣкерѣнъ же, цѣтковаа̑ макрикѣнъ армѣникъ веткъ ѿго
лѣ̑ .к.

87 a по фѡицъ же, цѣтковаа̑ ѿраканѣ лѣ̑ .к.

89 b по ѿраканѣ же цѣтковаа̑ кѡнѣстанътинъ сѣнкъ ѿго лѣ̑ .л.

111 d по кѡнъеткъ же цѣтковаа̑ кѡнъѣстанътинъ сѣнкъ ѿго лѣ̑ .зл.

112 b по кѡнъѣстанътинъ же цѣтковаа̑ ѱѹетниѣанъ сѣнкъ ѿго
лѣ̑ .л.

114 b по ѱѹетниѣанъ же, цѣтковаа̑ леѡнътѣнъ лѣ̑ .лр.

114 c по леѡнътѣнъ же, цѣтковаа̑ аѳѣмаркъ ѿже ѿ тѣкерѣнъ лѣ̑ .з.

ib. по аѳѣмаркъ же, цѣтковаа̑ пакы̑ ѱѹетниѣанъ носѡ ѿзыко
ѡрѣзаны̑ лѣ̑ .з.

115 b по ѱѹетниѣанъ же, цѣтковаа̑ фѣлиппѣкъ ѿже ѿ баръданъ
лѣ̑ .в.

ib. по фѣлиппѣкъ же цѣтковаа̑ артемѣе̑ ѿже ѿ анастасіе̑ лѣ̑ .в.

115 c по артемѣнъ же, цѣтковаа̑ деѡдѡсѣе̑ лѣ̑ .в.

115 d по деѡдѡсѣнъ же цѣтковаа̑ льѡвъ ѿсавровъ.

- 122 b по лѣкѣ же, црѣковаа кѡн'стан'тинѣ снѣ ѿго лѣ .лд.
- 134 a по кон'стан'тинѣ же конронимѣ, црѣковаа лѣвь ѿже ѿ хары снѣ ѿго лѣ .е.
- 134 b по лѣкѣ же, црѣковаа конс'тан'тинѣ снѣ ѿго десетн-лѣнѣ сын, лѣ .зѣ.
- 136 b по конс'тан'тинѣ же, црѣковаа ѿрина мѣти ѿго ѿднинаа лѣ .е.
- 136 c по ѿринѣ же црѣковаа никифорѣ лѣ .н. ѿ половиноу.
- 138 d по никифорѣ же, црѣковаа ставракинѣ снѣ ѿго, лѣто ѿдно ѿ мѣца .в.
- 139 a по ставракинѣ же, црѣковаа миханѣл зетѣ ѿго лѣто ѿдно ѿ мѣцѣ .д.
- 139 b по миханѣлѣ же, црѣковаа лѣвь арменинѣ ѿ прѣстоупникѣ послѣже павлы ѿ се лѣ .з. ѿ мѣцѣ .е.
- 163 b вѣнча же деѡфѣлѣ миханѣла сѣна своѣго въ величѣнѣ цркви.
- 163 b послѣже же въ храмѣ кон'стан'тина ѿринина.
- 170 a ѿ праздника же пасхы въставѣ црѣ съ мнѡжвомѣ кон приде въ страну ѡраксеннскоу.
- 173 c събрав'ше же се ѿже съ васпанѣмѣ съвѣщааху...
- 174 b црѣковаа же касилиѣ съ миханѣломѣ лѣто .а. ѿ мѣце .д.
- 178 b лѣвь снѣ ѿго црѣкова лѣ ке. ѿ мѣцѣ .н.
- 178 d при томѣже лѣкѣ прѣданѣ въ градѣ глаголемы ѿ късокы ѿ оудрѣжанѣ въ ѿт агаранѣ.
- 188 d алеѡан'дрѣ снѣ васпанѣвѣ, братѣ лѣвовѣ, црѣтковаа лѣто .а. ѿ дни .кѡ.
- 200 b сен'тевра же мѣца сѣмѣвнѣ князь бакгаромѣ, съ в'сѣми консками своѣми на црѣградѣ приде.

202 с вѣ же тога ѿ троуск странникъ къ дракинѣцкѣи странк.

206 с рѣманъ же цркъ, снѣу скѣмоу стѣфанѣу женѣу прикѣде,
дѣцерь сѣушоу гакалѣноу ѡноу ѡменемъ.

215 d о миркѣцкѣмъ створѣни сѣмѣѡна магнѣ-
тра ѿ логодѣта ѡ разлѣчнѣи лѣтовникъ ѿ скни-
сателѣи (psáno ligaturami). бѣ кѣзкѣтнѣи съ миркѣ нескѣи
прѣже къ лѣто прикѣдѣ створникъ начело ѿко ѿ землю... Viz
Mosk. 428 b 12, Šaf. 382 b α ř. 5 zdola.

217 с ѡ хѣроукимаѣ ѿ пламенѣмъ шроужити (ligatu-
rami). Viz Mosk. 430 b 11, Šaf. 384 a α.

217 d сказаніе кѣкратѣцкѣ сѣушимъ ѡ адама до
днѣшиаго крѣмене (prvú řádek ligaturami). Viz Mosk. 431 a 1,
Šaf. 384 a α dole.

219 a кѣнѣстанѣтнѣи кѣлнкѣи ѡ. при сѣмъ вѣи ѡ. сѣворк.
Viz Mosk. 432 a 26, Šaf. 385 a α.

219 с poslední slova: мѡханѣл ѡ. ѿ мѡцъ ѡ. дѣвѣѣлѣк тро-
фѣрк ѡ. ѿ. ѿ мѡцъ ѡ. Totéž Mosk. 432 b 30, Šaf. 385 a β.

219 d prázdné.

Subskripce, jako v *M*, není. Záhloví kapitol, jako v *Buk*,
není. Jiných marginálií rukou písařovou rovněž není.

Na okrajích jsou sice místy skoropisem pozdější přípisky
jinou rukou, ale jsou silně vybledlé, těžko čitelné, a pro kro-
niku významu nemají. Zajímavá je na rubu listu 99 (tedy
přibližně uprostřed kodexu) černá pečeť (razítko) kláštera arch-
anděla Michaela, jemuž rukopis dříve náležel. K tomu se vzta-
huje též poznámka na posledním (219.) listě: сѣи црѣстѣвникъ
монаѣтірѣ сѣтаго архистратѣига мѡханѣла ѿ гаррѣѣла при рѣце ѡже
зовѣте крка. ѡце хѣшени чти ѡбрѣшени ванѣ рѣчѣи.

Starý řecko-východní klášter „Krka“ leží na známé dal-
matské řece Krce (S. Arcangelo), na jejím toku mezi Kninem
a Šibenikem, a je znám jako útočiště některých církevně-
slovanských rukopisů.

Jak se rukopis dostal do vídeňské dvorní knihovny, není mi známo.

Všecky vyličené vlastnosti paleografické a jazykové dovolují, aby byl Vídeňský rukopis jako dosud i nadále kladen do XIV. století, ovšem patrně do jeho konce.

Ukázka z rukopisu vídeňského.

O císaři Julianu Odpadlíkovi.

(Víd. 19 d, posl. rádek = M 235 b 2 = Š 217 a a; de Boor 539, 10.)

20 a По кѣнстан'тинѣ же црѣтко/ва 20 а ю'у'мань прѣктоу'п'нинькѣ лѣ .ѣ. ѿ полокинѣу. иже по бжню попоущеннѣу прѣкѣмь црѣтко, ткорыше ѿ прочаа ѣланка иже се҃го¹⁾ под'визающѣи, о'у'годнаа к'к'еомь. т'км'же ѿ и'долск'ици застоу'п'ници о'у'п'кав'ше, ѿвр'к'заше о'удольскыи²⁾ трѣкы и ск'вр'и'ныи пр'азники. бжт'к'ныи же храми нвзлагаах'оу, и хр'тианы лют'к' о'у'таз'к'алаах'оу. къ т'кх'же вр'к'ашех' и нор'ф'риѣ т'ур'янии³⁾ сын м'ногоа на к'к'роу наноу гнѣвомь ск'д'ка. хр'тиании во быкѣ, ѿ бнии быкѣ ѿ н'к'ко'го хр'тианина къ пале'стини, раз'гнѣвак'се, прѣт'вори се пакы на ѣланьство ѿкан'ны⁴⁾ ѿ на к'к'роу пох'оули.

20 b какова о'убо ѿ коликаа къ ѿно дръзноуше вр'к'ме иже злочетниа ѣднѣномыслии, з'к'ло многоа соу'тъ ѿ п'п'ниѣ ѿсеовь трѣбео'у'щаа. мый же мала ѿ м'ногк' пок'к'мыи.

Къ аскалонѣ о'убо и газ'к' моужемь с'щ'енномь ѿ же'намь житнѣмь д'к'ветка ѿбещан'нымь повр'г'ше чр'к'ва ѿ

Různočtení z M a Š:

1) се҃го: Šaf. е҃го (písafským omylem).

2) о'удольскыи: M Š идольскыи.

3) т'ур'янии: M Š т'ур'финь.

4) ѿкан'ны: M Š ѿкан'ныи.

ѣчкмыка напакн'ше,⁵⁾ прѣд'ложниѣ скнипѣамъ на снѣдѣ.⁶⁾
 и҃х'же и҃ кѣноуѣрннѣхъ и҃ крѣкнѣ кѣкоуѣснше з'лои҃мен'ны, кѣ
 сѣвастинѣ'цѣкм'же градѣ прѣтчевѣ кѣк'чегѣ ѡвкрѣз'ше ѡгню
 прѣдѣше моци и҃ прахѣ расыпаше. Кѣ кесарнѣ же филип-
 повѣ и҃же и҃ны парочитѣкнѣ (τῆ νῦν πανεάδι), и҃з'капѣнѣ ѡвразѣ
 кѣше гнѣ, и҃гоже крѣкотоичкаѣ блѣгодарениѣ ра прѣдѣдомѣ⁷⁾
 своѣмѣ (πρὸ τοῦ οἴχου αὐτῆς) постаки. и҃гоже и҃оу'манѣ
 снестн и҃ на носѣмѣхѣ клачитн повелѣкѣ, скопѣ кѣ мѣсето
 ѡнего стѣкнѣ дрѣкѣкнѣ кѣдр(о)узиѣ. ѡгнѣ же⁸⁾ снѣ с
 20 с и҃кѣсе/сего нонапнѣ. велѣка же и҃ккапѣ цѣкѣтѣкнѣ на сѣдѣ⁹⁾,
 и҃деже прѣкѣкѣ мѣдѣкнѣ ѡвразѣ стоѣаше хѣкѣ, кѣсѣкѣ оу'бо
 чѣккомѣ некѣдомѣ, кѣсакого же крѣдѣ цѣкѣкѣпѣа соу'циѣ.
 гнѣ же и҃з'капѣннѣнѣ ѡвразѣ ѡ и҃лѣпнѣ тогѣ сѣккроушѣнѣ хрѣтнѣнѣ
 сѣккрав'ше оу'ср'дно кѣ црѣкнѣ положнше. кѣзоу'мннѣ же и҃оу'-
 манѣ ѣкѣк прочѣе и҃ кесрама на блѣгочѣстнѣ кѣѡроужанѣ
 се. и҃ прѣкѣкѣ оу'бо и҃же кѣ градѣ и҃ кнѣкѣ и҃сточ'ныци,¹⁰⁾
 с'кѣрѣн'нымаи жрѣтѣкѣмаи ѡсѣкѣрѣнѣпѣашѣ, ѣко да кѣжо при-
 чѣпѣе се кѣдѣкѣ, причѣстнѣт'се и҃ мрѣзѣстнѣ. потѣм'же и҃ ѣже
 на трѣжнѣцнѣ и҃хѣ лежепѣашѣ, сѣк'рѣнѣннѣнѣ и҃с'пѣкнѣашѣ. крѣп-
 лахѣоу же и҃ хѣкѣкѣ и҃ мѣса и҃ ѡкѣцнѣнѣ и҃ зелѣнѣ, и҃ ннѣа и҃лѣкѣ
 20 d снѣдѣнѣа. снѣ оу'кѣ з'рѣще хрѣтнѣнѣ,¹¹⁾ стѣнѣа/хѣоу¹²⁾ оу'бо и҃

5) напакн'ше VM: напакннше Š.

6) на снѣдѣ VM: снѣдѣ Š.

7) прѣдѣдомѣ: M прѣдѣдомѣмѣ.

8) ѡгнѣ же: MŠ и ѡгнѣ же

9) на сѣдѣкѣ ἐν τῆ βάσει de Boog 540, 11: Šaf. omylem (reminis-
cenci na dřívější větu) на снѣдѣ.

10) и҃сточннѣцнѣ: MŠ и҃сточннѣкѣ.

11) хрѣтнѣнѣ: MŠ хрѣтнѣнѣ.

12) стѣнѣахѣоу: MŠ стѣнѣахѣоу.

плакахоу ꙗкоушающесе ꙗ выкаѣмыишхъ. ꙗдѣхоу¹³⁾ оубо ꙗл-
 комоу законоу законоу (omylem ораковано; v jiných
 гречеш. а v ѿс. nikoli) повиноующе се. в'се во ре, ꙗже въ
 крьчѣмници¹⁴⁾ продаѣмоѣ, ꙗди же ничесоже вьстезающе
 се за скѣсть. ꙗще же оубо ꙗ другоѣ изъвѣрѣтъ на благо-
 чьстнѣ коварьство: ꙗ коиномъ по писаниѣу злато подаѣ
 по дрѣв'ниемоу обычаѣу, сѣдѣше оубо тѣѣ на столѣ црцѣ.
 прѣдложише¹⁵⁾ по обычаѣу кадил'нице¹⁶⁾ оугана пльноу.
 и ков'чез'ць съ ливаномъ на трапезѣ ꙗже бѣше прѣд
 лицемъ ѿго. ꙗ повелѣ ꙗ приѣмлюцихъ злато къжо прѣвѣѣ да
 вьложишѣ въ кадил'ницеу ливанъ, потомъ же приходити ꙗ
 злато ꙗ роуки ѿго приѣмати. ꙗ къ снмъ повелѣ ꙗ скверн'-
 ныѣ образы ѿго напѣти дѣ ꙗ ари. ꙗ снѣ неиробены
 21 а тѣшашѣ / ѿсквернити кѣѣхъ. положи же ꙗ законъ, ꙗко
 хр'тианомъ некоѣкати, ни творител'ныимъ и вѣтнѣскимъ
 ꙗ философскимъ сломъ^{в)} оучити се. наинми не о ре вьвроу-
 жающе се пѣн'ми, на наноу вьстають рать.

ѿгоже григоріе ꙗже бгословеснѣмъ именован'нынъ доврѣѣ
 наче ѡбличаѣ глѣтъ: твоѣ ꙗ ꙗже ꙗнишьствовати. р'ци ми:
 ч'то же: не финниѣска ли¹⁷⁾ соуть писаниѣ, ꙗжеже иѣциѣ
 ꙗ ꙗ ѿгуб'тѣнъ, ꙗли надъ сили ꙗ моудрьцькъ ѿврейскыѣ,
 ꙗже на дьскахъ бгоначр'таныхъ напсати се законоу ꙗ ба
 вѣроують? твоѣ ꙗ ꙗже адиньски бесѣдовати, ꙗже чисти¹⁸⁾
 ꙗ слагати прѣсты мѣрила же ꙗ подьвоѣ (λογίζεσθαι δαχτύ-

13) ꙗдѣхоу оубо: MŠ ꙗдѣхоу ѡбаче.

14) въ крьчѣмници V Š: въ крьчѣмници M.

15) прѣдложише VM: прѣдложи же.

16) кадилнице V: кадилницеу MŠ.

17) не финниѣска ли VM: Š om. не v yneshal.

18) чисти: M чьсти.

λοις μέτρα τε καὶ σταθμὰ οὐκ Εὐβοίεων;)? не несмысленни ли икоже и несмыслъ палламитъ (εἴπερ Εὐβοίεος ὁ Παλαμίδης), иже м'ногоуѣрк' / тателъ, и сего рѣ ли закнетно (καὶ διὰ τοῦτο ἐπίρθονος)? ткоѣ ли творениѣ,¹⁹⁾ ч'то же: не старице ли паче ѡноѣ или законъ положѣниѣ и ꙗкономъ назиданнѣм' икоже слово, таже оуѣкорив'шиѣ зк'лноѣ оуѣстрк'влениѣ глѣ слова гласъ в'царакъ^{19а)} и се оуѣгод'но ѡноши зк'ло и локотроуд'но и з'в'крнкъ, чюд'ноѣ ткоѣ снѣ сзвати творениѣ? тоже ѡкоуд'оу тек'к оучитн се²⁰⁾ и оуѣчитн, и слоужениѣ творити? не ѡ Θракъ ли и з'вашиѣ да оуѣкритъ те, иже жр'кти не ѡ хальдей ли и ѡ кипр'киъ, иже з'ем'лю м'крити не и'гуи'т'ьско ли, а иже в'в'х'вокати не пер'ьско ли, сиок'ноѣ же гаташиѣ, т'п'ьско (τύπων!) и тел'мисейско слышшиѣ? п'тицаам'же назирател'ноѣ не ии'к'х'ли? и да не д'льгословоуѣ, ѡкоуд'оу тек'к коѣ / жо, не идино ли ѡ коѣх'же? ии'же в'скмъ тоже с'ходещем'се, идинок'еовк'е'комъ таи'ньство с'вьстани(т)и.²¹⁾ ч'то оуѣо? приимемъ, в'скмъ ѡи'ньнемъ къ пр'квыѣ ѡбр'ктателе (ἱερ. gen. absol. πάντων ἀποχωρησάντων εἰς τοὺς πρώτους εὐραμένους)? ни'ч'тоже ино ии'к'ти, раз'к'к' злобы и иже ѡ бж'тв'н'ѣмъ, снѣ соуѣт'ноѣ ѡбр'кзаниѣ. словеснаѣ во снаѣа приѣбн'н'емъ оуѣо ѡроужнѣ, с'в'ркнител'ем'же ѡст'кнъ²²⁾ злоб'к' б'ываитъ.

И оуѣо ч'то и юдей на хр'истиѣны в'ѡроужанъ, в'ел'кне силъ по ч'то жр'кти, законоу повел'к'ваѡщоу не жр'ете.

19) творениѣ VM: створениѣ Š.

19а) в'царакъ V, в'царакъ M: к'к' в'царакъ Š.

20) оуѣчитн се: M Š иже оуѣчитн се.

21) с'вьстани(т)и: M с'вьставити. Š с'вьстави.

22) ѡст'кнъ: M ѡстенъ.

- ѡнѣмъ же иже въ иранѣ храмъ и иже тамо ѡписаноу слоу-
 жении прѣдлаѡущемъ, въ тѣхъ чѣ повелѣ бѣговорѣць воста-
 21 d вѣти иже по гнѣвоу бжнѡ и сѣмотрениѡ храмъ разореный./
 и се съ многою радостию слышавше, вѣкъмъ повелѣнии
 иже по вѣселѣнѣи идиноколѣнникомъ іавліена створише. и
 ѡнѣмъ оубо, ѡ всоудоу сѣтѣчущемъ се, и имѣнии и
 оуберднѣ на сѣзаниѣ храма принашаѡуце (т. — мь, dat.
 absol.), съ же посла съ ними и вельмоужа и многослоу-
 жениѣ и иже на поутѣ. ѡроуднѣ во, сирѣчь корыта и
 мотыки и дикелѣ²³⁾ и сѣсоуды сребрныи оустре(и)въ посла
 бѣговорѣцемъ иудѣемъ. копати оубо начени и прѣсть и з-
 носити многы тмыи, въ незапоу вѣтри мнози напрасни
 и боурни и оужасни дхъноувше, напрасно вѣхъхъ раз-
 гнаше. ѡнѣмъ же іарѣцемъ се ищѣ и бжтвкныимъ дълго-
 22 a трѣпѣниимъ не оубо оубодримомъ, нѣ дѣлоу пакы/ при-
 коеноувшемъ се, прѣвѣи оубо троусъ бѣ великъ и странънъ.
 потомъ же ѡгнь ѡ ископаныихъ ѡснованиихъ и сѣкочивъ,
 мнозиши ихъ ѡпалии. въ тоужѣ ношь оубо и иже по
 ннѣи іавнѣ се на ибси крѣта ѡбразъ свѣтовидънъ вѣсоу ѡза-
 раѣ земю ѡноу. іажѣ соубо оубодрннѣи зрѣше, и иже на ннѣхъ
 бжнѣи гнѣкъ іавѣ настоимъ, въ своѣ съ стоудомъ въ з-
 вратише се. жестоубердыи же іоубманъ снѣ оубвѣдѣкъ, та-
 коже и тѣхъ фараѡнскы срдцемъ ѡжестнѣ се.

По снхъ же перѣси на грѣкы и зкъше²⁴⁾ томоу
 противоу симъ ѡпльчѣти се. и вѣлхъвы въпросивъ, пове-
 лѣваахоу и оубо крѣпѣлахоу и къ повѣдѣ, тако ѡ вѣсовъ
 22 b приѣмшаа помазаниѣ тако имоушаа./ ннѣа же вѣси оубо стрѣ-

23) дикелѣ: М дикелѣ.

24) лихъ се: М Ш лихъ се.

мнм'се бзи пок'квореннє подати при д'р'сцкї р'кц'к.
 и мнже азъ как'чткоюю, скоро пок'кдоу приимени. снмъ
 к'кровка пр'кларенкїи и м'ногоа и кванкаа на х'ртїанкї
 створк и ина м'ножаннаа с'кткорити пок'к и по врани
 к'кз'к'кцїае, на нер'скї под'кнже се. и пр'кнїк раз'клай'кцоу
 р'ккоу межоу нер'скїи и гр'кч'скїи в'влаести и²⁵⁾ ѿ ик-
 коного пр'кларенкїи к'к нер'скааго юноше, гла'кцоу яко к'к .г.
 днїи да пр'кдасть и'моу вак'улонь, и не т'р'квокати мно-
 зв'кхъ враник'к. абнїе сн'кдк о'убо люд'кскоую посещнїи ко-
 равл'к зажив. т'к же скроз'к зем'лю и'д'кнше злоход'ноу
 ногама ходє, водимъ ѿ пр'какет'кнїка нер'с'кнїна. иже на-
 22 с прас'но ѿтєк, в'стакнїи/ в'с'т'кочнїка и везоум'наа к'крав'кца
 с'к люд'ам, и о'уив'кваннмаа ѿ поуст'кн'нааго м'кета и ѿ
 лав'квнїи тоугы. толк' ко глады в'кет'к и'хъ, яко и конк-
 скма и м'сккк м'са к'кочнати. клоудещє²⁶⁾ о'убо люднїе
 и з'кло раст'аккк'кцїе в'бр'кгоше к'к незла'ноу лежєцаа²⁷⁾
 к'кгоинакнєт'кнїка. некндомак ко со'уница ѿнїрает'се к'к
 него и скоз'к²⁸⁾ м'кн'цоу к'к рекра проидє. ѿ ннє же о'у(и)з-
 в'ленк кыкк, животк скон'ча, вез'к'кети о'у'кк'k
 к'кв'к'к'к'к'к'к'k и иже о'убо правєд'ноу'ю и'моу и'зкоу нанесє, шк'-
 тоже о'у'к'к'к'к'к'к'k даже до днї. в'бачє же илн ч'ккк илн и'г'л'к
 сє с'кткорнї, б'кнїа мановеннїа слоужитєл' к'к. ѿного жє
 22 d р'кше приим'ша и'зкоу абнїе напакнїти роукоу /к'рккє и
 к'рк'к'к'к'к'к'k на к'кз'кдоухъ и рєши: ѿдол'кль и'сїи галн-
 лєю²⁹⁾ ѿдол'кль! и принесєно ск'ркнїи'нє и'го т'кло б'к

²⁵⁾ и: MŠ nemaјi.

²⁶⁾ клоудещє: MŠ к'крав'кцїе.

²⁷⁾ лежєцаа: MŠ лежєцїа.

²⁸⁾ скоз'к: MŠ скроз'к

²⁹⁾ галнлєю VM: галнлєє Š.

въ тар'ск³⁰⁾ и погрѣшено, из'врѣ $\bar{w}$ зем'ли и из'врѣжено
 бы, также ре пакы григонн: ре ко малон же по срѣк и пер'-
 сомь оубо соудоу $\bar{w}$ дав'шемь³¹⁾ лов'ца, тамо $\bar{w}$ соудить и
 мртка из'несеть ни же помлована. также азъ нѣконого
 оуслышахъ ни гробоу приѣм'лющюу, нк $\bar{w}$ раскд'шюу се
 того дѣла зем'лю $\bar{w}$ врѣжена и из'кираѣма, провъз'кщенин
 м'ню тамош'ниин мѣкы.

По сиѣже видѣна выше того влх'каниа чародѣа-
 ниин.³²⁾ въ пер'сидѣ ко си, пославъ бѣса къ запад'нѣи
 странѣ $\bar{w}$ тоу $\bar{w}$ вѣтъ принести ѣмоу къскорѣ, къз'браненъ
 бы $\bar{w}$ шьствиин $\bar{w}$ нѣконого мнѣха за .i. дини. (Zde pisať, ročinjaje
 psáti novú list, přeskočil 5 řádek ἐξ ὁμοιοτελεούτου. Viz M 238a
 ř. 15—19: и немоги бѣск' миноути, пакы къ юулианоу
 къз'рати се. ѡи'же киноу къси'книа въпросивъ ре: и оук'-
 сиѣхъ, и бездѣльнъ въз'ратих' се. чаихъ вѣ поупниа мнѣха,
 ѣдѣ како прѣстанеть $\bar{w}$ мѣткы. и непрѣставъ за .Ѳ. дини),/
 23 а къз'брални ми створити волю твою. и се слышавъ юули-
 анъ негодовавъ зѣло, ре по къз'ращенин потрекити
 м'нишкскы родъ. иже оувѣдѣвъ нѣкы $\bar{w}$ вельмоужькъ нго
 и почюдик' се, шь разлаи имѣкниинь своѣ в'се нициинь. и
 иде къ стар'цоу, и бывъ м'нихъ искоушенин, глше в'сѣмъ
 иже на бѣсы крѣкость мнѣхомъ.

къ карѣх'же иже $\bar{w}$ кара цѣра съзаныи гра иже на
 пер'скы шьст'виин творе, вкниъ и къ нѣкоимъ трѣкциин
 жрѣткы нечѣсты пожрѣ, каючь и печать на вратѣхъ по-
 стави и хранителе поставиин. иже $\bar{w}$ врѣз'ше по ѡноговѣ

³⁰⁾ въ тарск: МŠ въ тарск.

³¹⁾ $\bar{w}$ дав'шемь: МŠ $\bar{w}$ давшюу.

³²⁾ чародѣянина: МŠ и чародѣянина.

падеи́й, ѡкрѣтоу³³⁾ женоу за класы кненимоу прострѣтѣ
 ѿмоуци³⁴⁾ роуцѣ. ѿже прорѣзавъ немѣтныи чрѣво, ѿже
 на пер'сы икога разоумѣ ѿнар'хоумъ (διὰ τοῦ ἥπατος!) вы/
 23 b в'шоуѡ покѣдоу. къ а̀н'тиѡхнѣ же, м'ногы о́уко ков'чегы
 къ црѣвѣ полатѣ галкѣ члѣкчекыи́хъ исп'лнѣны, многы
 же источ'ники мрѣткыи́хъ телескѣ ѡкрѣтоше п'лнн. ѿко
 т'моу женѣ къ чрѣвѣ ѿмоуцихъ рас'правѣ ѿ кноу'трян
 ѿхъ младѣи́це сматраше.³⁵⁾ ѿ многы ѡромы закаавъ, подѣ
 ѿдолы покрьже ѿдолюмыи ѿдѡманъ (ὁ φιλείδωλος Εἰδω-
 λανός; slovní hříčka tedy již v originále). много же ѿ ѿно
 словес'ноє стадо ѡ раз'лич'ныихъ къз'растѣ раз'лич'ными
 о́умори с'мртѣми ѡ ѿмени Пондонокѣ ѿ прочихъ кѣ-
 совѣ, в'кены. не тѣкмо же нѣ и конѣ в'каы же ѿ чрѣны
 пожрѣтѣ, ѡвѣхъ о́уко сѣнцоу, ѡвѣхъ же ѡг'ню, ѿ в'ктро-
 комъ.³⁶⁾ ѿ къ снмъ п'сы ѿ пѣны (πιθήχους) ѿ крановы
 и в'сакъ ѡшоудѣ гадьс'кыи видѣ ѿ четкрѣногѣ, в'крѣни
 23 c же ѿ ѿпѣхъ ѿ'тицѣ и с'котѣ ѿнрѣсташи закалаѣ ѿ
 твореннѣ в'сакъ о́умыи́аи, множаи́аа и гор'шаа неже
 ѿже ѡ ѿ'аи́иѣ о́узакопены. къ ѿже кѣхъ ѿже прѣже того
 ѿ'аи́иѣствовак'ши о́услѣшати се, тацѣми м'не се без'вож-
 ныи ѡвѣгги се ѿ бѣ мѣтти се. Сицаа злоименитыихъ
 боговѣ повелѣни³⁷⁾ и сицаа соу'моудрѣнааго ѿ бого-
 мрѣз'скааго празникотвореннѣ ѿ сицѣ о́уко лж'ноѣ чаро-
 дѣи́аниѣ ѿ прѣлѣ видѣна кѣ. Тѣ же ѿжз сицѣ прѣлѣстнѣ
 поракопеныи, о́умрѣтѣ д'шею ѿ теломъ сѣи лѣ .л. ѿ ѡс-

33) ѡкрѣтоу V i Š: ѡкрѣтоше M

34) ѿмоуци: MŠ ѿмѣи.

35) младѣи́це сматраше VM (M сматраше): Š младѣи́цѣ сматрѣше.

36) в'ктровомъ: MŠ в'ктромъ

37) повелѣни: MŠ повелѣниа и чародѣи́аниа.

коудѣше въ соудѣтѣ дѣниѣ ѿго ѿ лѣта ѿго съ тѣшаниѣмъ,
 ѿ погнѣе за безаконнѣ своѣ. многоу бо неправѣдоу ѿ бе-
 23 d законнѣ на высокоу въ истинноу гла,/ ѿ положи на ѿбо
 оуста своѣ. ѿ ѿзыкы (ѿго) прѣиде по зем'ли, ѿкоже ни-
 шеть. ѿ прѣлюта ѿ бѣдѣно сказаѣма съдѣлавъ зѣло вел'-
 ми похвалив'се, своѣ прѣвоуѣ вѣроу ѿ чинъ не съблюды
 паде, ѿкоже ѿ ѿже сего прѣлѣстивкии днѣвокъ. Zde končí
 v řec. textu II. redakce kapitola o Julianovi (de Boor 548,
 12). Ve *Vid.* i *Mosk.* však shodně s první redakcí Geor-
 giovou následují další úvahy o Juliánovi, protkané citáty
 z proroků a j. (M 239a 6 — 240b 17 = *Vid.* 23d—25c).

Potom následuje 25c: по іоуліанѣ же црѣтвѣока іоуліанѣ
 (M 240 b 18).

5. **Rukopis athonský druhý chilandarský.** Viděl jej a zaznamenal již V. J. Grigorovič na své cestě (Очеркъ путешествія по европейской Турци, Учен. Зап. Казан. Унив. 1848, 87 sl.; 2. vyd. v Moskvě 1877, str. 35). U Grigoroviče má číslo 16. Novější a podrobnější zprávu o tomto rukopise podal Sava Chilandarec (Rukopisy a starotisky chilandarské, s úvodem a ukazatelem od Fr. Pastrnka, VKČSNfh. 1896, str. 40/41) pod č. 128. Rukopis obsahuje 266 listů in folio, písma poněkud vybledlého a částečně nečitelného, ve dvou sloupcích. Pochází z XV. stol. Nadpis je týž, jak uveden zde na str. 145. Na posledních šesti stranách jsou podle Savy tato tři pojednání:

- 1) о мирстѣмъ сътворѣннѣ Симѣона магистра и логодета.
- 2) о херѣкниѣхъ и пламениѣмъ орѣжнѣ.
- 3) сказаннѣ въкратцѣ соущиѣмъ отъ адама до днѣшнѣаго крѣмене.

Sava se domníval, že tato pojednání pocházejí od pisáře nebo od překladatele. To není správné. Srovnání s textem Muraltovým ukazuje, že je to tak zvaná sedmá a osmá kniha Hamartolova, obsahující výklady kosmogonické a stručný přehled světových dějin. Je obsažena v některých řeckých rukopisech Georgia, byla odtud také přeložena při Lětovníku, a pochází od Symeona Logotheta. Tytéž závěrečné kapitoly jsou v rukopise moskevském, Šafaříkově i vídeňském.

Závěrek: сіа книга хиландарска. георгіе актошскѣк.

Poslední list obsahuje na obou stranách zápis o 52 řádcích, z něhož Sava cituje: „и немца се сіа книга актошскѣк по-кекшиемъ и поткраниемъ иже наипредобнаго и свещенноиока іоанна ироумна честни и свещенныи окители прѣкветныи когороднице светлыи лаври хиландарскыи роукою іока таха монаха... тѣмъ же молю кекхъ отацъ же и господа (ps.-o) моухъ честнаго събора хиландарскаго и прочитающихъ сію книгу, аще и нечесо недостатъчно смотрити zde сконамъ когороднинамъ разоумомъ, да незаврити моёмоу неразоумію (nečitelné) . . . ка пандохъ s изкодоу инасахъ.

Srovnávám tuto subskripci se subskripcí moskevského synodálního rukopisu, jenž byl psán v Chilandaru r. 1386. Sava sice necituje úplně, ale přece vidím, že rozsah obou zápisů je týž, a nejen to: zápis tohoto rukopisu mladšího jeví doslovné shody se zápisem synodálního. Tak již titulatura Chilandaru je táž; pak je zde sice vynecháno ono místo, kde se v synodálním mluví o šlechtici Radovanovi, pro něhož byl rukopis psán, ale závěrečná omluva a prosba o shovívavost čtenářů je doslovně táž (viz zde str. 148 n.). Z toho vyvozují, že tento chilendarský rukopis je *opis synodálního* z r. 1386, a za druhé ovšem, že synodální byl ještě v XV. století chován na Athoně, v klášteře chilendarském. Snad tam byl po smrti Radovanově vrácen. Subskripce Š je zcela jiná.

* * *

6. **Rukopis chludovský.** Jeho stručný popis podal a krátký výňatek z něho otiskl A. N. Popov (Описание рукописей А. И. Хлудова, в Москвѣ 1872, str. 370/1). Rukopis čítá 291 listů pergamenových in folio, je psán ve dvou sloupcích, a to poloústavem XV. věku. Na začátku chybí několik listů. Lětovník sahá do r. 948, byl tedy úplný.

Popov myslil podle jazyka rukopisu, že prý byl překlad pořízen nejspíše Srbem a pravděpodobně v chilendarské lavři. Z této domněnky vyplývá, že tento rukopis nemá subskripce, jež by nás o jeho původu poučila, a za druhé, že nemá tak patrných bulharismů, jako *M* a *Š*, sice by byl nemohl mluvití Popov o srbském původu Lětovníku. Z obsahu:

L. 8 v: зачело лѣтописца геор҃гина инока. ѿдамы оубо по прѣклоудромоу и вѣтѣвномъ и сѣнинномъ мѡдоуеюу. Je to začátek t. zv. II. knihy, de Boor str. 41.

L. 155. нало сѣгмъ хр҃тїанскаго цр҃тва и ѡ келицѣмъ кон-стантинѣк. Je to začátek t. zv. čtvrté knihy.

Jsou tu tedy jediné táž záhlaví, jako v *M* a *Š*. Jiného rozdělení, na př. na kapitoly, a jiných záhlaví není, právě jako ne v *M* a *Š*.

Přípisků je málo. Některé pocházejí od písaře rukopisu a jsou psány rumělkou:

42a: помози г҃и карлоу.

185a: помози г҃и рабоу своемоу теопни. аминь.

Je tu obvyklý a již připomenutý rys jihoslovanských rukopisů, že písaři jejich nařikají nad obtížností své práce. Písař rukopisu se jmenoval *Karel*.

Druhé dva přípisky jsou od pozdější ruky:

2a: помени г҃дн.

65a: смѣрении таха петръ. да прости те ѡци стн; více Popov nepřčetl.

Podle krátkého výňatku, uveřejněného Popovem, lze hledati tyto jazykové znaky chlodovského rukopisu:

Pravopis. ѡ se piše v násloví: ѡставка, ѡкроцише, ѡмофоръ.

Před jotovanou slabikou bývá často i: нашьствїе, хр҃тїаномъ; také však и: пришьствїа, ани, пронаше.

Značek nadřádkových je celkem nemnoho. Přidešniky v samohláskovém násloví: ѡзде, ѡстави, оубо, ѡдва; též počíná-li slabika -j-: коѡкати; též i поѡти. Akcenty: na jednoslabičných slovech bývá ' : жѣ, сѣ : ' v paroxytonech i ve víceslabičných: оубо, ѡдва, агарѣни, ѡстави.

Z hláskosloví. Za nosovku je ѣ a оу: вѡоутръ, соуцинимъ, вѡмоутишкоу сѣ; створише, придоше, погресоше.

Jer je několikrát psáno ѣ: оубѣгшемъ, сѣ, омофоръ. To bývá i v srbských památkách XV. století (Vondrák, Akslav. Gram.² 222,641/2).

Mezi **l** a **к** není rozdíl: ak. pl. агарѣи, кившоу od быти.

Mezi **к** a **а** není rozdíl: агарѣи, дѣлк = дѣлаи:

Mezi **ε** a **к** není rozdíl: прѣти.

Vokalisace jeru v *O* je též doložena: кровк, znak *bulharský*.

к se píše v kořeni: нашькѣи, прошькѣи, řidčeji v příponách kmenovýchъ изнескше (ale пришекше), nejméně na konci slov (přece však se někdy píše: нхъ же, кшоуѣрѣ, хртѣаномъ; къ градѣ, къ оумѣ, съдѣлаше). Je však v úpadku, neboť se píše i nenáležitě: вставкѣ.

Stažené tvary se vyskytují vedle nestažených: шоуцакаше — молахоу; накше, бѣхоу, безвожихъ, оуцимѣ, оукиштво, придоше. Většina je ovšem stažených.

Palatalisované souhlásky nemají označenu výslovnost „měkkou“: кившоу, къвоуѣтишоу се. Naproti tomu plynné ano: мерио, корабли. Vkladné *n* chybí v dokladě ѿ нхъ.

Tvaroslovně je jazyk chlodovského rukopisu zcela pravidelně církevněslovanský; jsou zachována i starobylá participia, v lidové srbštině tehdy už vymřelá, вставкѣ a творимоу. Též jmenné tvary adjektiva, které hojně nalézáme v nejstarších rukopisech Lětovnika, jsou tu časté: ничесоже црѣко и моужьско, много оубиштво, неовишоу кровк, много страхъ. Tam však, kde *M* má duál, chlodovský rukopis mívá již plurál: *M* црѣкъ съ патриархомъ... придошта, v chlod. придоше. Jinak však ráz jazyka i textu ukazují, že Lětovnik chlodovský je týž text, jako *M*, ba přímo, že rukopis chlodovský je *opsán* buď ze samého *rukopisu synodálního*. nebo *aspoň* z některého, jemu *velmi blízkého*.

* * *

7. Rukopis rumjancevský popsal A. Vostokov (Описание русскихъ и словенскихъ рукописей Румянцовскаго музеума, v Petrohradě 1842, str. 57—59), č. 42. Je to rukopis kvartového formátu o 314 listech, z XV. stol., psaný jihoslovanským poloustavem. Podle sčítání kvaternionů schází na začátku 16 listů a také konec rukopisu je ztracen. Vostokov neznal sice ještě dobře poměru mezi Lětovnikem a Vremennikem, ale přece

dobře zaznamenal rozdíl mezi tímto rukopisem a rukopisy Vremenniku, takže je patrné, že tu je vskutku Lětovnik. Tak dobře si povšiml Vostokov, že v rkpe. rumjancevském je v t. zv. první knize počáteční výklad o Hellenech, o planetách a o filosofech, jimž se rkp. rumj. začíná obšírnější nežli ve Vremenniku.

Charakteristická vlastnost řecké redakce Georgiovy, kterou máme v Lětovniku, je také velmi krátké odbytí římské doby císařské, zvláště pozdějších císařů. Ve Vremenniku je totiž tato část podrobněji vyložena, jak viděti z hořejšího srovnání na str. 95—111. Rkp. rumjancevský má tuto část právě tak stručně, jako jiné rukopisy Lětovniku. Také jazyk podle Vostokova má méně, mnohem méně archaismů než ve Vremenniku. Rkp. rumjancevský však neobsahuje celé kroniky. Lětovnik se v něm končí na l. 289 právě před počátkem t. zv. čtvrté knihy, před Konstantinem Velikým. Je tu tedy *jen první polovice kroniky*. Dalším obsahem rukopisu jsou stati obsahu starozákonního částečně apokryfní: σ $\overline{\text{μελχισεδεικ}}$ (l. 290), σ $\overline{\text{ετρκι ανικ}}$, $\overline{\text{μτρη πρ'κετγια κλχ}}$ $\overline{\text{κλχ}}$ $\overline{\text{πασα}}$ $\overline{\text{ετκ}}$ (309), σ $\overline{\text{αυτρκρκδι}}$ $\overline{\text{ετλν}}$ .s. (311), σ $\overline{\text{ετρκι τρωνι}}$ (ib.); končí se ve vypravování apokryfickém o Lotovi.

Této neúplnosti Lětovniku v rukopise rumjancevském jest tím více litovati, že pravopis jeho není srbský, nýbrž *bulharský*. Je to jediný rukopis Lětovniku bulharského původu, nám zachovaný, a je tedy novým důkazem pro bulharský původ překladu samého. Zvláště jest vytknouti, že se tu píše *nosovky* $\overline{\text{ж}}$ i $\overline{\text{л}}$. Nosovky se navzájem zaměňují, zvláště $\overline{\text{ж}}$ bývá za $\overline{\text{л}}$, na př. v gen. sg. $\overline{\text{κατж}}$ $\overline{\text{πασα}}$ $\overline{\text{ετκ.л}}$. Vedle toho za $\overline{\text{ж}}$ bývají jiné hlásky, a naopak $\overline{\text{л}}$ stává na místě hlásek jiných. Tak se tu zaměňují

$\overline{\text{ж}}$ a $\overline{\text{л}}$: nom. sg. $\overline{\text{παροуж}}$ 231b a opačně ak. sg. $\overline{\text{παροула}}$ 296a.

$\overline{\text{ж}}$ a $\overline{\text{н}}$ (!): 2. sg. $\overline{\text{не оубѣжншж}}$ 197b = $\overline{\text{не оубѣжнши}}$.

$\overline{\text{ж}}$ a $\overline{\text{к}}$: $\overline{\text{ετρжжци}}$ 147a = $\overline{\text{ετρκκци}}$; 1 sg. $\overline{\text{послж}}$ 180b = $\overline{\text{посклж}}$.

$\overline{\text{ж}}$ a $\overline{\text{к}}$: ak. $\overline{\text{тжж}}$ = $\overline{\text{ткк}}$ 264a, $\overline{\text{ржцте}}$ = $\overline{\text{рццте}}$ 313a.

• Záměna $\overline{\text{ж}}$ a $\overline{\text{к}}$ je v středobulharštině častá, také $\overline{\text{ж}}$ a $\overline{\text{л}}$ v nom. a v ak. sg. fem. se často matou (Lavrov Обзоръ 17 st.), ale zvláštní jsou případy, kde $\overline{\text{ж}}$ je za $\overline{\text{н}}$ a $\overline{\text{к}}$. To by zname-

nalo, že písař znal redukované samohlásky, čili že nepocházel ze západního území bulharského, kde není redukovaných hlásek v nepřízvučných slabikách. O poměru textu rumjancevského k jiným rukopisům Lětovniku nelze nic říci. Jest vsak zajímavé, že také rukopis *bělehradský* obsahuje jen první polovinu kroniky, a za ní má také drobnější stati náboženskohistorické, ovšem jiné. Je tedy na snadě domněnka, že oba rukopisy tvoří jednu skupinu, čili že rumjancevský i bělehradský vznikly z *téže předlohy*.

* * *

8. **Rukopis bukurešfský** v Národním museu starožitností (Museul Nacional de Antichități) č. 166. Popsal jej a výňatky z něho uveřejnil A. J. Jacinirskij (Славянскія и русскія рукописи румынскихъ библиотекъ, v Petrohradě 1905, str. 501—507). Rukopis obsahuje jen 222 listy formátu $29 \times 21\frac{1}{2}$ cm, je z počátku XV. století, a je psán čitelným poloustavem, po 28 řádcích na stránce. Píše se v něm s. První kvaternion a konec rukopisu jsou ztraceny. Na začátku je titul vojevody Joanna Petra, $\overline{\text{црѣкѣстани}}$ a zápis: $\overline{\text{вжтвныа лакры в ѣт рницк о а книга}}$ $\overline{\text{сѣла гламаа лктописецъ}}$. Na konci poloustavem XVI—XVII. věku zapsáno: $\overline{\text{рѣдурѣ .і. мнрчк .і. гндна .і. къзанъ .і. слак .і. кечк .і.}}$ Rukopis má — ku podivu — záhlaví kapitol, čehož v Lětovniku jinak není; na př.: $\overline{\text{о поставленіи црѣмъ константиномъ сѣна своего константіа на кесарство къ црigrадѣ и ликиніа зета своего въ инкомидѣи вѣдѣииницѣи; о пошкстѣи блгочестивыѣ црѣе елены... къзисканіи чѣтнаго крѣта гна а р.}}$ Tato ze začátku rukopisu; jiná z konce: $\overline{\text{w скончаніи снмевна княза вьларскаго}}$ (210 b); $\overline{\text{о тоурѣк}}$ (214b). Tato záhlaví ukazují, jak neúplný je rukopis. Na konci sahá něco málo přes smrt Symeona bulharského, a jsou tedy tu vynechány události asi 30 let do r. 948. Nebyly však ztraceny, neboť za poslední kapitolou $\overline{\text{о тоурѣк}}$ (l. 214 b) obsahuje rukopis ještě t. zv. VII. a VIII. knihu Georgia, t. j. ony tři přídávky ze Symeona Logotheta, které jsou i v chilendarském rukopise a ovšem též v nejstarších, v *M Š a V*: $\overline{\text{w мирѣцѣмъ створени сѣмевна ма}}$

гистра догодѣта ѿ различныхъ летописныхъ и списателей (l. 218b);
 ѿ хероукимаѣхъ и пламениѣмъ оружїи (220b); сказанїе вкратцѣ
 соущи ѿ адама до днѣшнѣ крѣмѣ (221a).

Váznější však je mezera na začátku rukopisu. Podle záhlaví prvních kapitol, jak je uvedl Jacimirskij, lze usouditi, že rukopis bukureštský obsahuje jenom *druhou polovinu* Georgiovy kroniky, totiž dějiny byzantské, čili t. zv. čtvrtou knihu, tedy právě tak jako rukopis Vídeňský. Tomu nasvědčuje i počet listů 222 proti 385—434 listům úplných rukopisů. Jacimirskij poznamenává, že podle číslování stran schází jen jeden kvaternion na začátku. Rukopis byl tedy již původně neúplný, jako také rumjancevský a bělehradský, jenže obsahoval to, co ony neměly.

Jacimirskij uveřejnil z bukureštského rukopisu několik výňatků (str. 502—507): о миѡанаѣ црїи (l. 147) — М 356a.

о паденїи златого клобоука ѡутїанока повѣсть чудна (l. 169v) — М 378a.

ѿ паклїи зкѣзды (vlastně o vyjednávání se Symeonem bulharským) (l. 200v) — М 410b.

о сїмевиѣ вьгар'скомь начеваницѣ (l. 203) — М412b ř. 3 zdola.

о коневани сїмевиѣ вьгарекога княза на грѣкы (l. 206 v) — М 416b 5.

о коневани вьгарецѣмъ и о рати вькии тога (l. 207 v) — М 417a ř. 26.

ѿ скончанїи сїмевиѣ княза вьгарекога ((l. 210v) — М 420 a 30, konec této stati М 421b 25. Tyto výňatky zde otiskujeme.

ѿ миѡанаѣ црїи.

По старшїи же, црѣкова миѡанаѣ зеть ѿго, лѣто ѿдино и мѣць. ѿ. иже въ всемъ оубо влгѣ бѣше и кроткѣ. въ вѣщїахъ же оуреженїи, перасоуданиѣ до кон'ца бѣше, и порабощень соущїиныхъ члѣкъ свѣтомъ. и не искоускинь на браны. тѣмъ же понде на вьгарїи коневати. и съ вьлицѣмъ повѣженїемъ ѿ ниухъ къвращ'се, поставленъ бѣ въ ѿго мѣсто львь. патрыкїи ен кон-

вода вѣсточнымъ странамъ, ѿ людѣи и властелинъ въ трѣкоуналіи.
и оубоѡвесе миѡнанакъ оубоѡшакъ. и въ ипчѣкскыи шѡра съ женою
и съ чѣды ѡдѣккесе. и слово вѣстрѣта испрошь, въ близкимъ
градѣ ветрокѣ затвараютъ се. къ немъ же и скончасе.

о наденѣи затога клобоука гоустѣанова по-
кѣсть чюдна.

При томъ же цри наде златкыи клобоукъ и оустѣиана глѣ-
мааго акгоуста. недооумѣющемъ же вѣкъ и како възвѣзуть
помышляющемъ, вѣрѣтесе иѣкыи хытрьць. и възвѣзъ на връхъ
великыи црѣкѣ, стрѣлоу поустѣи съ оужемъ скрозѣ нозѣ коня
поустѣианаова иже ѿ мѣды скетакына. и стрѣлакъ прошьши на
дрѡѡю страноу, тѣ по оуже вѣстекъ, чюдо оубѡ зрѣцишмъ
дашше. и клобоукъ възложъ. и црѣкоу приетъ почѣсть. и хыт-
рѣсти и ѣствоу велии приложи нае любо почтенъ быкъ ѿ цра,
златиць. р.

о ѡклѣнѣи звѣзды.

При семъ же явнесе звѣзда ѡпшата ѿ запа... Посла же
сѣмѣвнъ князь болгарскыи възвѣщанъ александръ также ѡ мирѣ. и
любомоудрѣствовати ѣмоу, и почитати такоже при лѣвѣ. ѡнъ
же безоумиѣ и несмысльствомъ ѡдръжнмъ бывъ, сълы ѣго
възвѣщѣиѣ ѡпоустѣи. скрѣбми сѣмѣвна придакыкъ. разоршоусе
ѡтолѣ мироу, сѣмѣвнъ готевашнесе подвигнути на хрѣстѣаны
ѡроужѣа. александръ же вѣѣдовавъ и ѡпшесе къ знои великъ съ
сѣдъ гоужвицоу игравъ. и ѡроужнмъ бѣгонавѣстномъ извоу
приемъ, кровъ многоу ѿ нозрѣи и ѿ срамныхъ оудъ про-
лиавшоу...

о сѣмѣвнѣ болгарскомъ начелницѣ.

Изгоуста же мѣа. сѣмѣвнъ болгарскыи начелникъ. воинъ
на грѣкы, съ народомъ многомъ и тежцемъ, прѣде въ цригра. и

оубвѣ въскрѣде и плоть створи въ ѿ влахерны даже до глѣмаа
 златаа врата. оупованиѣмъ готовъ сѣи оудовъ сего прѣкти
 кеако. и понижѣ стѣнама оубѣ тврѣдость. и множество въ
 немъ нарѣда и оружия и каменномъ метаниѣ. надежѣ погрѣ-
 шивъ, въ глѣмонъ евѣдомо възвратисѣ. мирныи вѣкты просивъ.
 начелнимъ же црѣгра ѣже въ мирѣ съ любовию приѣмъшемъ,
 посла сѣмевнѣ магистра своего глати ѣже въ мирѣ. въсприѣмше
 патрѣархъ никола и стефанъ и иванъ магистры црѣ, придоше до
 влахерны. и въкѣдоше два сѣна сѣмевновѣ. и падоше съ црѣмъ въ
 полатѣ. никола патрѣархъ. изыде къ сѣмевноу. ѣмоужѣ главоу
 прѣклони сѣмевнѣ. матрѣоу оубвѣ патрѣархъ сътворъ. въмѣсто
 вѣнца ѣако же рѣше свои риптаръ на главоу ѣго възложи. дары
 оубвѣ неизкчтеными и великими любопочтены бывше сѣмевнѣ и
 снѣве ѣго въ свою страну възвратисѣсе. не съгласны въ речѣ-
 нѣмъ мирѣ развѣшьдысѣсе.

о конѣванѣи сѣмевна вългарскога княза на
 грѣкы.

Боева же пакы сѣмевнѣ вългарскыи князь на грѣкы. и
 множество вългаръ посла въкоупѣ съ кавканомъ и миникомъ
 и нѣкми. прошѣшемъ же снѣмъ скрозѣ горы, прѣидоу до ма-
 главы. тѣхъ же нашѣствни оубѣ въ романы црѣ, помышланъ ѣда
 како на пигнискоу полатоу снѣмъ запалѣтъ, ѣвана ректора
 посла въкоупѣ съ львомъ и подомъ. несоущѣ съ собою множ-
 ство довольно ѿ црѣвѣхъ и ѿ нѣже подѣ властнѣю воеводѣ и про-
 чихъ чиновъ. съ нимъ же вѣ и алеѣне патрикѣ, и вмосиль
 дреуггаръ съ людьми своими. вѣканѣ же. ѣ. ѣла по. вплычнѣше
 оубвѣ сѣи люди свои на рѣкихъ мѣстѣхъ близъ пигне. и въ-
 гаршма ѿ горѣ ѣаквѣшемсе, въоружены глѣомъ въпнѣще оужа-
 снома и страшномъ. и крѣпко напоустивше конѣ на грѣкы,

въ тѣ ча повѣже иванъ ректоръ. закланъ же бы въ него
 мѣсто подкызанемъ фвѣтнѣ. и инѣ мнози. ѣдва сѣко спѣенъ
 кыкъ, прѣде вѣжене кыроуженъ съ кораблемъ. и алеѣе. и
 дроуѣгаръ шмосна. и не кызмогъ до конца вѣлѣти въ ко-
 рабакъ, сѣавнсе къ мори. дроуѣзи же спѣени кыше къ кастем
 вѣжавше. корабакници же и прочеи все мноужество. шко ѿ рат-
 никъ вѣжече, къ мори оудавншесе. шки же желкзоу кыше
 спѣдени. шки же роукаши кыгарекыниши ѣти кыкше пакыниши
 кыше. кыгаре же никогоже кызкраняюща тѣкам памоуце, по-
 латы нѣгѣскыи запамше. и стенокъ къ пожероше. спѣе оуку
 вѣдно ненаказанне и невѣжестко нагакетко помощника памоуце.
 к. же фер'вара. мѣа. еинкто. і. дѣвдора жена риманова скон-
 часе. и положено кѣ тѣло ѣе въ домоу самого цѣа римана иже
 ѿ него монастырь сѣтворень кы. . .

о конкани кыгарецѣмъ и о раты кыкши тоѣа.

Ноуна же мѣа. кыгарумъ пакы конвакше. и даже до стѣи
 дѣвдоры полате приишьемъ, и кыю шгню прѣдавшемъ, на
 шѣдѣ цѣрь риманъ, конкоды призва. соуцоу с инши и глѣ-
 момоу сактицоу. и наказакъ сиухъ и повелѣ на соупостати
 изыти. и ш ѿчкеткѣ скоемъ подкызатисе. шни же шкѣцашесе
 ротово ш цѣрки ѣго и за хрѣтианъ оумрѣти на оуѣрки же дѣнъ,
 кыроуженъ кѣ ѿ цѣа рѣнкѣ сактинъ, штинноу кѣроу и скон
 моужество показа сѣзави бо кыгаръ приишь, и въ конскоу нхъ
 кышѣ. кѣхъ ѣлико шѣрѣте покла. оуѣдѣкше же кыгаре
 кыкше, кызвратншесе на конскоу грѣчкскоую. и рать сѣтворише.
 повѣдѣше сактина с малѣми соуца. шн же понѣже хрѣбрѣкы
 подвигсе многы носѣче. нѣ занѣ мнози кѣхуоу кыгаре и не
 може прѣтикоу инѣ стати шѣрже ѣмоу оузоу конъ и повѣже.
 рѣкоу же нѣкоую тоу текоуцоу прѣходе коню ѣго къ калѣ

оугльвшоу. прободень бы създы въ бѣдроу и ѣдва оубо коню
 ѿ кааа истръгшоусе. помощию своихъ людин, спсень бы. до
 клахерны. и положень бы банзь стго ковчига смртнѣ къ соу-
 щин гавкѣ, къ ноши той скончасе.

По времени же иѣколиѣкъ павы сѹмевнѣ българскѣи князь.
 съ вѣѣми вон своимъ шдринѣ градь шкѣѣде. и шетрогъ
 шкложъ, крѣпко сего наѣноваше. понеже оубо ниши шскоу-
 дѣвшин. и гладъ стоужаше велми. и ни ѿкоудоу наѣхоу
 крѣмитисе, прѣдаше себе и старѣшиноу българомѣ. игоже немъ
 сѹмевнѣ. и шковы по всемоу тѣлоу шбложивѣ. и многими
 томленын сего оумоучникъ, коньчнѣи оубытъ и горкою смъртню
 соурокетко и немлрднѣи своимъ дшнѣ показавѣ. българомѣ оубо
 блжети гра прѣдавъ и штиде. иже на се грѣческою наитнѣ слы-
 шавше, сего шстававше штидоше. и пакы по грѣкы градь сѣ
 быеть.

ш скончантѣи сѹмевна княза българскаго.

Мата же мѣа. кз. ѣнкто. ѣ. сѹмевнѣ българскѣи князь
 скончасе. петра сна своего на своимъ постави мѣетѣ. иже въ
 немоу снѣ, ѿ вторнѣи жены. сестры георгѣа соуреоувоула игоже
 и иѣетоуна и повелтелеа своимъ чедомъ сѹмевнѣ шстави.
 миханлъ иже ѿ прѣкынѣ немоу жены, пострижесе мннхѣ. иванъ
 же и венѣамнѣи петрова братнѣа, ише шдѣкала ношаахоу българ-
 ска. шкрѣстны же изыци. сѹмевновоу оувѣдѣвшѣ кончиноу,
 харвата же и прочѣи воѣвати на българы сѣвѣшавашоусе. глад же
 и проузи българскомоу иыкоу крѣпко достоужн, и оубошисе
 оубо и инѣхъ иыкы нашѣствнѣа. богахоу же се наипаче, ѿ грѣчъ-
 скаго наитнѣа. сѣвѣ оубо створше, на грѣкы пондоше воѣвати,
 и въ македонню пришѣше, страхъ по истннѣи грѣкомѣ створише
 нотом же оувѣдѣвшѣи ико хоцеть на ннхъ црѣ воѣвати. послане

петръ и георгіе штан и҃кконо҃го мнѣха. налокѣра наменуѣ-
 маа. ѿ рода арменска, хрѣскоуѣкъ носеира къ немѣже кѣше
 написано ѣже в мирѣ съ грѣкы наѣтн. и оуѣрно в сѣмѣ шбе-
 щатисѣ. не тѣкмо же, нѣ и бракоу створити шброуѣннѣ. сего
 же мнѣха црѣь приѣмѣ любкѣнѣ, абиѣ посла съ кораблѣмѣ къ
 месамѣкрѣнскыи градь мнѣха доудосна, и касилка родитѣ, таже
 в мирѣ бесѣдовати съ баклары. шнн же шкшнѣ. и покелѣннаа
 главшѣ, нзыде въкоупѣкъ стѣфанъ съ баклары по соухоу. късѣдѣ
 же нхъ понде и георгіе соудекоуѣкъ. и приѣмѣ къ констан-
 тинѣ градь, мирѣ сътворише. и прѣкѣннѣ съ црѣемѣ створити
 проснѣ. зрѣе же дѣщерѣ хрѣстофора црѣа марію. и келѣми
 годѣкъ имѣ кыкшнѣ, написашѣ къ петроу въскорѣ прѣити. съглас-
 енѣ сътворише прѣкѣе в мирѣ. посланѣ же кѣ никита магистръ
 тѣстѣ рѣмана црѣа. ерѣети и привѣсти петра даже до града.
 какгаріноу оубѣ приѣшнѣоу. къ кораблѣ црѣь рѣманѣ късѣдѣ,
 къ клахерноу прѣнде. и петра тако к немѣоу идѣцаа, оузрѣкѣъ и
 шблѣбнзавѣ. и понѣже дроугѣ дроугѣоу подобнаа бесѣдовакшѣ.
 написашѣ съгласнаа таже в мирѣ и брачнаа шброуѣннѣ. по-
 ерѣже снхѣ ходатаю кыкшнѣоу снрѣкъ мѣжѣоу грѣкѣ и бак-
 гарѣ, протокѣстѣароу деѣфанѣоу. къ. ѿ. же ѿтѣбра мѣца, нзыды
 патрѣархѣ стѣфанѣ въкоупѣкъ съ деѣфанѣомѣ протокѣстѣа-
 рѣмѣ. и съ марію хрѣстофора црѣа дѣщерню и съ кѣкми келѣ-
 моуѣе къ црѣкѣ прѣстѣынѣ кѣце шнѣнскыи. и бакшнѣ петра и
 марію. и вѣнѣце на главы имѣ възложнѣше такоже шбычанѣ ѿ
 зѣтоу и некѣстѣкъ. сътворише же всако кѣселнѣ брачноѣ. вънѣде
 деѣфанѣ въкоупѣкъ съ марію дѣщерню црѣею въ градь. въ
 третнѣ же днѣ по брацѣкъ, створи црѣь рѣманѣ гоѣценнѣ свѣтло. и
 сѣдѣ црѣь въкоупѣкъ на трапѣзѣкъ съ петромѣ бакгаринѣомѣ и кон-
 стантнѣномѣ зѣтомѣ швонѣмѣ и съ хрѣстофорѣомѣ шномѣ швонѣмѣ.

вѣгаром' же крамолоу сѣтворшемъ немалоу, тако прѣже сла-
 вити хрѣстофора, потом' же константина. и оустави мѣвоу ихъ
 римань цркъ сѣтвори же волю ихъ. и понѣже кса паже в брацѣ
 скончашесе, хотѣаше же маріа оуже къ вѣгаршмъ съ моужемъ
 сконмъ петромъ понти, родителемъ нѣ даже до ек'дома изыдоше
 съ нѣю. вѣкоупѣ съ деофаномъ протовестіаремъ. и ѣдше тамо
 съ петромъ, понѣже понти хотѣахоу. вѣвѣмше родителемъ
 дѣщерь, и многыи излѣавше слѣзы. и елика в лишеныи прѣвѣ-
 жѣлѣкныи. самого же зета вѣловизавше. и снѣ въ роуцѣ ѣмоу
 прѣдавше. къ цркъи градъ вѣзвратншесе. маріа же вѣгарскыи-
 намъ прѣдана вѣвѣиш роукамъ, къ вѣгарскою землю понде
 раѣюшесе вѣкоупѣ и скрѣбцини. скрѣбцини оубв, тако родите-
 лине любке оуланншесе. и црскыихъ домовъ. и вѣбчашъ сѣрод-
 ныкъ скѣи раѣюшесе тако цроу вѣроушена вѣ моужевн. и црца
 вѣгарш наречена вѣ. понесе оубв когачкѣстро много и разлнчно.
 и сѣоуды вѣсчисельни.

Srovnání těchto kapitol s textem moskevského synodálního vede k zajímavým výsledkům. Přesvědčujeme se, že je to jazykově *týž text*. Pravopis i ráz jazyka je docela stejný. Vzhledem k tomu, že časový rozdíl mezi tímto rukopisem a nejstaršími není asi příliš velký, snad jen čtvrt století (Jacimirskij jej klade do *začátku* XV. věku), chápeme, že jeho jazyk je stejně konservativní jako v oněch. Nacházíme zde i duál ještě neporušený (цркъ проведень вѣ сѣзяды къ вѣдроу 207 b; avšak иван'же и вѣнѣаминъ, петрова братица (59!), еще вѣдѣтала нона-ахоу вѣгарска — zde tedy již plurál, jako v *M* носѣххоу, 210 b, *M* 420 b) v té asi míře jako v *M*. Nacházíme tu i starobylá participia непрошь 147 a, вѣзложь 169 b, оуглѣкшоу 207 b, не-трыгшоу сѣ ib. a j. Ba jsou i případy, kde rkp. bukureštský je starobylejší než *M*. Tak proti složeným tvarům v *M* má někdy adjektivum jmenné: lok. 39. по иѣколнцѣ 207 b — *M* иѣколнцѣмъ; lok. pl. равнѣхъ 206 b — *M* равныхъ; jindy zase má starší tvar slovesný než *M*: prostý aorist приндоу 206 b

prosti sigmatickému $\mu\alpha\iota\delta\omega\sigma\eta$ M, správné imperfektum $\mu\omega\lambda\alpha\chi\omega\upsilon$ 210 b proti analogickému $\mu\omega\sigma\kappa\chi\omega\upsilon$ v M.; jindy konečně má starší vazbu: ak. $\mu\text{ноги } \mu\omega\sigma\kappa\eta$ 207 b — $\mu\text{ногихъ } \mu\omega\sigma\kappa\eta$. Opáčené případy, kde rkp. bukureštský jeví mladší období jazykové, nejsou četné; na př. vokalisovaný gen. pl. $\kappa\lambda\alpha\sigma\tau\epsilon\lambda\epsilon\text{и}$ 147 a — M $\kappa\lambda\alpha\sigma\tau\epsilon\lambda\alpha$, o-kmenový akus. sg. $\zeta\epsilon\tau\alpha$ $\sigma\kappa\omega\iota\gamma\omicron$ 211 b — M $\zeta\epsilon\tau\alpha\kappa$ (totéž $\zeta\epsilon\tau\alpha$ je v Š r. 1389), plurál $\rho\omega\upsilon\kappa\alpha\text{и } \kappa\alpha\text{вгaрckи } \mu\omega\upsilon$ 206 b proti duálu v M $\rho\omega\upsilon\kappa\alpha\mu\alpha$ $\kappa\alpha\text{вгaрckи } \mu\omega\mu\alpha$, nebo stažené tvary $\mu\alpha\tau\chi\omega\upsilon$ 207 b proti nestaženým M $\mu\alpha\tau\chi\omega\upsilon$.

Nářečím však se odlišoval písař bukureštského rukopisu od písařů M: kdežto ti byli z pomezí ikavečů a ijekavečů, on byl rozhodně z ekavečů: ϵ velmi často bývá za κ ; na př.

$\tau\epsilon\kappa\iota\epsilon\mu\kappa$ lok. sg. — $\tau\epsilon\kappa\iota\kappa\mu\kappa$ 203 a,

$\omega\beta\epsilon\pi\alpha\sigma\eta$ $\epsilon\epsilon$ — $\omega\kappa\kappa\iota\pi\alpha\sigma\eta$ $\epsilon\epsilon$ 207 b, pod. 211 a,

$\kappa\tau\epsilon\mu\epsilon\text{и}$ — $\kappa\tau\kappa\mu\epsilon\text{и}$ 207 b,

$\alpha\rho\mu\epsilon\text{и } \sigma\kappa\alpha$ — $\alpha\rho\mu\kappa\iota\sigma\kappa\alpha$ 211 a, a j.

Byl tedy z nářečí *východosrbského*.

Ještě se ptáme, odkud opisoval, zdali přímo z bulharského překladu či ze srbského rukopisu. Textové poměry, jak ještě ukážeme, vedou nás k tomu, že rukopis bukureštský je opsán ze *srbského* rukopisu. Najdeme sice i v něm nějaký bulharismus, na př. $\omega\upsilon\text{пoкaннe } \mu\omega$ 203a (M $\omega\upsilon\text{пoкaннe } \mu\omega$), ale příznačné jest, že tam, kde M máte nosovky, rkp. bukureštský píše správně po srbsku, na př. M $\sigma\epsilon\epsilon$ (t. j. $\mu\omega\lambda\alpha\tau\omega\upsilon$) $\omega\text{и } \mu\omega\kappa\lambda\alpha\kappa\iota\epsilon\mu\kappa$ — bukur. správně $\sigma\mu\omega$ t. j. $\sigma\mu\omega$ 207b; nebo M $\mu\alpha$ $\mu\alpha\lambda\alpha\tau\epsilon$ — bukur. $\mu\alpha$ $\mu\alpha\lambda\alpha\tau\epsilon$, což vykládáme jako srbský genitiv, analogický podle -ja- kmenů, u nichž je ϵ náležitě za α . Tyto analogické tvary podle měkkého sklonění se vyskytují v gen. sg. tvrdých a-kmenů již od nejstarších dob staré srbštiny, na př. $\mu\alpha\lambda\alpha\kappa\epsilon$, $\sigma\mu\alpha\epsilon$ (Daničić, Ист. обл. 16). Ba textová kritika nás povede ještě dále, než jsme dosud řekli. Zatím vidíme, že rukopis bukureštský byl opsán ze srbské předlohy, a že jeho jazyková stránka věrně zachovává její ráz, že je celkem těž jako v rukopise moskevském.

*
*
*

9. Druhý rukopis bukureštský, tamtéž č. 167, obsahuje 230 listů in folio, papírových, ($39 \times 28\frac{1}{2}$ cm) a je podle Jacimirskeho (507/8) z druhé polovice XV. věku. Je psán poloustavem

způsobu valašsko-moldavského, po 30 řádcích na stránce, a to čitelným písmem. Pravopis je rovněž srbský. Rukopis je však velmi poškozen. Listy jsou vlhkem prohnílé, písmena se rozplizla a vybledla; proto je čtení velmi nesnadné. Rukopis není ani vázán. Jeho začátek a konec jsou ztraceny: začíná Davidem a končí císařem Nikeforem Fokou a výpravou perského Chosroa. Více o něm nemůžeme říci.

* * *

10. **Rukopis dubrovnický** je znám také jen jménem podle krátké zprávy P. A. Syrku, připomenuté zde již na str.

* * *

11. a 12. **Obě kopie, chované ve sbírce Undolského**, jsou podle E. Viktorova (dodatek ke knize Каталогъ слав.-рус. рукописей В. III. Ундольскаго, в Москвѣ 1870, str. 18) zcela nové. Jedna, č. 1092, byla opsána z rukopisu synodálního č. 148 z r. 1386; druhá, č. 1094, z rukopisu Rumjancevského č. 42, z XV. stol. Obě tedy ani pro jazyk ani pro text nepodávají nic nového.

* * *

13. **Rukopis bělehradské národní knihovny č. 328.**

Byl po prvé zaznamenán K. Grottem ve stati Нѣскольکو вновь приобрѣтенныхъ рукописей Народной библиотеки въ Бѣлградѣ (РФВ XVIII, 8.) Grot však jej kladl do XV.—XVI. stol., kdežto prof. Polívka, jenž jej přečetl, do století XIV. Rukopis obsahuje 180 listů papírových, nevelkého formátu (27·6×20 cm). Je psán nevelkým ustavem (výšky 2·5 mm); záhlaví jsou rumělková. Stránky jsou linkovány podobně jako v Š, na stránce je po 30 řádcích v jednom sloupci. Papír je velmi tenký, takže někdy přede psaním byly slepeny dva listy. Od listu 169. bylo psáno patrně jinou rukou; písmo je tu svěžejší. Lětovník sahá od l. 1.—do 167. V oné zadní, mladší části rukopisu jsou drobné stati obsahu náboženského, zejména Jana Zlatoústého a Epifania Kyperského; konec rukopisu schází.

Na oněch 167 listech není ovšem celá kronika Georgiova, nýbrž jen její *první polovice* do Konstantina Velikého, do po-

čátku dějin byzantských. A ani ta není úplná. V rukopise bělehradském *chybějí* tato místa textu podle *M*:

7b 15— 16b	10,	tedy devět listů
17b 14— 18b	22,	„ jeden list
25b 10— 26b	11 zd.	„ celý list
77b 6— 78b	1,	„ „ „
82a 11— 83b	3,	„ 1 1/2 listu
155b 3—156b	67d,	„ přes 1 list.

Jazykový rozbor podávám, neviděv rukopisu, jen podle různočtení k *M*, jež si z rukopisu zaznamenal prof. Polívka.

Hláskosloví. ε a οϛ za nosovky bývají pravidelně. Rukopis bělehradský [B] má daleko *méně* případů, kde by byla stopa bulharského matení nosovek. Je to na př. part. praes. *прѣлажочуцоумоу*, kde *M* má správně *прѣлажеицоумоу* 20a 1, pod 69b 19. Kde však *M* má nesprávně ε nebo οϛ, tam *B* má hlásku náležitou:

B ѿ бгѡнанесенныѣ ѡзкы — *M* ѿ бгѡнанесенноуѣ ѡзкоу 40 b 8.

B за нѣже (ak. pl.) — *M* за юже 27 a 10.

B именовѣтъ (3. sg. praes.) — *M* именуоуѣтъ 29 a 13.

B старѣишииѣствоуѣтъ (,) — *M* старѣишииѣствоуѣтъ 29 b 14.

A podobných případů je víc. Jsou to právě tyto dvě kategorie: gen. sg. fem. a pak 3. sg. praes., jež se mate s 3. pl. praes. V. třídy (inf. km.);

1) gen. sg. fem.

B ѿ егѣптѣишиѣ рабкыѣ — *M* ѿ егѣптѣишоу рабкыю 44 b 2,
пшенице — множкство пшеницоу 45 a 18,

до послѣдныѣ вѣды — до послѣднѣю вѣдоу 55 a 4,

ѿ наложницѣ своѣ — ѿ наложницоу свою 62 a 14,

ѿ кожекоде — ѿ кожекодоу 72 a 5,

ѿ соудниѣ — ѿ соуднию 74 a 9,

ѿ самарнѣ — ѿ самарнию 90 a 14,

до третни притче — до третнию притчю 105 b 25,

дѣцере . . лавдикнѣ — чубнѣ акус. дѣцереъ свою лавдикю 116 a 8.

ѿ антиохѣишиѣ — ѿ антиохѣишоу 203 a 6,

ѿ серапишиѣ горы — ѿ серапишоу гороу 213 a 9,

2) jiné tvary:

3 pl. бывають správně	—	БЫВАЮТЬ 101 b 7 zdola,
оубовають správně	—	ОУБОВАОТЬ 103 b 14,
лежѣиши správně	—	ЛЕЖОУЩИИ 137 b 6 zdola,
ale nom. pl. некѣдеши	—	НЕКѢДОУЩИИ 140 b 17 zdola.

V tomto posledním případě tedy má zase *M* správnou střídnicí **оу**, kdežto v *B* je bulharism, stopa matení nosovek (stsl. **кѣды, кѣдыша**). Je tedy celkem viděti, že rukopis bělehradský není tak blízek bulharské předloze jako *M*, a ovšem ne jako *Š*, nýbrž, že je čistěji srbský. V tom smyslu prohlásil o něm prof. Polívka (ve Věst. Čes. akad. IV, 1895, 154), že v tomto rukopise jsou „vymýceny četné stopy bulharského originálu, jimiž moskevský a pražský rukopis oplývají“. Tentýž význam mají i doklady **тепакни** místo **топакни** *M* 103a 11, **тепакниши** — **М тепакниши** 146a 1, **крѣкь** — **М кровь** 126b 12. Vyvozuji z toho, že *B* byl opsán *ne z bulharské předlohy, nýbrž ze srbské*.

Jiný význačný rys *B* je matení **ѣ** a **а**. Zvláště **ѣ** se píše často za **а**, ale také naopak. Tento zjev je ovšem znám i z jiných srbských rukopisů, na př. z rukopisu Hvalova nebo z Nikolského evangelia, jak konstatoval již Daničić (Starine III, 42), ale v *B* je zvláště hojný. Písař *B* neměl ve výslovnosti rozdílů mezi **ѣ** a **а**. Doklady:

лихонманна — **М лихонмѣнна** 14b 13 zd., **пнтаемьмы** — **пнтѣмь** 142 a 15, **даше зрѣнимъ дивленне** — **М дѣпане** зр. **дивл.** 113 b 1; **къзаконѣвають** — **М къзаконявають** 138 a 12, **смагрѣти** — **М сматрати** 63b 14, 67a 5; **оухыщрахоу** — **М оухыщрахоу** 143a 3. Proto také *B* mate **пра-** a **прѣ-**: **прѣдѣды** — **М прадѣды** 43b 1, 70a 8 zd., 72b 7 zd. V *M* jsou ovšem takové případy také, takže proti správnému **желѣаше** *B* má *M* **желаше** 111b 10, podobně v *M* **крѣмѣхоу**. Ale v *M* jsou řidší.

Také nacházíme **ѣ** za **е**: nom. part. praes. m. **распрѣ** — **М распрѣ** 27a 20. *B* mate též **ѣ** a **и**: **прѣстарѣк се** — **М прѣстарик се** 6a 26, **прѣстоупающимъ** *M* správně **прѣстоупающимъ** 141b 4.

V oboru střídání samohlásek má *B* také některé vlastní rysy. Tak dává přednost stupni nulovému: **дрѣвосѣчьць** — **М дрѣвосѣчьць** 72b 27, **гльвина** — **М глѣвина** 214a 2, **гльбоче**

— M гла҃вочѣ 76a 12, гла҃вockъ — M гла҃вockъ 94a 4. Orabné případy: B мо҃щица — M мѣщица 187 a 10 zd. (totéž jako v B je i v Š!); взаимъ — M замъ 86 a 7 zd. (= за- jьмъ). Analogicky podle мѣти bylo utvořeno part. praet. pass. неизмккени (ak. pl.) proti náležitému неизмккени M 145 a 14. B také užívá původnějšího tvaru идиѣ — M идиѣ 3b 19.

tj, dj. B zachovává náležité formy církevněslovanské se střídnicemi шт, жд. Proti analogickému tvaru нерадѣнии v M 103b 16 má B právě jako Š náležitý нераждѣнии. Právě jako v Š, i v B působí *j* na zubnici i přes plynou hlásku: vedle о҃хциррени 34a β v Š máme v B о҃цкломо҃ждриѣ (t. j. -иѣ, nom. part.), kdežto v M о҃цкломо҃ждриѣ 145a 9 zdola.

Zajímavý je tvar ло҃шина proti ло҃шина v M 145b 2 (nom. ak. pl.), tedy -*jš-* z -*čš-* přes -*šš-*. Táž změna artikulace (úsporná palatální dissimilace) je známa i ze staré češtiny: naydrayŕji Kruml. 456a, tieyŕji Baw. 79 (Gebauer, Hist. mluvн. I, 516) a z nynějšího nářečí jihočeského (Vydra, Popis nář. hornoblan. 19 n.).

Z druhé palatalisace nutno vytknouti, že B má za -*sk-* pravidlem -*сц-*, které je právě v srbských památkách oblíbenější než -*ст-*: toto je zase obvyklé v rukopisích středobulharských. M má častěji -*ст-* právě vlivem středobulharské předlohy, kdežto Š právě jako B má zase častěji -*сц-*. Doklady: B lok. пон'сцѣм — M понстѣмъ 120a 5, при . . перкецѣмъ цри — M при перстѣмъ цри 190b 1, асинецѣ — M асинецѣ (195a 16, B въ фригѣи нанатіаньсѣѣи и монтаніисѣѣхъ — M въ фр. нанатіанстѣи и монтаніестѣхъ 160 a 11 zdola, римсѣѣи — M римстѣи 178b 11; nom. pl. B герьсци — M герьстѣи 148a 4, иланьсци — M иланстѣи 114 a 16, икресци — M икрестѣи 188 b 6 zd.; tvary s -*ст-* — jsou výjimkou: идолксти 212b 15.

Proti iterativu въскацаа҃хоу M 164 b 12 má B въскааа҃хоу. *L epentheticum* se v B klade pravidelně a bylo vyslovováno velmi měkce: pišet se po něm -*и*: въшквѣнии — M въшквении 40b 18 zd., 125b 4 zd., 134b 9 a j., о҃тзвѣнии — M о҃тзвении 131a 10, nom. pl. о҃стаквѣна — M о҃стакениа 137 b 1. Zdánlivě proti této zásadě o zachovávání *l* jsou doklady прозѣвении, kdežto v M je důsledně прозѣвѣнии 44a 3 zd., 130 a 7, 265 a/b. Ale tuto různost vysvětlíme tvaroslovně. Obojí je tvar ná-

ležitý: прозвѣнненіе od slov. прозвѣннѣти, прозвѣнненіе od прозвѣннѣти.

Jako *l* v úzkých slabikách bylo „měkké“, tak i *r* před jotovanou samohláskou: неоркарати — M неоркарати 30 b 1.

V měkčí výslovnosti plynných a v důslednějším zachování *l* vkladného se tedy *B* liší od *M*, ale přibližuje k *Š*, jako již v několika rysech.

Ze skupin souhláskových: -*skn*- zůstává neporušeno; obvyklého zjednodušení této skupiny v -*sn*- v *B* není: тѣскынь — M тѣскынь 139b 7zd., 152a 15, 153b 6zd. a j.

$z + s = c$: раскъю — M раскъю 171a 11 zdola.

$z + c = \text{ц}$: нецѣлана (ak. pl.) — M нецѣлана 32b 13, 17/8.

Také v *Š* bývá v tomto případě pouhé -*ц*-.

$z + \text{ž} = \text{ж}$: неждантѣ, jako v *M* 63b 12 a v *Š*.

Přesmyknutím vzniklo дѣвры místo дѣ'ры (M 77a 2, 6).

келькѣдѣ se vyskytuje v *B* v pozdější formě lidové etymologie келькѣоудѣ, kdežto v *M* je келькѣоудѣ 154b 8, 161b 2. Právě tak v *Š* jsme našli келькѣоудѣ, jako v *B*.

V *kmenoslovi* lze rovněž pozorovati, že *B* a *M* se někdy liší, a to ve volbě přípon. Tak *B* má закѣсъ mask. — M закѣса fem. 77a 17, вѣкпота — M вѣкпостъ 110 a 15, В златоустыць — M златоусть 4b 6 zd., 65 a 7, 96 a 7 zd., 172 a 6 zd. Podobně je tomu u přípon adjektivních:

-jo-: *B*: снѣ измань — M снѣ изманьвѣ 44b 5

-ьно- *B*: lok. земьныхъ — земьскынь 152b 14

-ěno-: мѣдѣны — мѣдѣныи 107a 13 zd., 161b 6 zd.

Tento rys, že *B* si libuje více v sufixech -ьно- a -ěno- než *M*, je výše zaznamenán již jako vlastnost *Š*. Opět tedy na jedné straně *M*, na druhé *Š* a *B*. A totéž lze viděti i na příponách jiných.

Důležitý rozdíl jest, že part. praet. pass. na -*no*- se píše v *B* s *jedním* N, právě tak jako v *Š*, kdežto v *M* — jak víme — se dvěma. Doklady: В явленіе — M явленію 31a 3 zd. a mn. j.

Zvláštnosti tvaroslovné:

o-kmeny. Nom. sg. икреинь je doložen v této náležitě formě — M икреи 201 a 8 zd.; v *M* tedy analogie podle иерен.

Lok. sg. *B* разоуѡу — *M* разоуѡѣ. 83b 9 zdola. Tvary na -оу, *u*-kmenová analogie, objevují se v srbských památkách již od XIII. století a v XV. stol. jsou to již pravidelné tvary pro lokál; není to ovšem záměna s dativem, jak myslil Daničić (Ист. обл. 49), nýbrž právě analogie podle *u*-kmenů, od nichž — jak víme — v srbochorvatštině *o*-kmeny přijaly i jiné koncovky pádové, zejména celý plurál.

Dat. pl. v *B* si však uchovává ještě náležitou koncovku -омь, a to i u jednoslabičných substantiv, u nichž se nejdříve objevuje -окомь; tuto delší koncovku u nich nacházíme v *M*: *B* гадоомь — *M* гадоокомь 21a 12, лькомь — *M* лькоокомь 72a 3, чканоомь — чканоокомь 19a 11.

Lok. pl. *B* nemá forem na -охь, které se objevují v srbských památkách až do XVII. stol. (Vondrák Vergl. slav. Gram. II, 26) a jsou doloženy i v *M*: *B* къ ѡвренохь — *M* къ ѡвренохь 48a 9.

Někdy však přece najdeme v lok. pl. mladší, analogickou koncovku: *B* на краѣѣхь — *M* на краѣхь 139a 11 zd.

Ak. du. голѣни proti голѣнѣ *M* 91a 10 zd. lze vyložití hláskoslovně — matením ѣ a и (viz výše).

io-kmeny

jeví v srbských památkách sklon k *i*-kmenům. Tak i v *B* nacházíme často nom. pl. моужинѣ a dat. pl. властѣлемь (*M* někdy властѣлоомь, 194a 15). Řidší je v srbských památkách přechod kmenů -ъje- k -ъja- kmenům; v *B* ojediněle, na př. lok. pl. на распоуѣтиахь — *M* на распоуѣтихь 212a 9 zd.

a, -ja-kmeny nemají v *B* zvláštností, než gen. sg. земан — *M* земле 144b 16. Gen. земан nacházíme několikrát ve starých srbských památkách (Monum. serb). Daničić (Ист. обл. 16) jej vykládal jako tvar tvrdého sklonění. Jako prý *a*-kmeny přijímaly koncovky ja-kmenové (gen. глѣѣ, силѣ), tak prý tomu bylo i naopak. Myslím, že právě tento výklad odporuje celému vývoji srbské deklinace, jenž se zejména u *a*-kmenů bral vždy spíše směrem k měkké flexi. Jednodušší je tuším výklad, že tvary jako земан jsou prostě analogie *i*-kmenová. Podobně také ak. du. юницѣ místo náležitého юници (i v *M* je — е) lze snad vyložití hláskoslovně matením ѣ — и, jako výše opačný případ голѣни m. голѣнѣ. Daničić ovšem také zde pomýšlí na tvar flexe tvrdé (ib. 223).

Z kmenů *souhláskových*. Subst. дѣри zachovává v *B* lépe staré tvary než v *M*: gen. sg. дѣере — *M* дѣеры 151a 10 (= -и, i- kmenový tvar) ak. pl. дѣери (i- km.) — *M* дѣере 106a 1 zd. (= pozdější analogie ja-kmenová), pod. 125b 5 zd., 175a 10, 181a 16.

Pozn. Subst. половина je v *B* zdánlivě nesklonné: соут же дѣне ѿ сѣ же и лѣта три и половиноу *M* 178a 9 zd.: *B* — половина. Ve skutečnosti je původnější nom. половина *B*, kdežto ak. половиноу v *M* je pozdější analogie z předmětných obrátů, jako v češt. „bylo tam hromadu lidí“.

Zájmena. Ak. sg. osobních přijal již genitivní tvary мене, тебе — v *M* ještě ме, те 50b 15, 171a 11 zd.

Instr. sg. fem. zájmena съ — пицею синю (*M* сию 134a 1) je snad jen písařská chyba; bylo by lze pomýšleti na analogii s přivlastňovacími zájmeny: мою, твою. U Daničiče takovéto tvary jako синю zaznamenány nejsou.

Složené sklonění. Dva charakteristické rysy tu odlišují *B* od *M*: *B* dává přednost starým tvarům jmenným u adjektiv a participií, a to i v postavení *přivlastkovém*, v *M* však jsou častější tvary složené: поль женьскъ — *M* женьскы 81a 17, скинопигинна празника — *M* скинопигиннаго пр. 163a 11, нена — *M* ненаго 141a 2, начкн'шоу — *M* начкн'шомоу 83b 5 zdola, instr. sg. тлѣнноу — *M* тлѣннымъ 23a 1, соущемъ dat. pl. — *M* соущимъ 55a 1, слоужеце (ak. pl.) — *M* слоужере 40a 2, ak. pl. fem. скаредын (= -ы) *M* скаредын 147a 13, lok. pl. непотрѣбнѣхъ — *M* непотрѣбныхъ. *Орачнých* případů je méně, ale jsou přese: *B* скменнороднои — *M* скменнородно 105a 15, бгодьхно-кеннаго — *M* бгодьхновенна 37a 2 zd. (ла = а), цртвоуцима — *M* цртвоуцима 7a 15. Druhý význačný rys je ten, že v složeném sklonění *B* zachovává stažený tvar -оуоу, kdežto *M* i Š kladou důsledně zájmenný tvar -омоу v dat. sg. m. n. Doklady: *B* глѣшоуоу — *M* глѣшомоу 29b 14, лоукавиѣшоуоу — *M* лоукавиѣшомоу 106a 8 zd., встаклаюшоуоу — встаклаюшомоу 129a 7, павльшоуоу се — *M* павльшомоу се 131b 12 zd., желѣшоуоу — *M* желѣшомоу 132a 2 zdola, хотешоуоу — хотешомоу 155b 3, слышешоуоу — *M* слышешомоу 172b 19 a j.

Naproti tomu v lok. sg. n. lze i v *B* tvar zájmenný: къ насто-
нрѣмъ же житіи (anal. podle ѣмь) — *M* къ насто^ннрѣмъ же житіи
39b 3. Ten rys, že *B* má starobylejší tvary v dat. sg. mask. n.
proti analogickým zájmenným na -емъ, odlišuje jej od obou čel-
ných rukopisů *M* a *Š*. Zato však obliba pro starší, jmennou
deklinaci adjektiv proti složené spojuje *B* s *Š* proti *M*.

Z časování.

Ojediněle nacházíme v 1. pl. praes. srbskou koncovku -мо:
моимо. Imperfektum, jako v *M*, také v *B* nacházíme u iterativ
vedle náležitých tvarů na -иаше též analogické na -ѣиаше, na př.
вѣтѣиаше се — *M* вѣтѣиаше се. Ale v *M* je takových tvarů
daleko více, a v *B* často proti nim bývají tvary náležité: *B*
крѣиашоу — *M* крѣиашоу 109 b 3, *B* ко^ѣиаше — *M* ко^ѣиаше
115 a 13 zd., *M* ѿко^ѣиаше 166 a 9, *B* ѿко^ѣиаше.

Aorist. *B* právě tak jako *Š* zachoval ještě některé tvary
prostého aoristu v 3. pl., jako ииешоу, kdežto *M* mívá již sig-
matický ииешоше 194 a 8 zd.

Kondicionál je v *B*, *M* i *Š* zachováván: да би^ѣмь би^ѣмь,
a to i tam, kde *M* má již aorist да би^{хъ}мь би^{хъ}мь 173 b 12.

Participia praet. act. však *B* nezachovává již v té staro-
bylosti, jako *M* i *Š*. Ba zdá se, že jsou mu již nezvyklá, neboť
často klade místo nich 3. ind. aor., ač to konstrukci věty ne-
vyhovuje. Jde tu o takovéto případy: *B* по^ѣоуби — *M* по-
ѣоубь 17 a 11, възложи — *M* възложь 53 a 3 zdola, къселн се
— *M* къселъ се 54 a 11, встакн — *M* встакъ 118 a 14, по-
ложн — *M* положь 159 a 2, поставкн — *M* поставкъ 187 a 2.
Tím ovšem povstalo v *B* množství anakoluthů.

Někdy ovšem jsou i v *B* staré tvary zachovány: смѣшкши
— *M* смѣшкшии 208 b 12.

Infinitiv не^ѣчксти je v *B* v oslabeném stupni proti ob-
vyklejšímu не^ѣчисти *M* 98 b 13 zd.

Charakteristické pro *B* jest, že u odvozených sloves dává
přednost flexi na -ати, kdežto *M* tu má — овати: *B* про^ѣпекѣ-
данть — про^ѣпекѣдоу^ѣють *M* 22 b 4, 38 b 1 zd., 45 b 9 zd.,
115 a 7 zd.; *B* повѣ^ѣдающеу — *M* повѣ^ѣдающеу 117 b 6, сказанъ
се — *M* сказоу^ѣет се 43 b 2 zd., сказаютъ — *M* сказоу^ѣють 187 b
3 zd., показаютъ — *M* показоу^ѣють 142 b 6. Tentýž rozdíl je
mezi *M* a *Š*. Také *Š* mívá v těchto případech tvary flexe na -ати.

S touto oblibou pro časování -a- v *B* souvisí také vter. *зигаюше* — *М зѣкуюше* 165 b 5.

Slov. *доказати* časuje se v *B* důsledně podle V. tř. 2. vz. infinitivního dělení, t. j. s kořenem souhláskovým, kdežto v *M* podle III. tř. 1. vz. (inf. km.), tedy s kořenem samohláskovým, na k: *B доказать* 3. sg. praes. — *М доказати* 53 a 9 zd., 102 a 18, 132 a 4, 141 b 1 a j. Starší jsou tvary *доказѣтъ* (srv. Vondrák, *Aslav. Gram.*² 554).

Celkem tedy tvarosloví ukazuje, že *B*, ač mladší, je jazykově starobylejší než *M*, a zejména že *B* má právě jako v hláskosloví mnoho rysů, shodných s *Š*, ale odlišných od *M*.

O *syntaxi* nelze mnoho mluvit, protože *B* podává tentýž text jako *M* i *Š*, a tedy větších odchylek není. Někde je v *B* lépe zachován adnominální dativ než v jiných rukopisech, jindy zase je méně zachován záporový genitiv. To jsou snad rozdily náhodné, spadající na vrub práci opisovačské. Jindy jsou rozdily na př. ve vidu slovesném které by bylo lze vykládati jako různovětní. Důležitější však jsou některé vlastnosti *slovníku* v *B*.

Na počátku t. zv. první knihy při výkladu jména „Capitolium“ = *κεραλή τῆς πόλεως* bulharský překladatel přidal vysvětlivku:

κεφαλη τῆς πόλεως, словѣньскы же глава градоу.

Tak čteme tuto poznámku v *B* i *Š*. Ale v *M* jest místo *словѣньскы* napsáno srbským písařem — *сръбьскы же глава градоу* 7 a 15.

Tedy opět *B* a *Š* jsou spolu proti *M*. Něco podobného je při výkladě jména Caesarova: *М ѿ толѣ же кесаре римьскѣи црнѣ прозваше се, иже есть изрѣзанъ по сръбскомоу ѣзыкоу.* *B* má zde opět *по словѣнскомоу ѣзыкоу.*

Jako *Š* také *B* dává často *ѣь* tam, kde *M* má *ѣь*. na př. *ѣьн* — *М ѣьн* 103 b 5, 130 b 14 zd.; *ѣь* — *М ѣь* 135 a 4 zd. Již prof. Polívka zaznamenal (*Věstn. Čes. akad.* IV, 1895, 154), že *B* se někdy lexikálně shoduje s *Š*. Při tom ukázal, že také ovšem někdy je *B* lexikálně samostatný a odchyluje se od *M* i *Š*. Na př. *В сьносѣньствокати* — *М Š сьдѣлати συμπράξει* *Mur.* 232, 17 zd. (ed. Migne).

B mívá složeniny s *Блаво-*, kde *M* mívá *Бого*:

Благочестивкиноу — *M* *Бгочкстиккиноу* 38 a 10, jiné pády 39 a 15, 42 b 8.

Благодѣяние — *M* *Бгѡдѣяние* 51 a 3 zd.

Благочестковати — *M* *Бгочкстковати* 122 a 4 zd.

Jiné rozdíly: *B* — *M*.

ккрати: *събракишен се* — *скыкмишен се* 105 b 10.

какци: *изакыче мьчк* — *изкьмь мьчк* 71 a 1 zd.

дымати: *гора дымашне се* — *гора коурѣше се* 50 a 16 (= *аше*).

изреци: *неизреченнымь* — *неизкчтеннымь* 37 b 3 zd.

лоукакыи: *лоукакыи помыслъ* — *лукыи пом.* 35 b 1 zd.

храмъ: *къ храмкѣхъ* — *къ храмнинахъ* 134 a 2 zd. a pod.

Tyto rozdíly nemůžeme pokládati za chronologické. *храмъ* sice je starší nežli *храмина* (Jagić s. v.), ale zase v *B* čteme *до конца вселеніе*, kde *M* má starší slovo *земле* 171 b 8 zd. Spíše lze se domnívatí, že lexikální různosti mezi *M*, *Š* i *B*, pokud obsahují *synonyma* a nemohou tedy býti pokládány za různočtení, byly způsobeny rozdíly *dialektickými*. Nicméně historická dialektologie není v srbochorvatštině tak pracovaná, jako je na př. v ruštině a částečně i v bulharštině, zejména ne po stránce lexikální, a proto není lze pouštěti se po této stránce do nějakých domněnek.

Rovněž nepřičítám chronologického významu té okolnosti, že *B* užívá slova *зкло* (na př. 3 b 27). Vidělit jsme to i v glosách *Š*, pocházejících ze stol. XV. Toto starobylé slovo stalo se prostě konvencí v mluvě spisovné, církevní, vlivem starých textů biblických. Tak najdeme *зкло* i v takových textech, kde zajisté už bylo dávno mrtvým. Na př. kniže Ondřej Kurbskij píše ještě r. 1564 v listě caru Ivanu Hroznému: *но зкло паче мѣры признаншо и звязанко...* (srv. Θ. Буслаевъ, Русская хрестоматія, vyd. 11. v Moskvě 1909, str. 262).

Pro stupeň vzdělanosti písařovy *B* je příznačné, jak zacházel s cizími jmény vlastními. Místo *сократъ* píše *сосаратъ* (na př. ad *M* 160 a 9), protože patrně v jeho předloze bylo *κ* nejasné. Ještě lepší než znalost Sokrata je jeho vědomost o

Tacitovi. Místo по такитѣ М 207 b 8 píše B — по татицѣ. Tedy не такитѣ, нýбрѣ татикѣ! —

Celkem jazyk B jest značně starobylý, a liše se v četných rysech od M, jeví pozoruhodné shody s Š.

* * *

14. **Rukopis bělehradský druhý**, náležící srbské učené společnosti (Српско учено друштво) jako č. 24. Podle poznámek prof. Polívky pochází tento rukopis ze XVII. věku a čítá 250 listů. Na počátku obsahuje Paleji a Život Mojžíšův. Lětovník je na l. 131—250. Není to však úplný text, nýbrž *zkracovaný* mechanickým vynecháváním jednotlivých oddílů. Ale dobový rozsah této úpravy je týž jako v úplném Lětovníku, t. j. od stvoření světa do r. 948. *Vypuštěna* byla tato místa:

M l. 3a. Vypravování o Nevrodu a následující stati až k slovům *и какоже рѣ ѿвѣпп'*.

l. 16 b — 17 a: и какоже дрѣ оубыѣствѣ сътворѣ — тѣм'же и съхраненик бы .:.

l. 17 a — 18 b: по томоу же выкшоу къ дѣны м. — ин-ктоже кѣрова.

18 b — 19 a 1: и нѣкога оубо сала шѣ — такова без-мѣстѣства наказа.

19 a: и шкртъ нго градѣ — оумыслише.

19 a: и въ нѣскгласнкн языкѣ ѿ дѣа и правѣнаго гнѣва — разѣленомъ и ѿврѣженомъ.

19 a — 19 b: подоржаномоу рѣже ко рѣдѣ — съхранимъ слѣдѣ нго.

20 b: ѿт соу свѣ правед'нии — правѣи възлюбѣи.

20 b — 23 a: дрѣвныи ра вышнѣхъ — друзѣи же рѣкы и крны.

23 b — 39 b: козѣ же и вѣце потрѣби ради... праведныи въ и и правѣи възлюбѣи. Tato rozsáhlá mezera vypouští Georgiův výklad o řecké mytologii a filosofii a výňatky z Athanasia Velikého.

40 a — 42 b: $\overline{\text{июже}} \overline{\text{хладен}} \overline{\text{моучителскы}} — \overline{\text{дивле}} \overline{\text{се}} \overline{\text{раз-}}$
 $\overline{\text{сумоу}} \overline{\text{его}} \overline{\text{и}} \overline{\text{моудрости}} \overline{\text{же}} \overline{\text{и}} \overline{\text{благочестию}}$.

42 b — 47 a: $\overline{\text{житъ}} \overline{\text{всѣхъ}} \overline{\text{лѣ}} \overline{\text{рѣ}} — \overline{\text{и҃га}} \overline{\text{г҃летъ}}$: $\overline{\text{грѣшникомѹ}}$
 $\overline{\text{же}} \overline{\text{рѣ}} \overline{\text{бѣ}}$. Vynecháno o Melchisedechovi s četnými patristickými
výklady z Kyrilla a j.

Drobnější zkratky v textu l. 47—48 (o Abrahamovi), v l. 59—60 (taktěž: opět vypuštěny theologické výklady). Krátké mezery jsou dále v textu l. 59a, 60b, 62, 64b, 65a, 67b (4), 68, 70, 76 (4), 80a, 80b, 82b, 83a, 86b, 87b, 88a, 88b, 89, 90a. Na tomto listě se končí záznamy prof. Polivky. Podobně bylo kráceno i v křesťanských dějinách, ale *méně*.

Na konci pak nejsou všechny ony tři stati ze Symeona Logotheta, nýbrž chybějí dvě, o stvoření světa a o cherubínech, a je tam jen poslední, сказаніе ккратцѣк со҃циіамѣ.

Pisář rukopisu také přidělal několik *přípisků*. Jsou to tyto:

l. 174b (při panování Tiberiově): $\overline{\text{тога}} \overline{\text{во}} \overline{\text{местини}} \overline{\text{начелни}}$
 $\overline{\text{авгарь}} \overline{\text{лютѣк}} \overline{\text{волѣ}} \overline{\text{слышавъ}} \overline{\text{име}} \overline{\text{х҃во}} \overline{\text{ср҃гано}} \overline{\text{ѡ}} \overline{\text{всѣхъ}} \overline{\text{си}} \overline{\text{ср҃кдѣ-}}$
 $\overline{\text{тесткѣамн}}$ (? snad -о), $\overline{\text{раб}} \overline{\text{х҃къ}} \overline{\text{нанисаніе}} \overline{\text{быкае}}$. (vypřevodání
o Abgarovi jest obsaženo v Lětovniku, srv. u Georgia 320, 9 sl.)

l. 176b: $\overline{\text{тога}} \overline{\text{во}} \overline{\text{вса}} \overline{\text{земля}} \overline{\text{испакни}} \overline{\text{се}} \overline{\text{монастырѣи}}$, $\overline{\text{ег҃цѣтѣ}}$
 $\overline{\text{и}} \overline{\text{авкїа}}$, $\overline{\text{едымїа}}$, $\overline{\text{макрѣтанїа}}$ $\overline{\text{и}} \overline{\text{ри}}$, $\overline{\text{испанїа}}$, $\overline{\text{аракїа}}$ $\overline{\text{и}} \overline{\text{елла}}$ $\overline{\text{вса}}$. $\overline{\text{сї}}$
 $\overline{\text{сирїа}}$ $\overline{\text{пльна}}$ $\overline{\text{и}} \overline{\text{кыанкїа}}$.

l. 179b (při vypřevodání o zkáze Jerusaléma): $\overline{\text{запсѣткнїе}}$
 $\overline{\text{же}} \overline{\text{градаоу}} \overline{\text{и}} \overline{\text{цр҃кве}} \overline{\text{с҃ласчи}} \overline{\text{се}} \overline{\text{быти}} \overline{\text{прѣже}} \overline{\text{по}} \overline{\text{пррчтѣс}}$ $\overline{\text{данїилокс}}$
(ostatek seříznut)...

l. 185a (při vypřevodání o císaři Deciovi, k slovům: $\overline{\text{свѣиенъ}}$
 $\overline{\text{бѣ}}$ $\overline{\text{на}} \overline{\text{рати}}$): $\overline{\text{иже}} \overline{\text{сзакони}} \overline{\text{въ}} \overline{\text{римѣ}}$ $\overline{\text{хр҃тіанскы}}$ $\overline{\text{жена}}$ $\overline{\text{ненсходити}}$
 $\overline{\text{покрывающе}}$ $\overline{\text{главс}}$, $\overline{\text{помышлате}}$ $\overline{\text{за}}$ $\overline{\text{мннмс}}$ $\overline{\text{срамотс}}$. Dále přípisků
není. Ani tyto přípisky, jako v Š, nepodávají obsahového obo-
hacení, nýbrž jsou jen doslovným ozvukem kroniky. Ukazují, že
pisář byl *mnich*.

Pravopis rukopisu jest, jak je i z nich viděti *srbský*. Ale na *bulharskou* předlohu ukazuje nosovka *ж*, kterou nacházíme, jenže zřídka:

и ѡдѣхуѡ прѣже ѡсцѣенїа меса и жрътвѣхъ приношенїа (k M 65a 15); a tu ještě, jak viděti, je *ж* nesprávně, t. j. místo genitivu жрътвы. Vysvětliti nosovku *ж* v tomto rukopise lze dvojím způsobem: buď je tento rukopis přímo opsán z bulharské předlohy anebo z takového srbského rukopisu, kde *ж* byla psána vlivem jeho bulharské předlohy (jako je tomu v rumjanc. rkp.). Pravděpodobnější je možnost první. Zkrácení textu a vynechání zvláště theologických částí lze přičísti srbskému písaři.

* * *

Přehlédněme tedy úhrnem jazykové poměry v rukopisech **Lětovníku**. O jazyce některých rukopisů jsme nemohli říci nic bližšího; jsou to zvláště shořelý druhý athonský (u sv. Pavla) a dubrovnický, jehož existence je vůbec nejistá, a pak druhý bukureštský, jenž je pozdní a vůbec chatrný. Ostatní pak rukopisy můžeme roztřídit ve tři skupiny.

1. První z nich je nejbliže středobulharské předloze. Je to rukopis rumjancevský, z první polovice století XV., jenž je psán středobulharsky a svými redukovanými hláskami ukazuje na území východobulharské, kam jsme položili i původní překlad Lětovníku; je bohužel neúplný, obsahuje jen první polovici díla. K němu bychom přiřadili druhý bělehradský rukopis, který je sice zkrácený, ale obsahuje, ač je psán Srbem, ještě nejbližší vztahy k středobulharské předloze, totiž *ж*. Tato první skupina, nejmenší, svědčí nejvíce pro středobulharský původ Lětovníku.

2. Druhá skupina je již srbská, ale je přece ještě dosti blízká středobulharské předloze, zejména pak obsahuje četné bulharismy v oboru nosovek. Je jazykově hodně konservativní, takže čistě srbských rysů je v ní ještě poskrovnu; naopak v tvarosloví jsou uchovány ještě namnoze tvary, v srbských památkách řídké. Dialekticky se hlásí tato skupina do území východosrbského. Patří k ní zejména *Š* (ovšem jen kronika, ne přípisky), a *B*, který obsahuje až na malé odchylky docela týž jazyk jako *Š*. Jazyková starobylost a pevnější závislost na

bulharské předloze se vysvětluje dobře stářím této skupiny: oba rukopisy, sem patřící, jsou ještě z konce stol. XIV.; z bulharské předlohy však pochází jenom *Š*.

3. Třetí skupina je nejrozsáhlejší. Také tato obsahuje neklamně stopy bulharské předlohy, ale čím dále tím méně. Počáteční člen této skupiny, jako tomu bylo i ve skupině předcházející, byl opsán přímo z bulharské předlohy, totiž *M*. Rukopisu *M* pak nejbližší jest *V*, který možná též pochází přímo z předlohy středobulharské. Ostatní však byly opsány již z předlohy srbské, která ovšem ještě bulharismy obsahovala, ale srbskými pisáři byly tyto bulharismy přirozeně odstraňovány. Jsou to rukopisy chilendarský, chlundovský a první bukureštský. Ráz jazyka je ve všech čtyřech rukopisech stejný. Všecky čtyři mají společné vlastnosti jazykové tam, kde se liší od skupiny druhé. Tyto odchylky záleží v tom, že třetí skupina prozrazuje poněkud mladší stav jazykový, a to zvláště v tvarosloví. Avšak jenom poněkud. Jinak je stejně konservativní, stejně církevně slovanská jako skupina druhá. Právě tak jako tam lze i zde jen nesměle odhadovati dialektickou příslušnost těchto rukopisů, a v té stránce jsou nejednotné. Konstatovati třeba, že v jazyce i pravopise Buk. I. nejeví s Vid., s nímž má stejný obsah, tak těsných shod, jako s *M*, takže nelze říci, že by byl Buk. I. opsán z Vid. *M* ukazuje na území jižní, ostatní pak, zejména bukureštský, projevují znaky východosrbské. Tím ovšem není nic pověděno o *místě*, kde rukopisy vznikly. Nejstarší a hlavní rukopisy srbského Lětovniku byly opsány na *Athoně*, a tam tedy byly asi opsány také ostatní, u nichž místo vzniku nemáme výslovně zapsáno. Jde jen o to, že mniši athonští, kteří je opisovali, pocházeli z různých krajů, a tedy z různých dialektů srbských.

Úcta, jakou chovali tito mniši k textu kroniky, byla patrně příčinou toho, že při své práci opisovačské nepřidávali do textu svých lidových živelů jazykových, nýbrž že drobné odchylky, pokud je v jejich rukopisech nalézáme, vyklouzly jim z péra takřka bezděky, nevědomky, nikoli však úmyslně. Tím ovšem jazykozpytcova kořist z Lětovniku není tak velká, aby odpovídala bohatosti rukopisného podání. Mámeť tu materiál celkem na 1500 listů, a přece historik srbského jazyka neodnese z něho mnoho. Materiál ten se ovšem hodně zmenší,

uvědomíme-li si, že samostatných textů Lětovníku je vlastně málo. Vyloučili jsme z něho dvě novodobé kopie Umdolského, tři jiné rukopisy jsme převedli na jeden — chilendarský, chludovský a bukureštský první na moskevský synodální, dále též bělehradský se stotožňuje jazykově téměř úplně s Šafaříkovým, a rumjancevský s druhým bělehradským stojí stranou: zbývají nám tedy po stránce jazykové ze všeho jen dva samostatné texty, moskevský a Šafaříkův. Proto jsme je položili za základ Lětovníku a na nich své zkoumání založili. Mohou-li k tomuto základu něco nového přinést ony čtyři rukopisy, dosud blíže neznámé, jest otázka.

Tím však jsme poznali vztahy rukopisů jen po jazykové stránce a toto ocenění nám nepraví ještě nic o textových, po případě redakčních poměrech rukopisů. Je tedy třeba vyšetřiti vzájemné poměry rukopisů textovou kritikou.

VIII.

VZÁJEMNÉ POMĚRY RUKOPISŮ LĚTOVNIKU.

Úvod. Při vydávání církevněslovanských památek nepronikla dosud úplně metoda, samozřejmá v klasičtější filologii, že totiž se nemají vydávati jenom jednotlivé rukopisy, nýbrž vždycky co možná kritická vydání, shrnující veškeré rukopisné podání toho či onoho díla literárního. Většina vydání není než věrným otiskem jednotlivých rukopisů. Tento způsob má za jistých okolností své oprávnění: jde-li o díla obzvláště starobylá, jazykově velmi důležitá, je docela jedině na místě. Nikdo zajisté by se nespokojil tím, aby na př. z Ostromírova evangelia byla uvedena jen různověstí v nějakém souborném vydání církevněslovanské bible, protože při takových rukopisech, jako je Ostromírovo evangelium a ovšem všechny staroslověnské památky, záleží na všech vlastnostech každého rukopisu. Ale něco jiného jsou pozdější církevněslovanské památky, náležící období středobulharskému, zvl. stol. XIII. až XIV. a téměř stoletím v literatuře srbské a ruské, po případě ještě mladším. Zde již odchylky mezi jednotlivými rukopisy nejsou toho významu, jako v oněch nejstarších, jsou to namnoze jen různé pravopisné návyky, a proto by mělo býti zásadou, aby se vydávaly jen takové edice, jež by shrnuly co možná všechny příslušné rukopisy. Tato zásada nezobecněla ani při vydávání památek staročeských, tím méně u církevněslovanských. Vydání taková by byla ovšem mnohem pracnější, ale také užitek z nich by byl mnohem větší, a to jazykozpytně, textověkriticky i literárněhistoricky. Fotolithografická kopie, jakou byl rozmnožen moskevský synodální rukopis, je sama o sobě ovšem cennou publikací bibliofilskou a má velký význam, protože umožnila aspoň poněkud poznání Lětovníku v jeho plném rozsahu, po-

sloužila také výborně této naší práci, a dokud není po ruce skutečné vydání Lětovníku, může je nahraditi. Ale ne ovšem úplně. K tomu je potřeba kriticky zpracovati všechny rukopisy. Bylo by tedy docela snadné vydati podobně opis pěkného rukopisu Šafaříkova, a opatřiti jej po případě různočteními moskevského. Ale takové vydání by nemělo definitivní hodnoty. Proto je k této práci přidána jen příloha, podávající pouze ukázkou z rukopisu Šafaříkova. Již V. Jagić, vítaje fotolithografickou kopii společnosti bibliofilů, upozornil, že je třeba srovnati moskevský rukopis s pražským a pak s vídeňským, a litoval při tom, že rukopisy athonské jsou nepřístupné (AfslPh VI, 1882, 133/4). Společnost bibliofilů sice chytala také *tištěné* vydání Lětovníku, jak zaznamenal Vasiljevskij (Виз. Врем. II, 109 sl.), a také S. Šestakov se obíral podobným záměrem (Отчетъ Общества любителей Древ. писъм. 1896/7, str. 4—6), ale k ničemu takovému nedošlo. Zde tedy se pokusíme vyšetřiti, jak pohlížeti na text rukopisů Lětovníku. Z kolace se pokusíme o obraz filiace.

Základem textu Lětovníku jsou rukopis moskevský a pražský.

Z toho, co jsme zjistili o jazykovém rázu rukopisu, vyplývá, že v popředí zájmu jsou **M** a **Š** jakožto texty nejstarší a navzájem samostatné. Již r. 1894 srovnal oba rukopisy prof. J. Polívka. Tuto práci jsem vykonal znovu s použitím jeho poznámek, a mám celou kolaci hotovu. Nekladu ji sem jedině proto, aby tato práce nenabyla přílišného rozsahu; ostatně by byla tato kolace užitečnou v kritickém aparátu vydání. Zvláštní pozornost byla při textovém zkoumání věnována druhé půlce kroniky, t. j. dějinám byzantským, protože tato polovice je důležitější nežli první. Zde jsou odchylky řeckých textů mnohem větší, zejména v partiích theologických, kdežto v první části, v dějinách biblických a vůbec starověkých není takových problémů kritických. Zejména pak jsou v druhé polovici kroniky důležitými poslední listy, poučující nás o jejím pokračování. —

Že oba nejdůležitější rukopisy, *M* a *Š*, pocházejí z bulharské předlohy, bylo již v jazykovém popise rukopisů bezpečně ukázáno. Ale můžeme tvrditi více, totiž že oba *pocházejí z před-*

lohy jedné a téže. Mezi všemi různočteními M a Š nenajdeme ani jednoho, které by nás nutilo k tomu, abychom předpokládali jinou bulharskou předlohu. Jsou ovšem různosti takové že Š má jiné slovo na témž místě než M: храмъ — храмна, пещъ — камна, къснии — мѡднии, на прѣстолѣ — на столъ a j. Ale takovéto a podobné dvojice jsou synonyma, jež můžeme vysvětliti dialektickou různou příslušností písařů; tyto dvojice tedy mohou míti pouze význam lexikální. Nenajdeme však takových dvojic, kde bychom musili pro odchylné čtení *nutně* předpokládati jiné řecké slovo nebo jinou řeckou větu. Zejména pak nenajdeme takových různočtení, která by byla rozsáhlejší a ukazovala snad na jinou redakci textu. Nikoliv. Oba rukopisy jdou svorně pospolu, a shodují se zejména na těch důležitých místech, kde ta řecká redakce, z níž byla jejich bulharská předloha přeložena, se odchyluje od řeckých redakcí Georgiovy kroniky, zejména od Vrěmenniku. M a Š tedy nejsou než *opisy* téže bulharské předlohy.

Tu však by se vyskytla jiná otázka: jsou-li oba rukopisy přepsány *přímo* z bulharské předlohy, či snad jeden ze druhého? I na to nám M a Š dávají jasnou odpověď: oba jsou přepsány z bulharské předlohy *přímo* a nezávisle na sobě. Tento fakt není dokázán tou okolností, že v obou jsou bulharismy, zvláště v ohoru nosovek: ty by konečně při kvapném opisování mohly zůstat zachovány, i při opisování Š z M. Ale rozhodující je to, že Š mívá chybné stfidnice za nosovky na *jiných* místech než M. Tak na př. proti M 226b 1 *нстѣжѡуть*, jež je správné, má Š *нстѣжетъ* nesprávně. Proti náležitému participiu v M *съхранниѣ* 279 a 19 má Š chybně *съхраннѣю*, proti dobrému akus. sg. v M *тъмницѡу* 297b 26 má Š vadně *въ тъмницѣ*; a podobných případů je více: slovo *Ζαυτζας* (vl. jm.) bylo psáno v bulharské předloze patrně nosovkou; M píše důsledně *зауць* 395b 16 a j, ale Š *заецъ*. Kdyby Š byl opsán M či z jiného srbského rukopisu, nebylo by možné, aby kladl na místě nosovky *ѣ* tam, kde má být *ѡу*, či naopak. Také četné odchylky tvaroslovné a lexikální, na které jsme ukázali při jazykovém rozboru, vedou rozhodně k závěru, že M a Š jsou rukopisy navzájem nezávislé. To však je nade vše jasněji dokázáno tím, že v M, který je o 3 léta starší nežli Š, chybí úvaha o homosexualitě, dosti obširná, mezi l.

291b 30 — 292a 1, v řec. textě 651 1—654, 3. Tato část v *Š jest* na l. 268a α ř. 4. zdola — 269b β ř. 10 sh., a podáváme ji v příloze. Naproti tomu *Š*, jak víme, má také dvě větší mezery, ale ty nepadají na vrub písaři ani předloze, nýbrž byly zaviněny pozdější ztrátou oněch listů.

Vzájemný poměr textu M — Š.

Srovnáváme-li tedy *M* a *Š*, máme před sebou týž text, a rozdíly záleží jednak v odchylkách dialektických, jednak v oboustranném, *vzájemném opravování* obou textů.

Tu pak je ovšem otázka, který z obou rukopisů je lepší, čili který z obou vzítí za základ pro vydání *Lětovníku*? Na jedné straně je moskevský, o tři léta starší. Ale stáří samo nerozhoduje, vždyť leckdy staré rukopisy bývají chatrně dochovány. *M* je dochován dobře. Ale na druhé straně ve prospěch *Šafaříkova* mluví zase jeho krásný, čitelný text, a pak jeho jazykově starobylý ráz, který jej také přibližuje k bulharské předloze na přednější místo než *M*. Nicméně při stanovení textu nemohou rozhodovati zřetele jazykozpytné. Základním musí býti ten rukopis, jenž je textově spolehlivější vzhledem k řeckému originálu, rukopis, jenž tedy vyžaduje *méně oprav*.

A tu shledáváme, že *Š* ač je krásně psán, prozrazuje *chvat*, s jakým písař o něm pracoval.

Nalézáme místa, jež byla zkomolena *vynecháním* některého slova či obratu, ať už se to stalo ex homoeoteleuto, přeskočením řádků, či vědomým zkracováním, kde písař si urychloval práci vynecháváním drobných slůvek, ne sice nutných, ale k jasnosti příhodných, nebo vypouštěním předpon.

Tak na př. M 262a 6: и въздаст ми гѣ по правдѣ мои (и по чистотѣ роукоу мою. и соуди ми ги по правдѣ мои). Slova v závorkách jsou v *Š* vynechána ex homoeoteleuto. Nebo M 263a 28 сл. и къ вѣрѣ (оубо оутѣшениа блгоу паклати, къ вѣрѣ) же напрасньства: mezera, zastihující v *Š* slova, zde v závorkách uzavřená, vznikla patrně tím, že písař přehlédl, jak dva řádky po sobě se začínají týmž slovem. Vědomě vypouštěl zájmena a spojky, na př. къ пакамъ (инѣхъ) 221b 1, стѣжаемоу (ми) 304a 11; оубо, аѣе. Zkrácení takové bývá někdy i větší:

(κκζμετ σε ω̄ ζεμλε ζηκωτκ ηρο) 217a 29, ba někdy zastihuje i celou myšlenku, na př. 336a 15—18. Také když Lětovník *cituje* začátky liturgických skladeb, Š se omezuje proti M na citát co nejkratší: M 279a 26 při citování Creda κκροϋε κκ̄ κδιηηογο̄ κ̄α (ω̄ιца κκσεδρ̄κ̄ζητελιη, τκωρ̄ιца η̄βου η ζεμλε); co v ( ), Š vynechává. Podobně je tomu při citaci troparu M 281b 4 — Š 258b β, a traktátu mnišky Ikasie (Kasie) M 370b 24 — Š 335a α.

Uvedu tedy místa, kde Š vynechává slovo či několik slov, na důkaz, že nejsou nahodilá: M 217a 16 η οϋηεσα γλωϋη̄η̄ ω̄κρ̄κ̄ζουτ σε (η οϋσαμ̄ηετκ) Š 199a α. Zde ovšem také řecký text obsahuje pouze: καὶ ὅτα κοφῶν ἀνοιγῆσονται 492, 13.

217a 29 (κκζμετ σε ω̄ ζεμλε ζηκωτκ ηρο) Š 199a α.

220a 12 λκτο (ηκλο) ετκωρη Š 202a α; ἐνιαυτὸν ὀλόζληρον 202a α, ř. 500, 11.

220b 14 (μησγαμ̄η) Š 202b β; πολλὰκις 502, 4.

221b 4 σακρεηομοϋδρ̄κ̄ηεμκ, 504, 17 μετριοφροσύνη; Š σακρεη̄ηεμ̄.

229a 19—20 (η̄ πρηητη ε̄ ηημη ταϋκ̄μκ σοϋηεμκ ηο̄ δεστομ̄ηηο) Š 211a α.

230b 18—19 (ηκκ̄ σε η̄ ρεηη η̄ κκ̄ ηηεαηη ω̄ετακητη. δκκ̄ κο̄ οϋβο̄ ρε̄ κητη) Š 212a β.

236b 4 (ηε) φηηηηεκα λη σοϋτκ Š 218a α; vynechané ηε̄ mēni smysl.

242b 1 (ρατκ) Š 223b β.

244b 1 (ωη̄ ζε̄ ρε̄) Š 225b α.

245b 5 (ποϋτκ) Š 226b β.

248b 23 εκ̄δ̄εηεμκ (ημκ) Š 229b β.

255b 8—9 (η̄ ηαδεζ̄ε̄ο̄ ηρ̄κ̄ακ̄ηεηκ̄, ηδε̄ κ̄εσακ̄δκ̄ η̄ τκ̄ ηο̄ μαακ̄) Š 235b β.

258b 14 (ηκ̄) Š 238b α — 258b 16 δακ̄ηομοϋ (η) Š ib.

260b 25 (κομοϋ λκ̄ηο) Š 240b α.

262a 6 η̄ κ̄κ̄ζαετ... citováno výše. Š 241b α.

263a 28—29 η̄ κκ̄ κρ̄κ̄με — „ „; řec. 597, 3—4; Š 242b β.

264b 19 (ηακ̄η σαμοϋηακ̄τ σε) Š 244a α; také P 598, 18 nemá těchto slov, ale patrně také přehlédnutím: πάλιν Ἡρωδίας μαίνεται, (πάλιν ταράττεται).

266b 1—2 положеньъ бѣ... въ томже мничѣскѣмъ гробѣ,
(гдѣ соуть), да рекоуть намъ Š 245b α.

268a 7—8 (егда и запрѣтителю побѣитъ быти оучителю),
егда бо лѣнны (боудеть) оученикъ Š 247a α, přeskočením řádky.

271a 10 оуслышавъ (нго) бѣ Š 249b β.

277a 13 (чести) оукоризники Š 255a α; τοὺς μεμψιμοίρους
613, 10.

277b 28 (ѡметають се) Š 255b α; ἀποτάσσονται 615, 3.

279a 26 sl. вѣроу... a citováno výše. V řeckém textě 618,
20 ovšem také jen tolik, co v Š 257a α.

281b 4 едннородныи снѣ и слово бжнн: následujících pět
řádek z trojari není v Š ani v řec. textě.

285a 4—5 да смѣють се оубо, нже сна (такоуа на ме бле-
дслоуишени. не бн лжеть глѣ) бжнн пррок неаѣа вып. Š 261b
β — 262a α.

287a 2 (къ ннѣмъ) Š 263b β; πρὸς τοῖς ἄλλοις 640, 3.

288a 10 роужство (хво) Š 264b β.

291b 20 чтоуце (прочитаюце) Š 268a α; řec. též jen ἀνα-
γινώσκοντες 650, 14.

294b 18 (възвѣжъ ми) Š 272a α.

294b 20 възвѣноукъ (ѡ сна) Š 272a α; 660, 10 διωπνυσθεῖς.

295a 18 (оу)слышавъ Š 272b α.

296a 11 (въ полоуноцѣ) Š 273a β; μεσοῦσης νυκτός 663, 18.

296a 18 (въкоупѣ) Š 273a β; ἄμα 664, 3.

296b 29 (нго) Š 273b β.

299a 11 (съ мнрѣмъ) Š 275b β; μετ' εἰρήνης 672, 18.

299a 17 (оубо) Š 275b β.

301a 15 обѣкнисте (се) Š 277a β.

301a 22 (павъ) аплъ Š 277b α.

304a 5 стоужаемоу (ми) Š 279b β; δυσχεραίνοντός μου
682, 4.

304a 11 помилѡуице (ме) Š 279b β; ἐλεήσατε 682, 10.

304a 13 молащемъ (нго) Š 280a α; παρακαλούντων 682 ad 11.

304a 24 (вѣанкыи златоустѣ) Š 280a α; též řec. jen ὁ Χρυ-
σόστομος 683, 5.

305a 2 (вси) Š 280b α.

318b 5 земля (масла) мастита Š 292a β.

322a 5 всеуженне (адамове) Š 295b α; τὴν καταδικὴν τοῦ Ἀδάμ 713 adn.

322b 3 (постави) — 323b 4 (ре). Tato mezera vznikla tím, že první strana l. 296 není popsána. Předěšlá strana 295b ve spodní polovině sloupce α a v celém β je psána pozdější rukou. Tento korektor tedy nedokončil své práce. Na 296b je psáno opět původní rukou.

324b 9—14: v Š toto místo zkomoleno tím, že dolejší roh listu byl utržen.

331a 3 множество .. (бранню) прѣкъмь Š 302b β; πλ. πολέμῳ παραλαβών 729, 20.

333a 5 (по)воинкакъ Š 304b α.

335b 14 (недобреѣ)... вставакъ мужа Š 306b α.

336a 15—18 (потрѣба оубо и къ страху и къ ласканню мужати се и впаычати. каже бо неколкодна стръть истинноу же единою почитати и о ней кѣдоу приѣмати) Š 306b β.

338a 13 (оубо) Š 308a β.

338a 15 (гъмь) нашимь Š 308b α.

342b 6 безь (по)шедѣнна (сѣдѣла) Š 311b β; Š chybně шедѣла.

344a 14 (лкло) Š 313a α.

345b 30 (видеиш) Š 314b α.

348a 20—22 и в(ѣткы ѿкрѣци се поноужане и сценники) вбразь ѿкрышемь, простыхь) людни Š 316a β; místo je tím úplně zkomoleno.

356a 4 (авни) Š 322b α; αὐτίκα 776, 9.

358a 12 (зѣла) зѣла Š 324, ale řec. též dvakrát: σφόδρα σφόδρα 780, 11.

366a 28 (и ѿ насъ шьетки съкроушениа) 331a β.

369a 14 многообразныи, Š 333b β многы; 795, 18 πολυτρόπος.

370a 5—6 (и сѣдѣ вкртъ мало нѣколко крѣме Š 334b α; καὶ δὴ περιχαρίσας βραχύν τινα καιρόν 797, 10.

370b 23—24: гѣ иже въ многыхь грѣсѣхь (въпадшиа жена), začátek traktátu Ikašina, Š 335a β.

382a 17 зобы (емоу) Š 344b β.

382b 1 δροῦγοῦ же (t. j. роукоу) (за) οὐχο приѣмъ конга Š 345a α.

384b 18 (ни владеть когда) Š 347a β; οὐδὲ ἐξουσιάσει ποτέ Mur. 729 § 12.

385a 30 (w них же) скръбно; δι ἃ ἐλύπει αὐτήν Mur. 731 § 14.

388a 25 ῶ праздника же (стыне) пасхы Š 350a β; ἀπὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου πάσχα Mur. 740 § 27.

389b 5—6 начет.. чьсти (свѣтъкъ) глѣ Š 351a β; ἠροξάτο.. ἀναγιγνώσκειν λέγων Mur. 743 § 30.

390b 2 такоже (кто) имать Š 352a α; ἵνα ὁς ἔχη Mur. 746 § 31.

394b 21 црѣу (василію) Š 355b β,

397a 10—11: φῶττια πατριάρχα. (повелѣ же црѣ привести φῶтτια патриарха) Š 357b α vynescháno ex homoeoteleuto.

398b 20 ѡбѣцаишем се (имъ) брань створити Š 359a α.

404b 25 (и тако) — 405 a 13 (андроникъ). V Š chybí toto místo mezi l. 363 a 364; v řec. textu jest u Mur. 790 § 38 a 39 (καὶ ὡς πατριάρχης — ἐχορήθη). Tato mezera, asi za půl stránky, vznikla v Š asi rychlým opisováním, při němž bylo přeskočeno celé to místo, protože před ním, před slovy и тако, také jest андроникъ, tedy ex homoeoteleuto.

408b 6 и наиже соудбамн бжннмн (ккетъ) тако неписани Š 366b α; καὶ οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα ὡς ἀνεξέροητα Mur. 807 § 16.

408b 9—10 ѡбѣмъ... дроугъ (ῶ) дроуга попираемомъ Š 366b α; Mur. 807 § 16 τῶν μὲν ὑπ' ἀλλήλων συμπατουμένων.

408b 26 къ скои (си) Š 366b β.

409a 18 на лѣва зетѣ (своѣго) Š 367a α.

410b 6. V Š l. 368—373 chybějí.

421a миръ створише (и прѣмѣнише съ црѣмъ створити просише) Š 377a α ex homoeoteleuto.

432b 14—15 (лѣвъ .і. тиверіе аџимаръ .з. юустиніанъ .і. филинникъ .к.) Š 385a β. Písař již na konci dospíchal. Chvatem, který je patrný z těchto případů, vysvětlíme také jiné omyly v Š.

Nalézámeť tu chyby z haplografie:

245a 27 молѣх се дати (се) мнѣ блгодти Š 226 b α.

265 b 1 словець (съ)хранители Š 244 b β.

269 a 13 по (по)похищению Š 248 a α.

294 a 19 (вар)варскомоу Š 271 b β.

299 a 18 (съ) слъзлами Š 275 b β.

349 b 5 мана(на)ла Š 317 a β; ἡ Μανανάλις 720, 16; 353 a

19 къзкрати(ти)се Š 320 a β.

379 b 28 какоже и моужоу ꙗ(и и) еиме соушмоу Š 342 b β.

Naproti tomu vzácné jsou v Š případy *dittografie*:

231 b 3 како не[не] единого Š 213 a α.

384 a 14—15 и дасть се м оу ракетати конемъ иго, Š 346 b β — се εμοу — nesprávně, neboť ře. Mur. 727 § 10 καὶ δέδωκε τοῦτον δουλεύειν τοὺς ἵπους αὐτοῦ.

Zvláště častý omyl v Š je, že *místo participia praeter. act. I. klade 3. sg. aor.*, tedy vypustí -къ, ač to stavbě větné nevyhovuje ani řeckému textu:

219 b 11 къстакъ, Š 201 b α къста, ἐγενθεις 498, 22.

221 a 22 къчиаше, Š 203 a β къчиаше, στεφανώσαντες 504, 5; 230 a 10, оукикъ, Š оуки φονεύσας 525, 15.

270 a 20 соупротивляше се, Š 249 a соупротивише се.

270 b 28 разоумкъше, Š разоумкъше 249 b α.

294 b 14 прѣставише, Š 272 a α прѣставише, παρεστῶτος 660, 2.

295 b 18 поведь, Š поведе, ἀγαγόν 662 ad 17.

296 b 6 оврѣзакъ, Š 273 b α оврѣза, ἠρωτηρίασε 665, 1.

298 a 17 ѿпоустникъ, Š ѿпоусти, πέμψας 670, 8.

302 a 27 разгноукъ, Š 278 b α разгноу.

330 b 23 погнаше, Š 302 b α гнаше, ἐπιδιώξαντες, 729, ad 11.

331 b 16 къзоупише, Š 303 a β къзоупише.

399 b 14 съкѣтъ створише... късхоткъше, Š 359 b β — створише —.

Též *jiná přehlédnutí a omyly písařské* jsou v Š časté:

218 a 6 къзвєсти, Š 199 b β къзєсти τοῦ ἀγαγεῖν 494, 22.

221 b 30 насмнани боѣтъ, Š насмисани боѣъ, καταγελασθῶσιν 506, 12.

225 b 30 смотрѣте, Š 207 a β смотрит, ἴδετε 514, 1.

228 a 29 которы.. оумыслеть прилогъ, Š 210 a α — оумыслить — ποίαν.. ἐπινοήσωσιν ἀντίθεσιν 521, 1.

- 228 b 5 гнѣа, Š бжѣа, κυρίου 521, 6.
 228 b 20 неснидоуѣть, Š неслазеть 210 a β, μὴ καταβάτω 522, 1.
 230 a 23 podmět избавлении, Š 212 a α избавлениимъ.
 230 b 29 свѣтъ podmět, Š 212 b α свѣтоо, φῶς 527, 25.
 231 b 20 жеже ѿперо, Š ежеже 213 b α.
 234 b 4 číslovka аѣ, Š 215 a β аѣ, ἔσ. α' 533, 24.
 236 a 1 на слѣдѣ, Š 217 b α на слѣдѣ. ἐν τῇ βάσει 540, 11.
 236 a 20 прѣдложише, Š 217 b β прѣложи же.
 236 b 26 съвьстави, Š 218 b α съвстави.
 238 b 23 сица... повелѣниа, Š сице...
 242 a 21 вѣнць, Š 223 b α рекъ, στεφάνους 552, 8.
 245 a 25 мнрьскою, Š 226 b α мрьскою.
 246 b 7 беспечалнаа, Š 227 b α печалнаа.
 247 a 11 вбонми, Š 228 a α нбо нмы.
 247 b 1 ношными виды, Š 228 b α ношны виды.
 250 a 15 стоужаемѣ цркви, Š 230 b β стоужаемъ ц.—
 253 b 1 слава, Š 233 b β слава, 586, 5 δόξα.
 254 a 8 вьбестоупившы, Š 234 b α вьбестоупившоу
 255 a 19 какоже роуцѣ прострѣни каплюще еще кркъ.
 Š 235 b α — — — каплющи
 258 a 29 распаданнымъ — Š 238 a β распданнымъ.
 260 b 12 лицемѣроуи (part. praes.), Š 240 a β лицемѣрни.
 263 a 6 присно, Š 242 b α присно.
 264 a 13 тже, Š 243 b α тжеже, ἄπερ 601, 5.
 265 b 26 мръзость, Š 245 a α мрътвость, μῖσος 601, 5
 268 a 22 тѣхъ злобѣ (gen. attrib.), Š 247 a β тѣмъ злобѣ
 269 a 21 аог. раздробн. Š 248 a α раздробними; ομυλ vznikl
 tím, že předchází страстми.
 274 a 7 при немже, Š 252 a α přídává zbytečně и.
 275 a 23 малу ксть спсаныхъ, Š 253 a β мало спсаними.
 275 a 19 part. praes. съхранаи, Š 256 b β съхранаю (po-
 sovka!) φυλάττων 618, 13.
 283 a 23 в боудущимъ соудѣ и въздани, Š 260 a β...
 възаниа.
 285 a 26 къ плъти, Š 262 b β въ плъти, 637, 28 πρὸς τὴν σάρκα.

288 b 2 дреслоуане [Mikl. дрѣслокати = tristem esse, Lex.]
 Š дреслоуане Š 265 a α.

288 b 14 парудоу моужин и женъ, Š 265 a α — жены.

291 a 5 истежень коудени, Š 267 a β истеже.

297 a 12 оупражняюцием се, Š 274 a α оупражняюцие се.

297 b 18 dat. праклие, Š 274 b α пракли.

301 b 12 о снѡкѣхъ, Š 277 b β о снѡкъ.

302 b 10 пом. иже... оумираемъ, Š 278 b β... оумираемомъ.

303 a 28 рекоше лютии клеветнициѣ, Š 279 a β рече —.

304 a 15 пометае себе на лица по земан, Š на лица земан
 sgv. 682, 15 καταρρίπτων ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν.

306 b 7 пом. късхѡдецие, Š 282 a α късхѡдецием, nesprávne
 vlivem pŕedchozích dativů.

309 a 17 сконьчане се, Š 284 a β скон'ча се, τελευτῶν 693, 1.

310 b 29 крѣмешны ради грѣха сласти, Š 286 b α крѣ-
 менныи кради (!) грѣха сладѡ, διὰ.. πρόσκαιρον ἁμαρτίας
 ἀπόλαυσιν.

318 b 3 пом. sg. земля, Š 292 a β земля.

321 a 13 на нем'же, Š 294 b β на м'же.

327 a 24 ѡстоупль, Š 299 b β ѡстоупльша.

327 b 22 къ днь мѣсти, Š 300 a α къ днь мѣсть.

330 a 1 къземляющаго грѣхъ мироу, Š 302 a α къ... грѣхы
 мироу, sgv. αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου 727, 9.

322 b 7 оукорише, Š 304 a α оукор'ше, καθίβρυσαν 733, 14.

332 b 15 къ даматридоу, Š 304 a α къ даматридоу, πρὸς
 τὸν Δαματρίον 733, 21.

332 b 23 по филиппиѣ же, Š 304 a β по филиппѣ, μετὰ δὲ
 Φιλιππιόν 734, 6.

335 b 3 азъ... наренъ кыхъ, S 306 a β ... кы.

343 b 11 разгнѣка се, S 312 b β разгнѣкак'се, ἔξεμάνη
 756 adnot.

344 a 5 съ раздвоениемъ, Š 313 a α съ родованиемъ, sgv.
 μετὰ διπλόης 757 adnot.

348 a 7 постыдѣ ко се, Š 316 a β по истинѣ ко се, ἀπηναιο-
 χύντησε γάρ 764, 1.

354 b 8 прѣложи се, Š 321 a β прѣложъ се.

354 b 20 многа, Š 321 b α многа и различна, πολλά 774, 6.
356 a 28 лоукавомоу доухоу прѣданъ бывъ, Š 322 b β лоукаво.

359 a 30 кръве глсомъ, Š 325 a β кръвемъ.

359 b 7 иже, v druhé větě ииже. Š 325 a β dvakrát ииже.

359 b 13 пом. армѣнскага, Š 325 b α армѣнскою.

361 a 29 до днѣ, Š 326 b β днѣ.

361 b 7 ак. sg. лоукоу, Š 327 a α лоуки.

363 a 22 дшоу ѿкръгъ (part.), Š 328 b α дшоу ѿ крагъ,
ψυχὴν ἀποροῦξας 788, 15.

364 a 28 разоумѣти се коли ѣ, Š 329 b α... колнко ѣ,
ἐπιγνώσαι τοῦτο πάρεστιν 789, 15,

365 a 12 неначинател'но(ѣ) Š 330 a α неначительно, ἀνεπι-
χείρητα 790, 24.

365 a 15 аще и члвкъ... кьвкряжѣт се тѣлѣмъ, Š 330 a β...
тѣмъ, sgv. καὶ εἰ ἀνθρώπος... εἰχονίζοιτο σώματι 791, 2.

366 b 20 блвите, Š 331 b α блвете.

367 b 22 извѣщанемъ, тако недръзати ко моу, Š 332 b α...
к томоу, sgv. βεβαιοῦμεν, ὡς μὴ θαροεῖν τινα 793, 2.

368 a 8 ѣзыкъ Š 332 b β ѣзыкъ и странъ, јер ἔθνῶν 793, 15.

363 a 16 никакоже, тако прилоучи се, помы ш л ѣ. Š 333 a α...
помысль, μὴ πάμπαν ὡς ἔοικεν ἐννοήσας 793, 21.

369 a 8—9 нбо крѣпкага оутвърженна, на итаже оуповавъ
несмыслны..., Š 332 b β на иже оуповавъ несмысленно, sgv.
τὰ γὰρ ὀχυρώματα, ἐφ' ᾧ πεποιδῶς ἀνοήτως 795, 14.

373 a 15 съ оумнаниемъ Š 337 a α съ оумолниемъ.

373 a 28 тако лъжна сътъ, иже нанъ гламага, Š 337 a β.
лъжа....

377 a 5—6 ии же ре, тако прошааше да боудеть схоларь,
Š 340 a α: — — — прошьшаа — — —

377 a 9 не ѿсѣченне съвршено съ'нимъ сътворъ, Š 340 b α,
ѿсѣченне не съвршено; v M lépe, protože se zápor má vzta-
hovatí na celou větu.

381 b 28 къ иже ииѣ нарицанемъ лѣиди, Š 344 a α...
нарицанемъ.

387 a 12 $\overline{\sigma\tau\kappa\eta\iota}$ (nom.) $\overline{\kappa\acute{\iota}\theta\omicron\rho\omicron\delta\eta\iota\varsigma\epsilon\iota\omicron\varsigma}$ ... $\omega\mu\omicron\phi\omicron\rho\omicron\kappa$, Š 349 a β $\overline{\sigma\tau\kappa\eta\iota}$ (gen.), τὸ ἄγιον τῆς Θεοτόκου, . ὀμοφρόριον 737 § 21 Mur.

393 a 14 $\overline{\lambda\upsilon\kappa\kappa}$ же $\overline{\phi\iota\lambda\omicron\sigma\omicron\phi\kappa}$ $\overline{\pi\eta\lambda\omicron\upsilon\chi\kappa}$ $\overline{\sigma\epsilon\tau\omicron\upsilon}$ $\overline{\gamma\lambda\alpha\mu\eta}$, Š 353 a β... $\overline{\pi\eta\lambda\omicron\upsilon\chi\eta\iota}$ $\overline{\sigma\epsilon}$.

394 b 19 $\overline{\pi\omicron\upsilon\delta\epsilon}$ же... $\overline{\kappa\kappa}$ $\overline{\gamma\epsilon\rho\mu\alpha\eta\iota\kappa\eta\iota\omicron}$ $\overline{\eta}$ $\overline{\sigma\eta\omicron}$ $\overline{\pi\eta\kappa\epsilon\mu\kappa}$ Š 366 b β... $\overline{\sigma\eta}$.

395 b 16 $\overline{\kappa\kappa\omicron\upsilon\eta\eta\kappa}$ $\overline{\sigma\kappa}$ $\overline{\zeta\alpha\delta\iota\omicron\mu\kappa}$, Š 356 b α, — $\overline{\sigma\kappa}$ $\overline{\zeta\alpha\epsilon\zeta\epsilon\mu\kappa}$ —, $\overline{\acute{\alpha}\iota\alpha}$ $\overline{\zeta\alpha\acute{\iota}\tau\zeta\alpha}$ 763 § 24 M.

397 a 9 $\overline{\delta\epsilon\iota\omega\eta\kappa}$ $\overline{\sigma\alpha\eta\tau\alpha\kappa\alpha\eta\kappa}$ (nom.), Š 357 b α $\overline{\delta\epsilon\iota\omega\eta\kappa}$ $\overline{\sigma\alpha\eta\tau\alpha\kappa\alpha\eta\alpha}$.

399 a 22 $\overline{\pi\omicron\kappa\epsilon\lambda\kappa}$ $\overline{\omicron\upsilon\gamma\omicron}$ $\overline{\eta\tau\kappa}$ $\overline{\sigma\eta\eta}$ $\overline{\omega\delta\lambda\eta\eta}$, Š 359 b α... $\overline{\sigma\eta\eta}$ ... $\overline{\Delta\omega\delta\iota\sigma\alpha\tau\omicron}$ $\overline{\omicron\upsilon\tilde{\nu}}$ $\overline{\delta}$ $\overline{\beta\alpha\sigma\iota\lambda\epsilon\iota\varsigma}$ $\overline{\tau\alpha\acute{\iota}\tau\eta\upsilon}$ (τ. $\overline{\alpha\iota\chi\mu\alpha\lambda\omega\sigma\iota\alpha\upsilon}$) $\overline{\acute{\alpha}\pi\omicron\delta\omicron\upsilon\eta\alpha\iota}$ 774, § 13 M.

399 b 2 lok. на $\overline{\kappa\lambda\kappa\gamma\alpha\rho\kappa\epsilon\zeta\eta\iota}$ $\overline{\kappa\alpha\eta\omicron\upsilon\eta\eta\kappa}$, Š 359 b α... $\overline{\kappa\alpha\eta\omicron\upsilon\eta\eta\zeta\eta\eta}$.

401 a 4 $\overline{\tau\omicron\gamma\omicron\gamma\epsilon}$ $\overline{\sigma\kappa\kappa\epsilon\tau\alpha}$, Š 360 b β $\overline{\kappa\omicron\gamma\omicron\gamma\epsilon}$ $\overline{\sigma\kappa\kappa\epsilon\tau\alpha}$, τῆς $\overline{\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma}$ $\overline{\beta\omicron\upsilon\lambda\eta\varsigma}$ 778 § 20 M.

404 b 23 $\overline{\gamma\rho\iota\gamma\omicron\rho\alpha}$ (ak.), Š 363 b β $\overline{\gamma\rho\iota\gamma\omicron\rho\iota\alpha}$, τὸν $\overline{\Gamma\rho\iota\gamma\omicron\rho\alpha\tilde{\nu}}$ 789 § 37 M.

406 b 8 $\overline{\eta\omicron}$ $\overline{\gamma\iota}$ $\overline{\mu\iota\kappa}$, Š 365 a α $\overline{\eta\omicron}$ $\overline{\gamma\iota}$ $\overline{\mu\iota\kappa}$, μετὰ τοὺς $\overline{\iota\gamma'}$ $\overline{\mu\eta\eta\alpha\varsigma}$ 795 § 44 M.

406 b 25 $\overline{\eta\delta\kappa}$ же $\overline{\sigma\kappa\omicron\eta\chi\alpha\kappa' \sigma\epsilon}$, $\overline{\eta\omicron\lambda\omicron\zeta\eta\eta\kappa}$ $\overline{\kappa\kappa\iota}$, Š 365 a α... $\overline{\sigma\kappa\omicron\eta\chi\alpha}$ $\overline{\sigma\epsilon}$.

407 a 15 $\overline{\eta\upsilon\alpha\eta\alpha}$ $\overline{\rho\epsilon\kappa\tau\omicron\rho\alpha}$, Š 365 a α... $\overline{\rho\epsilon\tau\omicron\rho\alpha}$, $\overline{\text{I}\omega\acute{\alpha}\nu\eta\eta\eta\upsilon}$ τὸν $\overline{\delta\alpha\iota\kappa\tau\omicron\rho\alpha}$ 804 § 8 M.

407 a 30 $\overline{\sigma\kappa\eta\eta\kappa\delta}$ же (nom. sg.), Š 365 b α $\overline{\sigma\kappa\eta\eta\kappa\eta\eta\epsilon}$, $\overline{\acute{\alpha}\pi\epsilon\lambda\theta\omicron\eta\tau\omicron\varsigma}$ 804 § 9 M.

407 b 2 $\overline{\rho\omicron\delta\omicron\beta\eta\eta\epsilon}$ $\overline{\sigma\kappa\tau\kappa\omicron\rho\eta}$ же $\overline{\zeta\omega\eta\alpha}$, Š 365 b α $\overline{\sigma\kappa\tau\kappa\omicron\rho\eta\eta\eta\epsilon}$ ..

424a 7 $\overline{\eta\omicron\sigma\lambda\alpha\kappa\kappa}$ .. $\overline{\eta\tau\kappa}$ $\overline{\kappa\omicron\eta}$ $\overline{\eta\alpha\eta\kappa}$, $\overline{\sigma\alpha\mu\omicron\gamma\omicron}$ $\overline{\eta\tau\kappa}$ (aor.) $\overline{\eta}$ $\overline{\sigma\omicron\upsilon\eta\eta\epsilon}$ $\overline{\sigma}$ $\overline{\eta\eta\alpha\kappa}$, Š 379 b α... $\overline{\sigma\alpha\mu\omicron\gamma\omicron}$ $\overline{\epsilon\tau\eta}$ (inf.).., $\overline{\acute{\alpha}\pi\omicron\sigma\tau\epsilon\iota\lambda\alpha\varsigma}$ $\overline{\omicron\upsilon\tilde{\nu}}$ $\overline{\delta}$ $\overline{\beta\alpha\sigma\iota\lambda\epsilon\iota\varsigma}$ $\overline{\sigma\tau\rho\alpha\tau\omicron\eta\tilde{\nu}}$ $\overline{\kappa\alpha\tau'}$ $\overline{\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon}$, $\overline{\alpha\upsilon\tau\omicron\eta\tilde{\nu}}$ $\overline{\tau\epsilon}$ $\overline{\sigma\eta\upsilon\epsilon\lambda\alpha\beta\epsilon}$ $\overline{\kappa\alpha\iota}$ $\overline{\tau\omicron\upsilon\varsigma}$ $\overline{\sigma\eta\tilde{\nu}}$ $\overline{\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon}$ 839 § 44 M.

425b 1 $\overline{\sigma\epsilon\rho\alpha}$ $\overline{\mu\iota\kappa\alpha}$ $\overline{\epsilon\iota}$ $\overline{\epsilon\eta\delta\kappa\tau\omicron}$, Š 380 b α $\overline{\sigma\epsilon\rho\alpha}$ $\overline{\mu\iota\kappa\alpha}$ $\overline{\epsilon\iota}$. Σεπτεμβρίῳ δὲ μηνί $\overline{\iota\epsilon'}$ $\overline{\iota\eta\delta\iota\kappa\tau\iota\omega\tilde{\nu}\omicron\varsigma}$ 843 § 51 M.

426a 19 $\overline{\eta\eta\tau\epsilon\mu\epsilon}$ .. $\overline{\omega\kappa\kappa\eta\mu\alpha\kappa\eta\epsilon}$ $\overline{\sigma\epsilon}$, Š 381 a α... $\overline{\omega\kappa\kappa\eta\mu\alpha\kappa\eta\epsilon\mu'}$ $\overline{\sigma\epsilon}$.

427b 17 $\sigma\upsilon\delta\alpha$ $\mu\alpha\kappa\epsilon$ . . $\beta\epsilon\upsilon\alpha\kappa\omicron\nu\nu\eta$ $\sigma\tau\upsilon\omega\rho\eta$ (ak. pl.) $\mu\omicron\sigma\tau\eta\kappa\epsilon$
 нхъ, Š 382a α . . $\sigma\tau\upsilon\omega\rho\eta$ (aor.), $\chi\rho\acute{\iota}\sigma\tau\iota\varsigma$, $\acute{\omega}\varsigma$ . . $\mu\alpha\rho\omicron\nu\eta\sigma\alpha\nu\tau\alpha\varsigma$
 метѣлъєν 849 § 1 M. •

428a 30 $\sigma\kappa\epsilon\tau\iota\kappa\iota$ . . $\sigma\kappa\tau\omega\rho\eta$, $\chi\omicron\tau\epsilon\tau\iota\epsilon$ . . $\psi\alpha$ . . $\mu\eta\lambda\omicron\upsilon$ $\mu\eta\lambda\omicron\upsilon$ $\alpha\upsilon\tau\iota\mu\alpha\tau\iota$ . . $\chi\omicron\tau\epsilon\tau\iota\alpha$.
 а $\mu\eta\lambda\omicron\upsilon$ $\alpha\upsilon\tau\iota\mu\alpha\tau\iota$ . . $\chi\omicron\tau\epsilon\tau\iota\alpha$.

429a 10—11 dat. absol. $\sigma\epsilon\mu\omicron\upsilon$ $\sigma\upsilon\kappa\omicron$ $\sigma\kappa\epsilon\tau\omicron\upsilon$ $\tilde{\omega}$ $\rho\epsilon\nu\eta\kappa\epsilon$ $\nu\eta\kappa\eta$
 затворшюу се, Š 383a α . . $\sigma\tau\upsilon\omega\rho\eta$ се.

432b 3 $\lambda\epsilon\delta$. $\lambda\delta$, Š 383a α $\lambda\epsilon\delta$. $\lambda\delta$.

432b 5 $\mu\eta\lambda\omicron\upsilon$. $\mu\eta$, Š 383a α . $\mu\eta$.

Tyto chyby jsou zajisté četné; ale nechceme jimi říci, že Š je rukopis špatný, či docela bezcenný. Naopak, Š zase často opravuje různá nedopatření v M. Tak jako se Š vyhýbá participiím, M zase má pro ně obzvláštní zálibu, a klade je někdy i tam, kde by mělo být podle smyslu a podle řeckého textu sloveso určité — to pak nalézáme v Š; na př. Š $\mu\eta\rho\epsilon\delta\eta$ — M $\mu\eta\rho\epsilon\delta\eta\kappa\epsilon$ 221a 29; jindy zase Š má správný pád, ale M chybný: $\mu\eta\lambda\omicron\upsilon$, v M nesprávně instrumentál 234a 20; Š také někdy doplňuje neúplné čtení M: $\delta\iota\kappa\alpha\lambda\alpha\chi$ $\mu\eta$ се ($\tau\upsilon\mu\eta\kappa\eta$ $\mu\eta$ $\nu\eta\lambda\omicron\upsilon$, $\sigma\upsilon\delta\eta\kappa\eta$ се) $\mu\eta$ $\mu\eta$ $\mu\eta$ $\mu\eta$ $\mu\eta$ $\mu\eta$ $\mu\eta$ 24 5b 11—12; slova (v závorkách) se doplňují z Š; a podobně je tomu i jinde; konečně z Š lze opravit i různá drobná nedopatření z M. Tak má

M 216b 9 $\mu\eta\lambda\omicron\upsilon$, Š 198a β $\mu\eta\lambda\omicron\upsilon$.

217b 6 $\mu\eta$ $\mu\eta$ [$\mu\eta$], Š 199a β om. [$\mu\eta$]; též P: $\acute{\omicron}$ $\delta\epsilon$ $\mu\eta$ 493, 12.

218b 4 $\mu\eta$, Š 200a β $\mu\eta$ $\mu\eta$ 496, 3.

219a 24 $\mu\eta$ [$\mu\eta$], Š 201a β $\mu\eta$, 498, 5 $\mu\eta$.

219a 25 $\mu\eta$ [$\mu\eta$ $\mu\eta$], Š 201a β ; $\mu\eta$ $\mu\eta$, 49b, 6, tedy = Š.

221a 29 $\mu\eta\rho\epsilon\delta\eta$, Š 203b α $\mu\eta\rho\epsilon\delta\eta$, $\mu\eta$ 504, 11.

221a 29 $\mu\eta$ [$\mu\eta$ $\mu\eta$], Š 203b α $\mu\eta$, $\mu\eta$ jen $\mu\eta$ 504, 12.

221b 1 $\mu\eta$ $\mu\eta$, Š věrněji podle orig. 203b α $\mu\eta$, $\mu\eta$ 504, 14.

221b 1 podobně k $\mu\eta$ $\mu\eta$, Š 203b α jen k $\mu\eta$, $\mu\eta$ 504, 14.

222a 1 $\text{πρ}\hat{\text{η}}\text{κ}\text{ε}\text{τ}\text{α}$ $\text{μ}\hat{\text{α}}\text{ρ}\hat{\text{χ}}\text{η}\text{κ}$ и $\text{ρ}\hat{\text{ε}}$, Š 204a $\alpha \dots \text{μ}\hat{\text{α}}\text{ρ}\hat{\text{χ}}\text{η}\text{κ}\hat{\text{o}}\text{υ}$., $\text{π}\hat{\text{ρ}}\hat{\text{o}}\hat{\text{s}}\text{ε}\text{i}\text{σ}\text{i}$
 $\text{τ}\hat{\eta}\hat{\omega}$ $\hat{\alpha}\nu\hat{\delta}\rho\hat{i}$ $\text{k}\hat{\alpha}\hat{i}$ $\text{φ}\hat{\eta}\text{σ}\text{i}\nu$ 506, 12. κπ

222a 6 $\text{σ}\hat{\kappa}\text{ε}\text{τ}\text{α}\text{κ}\hat{\eta}\text{π}\text{i}$, Š 204a α s $\text{o}\text{p}\text{r}\text{a}\text{v}\text{o}\text{u}$ $\text{n}\hat{\alpha}\text{d}$ $\hat{\gamma}\hat{\alpha}\text{d}\hat{\kappa}\hat{o}\text{u}$ $\text{σ}\hat{\kappa}\text{ε}\text{τ}\text{α}\text{κ}\hat{\eta}\text{π}\text{i}$,
 $\text{σ}\hat{\upsilon}\text{σ}\text{τ}\hat{\eta}\hat{\sigma}\hat{\alpha}\hat{\mu}\hat{\epsilon}\text{ν}\hat{o}\text{ς}$ 506, 18.

222b 2 $\text{ι}\hat{\nu}\text{κ}\hat{\rho}\hat{\kappa}\hat{\tau}$, Š 201a β $\text{ι}\hat{\nu}\text{κ}\hat{\rho}\hat{\kappa}\hat{\tau}\hat{\kappa}$, $\hat{\xi}\hat{\xi}\hat{\omega}\hat{\omega}\hat{\upsilon}\hat{\xi}\hat{\epsilon}\nu$ 507, 18.

223a 3 $\text{κ}\hat{\rho}\hat{\kappa}\hat{\mu}\hat{\epsilon}$, Š 205a α $\text{κ}\hat{\rho}\hat{\kappa}\hat{\mu}\hat{\epsilon}$ $\text{κ}\hat{\kappa}\hat{\epsilon}\hat{\kappa}$, 508 $\text{a}\text{d}\text{p}\text{o}\text{t}$. $\text{π}\hat{\alpha}\hat{\rho}\hat{\alpha}$
 $\text{τ}\hat{o}\hat{\iota}\hat{\varsigma}$ $\text{π}\hat{\alpha}\hat{\iota}\hat{\sigma}\text{i}$.

225a 30 $\hat{\epsilon}\hat{\nu}\hat{o}\hat{\kappa}\hat{\epsilon}$ $\text{κ}\hat{\epsilon}\text{z}\hat{\alpha}\text{κ}\hat{o}\text{ν}\hat{\eta}\text{π}\hat{\eta}\text{κ}\hat{\eta}\text{π}\hat{\eta}$, Š 206b β $\hat{\epsilon}\hat{\nu}\hat{o}\hat{\kappa}\hat{\epsilon}$ $\text{κ}\hat{\epsilon}\text{z}\hat{\alpha}\text{κ}\hat{o}\text{ν}\hat{\eta}\text{π}\hat{\eta}$, $\text{τ}\hat{o}\hat{\iota}\hat{\varsigma}$
 $\text{ν}\hat{o}\hat{\iota}\hat{o}\hat{\varsigma}$ $\text{τ}\hat{o}\hat{\nu}$ $\text{π}\hat{\alpha}\text{ρ}\hat{\alpha}\hat{\nu}\hat{o}\hat{\mu}\hat{o}\nu$ 512, 23.

225b 17 $\text{π}\hat{\rho}\hat{\kappa}\hat{\gamma}\hat{\alpha}\hat{\mu}\hat{\kappa}$, Š 207a α $\text{π}\hat{\rho}\hat{\kappa}\hat{\gamma}\hat{\alpha}\hat{\mu}\hat{\kappa}$, $\text{π}\hat{\alpha}\hat{\rho}\hat{\alpha}$ $\text{θ}\hat{\epsilon}\hat{\omega}$ 513, 14.

226b 4 w $\text{ρ}\hat{\alpha}\text{z}\hat{o}\hat{\upsilon}\hat{\mu}\hat{\eta}\text{π}\hat{\eta}\hat{\chi}\hat{\eta}\hat{\kappa}$, Š 208a α w $\text{ρ}\hat{\alpha}\text{z}\hat{o}\hat{\upsilon}\hat{\mu}\hat{\eta}\text{π}\hat{\eta}\hat{\chi}\hat{\eta}\hat{\kappa}$, 515, 8
 $\text{π}\hat{\epsilon}\rho\hat{i}$ $\text{τ}\hat{\eta}$ $\text{v}\hat{o}\hat{\epsilon}\hat{i}\nu$.

228b 1 $\text{o}\hat{\upsilon}\hat{\kappa}\hat{\rho}\hat{\eta}\text{ν}\hat{\tau}\hat{\epsilon}$ $\text{c}\hat{\epsilon}$, Š 210a α $\text{o}\hat{\upsilon}\hat{\kappa}\hat{\rho}\hat{\eta}\text{ν}$ $\text{c}\hat{\epsilon}$ (imper. sing.), $\hat{\alpha}\text{π}\hat{o}\text{-}$
 $\text{χ}\hat{\rho}\hat{\iota}\hat{\beta}\hat{\eta}\hat{\theta}\hat{i}$ 521, 3.

231a 14 $\hat{\kappa}\hat{\kappa}$, Š 212b β $\hat{\gamma}\hat{\kappa}$, $\text{Κ}\hat{\upsilon}\hat{\rho}\hat{i}\hat{o}\hat{\varsigma}$ 528, 13; $\text{o}\hat{\rho}\hat{\alpha}\hat{\epsilon}\hat{\nu}\hat{\epsilon}$ M $\hat{\gamma}\hat{\kappa}$,
 $\hat{\text{S}}$ $\hat{\kappa}\hat{\kappa}$ $\text{i}\hat{\text{b}}$. $\hat{\text{r}}$. 16, $\text{θ}\hat{\epsilon}\hat{o}\hat{\varsigma}$.

231a 21 $\text{a}\hat{\kappa}$. $\text{s}\hat{\gamma}$. $\text{π}\hat{\rho}\hat{\eta}$, Š 213a α $\text{a}\hat{\kappa}$. $\text{p}\hat{\lambda}$. $\text{π}\hat{\rho}\hat{\eta}$, $\hat{\delta}\hat{i}\hat{\kappa}\hat{\alpha}\hat{\varsigma}$ 528, 22.

231b 15 $\text{μ}\hat{\kappa}\hat{\kappa}$ $\text{c}\hat{\epsilon}$, Š 213a β $\text{μ}\hat{\eta}\hat{\kappa}$ $\text{c}\hat{\epsilon}$, $\hat{\epsilon}\hat{\delta}\hat{o}\hat{\xi}\hat{\epsilon}$ 518.

233b 12 $\text{ι}\hat{\nu}\text{z}\hat{\mu}\hat{\delta}\hat{\epsilon}$, Š 215a β $\text{ι}\hat{\nu}\text{z}\hat{\mu}\hat{\delta}\hat{\kappa}$ $\text{η}\hat{\delta}\hat{\epsilon}$, 534 adp . $\hat{\alpha}\nu\hat{\alpha}\text{σ}\hat{\tau}\hat{\alpha}\hat{\varsigma} \dots$
 $\hat{\xi}\hat{\xi}\hat{\eta}\hat{\lambda}\hat{\theta}\hat{\epsilon}$.

234a 20 $\text{z}\hat{\epsilon}\hat{\lambda}\hat{\alpha}\hat{\nu}\hat{\eta}\hat{\nu}\hat{\eta}\hat{\mu}\hat{\kappa}$ ($\text{m}\hat{\alpha}$ $\text{b}\hat{\upsilon}\hat{\tau}\text{i}$ $\text{p}\hat{o}\text{d}\hat{\mu}\hat{\epsilon}\hat{\tau}$), Š 216a α $\text{z}\hat{\epsilon}\hat{\lambda}\hat{\alpha}\hat{\nu}\hat{\eta}\hat{\nu}\hat{\eta}$,
 $\hat{\eta}$ $\hat{\epsilon}\hat{\pi}\hat{i}\hat{\theta}\hat{\upsilon}\hat{\mu}\hat{i}\hat{\alpha}$ 536, 6.

236b 15 $\text{κ}\hat{\epsilon}\hat{\rho}\hat{\alpha}\hat{\kappa}\hat{\kappa}$, Š 218a β $\text{κ}\hat{\kappa}$ $\text{κ}\hat{\epsilon}\hat{\rho}\hat{\alpha}\hat{\kappa}\hat{\kappa}$, $\hat{\epsilon}\hat{\rho}\hat{\theta}\hat{\epsilon}\hat{\gamma}\hat{\xi}\hat{\alpha}\text{τ}\hat{o}$.

244a 25 $\text{z}\hat{\lambda}\hat{o}\hat{\upsilon}\hat{\epsilon}\hat{\sigma}\hat{\tau}\hat{\eta}\hat{\lambda}\hat{\alpha}$, Š 225b α $\text{z}\hat{\lambda}\hat{o}\hat{\upsilon}\hat{\epsilon}\hat{\sigma}\hat{\tau}\hat{\eta}\hat{\lambda}\hat{\alpha}$ $\text{o}\text{p}\text{r}\text{a}\text{v}\hat{\upsilon}\hat{\eta}\hat{\epsilon}$ $\text{p}\hat{i}\hat{\sigma}\hat{\alpha}\hat{\eta}\hat{\sigma}\hat{\kappa}\hat{\upsilon}$
 $\text{o}\text{m}\hat{\upsilon}\text{l}$ v M .

245a 29 $\text{p}\hat{o}$ $\text{s}\hat{l}\hat{o}\text{v}\hat{\epsilon}$ $\text{κ}\hat{i}\hat{\nu}\hat{o}\hat{\upsilon}$ S $\text{d}\hat{o}\text{p}\hat{\lambda}\hat{i}\hat{\upsilon}\hat{\eta}\hat{\epsilon}$ $\text{c}\hat{\eta}\text{y}\hat{\beta}\hat{\epsilon}\hat{\gamma}\hat{i}\hat{\kappa}\hat{i}$ $\text{s}\hat{l}\hat{o}\text{v}\hat{\epsilon}\text{s}\hat{o}$ $\text{u}\hat{\rho}\text{-}$
 $\hat{\epsilon}\hat{i}\hat{\tau}\hat{\epsilon}$ $\text{σ}\hat{i}\hat{\kappa}\hat{\chi}\hat{\eta}$ 226b α .

245b 2 $\text{z}\hat{i}\hat{\nu}\hat{\alpha}$ $\text{o}\hat{\mu}\hat{\upsilon}\text{lem}$ $\text{z}\hat{\alpha}$ $\text{z}\hat{i}\hat{\tau}\hat{i}\hat{\nu}\hat{\alpha}$, $\text{c}\hat{o}\hat{\zeta}$ v Š 226b α .

245b 11—12 $\text{d}\hat{\eta}\hat{\kappa}\hat{\lambda}\hat{\mu}\hat{\alpha}\hat{\chi}$ $\text{z}\hat{\epsilon}$ $\text{c}\hat{\epsilon}$; $\text{d}\hat{o}\text{p}\hat{\lambda}\hat{i}\hat{\nu}\hat{\epsilon}\hat{k}$ z Š $\text{c}\hat{i}\text{t}\hat{o}\text{v}\hat{\alpha}\hat{\nu}$ $\text{v}\hat{\upsilon}\hat{\xi}\hat{\epsilon}$.

247b 5 $\text{κ}\hat{\epsilon}\hat{\alpha}\hat{\rho}\hat{i}\hat{\alpha}$ α $\text{z}\hat{\alpha}$ $\text{t}\hat{i}\hat{\mu}$ $\text{p}\hat{\rho}\hat{\alpha}\hat{\zeta}\hat{\nu}\hat{\delta}\hat{n}\hat{\epsilon}$ $\text{m}\hat{i}\hat{\sigma}\hat{i}\hat{o}$; $\text{m}\hat{\epsilon}\hat{l}\hat{o}$ $\text{b}\hat{\upsilon}\hat{\tau}\text{i}$ $\text{κ}\hat{\eta}\hat{\sigma}\hat{\alpha}\text{-}$
 $\hat{\rho}\hat{i}\hat{\nu}\hat{\sigma}\hat{\kappa}\hat{\alpha}\hat{\rho}\hat{o}$, $\text{c}\hat{o}\hat{\zeta}$ v Š 228b α .

247b 15 $\text{κ}\hat{\alpha}\text{κ}\hat{o}\hat{\kappa}\hat{o}\hat{\upsilon}$ $\text{κ}\hat{\omega}$ $\text{κ}\hat{\kappa}\hat{\rho}\hat{o}\hat{\upsilon}$, Š 228b β $\text{s}\hat{\rho}\hat{\rho}\hat{\alpha}\hat{\nu}\hat{\eta}\hat{\nu}\hat{\epsilon}$ $\text{κ}\hat{\alpha}\text{κ}\hat{o}\hat{\upsilon}$ $\text{o}\hat{\upsilon}\hat{\beta}\hat{\omega}$ $\text{κ}\hat{\kappa}\hat{\rho}\hat{\alpha}$.

250b 13 $\text{β}\hat{\epsilon}\text{z}\hat{\kappa}\hat{\mu}\hat{\lambda}\hat{\kappa}\hat{\kappa}\hat{\epsilon}\hat{\tau}\hat{\kappa}\hat{o}\hat{\kappa}\hat{\upsilon}$ $\text{p}\hat{\epsilon}\text{d}\hat{o}\text{p}\hat{s}\hat{\alpha}\hat{\nu}\hat{o}$, Š $\text{s}\hat{\rho}\hat{\rho}\hat{\alpha}\hat{\nu}\hat{\eta}\hat{\nu}\hat{\epsilon}$ $\text{β}\hat{\epsilon}\text{z}\hat{\kappa}\hat{\mu}\hat{\lambda}\hat{\kappa}\hat{\kappa}\hat{\epsilon}\hat{\tau}\hat{\kappa}\hat{o}\hat{\kappa}\hat{\alpha}\hat{\kappa}$ 231a β .

252a 24 $\text{ω}\hat{\beta}\hat{\rho}\hat{\kappa}\hat{\tau}\hat{o}\hat{\eta}\hat{\epsilon}$ $\text{c}\hat{\epsilon}$ $\text{c}\hat{\eta}\text{y}\hat{\beta}\hat{\eta}\hat{\nu}\hat{\epsilon}$ $\text{m}\hat{i}\hat{\sigma}\text{i}\hat{o}$ $\text{p}\hat{\alpha}\text{r}\text{t}$. $\text{o}\hat{\beta}\hat{\rho}\hat{\kappa}\hat{\tau}\hat{\kappa}\hat{\eta}\hat{\eta}\hat{\nu}$ $\text{c}\hat{\epsilon}$, $\text{c}\hat{o}\hat{\zeta}$
 v Š 232b β .

253a 22 законъ, písaiřský omyl, v Š законъ 233b β.

253b 27 [великии] златоустъкъ, Š 234a β om., též řec. jen ὁ χρυσόστομος 581 ad 3.

255a 16 кырма, Š 235b α кырма оубо, τίσι τοίνυν 578, 1.

257a 6 нетекла, Š нетекла 237a α.

257b 14 стрѣла непотрѣбнѣк пдѣкаше, Š 237b α věrněji podle řečtiny .. непотрѣбна (nom. adj.).

257b 27 кѣзкинѣше, Š 237b β správně кѣзкинѣше.

266a 20 достоинноу [ωδѣου] житна свѣтло ωдѣкакъ, Š 245a β достоинноу.. свѣтлоу (dat.).

266a 21 разравъ (!) прочая соущиимъ кынимъ, Š 245a β раздавкъ..

269b 15 непорѣдаючи се еи кыниючи, v M dittografie, Š 248b α .. се н ..

273 b 22 перенна единого верца, Š lére 252 a α н. εδιπε-верца, ἔνα μονόμαχον 607, 4.

273 b 29 на десноу страну оубеде се, Š 252 a α на десно оубеде се, δεξιὸν πλαγιάσας 607, 8.

274 a 22 [таж] вѣжакъ, Š 252 b α вѣжа, řec. jen ἔφυγεν 608 ad 5.

276 a 13 ωблѣбызакши, Š 254 a α ωбновакши, ἀνανεώσασα (τὰ τεῖχη Ἱερουσαλήμ) 610, 1.

279 b 9 съ спанѣмъ гримомъ, Š 257 a α съ спанымъ градомъ, sem sotva náleží: 619 ad 11 μετὰ σφοδρότατης βφοντῆς γενομένης; градъ je spíše χάλαζα.

282 b 9 погубить, Š 259 b β погубеть, ἀπολέσωσιν 630, 17.

283 b 9—10 (уже)... a podle toho i испракаше, Š 260b α správně испракашемъ, τοῖς κατορθωόσι 632, 18.

286 a 5 прѣвнѣк chybně místo прѣвнѣк, což v Š 262 b β.

287 a 17 изыскаши (несторна) Š 264 a α add., též řec. τοῦ Νεστορίου 640, 8.

287 a 18 chybí ωправдаюи, což v Š, srg. ἐδικουσαν 640, 19.

287 b 1 ωдровъ тишоуца, Š ne sice správněji, ale věrněji podle předlohy 264 a α ωдровы тишоуца, srg. κραβάτους χιλίους 641, 6 (graecismus).

288 b 12 скон пркстѣшь, Š 265 a β jen скон, též řec. τὸ ἴδιον 644, 7.

294 a 9 ὄρκωζαετк н. . снє (part.), Š 271 b a lépe obě part. ὄρκωζαε н. . снє, διανοίγων καὶ . . καθεύδων 658, 12.

294 a 10 ογκωλιακκнн (сє), Š 271 b a add., srv. 658, 13 ἐγκωλισμένη.

294 b 4 μнσга нмє нн, Š 271 b β správně μнσга нмѣнна πολλὰ χοίματα 659, 16.

294 b 9 чнстк кнтк (m. inf.), Š 271 b β ч. кнтн.

295 a 23 нєрнєншє сє, Š 272 a a správněji part. нєрнєншє сє, μὴ καταδεχόμενος τοῦτο 661, 16.

295 b 25 правкн сєυδкнн ткєн, Š 273 a a правк сєυδк ткєн, srv. 663, 2 δικαία ἢ κρίσις σοῦ.

297 b 26 кк ткмннцєу (nosovka!), Š pl. 274 b a кк ткмннцє, ἐν ταῖς φρουραῖς 669, 3.

297 b 27 nedopsáno ωсєу, Š 274 b β ωсєυдн.

298 a 1 каркарн, Š 274 b β καρн, οἱ Ἄβαροι 669, 7.

300 b 22 ккнєсєнємк (кк скнкннцнє нн прнєтємк) ὡ сүстаκμωυннцк Š 277 a a add.

303 a 3 полєт'ккнємк н ккзнєснє, Š 279 a a полєт'ккннє н ккз.

303 a 4 v M мкытарєткк; hned za tím je po druhé мкытарєткк. Toto je škrtnuto a na kraji připsáno písařem: снє помрккк лк(?) зрнє (?), Š 279 a a správně opakuje s důrazem мкытарєткк мкытарєткк, τελώνια τελώνια 679, 17.

303 a 4 сгрккгєуцнємк, Š 279 a a, сгрккгєуцнє, φυλάττοντα 679, 18.

303 a 9 прєстє[рєцнн]снцє, Š 279 a a vup. рєцнн jako řec. ἀπλῶς οὕτω 680, 1.

303 b 4 скнндєхωмк, Š 279 b a скнндє, κατηλθον 680, 21.

303 b 14 номкннмкєтк, Š 279 b a správně part. номкннмкє, ἐννοῶν 681, 7.

303 b 17 сүмачаєт сє, Š 279 b a сүмєучаєт сє, προσβασανί-ζєтa 681, 9.

304 b 7 ск сѣтєкнннємк (μнσгємк), Š 280 a β add., cf. μετὰ σκευθροπότητος πολλῆς 683, 18.

310 b 18 кєура прнндєтк, Š 285 b a к. пр'кндєтк, παρέσται 696, 9.

311 a 20 дннн . . номрчачаємк, Š 286 a a přesněji дннн . . номркзачаємк, ψυχὴν . . ἠλιγγιῶσαν, 697, 5.

313 a 28 нарнцаєтк (nosovka!), Š нарнцаєтк, τερατείεται 704, 5.

352 b 15 и иже $\bar{w}$ ксего цртва епископъ . . скраномъ. Š 319 b β.

— — — — епископомъ . . — ; lére v Š;
v M je епископъ chybně spojeno s předložkou $\bar{w}$.

359 a 14 dittografií ккзнесе се. Š 325 ad ккнесе, εἰσεκόμισεν
780, 20.

361 a 26 кккбражають, Š 326 b β кккбражан part. praes.

364 a 3—4 и оумирає страстиѣк ѡскрѣннѡю жизнь скон-
чакъ, Š 329 a α — — — — сконча lére.

364 a 28 приє nedopsáno; Š 329 b α приєтнє.

367 a 4 коле до здѣншаго ли житиѧ (сна) ѡпѣкѡмъ ѡк-
щакъ, Š 331 b β add. сна, коле = коле.

367 a 29 да пондоуть къ скѣтѣк ѡгна сконго, lére na ot.
kam? Š 332 a β — — къ скѣтѣ — —

368 a 13 ккзъмъ, Š 332 b β скбракъ: obě čtení jsou jen čás-
tečná, srv. συναθροῖσας καὶ ἀνειλημένοσ 793, 18.

373 a 1 imper. напркзи и сиѣи и црткою, Š 337 a α. црткоуи.

373 b 8 приємше (слово кестрастна послакше), add. Š 337 b α,
srv. Muralt 705 § 9.

374 a 8 къ грѣкскою землю; po tomto slově schází v M
celá věta. Byla vynechána přehlédnutím, protože se končí také
slovy къ грѣкскою землю. V Š 337 b β jest: по крѣмени пк-
коемъ ре къ властеломъ амероуниѣкѣмъ, яко: аме ми сна аме-
роуниѣва и люди подаете, пкѡмъ пкѡнною грѣкскою землю
= Mur. 706, § 12: μετὰ καιρόν τινα εἶπε πρὸς τοὺς δυνάστας
τοῦ ἀμερομνῆ, ὅτι: Ἐάν μοι τὸν νόον τοῦ ἀμερομνῆ καὶ λαὸν
παρέξετε, ἔξελθὼν ὑποτάξω τὴν Ῥωμαίαν.

377 a 19 ѡбрѣте се закланъ кѡ, Š 340 b α ѡбрѣт се . .

378 a 8 Подакъ ѡмоу, Š 341 a β подакъ ѡмоу, παρόχον M
713, § 23.

778 a 15 подъ кровимъ, Š подъ трикрокомъ 341 a β, ὑπὸ
δὲ Τρίκοχρον M 714, § 24 M.

382 a 5 Θεῶρα акгоуєтѧ (nom. fem.), Š 344 b β ε. акгоуєта,
Θεοδώρα Αὐγούστα 722 § 6 Mur.

383 a 9 пккоторыхъ же и иже (chyba vlivem předchozího ж),
Š 345 b β. — — и ише, ἐχράτισαν 725 § 9.

404a 6 $\pi\rho\iota\eta\eta\tau\iota$, správně Š 363 aβ $\pi\rho\iota\eta\eta\tau\iota$, $\delta\epsilon\chi\theta\eta\iota\nu\alpha\iota$ 787, § 35 M.

404b 3 $\pi\omicron\kappa\epsilon\lambda\kappa\eta\tau\iota\sigma\iota$ (κκακκττι) $\sigma\kappa$ $\pi\iota\mu\alpha\kappa$ $\pi\alpha\mu\epsilon\rho\iota\sigma$ $\lambda\omicron\gamma\omicron\delta\epsilon\tau\omicron\upsilon$, Š 363ba add. κκακκττι, srv. 788 § 37 M: $\delta\iota\grave{\alpha}$ $\kappa\epsilon\lambda\epsilon\nu\sigma\acute{\epsilon}\omega\varsigma$ $\sigma\upsilon\nu\epsilon\lambda\theta\epsilon\iota\nu$ $\Upsilon\mu\epsilon\rho\acute{\iota}\omega$ $\lambda\omicron\gamma\omicron\theta\acute{\epsilon}\tau\eta$.

405b 15 $\pi\epsilon\kappa\kappa\rho\epsilon\kappa\alpha$, Š 364a β $\pi\epsilon\kappa\kappa\rho\epsilon\kappa\alpha\kappa\kappa$, $\nu\omicron\iota\acute{\iota}\sigma\alpha\varsigma$ M 792 § 41.

418b 29 $\tau\epsilon\tau\rho\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\kappa\kappa$ $\sigma\upsilon\kappa\omicron$ $\acute{\alpha}\nu\kappa$ $\kappa\tau\iota\sigma\epsilon$, $\kappa\epsilon\grave{\alpha}$ $\sigma\pi\alpha$ $\kappa\tau\iota\sigma\epsilon$, $\delta\iota$. ($\acute{\alpha}\nu\kappa$) $\pi\omicron\kappa\epsilon\kappa\alpha$ $\lambda\iota\tau\alpha$: Š a řec text 826 § 20 nemají po druhé $\acute{\alpha}\nu\kappa$.

° 427a 3 $\rho\alpha\sigma\omicron\upsilon\zeta\eta\sigma\eta\kappa$ $\delta\alpha\rho\omicron\kappa\alpha\tau\iota\sigma\iota$, $\lambda\epsilon\rho\epsilon$ Š 381b α $\rho\alpha\sigma\omicron\upsilon\delta\iota\omicron\sigma\eta$ $\delta\alpha\rho$, srv. $\tau\omicron$ $\tau\eta\varsigma$ $\delta\iota\alpha\kappa\rho\iota\sigma\epsilon\omega\varsigma$ $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\sigma\mu\alpha$ 847 § 58 M.

427b 25 $\delta\alpha$ $\pi\epsilon$ $\kappa\omicron\gamma\alpha$ η $\tau\omicron\mu\omicron\upsilon$ $\tau\alpha\kappa\omicron\zeta\epsilon$ $\sigma\tau\omicron\rho\epsilon\tau\epsilon\kappa$, Š 382a α... $\tau\alpha\kappa\epsilon$ ... , srv. $\mu\acute{\iota}\pi\omicron\tau\epsilon$ $\kappa\alpha\tau'$ $\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\upsilon$ $\tau\grave{\alpha}$ $\acute{\omicron}\mu\omicron\iota\alpha$ $\delta\iota\alpha\pi\rho\acute{\alpha}\zeta\omicron\nu\tau\alpha\iota$ 849 § 2 M.

428b 19 η $\sigma\epsilon\mu\omicron\upsilon$ $\zeta\iota\alpha\mu\epsilon\tau\iota\sigma\iota$, $\kappa\epsilon\kappa\epsilon$ $\omega\gamma\eta\kappa$ $\pi\epsilon\chi\omicron\delta\iota\tau\iota$ (graecismus, člen), Š 382b β... $\kappa\epsilon\kappa\epsilon$ ... $\pi\epsilon\chi\omicron\delta\iota\tau\epsilon\kappa$.

431b 10 $\delta\alpha\rho\acute{\iota}\epsilon$ $\lambda\kappa$ $\delta\iota$, Š 384b α... $\lambda\kappa$. $\delta\iota$, srv. M. 916: $\lambda\iota\upsilon\epsilon\iota\omicron\varsigma$ $\acute{\epsilon}\tau\eta$ $\zeta\acute{\iota}$.

* * *

Textové ocenění ostatních rukopisů.

K této kolaci je třeba poznamenati, že řecký text nebyl uveden na některých místech, kde buď je věc sama sebou jasná nebo kde příslušná část kroniky není v řeckých vydáních obsažena. Jak viděti, je dosti míst, kde Š podává *lepší* čtení než M. Jsou to jednak takové případy, kde M má prosté písařské omyly, nevyhnutelné snad v každém rukopise — M ostatně jich má *méně* nežli Š — jednak jsou to místa, kde Š je správnější proto, že se věrněji drží své předlohy. Zjistili jsme již v jazykovém popise, že písař Š nedovoloval si mnoho vlastních odchylek, nýbrž spíše se snažil zachovati ráz své předlohy. Proto také na místech, kde Š je *lepší* M, je lepší tím, že je *blíže* řeckému originálu.

Ale přes to Š se nehodí za rukopis základní. Různé drobné mezery a častá písařská nedopatření způsobují, že Š, ač je paleograficky pěknější a jazykově starobylejší, přece je textově *horší* rukopis. Můžeme to ukázati statisticky: v druhé polovici díla — v byzantských dějinách — je 151 případ, kde Š podává čtení správnější než M. Naproti tomu v téže části je 155 různých

omylů v *Š*, které se opraví z *M*, a ještě 81 místo, kde *Š* více či méně vypouští vlivem písařova chvatu. Podobné poměry jsou i v první části kroniky. Máme tedy poměr výhodných míst v *Š* k nevýhodným 151:236, čili přibližně jako 5:8. *Základním rukopisem Lětovníku je tedy zároveň rukopis nejstarší, M; chybějící místo, svrchu připomenuté, se k němu doplní z Š.*

Poměr *M* a *Š* bylo třeba podrobněji vyšetřiti, protože, jak víme, jsou to texty nejstarší a navzájem nezávislé. Také materiál jejich je nám úplně přístupný. Rukopis vídeňský, pocházející snad též přímo ze středobulharské předlohy, poskytuje též text jako *MŠ*, čili touž redakci, ale ve vzájemných rozdílech mezi *M* a *Š* stojí valnou většinou *blíže k M*. Jest to buď tím, že písař *Víd.* náležel téže škole jako písaři *M*, nebo tím, že *MVíd.* pocházejí z téhož středobulh. opisu společného archetypu *MŠ*.

Otázka jest, zdali ostatní rukopisy nezastupují jinou redakci či zdali jsou v nějakém vztahu k oběma hlavním rukopisům. Již z jazykového rozboru jsme poznali, že ostatní rukopisy — až na první skupinu, t. j. rumjancevský a druhý bělehradský — nejsou samostatné, nýbrž že jsou to jen opisy, a to ještě nikoli opisy z bulharské předlohy, jako *M* a *Š*, nýbrž z předlohy *srbské*. Šlo by tedy o to, najíti tuto předlohu.

Již svrchu jsme ukázali (str. 357), že k rukopisu *M* se druží chilendarský, chludovský a bukureštský. O nich tedy několik slov.

Rukopis *chilendarský* po textové stránce blíže neznáme; ukázali jsme však na to, že jeho subskripcie je doslovně opsána z *M*. Této okolnosti připisujeme zvláštní význam. Subskripcie byla vlastně jediné místo, kde písař měl příležitost, aby ukázal svou samostatnost. Subskripcie to přímo vyžadovala, neboť za jisté okolnosti, za nichž rukopisy vznikaly a o nichž tedy se pisatelé subskripci zmiňovali, byly rozmanité. Jestliže tedy i na takovémto místě je písař chilendarského rukopisu závislý na *M*, tím pravděpodobnějším se nám zdá závěr, že i celý text chilendarského byl opsán z *M*.

Z rukopisu *chludovského* uveřejnil Popov (Описание 371) malý výňatek, vypravování o výpravě na Agareny, o výpravě Rusů na Cařihrad, kdy císař s patriarchou Fotiem vynesli řízu bohorodice z Vlacherny, ponořili ji do moře a tak vzbudili zázračně bouři, již byly ruské koráby zničeny. Je to tedy místo velmi důležité. Není v něm ani jednoho případu, kde by se ruko-

pis chludovský odlišoval textově od *M*. Nehledíc k drobným jazykovým úchytkám, máme zde doslovně text, docela i slovosledem totožný. Můžeme tedy tvrdit, že i rukopis chludovský byl opsán z *M*.

Větší materiál a také zajímavější, nežli z chludovského, máme z prvního *bukureštského rukopisu*. Ten je, jak víme, neúplný, obsahuje jen *druhou* polovici kroniky, t. j. dějiny byzantské. Ukázali jsme (na str. 260 n.), že jazyk jeho je týž jako jazyk *M*. Ale lze jíti ještě dále: tvrdím, že bukureštský byl opsán z *M*. Především důkazy pro to, že bukur. rkp. je *pouhý* opis; jsou to chyby, možné právě jen při opisování:

l. 147a по старикѣи же — *M* по старакѣи; ib. оукоаксе — *M* správně оукоа се; 169b гламаго акроуета — *M* 378b акроу-етина; ib. ккзаджк — *M* správně ккзаджи: l. 200b зкѣза ошо-шата — *M* 410b зк. ошашата; 203a кксирнеамше — *M* 412b správně кксирнеам же; 206b ккворужены гласомъ ккшоще — *M* 416b ккворужены и гласомъ ккш.; 207a приде ккжеше — *M* 416b приде ккжещи (t. j. -ни, nom. sg. mask.); 207b сактиоу а сактина т. сактикоу, сактика, což v *M* (jména vlastní se při opisech zejména komolívají!); 208a и глады стоужаше келми, vynechán předmět — *M* 417a глады стоужаше иамъ келми; 210b миханак иже — *M* správně 420a миханак же; 211a какгариноу оуку пришкшоу — *M* úplněji какгариноу оуку иетроу (míní se syn Symeonův) пришкшоу.

Předloha, z níž bukur. rkp. byl opsán, byla *srbská* a ne bulharská, protože bulharismy jsou v něm velmi řídké, a tam, kde *M* má chybně střídnici za nosovku, bukur. je správný: скю (t. j. полатоу) вгню прѣдакшемъ, *M* 417a сев вгню прѣдакшемъ. Ona srbská předloha však měla bulharismy, neboť v bukur. rkp. se najde na př. оунованиемъ. Onou srbskou předlohou nemohl býti *Š*, protože rkp. bukur. obsahuje právě také ty části, jichž *Š* nemá, a kromě toho jazykově se shoduje bukur. rkp. s *M* v tom, v čem se *M* liší od *Š*. Předlohou bukureštského byl právě *M*, což vyplývá i z několika kladných důkazů. *M* si libuje v napodobení řeckého slovosledu, čímž vznikne pak někdy pořádek v slovanštině neobvyklý, na př. 420a сѣмевникъ... петра сѣна ско-

нѣо на скѣнѣмъ постаки мѣстѣ: тѣжъ pořádek slov má rkp. bukur. l. 210b; *M* má 413a 3 chybu: прииде... до глаема золота крата (je to graecismus: μέγρι τὶ καλούμενα) — a tѣжъ chybný akusativ u předl. до zcela tak má bukur. l. 203a. Konečně v bukur. rkp. na l. 206b čteme: кова же пакы сѣмьинѣмъ болгарскыи князь на грѣкы и множество болгаръ послакъ къкоупѣкъ съ каканом и мниномъ и нѣкми. прииде же снѣмъ скрозѣ горы, придоу до маглавы. Zde je místo zřejmě porušené. Vskutku, srovnáním s *M* poznávám, že tu je mezera. Bylo vypuštěno mezi slovy нѣкми a прииде до dokončení věty: покекъ на цриградѣ, яко скоро прииде къ нѣ. Tato slova, v bukur. rkp. vynechaná, zaujímají v *M* právě jeden řádek. Písař bukur. tedy opisoval z *M* a jeden řádek přeskočil. Tím je tuším mé tvrzení dokázáno a tak se nám vytvořila jedna textová skupina Lětovniku. Za to nelze tvrditi, že by *Buk.* byl opisem z *Víd.*, nebo že by *Víd.* byl opisem z *Mosk.*, neboť tomu brání pravopisné i textové — ovšem nepatrné — rozdíly těchto rukopisů.

Aby to bylo jasně patrné, kladu sem co nejpodrobnější kolaci těchto tří rukopisů — Buk. I., Víd., Mosk. — s respektováním nejen textových, nýbrž i drobných pravopisných odchylek.

Poměr rukopisu Bukureštského I. k Videňskému a Moskevskému.

ω μιχαηλѣ цри. Buk. 147d = Víd. 139ab = M 356a.

Buk.	Víd.	Mosk.
къ кецинай оурежекиѣ	къ кециныиу же оурежекихъ	къ кециныхъ же оурежекиихъ
соуѣтныхъ члѣкъ скѣктомъ	соуѣтныиу члѣккъ скѣктомъ	соуѣтныхъ члѣккъ скѣктомъ
постакленъ	постаклаиъ	постакленъ
патрикѣ	патрикѣ	патрикѣ
късточнымъ стра- намъ	късточныиъ стра- намъ	късточнымъ стра- намъ

ѡ людѣи и властелинѣи	ѡ люди и властелини	ѡ людѣи и властѣлкѣи
къ трѣкоуналіи	къ трѣкоуналинѣи	къ трѣкоуналіи
и оубоѡкъ се миѡханаѡкъ	и оубоѡкъ се миѡханаѡкъ	и оубѡѡ се миѡханаѡкъ
къ иночѣскѣи ѡбра ^з	къ иночѣскѣи ѡбразѡкъ	къ иночѣскѣи ѡбразѡкъ
кестрѣтѣи	кестрѣтѣи	кестрѣтѣи
къ банжнѣи градѡкъ	къ банжнѣи града ѡстрѡѡкъ	къ банжнѣи града ѡстрѡѡкъ
къ немѡ же и сконча се	къ немѡ же и сконча се	къ немѡ же и сконча се.

О надѣиѣи златѡга каѡвоука гоуѣтѣиѡга
новѣтѣи чюдѣи.

Buk. 169b = Vid. 163ab = M 378b.

Buk.	Vid.	Mosk.
При томѡ же	при томѡ же	при томѡ же
акгоуѣтѣи	акгоуѣтѣи	акгоуѣтѣи
недооубѡѡиѡемѡ же ^м	недооубѡѡиѡемѡ же	недооубѡѡиѡемѡ же
кѣѡкъ	кѣѡкъ	кѣѡкъ
къзѡѡкъ на крѡхѡ	къзѡѡкъ на крѡхѡ	къзѡѡкъ на крѡхѡ
ѡ мѡѡды ѣѣтаѡѡѣи	ѡ мѡѡди ѣѣтаѡѡѣи	ѡ мѡѡды ѣѣтаѡѡѣи
прошѡѡѣи	прошѡѡѣи	прошѡѡѣи
тѡ по оубѡ кѣѣтѣи	тѡ по оубѡ кѣѣтѣи	тѡ по оубѡ кѣѣтѣи
чюдѡ оубѡ зрѣѡѡѣи ^{нѡ}	чюдѡ оубѡ зрѣѡѡѣи	чюдѡ оубѡ зрѣѡѡѣи
къзѡѡѡ	къзѡѡѡ	къзѡѡѡ.

w ыкленіи звѣздн.

Buk. 200b = Vid. 192d = M 410b 11.

(звѣзда) ошшата   ѡшшата   ѡшшата

O Symeonovi bulharském (Buk. ib., Vid. 193ab, M 411a3).

сѣмѣнь	сѣмѣнь	сѣмѣнь
на хрѣтіаны	на хртіаны	на хртіаны
ѡроужіа	ѡрѡжна	ѡроужіа
срамныѡхъ оудѣ	срамныѡхъ оудѣ	срамныѡхъ оудѣ

Buk. 203a

Vid. 195a

Mosk. 412b

начелникъ	начелникъ	начелникъ
(с паредомъ мно- гомъ и) тежцѣмъ	тежцѣмъ	тежцѣмъ
оуби	оуби	оуби
оупоканіемъ	оупканіемъ	оупканіемъ
множество	множество	множество
парѡда	парѡда	парѡда
метаніе	метаніе	метаніе
ѣк'домо	ѣк'домо	ѣк'домо
миркин (ak. pl. mask.)	мир'ны	мирни
начелнимъ же	начел'нымъ же	начелнимъ же
сѣмѣнь	сѣмѣнь	сѣмѣнь
късприемше патрі- архъ	късприем'ше патрпа'р'хъ	късприемш'е же патрїархъ

до владѣрны	до хвалрны	до владѣрны ²
никала	никала же	никала же
сѣткворѣ	сѣтвори	сѣтворѣ ¹
неизкчтенными	и не счкчтенными	неизкчтенными ¹
о конканти сѣмевна какгарского княза на грѣкы.		
Buk. 206b—207a	Vid. 198d—199ab	Mosk. 416b
коѣка	коѣка	коѣка
множѣство	множѣство	множѣство
mezi nřkmi na přehř- nem chybí věta, která jest ve Vid. i v Mosk.	повѣлк на цринградѣ яко скоро пркн- метк и	M = Vid.
скрозѣ горы	скрозѣ горы	скрозѣ горы ²
приндоу	приндоу	приндоше
нѣсоуще съ сокою	нѣсоуще съ сокою ²	нѣсоуще съ сокою
коѣкодь, чинокъ съ ними	коѣкодь, чинокъ съ ними	коѣкодьк, чинккъ съ ними
кѣкше же .ѣ. нѣлы	кѣк же .ѣ. нѣлы	кѣк же .ѣ. нѣлы
снн (nom. pl.)	снн	снн ²
на равнѣхъ мѣстѣхъ	на равныхъ мѣстѣхъ	на равныхъ мѣстѣхъ
ккѣроужены (nom. pl.)	ккѣроуженнн	ккѣроуженнн ¹
принде кѣкше	принде кѣкше	принде кѣкше
лѣξεε (?)	лѣξиε ²	лѣξεε

къ морн	къ морн	къ морн
пакниени	пакниени	пакниени
нигнскыи	нигнскыи ²	нигнскыи ²
оубв	оубо	оубо ²
рѡманова	романова	рѡманова

О коѣкани блгарсѣѣмъ н о раты кыкни тога.

Вук. 207 b.

Vid. 199 cd-200a.

Mosk. 417a

блгарѡмъ	блгарѡмъ	блгарѡм ^м
коѣкани ^м	коѣкани ² шѣмъ	коѣкани ² шѣмъ
до стынъ дѣвдѡры полатѣ	до стынъ дѣвдѡры полатѣ	до стынъ дѣвдѡры полатѣ ²
съ ю ѡгню прѣдѡк- шѣмъ	съ ю ѡгню прѣдѡк- шѣмъ	съ ю ѡгню прѣдѡк- шѣмъ
Рѡманъ	романъ	рѡманъ
сактицоу	сактицоу	сакрицоу
наказавъ снхъ	наказавъ снхъ	наказавъ снхъ
повелѣ	повелѣа	повелѣ
на соупостати	на соупостаты	на соупостаты
ѡ ѡчкеткѣ	ѡ ѡчкетки	ѡ ѡчкетки
ѡбѣрѡни се	ѡбѣрѡни се	ѡбѣрѡни се
за хрѣтѡнъ	за хрѣтѡнъ	за хрѣтѡнъ ²
сактикъ	сактикъ	сактикъ
петинноу кѣроу	петинноу соупцоу кѣроу	петинноу соупцоу кѣроу

сѣтворше	сѣтворше	сѣтворше
сактина	сакт ^ъ ика	сакт ^ъ ика
храбрьскы	хракер ^ъ скы	храбрьскыи
многы псѣкче	многы псѣкче	многыхъ псѣкче
сѣ зады	сѣ задни	сѣ задн
къ бедроу	къ бедроу	къ бедроу
и ѣдва	ѣдва	ѣдва
людѣи	людни	людѣи
208 a	200a b	417b
по времени же нѣ- колицѣ	по врѣмени нѣко- лицѣ	по врѣмени нѣко- лицамъ
оубв	оубо	оубв
dat. вескоудѣвни	ѣскоудѣвни	вескоудѣвни
стоужаше	стоужаше	стоужане и мь
имѣху	имѣху	имѣаху
старѣшню	старѣшню	старѣшню
българомь	българомь	българомь
многими томле- ныи (instr. pl.)	многими томле- ныи	многими томле- ныи
горкою	горкою	горкою
скоиѣ	скоиѣ	скоиѣ
българомь оубв	б. оубо	българомь оубв

	w скончанїи сѣмѣшна княза блгарскаго.	
Вук. 210b—211b.	Vid. 202c—204a	Mosk. 420a 30b— 421 b.
на сконѣмъ постави мѣстѣ	на сконѣмъ etc.	на сконѣмъ etc.
сѣмѣшнь wстави	с. поставнїи	wстави
миханль иже	миханль иже	михана же
кениаминь	кениаминь	кениаминь
wкръстны	wкртнини	окртнини
харвата	харватѣ	хар'ватѣ
на нихъ	omylem на нь	на нихъ
гѣургїѣ	гѣургинѣ	omylem гѣургїа
мниха налокура	м. калокура	м. калокура
w рода арменска	w рода арменьска	w рода армѣньска
вѣше написано	вѣ написано	вѣ написано
wбещати се	wбещати се	wвѣщати се
съ кораблѣмъ	съ кораблѣмъ	съ кораблѣмъ
въ	въ	въ
месим'врїискын	месим'врїискын	месимврїискы
дѣвдосна	дѣвснѣ	дѣвснѣ
повелѣннаа	повелѣннаа	повелѣннаа
и пришѣше	и пришѣше	пришѣше
сѣтворише	сѣтворише	сѣтворише
прѣмѣниениѣ	прѣмѣниениѣ	прѣмѣниениѣ

dat. sg. fem. вѣкшѣи	вѣкшии	вѣкшии
написаши	омылем написа	написаши
прѣити	принти	прѣити
сѣтворши	сѣтвор'ше	сѣтворше
българѣноу оубо	блгг. ѹбо петроу	блгг. оубо петроу
къ влахѣрноу прѣиде	къ кл. прѣишѣ (омы- lem)	къ кл. прѣиде
протокѣстѣароу (a pod. dále instr.)	протокѣстѣароу (тѣж instr.)	протокѣстѣароу (тѣж v instr.)
ѡтѣбра	ѡктѣ	ѡхтворѣа
изыды патрѣархъ	изыде патрѣар'хъ	jako Vid.
съ марѣю	съ марнѣю	съ марнѣю
съ... вельмоуже (омыл)	съ... вел'моужн	съ... вельмоужн
сѣтворши (a pod. dále сѣтвори)	сѣтвори (dále сѣтвори)	сѣтворши (pod. dále сѣтвори)
кънде деофанъ	кънде деѡфанъ	кънде деѡфанъ
съ... константѣномъ зетемъ	съ... кон'стантинномъ зетемъ	съ... квинстантинн^м зетемъ
марѣа оуже	марина оуже	марита юже
родителеи ии	род. иѣю	род. ии
до вѣ'дома	до ѣв'дома	до вѣдома
съ ннѣю	снѣю	съ ннѣю
съ петромъ	съ петромъ	съ петромъ
пониже понти хотѣ- ахоу	пониже понти хо- тѣахоу	пониже хотѣахоу понти

ѢЛКА Ѡ ЛИШЕНЫИ	ѢЛКА Ѡ ЛИШЕНИИ	ѢЛКА Ѡ ЛИШЕНИИ
прѣвъжѣлѣнныи	прѣвъжѣлѣнныи	прѣвъжѣлѣнныи
ак. sg. зѢТА ѠБЛО-	зѢТА ѠБЛОБЫЗАК'ШЕ	зѢТ'Ѣ ѠБЛОБЫЗАКШЕ
БЫЗАКШЕ		
марѣа	марита	марита
БѢЛГАРСКИИИ	БѢЛГАР'СКИИИ	БѢЛГАРСКИИИ
nom. sg. fem. БЫВШИИ	БЫВ'ШИИ	БЫВШИИ
Gen. sg. РОДИТЕЛНИИ	РОДИТЕЛНИИ ЛЮБВИ(!)	РОДИТЕЛНИИ ЛЮБВЕ
ЛЮБВЕ		
раѣющи се (omyl, na	раѣющи же се	раѣющи же се
konci posledního		
řádku l. 212)		
црѣу	црю	црѣу.

Rodina Š.

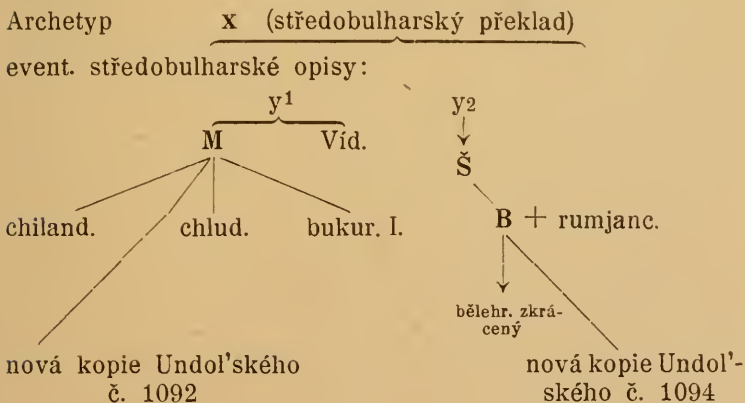
Jinou skupinu lze vytvořiti s rukopisem Š v čele. Již v jazykovém rozboru jsme ukázali, že první rukopis bělehradský má též jazyk jako Š. V jediné věci se liší, v dat. sg. mask. n. u přídavných jmen, kde B má starší, složené tvary оумоу, Š však spolu z M zájmennou koncovku -омоу. Tento rozdíl je však v mizivé menšině proti četným shodám hláskoslovným, tvaroslovným i lexikálním, výše zaznamenaným. Zejména je důležité, že B se shoduje s Š v tom, v čem se Š od M liší, jako je časování odvozených sloves na -ати (v M -овати) nebo častější užívání slova бѣ (v M -гѣ). Také v těch místech, kde Š opravuje M, jde B společně s Š. Tak 74 b4 má M възнесъ же се и вънедоумѣны быхъ, což Š i B opravují a doplňují takto: възнесъ же се смѣрихъ се, a to správně, jak ukazuje originál; podobně M 102b zdola má на безблѣтнаго цра асѣнскаго, ale Š a B doplňují po безблѣтнаго ještě epitheton и

κλεικρονκροστογρηα. Domnívám se tedy, že *Š* posloužil vzorem pro *B*. Snad je *B* přímo z *Š* opsán; není-li tomu tak, je aspoň s ním úzce příbuzný.

Avšak *B* obsahuje, jak víme, jen *první* polovici kroniky, až k dějinám byzantským, a stejnou část obsahuje jediný bulharský, *rumjancevský* rukopis. V obou pak za kronikou následují statí theologické, patristické, ovšem nestejně. Je tedy na snadě domněnka, že *B* i rumjancevský pocházejí z téhož původu. Bližší určení je tu nesnadné. Je totiž těžko říci, kde vznikl rumjancevský rukopis, mající známky východobulharského nářečí, a zdali byl opsán ze středobulharského překladu Létovníku přímo či ze srbského přepisu. Možná by byla i druhá domněnka, zvláště když rkp. rumjancevský je až z XV. století, a tedy mladší než bělehradský. Buď jak buď, patří s ním do jedné skupiny. K němu pak jsme již dříve přičtli *druhý bělehradský*, zkrácený, pro bulharské stopy (κ), v něm se vyskytující.

Stemma. Tak se nám tři jazykové skupiny (viz str. 274 n.) zjednodušily ve dvě. Do nich můžeme také zařaditi obě kopie Undol'ského, jednu z Moskevského, druhou z rumjancevského rukopisu, jež ovšem textově neposkytují nic nového. *Ne* zařaděny zůstávají rukopisy: shořelý athonský sv. Pavla, domnělý dubrovnický a zkrácený druhý bukureštský.

I bude filiace známých 11 rukopisů takováto v grafickém znázornění:

Text vydání by tedy byl zařízen tak, že by byl in continuo otištěn text *M* s opravami nejnnutnějších písařských chyb, pod čarou by pak byla na prvním místě různočtení jeho skupiny (víd., chiland., chlund., bukur. I.), jichž jest málo, na druhém místě pak jazykové i textové odchylky *Š* a rukopisů k němu patřících (B, rumjanc., bělehr. zkrác.). Prozatím pak, pokud nemáme takového kritického vydání, může nám *M* zastupovati vůbec text Lětovníku, ovšem vždycky se zřetelem k těm četným opravám, jež mu dává *Š*. A protože vlastní středobulharský překlad Lětovníku není dochován, může *M* při srovnávání slovanského textu s řeckým originálem zastupovati s opravami z *Š* — sám původní bulharský překlad. Jde tedy nyní o to, vyšetřiti, jaký je poměr slovanského překladu k originálu.

IX.

POMĚR LĚTOVNIKU K ŘECKÉMU TEXTU GEORGIOVU.

Vývoj této otázky.

Tato velmi důležitá otázka nebyla až do nové doby podrobněji řešena. A přece po této stránce má Lětovnik rozhodně větší význam než po čistě jazykové. Již v první části tohoto spisu jsme uvedli příklady, jak slovanské texty jsou důležité pro stanovení pravé podoby řeckých originálů. Nikde však tomu není v takové míře, jako u Lětovniku. Poznání této věci předpokládalo ovšem jako nezbytnou podmínku spolehlivé a přesné vydání řeckého Georgia.

Tak není divu, že Muralt neměl správného ponětí o poměru *M* k řeckému Georgiovi, když srovnával *M* s řeckým rukopisem synodálním moskevským, na němž založil své vydání. Muralt tvrdil, že *M* neznamena jinou řeckou redakci než je text jím vydaný; prý mezera sto let mezi řeckým synodálním a *M* způsobila, že v *M* jsou různé odchylky a zejména že v něm jsou přidaná místa z Písma a z církevních otců, kdežto jiné části zase jsou zkráceny (Зап. Акад. Н., VI, 1861, str. XLVIII—XLIX, předml. k vyd.). Podrobněji chtěl rozřešiti tento poměr teprve prof. Polívka, srovnav podrobně *M* a *Š*, jakož i *B*, s Muraltovým vydáním (uveřejnil z toho jenom několik poznámek ve Věstn. Č. akad. 1894, 154/5; ostatek zůstal v rukopise). Ale toto důkladné a trpělivé zkoumání nemohlo vésti k výsledku, právě že mělo oporou jen text k tomu účelu nedostačující, totiž Muraltův. Teprve vydání de Boorovo umožnilo úspěšné řešení této otázky. A tu již v recenzi o tomto vydání, velmi podrobné, S. Šestakov, jenž z ruských filologů nejlépe zná text Georgiův, ukázal na různých vybraných příkladech, z které redakce byl Lětovnik

přeložen. De Boor totiž (v předmluvě ke svému vydání, str. LXXVIII) vyznal, že nepřibral slovanské texty ke kritice, neznaže slovanských řečí, a upozornil hned, že slovanské texty by měly jen tehdy význam, kdyby pocházely z *první* redakce Georgiovy, tedy z rukopisů, jež nám nejsou známy a jež by byly příbuzné nejstaršímu rukopisu, P—Coisl. 305. A tomu vskutku tak jest. Každému, kdo přečte jednu dvě stránky Lětovníku podle *M* nebo *Š* a srovná je s vydáním de Boorovým, bude patrné, že srbská redakce *nepochází z druhé*, definitivní úpravy Georgiovy, kterouž de Boor jakožto vulgatu otiskl in continuo, nýbrž z *první*, jejímž nyní *jediným* řeckým zástupcem je *P* a z níž de Boor otiskl odchylky pod čarou. To právě ukázal svými příklady po prvé Šestakov (Виз. Врем. XIII, 1906, 430—439). Nicméně příklady *S. Šestakova* byly vybrány náhodně jen z t. zv. čtvrté knihy, a byly by tedy ještě mohly vzbuditi pochybnosti o tom, zda jeho these platí v plném rozsahu. Vykonal jsem tedy textovou kritiku úplně, a vyšetřil zejména vztah překladu k originálu v dějinách byzantských, textově obzvláště důležitých pro časté rozdíly obou řeckých redakcí a pro neúplnost první z nich. vyšetřil jsem překlad do nejmenších podrobností, až do každého *καί*, a mohu jen potvrditi poznatek Šestakovův: „**Srbská**“ **redakce je doslovně přeložena z původní první redakce Georgiovy.**

Tím ovšem nabývá Lětovník obzvláštního významu, neboť dosud jsme znali tuto nejstarší podobu Georgiovy Kroniky jen z jediného řeckého rukopisu, a to ještě porušeného, nyní však ji máme bohatě doloženu z pěkných a úplných rukopisů srbských.

Důkazy.

Tvrzení to lze lehce dokázati. Srovnáváme-li *M* s řeckým textem, shledáme, že *M* má právě ty znaky, které charakteristicky odlišují první řeckou redakci (*P*) od druhé.

1. Nejnápadnějším znakem *P* jsou ony četné *úvahy patristické a citáty homiletické*, které Georgios v pozdější, druhé redakci zkracoval nebo i vypouštěl. Nuže, srbský Lětovník je má všechny, a právě na těch místech a v tom rozsahu, jako *P*.

Prvé takové místo je v řec. textě 92. Tam v oddílu o Seruchovi se mnoho vykládá o Platonovi a řeckých filosofech vůbec, jakož i o řeckém náboženství pohanském; výklad vyznívá v tom

smyslu, že nauka prostých rybářů galilejských zvítězila nad řeckými filosofi: $\eta \nu\eta\eta \kappa\epsilon\iota\eta \phi\iota\lambda\omicron\sigma\omicron\phi\omicron\kappa\epsilon\iota\alpha \mu\epsilon\tau\epsilon\rho\alpha\eta\eta\eta \eta \sigma\omicron\upsilon\mu\epsilon\sigma\omicron\kappa\eta\eta \omega\sigma\tau\alpha\kappa\eta\eta'$ $\eta\eta\epsilon$, $\rho\upsilon\beta\alpha\rho\alpha\rho \eta \eta\epsilon\kappa\eta\eta\zeta\eta\eta\kappa\eta \eta\alpha\eta\eta\tau\alpha\upsilon\tau \sigma\epsilon \sigma\upsilon\gamma\epsilon\eta\eta\eta\eta$ (M 35a 3): $\text{Kai n\u00fan \u0391\pi\alpha\nu\tau\epsilon\varsigma \tau\u00f9\nu \phi\iota\lambda\omicron\sigma\omicron\phi\omega\nu \tau\u00ac\varsigma \u03b5\rho\epsilon\sigma\chi\epsilon\lambda\iota\alpha\varsigma \kappa\alpha\iota \mu\alpha\tau\alpha\iota\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\alpha\varsigma \kappa\alpha\tau\alpha\lambda\iota\pi\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma \tau\omicron\iota\varsigma \tau\u00f9\nu \u0391\lambda\iota\epsilon\acute{\iota}\omicron\nu \kappa\alpha\iota \iota\delta\iota\omega\tau\u00f9\nu \u03b5\nu\tau\rho\upsilon\phi\omega\varsigma\iota \mu\alpha\theta\eta\mu\alpha\sigma\iota\nu$ 92, 8. A nyní v *P* následuje dlouhý theologický výklad, v druhé redakci vypuštěný. A v *M* právě také čteme: $\eta\theta\epsilon\kappa\eta \zeta\epsilon \eta \kappa\epsilon\eta\kappa\eta\eta \rho\epsilon \kappa\eta\rho\acute{\iota}\lambda\alpha\kappa \kappa\epsilon \mu\alpha\zeta\epsilon \eta\alpha \eta\epsilon\gamma\mu\alpha\eta\alpha$. Toto místo sahá až po l. 39b ř. 6: $\eta\rho\kappa\kappa\eta \sigma\upsilon\kappa\omega \delta\rho\kappa\eta\eta\eta\eta \eta\delta\omicron\lambda\epsilon\kappa\epsilon\kappa\alpha\eta \mu\epsilon\tau\epsilon\kappa \bar{\omega} \sigma\epsilon\rho\upsilon\chi\alpha \delta\omicron \kappa\rho\kappa\mu\epsilon\eta\kappa \mu\alpha\rho\alpha$, $\omega\eta\alpha \alpha\kappa\rho\alpha\mu\omicron\kappa\alpha = \text{Di\u00e9meine to\u00ednyn \u03b7 \pi\alpha\lambda\alpha\iota\acute{\alpha} \tau\u00f9\nu \epsilon\iota\delta\acute{\omega}\lambda\omicron\nu \pi\lambda\acute{\alpha}\nu\eta \u0391\pi\omicron \Sigma\epsilon\rho\upsilon\zeta \u03b5\u03c9\varsigma \tau\u00f9\nu \chi\rho\acute{\omicron}\nu\omega\nu \Theta\acute{\alpha}\rho\rho\alpha, \tau\omicron\upsilon \pi\alpha\tau\rho\delta\varsigma \u0391\beta\rho\alpha\acute{\iota}\mu:$ zde se obnovuje shoda *M* a *P* s druhou řeckou redakcí.

Slovné znění příslušného místa z *P* nemůžeme tu uvést, protože de Boor toto a jiná odchylná místa *P*, která jsou příliš obšírná, neuveřejnil, hodlaje vydati všecka v III. svazku svého vydání, jenž nevyšel.

Druhá, menší vložka *P* je v panování Nabuchodonosorově. Tak se cituje prorocství Ezechielovo, končící slovy: $\u0391\pi\omicron \delta\epsilon \tau\omicron\upsilon \pi\lambda\acute{\eta}\theta\omicron\upsilon\varsigma \tau\u00f9\nu \u0399\pi\omega\nu \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon \kappa\alpha\lambda\acute{\upsilon}\psi\epsilon\iota \sigma\epsilon \acute{\omicron} \kappa\omicron\nu\eta\omicron\tau\omicron\varsigma \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\nu$ 267, 22. Poté jediný rkp. *P* má ještě toto pokračování prorocství: (Ezech. 27, 32 sl.). Právě tak v *M* 108 a ř. 8. zdola:

$\text{Kai \u0391\pi\omicron \tau\eta\varsigma \phi\omicron\nu\eta\varsigma \tau\u00f9\nu \u0399\pi\text{--} \pi\acute{\epsilon}\omega\nu \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon \kappa\alpha\iota \tau\u00f9\nu \tau\rho\omicron\chi\omega\nu \tau\u00f9\nu \u0391\rho\mu\acute{\alpha}\tau\omicron\nu \delta\epsilon \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon \u03b5\nu \tau\alpha\iota\varsigma \delta\pi\lambda\alpha\iota\varsigma \tau\u00f9\nu \u0399\pi\omega\nu \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon \kappa\alpha\tau\alpha\text{--} \pi\alpha\tau\eta\sigma\iota \tau\acute{\alpha}\varsigma \pi\lambda\alpha\tau\epsilon\acute{\iota}\alpha\varsigma \kappa\alpha\iota \tau\omicron\nu \lambda\alpha\acute{\omicron}\nu \sigma\omicron\upsilon \u0391\nu\epsilon\lambda\epsilon\acute{\iota} \mu\alpha\chi\alpha\acute{\iota}\omicron\alpha \kappa\alpha\iota \pi\rho\omicron\nu\omicron\mu\epsilon\upsilon\sigma\iota \tau\eta\nu \delta\acute{\upsilon}\nu\alpha\mu\iota\nu \kappa\alpha\iota \tau\acute{\alpha} \u03b5\pi\acute{\alpha}\rho\omicron\chi\omicron\nu\tau\acute{\alpha} \sigma\omicron\upsilon \pi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha. \text{Kai \lambda\eta\text{--} \psi\omicron\nu\tau\alpha\iota \theta\rho\eta\nu\omicron\nu \u03b5\pi\acute{\iota} \sigma\epsilon \sigma\omega\rho \lambda\acute{\epsilon}\gamma\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma \text{ \u03c4}\u03b9\varsigma \acute{\omicron}\sigma\pi\epsilon\rho \tau\acute{\upsilon}\rho\omicron\varsigma \kappa\alpha\tau\alpha\text{--} \sigma\iota\gamma\alpha\sigma\theta\epsilon\acute{\iota}\sigma\alpha \u03b5\nu \mu\acute{\epsilon}\sigma\omega \tau\eta\varsigma \theta\alpha\lambda\acute{\alpha}\sigma\text{--} \sigma\eta\varsigma. \u0395\nu\epsilon\pi\lambda\eta\sigma\epsilon\nu \u03b5\theta\eta\nu \u0391\pi\omicron \tau\omicron\upsilon \pi\lambda\acute{\eta}\theta\omicron\upsilon\varsigma \alpha\upsilon\tau\eta\varsigma \kappa\alpha\iota \u03b5\pi\lambda\omicron\upsilon\tau\eta\sigma\epsilon \pi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha\varsigma \beta\alpha\sigma\iota\lambda\epsilon\acute{\iota}\varsigma \tau\eta\varsigma \gamma\eta\varsigma. \nu\nu\nu \delta\epsilon \sigma\upsilon\nu\epsilon\tau\rho\acute{\iota}\beta\eta \kappa\alpha\iota \u0391\pi\omicron\lambda\omicron\epsilon\tau\omicron.$

$\eta \bar{\omega} \mu\alpha\sigma\alpha \kappa\omicron\eta\eta\eta \eta\rho\omicron \eta \kappa\omicron\text{--} \mu\epsilon\varsigma \bar{\kappa} \kappa\omicron\lambda\epsilon\sigma\eta\eta\kappa\iota\zeta \bar{\kappa} \eta\rho\omicron \mu\omicron\tau\rho\epsilon\delta\omicron\upsilon\tau \sigma\epsilon \sigma\tau\bar{\kappa}\eta\eta\tau\omega\kappa\epsilon. \eta\epsilon\chi\omicron\delta\epsilon\mu\omicron\upsilon\zeta \zeta\epsilon \eta\mu\omicron\upsilon\zeta \sigma\kappa \tau\kappa\eta\tau\alpha\eta\eta\eta\eta \kappa\omicron\eta\eta\eta \eta\rho\omicron \mu\omicron\pi\epsilon\rho\epsilon\tau\kappa \sigma\upsilon\phi\eta\eta\zeta\epsilon \eta \lambda\omicron\upsilon\delta\eta\eta \tau\omega\kappa\epsilon \sigma\kappa\epsilon\kappa\chi\epsilon\tau\kappa \omega\rho\epsilon\zeta\zeta\eta\eta\eta\eta\eta. \eta \rho\alpha\sigma\text{--} \chi\eta\tau\eta\tau\eta \sigma\iota\lambda\omicron\upsilon\zeta \tau\omega\kappa\eta\eta \eta \eta\mu\bar{\kappa}\eta\eta\eta\eta \tau\omega\kappa\eta\eta \kappa\epsilon\alpha. \eta \rho\eta\eta\eta\mu\omicron\upsilon\zeta\tau\kappa \rho\upsilon\delta\alpha\text{--} \eta\eta\eta \omega \tau\epsilon\kappa\epsilon \sigma\omega\rho\epsilon \bar{\Gamma}\lambda\omicron\upsilon\psi\eta\eta. \tau\omicron \mu\alpha\kappa\omicron\zeta\epsilon \tau\bar{\zeta}\rho\kappa \rho\rho\omicron\sigma\eta\alpha\upsilon\text{ \u03c4}\bar{\eta}\eta\eta \mu\omicron\sigma\rho\bar{\kappa} \mu\omicron\rho\eta\eta. \eta\alpha\pi\lambda\kappa\eta\eta\eta \eta\zeta\eta\kappa\eta\eta \bar{\omega} \mu\eta\omicron\zeta\eta\text{--} \sigma\tau\kappa\alpha \eta\rho\omicron \eta \omega\beta\omicron\gamma\alpha\tau\eta \kappa\epsilon\epsilon \bar{\zeta}\rho\epsilon$

ЗЕМЬСКИИ. ¹ННА ЖЕ СЬКРОУШИ
 СЕ И ПОВЫБЕ. Dále shodné s řeckým textem 268, 1: И СЕ АЗЪ ДАМЬ НАΚΟΥΧΟΔΟΝΟΣΟΡΟΥ ΖΕΜΛЮ ΕΓΨ'ΤΥΣΚΟΥЮ = ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι τῷ Ναβουχοδονόσωρ τὴν γῆν Αἰγύπτου.¹⁾

Třetí vložka v P je v panování Claudiově při líčení života fariseů, kde první redakce podle Epifania vypočítávala mnohem více jejich dobrých vlastností než druhá. Totéž co v P, vidíme v *M* 139a 13—27; de Boor 336, 18.

Čtvrtá je v témž panování, kde Georgios se v obširném výkladě rozplývá nadšením nad krásou a rozšířeností života mnišského. Tu druhá řecká redakce sahá jen k slovům: И ВСА ЗЕМЛЯ БЛГВМЯЕТ СЕ И ¹УСЦМЯЕТЬ ІАКЪ ОУБЕ АΙΚΟΣΤΟΙΑΝІА ЖЕ И ПΛΑΜΨΚΑΔΑ ΠΚНІА = 347, 16. Poté v *M* i v P následuje další chvála 144 b 12 zdola — 145 a 7. Teprve u citátu z Řehoře Naziánského se opět scházejí texty *M* *P* s druhou řeckou redakcí.

Pátá vložka P je v panování Neronově. Tam po výkladě o Šimonu kouzelníku disputuje sv. Petr se Šimonem a uvádí rozmanité příklady ze Starého Zákona. Po slovech Jehovových k Abrahamovi přidává ještě *P* a *M* slova k Mojžíšovi — doslovný citát z knihy Deuteronomion 31, v. 16—17, 21 a pak 20: (de Boor 369 ad 18; *M* 157b druhá půle):

<p>οὗτω δὴ καὶ πρὸς Μωσέα φησίν. ἰδοὺ σὺ κομάσαι μετὰ τῶν πατέρων σου....</p>	<p>ТАКОЖЕ ЖЕ И КЪ ΜΩΥΣΟΥ ΡΕ: СЕ ΤΥΝ ΟΥΣΚΠННШН СЪ ¹УЦН ТКОИМЫ И ВЪСТАВШЕ ЛЮДИИ СЪ БЛОУДЕТЬ КЪ СЛЪДЪ БОГОВЪ ТОУЖИИХЪ ЗЕМЬСКИИХЪ, КЪ НИХЖЕ ХОДЕТЬ ТАМО, И УСТАВЕТЬ</p>
---	--

¹⁾ Z důvodů typografických jsou v těchto ukázkách přídechy nic neznamenající vypuštěny.

мене и разореть закѣтъ мои, иже
закѣпяхъ имъ. и разнѣкаю се
пиростню и ветаваю ихъ и ѿ-
вращоу лице мои ѿ нихъ и
коуѣ въ снѣдени и вкратиоутъ
ихъ за многа.

... κατὰ πολλά.
οἶδα γὰρ τὴν πονηρίαν...

кѣмъ кѡ лоукавѣѣко ихъ,
елка створеть зѣкъ днѣ прѣже
квкестн ми и въ землю бѣгоу,
иоже клещ се ѿцѣмъ ихъ дати,
землю точеиоу медь и маѣко.
И ѡдше и насмѣише ветаект'ме.

... τοῖς πατέραςιν αὐτῶν
δοῦναι γῆν ῥέουσιν γάλα καὶ
μέλι, καὶ ἐμπλησθέντες ἐγκατα-
λείφονται με.

Obšírná je šestá vložka. Na konci vlády Neronovy má Georgios chronologický přehled celých dějin, výčet panovníků a počítání podle týdnů. V druhé redakci se končí slovy: ἀπὸ... τοῦ οἰκοδομησαι Ἰηρουσαλήμ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ζ' καὶ ἑβδομάδες ξβ' 437, 2 = M 189b 3 ὦ... иже скзати се ієрлѡмѡу до хѡ игоумена седморнице седмъ и седморницъ ѣхъ. Pak počíná vložka P: прѣвкн оуѡв седмъ седморницъ искчнстн ѿ кѣра и дарѡа по скзанию цркви и скончани... Následuje pak delší výklad chronologický a výčet židovských panovníků z římské doby císařské. *M P* se stýká s druhou řeckou redakcí teprve nastoupením Titovým (*M* 190 b 7). Tato vložka má tedy rozsah celého listu.

Další, sedmá odchylka *P* od druhé redakce je drobná. Na konci panování Vespasianova, před začátkem Domitianova, je výklad o různých podnebích a o povaze ovzduší, a při tom ovšem propuká Georgios v chvalozpěv na Hospodina, cituje žalm 103. v. 24. (de Boor 443, 16). V druhé redakci je jen začátek onoho místa žalmu, kdežto v první, aspoň podle *P*, byl citát obšírnější. *M* však má citát jen kratší, právě tak jako druhá řecká redakce. Možná, že pisář *P* o své újmě citát rozšířil. Tento rozdíl *M* a *P* je nepatrný; jde o 5 řádek (*M* 193b), jež se netýkají blíže obsahu.

Osmá vložka *P* je na začátku panování Nervova. Tato je velmi důležitá. Georgios tu totiž vypravuje o konci života Jana evangelisty, a v *druhé* redakci stručně se zmiňuje, že Jan zemřel klidně: ἐν εἰρήνῃ ἀνελεύσατο 447, 6. V *první* však redakci tvrdil, že Jan byl umučen, a o tomto jeho konci podrobněji vyprávěl: μαρτυρίου κατηξίωται — ostatek z *P* de Boor neuveřejnil. A právě takovýto výklad o umučení Janově máme v *Lětovníku* (M 195a 5 zdola — 195b 11. Cituji jej v úplnosti: и написавъ иже ѿ себе е҃ѣ, мучению сподобаетъ се.

папѣ бѣ сщ҃еннаго града епископъ самовидецъ семоу бывъ къ вторѣмъ словѣмъ нелишнихъ словесѣмъ глеть, яко ѿ іудей оубиенъ бы, испланивъ гвѣкъ съ братомъ х҃во ѿ иже ѿ ныхъ проренне и свое испокѣданне ѿ семь и съгласне. рекъ бѣмъ гѣкъ къ нимъ: можетъ-ли пити чашоу, юже азъ имамъ пити, и крщениемъ, наже азъ крщю се, кртити се? и въсприемша оусердно и съгласно, чашоу сѣмъ мою, ре, испиете, и крщение, наже азъ крщю се, кртита се. и въ лѣпотоу, невъзможно бѣмъ боу слыгати. такоже и многооученыи ирригенъ къ иже ѿ мат' деа тлькованіи оутверждаетъ се, иже яко мучень бы іѡанъ, ѿ въсприем'ніихъ апль назнаменаъ се оукѣдѣти.

Texty *M P* se pak stýkají s druhou redakcí v citování Eusebia: и оубѣ что и многокъписатель ексевинъ къ црковнѣмъ писани ре = καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ πολυίστωρ Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ φησίν. V *druhé* redakci tedy Georgios podání Origenovo odmítl, jako vůbec Origena posuzoval nepříznivě.

To jsou všechny větší odchylky *P* od druhé redakce v první polovici kroniky. Je jich poměrně málo, nejsou příliš obširné, a jen dvě z nich se týkají dějin starozákonních, ostatní pak římské doby císařské. Je viděti, že Georgios při definitivním redigování svého díla nenalézal často příčiny měnit text v dějinách starověkých — byť zde beztoho úplně závislý na svých předchůdcích.

Ale jinak tomu bylo v *dějínách byzantských*, tedy v dějinách vlastního národa. Ty byly ovšem vypravovány podrobněji a s větším použitím literatury, ale původní jejich ráz byl až příliš mnišský, až příliš theologický. Při definitivní úpravě, t. j. při druhé redakci, chtěl se tedy Georgios přiblížit i nemnišskému, světskému čtenářstvu, a proto příliš dlouhé theologické citáty škrtnal. V této polovině jsou tedy *odchylky P od druhé redakce vážnější. A právě v této polovině se Lětovník s P úplně shoduje.*

Tak od str. 548, 12 má P delší část odchylně od druhé redakce: vypravování o císařích Jovianovi, Valentinianovi, Valentovi a Theodosiovi Velikém. Tato část je podle de Boora v P tak odlišná a většinou z jiných pramenů čerpána, že jí ani nelze srovnávat s textem druhé redakce. Již Šestakov zjistil, že po vypravování o Julianovi následuje v *M* náboženská úvaha s citáty z proroka Isaiáše, z otců Petra, Kyrilla a z Platona, 239 a 6—240b 17, a tato úvaha že je shodná s příslušnou neuveřejněnou částí P, fol. 245a—245b; Šestakov tak mohl zjistiti, protože měl po ruce úplnou a spolehlivou kolaci Coisl. 305.

Místo textu Georgiova 587, 3—592, 19 má *M* spolu s *P*, 256b 3—258b 19 jiné výklady o Egyptě a o Janu poustevníkovi za Theodosia Velikého. Shoda *MP* s druhou redakcí se obnovuje teprve vypravováním o Arkadiovi: *M* 258b 20 = řec. 592, 21.

Ve vypravování o Arkadiovi mají *MP* úvahy, jichž není v druhé redakci: *M* 259b 20—260b 5 = řec. 595 ad 4. O něco dále je větší mezera v druhé redakci proti *MP*, jež tu opět jdou spolu: *M* 261a 16 *тѣмже*... 263a 18 *нже оубв* = řec. 596 ad 17. Ještě jedna zkratka ve vypravování o Janovi Zlatouústém je v 2. redakci str. 599, 12—601, 7, kde jsou vypuštěny zejména Palladiovy zprávy o něm. Toto místo jest však v *M* právě tak jako v *P*: *M* 265a 22 *понт*... 265b 9 *оупѣхъ*.

A o Janu Zlatouústém ještě jednou vykládá P obšírněji než druhá redakce (cf. 599 adn.) a podobně v *M* nacházíme takový obšírný výklad, jehož není v druhé řecké redakci, 265b 29 *и оубв* — 272b 14. Pak následují slova světce Adelfia o Janu Zlatouústém, (272b 14 *по иванновѣ же скончани*. — 273a 2 *прѣстоу*), která jsou v *M* i *P* ve stručnější podobě než v druhé redakci 603, 1 — 604, 6. Konečně 273a 2 *принемже* — 273a 18 *схранисе* čteme v *M* i *P* vypravování o ženě muže make-

donského, která hříšně předstírala přijímání před Janem Zlatoústým, vypravování odlišné od druhé redakce 599, 13—600, 10.

V panování Theodosia II. má *P* i *M* úvahu o ceně slávy a odříkání s příklady ze života filosofů Diogena, Sokrata, Platona, Antisthena a Fokia a též s různými citáty: *M* 274a 24 *сиде* — 275b 5 *оученици*. Této úvahy není v druhé redakci; viz 608, 10.

Za panováním Justinovým má *M* a *P* vypravování o žádostivém mladíku a cnostné dívce, jež ochladila žár svého milence úmyslně se zošklivivši: *M* 293a 4 *принимже* — *ib.* 23 *тепль*. V druhé redakci 656, 13 toho není. V oddíle o Konstantinovi má *M* a *P* úvahu o závaznosti slibů, učiněných Bohu, obšírněji než 2. redakce: 300a 29 *да не яко* — 301b 13; jsou tu citáty z Basilia Velkého a z apoštola Pavla i příklady z bible. Toho v 2. redakci není. Při úvahách o smrti 689, 2 má *P* a *M* také ještě modlitbu z života apoštola Filipa, 2. redakce nikoliv: *M* 307a 6 *такоже же оубо* — 307a 19 *твонмь*. O něco dále chybějí v 2. redakci další myšlenky Martyriovy o téže věci, jež čteme v *M* a *P*; *M* 307b 26 *ткмже оубо* — 308a 14 *глеть оубо*. Podobný drobnější dodatek je v *P* 704, 14 = *M* 313a 10 *не бо имать* — 313a 15 *несмыслныхъ* a několik citátů z Písma 708, 11 = *M* 313b 14 *и оубо что* — 313b 30 *несмыслни*, dále 711, 3 = *M* 314a 4 *ен по истинк* — 314a 16 *насытит се*; rovněž tak 314b 26 *до селк* — 316b 19 *и инуже что*. Po vypravování o Mohamedovi uvádí Georgios rozmanitá proroctví Písma o Jerusalemě; více než druhá redakce má jich *P* a též *M* (ad 715, 19) 323a 24 *боудущие же* — 324b 15 *слава твоя*, podobně *P* 716, 7 = *M* 324b 26 *лоукавы* — 328b 16 *бгомръзци*, tedy celé čtyři listy.

2. *Vedle obšírných úvah theologických* je znakem první redakce Georgiovy, že *naopak zprávy o církevních sněmech jsou podány zcela stručně*: o prvním 503, 9 — 505, 16, o druhém 574, 11 — 576, 2, o třetím 605, 11 — 606, 22, o čtvrtém 611, 20 — 613, 20, o pátém 629, 2 — 630, 7, o šestém 725, 15 — 726, 23, o sedmém 769, 10—770, 9. Právě takoveto zkrácené zprávy má Lětovník. Tak na př. o sedmém sněmu církevním, velmi důležitém, protože se na něm jednalo o bojích obrazoboreckých, má Lětovník zprávu zcela krátkou *M* 352b 26 — 30:

И вышнѡу кѣткнѡмоу и келѣнскомоу свѣроу пакы вкс-
прнѣтъ цркви дрекнѡю скою краснѡтоу, оуѣврѣжѣше стѣхъ ѡцѣ
дрекнѡта прѣдданнѡ и оуѣченнѡ и проканише новаѡ и хѡуаѡта
моуѣнтелѣнѡ шепераннѡ. Tato krátká zpráva, odlišující se jasně
od podrobného výčtu jmen účastníků v druhé redakci, je
obzvláště charakteristická, protože v *P*, v jediném našem ruko-
pise první redakce, vůbec není zachována. Také v některých
jiných případech bývá *P* stručnější nežli druhá redakce, a na
všech těchto místech Lětovnik se zcela důsledně shoduje s *P*;
na př.: 509, 3 — 18 je v druhé redakci podrobnější zpráva
o prvním sněmu, nicejském, v *P* však jí vůbec není, a právě
tak ne v *M* 223a 5. Podobně je tomu na všech ostatních místech,
kde *P* má proti 2. redakci drobnější výpustky.

3. Třetí hlavní znak prvé řecké redakce je ten, že *P* mívá
některé zprávy v jiném pořádku než druhá. I v této věci se
Lětovnik úplně shoduje s *P*. Tak celé vypravování o Janu
Zlatoustém je v *P* i v *M* jinak seřaděno, než v druhé redakci
str. 599—605:

599, 12 po slovech ταῖς γὰρ
ὑπὸ Θεοφίλου διαβολαῖς προκα-
εἶληπτο (totiž Epifanios) má *P*
601, 8 citát z Isidora: ὁ δὲ
μέγας Ἰσίδωρος πρὸς τινα γρά-
φων οὕτω φησίν, až po 601, 23:
ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ στεφανίτης
καὶ Νικήφορος καὶ πρὸς τὴν
ἄνω γαλήνην μετεχώρησεν. Pak
následuje v *P* místo, jehož
druhá redakce nemá. Nato se
P vrací k textu na str. 598,
15: ἐπισυνέβη δὲ αὐθις τὰ κατὰ
τὴν ἀργυρᾶν στήλην τῆς Εὐδο-
ξίας τὸν τε ἀμπελῶνα τῆς χή-
ρας... a pokračuje tak až k 599,
6: εἶχε δὲ μαθητὰς ἐπισκόπους
μὲν Πρόκλον καὶ Παλλάδιον καὶ
Βρίσσωνα καὶ Θεοδόρητων, ἀσ-
κητὰς δὲ Μάρκον καὶ Νεῖλον
καὶ Ἰσίδωρον τὸν Πηλουσιώτην.

M 264a 2 κελικκιν же епн-
фаннѣ кѣпнрскнн. 264a 8 δε-
φнлѡεκκнн кѡ прѣκλѡженѣкнн
прѡоуѣтрѡннѣ кѣкше. Hned za
tím: ѡ нѣмже оуѣбо что и
прѣжѣ ренкнн Ἰσνδѡрѣ кѣ нѣкѡ-
моу пнше снѣре... члѣккѣ бѣжнн
стефаннѣтѣ и ннкнфѡрѣ(!) и
кѣ кѣшннн тншннѣт ѡтнѣ.
Rovněž tak v *M*: ѡ нѣмже
оуѣбо что пакы ре... 264a 27
až 264b 15:

пакы же кншоу кншоградѡу
оуѣбо вдовнѣ разннѣкѡтн се
прнѡуѣчн се еκδѡξн... 264b 26:
нмѣше же оуѣченнѣкѣ епнскопн

Nato má *P* 602, 1: Ὑποστρέφοντι δὲ Ἐπιφανίῳ ἐν Κύπρῳ τὴν ἑαυτοῦ παρὰ θεοῦ τελευταίην μεμαθηκώς πλησιάζουσιν λέγεται εἰρηκέναι τοῖς αὐτὸν παραπέμπουσιν. Pak je opět místo, jehož druhá redakce nemá.

Po něm má *P* text 600, 11: ὁ οὖν Ἰωάννης ἐπισκοπεύσας ἔτη εἴημις ἐξωρίσθη εἰς Κουκουσὸν...

až k 601, 7: Εὐδοξία... ἐπιγαγεν ἑαυτῇ καὶ μῖσος ἔνδικόν τε καὶ ἀνεξάλειπτον δεσμεύσασα φορτίον ἁμαρτημάτων δυσβάστακτον καὶ προσθεῖσα τοῖς πρόωγν αὐτῆς δεινοῖς καὶ πολλοῖς ἁμαρτήμασιν.

Nato *P* obšírněji vypravuje ještě o Janu, čehož v 2. red. není, věci z Palladiova a Georgiova Života sv. Jana, nato hned slova biskupa Adelfia o Janovi, ale stručněji než v druhé redakci 603, 1 — 604, 6 a pak konečně vypravování o hříšném přijímání ženy makedonské, také odlišné od druhé redakce 599 13 — 600, 10. A právě tak je tomu v *M*.

οὕτω прокла и палладіа, и крисона же и δεῦρηта, постники же марка и нила и исидора пилοуεῖνсаго.

264b 30 (hned po tom): по заточени же ѿанноуѣ пакы епифанне въвращае се въ кѣпръскою ѿ ба кончинноу оуѣкѣдѣкъ приближающоу се, ре къ проведенимъ и.

Rovněž tak *M* až po 265b 8. 265b 9: ѿанъ оуѣво по лѣтѣхъ .ѣ. и половинноу епископства изгнанъ въ къ коукоуѣс...

εὔδοξία... вънее сеѣѣ и мръзвѣтъ праведноу и неѿнимемоу свезавши брѣме грѣховно не оудобъ несимо приложши и къ прѣвынимъ своимъ прѣгрѣшенниемъ.

Taktéž v *M* 265b 10 — 272b 14: по ѿанноуѣ же скончанин епископъ иѣкын моужъ етъ, печальнь быкъ ѿ неправеднѣмъ заточени...

273a 2: при немже члвкъ иѣкын ѿ македоньскыи ереси въ константинѣ градѣ женоу имѣи...

Právě tak má *P* docela v jiném pořádku než druhá redakce text na str. 735, 14 — 738, 9, začátek vypravování o Lvu Isaurském. Totéž nacházíme v *M* 333a 24 $\mu\alpha\sigma\alpha\lambda\mu\mu\kappa$ — 334b 27 $\kappa\kappa\rho\kappa$, *M* 333a 24 — 334a 3 $\kappa\epsilon\iota\mu\alpha\rho\upsilon\kappa\epsilon\tau\tau\kappa\omicron = 744, 19—746, 6$; po té k 334b 27 má Lětovnik to, co v *P* je vzato z Theofanovy kroniky.

V zařazení jednotlivých zpráv je obzvláště důležitá obšírná Georgiova zpráva o *Paulikiánech*, zpráva i historicky opravdu cenná. Tuto část má druhá redakce při Konstantovi, de Boor. vyd. str. 718, 9—725, 11. Na tomto místě však *P* ji vynechává: Po 718, 9, po slovech $\text{Κωνσταντῖνος} \dots \text{οὕτως ἐπανελθὼς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδέχθη παρὰ πάντων ἐφηρμοῦμενος}$ — má *P* ihned panování Konstantina Pogonata: $\text{Μετὰ δὲ Κόνσταν-ἔβασίλευσε Κωνσταντῖνος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιζ' καὶ ἀπέθανε δυσεντερικῶς 725, 12}$. Právě tak v *M* 329b 9—10 po slovích $\text{и тако вкшк кк константинк градк приетк вк̄ӣ ѿ кекчк пркчквалнс}$ čteme hned $\text{по констк же црткова константинк, снк̄ӣк̄ иго лк̄ .зи. и оуаркчк ѿ чрккнаго течения}$. Zprávu o *Paulikiánech* má však *P* na konci panování Konstantina Kopronyma, po slovích 765, 6: $\text{οὕτω κακῶς καὶ ἀθλίως ἀπολλύμενος καταστρέφει τὸν αἰσχιστόν τε καὶ κάκιστον βίον ὁ ἄσπονδος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ πάντων ἐχθρὸς καὶ πολέμιος δυσμενέστατος, κτερά οὐσῆμ j sou v P poněkud jinak:} \dots \text{βίον ἐτῶν ὑπάρχων vs' (ὄκτὼ πρὸς τοῖς πενήκοντα) μηδὲν πλέον ἐπιζήσας ὁ ἄσπονδος} \dots$ Po nich následuje text 718, 9 $\text{ἐφ' ὧν χρόνων καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Παυλικιανῶν ἀνεφάνη Κωνσταντῖνος, ὁ καὶ Σιλουανὸν ἑαυτὸν ὀνομάσας, ἔστι δὲ ἡ αἴρεσις αὐτῶν οὕτως}$. Rovněž tak v Lětovniku *M* 348b 6 se končí o Konstantinu Kopronymovi: $\text{снце залк и вкпанннк погыбанε вετακн срамноε же и влобнне житнн лк̄ снн̄ .п̄. ннчтже мвожнε пожннк нелюбнмын х̄оу и εтнхк̄ иго кекчк крагк нεπρνεδнн̄}$. Pak ještě má *P* doslov: $\text{Ποίας οὖν ἄρα κατηγορίας τε καὶ καταχρίσεως οὐκ εἶεν ἄξιοι οἱ μακαρίζοντες ἐκεῖνον ἀνοήτως, μᾶλλον δὲ δυσσεβῶς, οὐκ αἰσχυνοῦμενοι καὶ τὸ οὐαὶ παρὰ τῆς θείας γραφῆς εἰκότως ἀποφερόμενοι. οὐαὶ γάρ, φησί, οἱ λέγοντες τὸ μικρὸν γλυκὸ καὶ τιθέντες τὸ σκότος φῶς (Ježíš Sirach 5, 20). Celý tento závěrečný výpad proti obhájeům Kopronymovým, ostatně čerpaný z části z Nikefora, má právě také Lětovnik l. c.:} \text{κοκн оуко оукорнзнн и веоу-$

ЖЕННА НѢСОУТЬ ДѢННИ, НЖЕ БЛАЖОУЩЕН УНОГО НЕСКМЫСЛНѢ, ПАЧЕ
ЖЕ ЗЛОЧЕСТНИКѢ, НЕСТЫДЕЩЕ СЕ И ГОРЕ ѿ БЖТВѢНАГО ПИСАНИЯ ВЪ
ПРАВДОУ ПРИИМАЮЩЕ. ГОРЕ БО, РЕ, ГЛЮЩЕН ГОРКОМ СЛАДКО И ПОЛОЖШЕН
ТМОУ СВѢТЬ. Potom hned, právě jako v *P*, je v Lětovniku o Pauli-
kiánech: *M* 348b 16:

при немже павланане, нже и манихен прѣименокаше се вьмѣсто
манихен паванкиане, ѿ нѣкогого павла самосатея, сна жены мани-
хванине, калнинкипа именемъ = 718, 12: Παυλικιάνοι, οἱ καὶ Μα-
νιχαῖοι μετωνομάσθησαν ἀντὶ Μανιχαίων Παυλικιάνοι, ἀπὸ Παύλου
τινὸς Σαμοσατέως, υἱοῦ γυναίκος Μανιχαίας Καλλινίκης τοῦνομα.

Odchylka Lětovniku od *P* a její význam.

Mezi těmito četnými a rozhodujícími shodami najdeme také jednu část kroniky, kde pořádek vypravování v Lětovniku sotva srovnáme s *P*. Musíme ovšem mítí na paměti, že ve skutečnosti rozdíly nebudou tak značné, jak se zdá, protože doslovné znění *P* z těchto míst není ve vydání de Boorově uveřejněno. Ona část je v *M* na l. 241a 4—252a 28, tedy dosti dlouhá (12 listů) a týká se císařů Joviana, Valentiniana, Valenta, a Theodosia Velikého; v de Boorově vyd. str. 548—576. Poměry jsou tu takovéto:

M 241a 4 začíná o Valentinianovi odlišně od řeckého textu; ř. 12. počíná vypravování o zeměřesení, které obě řecké redakce uvádějí při vládě Gratianově (560, 9—561, 19; Mur. 462—463). Nato *M* 241b 13 pokračuje o Valentinianovi, a to v jiném znění, než je v *P*, což pozoroval také Šestakov (Виз. Врем. XIII. l. c.). Lětovnik se tu totiž přichyluje spíše druhé řecké redakci a v podrobnostech se shoduje spíše s řeckým synodálním rukopisem, t. j. s textem Muraltovým 453, 13—459, 25 (v otisku Patrologie, 677 § 2—685 § 6, u de Boora je to text 550, 7—557, 24). Souhlas překladu s *P* obnovuje se až 244b 27 od slov при немже василни келикыи = Coisl. 305, fol. 246. Výše připomenutý popis zeměřesení je v *P* na l. 246a; je tedy malé místo z *P*, asi jedna strana, v Lětovniku nepřeloženo.

Důkazem, že v části o Valentinianovi měl překladatel Lětovniku před sebou předlohu, jejíž znění nebylo vzdáleno řeckého synodálního rukopisu (Muraltova), jsou nepatrné rozdíly *M* 241b—244b od textu Muraltova:

241b 13 **σινε**, tedy čteno οἴτως místo ὄντως, což u Muralta (Migne 677 § 2).

241b 13 **и пришецинка**: (καί) κοινωνόν ib.

242a 5 [и] **кен**, καί 677, 4.

242a 9 **и҃га**, tedy ὅτε, kdežto v řec. τότε 677 § 5; 242a 29 **на двѣоу црккѣ** 680, 1 — κατὰ τῶν παρθένων τῆς ἐκκλησίας 680 § 1; 242b 4 **пришкше** — ἐρχόμενοι 680, 2; 242b 11 **въ поустыни** — κατὰ τὴν Αἴγυπτον 680, § 3; 242b 15 **κ'ροκλαου** πιστεύοντες 680, 3; 242b 16 **снхъ д'кла** ταύτας τὰς πράξεις 680 § 3; 242b 19 **оуды кен т'клеснн** τὰ μέλη παντὸς τοῦ σώματος 680 § 4; 242b 30 **въ келанѣ** ἐν τῷ μέρει τῆς κίλλης τοῦ τοίχου 580, § 4, tedy kratčeji; 243a 2 **ѡ соухыи прксты** (instr.) **ст'к-ны** ἐκ τοῦ ξηροῦ πηλοῦ..., ὅθεν ὁ τοίχος ἐκέχριστο 680 § 4; 243a 19 **за прозркннѣ** ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτοὺς χάριτος 681 § 6; 243b 3 **таник' т'кхъ и҃знесъ къ свѣа жуанца, къ поустыни жити сѣтворн**: λάθρα αὐτοὺς ἐπανελθεῖν πρὸς τὰ οἰκεία ἐν ταῖς ἰδίαις σκηναῖς (toto v slov. zkráceno) ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐποίησεν; 243b 15 **жикше**, ale διάγων; jak viděti, jsou rozdily mezi Lětovnikem a Muraltovým textem v tomto místě nepatrné, a týkají se často toho, že text Lětovniku je o něco málo stručnějši.

Ale tato neobvyklá shoda Lětovniku s Muraltovým textem netrvá dlouho. Již od l. 244b 27 až do 248a 2 *M*, t. j. vypravování o Basiliu Velikém s citáty z jeho listů, je opět shodné s *P*, jak upozornil již Šestakov (BB XIII l. c.). Následuje v *M* třířádková zmínka o Gratianovi (*M* 248a 3—5); vypravování o zemětřesení, zařaděné sem v druhé redakci, měli jsme v *MP* již dříve. Poté hned 248a 6 o Theodosiovi Velikém, o jeho synech Arkadiovi a Honoriovi, a o jejich vychovavateli Arseniovi až po 248b 17, mnohem stručněji než v druhé řecké redakci; epizoda z vyučování Arseniova (až po 249a 21) již s menšími rozdíly od druhé redakce 571, 6 — 572, 15, ale přece ne shodně: 248b 25 **и оузр'кшиоу ордѣ** 571, 12; ib. 26 **ωκοго оубѡ стоица, ωε'кхъ же с'ѣдеицхъ** = Ἀρσένιον μὲν ἰστάμενον, τὰ δὲ τέκνα αὐτοῦ καθεζόμενα 571, 12; 27 **г'ли** καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν 571, 14; 27/8 stručněji než příslušné řecké místo 571, 14—17; 30 **црѣмь оубѡ пр'кстопати, мн'к же с'ѣд'кти** — řec.

obráceným pořádkem 571, 19; 249a 1—2 jinak než 571, 20—21; 249a 7 *иссадики* — vynecháno ἐπὶ θρόνου 571, 27; 249a 9 vynechána řecká věta καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ θελήσωσι πορεύεσθαι 572, 1; od 249a 10 pak již větší rozdíly *M* a 2. redakce; zejména o Řehoři Velikém 250a 12 = 574, 11, o Řehoři Bohoslovu 250b 17 — 251b 16 = 575, 7 sl; a o druhém sněmu církevním 251b 16 = 575, 8, jsou v Lětovníku jinak než v 2. redakci řecké. Úplná shoda *M* s *P* se pak obnovuje 252a 28 = 584, 10.

Výsledky tudíž ze zkoumání celého tohoto porušeného místa jsou tyto:

Přesné znění *P* z této části sice neznáme, přece však vidíme, že Lětovník se tu od něho odlišuje. Zejména zemětřesení *M* 241a 12 — 241b 12 je zařadeno již k Valentinianovi, v *P* ke Gratianovi 560, 9 — 561, 19; o vládě Valentinianově má *M* jinou redakci než *P*, a při tom část *P* v překladu není (Coisl. 305, fol. 246a/b): v tomto místě se Lětovník blíží spíše Moskevskému synodálnímu řeckému rukopisu (*M* 241b 13 — 244b 27). Celkem tedy i zde Lětovník rozhodně nepodává *druhou* řeckou redakci. Jestliže přes to se tu nějak liší i od *první*, musíme mít na paměti, že tato první redakce je nám zastoupena *jediným* řeckým rukopisem *P*, jenž nikterak není bezvadný. Buď by bylo lze se domnívati, že *M*, slovanský Lětovník, nám tu podává *správné* čtení, a *P* že byl porušen v těchto místech, anebo naopak, že *P* je správný a překlad že byl pořízen z nějakého porušeného rukopisu, kde tato sporná část snad chyběla a byla tedy přibrána z jiné redakce. Zajisté pravděpodobnější je první možnost, také proto, že *M Š* jinak vždy podávají správně text první redakce. Ostatně i kdyby se překlad vědomě odchytil v těchto místech od první řecké redakce, jediná taková odchylka v rozsahu necelých čtyř listů, tedy jedné *setiny* z celého díla, nepadá zajisté na váhu při shodě, která je jinak tak úplná.

Jedno cenné poznání jsme však získali z tohoto srovnání: že totiž Lětovník rozhodně nebyl přeložen zrovna z *P*, protože právě od *P* se tu odchytil. K témuž závěru nás také vede podrobné pročitání a srovnávání *M* s *P*. *Lětovník* byl tedy rozhodně *přeložen z první redakce Georgiovy, ale předlohou překladu nebyl právě rukopis P*, který nám jediný tuto redakci

zachoval, *nýbrž nějaký jiný rukopis* téže redakce, ale nám nezachovaný.

Význam Lětovníku pro textovou kritiku první redakce Georgiovy. Již z toho důvodu by se stupňoval význam Lětovníku pro textovou kritiku první redakce. Ale můžeme jíti ještě dále. Rukopis *P* je totiž *neúplný*. Končí se zprávou o Paulikiánech, zařazenou v něm za konec panování Konstantina Kopronyma. Druhá redakce Georgiova sahá, jak víme, až do roku 843, tedy zahrnuje ještě vládu Lva IV., Konstantina, syna Eirenina, Eireny, Nikefora, Staurakia, Michaela Kuropalaty, Lva V. Armenského, Michaela II. Amorského, Theofila a nastoupení Michaela III., syna Theodorina. Celá tato část však (de Boor str. 765—804) *v P není*. Tu by byla na snadě domněnka, že *P* je zkomolen. Ale to nelze a priori tvrditi ani jinak z *P* dokázati, protože posledním zachovaným listem končí právě kvaternion, a není tedy viděti, zda ostatek byl utržen. Tato otázka však není malicherná, protože by mohly vzniknouti pochybnosti, zda také *prvotní* úprava Georgiovy kroniky sahala až do r. 843 jako druhá, či zdali končila již rokem 775, Konstantinem Kopronymem.

Na tu otázku nám jasně odpovídá Lětovník: *i první úprava sahala až do roku 843, a Lětovník nám právě jediný zachovává její znění*, protože žádného řeckého rukopisu z této části kroniky nemáme.

To dokazují četné drobné odchylky Lětovníku od 2. redakce v těchto místech, odchylky téhož rázu, jakými se před tím lišil *P* od 2. redakce; to dokazuje také zpráva o 7. církevním sněmu (352b 28 sl.; viz výše), která je v *M* daleko stručnější, podle zvyku *P*, nežli v druhé řecké redakci (769, 10—770, 9). Kromě toho je slovanský překlad v této části několikrát obšírnější než druhá řecká redakce, na př. 355a 29—355b 5, 355b 14—17, a to, co tu má na víc, jsou právě morální naučení, jaká bývají v *P*. Také vypravování o snu a smrti Lva Armenského s připojenými biblickými citáty 358a 14—359a 5 není v druhé redakci. Tak tedy *M* l. 348b 25—376a 10 nám zastupuje první řeckou redakci. Proto bude snad na místě doplniti zde vydání de Boorovo tím, že budou uvedeny všechny odchylky Lětovníku od druhé řecké redakce, čímž budou zároveň dána různověstí první řecké redakce.

Rekonstrukce chybějící části první redakce podle Lětovniku.

351a 17 *ποσακδογη* ἠκολούθει; tedy * ἀκολουθῶν 765, 15.

765, 16: ληστής... τὸν ἄνθρωπον ἀποκτείνας ἀπέδρα, τοῦ κυνὸς ἀπομεινάντος ἐν τῷ τόπῳ καὶ φυλάσσοντος τὸ σῶμα τοῦ δεσπότη τοῦ αὐτοῦ] 351a 17: *разбонникъ... члвкв оґвннкъ н поєѣгь, прѣкѣи пьсь гнѣво* χρανε τ'κλο ukazuje na čtení: ληστής... τὸν ἄνθρωπον ἀποκτείνας καὶ ἀποδράς, ἀπέμεινε ὁ κυὼν τοῦ δεσπότη τοῦ φυλάσσοντος τὸ σῶμα.

765, 19 καὶ σπλαγχνισθεὶς ὀρούσας ἔθαπεν αὐτὸ τῇ γῆ. τοῦτο ἰδὼν ὁ κυὼν καὶ ἀποδεξάμενος ἠκολούθει τῷ θάψαντι εὐνοϊκὴν δουλείαν αὐτῷ ἀποπληρῶν]. 351a 20 *н поґреβенинн прѣдакь, поєлѣдова пьсь поґреβенинн оґ т'κло*; předpokládaný text 1. redakce tedy bude: . . καὶ θάψας τῇ γῆ, ἠκολούθει ὁ κυὼν τῷ θάψαντι.

766, 3 ἦν δὲ τὸ ἐπιτήδευμα τοῦ ἀνθρώπου κάπηλος] 351a 21 *єѣ же (toto podle Š, M єѣше) члвкв ть капиль* = * ἦν δὲ οὗτος ὁ ἄνθρωπος Κάπηλος. K tomu ještě doplňuje *MŠ* větu: *н прилѣпне єє пьсь к нѣмоґ, єєгѣ блοґдѣше крѣчєвницοґ нго*.

766, 3 πάντας οὖν τοὺς εἰσιόντας καὶ ἐξιόντας εἰς τὸ ἐργαστήριον ἔσαιεν ὁ κυὼν] *ib. вєє же вѣχодєиєиє нєлєлєшє* = * πάντας οὖν τοὺς εἰσιόντας ἔσαιεν.

766, 5 συνέβη, καὶ τὸν φονέα πιόμενον] 351a 25 *оґвнници вномоґ прилοґчи єє ндоґиєиє* = * τὸν φονέα ἐκεῖνον συνέβη ἐρχόμενον...

766, 21 μέντοι] *н* = * καὶ.

767, 2 καὶ κοπρόνους ἀρμαμέντον καί] *вупєчєчєно в M*.

767, 8 τὴν Βάνην] *єань грядь* 351b 24 = * Βάνην τὴν πόλιν.

767, 17 Βερώνην] *єєрон грядь* 352a 7 = * Βερώνην τὴν πόλιν.

767, 22 Φλώρου] 352a 13 *ѣлора н лєвєра* = * Φλώρου τε καὶ Λαύρου.

767, 23 μαθεῖν βουλόμενον] *н вєпрєєиєшє* 352a 15 = * καὶ ἠρώτησαν.

768, 3 ταῦτα ἀκούσαντες] *ib. 19 ꙗже оґвн. єлєшєвєшє* = * ταῦτα οὖν ἀκούσαντες; οἱ βασιλεῖς] *от. M*.

768, 4 ἀνεχώρησαν, ἀποστέλλουσιν] *ib. н вшѣєшє поєлєшє* = * ἀναχωρήσαντες ἀποστέλλουσιν.

769, 3 καὶ γυμνώσαντες αὐτῶν τὰ ξίφη... διέλυσαν] 352b 18 *вєнєжнєкєшє мѣчє н... втѣрєшє* = * γυμνώσαντες τὰ ξίφη καὶ... διαλύσαντες.

769, 6 ἐξήλασαν] 352b 23 dat. absol. $\bar{\omega}\nu\alpha\gamma\mu\iota\sigma\mu = * \text{ἐξελάσαντες [δέ].}$

769, 10—770, 9: ο 7. sněmu církevním jen jedna věta. Viz výše str. 319.

770, 11 τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Μαρίαν] *M* 353a 2 doplněk důležitý: $\mu\omicron\upsilon \text{ же и црквиризицеу сѣткоре} = * \text{ἦν καὶ μοναστηρίαν ἐποίησε.}$ Miní se Marie, choť císaře Konstantina VI.

770, 20 ἐκίνησεν αὐτὸν κατ' αὐτῆς εἰς μῖσος] 353a 13 $\mu\omicron\delta\text{-киже на нѹ непакиствѣ} = * \text{ἐκίνησεν κατ' αὐτῆς μῖσος.}$

771, 11] θεομάχου καί] om. *M*.

771, 15 ἐξάγει τούτους Εἰρήνη τῆς ἐκκλησίας (τῷ λόγῳ)] $\sigma\lambda\omicron\text{-кωмъ црквиимъ} 353b 1.$

772, 16 Βαρδάνης... γέγονε μοναχός] 353b 29 $\kappa\lambda\sigma\upsilon \text{ вестригъ и нночкестковакъ} = * \text{τὴν τρίχα κείρας καὶ μοναχὸς γενόμενος... ἦλθεν.}$

772, 18 εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ, ὃ ἦν αὐτὸς προκατασκευάσας]. 354a 1 $\beta\kappa \text{ нмаже монастыркъ кѣше прѣже оучиниакъ} = * \text{ἐν ἧ (scil. πρώτη νήσῳ) τὸ μοναστήριον ἦν προκατασκευάσας.}$

772, 20 ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν παρὰ γνώμην τοῦ βασιλέως. διὸ καὶ λύπη πολλῇ συσχεθεῖς] om. *M*. 354a 3; $\text{za to je кзвиска снхъ мнгогъ ннхифоръ} = * \text{ἐξεζητεῖ αὐτοὺς ἐπὶ πολὺ Νικηφόρος.}$

772, 22 (τοῦτο) εἶναι [τοῦ τοιοῦτου τολμήματος] om. 354a 6 ἐπὶ τοῖς λεγομένοις] om. *M*.

773, 10 ἀμφοτέρων αἵμασιν ἀνθρώπων] de Boog 773, 10 $\text{athetuje ἀμφοτέρων, ale nepřáven, srg. M 354a 21 вкониъ крккни члѣчьсѣкн.}$

773, 17—18 καὶ τὸν κατὰ τῶν ἀνθρώπων δαιμόνων πόλεμον ἐκ φθόνου καὶ μισανθρωπίας ἐκμιμούμεθα] om. *M* 354b 1.

774, 1 σύνεσιν καὶ φρόνησιν] 354b 10 $\text{разоумоу, om. φρόνησιν.}$

774, 2 ὑπερθανμάσας] *M* 354b 11 $\text{прѣоудивль се. Dále M doplňuje řecký text: и вѣрѣтшиихъ се на сѣмрктн ии сѣ клеткамн страшиимн изкѣствешн, тако снѣкн ии сѣкнотѣ ие быти причестнѣ.}$

774, 6 καὶ γηροκομεῖα] om. *M* 354b 18; ἔ. 9 καὶ διάφορα καὶ ἀναρίθμητα] om. *M*.

780, 12 μέγρις οὐ τοῦτον ἐνδίκως ἢ θεία δίκη μετῆλθεν]. Potom následuje v M 358a 15—359a 5 vypravování o snu a smrti císaře Lva Arménského, čehož v druhé řecké redakci není. Zní takto:

прѣжде кѡ грѣшенакѣстныѣ и злыѣ смъркти скончаныи
своѣго въ снѣк видѣ кѣткынаго тарасна прѣнѣша къ немюу
и оуничжающа немюу неправды и къ прѣкоемюу миханлоу оужас-
номъ гласомъ глающа: порази сего, иже тѣ миханак оударникъ
его крѣико ѡлѣ жика встакн.

възвѣнукъ оубо прѣстранѣкъ паче и трѣнеткы, сказа дѣвдо-
син, женѣ своѣи, шко же видѣ. соурокн и жестосердѣи, въ малѣ
оубоимъ се и оума чакъ оужасомъ и разгорѣшиемъ видѣшиа, прѣ-
бѣ тожѣ пакы желѣзо вбразомъ и жестосердѣиомъ въ в'семъ,
шко оубо ѣдинообразномюу его фаравноу прозакан'но поѣ се
и забвѣнню видѣшиѣ прѣдавѣ. видѣшиѣ же шко не по мнѣзѣ
дѣлавъ скончак се, и дѣже хоулоу прострѣтъ, тоу и дѣшала
зловѣ прѣнѣтъ. ѣмоужѣ по истинѣ кѣа безаконна иго помѣноу гѣ:

и вбрати се коакзны иго на глакоу иго, и на врѣхъ иго
неправда иго скнѣдѣ. и оубо что, и нагакетко иго и падѣнне
кѣткыномъ слово оужаснѣи вблнчанѣ наводитѣ глаѣ: сѣ чаккѣ,
иже неположи ба помощника свѣѣ, и ѣ оупока на множкетко ко-
ратѣства своѣго, и възможѣ соуѣтѣю(!) своѣю, и ты, рѣ, крѣ-
пѣстнѣ мою сѣтворѣу и моудрѣстнѣ разоума моѣго оустанѣю
прѣдѣлаѣ же ѣзкыкамъ и крѣпѣстѣ ихъ ѣзкыждѣоу. и иша не
такѣ; и ѣ послѣтъ гѣ къ твою чѣстѣ кѣзѣчѣстнѣ и къ твою
слакоу шгнѣ горѣщѣ и ражѣжѣтъ се. и како оупокои се истезани
и поспѣшани? сѣкроушии вѣ въ яркъмъ грѣшникыомъ и иго
кнѣземъ поражѣ ярѣстнѣю. кѣа земла вкпнѣтъ сѣ кѣселнѣмъ.
и дрѣва ливанѣоа възвѣселнѣи се у тебѣ. ѡ ѡлѣ бо ты оуспѣ,
нѣвъзыдѣ сѣкыи на. кѣи вѣ слышакшии вѣстѣ твою, въсплѣ-
щѣуть роуками у тебѣ. за нѣ, на кого нѣвъзыдѣ злоба твоѣа

всѣгда, подѣ тобою постылають каменни смръдѣше и встанкѣ твои чръвни. и боудеши въ рѣ и родѣ въ клетвоу. и како скроушии се и развѣтъ срѣда всен земли!

Тѣмже оубо въ правдоу злобы нго измѣниши се право-
славныи глють: бавенк гъ, иже не да на въ локитвоу зоубомъ ѿ.
Дша нана яко птица избави се ѿ сѣти ловещихъ. сѣтъ скроу-
шии се и мы избавилии быхомъ. и врагоу wskоудѣше ороужна
къ концѣ. и погыбе память нго съ шомомъ. Další slova нмоу-
же злобнои бытии = 780, 13: Οὐ τὴν κακίστην γένεσιν . . .

781, 19 τίγριδος] om. M 359b 12; 20 Ἀρμένιον (οὖν) cf. армѣнскага оубо.

783, 6 (παν) ολεθροῖσι cf. вепароубными 360a 28.

783, 22 μεγάλα] 360b 19 велерѣчии = * μεγαλοροημοσύνην.

784, 8 (ἦν) ὅτι σοφία] 361a 22 или яко моудрость.

784, 16 τῷ θεσπεσίῳ Ἰεζεκιήλ] прѣкоу ижекилоу 361a 13 =
* τῷ προφήτῃ Ἰεζ.

785, 3 Αὐγάρω] om. M 351a 28 6; ταῖς ἱεραῖς] om. M. 361b 3.

785, 26 ὄνπερ ναόν] M 361b 26 нмоуже чюдоду цркви =
* ὄνπερ θαύματι ναόν.

786, 1 τὸ ἀχειρότευκτον ἐκείνο] 361b 29 нероукотвореныи
вобразъ шнъ = * τὴν ἀχειρότευκτον εἰκόνα ἐκείνην.

786, 10 τὸ σεβάσμιον] om. M 362a 11; 12 ἀνδριᾶς (γλυπτός)
cf. 362a 13 стаккъ изваинныи.

786, 14 στήλην] om. M. 362a 16.

786, 18 μνημονεύσας] add. M. 362a 21 ѿ вѣщныхъ послѣ-
довании ведомъ и ѿ истины паче понуждаемъ и . .

786, 20 (ἄγνωστον καὶ) ἀλεξίκαχον ἐπικούρημα cf. 362a 25
вѣдомо и снсно поможении,

786, 23 τό τε [μύκιστον] om. M 361a 29 тогѣ.

787, 2 ἐτέρω om. M 362b 8.

787, 6 παραγραφάμενος (καὶ ἀπορούψας) cf. 362b 13 оуни-
чжикъ и ѿврѣгъ,

788, 3 συννεσιάζει] M 363a 9 wskниатъ = * συσπιάζει; 10
ὄν] om. M.

789, 3 κακῶς] om. M. 363b 7.

789, 5 ἔχθρανευ] Následují v *M* další útoky proti Lvu Arménskému, a to od M 363b 10 (якоже) až po 364a 5 (погыбе) Zní takto:

якоже побнои въ нанъ зѣло глѹщиеи сѣниицеи слово, тако глѹкока оуста безаконно и скаркти оужасѣ занн прѣддаѣт се. и паде оубв безаконныи иже грѣха члѣкк, иже пароубѣ снѣ, иже безаконна дѣлатель, доукакъствоу вѣмѣтпанице, срамныхъ страстен жилице, неправдѣ и моучению дѣлателница, соупротивныхъ снак въдорение, вѣкъмъ закѣмъ злои оустрѣмѣнии, лютын ереси рѣкк. и штиде безаконовакк въ соуѣ. шблнчи се оубо ѣмоу кѣра и събираѣт се ѣвѣ невѣрни. и проповѣдникк самовѣтныкк сконмоу ѣстоупанию выкаѣтъ. и прочеи блѹдиѣтквати оупокавъ, ѣтоудоу приѣмѣтъ дѹнаи, иже сѣдѣла ш бѣк и члѣк горшата. иже много оубо на земаи кражевакк и вѣсхытнкк и сткоривъ, многоу же неправдоу на высотоу глѹкк и номысликк и на зижитѣла разгрѣдѣкк се, такоже шнѣ прѣккыи крагк и соупостатк родоу нашемоу днаколь, сице бо и живын шчрѣнныи, бѣды и болѣзиньныи многы себѣ събракк, съ корабликк коурномъ и вѣкноушцим се своеи житиѣ прѣвѣде. и оумираѣ страстнкк шекврѣниноую жизнь скончавъ, законн злѣ погыбе. поспх же = 789, 5: μετὰ δὲ ταῦτα... 789, 10 ὑποδέξασθαι] *M* opět doplňuje 364a 11—364a 22, zase proti Lvu V.: и погрѣбаѣт се гробвмъ шела, якоже ивакѣмъ шнѣ, иже надъ юудеи иѣкога цртвокавшнн (*M* chybně -а); якоже ѣдиношбразно въ бѣжнн слоужбѣкк и ѣдиношбразно, якоже събыти се на нѣмъ паче въ лѣпотоу. горе ш моужнн сѣмъ! непоплачють ш нѣкѣмъ. ѣ кратѣ, оубы мнѣ, гн, оубы мнѣ, братѣ, гробвмъ шела погрѣбаѣт се. и оубиѣнь бывъ поврѣжень боудѣтъ вѣнѣкк вратъ ѣрѣлма. тако оубв срамно поживъ скврѣнныи и шканноу скврѣтню житиѣ шпоушъ, выкаѣтъ кѣчномоу шгню пица и разгорѣннѣ.

кнѣтъно же, яко оубо крѣпость и крѣпю имѣаше = προ-
σεχτέον δὲ ὅς, εἶγε ἰσχύιν τινα εἶχεν 789, 11.

789, 17 δι' τοῦτο] om. M 364a 29.

791, 15 σῶμα... [ὀλοῖον τὸ ἡμέτερον] om. M 365b 2 съ тѣ-
лѣмъ.. нашнмъ.

792, 2 οὐ κατεροφθιῶσιν] 365b 18 нестыдеще се = * οὐκ
αἰσχυνόμενοι.

792, 5 τὴν θεόλογον γλῶσσαν] Zde před začátkem vlády
Michaela II. má Lětovnik ještě úvahu o obrazoborcích: 365b
22—367a 30, tedy dosti obšírnou. Zní takto:

нбо несмыслѣнн соуть по истинѣ и неразоумнн и моудры
ѣже зло творити тѣкмо а ѣже добро творити всачьскы неразоу-
мѣше. тѣкже оубо и прѣданыхъ тѣмъ црквинымъ оуставымъ
къ лѣпотоу ѿлагають, иже единою съборици цркви соупроти-
вляше и прочии архіеренскихъ прѣстолъ ѿтрьгше се, понѣже оубо
нечьстна прѣстателѣи и скнсателѣи в' сѣмъ образымъ непорочныи
кѣры нашеи ѿтрьгше се, мѣтвы же прѣпѣтыи бгородитѣлице
и стыхъ всѣхъ, и оумьршемъ имъ мнѣше всако и ничесеже
ѿноудь мощи или дѣиствокати, глають неѿбенѣ. нбо такоже хс
тежкь тѣмъ и на иконѣ, зримъ и въ память приходе, такоже
и стын нго ѿгоннми и ѿсплаамн и мѣтвы и мощи и; вбли-
чают се явѣ ѿтоужени ѿ вжишхъ завѣтъ доконца соущѣ.
вплавяють бо ѣлѣккѣи словеса и слышати нехотеть гд, какова
в вьскрєнии некоюлюцимъ провѣща сяддоукемъ, иже и сяддоу-
кен неѣкрижиши и несмыслѣнѣнни.

Ре бо: икстелѣи члн рєннаго камъ бѣмъ глаущинамъ: азъ
нсмь бѣ авраамекъ и бѣ исаакквк и бѣ іаковкв, и бѣ мрѣтвыхъ,
иъ живыхъ. и къ вѣроуцинамъ ре пакы: блѣдѣте, неперадите
в едином ѿ малыхъ снхъ; глаю бо кам, яко аггавы и на небсехъ
кыноу видеть лице ѿца моего, иже и на небсехъ, что твореще
и что глаще, разкѣ в молещихъ се кѣлнхъ мѣтвы и застоу-

павинна къ коу твореще, понеже везоумни соуще, оукоривнѣ соуть похотнищи. сею ради оудовъ тѣмъ моудрый прилична соуть словеса, нхже в стѣхъ вѣмъ рена.

Праведникъ дше, ре, къ роуцѣ бжн. и не имать прикоснути се нхъ моука, нещивани вше къ очню везоумный оумрѣти. и вѣмъ се злоба и сходы ѿ и ѿ пасѣ шкествиѣ скроушени. вни же соуть къ мирѣ. нво прѣ лицемъ чаккѣ лице и моучени коуть. оуновани нхъ весмарѣтна испакнѣ, и малымъ показани ввше, великаа приимуть. яко бѣ искоуен ѿ и вврѣте ѿ до-стоини себѣ. яко злато къ гръниаи искоуен ѿ и къ врѣме по-сѣщенна ѿ вснають. и яко искры по стѣбаню прѣтекоуть. соудеть языкымъ и вблаютъ люми. и вкцрит'се гѣ надъ инми къ вѣкы. нѣ и жидовъ злочестникъни и зѣло злодѣлател'нѣниша паклуют се. онѣмъ ко спѣшна и чьстна, иже глсомъ пррѣ, дхомъ глаше: оумляень коу в градѣ семъ, си рѣчѣ о їерлѣмѣ, мене ради и за двда, отрока моего. сщени же втроци вьскоушени бѣдъ соуще, молахоу ба ѿць сконхъ, тѣхъ ходо-танствомъ оумляень быти.

Непрѣдажѣ на доконца глюще имени твоего ради и неразори завѣта твоего и неѿнами матѣ свою ѿ на, акраама ради къ-злюбленнаго ѿ тебе и за неаака, раба твоего. ѿсоу ни(ак.)пѣснѣ гню нечисти[мь], ѿ ннѣже вьспѣти и глати.

Бавите, дси и дше праведныхъ хѣ, такоже оумирающе ни-чесоже дѣнствовати ѿноудъ дхомъ, зломоудрнѣ по истинѣ и злочестнѣ славице. Сансею же, бжв'номуу пррѣкоу лице не и сщенины и стѣнѣ кости оувкреть некрнѣ стоборьцѣ. и некрѣ-ствомъ мрътвыхъ прикоснувыи се снмъ мрътвыцѣ и вьсмар-дѣвши се праведно паче всоудитѣ. и велии внихъ послѣжит се, вблнчане нечестивыхъ доушною оумрѣциени.

Гѡу оубо нашему рекшоу къ своимъ оученикомъ: елика аще
 скежете на земли, боутъ свезена на небси, и елика аще разрѣшите
 на земли, боутъ разрѣшена на небсехъ — коле до здешнаго ли
 житиѧ шѣмъ обѣщаваетъ, или и по прѣставленнѧ ѡ сего
 живота? и къ нескетарающѧмъ се и вѣженѣмъ приѣтн боуще
 обѣщаніе приѣтн. и толма паче, елико ихъ ради и иже по нихъ
 обѣщаннѡ приѣтн силоу, или не паче к гѡу шшѣше стѣн и сѣѡр-
 твоущіе съ нимъ, много паче и дрѣзновеннѧ приѣше, елико и
 приближеннѧ. тѣлесныи кв шковы по бѣгословномуу глгоу ѡ-
 треше и сѣмоуцаущихъ оумъ вѣрн измѣнше, явѣ оубо яко
 аггласкомуу сповнше се дрѣзновеннѡ.

Тѣм же въ правдоу бѣжна цркви памяти сътворѣтъ стѣхъ
 съвѣше и ѡ начала прѣкмъши. храмы имъ къзвигше, дѣхого къ
 нихъ трѣжоустроуемъ, и славословнѣмъ прославльшаго ихъ га.
 тѣми бо самѣми стѣми бѣи чѣсть принашѣмъ, добрѣ вѣ-
 доущіе, яко иже къ побнымъ равнѣмъ чѣсть явннѧ имать къ
 обѣщемоу вѣцѣ слаоу. и мы оубо, яко вѣроущіе дрѣзновеннѧ
 велнѧ къ боу тѣмъ приѣтн, сѣенныи мѣткы ѡ призывѣмъ
 всега и испрашѣмъ. прѣклетннѧ же и бѣговорѣци яко снѧ всѧ
 и таковаѧ идиною ѡвѣргнѧ, да бледетъ и да соушесловоуѣтъ и
 тако да пондоуѣтъ въ скѣтѣ шгнѧ скоѣго и пламене, игоже
 ражегоше. Hped po tom по лкѣ же црткова миханѣ = Μετὰ
 δὲ Λέοντα ἔβασίλευσε Μιχαὴλ 789, 6.

792, 11 ἐν ἔξορίαις [εἰρηταῖς καὶ πόντος καί] om. M. 367b 5
 въ странахъ заточеныхъ.

793, 12 τῆς Συρίας] 368a 5 аспрѣнцѣи = * τῆς Ἀσσυρίας.

794, 9 τηνικαῦτα] 365b 3 таковаѧ = * τοιαῦτα.

794, 15 [παντὶ τῷ λαῷ] om. M 368a 22.

795, 11 καί] om. M. 368b 23; 795, 3 ὄνειροπολῶν] om. 368b
 26; 785, 9 καὶ διόλωλεν] om. 369a 2.

796, 6 καὶ οὐκ ἀντελάβου αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ] M. 369a 29 —
b 1 add.: разорилъ неси ѿ очищенна него прѣстолю него на
земли покрѣже. оумалилъ неси дѣни крѣмене него. величалъ неси
стоудѣмъ.

796, 10 ἀνωρθώθημεν] M rovněž dodává další citáty
369b 6—9:

и въскрѣни, бѣ, соудѣн приу твою. помени поношенне твою неже
ѿ безоумнаго. и не забодѣн гласа молиткѣ твоихъ. не бо грѣдѣниши
крагъ наши възыде кыноу.

797, 3 κατὰ πρόσβασιν] om. M 369b 28.

797, 5 τῆς κενῆς ἐλπίδος ἀποτιχίαν] M 369b 30 ποροую на-
дежоу погрѣшнѣше — tedy čteno νεῆς m. κενῆς; snad omyl.

797, 15 κατάραξαντα [καὶ διαρκέσαντα χαλεπὸν καὶ δύσοιστον
ἐμφύλιον] (λοιδορίαν καὶ) πόλεμον: takto podle M 370a 10 по-
ношенне и брань.

To jsou tedy případy, kde Lětovník se odchyluje od druhé redakce Georgiovy a tím restituuje první. Ráz těchto odchylek je týž, jako v dřívějším textu kroniky: stručnější zpráva o sedmém církevním sněmu, zato hojnější citáty biblické a obsírnější i vášnivější polemiky proti obrazoborcům a jejich ochránci, Lvu V. Tato obsahová shoda ukazuje zároveň, že tyto „přidavky“ M nejsou původní práce předkladatele; to pak ještě lépe ukazuje jejich forma, totiž sloh otrocky podle řeckých vazeb a řeckého slovosledu napodobený, takže je místy až nesrozumitelný. V bulharském Vremenniku pak těchto „vloček“ není.

Symeonovo pokračování ke Georgiovi v Lětovníku.

Avšak ani ten rukopis první řecké redakce, jehož užil překladatel Lětovníku, *nebyl úplný*. Končil se právě před nastoupením Theofilovým. Věc byla taková, že řecký rukopis překladatelův sice sahal ještě dále, ale další jeho text *nebyla* již kronika Georgiova. Ta sice ještě obsahovala celou vládu Theofilovu a nastoupení Michaela III. a Theodory i synodu r. 843 (de Boor. str. 797—804), ale ten pisář, jenž psal řecký rukopis, námi předpokládaný jako předloha Lětovníku, opustil text Georgiův před nastoupením Theofilovým, a přibral hned Symeona

Logotheta, kdežto v jiných rukopisech řeckých začíná pokračování ze Symeona, jak víme, až Michaellem III. Že je tomu vskutku tak, to vidíme ze srovnání Lětovníku s druhou řeckou redakcí a se Symeonovým textem ve vydání Muraltově. Ani s jedním z nich se Lětovník neshoduje úplně, přece však více s textem Muraltovým.

Poměry jsou tu tyto: 371a 23 εϕφροσινιου — 371a 22 πρηνιμμε je text blízký Muraltovu; 371a 22 — 371b 19 προστυραμμε o výpravě Saracenů proti Cařihradu podobně jako u de Boora 797, 21 εφ' ου — 798, 17 ελανετείνατο; 371 b 19 κβ σεμοϋ — 375a 14 ποβνο podle Muraltova textu; 375a 14 — 376a 6 λουκαβεστβα je poměr asi stejný k obojímu znění (de Boor 799, 10 εραριόσει — 801, 13 πονηρία. Pak opět znění pozdější (Muraltovo), čili jinými slovy od nastoupení Michaela III. je již jenom text Symeonův. Doslovné srovnání tu není možné, protože příslušné řecké rukopisy nejsou podrobněji známy.

M 381a 22 se končí kronika Georgiova a následuje pokračování z Logotheta. Také tuto část jsem podrobně srovnal s řeckým textem, a to s Muraltovým, a shledal jsem, že Lětovník obsahuje t. zv. knihu pátou, t. j. dějiny až do roku 948, pak knihu sedmou, docela kratičkou, podávající výklady kosmogonické, a osmou, podávající stručný výčet panovníků, obě od Symeona. T. zv. šestou knihu Lětovník neobsahuje. V knize té bylo pokračování kroniky až do r. 1071, složené neznámým pokračovatelem, neboť jak viděti již z letopočtu, tato kniha nemohla pocházeti od Symeona Logotheta.

Avšak překladatel Lětovníku překládal z takového řeckého rukopisu, kde tato šestá kniha byla, a vynechal ji tedy. To můžeme snadno dokázati: Na samém konci t. zv. páté knihy (Muralt 849, § 1) v panování Konstantina Porfyrogenneta se praví: τὰ δὲ περὶ αὐτῶν (t. j. o spiklencích proti císaři) πλατύτερα τε καὶ ἐπεξεργαστικώτερα ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπεξηγήσει ἐκθήσομαι. Odkazuje se tedy na knihu šestou, bezprostředně následující. Nepocházejí tudíž tato slova od Symeona samého, který tu právě končil, nýbrž již od jeho pokračovatele. Mohlo by se ovšem namítnouti, že i tato slova napsal Symeon, hodlaje pokračovati, ale smrt nebo jiná překážka že mu vyrazily péro z ruky. Tomu však není tak: Symeon dopsal kroniku právě do

své doby a podle toho, co víme o jeho životě, musíme se domnívat, že rok 948 dosti dlouho přežil (viz zde I, 64 n.). Tato slova tedy pocházejí až z osmdesátých let XI. století. A právě tato slova obsahuje také Lětovnik: M 247b 21 а иже в нѣхъ подро̀бноу сѣдѣланнаѣ, къ прѣжнѣишѣи покрѣсти положимъ.

Víme tedy, jakého rozsahu byl text Symeonův, z něhož překládáno. Ale chceme také vědět, jaké byl redakce. Již jsme vyložili (v II. č. str. 43 n., 55), že redakční poměry řeckého Symeona jsou svrchovaně spleťité a dosud nevyjasněné, že však se slovanského stanoviska rozlišujeme trojí znění této části Symeonovy kroniky:

1. vlastního slovanského Symeona,
2. Symeona v bulharském překladě Georgia, ve Vremenniku,
3. Symeona v t. zv. srbském, v Lětovniku.

Od Muraltova textu se Lětovnik odchyluje v četných místech, ale odchylky ty jsou nepatrné; přece však ukazují, že přímo text Muraltův (Mosq. syn.) nebyl předlohou Lětovniku, nýbrž že tou předlohou byl nějaký rukopis, který byl v těsné souvislosti s Mosq. syn. Srovnávání naše nemohlo zde ovšem očekávat tak věrné shody, jakou nalézáme v otrockém překladu první redakce Georgiovy, a proto i v posuzování odchylek jsme musili býti mírnější než tam, protože přesného řeckého textu tu nemáme. Než i tak nám vysvitl zvláště zajímavý případ, který ukazuje důležitou shodu Lětovniku s Mosq. syn. Tak v M 407a 11 po slovích и константи́на сѣна лѣвока скопѣти (totiž chtěl tak učiniti císař Alexander) čteme hned и константи́на и анастасѣи ѡба брата георгиоуки гл҃емыи. Tato slova a celé další vypravování, sem připojené, se sem vůbec nehodí. Překladatel přeskakuje do vypravování úplně jiného, jež se týká nástupce Alexandrova, císaře Konstantina, syna Lvova. O tom se v textu bezprostředně předcházejícím (Mur. 796 § 2) mluví jako o nezletilém princí. Vypravování ztrácí touto poruchou úplně smysl. Text k němuž bylo přeskočeno, je až na str. 803 § 8, kde se vypravuje, že matka Konstantinova, vdova po císaři Lvu, odstraněná kdysi od Alexandra z paláce, po nastoupení synově se vrátila, a uvedla do paláce Konstantina Parakimomena „a Konstantina a Anastasia“. *Tutéž chybu* nacházíme v řeckém ruko-

pise synodálním, kde uprostřed stránky také písař pokračoval po slově εὐνουσίαι slovem Κωνσταντῖνον. Stalo se to asi tím, že řecký písař obrátil omylem dva listy místo jednoho (194b/196a) a nevšiml si chyby, protože v obou případech je slovo Κωνσταντῖνον, ač ovšem se v druhém míní jiná osoba.

Naproti tomu však je stejně jasné, že Lětovnik z tohoto řeckého rukopisu překládán nebyl, i z té okolnosti, že Mosq. synod. má mezeru (na str. 811 § 5 vydání Muraltova), Lětovnik však toto místo má. Můžeme tak ovšem souditi jen podle M, protože Š je v těchto místech zkomolen (jsou to ony scházející listy). V M tedy je to 410b ř. 8 413a 29. Vypráví se tu o kometě (ἄρκτα ὠπαμάτα), o Ismeriju Logothetu (až po 411a 3), o caru Symeonovi a smrti Alexandrově (411a 23), o vládě Konstantina, syna Lvova, a o dvorských sporech (412b 28), o výpravě Symeonově na Cařihrad a o uzavření míru (413a 23), a konečně o matce císařově (od 413a 23 až po 413b 29). Je to tedy místo velmi důležité a dosti obšírné.

Konečně závěrečný výčet panovníků je v Lětovniku vůbec stručnější než v Mosq. synod., jak označil již Muralt v řeckém textě svého vydání závorkami, a kromě toho sahá jen k Theofilu, tedy právě jen tam, kde také končila Georgiova kronika v řecké předloze překladatelově. Avšak tyto poznatky nestačí a musíme hledati přesnější.

* *

*

Vyšetřme nyní cod. Vaticanus 153³⁾, o němž de Boor zjistil, že zachoval pokračování ze Symeona Logotheta, připojené ke Georgiově kronice, poměrně nejčistěji z Georgiovských rukopisů (srv. zde v č. II. str. 53). Víme již, že text Muraltův (mosk. řec. synodální rkp.) obsahuje jinou úpravu tohoto symeonovského pokračování. To je patrné na první pohled. Příklady:

³⁾ Během tisku II. části tohoto spisu vyšla a do rukou se nám dostala příslušná část cod. Vatic. 153, uveřejněná Istrinem v II. sv. jeho Vremenniku.

1. O Bardovi.

Mosk. syn. (Muralt 737):

Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελεύσει διερχομένοι (μετὰ σκαραμαγγίου ὀξέος εἰς τὸ ὄρολόγιον), καθεζόμενος Δαμιανὸς ἔκεισε, ὁ πατρικίος καὶ παρακοιμώμενος, οὐκ ἐπηγέρθη τιμῆσαι αὐτὸν. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Καῖσαρ ἐθυμώθη λίαν· καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον καὶ συγκαθεστέντος τῷ βασιλεῖ καὶ δακρύνοντος ἀπὸ ὀργῆς καὶ θυμοῦ, ἠρώτησε τὴν αἰτίαν ὁ βασιλεὺς. Ὁ δὲ ἔφη, ὅτι „Τῇ κελεύσει τῆς βασιλείας σου ἤξιώθην τιμῆς μεγάλης, Δαμιανὸς δὲ ὁ παρακοιμώμενος εἰς ὄνειδος ἐμοῦ καὶ τῆς σῆς βασιλείας οὐκ ἐπηγέρθη μοι ἐνώπιον τῆς συγκλήτου.“ Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς Μαξιμιανὸν τινὰ κοιτωνίτην παρ᾽ εὐθὺν προστάττει ἄραι Δαμιανὸν καὶ ἐν τῷ ἐμπορίῳ τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἀπαγαγεῖν, καὶ τοῦτον ἀποκεῖραι ἔκεισε καὶ ποιῆσαι μοναχόν, καὶ προστάξει φρουρεῖσθαι. Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ προβάλλεται Βασίλειος ὁ πρωτοστράτωρ, παρακοιμώμενος. Ἐξηλοτύπησε δὲ ὁ Καῖσαρ τοῦτο ἀκούσας, καὶ ἔκτοτε ἐξίτηται ἀποκτεῖναι Βασίλειον.

2. O Basileiovi (zemětresení a sesazení Fótia).

Mosk. syn. (Muralt 754):

Ἐγένετο δὲ σεισμός (τῇ ἐορτῇ) τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου (μέγι-

Vatic. 153 (Istrin II, 11):

Τοῦ δὲ Καίσαρος Βάρδα ἐν τῇ προελεύσει μετὰ σκαραμαγγίου εἰσερχομένου, ὁ παρακοιμώμενος Δαμιανός, ἐν τῷ ὄρολόγιῳ καθήμενος, οὐχ ὑπανέστη τούτῳ οὐδὲ τιμῆς ὄλωσ ἠξίωσεν. Ὅπερ ἰδὼν ὁ Καῖσαρ καὶ θυμῷ πληγεὶς τὴν ψυχὴν, σύνδακρυς εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον εἰσελήλυθεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, περιδάκρυον θεασάμενος, τὴν αἰτίαν ἠρώτα μαθεῖν. Ὁ δὲ ἔφη, ὅτι „σὺ μὲν, ὦ βασιλεῦ, τιμῆς με ἠξίωσας, ὁ δὲ παρακοιμώμενος Δαμιανὸς ἀτιμία ὑπέβαλε. διερχομένου μου γὰρ ἐνώπιον τῆς συγκλήτου, οὐχ ὑπανέστη μοι, ὅπερ εἰς ὄνειδος μὲν ἐμόν, ἐξουθένημα δὲ τυγχάνει τῆς βασιλείας σου.“ θυμοῦ δὲ πλησθεὶς ὁ βασιλεὺς Μαξιμιανῷ τινὶ κοιτωνίτῃ κελεύει, παρ᾽ εὐθὺν τὸν Δαμιανὸν ἀναλαβόντι, ἐν τῷ ἐμπορίῳ τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἀγαγεῖν καὶ μοναχὸν ἀποκεῖραι, τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὸν πρωτοστράτορα Βασίλειον παρακοιμώμενον προβάλλεται. Καῖσαρ δὲ, τοῦτο ἀκούσας, ζηλοτυπία ἐπλήγη τὴν ψυχὴν καὶ ἐξίτηται τὸν Βασίλειον ἀνελεῖν.

Vatic. 153 (Istrin II, 18):

Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου σεισμός γέγονε μέγιστος,

στος ὥστε τὴν γῆν σείεσθαι) ἐπὶ μ' ἡμέρας (καὶ μ' νύκτας). Ἔπεσε δὲ τότε καὶ ἡ σφαῖρα τοῦ ζώδου τοῦ φόρου, καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἢ ἐκκλησία, ἢ λέγεται τὸ Σίγμα, ὥστε πάντας τοὺς ψάλλοντας ἐκείσε τελευτῆσαι. Λέων δὲ ὁ φιλόσοφος, τυχὼν ἐκεῖ, ἔλεγε τοῖς ψάλλουσι καὶ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐκείσε ἐξελεθῆν τῆς ἐκκλησίας· οἱ δὲ μὴ πεισθέντες αὐτῷ συνετελέσθησαν ἅπαντες. Αὐτὸς δὲ (φιλόσοφος εἰς κίονα) ὑπὸ συστημάτων σταθεὶς μετὰ ἐτέρων δύο ἐσώθη, καὶ ἕτεροι ε' μόνοι ὑποκάτω τοῦ ἄμβωνος.

Φώτιος δὲ ὁ πατριάρχης ἐλθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μέλλοντος αὐτοῦ κοινωνεῖν, τοῦτον ληστὴν καὶ φονέα ἔλεγε καὶ ἀνάξιον τῆς θείας κοινωνίας. Ὁ δὲ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤγαγε τόμον μετὰ Ῥωμαίων ἐπισκόπων, καὶ τοῦτον τοῦ θρόνου ἐξέωσε, καὶ προεχειρίσατο Ἰγνάτιον τὸν ἐν ἁγίοις πατριάρχην τὸ δεῦτερον.

καὶ ἐξεκείνη μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἔν τε νυκτὶ ὁμοίως καὶ ἡμέρᾳ ἡ γῆ διεσειέτο, ὅτε καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος σφαῖρα, τοῦ ἐν τῷ κίονι τοῦ φόρου ἰσταμένου, κατέπεσε καὶ ἡ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐκκλησία τοῦ Σίγμα, ἐν ἧ πάντες οἱ ψάλλοντες συνεχώσθησαν. Λέων δὲ ὁ φιλόσοφος, ἐκεῖσε παρατυχὼν, τοῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὖσιν ἐξελεθῆν συνεβούλευεν. ᾧ μὴ πεισθέντες ἐναπεπνίγησαν ἅπαντες, αὐτὸς δὲ, ὑπὸ τι συστημάτων, τοῦ θανάτου ὑπεξέφυγε μετὰ καὶ ἐτέρων δύο, καὶ ἄλλοι δὲ πέντε ὑποκάτω τοῦ ἄμβωνος διεσώθησαν.

Τοῦ δὲ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐλθόντος καὶ τῆς ἀχράντου θυσίας μεταλαβεῖν βουληθέντος, ὁ πατριάρχης Φώτιος τῆς θείας αὐτὸν ἀπειργε μεταλήψεως, ἀνδροφόνον ἀποκαλῶν καὶ ληστὴν καὶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἀνάξιον. ἐφ' οἷς θυμωθεὶς ὁ Βασίλειος ἐκ Ῥώμης ἐπισκόπους ἐλθεῖν παρεσκεύασε, τόμον ἐπιφερομένους τοῦ πάπα καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, τοῦτον ἐξώθησεν, Ἰγνάτιον δὲ τὸν ἐν ἁγίοις πατριάρχην προεχειρίσατο τὸ δεῦτερον.

3. O cis. Lvu VI. „Moudrém“ a o Symeonovi bulharském.

Mosk. syn. (Muralt 771):

Ἦλθε δὲ καὶ ἀγγελία παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Μακεδονίας, ὅς

Vatic. 153 (Istrin. II, 27):

Ἀγγελία δὲ κατέλαβεν, ὡς ὁ ἄρχων Συμεὼν Βουλγαρίας βού-

ὁ ἄρχων Βουλγαρίας Συμεὼν βούλεται ἐκστρατεῦσαι κατὰ Ῥωμανίαν. Ἡ δὲ αἰτία, ἦν ὠργίζετο Συμεὼν, ἦν αὕτη. Ζαΐτζας ὁ βασιλεοπάτωρ εἶχε δοῦλον ἐννοῦχον ὀνόματι Μουσικόν. Οὗτος ἐφιλιώθη Σταυρακίῳ καὶ Κοσμᾷ, Ἑλλαδικοῖς φιλοχρῆστοῖς καὶ πραγματευταῖς, οἵτινες, πρὸς αἰσχροκέρδειαν ἀρροδῶντες, μεσιτεία καὶ δυνάμει τοῦ Μουσικοῦ διέστησαν τὴν ἐν τῇ πόλει (γενομένην) πραγματείαν τῶν Βουλγάρων ἐν Θεσσαλονίκῃ, κακῶς τοὺς Βουλγάρους διοικοῦντες ἐν τῷ κομμερκεύειν. Οἱ δὲ Βούλγαροι τῷ Συμεὼν ταῦτα ἀπήγγειλαν. ὁ δὲ δῆλα πεποίηκε ταῦτα τῷ βασιλεῖ Λέοντι. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὑπο τοῦ βασιλεοπάτορος κωλυόμενος προσπαθοῦντος τῷ Μουσικῷ, πάντα ὡς λῆρον ἤκουεν.

Μανεῖς οὖν ὁ Βούλγαρος ἐκστρατεύει κατὰ Ῥωμαίων· καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει τὸν Κρινίτην στρατηλάτην κατὰ Βουλγάρων μετὰ ὅπλων καὶ ἀρχόντων πολλῶν τῆς πόλεως κατὰ Συμεὼν. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἐν Μακεδονία, τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι, σφαγέντος τοῦ τε Κρινίτου καὶ τοῦ Ἀρμένη τοῦ Κουρτίκη καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. Ἐκ δὲ τῶν Χαζάρων, οἱ ἦσαν εἰς τὴν ἐταιρίαν Λέοντος, κρατηθέντες καὶ τὰς θῖνας αὐτῶν κοπέντες εἰς

λεται κατὰ Ῥωμαίων στρατεύεσθαι, πρόφρασιν ἔχον τῆς μάχης ταύτην· ἐννοῦχον εἶχε δοῦλον ὁ βασιλεοπάτωρ Ζαΐτζας, Μουσικὸς ἦν ὄνομα ταύτω. οὗτος συνεφιλιώθη ἀνδράσιν ἐμπορικοῖς καὶ φιλοκερδέσι καὶ φιλοχρῆστοῖς, ἔξ Ἑλλάδος οὔσι, Σταυρακίῳ τε καὶ Κοσμᾷ. οἵτινες, μαντεία τοῦ Μουσικοῦ κερδαίνειν βουλόμενοι, τὴν μετὰ Βουλγάρων πραγματείαν ἐν τῇ πόλει ἐν Θεσσαλονίκῃ μετέστησαν, κακῶς κομμερκεύοντες τοὺς Βουλγάρους. τῶν δὲ Βουλγάρων, ταῦτα τῷ Συμεὼν ἀναγγειλάντων, αὐτὸς δῆλα ταῦτα τῷ βασιλεῖ κατέστησε Λέοντι. ὁ δὲ πάντα ὡς λῆρον ἐλογίζετο τῇ πρὸς τὸν Ζαΐτζαν προσπαθείᾳ νικώμενος.

Μανεῖς οὖν ὁ Συμεὼν ἦρε κατὰ Ῥωμαίων τὰ ὅπλα. ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Κρινίτην ἐξαποστέλλει κατ' αὐτοῦ, στρατηλάτην ἄντα, λαῶ πολλῷ καὶ ἄρχουσι καθοπλίσας αὐτόν. συμβολῆς δὲ γενομένης ἐν Μακεδονία, ἡττῶνται Ῥωμαῖοι, καὶ κατασφάττονται αὐτὸς τε ὁ Κρινίτης καὶ Ἀρμένιος Κουρτίκης καὶ ἄλλοι πολλοί. ἐπεὶ δὲ καὶ Χαζάρους κατέσχεν ὁ Συμεὼν, τῶν ἐκ τῆς ἐταιρείας τοῦ βασιλέως Λέοντος, τὰς αὐτῶν θῖνας ἀποτεμών, εἰς αἰσχύνῃν Ῥωμαίων ἐν τῇ

αἰσχύνῃν Ῥωμαίων, ἐν τῇ πόλει παρὰ Συμεῶν ἀπεστάθησαν· οὗς ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλε Νικήταν τὸν ἐπιλεγόμενον Σκληρὸν μετὰ δρομῶνων ἐν τῷ ποταμῷ Δανουβίῳ δοῦναι δῶρα τοῖς Τούρκοις καὶ πόλεμον κινήσαι κατὰ Συμεῶν. ὁ δὲ, ἀπελθὼν καὶ συντυχὼν ταῖς κεφαλαῖς αὐτῶν Ἄρπάδῃ καὶ Κουσάνῃ, καὶ συνθεμένων πολεμῆσαι, λαβὼν ὄψιδας, ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν διὰ τῆς θαλάσσης ἀπέστειλεν Εὐστάθιον πατρίκιον καὶ δρουγγάριον τοῦ πλωῖμου, Νικηφόρον δὲ πατρίκιον τὸν Φωκᾶν καὶ δομέστικον μετὰ τῶν θεμάτων ἀπέστειλε διὰ γῆς, καὶ εἰσῆλθε μέχρι Βουλγαρίας.

(773) Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὴν εἰρήνην ἀσπαζόμενος, μετὰ τοῦτο ἀπέστειλε Κωνσταντινάκην κουαίστωρα πρὸς Συμεῶν τὰ περὶ εἰρήνης συμβουλευόντα· Συμεῶν δὲ, τὴν κατ' αὐτοῦ κίνησιν διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης μαθὼν, ἐν φρουρᾷ κατακλείει τὸν κουαίστωρα ὡς ἐπὶ δόλῳ ἔλθόντα. Περάσαντες οὖν οἱ Τούρκοι, τοῦ Συμεῶν ἐπὶ τὸ στράτευμα Φωκᾶ ἀσχολουμένου, ἤχηματώτευσαν πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν. Ταῦτα μαθὼν Συμεῶν κινεῖται κατὰ Τούρκων· οἱ δὲ ἀντιπεράσαντες συμβάλλουσι πόλεμον μετὰ Βουλγάρων, καὶ τρέπεται Συμεῶν μόλις διασωθεὶς ἐν τῇ Δίστρα. Οἱ

πόλλαι ἀπέστειλεν. οὗς (ἰδὼν ὁ) βασιλεὺς καὶ θυμοῦ πλησθεὶς, (Νικήταν τὸν ἐπιλεγόμενον) Σκληρὸν ἐν τῷ (Δανουβίῳ ποταμῷ) μετὰ δρομῶνων ἐξέπεμψε δοῦναι δῶρα τοῖς Τούρκοις, ὥστε τὸν Συμεῶν καταπολεμῆσαι. ὁ δὲ, τούτοις συντυχὼν καὶ πείσας κατὰ Συμεῶν ὄπλα ἄρασθαι, ὁμήρους λαβὼν παρ' αὐτῶν ὡς βασιλέα ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης διέγνω Βουλγάρους πολεμῆναι καὶ διὰ μὲν θαλάσσης Εὐστάθιον δρουγγάριον ἀποστέλλει, διὰ γῆς δὲ τὸν πατρίκιον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν, δομέστικον τῶν σχολῶν μετὰ τὴν τελειτὴν Ἀνδρέου γενόμενον.

ὦν μέχρι Βουλγαρίας καταλαμβάντων, ὁ βασιλεὺς τὸν κουαίστωρα Κωνσταντινάκην πρὸς Συμεῶν ἐξαπέστειλεν, ἔτι τὴν εἰρήνην στέργων καὶ βουλόμενος πείσασθαι πρὸς αὐτόν. ὁ Συμεῶν κατασχὼν ἐν φρουρᾷ κατακλείει, δόλῳ πρὸς αὐτὸν ὑποπτεύσας παραγενέσθαι. τοῦ Συμεῶν οὖν ἐπὶ τὸ στράτευμα Νικηφόρου ἀσχολουμένου, πᾶσαν τὴν Βουλγαρικὴν ἐληΐσαντο γῆν. ὁ Συμεῶν ἐκμαθὼν κατὰ τῶν Τούρκων ἐτρέπετο. οἱ δὲ ἀντιπεράσαντες πόλεμον πρὸς Βουλγάρους συμβάλλουσι καὶ νικῶσι τούτους κατὰ κράτος, ὡς μόλις τὸν Συμεῶν ἐν τῇ Δίστρα περισω-

δὲ Τοῦρκοι ἠτήσαντο τὸν βασιλέα ἀποστείλαι καὶ ἀγοράσαι τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Βουλγάρων· ὁ δὲ καὶ πεποιήκεν, τοὺς πολίτας ἀποστείλας ἐπαγοράσαι αὐτούς.

θῆναι. ἠτήσαντο οὖν οἱ Τοῦρκοι τὸν βασιλέα τοὺς αἰχμαλώτους Βουλγάρους ἀνήσιασθαι. ὁ δὲ καὶ πεποιήκε, τοὺς πολίτας ἐξαποστείλας εἰς τὴν τοῦτων ἐξ- ὄνησιν.

4. O Adrianopoli za Symeona:

Mosk. syn. (Muralt 805).

Τοῦ δὲ Βουλγάρου Συμεὸν τὴν Θράκην (πάλιν) ληΐζομένου (ἐν φροντίδι οὔσης τῆς Λυγούστης καὶ τῶν ἐν τέλει, ὅπως αὐτὸν τῆς ἀλαζονείας παύσωσιν), ἠτήσατο Ἰωάννης ὁ Βωγᾶς γενέσθαι πατριάρχως, ὑποσχόμενος ἀγαγεῖν κατ' αὐτοῦ Πατζινάκους. (Τῆς αἰτήσεως δὲ τυχὼν) δῶρά τε λαβῶν (εἰς τὴν Πατζινάκων χώραν) ἀπήει καὶ (δὴ) ὁμήρους ἐκεῖθεν λαβὼν ἤγαγε ἐν τῇ πόλει, συνθεμένων τῶν Πατζινάκων διαπερᾶσαι καὶ τὸν Συμεὸν καταπολεμῆσαι.

Παρεγένετο δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ Ἀσώτιος, ἀνήρ ἐπὶ ῥώμῃ ὀνομαστότατος, υἱὸς (ὄν) τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, ὃν φασιν σιδηρᾶν ῥάβδον ἐκ τῶν ἄκρων ἐκατέραις χερσὶ κρατοῦντα τῇ ὑπερβαλλούσῃ ἀλκῇ διακάμπειν καὶ πρὸς τὸ κυκλινὸν σχῆμα μετάγειν, τῆς ἀντιτύπου τοῦ σιδήρου φύσεως τῇ βία τῶν χειρῶν ὑπικούσης. ὃν παραγενόμενον μετὰ πολλῆς τιμῆς ὑποδέξατο, καὶ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἐξέπεμψαν.

Vatic. 153. Istrin II, 42):

Τοῦ δὲ Βουλγάρου Συμεὸν τὴν Θράκην πάλιν ληΐζομένου ἐν φροντίδι οὔσης τῆς τε Λυγούστης (t. j. Zoe) καὶ τῶν ἐν τέλει, ὅπως αὐτὸν τῆς ἀλαζονείας παύσωσιν, doslovně tak ve Vatic. od ἠτήσατο až po καταπολεμῆσαι.

Παρεγένετο . . . . . až po φασιν stejně.

. . . . . σιδηρᾶ ῥάβδω ἐκ τῶν ἄκρων ἐκατέραις κρατοῦντα χερσὶν . . . . . ostatek stejně.

Σεπτεμβρίῳ δὲ μηνί, ἰνδικτιῶ-
νος γ', Παγκρατούκας ὁ Ἀρμέ-
νιος τὴν Ἀδριανούπολιν τῷ Συ-
μεῶν παρέδωκε.

Historie Adrianopole chybi
u Mur.

Μετ' οὐ πολλὸν δὲ ἀπεστάλη
Βασίλειος πατρίκιος (καὶ κανί-
κλειος καὶ Νικήτας πρωτοσπα-
θάριος ὁ Ἑλλαδικὸς παρὰ Ζωῆς)
μετὰ δώρων πολλῶν, καὶ ἀντι-
παρέλαβεν αὐτὴν (πάλι).

5. O výpravě Rusů na Cařihrad r. 941 za Romana I. Lakapena.

Mosk. syn. (Mur. 841):

Ἰουνίῳ δὲ μηνί ἰα' κατέπλευ-
σαν οἱ Ῥῶς κατὰ Κωνσταντινου-
πόλεως μετὰ πλοίων χιλιάδες ι'.

... . παραδέδωκεν,
ἥτις τὸ πρὶν μὲν Ὀρρῆσιᾶς ἐκα-
λεῖτο ἐξ Ὀρρῆστου υἱοῦ
Ἀγαμέμνονος, ὅς, ζήλω δι-
καίῳ διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα
Κλυταιμνήστρας δολοφονίαν ταύ-
την σὺν Αἰγίσθῳ ἀπεκτονώ-
σαν ἐκμέμνηεν, καὶ ἐν τῇ συν-
ελεύσει Ἐβρου, Ἄζου τε καὶ
Ἀρτάκου, τῶν τριῶν ποταμῶν
γε λουσάμενος, τῆς νόσου ἀπήλ-
λαται. ἔνθα ταύτην οἰκοδομήσας,
ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι κέκληκεν.
Ἀδριανὸς δὲ Καῖσαρ, εὐ-
κρίστοις ἐρύμασιν αὐτὴν μεγαλί-
νας, πόλιν Ἀδριανοῦ μετακέλη-
κεν. αὕτη τρίτης ἡμέρας παρὰ
ἄνδρὸς εὐπετοῦς ἐν διόδῳ Φι-
λιππουπόλεως σταδίαῖται, ἠγκα-
λισμένη ὄρει τῷ Αἴμῳ, παρ'
ᾧ οἱ τρεῖς ποταμοὶ σγάγγειαν,
οἷον συμβάλλετο ὄμβριμον ὕδωρ.

Μετ' οὐ τὸ πολὺ ... atd. stejně.

Vatic. 153 (Istrin II, 60):

Ἰουνίῳ δὲ μηνί ἔνδεκάτῃ τοῦ
μηνὸς ιδ—ης ἰνδικτιῶνος κατέ-
πλευσαν οἱ Ῥῶς κατὰ Κωνσταν-
τινουπόλεως μετὰ πλοίων χίλι-

Ἀλεστιάη δὲ κατ' αὐτῶν μετὰ τριήρων καὶ δρομώνων, ὅσα καὶ ἔτυχον ἐν τῇ πόλει, ὁ πατρίκιος Θεοφάνης ὁ παραδυναστεύων καὶ πρωτοβεστιάριος.

Καὶ τὸν τε στόλον προεπιτρέψας τε καὶ ἐτοιμασίμενος καὶ νηστεία καὶ δάκρυσιν ἑαυτὸν κατοχυρώσας ὡς μάλιστα, τοὺς Ῥῶς προσεδέχετο, καταναυμαχῆσαι μέλλων αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ ἐκείνοι κατέλαβον καὶ πλησίον τοῦ Φάρου ἐγένοντο (οὗτος πρὸς τῷ τοῦ Εὐξείνου πόντου στόματι παρεδρεύων), ἐν τῷ Ἱερῷ λεγομένῳ ἀθρόον τούτοις ἐπέθετο.

αὐδων δέκα, οἱ καὶ δρομίται λεγόμενοι, οἱ ἐκ γένους τῶν Φράγγων καθίστανται. Ἀπεστάλη δὲ κατ' αὐτῶν μετὰ τριήρων καὶ δρομώνων, ὅσα καὶ ἔτυχον ἐν τῇ πόλει, ὁ πατρίκιος Θεοφάνης ὁ παραδυναστεύων καὶ πρωτοβεστιάριος.

Καὶ τὸν τε στόλον προεπιτρέψας τε καὶ ἐτοιμασίμενος καὶ νηστεία καὶ δάκρυσιν ἑαυτὸν κατοχυρώσας ὡς μάλιστα, τοὺς Ῥῶς προσεδέχετο, καταναυμαχῆσαι μέλλων αὐτούς. ἐπεὶ δὲ ἐκείνοι κατέλαβον καὶ πλησίον τοῦ Φάρου ἐγένοντο — Φᾶρος δὲ καλεῖται ἀρίδριμά τι, Εὐξείνου Πόντου στόματι παρεδρεύων, ὅς κατὰ ἀντίφρασιν κέκληται κακόξεινος γὰρ διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν ἐκεῖσε ληστειῶν πρὸς τοὺς ἐπιξενωμένους καταδρώμας οὓς, ὡς φρασιν, ἀνελῶν Ἡρακλῆς καὶ ἀδείαν τυχόντες οἱ παροῦται τούτων Εὐξείνου ἐπωνόμασαν — ἐν τῷ Ἱερῷ λεγομένῳ ἀθρόον τούτοις ἐπέθετο, ὃ τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφε διὰ τὸ, τῶν τῆς ἀγοῦς πλωτήρων ἐκεῖσε ἐρχομένων, αὐτόθι ἀνιδρῦται ἱερόν.

Καὶ δὴ πρῶτος τῷ οἰκείῳ δρομῶνι διεκπλεύσας, τὴν τε σύνταξιν τῶν Ῥωσικῶν πλοίων διέλυσε καὶ τῷ ἐσκευασμένῳ πυρὶ πλείστα κατέφλεξε, τὰ λοιπὰ δὲ ἐστρέψατο εἰς φινγὴν, ᾧ ἀκολού-

Ostatek stejně jako ve Vat.

θως καὶ λοιποὶ δρόμωνες καὶ αἱ τριήρεις ἐπεκδρομοῦσαι τελείαν εἰργάσατο τὴν τροπὴν. καὶ πολλὰ μὲν πλοῖα κατέδυσαν αὐτανδρα, πολλοὺς δὲ ζῶντας συνέλαβον. οἱ περιλειφθέντες οὖν εἰς τὸ τῆς ἀνατολῆς μέρος, εἰς τὰ Σγόρα λεγόμενα, καταπλέουσιν.

Srovnání obojího řeckého textu ukazuje, že podkladem obou byl jeden, společný základ, t. j. originální text Symeona Logotheta: výběr a postup připomínaných událostí je v obou textech týž a také uvnitř jednotlivých událostí jeví se shoda ve vpravování. Také výrazy jsou často doslovně stejné, a to i některé zvláště charakteristické, jako *σαραμάγγιον*, *κομμεοκεύειν* a j. Nejednou (viz zvl. př. 4. a 5.) celé odstavce obojího textu se shodují doslovně.

Ale přes to nelze říci, že by jeden z těchto textů byl opisem druhého, nebo že by oba byly jen opisy téže předlohy. Tomu odporují četné drobné *rozdíly* mezi nimi. Pokud se týče *obsahu*, text Muraltův (Mosk. syn.) neobsahuje některé detaily textu Vatic. 153, jimiž pochopení událostí se usnadňuje, zokrouhluje; ba, větší stručnost textu Mur. vede někdy skorem až k nejasnosti. Zejména pak Mur. neobsahuje *reminiscenci antických*, jimiž autor textu Vatic. rád dokládá svou učenost (Orestes a báje o zavraždění Agamemnona, císař Hadrian, Herakles, Argonauti, Pontos Euxeinos—Axeinos); rovněž nemá Mur. některých podrobností zeměpisných (př. 4. popis polohy Hadrianopole) a národopisných (př. 5.: Φράγγοι = Βάραγγοι). Celkem je tedy text Mur. stručnější, kratší a také prostší, jednodušší, než text Vatic. 153. Tento obsahový poměr mezi nimi se potvrzuje též jejich poměrem *formálním*: také v tomto směru pozorujeme u Mur. větší jednoduchost, řekli bychom, větší výrazovou skromnost, kdežto Vatic. vyjadřuje se „spisovněji“ a „klassičtěji“; jmenovitě Mur. nemá některých participiálních složitějších konstrukcí a některých abstraktních výrazů Vatic.

Rukopis Mosq. Synod. 252 pochází ze stol. XII., jak dosvědčují chronologické zápisy na jeho konci, vedené až do roku 1143 (viz popis jeho v Muraltově předml. k vyd. XX.),

kdežto Vatic. 153 je ze stol. XIII. (viz jeho popis u de Boora, praef. XXXV). Jak s tímto poměrem stáří srovnati jejich poměr textový? Větší prostota cod. Mosq. mohla by a priori býti v souvislosti s jeho větším stářím, neboť je to věc právě u středověkých kronik častá, že rukopisy pozdější (v tomto případě Vatic. 153) jsou mnohomluvnější než jejich střídmější předchůdci. Ale v tomto případě nemůžeme podobně mysliti, že by text Vatic. byl amplifikací textu Mosq. Naopak, vzpomnuté rozdíly můžeme pochopiti jen tak, že nějaký neznámý upravovatel, patrně prostý mnich, když opisoval dílo vzdělaného a učeného Symeona Logotheta, pocítoval potřebu — jeho učený obsah zjednodušiti a jeho sloh, vyspělý četbou řecké literatury, přiblížiti skromnější, lidovější mluvě své. (Srv. k tomu, co zde řečeno o osobnosti Symeonově v č. I. str. 63 n.). Toto zjednodušení stalo se nejpozději v první polovici XII. století; nechceme tvrditi, že je vykonal sám písař Mosq. syn. Rozhodně pak z toho plyne, že cod. Vatic. 953 jest jenom opis (a to dosti věrný) nějaké ztracené starobylé předlohy, která zachovávala symeonovský text přesněji. Jinými slovy, Vatic. 153, ač mladší, obsahuje *starší text*, nežli Mosq. syn.

Srovnajme nyní s tímto výtěžkem *slovanský text Logotheta*.

Př. 1. Sym. Log. I 185a (Vyd. Srezn. str. 106.): Ѡардѡ же кесарѡ на прѡнехоженіе нѡегда ѡдѡриѡ съ скарѡмангѡемъ оукеѡ оу члѡсника, сѡдѡ Даміѡнѡ, патрѡикѡ и паракимѡменѡ, не припѡкиже сѡ почкѡсти его; се же видѡкѡкѡ, кесарѡ разриѡкѡ сѡ вел'ми; кѡшѡнѡ же емѡ къ Златѡи триклѡнѡ и сѡнѡ съ цѡремъ и сѡкѡзѡиѡ ѡ цѡрѡсти и гѡкѡка, кѡкѡроѡи кѡнѡ цѡркѡ; онѡ же рече, ѡко „пѡкѡлѡнѡемъ цѡрѡтка ти сѡнѡкѡ сѡ чкѡсти кѡнѡцѡ, Даміѡнѡ же паракимѡменѡ къ понѡнѡеніе мѡкѡ и трѡемѡ цѡркѡ не припѡкиже ми сѡ прѡкѡ колѡры. Разриѡкѡкѡ же сѡ цѡркѡ, Маѡиміѡнѡ икѡкѡ емѡ постѡпаѡкѡ кѡнезаѡнѡ пѡкѡлѡ кѡзѡати Даміѡнѡ и къ мѡнастиѡркѡ стѡго Мѡманѡта ѡкѡети и тамѡ остриѡи и сѡтворѡити мѡнѡха, и пѡкѡлѡ бѡюсти его. Бѡ тѡкѡ же Дѡкѡ поставѡкѡетѡ Кѡсѡлѡ прѡтоѡстрѡтора паракимѡмена. Зѡвидѡкине же емѡ кесарѡ, тѡ оуслѡшѡкѡ, и ѡтолѡ некаѡне оубѡити Кѡсѡлѡ.

Рѣ 2. Sym. Log. l. 194b (vyd. Srezn. s. 111): въ же трѣхъ
 кѣлмкъ къ днѣ стго Полиевкта, яко третн сѧ земли за м.
 дни и м. ноцин. Падѣ же тогда и сѣко звѣра, стожаго на
 трѣгокиши, и прѣтѣхъ бѣхъ црковъ, зокомнн Сигма, яко
 късѣмъ пощѣимъ къ неи скончатисѧ. Аѣкъ же философъ, при-
 лшчик сѧ тамо, изыти не цркке пощѣимъ глааше късѣмъ
 сѣщѣи тамо: они же, не послѣшакше его, скончашѧ сѧ късн;
 сам же философъ, оу ставша по сѣквдомъ иѣккымъ ставъ, спасе
 сѧ съ двѣма дрссѣма, и дрссѣи на тѣчѣхъ по амкономъ.
 Фотѣ же патрїархъ, принѣшѧ цркви къ црковъ и хотѣшѧ при-
 частити сѧ, начатъ разбонника и оубѣицѧ нарицати его и
 недонна вѣтѣвномъ причащѣию. Съ же, разгнѣвак сѧ, посла
 къ Рн и принесе свитокъ съ епкн Рискыми, и того съ прѣ-
 стола своего сѣгна, и остави иже къ стѣхъ Игнатѣ патрїарха
 второе.

Рѣ 3. Sym. Log. l. 203b (vyd. Srezn. str. 116): Принде же
 цркви късѣтъ ѿ коеводы Македонскаго, яко князь Българ-
 ский Симеонъ хощеть коевати на Гръкы. Бина же, еж же ради
 гнѣвааше сѧ Симеонъ, вѣ си: Заоудѧ каслопаторъ имѣше
 скопца раба, имѣне Мшенка: съи саюби сѧ съ Ставракѣимъ и
 Ксзмож, Слѣскымаи сребролюбци и кшнѣци, таже, на лнхонманѣ
 къзвращѣа, ходатаиство и помощѣю Мшенковож прѣлажншѧ
 къ Цриградѣ Българекѧмъ кшпаѧ къ Солднъ, залѣ
 Българы обыващѣ къ кшмерѣкѣи. Българе же Симеонъ то къзвѣ-
 стишѧ: онъ же якѣ сътворн цркви Аѣкс сѧ: црѣ, же, васи-
 лопаторѣ къзвранѣемъ, помагашцоу Мшенкѣ, късѣ яко владини
 послѣшааше.

Разгнѣва же сѧ, Симеонъ коева на Гръкы: и оуѣдѣвѣ
 се, црѣ посла Кринита коеводѧ на Българы съ орѣжѣемъ и ко-

лкры мнѡзѣми. И краи кыши къ Македонїи, разкїени кыши Гръци, оубїенѡ кыши Крїнїтїю и Коур'тїю и прочїи кѣсѣмъ; ѿ Ховар же, иже кѣхѡ (vypuštěno ѣс тїу ѣтаοίαν Λέοντος), храврѣшии ѡти кыше и ѡскчени рѣцѣ кѡно и носовы, на срамотѡ Гръкомѡ къ Црѣи гра ѿ Симѡна послани кышѡ. Сї же видѣкѡ црѣ и разгѣкѡв'сѡ, посла Никїтѡ, патриѡмаго Скаира, къ ладїи на рѣкѡ Дѡнавѣ дати дары Бжгремѡ и на краи подвижѣти ѡ на Симѡна. Он' же шѣ и кесѣдовакѡ кефаламѡ ѡ Прїпадїю и Косаїю и оубѣцѡв'ши сѡ намѡ коекати, кѡземѡ талїшкы, прїидѣ къ Црїгра. Црѣ же пакы по мїрю посла Екстафїа, патриѡкѡ и дрѡн'гарѡ водныѡ конскы, Никифора же Фавкѡ, и патриѡкїа и доместїка, посла сѡ чїнокы по сѡши: и кѡнїдѣ къ Балгары.

Црѣ же, мїра любѡ, по сї посла Костантїна кїакїєстора къ Симѡнѡ, иже о мїрѣ сѡкѣцѡкажїра. Симѡнѡ же, еже на нь прїшестїє по сѡши и по мїрю видѣкѡ, затвори къ тїмнїци кїєстора, ико лѣстїѡ прїцїпа. Прѣшїе же Бжгре, Симѡнѡ в концѣ фвчїнкѡ оубрѡжнѣжїрѡ сѡ, поплѣнїшѡ кѣсѡ Балгар'скѡ землѡ. Се же оубѣдѣкѡ, Симѡнѡ покїже сѡ на нѡ; онї же, прѣшїе, сѡставїшѡ краи сѡ Балгары. И побѣждѣнѡ кыкаеть Симѡнѡ, едѡ оустѡакѡ къ Дрѣстрѣ. Т'ср'ци же, иже и Бжгре (toto je glossa p̄ekladatelova), просїшѡ црѡ послати и кѡнїти плѣнныѡ Балгары; еже и сѡтвори црѣ, Црѡгражѡны послѡкѡ некѡнїти ѡ.

Рѣ. 4. Sym. Log. l. 222b (vyd. Srezn. str. 126—127): Балгарскомоу же црѡ Симѡнѡ Θρα пакы плѣнѡжїшоу, къ попечени бѣ авгѡста и болѣре, како сверѣпетѡ его оутѡлїти, просї же Іѡанѡ Бога, еже быти патриѡкїє, оубѣцѡ сѡ прївести на нь Печенѣжы. Прошїе же полѡчїнкѡ, кѡземѡ дары, стїдѣ къ Печенѣжы-

склѣ странѣ; и оубо, талники вѣзе ѿтѣдѣ, приведе къ Цригра, оубѣщавши сѣ Печенѣгомъ прѣити и ратокати Симеона.

Прѣиде же и Исотѣ къ Цригра, мѣ къ крѣпости нарочитѣ, снѣ сын князя нхъ, евоже глахъ желѣзнь жезлъ за оба края емаща рѣкама и прѣмногѣ сплѣхъ свѣдѣща и крѣгловобразно творѣща, вкразѣ желѣзномѣ пѣжди рѣчнѣи повнѣдѣши сѣ; ево прѣиша съ многѣхъ чѣстѣхъ къспрѣдѣшъ и пакы къ своѣхъ ѿпоустинѣхъ странѣ.

Сѣтекрѣа же мѣца индикто ѿ. Панкрѣстоука Арменинь прѣдаде Симеонѣ ѿдрѣнкъ. Не по мнѣшк же посланъ бы Василѣе, патрикѣи и каникаѣи, и Инкита прѣтосендарѣе ѿ Зом црицѣ и къзашѣ ево пакы.

Рѣ. 5. Sym. Log. l. 248a/b (vyd. Srezn. str. 140—141): Къ дѣ же индиктнонь мѣца Іоуѣа донашѣхъ Роуѣен на Црига съ десѣтymi тысящѣхъ ладѣами. Посланъ же бы на нѣ съ корабми и ладѣами, елнкы приключишѣ сѣ къ градѣ, патрикѣе Теофа и прѣтокѣстинарѣ; и ра направак и прѣоубротвѣвак и посто и сѣззѣами себе оубѣрѣдѣкы, ожидалше Рѣсен на вон. И понеже они прѣидоша и влѣзѣ фаросѣ къшиѣ, сѣи оубѣ Евкениононтекаго оубѣтѣа сын, къ зовомѣмъ Геро направѣно нападе на нѣ.

И оубо прѣкын съ своѣхъ ладѣхъ исплѣвѣ, пакѣкъ Рѣскыѣ ладѣи разѣсѣпа и прѣоубротканикѣи огнѣ мнѣвжанина сѣжеже; оставшии же оубѣтрѣмнишѣ сѣ на вѣгѣтко; емоу же къ сѣлѣ и прочѣи корабми и ладѣам прѣтекше, сѣкврѣшишѣ сѣтворѣшѣ повѣдѣ, и мнѣгкы корабла потопиша съ мѣжми, многы же повнѣшѣ, и мнѣвжанишѣ же живы нехвѣташѣ; оставшии же къ къѣточнѣи странѣ къ Згоры нарицаемоѣ мѣкѣто приплѣшѣ.

Srovnání těchto příkladů s oběma řeckými texty ukazuje bezpečně, že slovanský Logothet reprodukuje nikoli úplnější

a původnější úpravu Vatic., nýbrž zjednodušenou úpravu Mosq. syn. Jsou tu znaky kladné i záporné: po negativní stránce slov. Log. neobsahuje právě to, co tvoří charakteristický znak Vatic., totiž antickou učenost a podrobnější vystižení fakt zeměpisných, národopisných i politicko-historických; po stránce pozitivní pak slov. Log. přesně následuje řecký text Mosq. syn., a shoda mezi oběma týká se i slovosledu. Jednotlivé drobné odchylky (ojedinělá mezera či naopak glossa jako τῆς ἑμεῶν καὶ τῆς βασιλείας) nepadají tu na váhu. Nanovo se tedy potvrzuje to, co zde svrchu bylo řečeno (č. II. str. 44 n.), že totiž řeckou předlohu slovanského Logotheta máme v textu Muraltově a tento že nám nahrazuje částečně ono ztracené či neznámé původní znění kroniky Symeona Logotheta. Tomu ovšem musíme rozuměti ne tak, že by slovanský překladatel Symeona byl překládal přímo z řec. rkpu. Mosq. syn. (Muraltova), nýbrž že jeho předlohou byl rukopis téže redakce, jakou pro Symeonovo pokračování ke Georgiovi máme právě v rkpe. Mosq. syn., totiž red. **zkrácené**.

A nyní se vraťme k symeonovskému textu Lětovniku, a srovnajme tytéž příklady ve znění Vremenniku a Lětovniku.

Př. 1. **O Bardovi.**

Vremennik (Istrin I, 511):

Црю Бардѣ къ проелепсѣ вхо-
дѣщюу емоу къ скараманитѣн,
рекше дроуга гвдовакал сана
скоего, паракимоуменоу Дамна-
ноу, к часовницѣ сѣдѣщюу, (и)и
къставшоу емоу и (ни) почкети
его келми. сего видѣвъ Кесарь
и паростию оуазви си срце, съ
слезами въ златоую полатоу
црѣвоу вниде. Црь же видѣ его
слезна, вины попраша кѣдати.
Кесарь же ре, тако „ти ма, ѡ црю,

Lětovnik (Mosk. I. 387a 18):

Бардѣ же кесароу къ прквыи
приходѣ гредоущоу съ чьстною
скоро въ вродогинѣ, сѣдѣ Да-
мшанѣ тоу патрикии и параким-
оуменѣ, не късташе почкети
его. се видѣвъ кесарь, разгнѣва
се зѣла, и кышкшоу емоу къ
златы трикланк, и сѣдѣ банзъ
црѣа и сльзешоу ѡ гнѣва и
парости, къпроси выноу црь. Он
же ре, тако „Повелѣннѣмъ цртка
ти спобелнѣк выхъ чьсти келнцѣ.

честноу великою сподоби, пора-
кимоумен' же Дамианъ к бес-
честне ма вложи. Проходѣщо
бо ми посредѣ богарскаго скора,
не къста противоу, еже ѣ на
поношение мнѣ, а на оуничеже-
нїе кываетъ црѣкю моемоу“.
царестноу же исполник сѧ, црѣ
МаксимIANOу и ꙗкотоумоу ки-
тонитоу саномъ повелѣ кекерѣ
Дамнана поемше къ кеск стго
Мамонта вкести и мнѣхо по-
стрици к манастири, к тѣже
днѣ старѣишиноу сѣделника На-
силна паракимоуменомъ наре.
Кесар'же, се оуслышавъ, рек-
ностноу оуазви си днѣю и искаше
виноу на Касиана тако оубити
его.

Дамианъ оубѣ и паракимомень
къ поношению мнѣ и црѣвоу ти
неприподвиже се мнѣ прѣ кла-
стели“. Разрѣвав же се црѣ
Маѣимианоу и ꙗкоумоу постел-
никоу акѣ повелѣ къвети Да-
миана и на трѣжищѣ стго Ма-
манта повѣсти и сего истрици
тоу и створити мнѣха и запо-
кѣдати къвети. И къ тѣ днѣ
положенъ бѣ на мѣстѣ ѿго На-
силни протостраторъ, да иеть
паракимомень. Възречкока же
кесарь се слышавъ и ѿтоли
искаше оубити Касиана.

Рѣ. 2. 0 Basileiovi (zemětřesení, Fótios).

Vrem. (Istrin. I, 520):

Къ днѣ же стго Полѣкта
трѣоу бѣ велѣи, и ѿ того днѣ
за м. днѣи в ноци же такожде
и къ днѣи землѧ трѣсаше сѧ,
вданъ и полонникъ в образъ,
на трѣгоу на стапѣ стоа,
спадѣ и стѣи бѣа црѣкы соуци
Сѣгмѣ, в неже вси поюще

Lët. (Mosk. I. 393a 8).

бѣ же и трѣоу съ на днѣ стго
полѣккта великъ, ꙗкоже землѧ
звѣати се къ м. днѣи и ноци
м. Падѣ же тогда и вѣнѣць
идолоу иже на трѣжищи, и
стѣи бѣа црѣкки, ꙗже глѣт се
Сѣгма, ꙗко късѣмъ поющимъ
тоу скончати се. Дѣвкъ же фи-

посоудти кыкше. Левн' же тоу
идеже философъ приподоучикел
к цркви соущимъ изити
велаше. сего не послоушавше,
подавленн быкше и си. самъ,
и к^н по^н которою твердынею ставъ,
смрти изкѣже съ инѣма дѣма,
и инѣ^х ѣ^ж му^н по^н амкономъ
стодаре изкышл.

цркви же в црккв пришедшоу,
прчтыя жрѣткы приати хотѣ-
щоу, патриархъ же Фотин ѿ
бжтвеннаго приатна его ѿгна,
моужа оубицоу нарицла его и
развоиника и прты танны не-
достоинна. тѣмъ сложе(се)мъ
разгнѣка сд Наснаи и из Рима
епкномъ пристрон прити, скп-
токъ послани ѿ папеже, и с
пртла патриаршеска фотна из-
гнавъ, Игнатна же къ стѣ^х по-
стави патриархомъ кторое.

дософъ придоучк се тоу, глааше
поущимъ и к'ѣмъ соущимъ
тоу изити изъ црккв. ѿни же
не послоушавше него, скенъчаше
се вси. Тѣ же философъ на
мраморѣ ставъ на страноу
оуклонъ се, съ инѣма дѣма
сѣсенъ кѣ и ни^н ѣ^ж тѣкмо подѣ
амкономъ.

Фотин же патриархъ, при-
шкнш црѣ в црккв и хотецоу
нмоу причестити се, сего раз-
воиникъ и оубицоу глааше и
недоинна бжкнмоу причещению.
ѿни же разгнѣкавъ се, посла къ
Римъ и принесе писание съ
рим'скими епкпы и сего ѿ прѣ-
стола ѿгна и постави Игнатиа
иже къ стѣхъ патриарха кѣто-
раго.

*Рѣ. 3. О Lvovi VI. a Symeonovi (boj o bulharský obchod:
Maďari).*

Vrem. (Istrin I, 529):

Бѣсть приде, яко Симеонъ,
кнзь Българскыи, хошет на
Греки воєвати, киноу имѣа ш
кромолѣ сен: каженника имѣаше

Lët. (Mosk. I. 398a 17):

Прииде же и кѣсть ѿ кон-
коды македонскѣго, яко кнзь
българскыи Симеонъ хошетъ
коєвати на грѣкскою землю.

раба цркъ ѿцѣкъ Заоуцанъ,
 Моусикъ вѣ имѧ емоу. Дроуж-
 коу створи с моужи коушци и
 прибыткоюбци и златолюбца,
 ѿ Слада соушнѣ, Ставрокию же
 и Козмѣ, иже, ходатанство
 Моусикнекомъ притажана хо-
 таще, с Болгары коуплю тво-
 рити къ градѣ Солоуни пре-
 идоста, люте се мыто емающе
 на Балгарѣ. Балгаромъ же сна
 Семевноу изглакшоу, внѣ сна
 такѣ цркви Левитоу сказа. Си
 же всѧ яко блади вѣкии любе
 ради, юже имаше къ Заоу-
 цаноу.

Разгнѣвакъ же сѧ оубо Семев^н
 кзѧ на Греки впроужие. Цркъ же
 Кринитоу посла ианъ, коеводѣ
 соушю, коѧ многы и болдры
 вѣвроуживѣ емоу. Бою же быв-
 шоу в Македонїи, повѣждени
 кыша Греци, и сѣчени самъ же
 Коринтѣ и Армениинѣ Кор-
 тинїи и инїи же множанше. Ко-

кина же, за нюже се разгнѣва
 Сѣмевнѣ, вѣше сна: Заоуца
 Каслопатворъ имѣше раба скоп-
 ца именовъ Моусика. Сѣ при-
 любн се Ставракию и Козмѣ,
 елладекымъ златолюбцемъ и
 коушцемъ. Иже къ сквернномуу
 прибиткоу зреще, ходатанст-
 вомъ и силоу Моусика оуста-
 кинше иже въ Цринградѣ выка-
 емое коупоканнїе Балгаромъ къ
 Солоуни, без правды ѿ Бал-
 гаркъ въземлюще коумеркъ. Бал-
 гарѣ же Сѣмевноу сна възвѣ-
 тише, вн же такѣ створи сна
 цроу Львоу. Цркъ же ѿ кас-
 лопатора възбранѣемъ, при-
 страстнїи нмоуша къ Моусикоу,
 всѧ снїи яко владыи послуоу-
 шаше.

Разгнѣвакъ же се оубо бак-
 гарьскын князь, поиде на Грк-
 кы. И оувѣдѣвъ сна цркъ, посла
 Кринита стратилата съ впроу-
 жи и вельмоужи многыми на
 Сѣмевна. И рати бывши въ
 Македонїи, повѣждени быше
 Греци, закланоу бывшоу Кри-
 нитоу коеводѣ и Армениноу

зары же іать Семевнѣ, ѿ грн-
дін црѣ Левнта, носы имѣ
издрѣзавѣ, на усрамленіе
Грекомѣ к Костантинѣ гра
посла. Снхъ видѣкъ црѣ, прос-
тню исполникъ сѣ, Никитѣу на-
рицаемаго Склра в рѣкоу Доу-
наевн в лоднахъ, рекомы дре-
монін, дати дани Оугромѣ,
іако да на Семевна в роужнемѣ
воюють. Сѣ же, съ Оугры ке-
сѣдовакъ и оустронк сѣ, на
Семевна в роужне кѣзмоу; дани
же поемше оу ннѣ, къ црѣви
кѣзкрати сѣ. црѣ же в рѣго и
моремѣ изиде на Балгары ко-
екать, моремѣ же дроугарна
(Ѣ)кѣстафина посла, в рѣгомъ же
патрикиа Никифора гламаго
Фокоу, домоетикоу схоломѣ
кыкшоу по смрткни Индрѣекѣ.

Сим же до Болгарскыа страны
дошедшымѣ, црѣ Костантинѣ
нѣкын, саноу коуестерѣ, к Се-
мевноу посла, аще мирѣ люба
и хотѣ любити сѣ с нимѣ. егѣ
Семевнѣ емѣ к темници за-
твори, мнѣши ко прелесть к не-

Корутикоу и прочнымъ кѣкмѣ,
а иже кѣхроу ѿ Хаза рѣ на по-
моци Дѣкоу, ити кыкше и по-
сокы имѣ ѿрѣзавше, на по-
савѣхъ Грѣкомѣ, къ Црѣградѣ
ѿ Семевна послани быше. Снхъ
же видѣкъ црѣ и разгнѣвавъ сѣ,
посла Никитѣу гламаго Жестока
съ коракамы на рѣкоу Доу-
навкскоую, даати дары Тоу р-
кѣмѣ и вранѣ повнгноути на
Семевна. Сн же шѣ и кесѣ-
довакъ съ начелники ѿ Ярна-
доу и Коу с а н оу и вѣкѣцак-
цемъ сѣ имѣ вранѣ створити,
принѣтъ талныкы, прѣиде къ
цроу, црѣ же пакы по морѣу
посла (Ѣ)ѣстадина патрикиа и
Никифора же патрикиа и Фока
дометика съ кѣкми странами
нхъ посла по соухѣу, и кыни-
доше до кыгарскоую землю.

Црѣ же мирѣ любе, по снхъ
посла Квинстантинака кнѣстѣра
къ Семевноу, ѿ мирѣ сѣкѣтъ
творе.

Семевн же, юже на сѣвѣ вранѣ
по морѣу и по соухѣу оувѣдѣвъ,
къ темници затвори кнѣстѣра,

моу пришедишоу. Семевноу^ж на
брань Никифоровоу прилежащоу,
Оугри нашедшоу кю Болгар-
скоюу пакнѣхоу землю. Семевн
же оувѣдѣвъ на Оугры шбрати
сѧ. Си же противоу превредше
брань на Бѣлгары съчеташа и
и повѣдиша Бѣлгары кошню,
яко едва Семевноу къ Де-
рестрѣ вѣкгноути. Оупро-
снша оубо Оугри оу црѣ, да
бы искоупилъ пакнники Бѣл-
гарекыя. тако и створи, Ко-
стантиноградець посла на не-
коупленне ѿ.

яко съ лѣстню пришѣша. Прѣ-
шѣше оубо Тоурци, Сѣмевнъ
же оупражнь се ратоуи воекоу
грѣчьскоюу, пакннше Тоурци
бѣлгарьскоюу землю. Снѧ оувѣ-
дѣвъ Сѣмевнъ, подвиже се на
Тоуркы. Снѧ же прѣшѣше,
брань сътворише на Бѣлгары.
И повѣженъ, бѣ Сѣмевнъ (у-
руštěn řádek o ústupu do
Derstru). Тоурци же даше вѣ-
ннѣ црѣ, послати и искоупити
пакнъ бѣлгарьскыи, иже и
сътвори црѣ, црогражаны поу-
стивъ искоупкати ихъ.

Рѣ. 4. O Adrianopoli.

Vrem. (Istrin I, 545):

Семевноу^ж Болгаринноу Фракню
пакы пакноующоу, в печали соу-
щѣ црци и соущи въ властѣ,
яко да престанеть ѿ лоукав-
ства, проси Іванъ Кога быти
емоу патрикнемъ: „приведоу на
Семевна Печенѣгы“^ч. Прошение
полоучивъ и дары взѣ, к Пече-
нѣжскоюу страноу вниде. І се-
тлан ѿ тоудоу поемъ, прикеде
к Константинк гра, яко сложик-

Lët. (Mosk. I. 407b 6):

бѣлгаринноу же Сѣмевноу Фра-
кню пакы пакноующоу, въ печали
соущи црци и вѣмъ прочнимъ,
яко быше боуство яго оуста-
вилн, проси Іванъ Косгы (!) быти
патрикнѣ, мысле привеести на
къ Печенѣгы. Прошени же
оулоучивъ, дары же взъмъ въ
Печенѣжскоюу страноу штиде.
Ноуко талники ѿтоудоу взъмъ,
приведе въ Цриградъ, шѣщав-

шею сѧ Печенѣгѣ, и прешедше
Дшнѧкъ, на Семѧна кѣкѧти.

Приде тогда къ Константи
гра и Исотин, мужъкъ при силѣ
парочи, снѣкъ сынъ кнѣзъ кнѣземъ,
его глѧхѣу, желѣзна жезла за
шка конца емъ роукама, преимо-
гою силою склонити и на кроутъ
образомъ пре(вѣ)сти, протикоу-
вобразу желѣзномуу родоу ижд-
дею роучною послѣшати. сѧмоу
же пришедшоу, съ многою чѣтню
пришана и пакы къ свою стра-
ноу поустина.

Септекрна мѣца индикти-
вна третнаго Пакра Ирменѧ-
шииъ Ѡдринѣ гра Семѧноу
подасть, иже дрекае ко Ѡрестни-
ликъ гра нарицашѣ ѿ Ѡрѣста,
сна Пгамѣнкъ, и шикъ рвение
праведнымъ, занеже на оца при-
кажет сѧ въроучинию прѣлщени-
емъ оубинствены поать оубикъ(!),
зло разгнѣва сѧ и въ сѣхоженне
Ѡкра, Ирѣза же и Иртакѧ в тре
рѣка коупав сѧ, недоуѣга извы.
Тоу съ гра създавъ, (въ) свое
имѧ наре. Индриан же кесарь

шею се Печенѣгѣмъ прѣйти и
Сѣмѧвна ратовати.

Приде же къ Црнградъ и
Исоть, мужъкъ въ Римѣ наменитъ
(ἐπὶ ῥώμῃ δυναστότατος!), снѣкъ
сынъ кнѣза кнѣземъ, игоже рѣше
желѣзноу палицоу за крае и обѣ-
ма ѧмающа роукама и многою
силою прикѧчѣннемъ развити.
Игоже пришѣша съ многою
чѣстню прише и пакы въ свою
страноу ѿпоустине.

Септекра же мѣца индикто .г
Пакратоу къ Ирменшиъ Ѡдринѣ
градъ Сѣмѧноу прѣдасть.

твѣрдѣмъ и добры създаннемъ
 възвеличѣмъ его, гра Индрианъ
 имѣ емоу наре. та в третѣи оубо
 днѣ ѿ моужа парочита на рас-
 поутѣи ѿ финнока гра стадна
 же шествоуета, вѣа же шествоу-
 юцимъ сѣ горѣкъ Емѣ, ѿноудоу
 г. рѣки смѣнѣша, яко сложѣнѣша
 дождевою водою.

Не по мнозѣкъ посланѣкъ кыста
 Касилѣи и патрикии иже и ка-
 никлии и Никита протоспофарѣи
 Еладикъ Зоню съ дары мно-
 гыми, и преаста пакы Едринъ
 гра.

Не по мнозѣкъ же посланѣкъ бы
 Касилѣи паѣкии и каниклии и
 Никита прѣккѣи мѣченоша Ела-
 дѣинѣи ѿ Зонѣ съ дары мно-
 гыми искоушѣти градь.

Рѣ. 5. О úpravě Rusů na Cařihrad r. 941.

Vrem. (Istrin I, 567):

Ноуна же мѣца ии днѣ дѣ-
 индикъ припаоу Роусѣ на Кон-
 стантинъ градь лоднами ты-
 сѣщѣи иже и скѣди глѣмъ,
 ѿ рода Кларѣжеска соуци-
 намъ. Послан же на нѣкъ трырѣкъ,
 рекше w лѣди, дромоны, еинко
 вѣхоу в Константинъ градь, па-
 трикии фѣофанъ, породнастѣ-
 конь и протовѣстнарии саномъ.

Lët. (Mosk. I. 424b 18):

Юнѣи же мѣца дѣи низъвѣ-
 ше Роусѣи на Константинъ градь
 съ кораблѣи дѣи тысоущѣи. Послан
 же бы на нѣкъ съ вѣкѣми ко-
 рабѣлѣми, еинко прилоуцише се
 къ Цѣриградъ, патрикии Фѣо-
 фанъ.

Кои же лодинкы прѣжде
 оградникъ и оградникъ, потомъ же
 и слезами секе на оуткердикъ,
 Роуен же вжидаше, к лодинахъ
 на на хотѣ ити, некръ стѣкна
 глѣмаго Фору стражница, (к
 неже и вѣтъ влагаемъ и на
 прѣскѣщенне к поци шесткоу-
 щимъ; tato věta není ve Vatic.
 153, a patrně zde slov. překlad
 doplňuje originál). Се наоутрна
 Ёѣѣина Понта, сирѣк Докро-
 родна Понта, стражоу дѣла. с
 прѣложеннемъ имѣ наредно. Зло-
 родны ко, зане частое тоу раз-
 конничѣство на страшны на-
 гнанне, нхъ изен Иракани, яко
 глѣтъ. И тишиноу полоуцикише,
 поутинци се Добродна наре-
 коше. къ Ёро, рекше къ стое
 глѣмо, напрасно носн къзложн.
 Ёже ради дрогоу имѣ приатъ,
 зане скоро лодинами тоу
 приходѣши (ἀροῦς πλωτί-
 σθων!), тоу сѣзда црккѣ.

Къ своен дремени при-
 плоувѣ, пѣкы Русскимъ лодн-
 амъ раздроуши и оустроеномъ

И корабли наредикъ и оуго-
 товакѣ, и постомъ и слѣзами
 секе оградникъ яко наче, на Роуен
 поиде брати се съ ними къ ко-
 рабамъ. И пошеже они прѣидоше
 и близъ фара быше,

съ къ Ёѣѣинскомѣ Понтоу
 къ оустини локѣу къ Ёро глѣ-
 мене, къ незапноу нападе на нѣ.

И оубо сконмъ прѣвѣки ко-
 раблямъ приплоувѣ, ѿ роуеска-
 аго пѣкѣ множаншѣ порази и

^мωγνε много сжже, прок^жже лодн^ж
 обратиш^а на б^жгъ, ꙗколоу^жфъ
 (ἀκολούθησ), рекше посл^ждоу^а(и),
 и прочн дромони и влади по-
 гнавше скершеною створнша
 пов^ждоу. многы же лодна по-
 гравш^а с мо^жжи, многы оуяз-
 виш^а, многы же живы гаш^а.
 вставивши оубо на в^жсточ-
 ною страну, ѿгора (!) г^жлѣмаа,
 припл^жоуша.

оустро^жннѣмъ ωγνε^жмъ мно-
 жаншеи корабле ножеже. Прочн
 же корабле пов^ждоше; имже
 посл^ждоу^жще и прочн корабле
 велнцн потекше съвршеноу
 с^жтворнше пов^ждоу. и многы
 оубо корабле потоннше съ са-
 м^жкми мо^жжи, многы же низ-
 лошише, дроу^жгых же живы^х
 ише. ити же быше (περιλειφ-
 θέντες!) и оубо въ в^жсточною
 страну въ Згоры г^жлѣмыи прѣ-
 вени быше.

Tyto příklady, ze mnohých vybrané, ukazují jasně, že Vremennik má nejen vlastní Georgiovu kroniku, nýbrž i symeonovské pokračování ve zcela jiné redakci než Lětovnik, což ovšem bylo lze již předem očekávat. Z citovaných řeckých textů Vremennik rozhodně souhlasí jen s Vatikánským č. 153; jsou sice i tu malé neshody (a na jednom z uvedených míst Vremennik patrně doplňuje čtení Vatic.), ale celkem shoda je přesná, zasahá až do slovosledu, a pravdu má tedy Istrin, jenž vidí ve Vatic. 153 předlohu této části Vremennika.

Docela jiné však je znění Lětovnika. Srovnání ukazuje, že není možné vidět ve Vatic. 153 korespondující text také pro příslušnou část Lětovnika, jak jsem sám napsal dříve (č. II. str. 5±), nemaje tehdy ještě po ruce úplný text Vatic. 153. Naopak, symeonovská část Lětovnika ukazuje všecy ty výše uvedené charakteristické znaky, které rozlišují text Muraltův od Vatikánského, zejména nedostatek klasických reminiscencí, vypouštění detailů, jednodušší úpravu slohovou a naopak uvedení jmen maďarských vůdců Arpáda a Kusana, jichž Vatic. 153 nemá. Jsou sice také mezi řec. Mosq. syn. a Lětovnikem neshody, jak již bylo naznačeno a bude dále podrobně provedeno v kritickém aparátu, ale ty jsou daleko méně závažné než pod-

statné rozdíly Lětovníku od Vatic. 153. Neshody mezi Lětovníkem a řec. Mosq. syn. vysvětlíme snadno tím, že ovšem Mosq. syn. nemohl býti předlohou překladatele Lětovníku, protože již georgievský text v něm je docela jiného druhu než text P, z něhož překládal původce Lětovníku. Řecký rkp. Mosq. syn. čili text Muraltův nám tedy jen *zastupuje* tu třídu textu symeonovského, připojeného ke Georgiovi, jejímž členem — patrně ztraceným — byl bezprostřední originál Lětovníku, právě tak jako pro vlastní text Georgiův nebyl přímým originálem Lětovníku nám zachovaný rukopis P (Coisl. 305), nýbrž nějaký ztracený opis jeho třídy. A jako tam jsme byli oprávněni srovnávati text Lětovníku s P, tak můžeme i v části symeonovské srovnávati Lětovník s textem Muraltovým, věduce o mezích tuto vytčených, což je také dále provedeno. Pro rozdílnost Lětovníku a Vatic. 153 je také charakteristické, že onen důležitý šev, totiž připojení Symeonova pokračování ke Georgiovi ve vládě Michaela III., je v Lětovníku docela jinak než ve Vatic. 153, kde zase je docela jinak než v druhé redakci Georgiově (de Boor 801 n.):

Vatic. Istrin II 3):

Μετὰ δὲ Θεόφιλον Μιχαήλ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, διενθύνειν καταλαμβάνεται σὺν μητρὶ Θεοδώρῳ τὰ τῆς βασιλείας σκηπτρα. καὶ ἔβασίλευσε σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἔτη δ΄, καὶ μόνος ἔτη δέκα, καὶ σὺν Βασιλείῳ ἔτος ἕν καὶ μῆνας τέσσαρας.

οὗ τὰ τῆς ἐπιτροπῆς ὃ τε πατριζίος Θεόφιλος καὶ Μανουὴλ ὁ πρῶτος μαγίστωρ ἤξιοῦντο, καὶ οὐκ ἐπίπολύ. διαφθειροίσης γὰρ αὐτῶν τῆς ὁμονοίας, κάτεισι μὲν Μανουὴλ ἐκ τοῦ παλατίου, ἐν τοῖς κατὰ τὴν κινστέραν χώροις τοῦ Ἀσπάρου τὴν οἴκησιν ἔχων, ἀποκαταστήσας τὸν ἑαυτοῦ οἶκον μονασταῖς καταγώγιον, πλὴν ὡς σύγκλητος προήρχετο.

Lět. (Mosk. I. 379b 19):

По сѣмъ црѣкскѣ Михаѣлъ съ матерню сконю Θεώφωροу κκ. ѣѣ, единок же κκѣκ ѣѣ. и съ Васнашѣмъ κκѣκ единок.

иже ѿчкскѣ црѣкскѣ приѣмъ, κκѣκно неδѣογѣοκκшннн црѣккн и поѣжнѣο принеснн повоу жрѣтѣкоу доκρѣκ паче приѣжнѣο ѿтρεκѣ, иже ѿ дрѣккнѣοю Θεωφωλοкоу, и κѣρѣдарοκκннѣοю и сѣμнннѣοю и пракоуѣο κκѣκѣοу προηοκѣκδ.

ἡ δὲ Θεοδώρα οὕτως ἦν πιστὴ καὶ ὀρθόδοξος, ὥς, καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἔτι περιόντος, λάθρα τὰς ἀγίας εἰκόνας τιμᾶν τε καὶ ἀσπάζεσθαι. ἦτις τὸ μὲν ἀφ' ἑαυτῆς, τὸ δὲ ὑποθήκη Θεοκτίστου ἐπὶ τοῦ κανικλείου καὶ λογοθέτου τῆς τε ἐκκλησίας καὶ τῆς πόλεως τὸν πατριάρχην Ἰαννῆν ἐξελαύνει⁴⁾, σύντεκνον αὐτῆς ὄντα, καὶ ἐν τῷ Στενῷ περιορίζει εἰς τὸ Κλειδίον λεγόμενον ἐν τινι μοναστηρίῳ. κάκεισε τὸν τοῦ σωτήρος Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν χαρακτῆρα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς θεοτόκους καὶ τῶν στρατιαρχῶν κατιδόν, διωρίσατο τῷ ἑαυτοῦ ὑπηρετίῳ τὰ τούτων ὄμματα διορύξαι. οὗ γεγονότος, μαθοῦσα Θεοδώρα, ζήλω θείῳ κινηθεῖσα, τοὺς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ἐκτυφλῶσαι κινήθη. τούτου δὲ κωλύθέντος τινὰς τῶν δορυφόρων ἐκπέμψασα πρὸς αὐτὸν, διακοσίους λώροις ἐμάστιξεν.

εἰσάγει δὲ τὸν ἐν ἀγίοις Μεθόδιον, μοναχὸν ὄντα, καὶ πατριάρχην ἀποκαθίστησι, πάντας δὲ τοὺς ὑπὸ Θεοφίλου ἐν ἔξορίᾳ παραπεμφθέντας ἐπισκόπους εἰσήγαγε, καὶ πάντας ἐνώσασα τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐκράτινε, καὶ τὴν τῶν ἀγίων εἰκόνων προσκύνησιν ἀνεκήρυξε τῇ πρώτῃ κυριακῇ τῶν ἀγίων νηστειῶν.

V Lětovníku potom následuje obšírný výklad o církevním sněmu (M 380a 10—381a 11) a odstavec o „Apodinaru, sracin-

⁴⁾ O patriarchu Jannovi u de Boora 802, 14.

Θεῶρα же сице вѣше вѣрна и православна, тако же и моужоу ии и еше живоу соушоу, тли стымъ иконамъ поклонати се и почитати. иже правымъ оубв сконмъ, прилегомъ же и насоченнымъ Ѡванктисета и каниклана и логодета изгна же ѿ цркке Ἰωάνна цриградьскаго патриарха и иже съ нимъ соушше, затворникши сего въ Стени, къ Кладимъ сице нарицаемо.

въведе же иже(е) къ стыхъ Меѡодни, мниха соуша, и патриарха оучинни, и ксе иже ѿ Ѡванφила заточеные инокы и еикни събракши, православкноуоу оуткрѡди вѣроу и црквь оуамири къ прквоу ии стыхъ постъ.

ském náčelníku" (M 381a 12—22), čehož ve Vatic. není; naproti tomu k odstavci Vatic. Αἰρετικοὶ δὲ τινες . . . καθὼς ὄρατε, νεκρότητι nenalézáme protějšku v Lětovníku. Oba texty se sblížíjí teprve u slov Ἀποστέλλει δὲ Θεοδόρου κατὰ Κρήτης τὸν Λογοθέτην Θεόκριστον (Istrin 4, 8) — κκ прккоѳю же иεάκω ετάρω ποστα, по κκικηεак правослакии, послал Θεωκτιστα λογοδετα κκ Κρητηκ (M 381a 23; slov. Log. vyd. Srezn. 100).

Ale z hořejšího srovnávání různých symeonovských textů plynou ještě některé poznatky stran překladů *slovanských*. Již dříve jsme poznali, že Lětovník je zcela jiný překlad Georgiovy kroniky než Vremennik, zcela jiný nejen volbou předlohy (redakcí) a dobou vzniku, nýbrž i rázem jazykovým; tento rozdíl je tak veliký, že nelze ani připustiti, že by byl pozdější překladatel Lětovníku znal starší překlad Vremenniku a jím že by si vypomáhal. To ukázalo srovnání v mezích vlastní Georgiovy kroniky (zde č. II. 95—111) i jejího pokračování ze Symeona (ib. 55 n.). Tento soud se znova potvrzuje hořejšími příklady, srovnávajícími Lětovník s Vremennikem. Opět v nich pozorujeme nejen jinou redakci, nýbrž i jiný jazyk, jiný slovosled a zejména také jiný, docela nový překlad; pro nezávislost překladu Lětovníku na Vremenniku by ani tak nesvědčilo to, že četné omyly a anakoluthy Vremenniku nepřešly do Lětovníku — neboť to by se mohlo vysvětlovati pozdějším opravováním překladu; pro tuto nezávislost však bezpečně svědčí to, že v Lětovníku jsou překladové chyby, jichž nenalézáme ve Vremenniku, a to takové, které vznikly chybným čtením (Lět. μοϋζκ κκ Римк иментиκ — ἀνῆρ ἐπὶ ῥώμη ὀνομαστότατος, Vrem. μοϋζκ при сиаκ нарочитк), nebo neporozuměním řeckému slovu (Lět. κρη же κκικше — περιλειφθέντες, Vrem. ωετακшннῆ οϋκω) — tedy přímou, vlastní prací překladatelskou. Tuto nezávislost potvrzuje také fakt, že i tam, kde řecké redakce Vatic. 153 a Mosq. syn. se shodují, Lětovník užívá jiných tvarů a slov než Vrem. (viz př. 4. a 5.).

Podle toho také přirozeně očekáváme, že rovněž jiný překlad než Vremennik obsahuje slovanský úplný překlad Symeona Logotheta, poněvadž rovněž vznikl z jiné řecké redakce než Vremennik. A to se také potvrzuje hořejšími příklady: také slovanský Logothet byl překládán nezávisle na Vremenniku. Ale zejména zajímavé jest, že i mezi *Lětovníkem* a slovanským

Logothetem je právě takový rozdíl, a že tedy i tyto dva překlady, vzniklé celkem z téže řecké redakce (ale ovšem, ze dvou jejích rukopisů), byly pořizovány na sobě nezávisle. Máme tedy vskutku trojí překlad Symeona Logotheta v části od Michaela III. do Romana I. Lakapena, jak bylo výše tvrzeno (II, 55 n.). Nejlépe to osvětlují různé slovanské výrazy za totéž či skoro totéž řecké slovo:

<i>Vrem.</i>	<i>Lět.</i>	<i>Sym. Log.</i>
<i>Př. 1.</i> ἐν τῇ προελεύσει διερχομένου (εἰσερχομένου):		
кѣ проелискъ кѣс-	кѣ прѣвѣн приходъ	на происхожденіе
дѣшѣу	гредѣшѣу	идѣшѣ
κοιτωνίτην κητο-	постѣланикоу	постѣлѣакс
пнтоу		
<i>Př. 3.</i> (συν)εφιλώθη:		
друѣжбоу сткори	прѣлюби се	слюби сѧ
<i>Př. 4.</i> — ὅπως αὐτὸν τῆς ἀλαζονείας παύσωσιν:		
какѡ да престанетѣ	какѡ быше боуиетко	какѡ сверѣшитко нго
ѡ лоукаствѣна	нго оустакнѣн	оутолити
— ἠτήσατο Ἰωάννης ὁ Βωγαῦς γενέσθαι πατριμῖος:		
проси Іванѣ Кога	проси І. Косѣ кѣти	проси же І. Кога еже
вѣти емоу патри-	патрикѣ	кѣти патрикѣ
киемѣ		
— ὑποσχόμενος ἀγαγεῖν:		
прѣвѣдоу	мыслѣ прѣкестѣ	оуѣѣшѣак сѧпрѣкестѣ
<i>Př. 5.</i> τὰ λοιπὰ (πλοῖα) δὲ ἐστρέψατο εἰς φυγὴν:		
прѣкѣ же лодѣн овра-	прѣчѣн же кораблѣ	оставиши же оустрѣк-
тишиѧ на вѣгѣ	пѣкѣроше	лншж сѧ на вѣгѣтко

Zvláště zajímavé jsou rozdíly dvou slovanských textů, vzniklých z téže řecké třídy, totiž Lětovnika a Symeona, při

čemž vynesčaváme ty rozdily, které by mohly býti založeny na řeckých variantech:

Lětovnik:

Рѣ. 1. къ урологу
не вкесташе
вѣлау
сѣдъ канзъ цѣра
ѡ гнѣка и црести
спованнѣ вухъ чкети
прѣ властѣан
акіе
на трѣжниче старо Маманта
повѣсти
и заповѣдати каюсти
положенъ къ . . Васнаше прото-
страторъ, да вѣтъ паракли-
машень
къзривнова

Рѣ. 2. земан зикати се
на трѣжници
цркви, иже глѣтъ се Сигма
прилоучь се тоу
тъ же философъ
на мраморѣ ставъ
съ инѣми дѣлма снсенъ къ
нини . . тѣкло
подъ амьбономъ
сего разбонника и оубницоу
глааше

Sym. Log.:

оу часника
не припокиже сѣ
кел'ми
сѣкнш сѣ црѣлк
ѡ црести и гнѣка
сповѣ сѣ чкети
прѣ волѣры
кънезаанъ
къ монастырѣ с. М.
ѡвѣсти
и повѣлъ каюсти его
поставкаетъ Васнаше протостра-
тора параклимашена (v řec. je
passivum)
закидѣше (v řec. aorist)

трѣсти сѣ земан
на трѣговници
црковъ зовомын Сигма
пришчине сѣ тамо
сам же ф.
оу стагна . . ставъ
спасе сѣ сѣ дѣлма дрѣсѣлма
дрѣсѣн на тѣчѣх
по амьбономъ
начать разбонника и
оубницѣ нарицати его

писанинѣ	скитокѣ
ѿгна	сѣгна
<i>Рѣ 3.</i> кина же, за рѣже се разгнѣка	Кина же, еж же ради гнѣка- аше сѣ
златолюбцемъ	сребролюбци
къ скрънномуу прибиткоу зреще	на лухоманіе къзражца
коупованинѣ	коупла
без правды ѿ Българь къзем- люще коумеркъ	закъ Българь обидаше въ кс- мер'кѣ
пристрастни плещца къ Моу- сику	помагащюу Мѣсикъ
понде на Гръкы	коека на Г.
Кринта стратилата	К. коекодъ.
кѣлмоужнѣ	колѣры
рати бывши	крани к.
повѣжени быше	развѣени кышъ
закланюу	оубѣенъ
на посмѣхъ Гръкымъ	на срамотѣ Г.
съ коракълми	къ ладѣи
Тоуркымъ	Н ж р о мъ
съ начелники ѿ	к е ф а л ѣ а мъ ѿ
бранъ створити	коекати
и мирѣ съкѣтъ творе	о мирѣ съкѣцакажца
по морю и по соуху	на едши и по мѣрю
Тоурци	Българе
бранъ сътворше	съставишъ бранъ
v Lět. nelí o ústupu do Derstru.	едка оустоавъ къ Дръетрѣ.
<i>Рѣ 4.</i> въ печалѣ соущи црци	въ понечени въ акѣсета
моужь въ Римѣ именить	мъ въ крѣпости нарочить

жѣлѣзноюу паанцоу	жѣлѣзѣ жѣзлѣ
Никита прѣквѣи мѣченоша	Н. прѣтоснадарѣ
Рѣ. 5. съ корабан (tak i dále)	съ . . . ладѣамн
себе ѡградникъ	себе оуткрѣдикъ
къ Іеро главноу	къ зекомѣмъ I.
кънезапоу	напрасно
оустроеннѣмъ ѡгнѣмъ	прооустроеннѣмъ о.
послѣдоующе (volně za ἄκο- λουθῶς)	къ слѣ ^ѣ
съ самѣми моужни (αὐτάνδρα)	съ мѣжми
низложнише	пекшиѣ
ѡше.	псхкатиѣ.

Rozumí se, že vedle těchto četných odchylek jsou také četné případy, kde Lětovník a Symeon Logothet mají slova stejná, ba kde se s nimi shoduje i Vremennik; ale ty vyložíme ovšem tím, že je tu společný literární jazyk církevněslovanský, v němž některé výrazy či obraty byly ustáleny bez ohledu na místo a dobu překladu a některé (jako разнѣкакъ съ) ani nebylo možno jinak říci.

Z uvedených růzností mezi Lětovníkem a Logothetem je důležitá především jejich *hojnost*, mnohem větší než jsou varianty mezi jednotlivými rukopisy Lětovníku, na příkl. mezi *M* — *Š*; již tato hojnost svědčí proti tomu, že by podkladem obou byl společný překlad, jež by mladší upravovatel (tedy překladatel Logotheta) jen obměňoval: tak časté obměňování hotového překladu v každé téměř větě i frázi se objevující, by bylo vlastně pracnější než nové překládání. Ale pro samostatnost obou překladů — Lětovníka a Logotheta — jsou v uvedených variantech i konkrétní důkazy:

a) Lětovník je samostatný proti Logothetovi (i pro ten případ, že by se proti naší teorii předpokládalo větší stáří Logotheta proti Lětovníku), neboť zachovává bližší vztah k řeckému textu tam, kde Logothet je volnější; tak zvláště Lět. ve shodě s řec. má τούρομъ, τούρци proti Log. вѣроумъ, вѣрге, které je ovšem věcně správnější; Lět. съ самѣми моужни

αἰτανδρα — Log. jen съ мѣжани; Lět. má passivum положень
кы a aorist кызрекнѡка ve shodě s řec., kdežto Log. má tu
aktivum a imperfektum; Lět. zachovává řecké slovo *ωρολογιον* —
Log. оу часника;

b) naopak — což je s našeho stanoviska důležitější —
také slovanský Logothet se objevuje nezávislým na Lětovníku
a přímo přeloženým z řečtiny: zachovává nepřeloženo *κεφα-*
λαίαν ἦ — Lět. съ начелники ἦ; zachovává zmínku o Symeonově
ústupu do Derstru, kterěz nezachoval Lětovník: zachovává ne-
přeloženo *πρωτοσπαρῆ* tam, kde Lět. překládá *прѣквинъ мѣче-*
ноша; a konečně onen již citovaný příklad *ἀνὴρ ἐπὶ ὁμίῃ ὀνο-*
μαστότατος, Lět. мѡужь къ Римѣк именикъ — Log. мѣ въ крѣ-
пости нарочитъ je také dobrým důkazem pro vzájemnou ne-
závislost obou těchto překladů.

Kritický aparát k byzantským dějinám Georgiovým z Lětovníku.

Obecná charakteristika.

Víme tedy již přesně, jaká byla předloha, z které byl Lětovník přeložen. Viděli jsme, že Lětovník má význam pro stanovení její úplnosti. Lětovník však je důležit pro stanovení jejího přesného znění. Musíme mít na mysli, že *P—Coisl.* 305, jediný náš zástupce první redakce Georgiovy kroniky, není archetyp této třídy, není Georgiův originál, nýbrž jen opis, sice starobylý, ale nikoli prostý omylů. Lětovník byl překládán z jiného opisu, a byl překládán doslovně, a proto často podává doplňky nebo opravy ke čtením *P*. Při posuzování těchto oprav a doplňků je ovšem potřebí jisté zdržlivosti. Výběr takových oprav, navrhovaných podle Lětovníku, t. j. jen podle *M*, sestavil Šestakov v citované kritice de Boorova vydání (*Виз. Врем.* XIII, 434—439). Zdá se mi však, že tam šel příliš daleko. Nelze přece každé místo, které zní v překladě jinak než v originále, pokládati za opravu se strany překladu. Také překlad má své chyby, a konečně tak daleko závislost překladu na originálu nesahá, aby ani nejmenší svobody nebylo lze mu přiznati. Kromě toho nesmíme zapomínati, že překlad Lětovníku původní nemáme zachován, nýbrž jen opisy, sice dobré, ale přece jen opisy. Proto nemůžeme všude tam, kde se Lětovník odlišuje od *P* tvrditi, že v *P* je chyba

a v Létovniku správné čtení. Přece však můžeme uvést tyto vlastnosti v poměru k M:

1. *překlad opravuje písařské chyby P*, na př. 280b 15 $\alpha\kappa\eta\eta\sigma\eta\eta\epsilon\kappa\eta\chi\eta$ = 622, 12 * $\mu\epsilon\sigma\tau\acute{o}\nu\ \tau\omicron\iota\omicron\upsilon\tau\acute{o}\nu\omega\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau\alpha$, *P chybně* $\mu\epsilon\tau\acute{\alpha}\ \tau\omicron\iota\omicron\alpha\upsilon\tau\alpha$; 279a 20 $\eta\alpha\ \eta\epsilon\kappa\tau\omicron\lambda\eta\ \mu\omicron\upsilon\sigma\eta\eta\tau\epsilon\lambda\epsilon\kappa\eta\eta$ = 610, 15 * $\tau\tilde{\omega}\ \theta\omicron\rho\acute{o}\nu\omega\ \tau\upsilon\theta\alpha\upsilon\upsilon\upsilon\upsilon\omega\ \nu\iota\chi\tilde{\omega}$, *P chybně* $\tau\upsilon\theta\alpha\upsilon\upsilon\upsilon\omega\ \tau\tilde{\omega}\ \theta\omicron\rho\acute{o}\nu\omega$;

2. *překlad doplňuje slova a věty, vynechané v P*, na př. 491, 21 $(\pi\alpha\upsilon)\pi\lambda\alpha\upsilon\tilde{\alpha}\sigma\theta\epsilon$ = $\kappa\epsilon\lambda\epsilon\kappa\eta\eta\ \kappa\lambda\omicron\upsilon\gamma\eta\eta\tau\epsilon$; 514, 2 $(\tau\upsilon\mu\beta\omega\rho\acute{o}\chi\omicron\upsilon\varsigma)$ $\lambda\eta\sigma\tau\acute{\iota}\varsigma$ = $\epsilon\gamma\kappa\omicron\theta\omicron\upsilon\tau\epsilon\lambda\eta$; 610, 5 $(\xi\kappa\epsilon\tilde{\iota})$ $\tau\alpha\mu\omicron$; 692, 1 $(\sigma\omicron\iota)$ $\tau\eta$. Zvláště doplňuje překlad místa, vynechaná v *P* ex homoeoteleuto: 216b 3 $(\kappa\omicron\tau\eta\eta\sigma\ \zeta\epsilon\ \delta\alpha\lambda\mu\alpha\tau\eta\eta\alpha\ \eta\ \kappa\omega\eta\sigma\tau\alpha\eta\tau\eta\eta\alpha)$, $\eta\zeta\epsilon\ \eta\alpha\upsilon\kappa\lambda\omicron\chi\omicron\upsilon\varsigma\ \sigma\eta\eta\iota$, kde slova v závorkách znamenají doplněk proti *P* ($\acute{\alpha}\delta\epsilon\lambda\phi\omicron\upsilon\varsigma\ \delta\epsilon\ \delta\alpha\lambda\mu\acute{\alpha}\tau\iota\omicron\nu\ \kappa\alpha\tilde{\iota}\ \kappa\omega\sigma\tau\acute{\alpha}\nu\tau\iota\omicron\nu$), $\omicron\tilde{\iota}\tau\iota\upsilon\varsigma\ \xi\sigma\chi\omicron\nu\ \upsilon\iota\omicron\upsilon\varsigma$. Při tomto doplňování je zajímavé, že se tím způsobem vracejí do textu první redakce slova, která de Boor — athetoval; na př. 715, 4 sl. $\kappa\alpha\tilde{\iota}\ \acute{o}\ \pi\alpha\rho\acute{\alpha}\delta\epsilon\iota\sigma\omicron\varsigma\ \tau\omicron\iota\iota\upsilon\upsilon\ \alpha\iota\sigma\theta\eta\tau\acute{o}\varsigma$, $\acute{\alpha}\lambda\lambda\prime\ \omicron\upsilon\ \pi\omicron\rho\acute{o}\sigma\kappa\alpha\iota\omicron\rho\omicron\varsigma$ [$\kappa\alpha\tilde{\iota}\ \eta\ \acute{\epsilon}\nu\ \alpha\upsilon\tau\tilde{\omega}\ \acute{\epsilon}\pi\alpha\gamma\gamma\epsilon\lambda\acute{\iota}\alpha\ \acute{\epsilon}\nu\ \xi\acute{\upsilon}\lambda\omicron\iota\varsigma$, $\acute{\alpha}\lambda\lambda\prime\ \omicron\upsilon\ \pi\omicron\rho\omicron\sigma\kappa\alpha\iota\omicron\rho\omicron\varsigma$]... závorky jsou od Boora; ale v M 323a 5 čteme právě tak $\eta\ \eta\zeta\epsilon\ \omega\ \eta\epsilon\mu\epsilon\ \sigma\epsilon\kappa\tau\omicron\upsilon\theta\alpha\upsilon\eta\eta\eta\ \kappa\alpha\ \delta\omicron\upsilon\kappa\epsilon\sigma\epsilon\chi\eta$, $\eta\kappa\ \eta\epsilon\kappa\tau\epsilon\kappa\mu\epsilon\eta\eta\eta\chi\eta$;

3. *překlad vynechává některá slova P*, jež jsou tam patrně mladšími přídatky; 297a 29 $\kappa\alpha\ \sigma\eta\chi\eta\ \iota\alpha\kappa\kappa\ \eta\alpha\upsilon\kappa\eta\ \rho\omicron\sigma\eta\alpha\kappa\alpha\eta\tau\ \sigma\epsilon$ = 667, 15 $\acute{\epsilon}\nu\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron\iota\varsigma\ \acute{\epsilon}\kappa\delta\acute{\eta}\lambda\omega\varsigma\ \tau\acute{\alpha}\ \tau\eta\varsigma$ [$\theta\epsilon\omicron\sigma\tau\upsilon\gamma\omicron\upsilon\varsigma\ \kappa\alpha\tilde{\iota}\ \theta\eta\theta\iota\omega\delta\omicron\upsilon\varsigma\ \tau\epsilon\ \kappa\alpha\tilde{\iota}\ \delta\alpha\iota\mu\omicron\eta\omega\delta\omicron\upsilon\varsigma$] $\gamma\eta\omega\mu\eta\varsigma\ \gamma\eta\omega\upsilon\zeta\epsilon\tau\alpha\ \iota$ [$\pi\omicron\theta\omicron\delta\acute{\eta}\lambda\omega\varsigma$], aj.;

4. *překlad podává jiné čtení než P, asi správnější*; tak na př. 497, 6 má *P* $\theta\omicron\eta\sigma\kappa\epsilon\acute{\iota}\alpha$, ostatní rukopisy řecké $\pi\acute{\iota}\sigma\tau\epsilon\iota$, překlad $\kappa\kappa\omicron\kappa$, tedy lepší je $\pi\acute{\iota}\sigma\tau\epsilon\iota$. Podobně 521, 17 *P* $\acute{\alpha}\phi\alpha\upsilon\eta\sigma\eta\eta\eta\upsilon\alpha$, M 228b 15 $\tilde{\omega}\lambda\omicron\upsilon\chi\eta\eta\tau\eta\ \sigma\epsilon$, tedy nutno číst $\acute{\alpha}\phi\omicron\theta\eta\sigma\eta\eta\eta\upsilon\alpha$.

Toto jsou ovšem jen příklady. Vykonal jsem podrobně srovnání Létovniku s řeckým textem, a mám poznamenány opravy *M* pro *P*. Poněvadž v dohledné době nebude moci dojít k vydání Létovniku, kladu sem aspoň kritický aparát ke Georgiovým byzantským dějinám, doufaje, že tak aspoň poněkud posloužím těm, kdo budou číst Georgia jako filologové i jako historikové.

* * *

Pozn. Citace slovanského textu označují Moskevský rukopis, a to list, stranu (a, b) a řádek, shora počítaný. Citace řeckého textu se vztahují na vydání de Boorovo.

216a 6 *изнесе законы съборны* 490, 3 ἐξέθετο καὶ νόμους καθολικούς.

216a 6 (Вданомъ быти... храмомъ) подѣ властнѣю хѣтѣмъ сѣиенникомъ 490, 4 (ἀποδίδοσθαι τοὺς... ναοὺς) τοῖς τῷ Χριστῷ ἱερωμένοις, jen plnější výraz, ne různočtení.

216a 14 на крѣтѣ к томоу не распинати кого *ωσφ* жена 490, 10 σταυρῷ μηκέτι καταδικάζεσθαι τινα γονηῆζ tak.

216a 16 на златицах же *скои* и *ωбразъ* и *крѣтъ* въωбразжати 490, 11 τοῖς δὲ νομίσμασιν αὐτοῦ καὶ εἰκόσι τὸν σταυρὸν συνεκτυλοῦσθαι: vzhledem k αὐτοῦ by bylo lépe негo неж *скои*, *ωбразъ* nedopatřením místo *ωбразѣтъ*.

216b 3 братнѣю же *далматина* и *кωνстантина*, *иже* *имѣахоу* *сѣи*... 490, 15 [ἀδελφοὺς δὲ Δαλματίων καὶ Κωνσταντίων], οἵτινες ἔσχον υἱούς: slova v závorkách chybějí v P a doplňují se podle překladu; v P om. ex homoeotel.

216b 8 (*зміи*) *иже* *прѣже* *даже* *невидѣти* *негo* *многаци* *въ* *незапаоу* *изниче* *изъ* *подниче* 490, 19 ὅς ἐξ ἀπροόπτου πολλὰκις αἰφνίδιον παρακίπτων (psáno -ον) τῆς καταδύσεως... ἐλυμαίνετο: na konci překlad poněkud volný.

216b 27 *о* *кѣрк* 491, 17 περὶ τῆς Χριστοῦ πίστεως,

216b 28 *глати* 491, 18 οὕτω λέγειν.

217a 1 *вѣл' ми* *блѡудите* — *πλανᾶσθαι* (-αι = -ε) P, *πάνυ* *πλανᾶσθε* všecky ostatní, a tak i v předloze překladu.

217a 17 *и* *оуслышеть* (Š om.), P nemá ani většina ostatních rukopisů; nutno athetovatí.

217a 30 *оузрите* *животъ* 493, 4 ὄψεσθε φησὶν τὴν ζωήν.

217b 6 *неса* *же* *абѣ*, *глатѣтъ*: и *боуде* *рече*... 493, 12δ δὲ Ἦσαῖας αὐθις· καὶ ἔσται, φησὶν; také Š nemá *глатѣтъ*.

217b 11 *праведникъ* и *прркъ* 493, 17 P δικαίων προφητῶν, *ост* *δικ.* *καὶ* *προφ.* a tak i v předloze.

- 217b 17 *κζκκζι* 493, 22 τὰ ἔθνη πάντα.
- 217b 26 *πα κίνηος*, 494, 9 *chybí*.
- 218a 12 *μομφο* 495, 5 δύνασθε.
- 218a 15 *στομωθε* 495, 8 συνίσταται.
- 218a 16 *πρκετα* 495, 8 παύεται.
- 218a 25 *κκ λκπιστογ* 495, 18 καί εἰκότως.
- 218b 2 *ημε κρο* 464, 24 τὸ ὄνομα.
- 218b 3 *ππισετκ* 496, 1 γέγραπται (snad ε místo ογ; ale již v Zogr. máme práně také *ππισετκ* za γέγραπται).
- 218b 31 *ποκαжетκ* 497, 5 διεχθήση, tedy doplniti -σε.
- 219a 2 *κκρκ* 497, 6 θρησκεία, a to také v předloze, kdežto P má πίστει (sgv. 230b 6, kde κκρογ = 527, 1 θρησκεία),
- 219a 20 *η σκ χσμε σκεκεσι τκκμο λκστιη* 498, 1 καὶ οὗτος μόνον βλασφημῶν ἐν λόγοις κομπάζει: ten slovosled byl v předloze, kdežto P má μόνον za λόγους.
- 219a 23 *ππισετ βο* 498, 4 γέγραπται.
- 219a 24 *η πακκ* 498, 5 καί.
- 219b 18 po sl. *κκρα chybí* to, co v P následuje po sl. πίστις 499 ad 8: ἀμέλει γέ τοι καὶ ὁ πολυμαθέστατος εὐσέβειος περὶ τῆς ἐνσάρχου θείας οικονομίας Χριστοῦ φησὶν ἐν ἐπιτομῇ τοιάδε καὶ προῶτον καὶ μόνον.
- 220a 18 *στακκα* doplňuje κίονα v P, kde je vypuštěno 500, 18.
- 220a 25 *σκα σκωκρο* 501, 5 τὸν υἱὸν (αὐτοῦ), P nemá αὐτοῦ, ostatní rkry. ano.
- 220a 26 *ζετα σκωκρο* ib. 6 γαμβρὸν (αὐτοῦ) práně tak.
- 220b 18 *ω δοβροδκτελη η ζητηηα ηζρεδηαα* 502 ad 7—10 περὶ ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀρίστης: překladatel se dal strhnouti řeckými genitivy, zapomenuv na předložku.
- 220b 30 *ιακοθε . . . σμρδκτι* 503 ad 2 ὥστε . . . ἐποζέσαι (tak i vulg.) kdežto P — ἐπόζεσε.
- 221a 1 *ηκκκμ γε ω ηηχῆ η σηηη ωρκζακβ* 503, 5 ἐν οἷς καὶ τὰ ὄτα αὐτῶν ἀποτεμῶν: poněkud volně vyjádření.

221a 5 къ такоуѣни... вѣци 503, 6 τοῖς αὐτοῖς... πράγμασιν.

221a 8 съборъ кселеньскыи 503 ad 12 σίνοδον ὡς φησι Θεο-
δῶροτος, οἰκουμενικήν.

[221a 10 прѣити к ѡнми... 503, 14 χρῆσασθαι ἵπποις nepokládáme
za rŭznočtení.]

221a 19 столοу 503 ad 19 θρόνου μικροῦ.

221a 20 дондѣже ѿ ннхъ повелѣнии прѣимъ сѣкти. и вѣи оубо
цкѣтныи^м оукрашении главоу нмоу кѣнчавше... toto místo
dorŭhuje porušený text v P (503 ad 19 sq.) ἕως ἄν παρῶ
αὐτῶν (ἐγκωμίων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στεφανώσαντες)...

221a 29 нѣккыи ѿ ннхъ 504, 12 τινας.

[221b 6 призваше за praes. hist. 504, 19 καλοῦσι].

221b 8 (оучении): jako v P je vypuštěno vulg. 504, 21—505,
16, tak i zde.

222a 19 w мoужин 507, 6 (ὁ ἄνδρες) je v ostatních rkpích., ale
v P vynecháno.

222b 8 оустакити 507, 22 δεῖν ὀρίσασθαι.

222b 23 прѣимше 508, 12 λαμβάνοντες.

222b 25 епкпоу брака впоуженомоу влоудъ твoремоу 508, 13
ἐπισκοποῦ γάμον ἀλλότριον διούτιοντος; volný překlad;
dat. předm. není v originále.

223a 7 (стадо): jako v P, chybí i zde 509, 3—18. Tyto případy,
kdy překlad má jako P některé místo ve versí zkrácené
nebo úplně vynecháno, dále výslovně neuvádíme, neboť
jsou zcela pravidelné. Za to je třeba vždy konstatovati, kde
překlad má jako P více proti vulgátě kroniky.

223a 8 оумелниъ бысть... къкратити 509, 19 παρακληθεῖς...
ἀνῆγε (obráceně).

223a 13 събора, ѿ негоже запокѣдано бысть къкратити тако
509, 23 συνόδου, (Ἄρειος) παρευθὲ κατέθετο πιστεύων οὐ-
τως; v překl. chybné spojení.

223a 18 ꙗкоже и написахъ 510, 2 ὡς καὶ ἐγγράφως.

223a 26 добръ рекель (!) неси 510, 7 καλῶς ὄμοσας; Š 205a β
— κλελ σε —.

- 223a 10 *и ꙗкѡи хъ влгочкстна прѣкложеннхъ перасоудно
прнѣмше* 510, 14 *κατά τινων εὐσεβῶν διαβολᾶς ἀκριτῶς
παράδεξιμένοι.*
- 223b 14 *ѣжи отрокъ даидъ* 510, 17 *ὁ θεσπέσιος Δαυίδ.*
- 223b 15 *ѡ раба именеѡ сика* 510, 17 *ὑπὸ τοῦ οἰκέτου Σιβᾶ
(именемъ dodal p̄ekl.)*
- 223b 16 *на гна мемѣкоствова* 510, 18 *κατὰ τοῦ δεσπότη Μεμ-
φιβοσθέ (-ока chybně).*
- 223b 20 *ракоу кса игока ѡдласть* 510, 20 *τῷ οἰκέτῃ προσπα-
εκλήρωσεν.*
- [224a 6 *рѣше* 511, 3 *φασίν*].
- 224a 6 *аще оуко несть вблаголани, соудомъ да непракитсе* 511,
4 *ή μὲν ἀμφοσβήτησις χοίσει ἀναοτάσθω.*
- 224a 10 *нашинет γεγραфθω* 511, 6: *není rŭznočtení; nutno si
domyslití se z následujícího оутврѣдѣтсе.*
- 224a 25 *непринимеш ко* 511, 16 *οὐ λήψη γάρ, φησί,...*
- 224b 16 — 225a 9 *od slov и горе виракдакцинимъ аѣ до slov
людемъ соудити incl. není v orig. (512, 4) a to ani v P.
Tuto část nemá také Muralt.*
- 225a 16 *нишетже* 512, 10 *γέγραπται γάρ.*
- 225a 21 *и аще и матъ довроу сѡкѣтѣ (и достоинъ кѣрѣ
вк р е ф е тсе)* 512, 15 *καὶ ἐὰν εὐσυνείδητος (καὶ ἀξιόπιστος)
εὐρεθῆ.*
- 225a 25 *za slovem петинныхъ nepřeloženo δηλονότι* 512, 19.
- 225a 26 *вбразныхъ кзыскати* 512, 19 *τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπι-
ζητεῖσθαι (m. вбразъ нхъ).*
- 225a 30 *споке безаконныхъ* 512, 23 *τοὺς υἱοὺς τῶν παρανόμων
(tedy vl. безаконныхъ).*
- 225b 10 *какоу несть жизни иго правъ и прѣкывании сѡкѣ-
дѣтельствовани житнѣмъ* 513, 9 *ὁποῖός ἐστι τῆ τοῦ βίου
συνηθεία καὶ ἀναστροφῆ μεμαρτυρημένος τὸν βίον (neobratné
národobení).*
- 225b 23 *прѣже неспытакъ* 513 *adn. πρὶν ἐξετάσεις.*

- 226a 2 **греборытели** 514, 2 **τιμβωρούχος** om. jen P, překladem se doplňuje.
- 226a 3 **ѡ водѣщнихъ нхъ** 514, 4 **ὕπὸ τῶν προσαγόντων *** (αυτούς).
- 226a 6 **наплъниають дни испитаниа ѡ немъ твореще** 514, 6 **πλείοσιν ἡμέραις τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ ποιοῦνται**: volný překlad a to obratný.
- 226a 19 **пишеть** 514 adn. **γέγραπται**.
- 226a 21 **дръжеиен народы** 514, 19 **κατοικοῦντες** P; ceteri κρατοῦντες.
- 226a 28 **прѣнмоушихъ** 515, 1 **ὑπάρχουσι** P; ceteri **ὑπερέχουσι**, a to i zde.
- 226b 5 **гнь соудъ** 519, 9 **τοῦ γὰρ κυρίου ἡ κρίσις**.
- 226b 15 **соутже иже** 515, 19 **εἰσὶ οἱ**; ostatní a Isid. **εἰσὶ δὲ οἱ** (ale ostatní po δὲ ještě ἔτεροι).
- 227a 8 **иже** 516, 17 **ἦτις**.
- 227b 1 **да добръ клеи се камъ... сътворю разлогчениа мое** 517, 21 **ὅπως εὖορχον... ποιήσω τὴν ὑποχώρησίν μου** (neobratný překlad adjektiva)
- 227b 4 **оудовъ пристоупнаго (дѣла)** 517 ad 23 **(διὰ τὸ) . . . δυσπρόσιτον**; v M **υπνεχάπο Ηε**.
- 227b 6 **Юлианиаже вбращьсе на идолоуложениа** 518, 2 **ὁ δὲ γε Ἰουλιανὸς ἐπιτερόμενος τοῖς εἰδώλοις chybně**.
- 227b 9 **нарвднѣи(!)въ цркъцѣи полатѣ** 518, 5 **δημοσίᾳ ἐν τῇ βασιλικῇ**.
- 227b 10 **т он чести** 518, 6 **τῆς αὐτῆς Τύχης**.
- 227b 10 **истоуканиа вдроузи** 518, 6 **τὸ ἄγαλμα καθίδρυσται**.
- 227b 10 **оуку, пені** v orig. 518, 6.
- 227b 12 **никтоже ниъ оукрѣпиають хртїанскаи** 518, 8 **(ὡς) οὐκ ἄλλως περιέσεσθαι τῶν χριστιανῶν**. Následující místo „εἰ μὴ Ἐθνασίου ἀπαλλαγεῖεν, ἅτε δὴ θεμελίου ὄντος αὐτοῦ τῆς κατ' αὐτῶν ἐκκλησίας“ přeloženo 227b, 13 takto: **развѣ адана-снн**. (tato slova pojata do předcházející věty). **основаниа ѡв кетъ по истинѣ ть тѣхъ цркви**.

228b 30 $\overline{\text{лцѣ}} = * \xi\acute{\alpha}\nu$, ale 522, 10 $\xi\acute{\alpha}\nu$!

229a 5 $\overline{\text{нарѣни бѣтъ лцѣ ѡбидимы}}$ 522, 14 $\kappa\lambda\eta\theta\epsilon\iota\epsilon\nu \acute{\alpha}\nu \acute{\alpha}\delta\iota\text{-}\kappa\omicron\upsilon\acute{\nu}\tau\epsilon\varsigma$, překladatel dělil $\kappa\lambda\eta\theta\epsilon\iota\epsilon\nu, \acute{\alpha}\nu (= \xi\acute{\alpha}\nu)$ . . . pak ovšem rozvedl partic. ve verbum finitum: $\overline{\text{изволенна бѣтъ}}$ — $\overline{\text{παρευδοκιμούμενα}}$.

[229a 7 $\overline{\text{сѣрѣнѣ къ истинноу желаютъ}}$ 521, 16 $\tau\omicron\omega\nu \acute{\omicron}\nu\tau\omega\varsigma \acute{\omicron}\nu\tau\omega\nu \xi\epsilon\rho\acute{\omega}\sigma\iota\nu$; obrácený slovosled, který může dáti slovanskému znění nezamýšlený smysl].

229a 24 $\overline{\text{рѣ}}$ 523 adn. $\overline{\text{φησὶ γάρ}}$.

229b 20 $\overline{\text{лцѣ и црѣ}}$ 521, 17 $\epsilon\iota (\kappa\alpha\iota) \beta\alpha\sigma\iota\lambda\epsilon\upsilon\varsigma$.

229b 25 $\overline{\text{ѡбрѣженн бѣше}}$ 525, 1 $\acute{\alpha}\pi\omicron\theta\eta\tau\acute{\epsilon}\nu\tau\epsilon\varsigma$, ale mladší rukopisy (F N R) mají $\acute{\alpha}\pi\omicron\theta\eta\sigma\iota\theta\acute{\epsilon}\nu\tau\epsilon\varsigma$.

230a 11 $\overline{\text{κεληκομοу}}$ 525, 11 $\theta\epsilon\iota\omicron\upsilon$ (epith.)

230a 11 $\overline{\text{κωνσταντινα}}$ 525, 16 $\overline{\text{Κωνσταντινον}}$, chyba v překladu.

230a 13 $\overline{\text{нѣци оубо}}$ 525, 18 $\tau\omicron\iota\acute{\nu}\nu\nu$; slov. text předpokládá $\tau\iota\nu\epsilon\varsigma \tau\omicron\iota\acute{\nu}\nu\nu$; Š nemá $\overline{\text{нѣци}}$ 211b β.

230a 15 $\overline{\text{крѣщеннѣмъ ѡдѣка се}}$ 525 ad 19 $\tau\omicron \beta\acute{\alpha}\pi\tau\iota\sigma\mu\alpha \acute{\upsilon}\pi\epsilon\rho\text{-}\tau\iota\theta\acute{\epsilon}\mu\epsilon\nu\omicron\nu$: překladatel, neznaje významu $\acute{\upsilon}\pi\epsilon\rho\tau\iota\theta$. = odkládati, pojal frasi ve smyslu „odívati se“.

230a 17 $\overline{\text{и бѣгочѣтъць}}$ (καὶ) $\theta\epsilon\omicron\sigma\epsilon\beta\acute{\eta}\varsigma$ 525, 21.

230a 18 $\overline{\text{и паче же}}$ 525, 23 $\kappa\alpha\iota \mu\acute{\alpha}\lambda\iota\sigma\tau\acute{\alpha}(\gamma\epsilon)$: v P vynecháno $\gamma\epsilon$

230a 19 $\overline{\text{ѡци}}$ 525, 23 $\overline{\text{πατράσιν ἁγίοις}}$.

230a $\overline{\text{нѣчто бо}}$ 526, 12 $\tau\omicron\iota\acute{\gamma}\alpha\rho\tau\omicron\iota$; překladatel četl $\tau\omicron\iota\acute{\gamma}\alpha\rho\tau\iota$.

230a 30 přeloženo $\overline{\text{συγκροτηθείση}}$ 526, 13; v předloze překl. bylo * $\overline{\text{τῆ συνόδῳ μεγάλῃ καὶ ἁγίᾳ τῇ ἐν Νικαίᾳ κατὰ Ἀρείου}}$.

230b 5 $\overline{\text{иудею сѣрѣю}}$ 526, 19 $\overline{\text{καίτοι γε Ἰουδαῖον [ἄνδρα] ὑπάρχοντα}}$.

230b 6 $\overline{\text{гнѣвати се}}$ 527, 1 $\overline{\text{ἀπομάχεσθαι φαίνεται}}$, toto jen v P.

230b 22 $\overline{\text{моудростъ}}$ 527, 18 $\overline{\text{θεοῦ σοφία}}$.

230b 30 $\overline{\text{по истинѣ}}$ 528, 1 $\overline{\text{τοῦ ὄντος}}$, ale předloze bylo, jako v ostatních rkpích, $\overline{\text{τοῦ ὄντως}}$.

231b 25—29 restituuje řecký text 529, 1—4, vynechaný jedině v P, také pro tento rukopis; shoda úplná.

- 233a 19 $\pi\rho\eta\eta\epsilon\sigma\epsilon\tau\kappa$ opravuje chybu P, který má $\epsilon\pi\iota\kappa\omega\mu\acute{\alpha}\sigma\eta$ proti správnému $\epsilon\pi\iota\kappa\omega\mu\acute{\iota}\sigma\eta$ všech ostatních rukopisů. 583, 8.
- 233a 21 $\rho\epsilon$ 533, 533, 10 $\varphi\eta\sigma\acute{\iota}\nu$, P zase omylem $\varphi\alpha\sigma\acute{\iota}\nu$.
- 233b 11 $\mu\alpha\sigma\eta\chi\kappa$ 534, 8 $\hat{\upsilon}\mu\acute{\omega}\nu$.
- 233b 18 $\kappa\kappa$ $\overline{\mu\rho\kappa\kappa\kappa}$, lépe $\tilde{\Sigma}$ 215a β $\kappa\kappa$ $\overline{\mu\rho\kappa\kappa\iota}$ 534 16 $\acute{\epsilon}\nu$ τῆ $\acute{\epsilon}\kappa\kappa\lambda\eta\sigma\acute{\iota}\alpha$.
- 233b 25 η $\overline{\mu\delta\eta\eta\sigma\mu\omega\sigma\alpha\kappa\eta\eta\eta\eta\eta\eta}$, řec. 535 1 $\eta\epsilon\eta\acute{\iota}$ $\kappa\alpha\acute{\iota}$.
- 233b 29 $\chi\kappa\tau\tau\eta\eta$ $\kappa\omega(\kappa)\psi\eta$ 535 ad 6 $\acute{\alpha}\nu\alpha\gamma\omega\delta\sigma\tau\alpha\iota$ $\gamma\epsilon\nu\acute{\omicron}\mu\epsilon\nu\omicron\iota$.
- 234a 15 $\sigma\epsilon\gamma\omicron$ 536, 1 $\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\nu$, P omylem $\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\nu$.
- 234a 26 [$\overline{\sigma\tau\kappa\eta\eta\chi\kappa}$] $\mu\pi\lambda\kappa$ 536 $\tau\acute{\omega}\nu$ $\acute{\alpha}\pi\omicron\sigma\tau\acute{\omicron}\lambda\omega\nu$.
- 234a 27 $\mu\omicron\upsilon\eta\eta$ . . . $\kappa\eta\eta\epsilon\sigma\eta\eta$ $\kappa\eta\psi\eta$ 536, 13 $\epsilon\acute{\iota}\sigma\eta\lambda\theta\omicron\nu$: překladatel neužil smělé personifikace a volil prostě passivum .
- 234a 28 $\mu\alpha\zeta\kappa\omicron\eta$ $\eta\kappa\tau\eta$ $\eta\alpha$ $\omega\kappa\kappa$ $\sigma\tau\eta\eta\eta\kappa$ — 536, 14 $\delta\iota\chi\eta\tau\acute{\iota}$ $\tau\omicron\upsilon\zeta$ $\tau\acute{\omega}\nu$ $\psi\alpha\lambda\lambda\omicron\nu\tau\omicron\nu$ $\chi\acute{\omicron}\rho\omicron\upsilon\zeta$ $\delta\iota\epsilon\lambda\acute{\omicron}\nu$ — $\sigma\kappa$ $\sigma\tau\eta\chi\omicron\kappa\eta$ $\acute{\Delta}\epsilon\delta\delta\epsilon\kappa\kappa\eta\mu\eta$ $\eta\alpha\sigma\gamma\eta\eta$ $\mu\eta\kappa\kappa\kappa\eta$ $\eta\kappa\tau\eta$ $\mu\alpha\sigma\kappa\omega\kappa\eta$ — $\acute{\epsilon}\kappa$ $\delta\iota\alpha\delta\omicron\chi\eta\zeta$ $\tau\eta\eta$ $\Delta\alpha\upsilon\tau\iota\kappa\eta$ $\acute{\epsilon}\delta\acute{\iota}\delta\alpha\zeta\epsilon$ $\mu\eta\tau\omicron\tau\omicron\zeta$ $\acute{\alpha}\delta\epsilon\iota\nu$ $\mu\epsilon\lambda\omega\delta\acute{\iota}\alpha\nu$. Zde slov. text ukazuje na jiné znění předlohy.
- 234b 1 $\mu\eta\kappa\eta\eta\omicron$ $\sigma\eta$ 536, 16 $\tau\acute{\alpha}$ $\tau\epsilon\rho\mu\alpha\tau\alpha$.
- 234b 9 $\omega\tau\tau\eta\kappa\eta\eta\omicron\gamma\eta\tau\eta$ 537, 4 $\mu\eta\sigma\epsilon\lambda\iota\sigma\tau\acute{\alpha}\sigma\alpha\sigma\theta\alpha\iota$, P — $\sigma\pi\acute{\alpha}\sigma\theta\alpha\iota$; slov. text ukazuje na první čtení.
- 234b 17 $\eta\epsilon\sigma\epsilon\sigma\mu\kappa$ $\eta\alpha\chi\epsilon\lambda\eta\eta\kappa\eta$ $\eta\alpha\lambda\epsilon\zeta\acute{\iota}\tau\eta$ $\mu\eta$ $\mu\eta\iota$ $\gamma\epsilon\eta$. 537, 14 $\tau\acute{\omega}\nu$ $\acute{\alpha}\rho\epsilon\sigma\iota\alpha\sigma\chi\acute{\omega}\nu$.
- 234b 19 nepřeloženo $\mu\acute{\alpha}\lambda\iota\nu$ 537 ad 15.
- 234b 19 $\kappa\epsilon\lambda\eta\kappa\eta\eta$ $\phi\lambda\alpha\kappa\eta\eta\eta\kappa$ 537, 15 $\acute{\omicron}$ $\mu\acute{\epsilon}\gamma\alpha\zeta$ $\Phi\lambda\alpha\beta\iota\alpha\eta\omicron\zeta$; P má $\acute{\omicron}$ $\theta\epsilon\acute{\iota}\omicron\zeta$ $\Phi\lambda.$; předloha slov. textu měla však také $\mu\acute{\epsilon}\gamma\alpha\zeta$.
- [234b 20 — $\acute{\epsilon}\pi\acute{\iota}\sigma\kappa\omicron\mu\omicron\zeta$ 537, 16 nepřeloženo, jako v P om.]
- 234b 20 $\eta\kappa\kappa\omicron\zeta\epsilon$ $\eta\sigma\tau\kappa$ $\lambda\kappa\eta\omicron$ 537, 16 $\delta\eta\theta\epsilon\nu$; v předloze slov. textu jinak (?).
- 235a 3 nepřeloženo $\acute{\alpha}\pi\alpha\eta\tau\alpha$ 538, 10.
- 235a 9 nepřel. po slově $\delta\omicron\upsilon\lambda\epsilon\acute{\iota}\alpha\nu$ — $\mu\alpha\kappa\omega\tau\alpha$ 538 ad 16 $\lambda\acute{\epsilon}\gamma\omega\mu\epsilon\nu$.
- 235a 12 $\eta\kappa\lambda\eta\eta\eta\eta$ 538, 18 $\mu\eta\eta\epsilon\theta\acute{\omicron}\tau\alpha$, snad chyba písařská místo $\eta\kappa\lambda\eta\eta\kappa\eta$.

- 235a 14 ὡ σοφροτικηκικχ 538, 20 τῆς ἐπὶ τὰ χεῖρω τροπῆς (scil. ἡ ψυχὴ ἀπαλλάττεται).
- 235a 17 (οὐρανια) ωκογδασημαго дѣноу η α'κκογσημαго дѣноу η ουρακ ὡ κεακορο βλεδκισιηη λογακισα . . . 538, 22 sq. (διδασκαλίας) χαλινούσης τὴν ψυχὴν ( ) καὶ τὸν νοῦν ἀπὸ πάσης ἐνεργείας πονηρᾶς; na místě označeném nutno v ř. doplniti příslušnou frasi.
- 235a 19 ηακκισακτκ m. -σε 538, 24 ἀπαλλάττεται.
- 235a 22 σποδκισακτκ m. -σε 539, 1 ἄξιούται.
- 235a 26 дѣκμη ηποσκμη κκ βακικχ 539 ad 4 πολλῶν κακῶν ἡμερῶν; slov. překlad předpokládá — ἐν κακοῖς.
- 235a 28 σκ'κτεακστκοκιση τε 539, 6 καταμαρτυροῦσί σου.
- 235a 29 ηρκακστη κολκιση vyp. η: 539, 7 ἀπάτης καὶ νόσου.
- 235b 1 η σερο κρ'κδα ηαπακισιηη 539, 8 καὶ ταύτην (scil. Παμφυλίαν) τῆς λόβης ἐπλήρωσεν; zde nutno předpokládati ταύτης.
- 235b 5 κηκκα ηκε σερο ηοδκισακισηη, οὐροδισα κ'κωκκ 539, 13 ὅσα οἱ τοῦτον κινουῖντες ἐθεραπεύοντο δαίμονες; chybný překlad.
- 235b 7 ηερ'ηλοζηνο ἐπετέλουν 539, 16.
- 235b 11 ηη'κκωκκ 539, 19 ἐξμανεῖς, nedorozuměním ἐκ — μ.?
- 235b 17 ηερ'ηλοζηνα vložka — jen v P—540 ad 1: φησὶ Θεοδῶρητος αὐθις; v P glossa?
- 235b 23 μοκμη 540 ad 7 τὰ θεῖα λείψανα jen P.
- 235b 25 ηαρσκητ'κη 540, 9 τῇ... Πανεάδι (ἐν δὲ Καισαρείᾳ τῆς Φιλίππου τῇ νῦν Πανεάδι); patrně nedorozumění; překladatel asi pojímal slovo neznámé jako παν — + εἶδι a přeložil dle dohadu: opět doklad pro jeho malou znalost řečtiny (viz výše matení ἄν a εἶν! a j.).
- 235b 25 ηακκαηκ v řec. *není* (540, 9) χαλιουμένη.
- 235b 27 ἰογλ'ιαηκ 540, 14 Ἰουλιανὸς ὁ ἄσεβής.
- 235b 28 ηερ'ηλοζηνο 540 ad 14 δῆθεν.
- 236a 3 ηηκ ηε ηακκισιηηηη ηβραζκ 540, 17 τὸν δὲ γε τοῦ κυρίου ἀνδριάντα.

- 236a 9 **причищавсе** 541, 2 μεταλαμβάνων; v P je sice μεταλαγχάνει, ale překlad předpokládá μεταλαγχάνων.
- 236a 10 **на тръжищнихъ** 541, 3 κατὰ τὴν ἀγοράν.
- 236a 25 **приходитъ** 541, 14 προσέρχεσθαι; přepsáním následuje inf. **приемаѣти**. Naopak zase nepozorně napsáno ř. 29 **творительными** m. správného dativu.
- 236b 11 **и сего ради ли закнство** 542, 11 καὶ διὰ τοῦτο ἐπιφθονος; překladatel četl καὶ διὰ τοῦτο ἐπιφθόνως;
- 236b 12 (**старнице... шоще**) **или законъ положенна** 542, 12 (τῆς γραδῆς... ἐκείνης) ἢ τὸν ὄμον σεισθεῖσα; ale překladatel „rozuměl“ ἢ τὸν νόμον σεισθεῖσα, nebo měl tak v předloze.(!)
- 236b 13 **и ꙗкожемакъ назнаменованемъ** 542, 13 παρὰ τινος, συντόμως, adv. pojato jako subst. gen.!
- 236b 15 **глаголю слога гласъ кривакъ (= старница)** 542, 14 ἔπος ἐφθέγγετο.(!)
- 236b 16 (**и се...)** **измѣрникъ** 542, 15 (καὶ τοῦτο...) μετρηθέν: jako často, i zde zanedbán rozdíl act. a pass.
- [236b 21 **а еже** 542, 10 τὸ δέ.]
- 236b 22 (**гатание**) **тиньско и телмисенско слышнши** 542, 20 (ὄνειρων μαντικὴν) τίνων ἢ Τελμησέων ἀκούσεις; **тиньско** = τίνων!! Táž chyba ve Vid. 21c (viz zde str. 242); tedy je to chyba překladatelova.
- 236b 23 **не ииѣхъ ли** 542, 21 οὐκ ἄλλων: před tímto slovem vynecháno **ποιών**, za ním pak věta: ἢ Φουγῶν τῶν πρώτων περιεγρασασμένων ὀρνίθων πτῆσίν τε καὶ κινήματα.
- 236b 26 **сѣвѣстакити** 543, 3 συνέστη: Ὡ 218ba má zde správně **сѣвѣстави**.
- 236b 29 **сочѣтнѣ шрѣкзаннѣ** 543, 6 καινοτομίας.
- 237a 1 **кыкакътъ** 543, 7 γίνεται; P tedy jen omylem tu má γινώσεται.
- 237a 1 **и оубо что** 543, 8 καὶ μέντοι ἔτενο [τί:].
- 237a 5 **сложенинѣ** 543, 11 αὐτῶν λαοερίαν.
- 237a 10 **и шѣмъ оубо ѿ вѣсѣдѣу сѣтичюишмѣ** 543, 15 καὶ οἱ μὲν πανταχόθεν συνέτρεχον.

- 237a 13 *κ̄ε̄ε̄ η̄α η̄ο̄ρ̄τ̄η* 513, 18 [τὴν] συνδρομήν.
- 237a 14 *ω̄ρ̄ο̄ῡδ̄η̄α κ̄ω̄ ε̄η ρ̄κ̄κ̄, κορῡτ̄α η̄ μο̄τ̄ικ̄κ̄ η̄ δῑκε̄λη̄ η̄ κ̄ε̄ο̄ῡδ̄η̄ ε̄ρε̄κ̄ρ̄κ̄η̄* 543, 18 σκάπανας γὰρ καὶ ἄμμις ἀργυρῶς; předloha měla jiný text.
- 237a 16 *κο̄πᾱτ̄η̄ ο̄ρ̄κ̄ω̄* 543, 20 ἐπεὶ οὖν ὀρύττειν.
- 237a 27 *ικ̄κ̄κ̄ η̄ασ̄το̄η̄κ̄κ̄* 544, 5 ἐναογέστερον ἐπαισιόμενοι.
- 237b 1 *μ̄η̄κ̄κ̄ε̄* 544, 10 ἔδοξεν; m. *μ̄η̄κ̄ε̄*.
- 237b 3 *π̄η̄η̄ε̄μ̄η̄α m. -ε̄* 544, 12 εἰληφότον (sc. μάντεον.)
- 237b 6 *ε̄κο̄ρο̄ η̄ο̄κ̄κ̄δο̄ῡ η̄ρ̄ί̄μ̄η̄η̄η̄, kdežto* 544, 15 čtete (ἐγὼ) θεοῦρος πολεμόκλονος ἼΑρης.
- 237b 11 *ν̄ῡη̄. η̄* 544, 20 καὶ ὑπό τιος α ἰπατηθεῖς přeloženo *η̄ρ̄κ̄κ̄κ̄η̄κ̄κ̄ κ̄κ̄.*
- 237b 15 *κο̄ρᾱβ̄ᾱκ̄ m. -η̄* 545, 2 ναῦς.
- 237b 16 *η̄ο̄γᾱμᾱ χ̄ο̄δε̄ κ̄ο̄δῑκ̄κ̄* neobratně za ř. 544, 3 ποδηγούμενος.
- 237b 24 nepřeloženo διαδραμόν.
- 237b 25 *ῶ̄ η̄η̄η̄ η̄ε̄ ο̄γ̄μ̄ζ̄κ̄λ̄ε̄η̄κ̄ κ̄κ̄κ̄ κ̄η̄κο̄τ̄κ̄ ε̄κο̄η̄τ̄α* 545, 12 ἔξ ἧς πληγῆς τὸν βίον κατέστρεψεν; překladatel četl ἔξ ἧς πληγείς...
- 237b 27 *η̄μ̄ο̄ῡ m. ἱ.* 545, 13 ἐκεῖνῃν (sc. πληγῆν).
- 238a 11 *κ̄κ̄κ̄κ̄κο̄κ̄η̄η̄η̄ η̄ τ̄αρ̄ω̄δ̄κ̄η̄η̄η̄η̄η̄* 546, 3 γοητείας μαγανεῖαι.
- 238a 14 *ῶ̄ η̄κ̄ε̄τ̄κ̄η̄η̄* 546, 7 τῆς πρόσποροῖας.
- 238a 17 *τ̄ᾱτ̄ᾱκ̄* 546, 11 ἐκδεχόμενος.
- 238a 20 *ρ̄ε̄* 546, 15 προσηπείλησε.
- 238b 2 *η̄κ̄κο̄γᾱ* 547, 6 δήπουθεν.
- 238b 3 *η̄η̄ᾱρ̄χ̄ω̄κ̄κ̄* 547, 6 διὰ τοῦ ἵπατος.(!)
- 238b 3 *κ̄η̄κ̄η̄σ̄ο̄ῡ η̄ο̄ε̄κ̄δο̄ῡ* 547, 6 νίκην; překlad předpokládá γενομένην νίκην, ale ke smyslu věty se to nehodí.
- 238b 8 *ῶ̄ κ̄η̄η̄ε̄ ε̄μᾱτ̄ρ̄η̄ᾱμ̄η̄η̄* 547, 10 ἠπασκοπούμενος, volný překlad.
- 238b 21 *ο̄γ̄σ̄λ̄η̄μ̄ᾱτ̄η̄ ε̄ε̄* 547, 22 ὑπερακοντίσαι, překladatel četl, nebo měl v předloze ὑπερακοῦσαι.
- 239a 3 *η̄η̄η̄ε̄τ̄* 548, 8 γέγραπται.

Ad 548, 12 čteme u Boora poznámku, že následující část v P — vypravování o císařích *Jovianovi*, *Valentinianovi*, *Valentovi* a Theodosiovi Velikém — je tak odlišné a z odlišných pramenů převážnou většinou čerpána, že celá ta část pro emendaci vulgaty nemá významu. Tím užitečnější by bylo, srovnati tuto odlišnou část se srbskou redakcí. Poněvadž z P není tato partie uveřejněna, jest nám přestati na povšechných poznámkách. Šestakov, opatřiv si při svých přípravách k vydání řeckého textu kroniky dobrou kollaci Coisl. 305, konstatuje, že místo, následující v *M* po vypravování o Julianovi (239a 6—240b 17, nábožensko-mravní úvaha rázu u Georgia obvyklého s citáty z Isaiáše, Petra, Kyrilla, Platona) shoduje se s Coisl. 305, fol. 245—245 v. Nutno připomenouti, že i zde je poměr *M*: Š takový jako jinde.

240b 18 *M* Š následuje vypravování o Jovianovi, daleko kratší než ve vulgatě, podle Šestakova opět shodné s Coisl. 305. Také zde srbský text emenduje čtení P; tak

240b 23 ωκι ουκω ω̄ πρ̄κ̄χ̄βαῑν̄ῑν̄ῑᾱ π̄ν̄ῑε̄ σ̄τε̄γ̄νο̄ῡτ̄ῑ ε̄ῑ π̄ρ̄ῑ γ̄λᾱκ̄τ̄ῑ ρ̄κ̄ῑσ̄ῑ δ̄ῡχ̄αν̄ν̄ῑο̄, ω̄κ̄ῡῑ γ̄ε̄ ζ̄αν̄ῑε̄ κ̄τ̄ῑσ̄ῑε̄ σ̄κ̄ο̄ρ̄ο̄ π̄ο̄μᾱζ̄ᾱν̄ᾱ κ̄ᾱρ̄ω̄μ̄ᾱ χ̄ρ̄ᾱμ̄ν̄ῑᾱ, π̄δ̄κ̄ζ̄ε̄ λ̄ε̄ζ̄ε̄ σ̄π̄ᾱτ̄ῑ, δ̄ρ̄ο̄ῡζ̄ῑν̄ῑε̄ γ̄ε̄ ω̄ μ̄ν̄ο̄γ̄ᾱγ̄ο̄ ο̄ῡγ̄λ̄ῑ-
ν̄ν̄ῑᾱ... Coisl. fol. 245 v: οἱ μὲν γὰρ ἔξ ἀναδόσεως τροφῆς ἀποσφηνωθῆναι τὸ περὶ τὴν κειάλην ἔφασαν πνεῦμα, οἱ δὲ (διὰ τὸ νεωστὶ κεκονιάσθαι τὸν οἰκίσκον, ἐν ᾧ ἐκοιμήθη, οἱ δὲ) ἐκ τῆς πολλῆς ἀνθρακιάς... Závorky označují konjekturu S. Šestakova, ovšem úplně bezpečnou.

241a 3 končí se o Jovianovi.

241a 4 Začíná se o Valentinianovi *odlišně* od řeckého textu. — ř. 12 počíná vypravování o *zeměřesení*, které vulgata *a také P* uvádějí při vládě Gratianově (560, 9—561, 19, Muralt 462—463).

241a 16 πρ̄κ̄σ̄λ̄ᾱβ̄η̄ᾱγ̄ο̄ 560 ad 12 P *om.* παρ̄αδ̄ό̄ξ̄ο̄υ, jež ostatní rukopisy mají; nutno tedy i v P doplniti.

241a 16 ε̄κ̄τ̄ε̄κ̄ῑσ̄ο̄ῡ ε̄ῑ 560 ad 12 P δ̄ο̄ᾱμ̄όν̄το̄ς, ostatní συνδ̄ο̄ᾱμ̄όν̄-
το̄ς; tak asi i pro P jest předpokládati.

241a 18 ^{ω̄}κ̄λ̄ῑν̄ῑ 560, 15 ἀ̄ν̄θ̄ρ̄ώ̄π̄ο̄ν̄ μ̄ῡρ̄ῑά̄δε̄ς.

- 241a 29 и οὕτω что 561, 5 καὶ μέντοι čteno καὶ μὲν τί;
- [241b 5 ^ακῆρὰ οὕτιναι σε βόδα 561, 10 τῆ τοῦ ὕδατος ἀποκαταστάσει, ne odchylné čtení, ale správný překlad].
- 241b 6 нѣа, κηδῆνικῆσι γράδῃ 561 ad 12 ἢ μὲν μία τῆς Βιθυνίας πόλις, avšak některé rukopisy (C., M., E, ne P) mají μία, což bylo též v předloze překladu.
- 241b 13 pokračuje se o *Valentinianovi*. Tato část až do 244b 27 má v *srbském* znění *jinou* redakci než P, jak zjistil již Šestakov (BB XIII 434), totiž srbská verze se v této části přichyľuje vulgatě kroniky a v recenzi se shoduje s řec. Mosk. synod. (= Muralt.) U Mur. 453, 13—459, 25, vyd. Mig. Patr. 677 § 2 — 685 § 6 (u de Boora, který však různověstí řec. Mosk. syn. neuvádí, 550, 7—557, 24). *Souhlas* překladu s P obnovuje se opět
- 244b 27 od slov при нѣмже касаніе κελικῆσι, Cod. Coisl. 305 fol. 246 v. Poněvadž popis zemětřesení, po němž přestává shoda s P, končí v P na fol. 246, je malý passus 246—246 v nepřeložen (srv. Šestakov l. c.). Nyní citujeme řecký text podle Mur.-Migne:
- 221b 13 снцѣ: překladatel četl οὕτως místo οἷτος 677, § 2.
- 241b 13 и приωбщеника [καὶ] κοινωνόν ib.
- 242a 5 и кси, řec. bez καὶ 677, 4.
- 242a 9 ^ακῆρὰ τότε 677, 5.
- 242a 29 на ^αδῆρῶν ^ακῆρῃ, 680, 1 κατὰ τῶν παρθένων τῆς ἐκκλησίας; nerozhodné.
- 242b 4 пришкше 680, 2 ἐρχόμενοι.
- 242b 11 пам кв 680, 3 παμμῶ.
- 242b 11 къ поустыни 680, 3 κατὰ τὴν Αἴγυπτον.
- 242b 13 нмѣти ukazuje na čtení Mosk. ἔχει(v) 680, 3, smyslem hodí se jen εἶχον ostatních rukopisů.
- 242b 15 κῆροβαλχοу, 680, 3 πιστιόντες.
- 242b 15 ῶ ннхъ παρ' ὧν; to čteno v M 680, 3 παρῶν chybně.
- 242b 16 снхъ дѣла таύτας τὰς πράξεις 680.

- 242b 19 οὐδὲ κεν τῆ κλεισίη, 680, 15 τὰ μέλη παντὸς τοῦ σώματος.
- 242b 30 въ келаню, 680, 4 ἐν τῷ μέρει τῆς κίλλης τοῦ τοίχου.
- 243a 2 ὦ σοφῶν πρῶτον εἰς τῆ κλη, 680, 4 ἐκ τοῦ ξηροῦ πηλοῦ. , ὄθεν ὁ τοῖχος ἐκέχριστο.
- 243a 5 игоже 680, 4 ἀφ' οὗ, μέλο byt ὦ игоже.
- [243 a 5 помаза místo помаза въ ἐπιχρίσας].
- 243a 19 за прозрѣннѣ, 681, 6 ὑπέρ τῆς εἰς αὐτοὺς χάριτος.
- 243a 26 jako вѣтроумъ въсхыщенѣ, 681, 7 δι' ἀνέμων ἀρπαζομένη, ne ὡς jako přeloženo.
- 243b 3 таиѣ τῆ κλη изнесъ въ свѣта жнѣнѣ, въ поустыни жити сътворѣ: λάθρα αὐτοὺς ἐπανελεῖν πρὸς τὰ οἰκεῖα (ἐν ταῖς ἰδίαις σκηναῖς) — toto chybí — ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐποίησεν — 243b 14 nepřeloženo αὐτῆς 683, 1.
- 243b 15 живѣше ib. διάγων. — 244a 12 да въ ни и днѣ въ вѣдоу пакъ ὦ κλη ὅστε μηδένα κινδυνεῦσαι τοῦ λαοῦ — 244a 15 на правнѣхъ съмрѣти — ἐκ τῆς ἀπειλῆς τοῦ θανάτου.
- 244a 18 οὐτεροντι: εὐπρεπῶς čteno bylo εὐπρέπειν. — 244a 21 и дѣшѣ съ тыманіемъ perifrasticky за ἔσπευδεν.
- 244b 13 гражанѣ před sl. γῶν ale Mig. 686, (CXCV,4) οἱ πολῖται za sl. ῥήμασιν ἀσχροῖς.
- 244b 18 οὐμορντι иго Mig. ib. 5, ἀπειλήσας (αὐτῷ) θάνατον.
- 244b 24 въ нѣкыи храмъ, игоже въсѣтѣ πνεише. Mig. ib. 6 εἰς οἶκημα, ὅπερ αἰσθόμενοι οἱ π.
- 244b 27—248a 2 vypravování o Basiliovi Velikém, s citáty z jeho listů, podle Šestakova (l. c. str. 434) *opět již shodné s P*; varianty tohoto rukopisu nikde neuveřejněny.
- 248a 3—5 kratičká zmínka o Gratianovi; vypravování o zemětřesení měl překlad již v oddíle o Valentinianovi (viz zde výše).
- 248a 6 počíná se o Theodosiovi Vel., jeho synech Arkadiovi a Honoriovi i o jejich vychovateli Arseniovi, mnohem stručněji než řec. text.

248b 17, epísoda z vyučování Arsenioiva až po 249a 21, blíží se řecké recensí 571, 6—572, 15; větší shoda je zvláště od ř. 24 κκ κδιηκε ὡς διηη = 571, 11. Rozdíly:

248b 25 η ογερκεκιογ 571, 12 ὁρᾶ (a ř. vyp. καί).

248b 26 ωκογο ογκω στοημα, ωκ'κ'κ'κ'ε εκλειμηκ 571, 12 Ἄρ-σένιον μὲν ἰστάμενον, τὰ δὲ τέχνα αὐτοῦ καθεζόμενα.

248b 27 Γλη 571, 14 καὶ λέγει πρὸς αὐτόν.

248b 27/8 kratčejí než 571, 14—17.

248b 30 ἤρεμκ ογκω ηρ'κ'εστιατη, μηκ же ск'д'к'ти 571, 19 obráceným pořádkem.

249a 1—2 jinak než 571, 20—21.

249a 7 ποσαδικκ vynesch. ἐπὶ θρόνου 571, 27..

249a 9 vyp. 572, 1 καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ θελήσωσι πορεύεσθαι (a ovšem pak сκ'χ'ρ'η'ε'т'κ' m. φυλάσσειν).

Od 249a 10 = 572, 3 již větší odchylky.

250a 9 sl. obsahově odpovídá řec. textu 573, 12 sl., ale vypravování od 573, 15 do 574, 10 vynescháno.

250a 12 počíná se o Řehoři Velikém = 574, 11; podobnost obsahová, dosti skrovná, sahá až po 250b 17 = 575, 7. Odtud až do 251b 16 má slovanský překlad více proti řeckému o Gregorioví Bohoslovu. O druhém sněmu církevním počíná se 251b 16, v řec. 575, 8, ale zcela odchýlně. Pro zmínky o dvou podivných porodech (251b 28—252a 10) není předl.; o Nilu (252a 10 — ib. 17) však ano, de B. viz 585, 6—14).⁵⁾

252a 18—27 upomíná na ř. 583, 13—19.

252a 28 počíná opět úplná shoda s řeckým textem, s P 584, ad 10.

⁵⁾ Ale ř. 11 jinak než ř. 7 (мнѣмѣ — се км̂: λέγοντες — ποταμόν) 13: κ'α'ρ'ο'ч'к' — ст'и'к'ы ἤρ'κ, ρε 9: ὁ βασιλεύς Θεοδόσιος εὐσεβῶς ἀπεκρίνατο. — Ř. 14 vyp. ναοῖς δαιμόνων καὶ (10). — Ř. 15 vyp. ποτε (11); ib. изм'и'т'и ἀναγαγεῖν. — ib. κ'ε'г'е' рас'о'ж'е'н'и'е км̂ ηρ'η'κ'κ' 11. θεὸς δὲ τούτου τὴν πίστιν ἀποδεξάμενος; 16 повелѣ'т' к'ы'ш'е мѣ'р'ы нав'о'д'н'и'т'и η'и'л'о'у т'о'л'м'а, 12 ὑπὲρ τὸ δέον ἐκέλευσε πλημυροῦσαι. — Ř. 17 vyp. οὐ τὸν τυχόντα (13). — Ř. 17 vyp. αὐτὴν (14).

252b 4 στ'κνοϋ om. P 584, 15.

[252b 7 ΠΕΤΑΛΕΜΑ P 584 ad 17 πετάλων.]

252b 15 ΠΡΗΒΛΑΧΗΜΟΥ ΚΑΜΕΝΟΥ (nutno si doplniti ИΔΟΛΩ) 585, 2 τὸ δὲ (scil. ξόανον) ὑπὸ τῆς φυσικῆς βίας ἀνελκόμενον τοῦ λίθου: překladatele zmátl slovosled, tak že chybně spojil ἀνελκόμενον τοῦ λίθου, a zdánlivě dobře položil dat. abs.; ovšem četl při tom také ἀνελκόμενον m. -ον.

253a 18 ГЛАННО 585, 19 ἡγοῦμαι.(?)

253a 23 ВЪСΧΟΤ'КЪ ИСИ 585, 23 ἐθέλεις.

253a 30—b 1 ИЖЕ... СЛАКА ukazuje, že slova 586, 4—5 ἡ περὶ... δόξα nelze athetovati, jak tomu chtěl de Boor.

253b 1 ИДВОЛТОРЦЕМЪ ИЛИ ОΥΚΗΚΛΗΜΟΜЪ ИЛИ ὠβ'κгаюцемъ 586, 5 τοὺς ἀγαματοποιούς ἢ ἀποκτείνοντες ἢ φυγαδεύοντες; slov. vazba nedává vůbec smyslu v této větě.

253b 4 ЗАСЛЫШАНИИ 586, 7 φήμην.

253b 4 ВСТАВЛЕНИИ ВЪШЕ 586, 8 ἠφίεσαν.

253b 7 ВУП. τοὺς ἀγαματοποιούς 586 ad 9.

253b 13 ПОГРЕБЕНИИ ВЪШЕ ПР'КСТНЮ ὠ ΓΟΡ'Κ 576 ad 14 καταχοσθέντες.

253b 21 končí se o Ptolemaïovi = 587, 2, a začíná se И ВЪЗАКОННИ ЖЕ И'КЦІИ... 580, 21 o Antiochijských.

253b 27 РЕ И ВЕЛИКЫИ ЗЛ'СТЬ 581 ad 3 φησὶν καὶ ὁ Χρυσόστομος, ale Š nemá великыи.

253b 29 ВСОУ ВЪ'КШИШЕ НАПАСТЬ 581, 6 πᾶσιν ἐπεκρέμασεν κίνδυνον.

254a 3 СМРТЬ 581, 10 θανάτων; překl. chybně četl θάνατον.

254a 7 ВЪСТОУПНВШЪ 581, 14 περιϊστάμενον 254a 14 И... ПР'К-ВЕНД'К 581, 21 οὐκ ἄν... κατεφρόνησε.

254a 17 ВЪСХЫТИ m. ВЪСХЫТИТИ (582, 1 ἐξαοπάσαι).

254a 24 ТЪКМО přel. μόνον m. μόνοι 582, 8.

254b 1 končí se = 582, 14 a роčíná se o Amfilochiōvi = 576, 1.

254b 6 ВКНОУТ'К... ЦР'ЕМЪ ВЪШЕМЪ 576, 7 ἐντὸς... τῶν βασιλείων γενόμενος. (!)

- 259b 17 $\kappa\omicron\lambda\iota\iota$ $\mu\alpha$ $\nu\omicron\kappa\iota\eta\iota\eta\kappa\iota$ $\gamma\epsilon\sigma\tau\omicron\chi\alpha\iota\eta\iota$ $\iota\alpha\kappa\lambda\alpha\eta\eta\sigma\epsilon$, ale 595, 2 $\mu\epsilon\acute{\iota}\zeta\omicron\nu\iota$ $\delta\epsilon\phi\omicron\upsilon\acute{\iota}$ $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\tau\omicron\upsilon\omega\upsilon$ $\delta\eta\lambda\omicron\upsilon\omega\omega\upsilon$ $\acute{\epsilon}\kappa\acute{\epsilon}\chi\omicron\eta\tau\omicron$; snad volný překlad, ale pak $\kappa\omicron\lambda\iota\iota$ je zbytečné.
- 259b 20—260b 5: úvaha, chybí ve čtení vulgaty a náleží patrně jen redakci P, odkud však na tomto místě (cf. 595 ad 4) varianty nejsou uveřejněny.
- 260b 10 $\nu\omicron\beta\eta\eta\epsilon\mu\kappa$ 595, 8 $\pi\omicron\sigma\acute{\iota}\eta\kappa\iota$, přeloženo, jakoby tu byl dat. subst.
- ib. a $\eta\epsilon$ ib. $\omicron\upsilon\chi$ dvakrát; rovněž v ř. 11 a 12.
- 260b 13 η $\eta\epsilon$ $\eta\pi\iota\kappa\tau\epsilon\kappa\epsilon\eta\eta\eta$ $\eta\mu\kappa\iota$ 595, 11 $\omicron\upsilon\chi$ $\acute{\alpha}\nu\delta\tau\omicron\pi\omicron\delta\omicron\delta\eta$.
- 260b 20 $\nu\omicron\beta\alpha\eta\epsilon\tau\kappa$ ... $\eta\omicron\tau\tau\epsilon\kappa\omicron\kappa\alpha\tau\eta$ 595, 18 slovosled $\chi\omicron\eta\acute{\iota}\sigma\alpha\sigma\theta\alpha\iota$ ... $\delta\acute{\epsilon}\omicron\nu$.
- 260b 22 $\kappa\tau\alpha\epsilon\mu\kappa$ 595, 19 $\iota\alpha\tau\omicron\omega\omega\upsilon$ $\pi\alpha\iota\sigma\iota$.
- 260b 26 nepřeloženo 596, 1 $\mu\epsilon\acute{\lambda}\lambda\omicron\nu\tau\alpha$, $\tau\omicron\iota\alpha\iota\tau\eta\upsilon$.
- 260b 30 η $\iota\alpha\kappa\omicron\zeta\epsilon$ $\kappa\lambda\alpha\sigma\tau\epsilon\lambda\eta\eta\eta\omicron\upsilon$ $\kappa\alpha\iota$ ($\acute{\omega}\zeta$) (?) $\acute{\alpha}\rho\chi\omicron\nu\tau\iota\kappa\omicron\upsilon\omega\upsilon$ 596, 4.
- 261a 6 $\mu\alpha$ $\eta\kappa\omicron\eta\eta\kappa$ $\nu\lambda\omicron\eta$ $\sigma\eta\chi\kappa$ $\tau\omicron\mu\eta\tau\eta$ $\beta\epsilon\zeta\kappa\mu\kappa\tau\eta$ 596, 9 $\acute{\alpha}\mu\phi\omicron\tau\epsilon\tau\omicron\omega\omega\upsilon$ $\tau\omicron\upsilon\omega\upsilon$ $\kappa\alpha\chi\omicron\omega\omega\upsilon$ $\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\omega\omega\upsilon$ $\kappa\omicron\lambda\acute{\alpha}\zeta\omicron\nu\tau\alpha$ $\tau\eta\eta$ $\acute{\alpha}\mu\epsilon\tau\iota\alpha\iota$; chybně rojato $\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\omega\omega\upsilon$ jako gen. masc. a gen. abstrakta místo správného $\beta\epsilon\zeta(\kappa)\mu\kappa\kappa\tau\eta$ $\nu\lambda\omicron$ rozveden oprávně; η po této frasi doplňuje P $\langle \kappa\alpha\iota \rangle$ $\acute{\epsilon}\lambda.$ $\acute{\epsilon}$. $\tau\omicron\mu\eta\tau\eta$ $\kappa\omicron\lambda\acute{\alpha}\zeta\omicron\nu\tau\alpha$ a právě tak ř. 8 $\sigma\upsilon\kappa\lambda\omicron\eta\eta\tau\eta$ 596, 11 $\acute{\alpha}\pi\omicron\kappa\lambda\iota\upsilon\nu\tau\alpha$.
- 261a 16 $\tau\epsilon\mu\kappa\eta$ ... až po 263a 18 $\eta\zeta\epsilon$ $\sigma\upsilon\beta\omega$ není obsaženo ve čtení vulgaty, patrně zde je opět shoda s jediným P, ze kterého však toto místo (cf. 596ad 17) neuveřejněno.
- 263a 25 $\kappa\upsilon\tau\eta$ $\iota\alpha\kappa\omicron\zeta\epsilon$ $\delta\acute{\epsilon}\tau\eta$ $\mu\omicron$ $\acute{\gamma}\eta\eta$ $\sigma\lambda\omicron\upsilon\kappa\epsilon\eta$ 596, 24 $\mu\mu\epsilon\acute{\iota}\sigma\theta\alpha\iota$ $\acute{\epsilon}\nu$ $\tau\alpha\lambda\epsilon\iota\nu\acute{\omega}\sigma\epsilon\iota$ $\tau\grave{\alpha}$ $\pi\alpha\iota\delta\iota\alpha$ $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\tau\eta\eta$ $\kappa\upsilon\tau\iota\alpha\lambda\eta\eta$ $\phi\omega\upsilon\eta\eta$ (volný překlad) rovněž tak v ř. 26. $\omega\beta\lambda\alpha\sigma\tau\eta\eta$ $\omega\delta\acute{\epsilon}\kappa\alpha\tau\eta$ 597, 1 $\tau\eta$ $\acute{\epsilon}\xi\omicron\upsilon\sigma\iota\alpha$ $\kappa\epsilon\chi\omicron\eta\sigma\theta\alpha\iota$.
- 263b 3 $\iota\omega\alpha\eta\eta\alpha$ není v řec. textu 597, 7.
- [263b 15 $\iota\alpha\kappa\omicron$ $\eta\pi\iota\lambda\omicron\upsilon\chi\eta\eta$ 597, 17 $\acute{\omega}\zeta$ $\acute{\epsilon}\omicron\iota\kappa\epsilon\upsilon$].
- 263b 16 597, 17 $\tau\grave{\alpha}$ $\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\omega\omega\upsilon$ $\acute{\delta}\mu\omicron\iota\alpha$.
- 263b 19—264a 2: místo vulg. 597, 20—598, 15 má P jiný passus, neuveřejněný.
- 264a 2: zde a v P jest nyní o Epifaniovi 599, 7—12.

264a 3 прилогичнсе chybně m. -κςε 599 ad 7 τυγχάνων.

264a 8 ѡнѣмже a v P následuje nyní text 601, 8 a dál.

[264a 10 βῆῖα раба 601, 9 τοῦ θεσπεσίου Ἰ. není různocnění.

264a 15 назираемъи přeloženo τοὺς σκοπομένους místo méně známého κοπομένους (601, 13); či bylo tak v předloze ex dittographia?

264a 16 градъ 60¹, 14 πόλεις.

[264a 19 κρῆπιςε 601, 14 ὀχυρωθέντα: neporozumění pádu?]

264a 27—264b 14, místo v P odchylné, patrně s překladem shodné; varianty neznámy.

264b 15 = 598 ad 15.

264b 15 οἴβω není v řec. textu 598 ad 15.

264b 19 пакы сьмоуцаѣтсе není v řec. textu 598, 48: překlad tu patrně doplňuje originál: (πάλιν ταραττεται).

264b 30, v řec. textu πο 599, 6 následuje v překladu a v P 602, 1.

265a 4 ѡко čteno ὡς místo ὅς 602, 4.

265a 6 и ѡванже 602, 5 καὶ Ἰωάννης (γε).

265a 8 провъзвѣстникше nepřesně za 607, 7 προμνηθέντες.

265a 22 (πονκ...) — 265b 9 (οἴετῆς): místo odchylné od vulgaty; varianty z P neuveřejněny.

265b 9 následuje, jako v P, 600, 11: ὁ οὖν Ἰωάννης.

265b 10 изгнанъ бы 600, 12 ἔξορισθεῖς jen P; ostatní ἔξορίσθη; tak bylo i v předloze překladu.

265b 15 пана же 600, 15 ὁ δέ γε πάπας, P ὁ τοίνυν π.; první čtení bylo i v předloze překladu.

265b 20 ксацкъмъ 600, 19 παντοίω, a tak i v předloze, kdežto P παντί.

265b 29 (и οἴβω) — 272b 14 celá tato část, obšírně vypravující o životě Jana Zlatoústého, ovšem s různými úvahami, založená — podle Boora 599 adn. — na životopisech světcových, sepsaných Palladiem a Georgiem, chybí ve vulgaté kroniky, je však v P; ale příslušný text odtud nebyl uveřejněn. Po

- 275b 7 *υπεχάνο τοῦ βασιλέως* 608, 10.
- 275b 19 *πρῳτκτορнше ѿн нме* 609, 1 *μετωνομάσασα*.
- 275b 20 *ю* 609, ad 1 *συνάπτει (αὐτήν)*.
- 275b 20 *съ хоткнннмъ того* 609, 2 *συνευδοκοῦντος (ταῦτα) nebo (τοῦτο)*.
- 275b 26 (*наκλнноу*) — 276a 19 (*ωκλεкетанин*) v překladě a v *P* celkem jinak než v uveřejněném textu 609, 7 — 610, 6; varianty neotištěny.
- 276a 22 *ογκκδκно* ^κ 610, 9 *γνωσθέν* — jen volný překlad.
- 276b 2 *гробннцѣ къ погребаннѣ страннымъ* je opis, a ne různopčetní, za ř. 610, 19 *ξενотάρια*.
- 276b 11 přeloženo 611, 4 *αὐτόν*.
- 276 b 13 ... *кннгы, нжкѣ безк прочнтаннн подыпнсаннше* 611, 7 *χάρτας ἀπαραναγνώστως ὑπέγραψεν* (bez relat. zájm.).
- 276b 22 *нга нсχοждаашѣ на полнѣ съ крты* 611, 15 *ἐν ταῖς γενομέναις ἐν τῷ Κάμπῳ λιταῖς*; v předloze patrně místo pádu předložkového bylo *ἔξερχόμενος*...
- 276b 24 *раздаашѣ* za ř. 611, 17 *παρεχόμενος*.
- 276b 28 *ккыде* podobně za 612, 21 *ἐπιβάς*.
- 276b 29 *тъ ко* 612, 22 (*οὗτος*) *γὰρ πρῳτος*...
- 277a 5 *υπ.* 613, 2 *πάντες*.
- 277a 8 *мнѣкаχοу* čteno *ἐνόμιζον* m. *νομίζων* 613, 5.
- 277a 9 *кѣдно начелннѣ* podivným nedorozuměním za 613, 5 *δυσχεραίνων!*
- 277a 12 *мню се кыти*: jiný slovosled 613, 9 *ταύτην ὑπολαμβάνω γενέσθαι*.
- 277a 13 *молю ωβοузати* 613, 10 *παρακαλῶ χαλινῶσαι*; jen v *P*, patrně omylem *χαλινῶ χαλινῶσαι*.
- 277a 24 *кѣжоуше* 613, 20 *φυγόντα, ε* místo *οу!*
- 277 *не кн хоткль ουδнкнтнше* 614, 6 *οὐκ ἂν ἔξεπλάγη* není různopčetní *кто же не кн чюднлсе*.
- 277b 4 *когда, съ блοудннцѣю жнвоуша пррка кнде* 614, 8 ... *τί δήποτε πόρνη συνοικεῖν ὁ προφήτης ἀνέχεται*; překlad předpokládá čtení: ... *πόρνη συνοικοῦντα τὸν προφήτην ὀρῶν*.

- 277b 9 *нже прѣкладно и странно* 614, 12 τῷ παραδόξῳ καὶ ξένῳ;
překladatel snad chybně slova pojímal jako nom. N.
- 277b 15 *снн сѣκτησανнк* 614, 17 ορασнῆ (jěn v P) λύχνος οὔτος.
- 277b 22 nepřeloženo 614, 24 θεῖον.
- 278a 1 *толнка оубо нже ѿ лѣккоуѣкорнзкннк оукарнѣннхъ*
стакнк наза неече 615, 6 τοσαύτην οὖν ὁ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων
ψευόμενος κίων ὠφέλειαν ἀνέβλυσε; pro předlohu překladu
nutno así předpokládati τοσαύτη οὖν (ή) ὑπὸ τῶν φιλο-
ψευομένων τὸν κίονα ὠφέλεια ἀνέβλυζε, a podobně v násle-
dující větě τοσαύτη ἀκτῖς... ἀνέλαμψεν.
- 278a 8 *гнѣ кв сѣкнѣ... сѣкору, а...* 615, 11 τῆς γὰρ τοῦ κυρίου
σκιάς... ἐργασαμένης jen volný překl. Ř. 9: vυnechάno
καὶ νόσους ἐξήλασε καὶ δαίμονας ἐφυγάδευσεν 615, 13.
- 278a 15 *зарнѣ ωсннѣма* za ř. 615, 20 ἀκτῖνος αὐτοῖς ἐμπεσούσης;
volný překl.?
- 278a 24 *нже бѣ кнѣтн* 616, 3 (τὸ) θεὸς γενέσθαι.
- 278a 26 *ѿ чѣккоточнкн нзе* za ř. 616, 6 δυσεντερικῶς.
- 278b 7 *кннк тѣон* 616, 17 ὁ στρατιώτης συ; jen v P vυnechάno
patrně jen omylem písaiškým.
- 278b 17 *ѿ агннцѣ неκλзнкннхъ* 617, 10 ἐξ ἐρίων εὐφθάρτων,
podle překladu čekali bychom spíše ἀκαταγνώστων.
- 278b 18 *нδннѣωεραзнѣ прѣдѣннн и καρεннн нмѣннн* 617, 11
καὶ ὁ στήμων ὁμοειδής καὶ ὁμόχρους; čtení překladu by
znělo ὁμοειδὴ τὸν στήμονα καὶ τὴν πορφύραν ἔχουσα.
- 278b 24 *Зннѣнн нарнцѣмнн неакрѣ* 617, 10 Ζήνων ὁ Ἰσαυρος
glossa překladu, jako již dříve.
- Podobně jako 278a 27 = 616, 6 přeloženo 278b 25 δυσεντερικῶς
617, 18 *ѿ чѣккоточнкн κολѣзнн*.
- 279a 3 *по снхѣ* 618, 5 μετὰ δὲ ταῦτα, P δὲ vυnechάvá, jak podle
překladu lze souditi, jen omylem písaiškým.
- 279a 11 *кѣзѣм чн*, 12 *оудрѣжннн*, 617, 1 ἐνδίδωσιν... κρατήσῃ;
pro předlohu předpokládáme též přímou řeč jako v překl.
- 279a 16 *епнскопѣства нже надѣ цѣккѣмнн* 618, 12 ἐπισκοπῆς
(τῆς) ἐπ' ἐκκλησίας.

- 279a 20 на прѣстоль мочителъскыи 618, 15 *P* (a B L) mají τυραννικῶς τῷ θρόνῳ, ostatní τῷ θρόνῳ τυραννικῶς, a toto nutno předpokládati i pro předlohu.
- 279a 25 сл. въразъ вѣрѣ глаголю, си рѣчь: вѣроу ю къ единому ба ѿца вседръжителю творца ꙗкоу и земли 618, 20 σύμβολον τῆς πίστεως λέγεσθαι; ostatní je glossa překladu.
- 279a 29 подъ доубомъ нарицаемъкъ (!) кератей 619, 1 сл. ὑπὸ δένδρον κερατέαν: glossa, sgv. 278a 24 = 617, 17 a j.
- 279b 4 vυnechάno 619, 5 ὄπερ.
- 279b 7 ѿнастаснѣ нарицаемъкъ дорахнѣ 619, 10 Ἐναστάσιος ὁ Δοραχηνός stejně jako výše 279a 29 a j.
- 279b 13 нь съ корабльми понде нанъ volně za ř. 619, 18 ἀλλὰ ναυμαχίσαντος αὐτῷ . . .
- 279b 14 съ жоупеломъ мнѣкъкъ 619, 19 μετὰ θείου ἀπύρου(?)
- 279b 23 епархоу 620, 6 τοῦ ὑπάρχου, snad *P*, аѣ to není v kritickém apparátu uvedeno, má zde ἐπάρχου m. ὑπάρχου, jak tomu bývá i jinde, př. 619, 18.
- 279b 28 нѣкъкъ ѿра přeloženo a čteno chybně ἄλλων βασιλέα místo správného ἄλλον βασιλέα 620, 11.
- 280a 1 епархъкъ 620, 14 τοῦ ὑπάρχου stejně jako výše 279b 23 = 620, 6.
- 280a 4 многыкъ думомъ obráceně 620, 17 οἶκον πολλῶν.
- 280a 13 стѣнѣ тронце 621, 3 τῆς (ἀγίας) τριάδος, *P* patrně omylem nemá ἀγίας.
- 280a 14 соушоу близь ξηροκερκъскыи порты 621, 4 *P* πλησίον οὖσαν; obrácený slovosled v překladu byl nutný (předložka!)
- 280a 16 сжезавше <съ> прѣдоубиенныкъ проуменныкъ 621, 7 μετὰ τοῦ προφρονευθέντος ἡγουμένου; съ doplň podle *P*.
- 280a 26 хс. оубо ни аггъкъ 621, 16 ὁ Χριστός, εἶγε μηδὲ ἄγγελος; pro předlohu předpokládáme ἀλλὰ μηδέ . . .
- 280a 29 къ ѿлеξανдроу же: podle toho nutno škrtnouti καὶ 621, 19 καὶ ἐν Ἀλεξανδρίᾳ δέ, což je vskutku vhodnější čtení.
- 280b 15 пакно сицевиъкъ 622, 12 μεστὸν τοιούτων; chybně *P* μετὰ τοιαῦτα.

280b 20 на каменѣ аσίησκην 622, 17 εἰς τὴν Πέτρον τὸ τῆς Ἀσίας φρούριον; v předlože překladu bylo asi vynecháno slovo φρούριον.

280b 22 $\overset{\sim}{\sigma\rho\omicron\kappa\eta\iota\kappa}$ $\overset{\sim}{\mu\kappa\epsilon\tau\iota\kappa}$ 622, 10 φρουρία (?) jen opis řec. subst.

280b 23 ἰακο ἡματὶς κὲ σεκῆ καμένη χυετο 622, 20 *P*: ὡς λίθους τιμίους ἀποζεισθαι (ἐν αὐτῷ).

281a 4 иже и, $\tilde{S}$ иже, 623, 10 ὅς.

281a 5 $\tilde{\omega}$ τοιαύτα ποδεν и маниχεν ии ἠρῆκοχिताиш 623, 11 ἕως τότε Ἰουδαίων καὶ Μανιχαίων προτιμομένων, ale překlad předpokládá ἕχτοτε Ἰουδαίους καὶ Μανιχαίους οὐ προούτμα.

281a 22 ποταμηνεὺς βῆ 626, 16 καταποθέειν.

281b 3 před sl. τροπαρὶς vynecháno и: 627, 5 καὶ τροπαριον.

281b 4—9 *M* podává mnohem více z troparu, zavedeného Justinianém, než vůbec řecké rukopisy: $\mu\eta\delta\iota\mu\omicron\rho\delta\eta\nu\eta\iota\varsigma$ $\sigma\iota\mu\kappa$ и слово бжн: 627, 6 ὁ μονογενῆς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ; *M* však pokračuje: $\beta\epsilon\sigma\kappa\mu\rho\tau\iota\kappa\eta\iota\kappa$ $\sigma\kappa\eta\iota$ и $\nu\zeta\kappa\omicron\lambda\eta\iota$ $\sigma\iota\sigma\epsilon\iota\eta\eta\iota$ $\eta\alpha\sigma\eta\gamma\omicron$ $\rho\alpha\delta\eta$ $\beta\kappa\eta\lambda\kappa\tau\eta\tau\eta\sigma\epsilon$ $\tilde{\omega}$ $\sigma\tau\eta\kappa\eta$ $\beta\iota\tau\epsilon$ и $\eta\iota\eta\eta$ $\delta\alpha\kappa\eta$ $\mu\alpha\rho\iota\epsilon$ $\eta\eta\epsilon\tilde{\rho}\kappa\lambda\omicron\zeta\eta\iota\sigma\eta$ $\beta\kappa\eta\lambda\kappa\eta\kappa\epsilon\sigma\epsilon$. $\rho\alpha\sigma\eta\kappa\eta\kappa\epsilon$ $\sigma\epsilon$, $\chi\epsilon$ $\beta\eta\kappa\epsilon$, $\sigma\kappa\mu\rho\tau\eta\iota\sigma\eta$ $\sigma\kappa\mu\rho\tau\eta$ $\eta\alpha\sigma\tau\omicron\upsilon\pi\eta$, $\mu\eta\delta\eta\iota\kappa$ $\sigma\kappa\eta\iota$ $\sigma\tau\eta\kappa\eta$ $\tau\tau\omicron\eta\zeta\epsilon$, $\sigma\kappa\mu\omicron\sigma\lambda\alpha\kappa\lambda\eta\iota\mu\mu$ $\omega\tau\omicron\upsilon$ и $\sigma\tau\omicron\mu\omicron\upsilon$ $\delta\chi\omicron\upsilon$, $\sigma\eta\sigma\eta$ $\eta\alpha$. Celý tento přídavek chybí také v $\tilde{S}$ 258b β.

281b 11 празнокати т. — $\sigma\epsilon$ 627, 9 ἐορτάζεσθαι.

281b 13 икω иκчтω přeloženo ὁ γὰρ τι т. ὁ γὰρ τοι 627, 11 chyba z výslovnosti.

281b 14 иишетъ jako častěji i zde za γέγραπται 627, 123.

281b 25 ро в̄кроуции = 628, 4 πιστεύσαντας má ještě překlad, со není v originále: $\eta\omicron$ $\eta\epsilon\tilde{\rho}\kappa\omicron\upsilon$ $\delta\alpha\kappa\eta\delta\alpha\upsilon$. $\rho\epsilon$ $\beta\omega$: $\nu\zeta\kappa\omicron\delta\epsilon$ $\omega\kappa\omicron\upsilon\alpha\eta\eta\eta\eta\eta$ $\mu\omicron\upsilon\zeta\eta\kappa\tau\eta\omega\mu\mu$. $\tau\alpha\kappa\omicron\zeta\eta$ $\rho\eta\gamma\eta\kappa\kappa\omega\upsilon\sigma\eta\iota\kappa\eta$ $\eta\eta\kappa\omega\upsilon\zeta\eta\iota\kappa\eta$ $\kappa\epsilon$ $\rho\omicron\beta\kappa\eta\chi$. $\eta\alpha\kappa\omicron$ $\sigma\kappa\mu\omicron\sigma\tau\eta$ $\kappa\rho\alpha\tau\alpha$ $\mu\eta\delta\eta\eta\alpha\eta$. и $\beta\epsilon\tilde{\rho}\kappa\eta$ $\eta\epsilon\lambda\kappa\tau\eta\eta\eta$ $\sigma\lambda\omicron\mu\eta\eta$, $\eta\eta\eta\eta$ и $\tilde{\omega}$ $\eta\omicron\upsilon\tau\eta$ $\kappa\epsilon\zeta\alpha\kappa\omicron\nu\eta\eta\eta\eta\chi$. и $\nu\zeta\kappa\epsilon$ и $\eta\epsilon$ $\tau\eta\mu\eta$ и $\sigma\kappa\eta\iota$ $\sigma\kappa\mu\rho\tau\eta\eta$ и $\omicron\upsilon\zeta\eta$ $\eta\chi$ $\eta\epsilon$ $\eta\epsilon\tau\tau\eta\kappa\eta$.

282a 1 v ynecháno αὐτοῦ 628, 4.

282a 3 σκηκετενια ^εσταγο ^αλα δηκ: jiný slovosled 628, 6 ἢ τῆς ἐπιφροιτήσεως ἡμέρα τοῦ ἁγίου πνεύματος.

282a 11 σκτερομη m. — η 628 ad 13—17 ἀφανίσασα.

282a 12 η παρωδκ μηογκ 628, 17 καὶ ὁ δῆμος (πολύς).

282a 26 η ογκητελια 629 adn. διδασκάλου; η vložil asi překladatel.

282b 4 nevyjadřeno δήπουθεν 630, 12.

282b 5 ζλοκκετηκ 630, 14 δυσσεβεία, *P* δυσμενεία; pro předlohu překladu nutno předpokládati δυσσεβεία.

282b 19 ηε τκκεμοκε ηκ ογκω 631, 1 (οὐ μόνον) ἀλλὰ μὴν καὶ.

282b 21 η po sl. σογμα nutno athetovati: není v originále a vadí souvislosti.

283a 5 v ynecháno τοῦ κυρίου 632, 14 omylem písařským.

283a 8 ηκκε ^ακγτηκ volnějši překlad ř. 631, 17 ἐν τῇ προ-
ὑπόξει.

283a 8 σκταβητηκε ηκκκ η σαμομογ διακολεγ 631, 17 ἀπο-
καθισταμένον δηλονότι καὶ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου; zde není
různočtení, nýbrž jen chybné pojetí δηλονότι jako δῆλον
ὅτι: ηκκκ ηκκ a s tím patrně souvisí i neobratný překlad
genit. absol.

283a 19 η ηκοκε κε γρκκκ ηκκκκ κκπαδμη 631, 27 καὶ τὰς
ἀμαρτίδι τινὶ περιπεσοῦσας; ηκοκε přidáno pro zřetelnost
překladatelem.

283a 21 σκοζκκ . . . γροκκκκ, v originále singulár 632, 2 δέμας . . .
σῆμα.

283a 30 ηρε 632, 10 δίκην, překlad předpokládá δίκας.

283b 8 ηκα ρεμη 632, 16 ἤρομotte λέγειν.

283b 12 Πηδαγορκ κε ογκω 632, 20 Πυθαγόρας (δὲ) τοίνυν.

283b 16 ηαδατη ukazuje, že κατὰ πίστιν v *P* je jen písařský
omyl místo καταλίπτειν 633, 4.

283b 21 η σκκε ογκω ηκκεκκ, ηκκεκκ ^ακε ηκ Ορηγεκογ ογκω-
κκκκκκ 633, 8 mluví se o současném stvoření duše a těla
καὶ οὐ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον, κατὰ τὴν Ὀριγένους

φρονοβλάβειαν, překladatel přehlédnuv oὐ spojil pak τὸ δὲ ἕστερον κατὰ τὴν Ὁριγένους φρονοβλάβειαν, jakoby počínala nová myšlenka. Poněvadž věta po těchto slovech končí, nedává překlad smyslu.

284a 2 τα 633, 18 τὰ τοιαῦτα.

284a 11 τκκκ ακοκκ Κωνσταντηνικ 634, 3 διόπερ καὶ Κωνσταντῖνος: v překladu nutno doplniti η po ακοκκ.

284a 14 τamo ηδε 634, 7 ἐκεῖσε παραγενόμενος, ne různočtení, pouze volnost v překladu.

284a 19 старкнишии ηрк 634, 11 ὁ πρεσβύτης.

284a 25 κκστκ... ηα κκκρτκ 634, 17 μετασχὼν τῆς συνόδου: podobný případ jako 284a 14: volný překlad.

284a 27 ογчениηκκ instr. sg. za ἱ. δογμαίων 634, 19 neznamená jiné čtení (ale 284b 13 δογμαίων 635, 6 přel. ογчениη).

284b 10 τημααχογσε = ἐσπούδαζον, kdežto 635, 3 ἐσπούδασαν.

284b 14 ογζκκηκκ 635, 6 chybně přeloženo κριθέντων.

284b 19 ρκκηκκ 635 11 εἰωθότων, překladatel přeložil εἰρηκότων; možná, že tak měl v předloze.

284b 19 ηεκροτκκ κκκκ ογδη ηηηερατη 635, 11 ἀγρίων σφηκῶν δίκην περιβομβεῖν (!): překladatel nerozuměl vazbě δίκην τινός = instar a buď měl v předloze σφῶν m. σφηκῶν nebo tak rozuměl, neznaje subst. ὁ σφήξ.

284b 22 η δεκκ σηα 635 ad 14 (καὶ) δύο υἱούς (*P* καὶ om.)

284b 23 λκκκ ογκμοτρητη 635 ad 15 *P* δεῖν φήθην, ostatní až na *C*) δεῖν φήθημεν, což ovšem podstatně se neliší; slovanská verse vznikla patrně neporozuměním této periodě, poněkud složitě.

285a 1 nepřeloženo τὸ θεῖον (scil. σῶμα) 635, 22.

285a 1 ρκκηε za φασιν 285, 22 jako častěji.

285a 13 η ῶ ηκκε (καὶ) ἐξοὔρανοῦ 636, 9, jako 636, 8.

285a 14 κηη 636, 10 τοῦτο; podle překladu ταῦτα lze předpokládati.

285a 16 κτορκκ κκ ηκκκ 636 ad 11 *P*: ὁ δεύτερος [ἄνθρωπος ὁ κύριος] ἐξ οὔρανοῦ; slova v závorkách podle překladu nutno pro předlohu athetovati.

- 285a 22 **ижеже быти** 636, ad 18 *P* μετ' αὐτοῦ μεῖναι; ostatní μετὰ τοῦ μεῖναι; μετὰ τοῦ předpokládáme podle překladu i pro předlohu; **быти** znamená, že překladatel četl εἶναι místo μεῖναι. — Hned dále **иже бѣ ѡ̄ ѡ̄**: překladatel chybně rozuměl ѡ̄ (= člen masc.) místo pron. relat. neutr
- 285a 25 **именоватиже се** 636, 21 ὀνόμασται, písařem chybně napsáno **именовка же се**, asi vlivem těsně předcházejícího **сѣннѣти**.
- [285a 29 **рѣхомъ** = φαμεν 637, 3].
- 285a 30 **сѣдѣлати** *m.* — **се** 637, 3 πεπραχθαι.
- 285a 30 **что оубо** 637, 3 τοιγαροῦν, čteno τὶ γὰρ οὖν.
- 285b 16 **и едино** 637, 19 ἑτέραν; **и** není v předloze a vadí smyslu; nutno je vypustiti.
- 285b 18 **сѣложити** *m.* — **се** 637, 21 συντελεῖσθαι.
- 285b 19 **мнѣти оустроина** nerozuměním vazbě místo **оустроити** 637, 22 παρασκευάζει.
- 285b 22 **ираздвоише** ukazuje, že ἀδιασπαστος v *P* 637 ad 25 je pouze omyl místo ἀδιάσπαστος podobně v ř. 24 **ксе** proti čtení *P* ad 26 τὸν ὅλον místo τὸ ὅλον.
- 285b 24 nepřeloženo ποίαν 637, 26.
- 286a 3 **цркою оукрѣнише роукою** za ř. 638, 6 διὰ βασιλικῆς ἰσχύσαντος χειρός.
- 286a 4 **разбонничскы** 638, 7 ληστικῆ τῆς.
- 286a 5 **пославише** chybně za 638, 7 παραπεμφθέντες.
- 286a 12 **<и> ѡ̄сѣдоу** 638, 13 κάντεῦθεν.
- 286a 17 **снмъ оубо тако нмоуише** nerozuměním za ř. 638, 17 τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων.
- 286a 21 **оукрѣтесе** volně za 638, 20 παρευρεθείς.
- 286a 21 **оуоуднише** písařským omylem za **оуоуднише** 638a 20 καταδικάζονται; že tu není jiná vazba, ukazuje následující **прокаише** = ἀναθεματίζονται.
- 286a 28 **оукрѣпльише** opět chybný překlad passiva 638, 26 ἐπιβεβαιωθέντων, jako výše 286a 5 a j.

- 286b 6 *εργ*, *vynecháno* η: 639 6 *καὶ* τούτου.
- 286b 8 *ненсчтенымыи* *εργ* 639 ad 8 *P* má obrácený slovosled αὐτοῦ ἀναριθμήτοις.
- 286b 30 *прннше* ukazuje na čtení ἔδῄξαντο; 640, 2 jest ἔδῄξατο (scil. σύνοδος.)
- 286b 30 *разкѣ . . . проклякнше* 640, 2 εἰ μὴ ἀναθεματίσαν; překlad předpokládá εἰ μὴ ἀναθεματίσαντας.
- 287a 2 *κρετικκι . . . ωσφζηκνκн* η *проклеткн* chybně místo dativu 640, 5 αἰρετικοῖς τοῖς κατακριθεῖσι καὶ ἀναθεματισθεῖσιν.
- 287a 6 η *оуѣω что* 640, 8 καὶ μέντοι ἔτεπο καὶ μὲν τί.
- 287a 9 ο *сглашенинхъ* 640, 11 ὑπὲρ συνηγορίας, překladatel chybně rojal συνηγορία jako συμφωνία a zdá se, že tvar si vykládal jako akk. plur.
- 287a 12 *написа се т. написати се* 640, 13 γεγράφθα.
- 287a 17 před slovem *низложикша* *vynecháno* *ἱστορη* jen písařským omylem, neboť Š 264aa má toto slovo (640, 18 *Νεστόριον* *καθελοῦσαν*).
- 287a 18 *ωπλωκακнше же ἱστορη* η *Θεῶρα* 640, 19 διαπτύουσαν (ἔκδικοῦσαν) δὲ *Νεστόριον* καὶ *Θεόδωρον*: slovo v závorkách *vynecháno* v *M* jen omylem písařským, neboť Š 264aa má zde *ωπραδλακнше*.
- 287b 3 η *конн* místo 641, 7 καὶ ἄλογα.
- 287b 16 η *оуѣω что* 641, 19 καὶ μέντοι, podobný případ se vyskytl již častěji.
- 287b 22 *погоубннн* chybně za 642, 3 ἀπολέσθαι.
- 287b 26 η *скотн т.* 642, 7 καὶ ἄλογον: podobný překlad již 287b 3.
- 288a 11 *безъ цръскааго степсаниа* 642, 20 χωρὶς τοῦ στέμματος.
- 288a 14 *бывшеме члѣкнмыи нѣкмыи* *ω* *мора* 642 ad 22 γενόμενος (согг. ex -ον) ἀνθρώπων ἐκ βουβόνων θανάτων.
- 288a 15 *паче* není v řec. textu a je zbytečné.
- 288a 25 *на празѣхъ горннхъ домовъ свонхъ* 643, 8 εἰς τὰ ὑπέρθυρα (δόμων) αὐτῶν.

- 288b 5 ^члвккь н^кккыи 643, 20 ἀνθρωπός (τις).
- 288b 7 прѣстоуѣиоу же нарѣдоу, хрѣдоу кѣземлюиоу 644, 3 παρεστῶτος γὰρ ὄχλου καὶ τοῦ κομοδορίου λαμβανόντος.
- 288b 12 скон пркстєнѣ 644, 7 τὸ ἴδιον; пркстєнѣ je snad doplněk překladatelův.
- 288b 22 приложити къ мєсницѣ 644 ad 15 παραθῆναι κρέα, tak i P, překlad tu má čtení, shodné s mladšími rukopisy řeckými (R a Vind. Hist. gr. 40 = V), totiž παραθεῖναι; ovšem i tak je zde výklad místo překladu.
- [289a 3 ... кыкше и кодими τιωρηθέντες περιεγόμενοι 645 adn. není různočtení, nýbrž správné spojení dvou participií.]
- 289a 24 и сєла нхъ вкрксть jinak 646, 7 καὶ πᾶσαν τὴν περίοικον.
- 289a 25—289b 18: pro toto místo nejsou varianty z P uveřejněny.
- 289b 23 пяти нхъ градъ 646, 12 Πεντακοπέλεως; předloha překladu měla ještě αὐτῶν.
- 290a 12 ни дрѣкка 647, 5 οὐ δὲ(ν) δένδριον (následuje druhé οὐδέ(ν)); podobně v ř. 13 ни кода, řec. ř. 6 οὐδὲ(ν) ὕδατος.
- 290a 15 орѣт что оубв 647, 7 τοιγαροῦν.
- 290a 23 вѣше похотъ 647, 15 (ἦν) ἐπιθυμία.
- 290a 25 (и страннѣ) — 290a 30 (стыдѣкниа) má překlad a P více proti vulgátě; příslušné místo z P neuveřejněno.
- 290b 9 po sl. небрѣжєннѣ přeloženo θεοῦ a proto dále místo αὐτὸν φοβεῖσθαι je θεόν — 648, 1 adn.
- 290b 19 сємоу 648, 10 P jen omylem τούτων místo τοῦτον, jak je v ostatních rkp.
- 290b 25 кыкшомоу тѣхъ питѣкнию 648, 14 τοῖς γενομένοις (P λεγομένοις) αὐτοῖς ἐντροφῶσιν: sloveso přeloženo jako dat. plur.!
- 290b 26 сѣмь 648, 15 τοὺς τοιοῦτους.
- 291a 11 сєго дѣла; před těmito slovy vynesčano ὥστε 649, 6.
- 291a 13 ничтоже зла приемлюще 649, 9 εὐπραγοῦντας: volný překlad (srv. řec. ř. 24, 14).
- 291a 16 и добродѣтели 649, 11 (καὶ) ἀρετῆς.

- 296a 19 $\mu\alpha\tau\omega\mu\kappa\epsilon\ \mu\kappa\epsilon\tau\kappa$ volně za 664 ἐν τῷ μῶλῳ τῶν Εὐ-
τροπίων.
- 296a 22 $\gamma\rho\kappa\omega\mu\kappa\ \bar{\omega}\ \tau\omega\lambda\kappa\ \bar{\mu}\rho\epsilon\mu\kappa$ 664, 6 τῇ τῶν Ῥωμαίων ἔκτοτε
βασίλειᾳ (volný př.)
- 296a 24 $\mu\epsilon\gamma\alpha\ \kappa\omicron\ \chi\acute{o}\zeta\rho\epsilon\mu$ 664, 8 ὅ τε γὰρ Χοσρόης... καὶ... καὶ;
překladatel rozuměl ὅτε.
- 296a 30 před $\mu\upsilon\mu\alpha$ vynecháno μ (664, 14).
- 296b 6 $\omicron\kappa\rho\kappa\zeta\alpha\kappa\kappa\ \dots\ \mu\kappa\kappa\epsilon\mu$ není ovšem jiné čtení než 665,
1 ἠχρωτηρίασε... καὶ... ἐκρέμασεν.
- 296b 17 $\mu\mu\epsilon\mu\epsilon\mu\kappa$ přidáno jako častěji při uvádění neznámých
jmen (ř. 665, 15). Podobně častěji se vyskytá verb. fin.
za part. ve větách passivních, jako zde ř. 18 $\mu\rho\kappa\kappa\epsilon\ \mu\zeta\lambda\omicron\kappa\kappa\epsilon\ \mu\kappa\iota\tau\kappa$ 665, 15 προεπιβουλευθείς.
- 297a 1 $\tau\alpha\kappa\epsilon\ \mu\alpha\rho\iota\mu\alpha\mu\omicron\gamma$ 666 adn. λεγομένην (přídavek překla-
datelův).
- 297a 4 $\mu\tau\omicron$ P má zde (666, 16) καὶ τί σοι.
- 297a 6 nepřeložena věta τί τοῖς δυσγενέσι συμφύρῃ 666, 17.
- [297a 9 $\mu\alpha\kappa\kappa\ \mu\alpha\kappa\omicron$ = δῆλον ὅτι m. δήλονοτι 666, 20; vyskytlo
se již dříve].
- 297a 18 $\mu\mu\kappa\epsilon\ \mu\mu\ \mu\epsilon\tau\rho\kappa\kappa\omicron\mu\omicron\mu\eta\chi\kappa\ \kappa\omicron\mu\epsilon\ \mu\mu\lambda\omicron\mu\omicron\mu\eta\tau\mu\ \mu\alpha\kappa\alpha\zeta\alpha\mu\mu\epsilon$
 $\mu\epsilon\ \mu\mu\mu\mu\mu\mu\mu\tau\epsilon$ 667, 5 οἷς καὶ ἀνδραπόδοις τις χορήσασθαι
vουνεχῆς οὐκ ἀνέχεται; úplně nesprávný překlad byl asi za-
viněn tím, že překladatel četl $\mu\tau\iota$ místo $\mu\tau\iota\varsigma$ a sl. vουνεχῆς buď
měl v předloze špatně napsáno nebo si je spletl se sl.
vουσαχθῆς či pod.; ἀνδραπόδοις nerozuměl.
- 297a 22 $\mu\dots\ \mu\mu\mu\mu\mu\mu$ 667, 8 καὶ οὐκ... νομίζεις, písařský omyl.
- 297a 26 $\bar{\mu}\kappa\kappa\tau\epsilon\ \zeta\lambda\omicron\epsilon\kappa\ \mu\ \zeta\lambda\omicron\mu\rho\alpha\kappa\mu\mu\mu\ \mu\epsilon\zeta\upsilon\kappa\kappa$ 667, 12 (εἶχεν ἄν)
ἀπολογίαὶν τὸ κάκιστον καὶ κακότηδες ἔθνος; překladatel pře-
kládal ἀπολογίαὶν τοῦ κακίστου καὶ κακότηδες ἔθνος.
- 297a 27 $\mu\ \mu\omicron\mu\mu\mu\mu\mu\ \zeta\lambda\omicron\epsilon\kappa\ \mu\ \mu\mu\mu\mu\mu\mu\mu\mu\ \mu\kappa\tau\kappa\omicron\mu\omicron\mu\epsilon$ 667, 13 καὶ
αἴτιον ἄν τῆς κακίας τὸν δημιουργὸν ἐποίησαντο; chybný
překlad zaviněn doměním, že αἴτιον je neutrum, ἄν ovšem
přehlédnuto a $\mu\kappa\tau\kappa\omicron\mu\omicron\mu\epsilon$ asi vlivem předchozího $\mu\alpha\mu\alpha\zeta\epsilon\mu\omicron$.

- 297a 29 *κς σιχκ ιακκ ιρακκ ποзнакаκτει*: překlad tu má čtení, shodné s vulgatu, kdežto P (a A B t. j. Coisl. 310a Paris. Gr. 1705) čte na tomto místě: *ἐκ τούτοις ἐκδήλωσ τὰ τῆς (θεοστυγοῦς καὶ θηριώδους τε καὶ δαμονιώδους) γνώμης γνωρίζεται (προόδηλα)*. Slova v zánorkách jsou v překladě vynechána.
- 297b 4 *ρο κς ποσπκκικκςκτρογιοιογ vυnecháno καὶ συμπρόαττοντος 667 adn.*
- [297b 5 *ποσλα 668, 13 ἀποστείλας*] Ř. 27 *ωσγ* je ovšem chyba m. *ω σγ ΔΗ*.
- 298a 1 *καρκαρι 669, 7 οἱ Ἄβαροι*: jen písařská chyba v M, neboť Š tu má (274bβ) správně *ακαρι*.
- 298a 9 nepřeloženo *καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν 669, 19*.
- 298a 10 *Σαβαρα ημενεμκ 670, 2 (ὀνόματι) Σάρβαρον*; P vynechává *ὀνόματι*.
- 298a 13 *ποπλκκκν κςκκ 670, 4 ἐλαφυράγουσεν αὐτὴν πᾶσαν; αὐτὴν vυnecháno v překladě*.
- 298a 29 [η] *η ιακοζε 671, 1 καὶ ὄσπερ*.
- 298b 6 *η σατραπκκκ ημενεμκ... ποσλακκ 671, 6 καὶ σατράπην... ἐκλέμψας*; překladatel pokládal neznámé slovo za vlastní jméno.
- 298b 18 *ςε κσ haplografií místo σεκε κσ 671, 17 ἐαυτὸν γὰρ*.
- 299a 2 *κςκρκαρκςε... κερκκτκ 672 adn. ἀφίκετο... περτυχόν*.
- 299a 28 *δκςκα... πολοζκκκ κςκκτκ 673, 12 σανίδα... ἐτίθει*.
- [πρῖν ΔΗ 299b 18 není různočtení, nýbrž volný překlad sl. *δεῦρο 674, 11*, zastupujícího zde *verbum finitum*.]
- 300a 8 *κςκμκ κςκκμκκκκκ 675, 14 ἔσμὲν λαβόντες*.
- 300a 22 *ηκκκ haplografií místo η ηκκκ nebo správněji η ιακκ 676, 4 καὶ τῆ... πίστει*.
- 300a 29 (Δα κς ιακκ) — 301b 13 je pokračování této mravokárné úvahy, s citáty ze sv. Basilia Velikého a sv. Pavla, a s příklady z bible. Příslušná část z P není uveřejněna.
- 301b 25 *ποκκκκκκκκκκκ 677, 1 τῶν βεβιωμένων, part. act. místo pass. častěji se vyskytuje*.]

- [Za to správnější je $\alpha\pi\sigma\tau\epsilon\tau\eta$ 677, 16 $\alpha\pi\alpha\rho\eta\gamma\gamma\epsilon\iota\lambda\epsilon\ \dots$
 $\tau\alpha\rho\eta\nu\alpha\iota$.]
- 302a 28 $\sigma\eta\upsilon\ \rho\omicron\gamma\kappa\omicron\upsilon$ chybně místo $\sigma\eta\upsilon\ \rho$. 678, 7 (ύπογεγραμμένον)
 $\omicron\upsilon\tau\omega\ \tau\eta\ \chi\epsilon\iota\rho\iota\ \dots$
- 302b 1 $\sigma\tau\omicron\rho\eta\sigma\iota\epsilon\upsilon\ \sigma\omicron\gamma\gamma\omicron\varsigma\ \upsilon\kappa$ 678, 10 $\acute{\epsilon}\kappa\alpha\tau\omicron\nu\tau\alpha\pi\lambda\alpha\sigma\iota\omicron\nu\alpha$ jen volný
 překlad.
- 302b 3 $\sigma\lambda\eta\sigma\eta\omicron\gamma\eta\mu\epsilon\kappa$ 678, 11 $\acute{\alpha}\kappa\omicron\upsilon\sigma\acute{\alpha}\nu\tau\omega\nu$.
- 302b 10 (κολλη, ηγε..) $\sigma\gamma\mu\eta\rho\alpha\epsilon\mu\kappa$ 678, 16 (στρατιώτης, ὅς..) $\tau\eta\varsigma\ \pi\acute{o}\lambda\epsilon\omega\varsigma\ \delta\iota\alpha\phi\theta\epsilon\iota\omicron\rho\acute{o}\mu\epsilon\eta\varsigma$; chyba překladu vznikla z nesprávného čtení předlohy $\delta\iota\alpha\phi\theta\epsilon\iota\omicron\rho\acute{o}\mu\epsilon\omicron\varsigma$. Tamže $\rho\eta\eta\eta\delta\epsilon$ — $\acute{\epsilon}\lambda\theta\acute{o}\nu$ je případ častější. Podobně $\mu\alpha\lambda\epsilon$ — $\pi\alpha\rho\alpha\pi\epsilon\sigma\acute{o}\nu$ (ř. 13 — řec. ř. 20).
- 303a 4 $\mu\eta\tau\alpha\rho\epsilon\tau\kappa\alpha\ \mu\eta\tau\alpha\rho\epsilon\tau\kappa\alpha$. Původně bylo správně napsáno dvakrát (srv. 679, 17 $\tau\epsilon\lambda\acute{o}\nu\iota\alpha\ \tau\epsilon\lambda\acute{o}\nu\iota\alpha$), ale pak druhé přeškrtnáno a po kraji roznamenáno: $\sigma\iota\epsilon\ \mu\omicron\mu\rho\eta\chi\kappa\lambda\acute{\epsilon}\kappa\ \zeta\ \dots \eta\epsilon$ (?). Š má zde 279aα $\mu\eta\tau\alpha\rho\epsilon\tau\kappa\alpha$ dvakrát.
- [303a 22 $\sigma\tau\rho\epsilon\sigma\chi\epsilon$ 680, 10 $\sigma\upsilon\sigma\chi\epsilon\theta\epsilon\iota\varsigma$ verb. fin. za part. jako častěji.]
- 303b 14 $\mu\omicron\mu\eta\eta\eta\mu\alpha\iota\epsilon\tau\kappa$ jen písařský omyl místo $\mu\omicron\mu\eta\eta\eta\mu\alpha\iota\epsilon$, jak je v Š 279bα — 681, 7 $\acute{\epsilon}\nu\nu\omicron\theta\acute{o}\nu$.
- [303b 21 $\alpha\tau\kappa\omicron\rho\eta\epsilon\kappa$ $\kappa\eta\chi$ opět m. $\sigma\upsilon\gamma\kappa\alpha\tau\alpha\kappa\lambda\epsilon\iota\sigma\theta\epsilon\iota\varsigma$ 681, 14.]
- [Podobně ř. 27 $\mu\eta\kappa\kappa\chi\ \eta\epsilon$ ř. 18 $\acute{\epsilon}\pi\iota\mu\epsilon\lambda\omicron\nu\omicron\tau\omicron\varsigma\ \delta\acute{\epsilon}\ \mu\omicron\upsilon$.]
- 304a 15 [η] $\eta\epsilon\kappa\epsilon\chi\omicron\tau\acute{\epsilon}\kappa$ 682 adn. $\omicron\upsilon\ \pi\alpha\rho\epsilon\delta\acute{\epsilon}\xi\alpha\tau\omicron$.
- 304a 18 po sl. $\eta\sigma\tau\epsilon\alpha\eta\eta\eta$ vynecháno $\acute{\alpha}\kappa\rho\iota\beta\eta\varsigma$ 682 ad 18.
- 304a 24 $\kappa\epsilon\lambda\eta\kappa\eta\eta\ \alpha\lambda\omicron\tau\omicron\sigma\epsilon\tau\kappa$ 683, 5 jen $\chi\rho\upsilon\sigma\acute{o}\sigma\tau\omicron\mu\omicron\varsigma$; 304b 3 místo $\eta\sigma\tau\epsilon\alpha\eta\eta\eta$ — $\eta\sigma\tau\epsilon\alpha\eta\eta\eta$ 6).
- 304b 7 $\sigma\kappa\ \sigma\kappa\tau\omicron\upsilon\epsilon\alpha\eta\eta\eta\mu\kappa$ 683, 18 $\mu\epsilon\tau\acute{\alpha}\ \sigma\kappa\upsilon\theta\rho\omega\pi\acute{o}\tau\eta\tau\omicron\varsigma\ \pi\omicron\lambda\lambda\eta\varsigma$;
 Š má $\mu\eta\omicron\gamma\omicron\mu\kappa$ 280aβ.
- 304b 16 $\eta\mu\kappa\ \tau\rho\acute{\epsilon}\kappa\acute{\epsilon}\kappa$ 683, 21 (ἡμῖν) $\delta\epsilon\iota$, P vynechává toto slovo, překlad zase nemá $\mu\acute{\alpha}\lambda\lambda\omicron\nu$ 684, 1.
- 304b 22 $\mu\eta\kappa\ \eta\epsilon$ $\delta\alpha\kappa\epsilon$ $\eta\epsilon\pi\eta\eta\epsilon\pi\kappa\iota\epsilon\tau\kappa$ 684, 5 $\pi\rho\acute{o}\ \tau\omicron\upsilon\ \kappa\alpha\tau\alpha\lambda\eta\phi\theta\eta\eta\alpha\iota$, patrně jen odchylný překlad, hledíme-li k tomu, že již před-

6) Srv. 683, 13 a S 280aβ.

cházelo podobné slovo прѣже̃ прише̃ствѣна, a tedy by to bylo jen zbytečné opakování; ostatně správnost řeckého čtení vyplývá i z konstrukce celé věty: προφθάσωμεν πρὸ τοῦ φθασθῆναι, δρόμωμεν πρὸ τοῦ καταληφθῆναι.

305a 8 аг̃гли 684, 19 (ἄγγελοι) P omylem písařským vynechává toto slovo.

305a 17 ꙗ̃кѡахωмъ гл̃оци 684, 26 κατεφάλλομεν αὐτῶν φάσκοντες.

305a 25 о Ѧпифанѣи братѣ кесаринѣкѣ гл̃иеть 685, 7 ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ ἀδελφοῦ Καισαρίου φάσκει; nedorozumění, zřejmě zaviněné písařským omylem předlohy.

305b 19 ꙗ̃кѡиѣнѣ... чимъ 686, 3 εἰ μή... <τι> ὑπεύθυνος.

305b 21 ꙗ̃кѡзранѣи ми ꙗ̃кѡаχου 686, 4 διεκόλων! (a ovšem ἐκεῖνοις = ὧ̃ ωηκχ̃).

306a 5 и̃схъшатѣ ꙗ̃кѡзранѣи 686, 16 πειρᾶσθαι διακολύειν, překlad ukazuje na vazbu πειρᾶσθαι διακολύων.

306a 13 на ны б̃ъ 687, 2/3 jen P má ὁ θεὸς καθ' ἡμῶν, ostatní řecké rкру. mají slovosled jako překlad. Podobně ř. 23 ѡмнираѡице по все дни — P (ad 10) καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκοντες.

306a 27 ꙗ̃снхъже mylně připojeno k předchozí větě, kdežto 687, 14: Μετὰ δέ γε ταῦτα διαλεξέως αὐτῶ ποτε γενομένης...

306b 13 пер̃еложено μαρόν 688, 5.

306b 21 нь сп̃сль и̃си 688, 12 καὶ ἔσωσας.

307a 3 кнеза т̃мы мира с̃его 689, 1 τοῦ ἄρχοντος (σοκότους) τοῦ κόσμου τούτου.

307a 6 (ѡакоже̃ же ѡѡ) — 307a 19 (т̃кнѡмъ), modlitba z Života apoštola Filippa; část tato z P není uveřejněna.

[307a 19 ꙗ̃кѡ и̃кчто̃ ор̃ѣт̃ то́и҃ао̃ то̃и̃ 689, 3.]

[ib. ř. 22 ꙗ̃сѡѡжаише̃ се̃ — διακρινόμενος 689, 5.]

307b 12 ꙗ̃кчнн̃и̃ живѡтъ P 690, ad 1 εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ostatní jako překlad.

307b 26 (т̃ѣм̃же̃ ѡѡ) — 308a 14 (гл̃иеть̃ ѡѡ) jest jen v P, ale neuveřejněno.

[308a 22 зна̃тъ̃ за̃ συνεπιστάμενος 690, 21.]

- 308b 2 κκ **ΠΕΜΒΕ ΤΜΑ ΓΑΚΚΟΚΑ Η ΤΕΚΚΑ ΖΕΜΜΑ** 691, 4 ἐν ᾧ σκότφ βαθεῖ καὶ βαρυτάτη σιγῆ... (?) Překladatel četl γῆ místo σιγῆ, ale i pak je podivný nominativ, jímž porušil smysl celé věty v překladu.
- 308b 7 po sl. **ce** nepřeloženo οὖν 691, 9.
- 308b 9 **ΔΗΕ** chybně m. **ΔΗΚ** ἡμέρα 691, 11.
- 309a 3 η 692, 8 ἦ (před sl. κκ **ΚΟΗΜΚ**; dále již správně **ΗΗ**).
- 309a 8 před sl. **ΗΗΗ** nepřeloženo κλεινός 692, 12.
- [309a 11 **ΠΕΠΟΚΚΔΟΥΗΜΚ** 692, 15 ὁμολογήσομεν; překlad by předpokládal ὁμολογοῦμεν.]
- [309a 17 **Α ΙΚΟΚΕ** (καὶ) ὅτι γε 693, 1 či ὅτι δέ γε?]
- 309a 23 **ΙΚΛΗΗΗΚΗΗΗ** 693 ad 6 ἐμφανεστέραν v P, v ostatních ἐμφανεστερον; na toto druhé ukazuje i překlad.
- 309a 29 **ΠΕΠΗΣΤΟΤΑΜΗ** 693, 10 ἀνιέρων κηλίδων; první slovo není přeloženo.
- 309b 11 **ΗΑ ΟΥΚΠΗΗΗΚΗΚ** **ΕΠΗΗΗΚΗΚ** **ΜΟΥΚ** 693, 20 κατὰ τὰς κοιμήσεις τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν, volný překlad abstrakta, ač ne právně obratný. — Není také různočtení v ř. 12 **Ω ΤΚΧΚ** za ἀφ' ὧν 693, 20, kde v řec. zájmenu, připojujícím delší větu necítíme již význam relativní.
- 309b 15 **ΚΚΖΥΤΗ** 693, 20 ἐπιβαίνει; infinitiv, naprosto nevhodný, zaviněn omylem písařským v předloze *(ἐπιβαίνειν).
- 309b 27 vynecháno καὶ φέρεται 694, 9.
- 310a 12 **ΓΟΡΚΟΥ ΚΚΚΟΨΑΨΗΜΗ ΓΟΡΕΤΚ** 695, 21 οἱ τῶν μικρῶν γευόμενοι φαρμάκων; sing. v překladu vznikl z chybného čtení μικρόν φάρμακον, ale překlédnuto τῶν či τόν a vazba γεύουαί τινος.
- 310a 18 **ΚΕΛΗΚΗ ΖΛΤΟΥΕΤΚ** 695, 5 jen ὁ Χρυσόστομος; srv., totéž již dříve 304a 24 = 683, 5; po sl. ἔφη πάλιν následuje v P ještě εἰς τὴν κατὰ Ματθαῖον ἐρμηνείαν, což v překladu není. Zdá se, že v řeckém rukopise je to glossa, přešla do textu.
- 310a 25 **ΛΕΚΗΜΕ** ukazuje na κείμενοι, kdežto P 695 ad 10 má οἱ κείμενοι.

- 310b 18 **κε παρωβικετο** 696, 8 ἄλεθρος; překlad předpokládá πανώλεθρος, či lépe πανωλεθρία.
- 310b 18 **лютаи такоже вѣра придетъ**, poněkud nepřesný překlad řec. 696, 9 ἡ καταστροφή ὁμοίως καταγίδι παρέσται.
- 310b 29 po sl. **крѣпнины** vynesčáno γάρ. 696, 18; 311a 4 po **вѣше** schází μοι 696, 21.
- 311a 29 **стльповы, на нихже иноци вѣхов** volný překlad za terminus **στύλους κιονιτῶν μοναχῶν** 697, 12.
- 311b 10 **повьноуѣтръ ѿ снхъ инни** 698, 5 ἐνδότεροι τούτων (ἄλλοι). [311b 21 **оукраде** kdežto 698, 15 ἐθηρᾶτο].
- 312a 3 **и до княза срацинскаго, вѣможе нме Коубахарь** 699, 6 καὶ εἰς ἄνδρα φύλαρχον τοῦνομα Βουβάχαρ, podle překladu by bylo εἰς φύλαρχον τῶν Σαρακηνῶν.
- 312a 5 **наслѣдника** 699, 7 διάδοχον καὶ κληρόνομον, hendiadys vyjádřena v překladě jediným slovem.
- 312a 12 **рѣка же вина** 699 adn. ποταμὸν (δὲ) οἴνου.
- 312b 3 **ни слоухъ приложити ѿноудъ нехотеть** 702, 21 (οὐδὲ τὴν ἀκοὴν ὑποθεῖναι τὸ παράπαν ἀνέχονται); místo to vynesčává jen P a to, jak překlad ukazuje, písařským omylem.
- 312b 10 (**и ако**) — 312b 24 (**коварекство**): Z řec. rukopisů jen v P, ale neuvěřitelně.
- 312b 27 **того** je za sl. **очители** 703, 7 αὐτὸν je před προφήτης.
- 313a 1/2 mezi **пришьствени** a **осерьдно** vynesčáno **πῆρκы**, sgv. 703, 10 παρουσίας προφήτας ἀσμένως . . . ἀποδεχόμενοι κτλ.
- 313a 10 (**не во иматъ**) — 313a 15 (**несмыслыныхъ**) jen v P, ale neuvěřitelně.
- [313a 26 **и оубо что** opět καὶ μέντοι 704, 3].
- 313a 28 **нарицають, ю** místo **и!** 704, 5 τερατεύεται; Š má tu 287b β správně **-и-**.
- 313b 3 mezi **и** a **живота** vynesčáno (i v Š) **ѿ соу** 704 adn. **κάντεῖθεν**.
- 313b 11 **вѣгати** 704, 11 πλουτεῖν: písařský omyl v M; Š 288aa má správně **когатѣти**.

318b 5 **ЗЕМΛΙΑ** 708, 5 καὶ γῆ.

318b 8 **ῶ πρῆκδῆκλκ** 708, 7 (καὶ) ἐκ τῶν ὀρέων, překladatel četl ὀραίων.

318b 11 **δο σκονчанηη** 708, 11 καὶ ἕως συντελείας.

318b 12 **(τῆκμκε)** — ib. ř. 19 (**ηκσ**) jen v P, ale neotištěno.

318b 21 **κκζκῆ...** и κηδῆκ není ovšem různočtení ř. ἐπάρας... εἶδε 708, 14 (bez καί).

318b 27 po sl. **κηναградκ** (sic) **κε** nepřeloženo καὶ ἀκροδρῶν 708, 21.

319a 2 **κλμηνη...** и **ζατο** **πρηναιακτσε** 708, 24 sq. λίθων... καὶ χρυσοῦ παρακομιζομένου (gen. závislý na πλήθος): jen volný překlad.

319a 5 vynecháno καὶ πολλὴν πιότητα 709, 4.

319a 9 **δκμην κκ κδμησ λῆκτο** 709, 7 δίς τοῦ ἐνιαυτοῦ; zdá se, že překlad ukazuje na čtení δίς ἐνὸς ἐνιαυτοῦ.

319a 10 **γρσζκ ὠηκχκ** 709, 9 τῶν βοτρῶν τῆς σταφυλῆς ἐκείνης; jedno ze synonym je v překladu vynecháno; rovněž tak ř. 13 = řec. ř. 12.

319a 19 **σπρωτογ σμοκκακ** 709, 17 πάχος ἐφάμιλλον σκῆς; ἐφάμιλλον — snad neporozuměním? — v překladě vynecháno a tak porušen smysl věty.

312b 8 и... **ῶκῆγκκκ**, rozvedení gen. 710, 9.

312b 14 **μῆκτο σεγ** 710, 15 ταύτην ὁ τόπος jen v P, v ostatních tak jako v překladě.

312b 22 **κολμη κστκ...** и.. **δστκ** opět jen rozvedení participia ὡς διαφέρουσι... ἔδωκεν 710, 21.

319b 27 (**ηκ κε**) — 320a 12 (**μσκησ**) jen v P, ale neotištěno.

[320a 16 и **σῆκκ** что καὶ μέντοι 711, 7.]

320a 18 на **земли** 711, 9 ἐν χειρσί, písař četl nebo rozuměl ἐν χέρσφ.

320a 23 **ρδμησ** на **ηκη**, си **ρῆκκ** на **земли** **ωβῆκτοκμηηκη** 711, 13 ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, ostatní je patrně glossa, v předloze přejatá do textu.

329a 23 н мнѡгын: před tím vypnecháno καὶ μέντοι 717, 18.

329b 1 съ вѣдромъ (нмже πολυκασιε) 718, 1 διὰ τοῦ καδίου, slova v závorkách jsou asi jen vysvětlení překladatelovo za řecký terminus technicus.

330a 2 χ^α (н) β^α нашего 727, 9 Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

330a 3 (н) къ ωβразѣхъ 727, 10 καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν.

330a 9 съ множествомъ корабли на константинь градъ 727 ad 16 v *P* obrácený slovosled ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν στόλῳ μεγάλῳ. Rovněž tak ř. 13 выше по все дни řec. ř. 19 καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐγίνοντο.

[330a 15 срацини = 727, 21 ὁ τῶν Σαρακηνῶν στόλος.]

330a 28 едниъ вѣ (тъ) степсаль 728, 9 μόνος ἦν ἐστεμμένος; kdyby zde již nějaké zájmeno bylo, hodilo by se spíše самъ ke smyslu věty, ale sotva τь.

330b 13 къ камѣннаа же мѣста приета съ корабльми и оустръмнсе 729, 3 διὰ δὲ τῆς πλησιαζούσης ἀκτῆς τὰς ναῦς προσοριμίας; slovanský překlad podává zde úplně jiné čtení.

330b 20 ѳзыкъ вьгарьскыи 729, 9 τὸ ἔθνος (τῶν Βουλγάρων).

330b 21 покѣгоше [н тѣ (!)] 729, 10 ἔφυγεν, Š 302ba má jako originál jen покѣгоше. Podobně v ř. 22 (н) гонимы.

Ř. 27 дань (нмъ) давъ, ř. 15 πάκτα δούς.

[331a 2 покѡвѣ за 729, ad 19 ἐπιστρατεύσας.]

331a 21 къ срациномъ тиоуцьмъ к̄ 730, ad 14 χιλιάδες κ' πρὸς τοὺς Σαρακηνούς obrácený slovosled.

331b 2 робы вны 731 ad 2 σκλάβους (ἐκεῖνους).

331b 17 фналѡу, си рѣчь коде изкѣниѣ 731, 15 τὴν φιάλην, ostatní je glossa překladatelova.

331b 28 по покѣдѣ [ωβρѣгнсе] 732 ad 4 μετά τὸ . . . νικῆσαι στασιάσας,

331b 30 нже пришь 732, 4 ὅς (καὶ) καταλαβόν; tamže соушнми съ нимъ 732, 5 συνόντι (αὐτῷ), λαῶ. P vypnechává toto slovo písařským omylem, rovněž tak 332a 3 пось ммоу ωβρѣзавъ 732, 7 ὁνοτομήσας (αὐτόν).

- 335a 16 $\pi\rho\alpha\kappa\omicron\sigma\lambda\alpha\nu\eta\eta\iota\tilde{\nu}\omega\iota\tilde{\nu}$ 736 ad 6 $\pi\alpha\tau\acute{\epsilon}\rho\epsilon\varsigma\ \delta\theta\theta\acute{o}\delta\omicron\zeta\omicron\iota\ \delta\upsilon\tilde{\nu}\tau\epsilon\varsigma$:
v překladu jiný slovosled a následkem toho vypuštěno $\delta\upsilon\tilde{\nu}\tau\epsilon\varsigma$.
- 335a 18 $\pi\rho\acute{\epsilon}\kappa\tau\acute{\epsilon}\ \kappa\omicron\ \chi\acute{\rho}\iota\sigma\tau\acute{o}\dots\ \kappa\alpha\tau\alpha\nu\epsilon\sigma\tau\eta\sigma\iota\alpha$ 739, 8 $\xi\varsigma\ \alpha\rho\chi\eta\theta\epsilon\nu\ \gamma\alpha\omicron$
 $\mu\epsilon\tau\grave{\alpha}\ \tau\eta\nu\ \tau\omicron\upsilon\ \chi\rho\iota\sigma\tau\omicron\upsilon\ \dots\ \alpha\nu\acute{\alpha}\lambda\eta\psi\iota\nu$; překladatel, přehlédnuv
 $\mu\epsilon\tau\acute{\alpha}$, dal větě opačný smysl.
- 335a 20 $\sigma\ \tau\upsilon\ \tau\omicron\upsilon\ \tau\eta\ \gamma\epsilon\gamma\omicron\nu\iota\alpha\nu$ 739, 10 $\epsilon\iota\varsigma\ \tau\eta\nu\ (\epsilon\pi'\ \alpha\upsilon\tau\eta\nu)$
 $\theta\alpha\nu\mu\alpha\tau\omicron\upsilon\gamma\iota\alpha\nu$; místo slov v závorkách má pře-
klad jiné čtení.
- 335a 28 $\sigma\gamma\kappa\omega$ ukazuje že $\sigma\iota\omicron\nu$ 741 ad 8 v P místo $\sigma\upsilon\nu$ je jen
písařský omyl.
- [335b 2 $\eta\ \omega\tau\epsilon\kappa\tau\alpha\upsilon\kappa\alpha\ \rho\epsilon$ 741, 11 $\alpha\pi\omicron\kappa\rho\iota\theta\epsilon\iota\varsigma\ \epsilon\iota\pi\epsilon\nu$].
- 335b 7 po sl. $\pi\alpha\lambda\tau\epsilon\sigma\kappa\omicron\mu\omicron\upsilon$ je vynecháno $\kappa\alpha\iota\ \theta\epsilon\iota\acute{\alpha}\varsigma$ 741 ad 15.
- 335b 8 $\eta\epsilon\sigma\tau\omicron\mu\alpha\lambda\eta\eta\ \epsilon\kappa\iota$ 741 ad 16 sqq: $\omicron\upsilon\delta\acute{\epsilon}\nu\ \eta\tau\tau\omicron\nu$, překla-
datel četl asi $\eta\tau\tau\omicron\nu$ a pokládal to za participium, které
pak přeložil, jako již často dříve, slovesem určitým.
- 335b 13 ($\iota\alpha\kappa\omicron\ \tilde{\omega}\ \sigma\alpha\gamma\delta\omicron\varsigma$) — 335b 30 ($\pi\rho\acute{\epsilon}\delta\epsilon\sigma\gamma\delta\iota\kappa\lambda\omicron\upsilon\kappa\eta\tau\epsilon\epsilon$): pře-
klad a P mají odchýlné znění od vulgaty: čtení P neotičtěno.
- 336a 2/3 $\eta\alpha\ \mu\epsilon\kappa\delta\eta\nu\eta\chi\ \kappa\rho\alpha\tau\epsilon\kappa\chi$ 743, 2 $\epsilon\pi\iota\ \tau\eta\varsigma\ \chi\alpha\lambda\kappa\eta\varsigma\ \pi\acute{\upsilon}\lambda\eta\varsigma$
 $\tau\omicron\upsilon\ \pi\alpha\lambda\alpha\tau\iota\omicron\upsilon$: překlad vynechává toto slovo jako mladší
řecké rukopisy (R).
- 336a 7 ($\mu\eta\omicron\zeta\epsilon\kappa\mu\omicron$) — 336a 18 ($\pi\rho\eta\kappa\mu\alpha\tau\eta$) opět odchýlné místo
také v P; Š 306b β nemá slova $\pi\omicron\tau\rho\epsilon\kappa\alpha$ (ř. 15) — $\pi\rho\eta\kappa\mu\alpha\tau\eta$
(ř. 18).
- [336b 11 $\mu\alpha\kappa\epsilon\delta\omicron\nu\eta\sigma\kappa\alpha\iota$ = 744, 13 $\tau\eta\varsigma\ \theta\rho\acute{\alpha}\kappa\eta\varsigma$].
- 336b 13 $\eta\alpha\ \delta\rho\epsilon\kappa\iota\ \mu\epsilon\kappa\tau\omicron\upsilon$ 744, 15 $\epsilon\nu\ \tau\iota\sigma\iota\ \tau\omicron\pi\omicron\iota\varsigma$, překladatel
měl v předloze $\delta\upsilon\sigma\iota$ místo $\tau\iota\sigma\iota$.
- 336b 14 ($\kappa\alpha\ \kappa\rho\iota\tau\epsilon\kappa\tau\epsilon\kappa\eta\kappa\eta$) — 337a 2 ($\kappa\omega\eta\sigma\tau\alpha\eta\tau\iota\eta\eta$) další
líčení zemětřesení (z Theofana, srv. de Boor 774 adn.) je
také v P, přesné znění neznáme.
- 337a 9 $\tilde{\omega}\ \pi\rho\epsilon\kappa\mu\omicron\nu\omicron\gamma\eta\ \mu\eta\lambda\omicron\sigma\tau\eta\eta\eta$ 746, 10 $\tau\eta\varsigma\ \pi\omicron\lambda\lambda\eta\varsigma\ \kappa\alpha\iota\ \kappa\alpha\theta'$
 $\delta\pi\epsilon\rho\beta\omicron\lambda\eta\nu\ \epsilon\lambda\epsilon\eta\mu\omicron\sigma\acute{\upsilon}\nu\eta\varsigma$, $\pi\rho\acute{\epsilon}$ - ukazuje, že překladatel snažil
se oba přívlasky vystihnouti jedním slovem. Tamže $\pi\rho\epsilon\kappa\mu\omicron\sigma\tau\alpha\eta\eta$
přesně za $\pi\alpha\upsilon\sigma\alpha\varsigma$; následující $\epsilon\kappa\chi\acute{o}\psi\alpha\varsigma$ je správně
přeloženo $\tilde{\omega}\epsilon\kappa\kappa\alpha$.

- 341b 15 *πενήννην βύστη* bylo v překladě nutné za elliptické *ἄτιος* 754, 12.
- 342a 3 *ρετ σε ἱερεκίναλ οὐκω* 755, 6 . . . ἄν λέξειεν ὁ μὲν Ἱεζεκιήλ; nesprávnou interpunkcí překladu bylo zaviněno chybné reflexivum.
- 342a 8 *ωβλιχαν(τ)κ* 755, 11 *στηλιτεύσειε ἄν.*
- 342a 16 *οὐκορριζ ναμν*, plurál — poněvadž subst. stojí za dvě synonyma 755, 17 *ὑβρεως καὶ καθαιρέσεως*; ib. v překl. om. αὐτοῦ.
- 342a 22 (*и иже*) — 343b 8 (*νεωσταβλκσηн*) opět odchýlné, ne- uveřejněné místo z P.
- 343b 28 *κμοуже (и) авни* 755 ad 18 *ὄν καὶ παρόχημα.*
- 344a 1 *κь нарициемон пелагинько* 756 adn. εἰς τὰ Πελαγίου, *нарициемон* jest přídavek překladatelův.
- 344a 6 (*кь нимже*) — ib. 17 (*ῶμκτати се*) opět passus, ná- ležící jen P a neotištěný.
- 344b 1 *иже* místo *какже* čtením ὅς místo ὡς 757, 15.
- 344b 23 po sl. *σκβεροу* vynecháno *βιαίως* 758, 6.
- 344b 25 *βесчнсла* ukazuje na čtení *ἀναρίθμητος* v P místo do- chovaného *ἀμύθητος* 758 ad 7.
- 344b 28 (*и сътворь*) — 345a 27 (*οὐπραжниашε*) opět nevydané místo z P.
- 345a 29 *си рѣчь гльбинаа* (scil. страна) není v řec. textech 758, 12; snad glossa.
- 345a 30 *кь поучинѣ* 758, 13 (akk. relat.) τὸ πέλαγος, což se dobře hodí, ἐκ τοῦ Κορίου je vynecháno (v P jest).
- 345b 8 *до тѣсноти моря протнкоу црнградоу* 759, 3 *διὰ τοῦ Στενοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν*; potvrzená slova — přídavky pře- kladatelovy.
- 345b 23 *надь стѣнами града* 759, 14 jen τὰ τεῖχη, tedy týž případ jako předchozí.
- 345b 27 vynecháno *οἱ παράπαιστοι.*
- 345b 30 *падауциемь* nesprávně za 759, 20 *κατεσπῶντο*: partic. je zde nemožné.

- 346a 4 ορῆτ κκ ἰρήν градκ ἐν τῇ πόλει 759, 23.
- 346a 15 **нашествиѣ изыкомъ** 760, 9 ἐπιδρομῆν ἔθνοους.
[346a 30 zase η οὔκο что 760 ad 17 καὶ μέντοι].
- 346b 2 **не ходъ** čtením οὐχ ἤττων místo ἤττον 760 ad 17.
Ostatně se zdá, že čtení překladu je vhodnější.
- 346b 12 om. αὐτῷ 761, 7.
- 346b 16 **покрѣднѣ се коудетк** volně, ale vystižně za řec. ὡς δ' ἂν . . . μὴ βλάβτοιεν 761, 9/10.
- 347a 1 **λογκκκ** čtením **πονηρός** místo **πονηρῶς** 761, 21.
[347a 2 **ῶ βοκζβικηαγο σηκдениа** správně za hendiadys ὑπὸ τῆς ἐλκώσεως καὶ διαβρώσεως 762, 1.
- 347a 8 **неже оубо кк пегда би ккложнак кк оуста σηкдъ, не скжкено погантае, до пркск дошкше изблюкааше** 762, 6 ὅπερ γὰρ ἂν προσάροιτο βρώσεως, οὐ τέλος καταποθέν, παρὰ τοὺς ἐμέτους ἐφθανεν ἐκχρινόμενον — ne různočtení, než jen volný překlad, a to obratný.
- 347a 13 **ранамн (ко)** 762, 10 μᾶστιξι γὰρ.
- 347a 18 **η ппалениа** doplňuje řecký text 762, 13 (καὶ ἐμπυρισμούς).
- 347a 18 **иелка ккднн горккнхк смрккннн**: mezi **ккднн** a **горккнхк** vypucháno (καὶ σφαγὰς ἀδίκους ἀνδρῶν ἀθῶων καὶ τοὺς διὰ πυρός) **пикротάτους θανάτους**.
- 347b 8 **кркккоже на поккжение ндкн** je jiné čtení než 763, 5 εἰς χειρὰς τε τοῖς πολεμίοις ἰών.
- 347b 14 **скъдскомоу... си ркчк коуманскомоу**: tato vysvětlivka není v řec. textu 763, 10 a pochází tedy od překladatele.
[347b 28 **ῶλογκнше... плькк η послаше** 763 ad 17 ἀπόμοιραν... φάλαγγος ἐκπέμπουσι překladatel neznaje patrně vojenský termin ἀπόμοιρα, pokládal slovo to (-αν) za aorist; aspoň je tak přeložil.
- 348a 8 om. αὐτῷ 764, 2; ib. 10 om. σχῆμα 764, 4.
- 348a 13 (η) **пркпкккнн**. — Následuje o Paulikiánech 718, 9—725, 11.
- 348b 25 **Ἐπίσπαρκ** .. **си ркчк скккτελннн** opět překladatelův výklad vlastního jména, ř. jen Ἐπίσπαρις 718 ad 19.

349a 4 не написано čtením ἐγγράφους místo ἐγγράφως 719 adn.

349a 5 и еще написано 719 adn. καὶ τὸ εὐαγγέλιον ἐγγράφως, překlad vznikl patrně písařským omylem předlohy (* ἔτι ἐγγράφως), Š má správně — ἑλίη.

349a 19 и҃ѣи ѿни҃хъ ukazuje, že i v P nutno čísti τινὲς αὐτῶν ve shodě s ostatními rukopisy řeckými místo τ. αὐτόν 720 ad 2.

[349b 17 рѣше 721 ad 7 sqq. φασίν, jako již několikrát.]

350a 3 и҃дино҃го doplňuje μόνον 722, 2. vynechané v P.

350a 5 вса҃ же къ ни҃хъ = πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, P 722 ad 3 má τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα.

350a 7 знаменнѣ [и҃же] ω κϛϛκ и҃же и҃сть dittografií.

[350a 11 ροῤιετῆ = βλασφημοῦντες P, ostatní βλασφημοῦσι, a to předpokládá i překlad 722, 7. Stejný případ v ř. 19 ροῤιετῆ γλῶσσι 722 ad 15 δυσφημοῦντες λέγουσι P, ostatní βλασφημοῦσι λέγοντες.

350a 30 ει҃ρο δ' κλαῖα 723 adn. διὰ (τοῦ)το.

350b 24 растлѣнннн о҃момъ P24 adn. δεφθαομένοι (τὸν νοῦν), vypuštěno patrně jakousi haplografií (následuje γοῦν).

[350b 26 при҃ходетῆ παραγινόμενον 724 adn.]

351a 5 ни҃и ба҃ ко҃и҃и҃ ниже члѣка е҃го҃честнѣ ѿно҃сѣ срамлѣю҃щесе — tento dodatek není v řeckých rukopisech 725, 11 ale řecký ráz jeho (parallelismus participií) ukazuje, že nutno jím doplnití čtení P; tedy (οὔτε θεὸν φοβούμενοι οὔτε ἀνθρώπων εὐσεβῆ ἀισχυνόμενοι).

Zde končí P.

351a 17 послѣд҃о҃и҃ и҃κολούθει, překlad ukazuje na ἀκολουθῶν, což nedochováno; tamže разбѣнннкѣ... о҃бнѣкѣ и҃ по҃сѣ҃гѣ, прѣ҃бѣ҃пѣськѣ г҃но҃во χране т'҃кло obrácená vazba v řec. 765, 16 ληστῆς... ἀποκτείνας ἀπέδρα, τοῦ κυνὸς ἀπομείναντος [ἐν τῷ τόπῳ: tato slova jsou v překladu vynechána] καὶ φυλάσσοντος

τὸ σῶμα τοῦ δεσπότη (αὐτοῦ); dle překladu tedy: λισιτής... ἀποκτείνας καὶ ἀποδράς, ἀπέμεινε ὁ κυὼν τοῦ δεσπότη φυλάσσων τὸ σῶμα.

351a 19 ниже иҥкѣто 765, 18 ἕτερος δέ τις (ἄνθρωπος).

351a 20 и погрѣбению прѣдѣвъ, послѣдова пѣкъ погрѣбешоу тѣло vulg. 765, 19 sqq. καὶ σπλαγχνισθεὶς ὀρούσας ἔθαψεν αὐτὸ τῇ γῆ. τοῦτο ἰδὼν ὁ κυὼν καὶ ἀποδεξάμενος ἠκολούθει τῷ θάψαντι εὐνοϊκῆν δουλείαν αὐτῷ ἀποπληρῶν. Š 318bβ nemá тѣло. Je tedy předpokládáný řecký text tento: καὶ θάψας τῇ γῆ, ἠκολούθει ὁ κυὼν τῷ θάψαντι. Dále кѣше (Š lépe кѣ же) члѣкк тѣ каппак, си рѣчы крѣкѣеникк: * ἦν δὲ οὗτος ὁ ἄνθρωπος κάπηλος, ostatní je vysvětlení překladatelovo; vulg. 766, 3 ἦν δὲ τὸ ἐπιτήδεημα τοῦ ἀνθρώπου κάπηλος. — и прикѣпкесе пѣкъ кнѣмоу, всегѣ блѣдѣше крѣкѣеницу иго není nijak vyjádřeno v řec. textu vulg. — все же въ ходоуцие нелаши 766, 3 πάντας οὖν τοὺς εἰσιόντας (καὶ ἐξιόντας εἰς τὸ ἐργαστήριον) ἔσαιεν (ὁ κυὼν) — ř. 25 οὐκινичи шноу прилоучнсе ндоуциу 766, 5 συνέβη καὶ τὸν φονέα (jiný slovosed) πιόμενον dle překladu ἐχομένον.

351b 4 (десеѣтѣ лѣтѣ сын) лѣ зѣ 766, 14 ἔτη ιζ'. Patrně jakási dittografie десеѣтѣ a і.

351b 13 и вынечѣно мѣнτοι 766, 21.

351b 16 въ левѣк остроуѣк (такѣ нарицаемѣмѣ) slova v závor-kách jsou dodatek překladatelův.

351b 18 принесено бысть 766, 24 ἀνακομισθέν není různočtení; často participium je přeloženo slovesem určitým.

351b 20 вынечѣно 767 2 καὶ κοτρόνους ἀρμάμεντον καὶ...

351b 24 цри градѣ опѣт мѣсто рѣуѣѣго тѣс πόλεως 767, 6; ванѣ градѣ τὴν Βάνην 767, 8; rovněž 352a 8 верон градѣ Βερώην 767, 17. — агчѣленѣ мѣсто Ἀχελόν ř. 17.

352a 13 флора и лавра 767, 22 jen Φλώρου.

352a 14 къ нѣмоу аз по сл. съ мѣтерню сконю, kdežto 767, 22 πρὸς αὐτὸν je hned po sl. ἀπέρχεται; ř. 15 и кѣпросише = καὶ ἠρώτησαν, kdežto řec. ř. 23 μαθεῖν βουλόμενοι.

- 352a 19 **ιαζε ογκω σκνικακше** 768, 3 **τάυτα** (οὖν) ἀκούσαντες (οἱ βασιλεῖς); **и шишкше, послаше**: ἱ. 4 ἀνεχώρησαν, ἀποστέλλουσι; podle překladu bylo **καὶ ἀναχωρήσαντες, ἀπ.**
- 352a 25 **ρϕκше**, 768, 8 **πρὸς αὐτόν.**
- 352b 2 **и снн** 768, 14 (**καὶ**) οὗτοι.
- 352b 5 **сказа а ωπλυка** stojí, jako častěji bývá, za partic. ἀναπτύσσων a διαπτύων (ἱ. 16, 17).
- 352b 13 **ω̄ αδсікріткнъ** 768, 22 **ἀπὸ ἀσηκητηῶν.**
- 352b 16 (**ε̄жѣткнαιа**) **писання** 768, 26 **θείας γραφάς.**
- 352b 18 **ωβнажнκше мѣче и . . ωтѣрше** 769, 3 **καὶ γυμνώσαντες αὐτῶν τὰ ξίφη . . . διέλυσαν**, podle překladu **γυμνώσαντες τὰ ξίφη καὶ . . . διαλύσαντες.**
- 352b 23 **ω̄ πογψеномъ** (dat. asb.) 769, 6 **ἐξήλασαν**, podle překladu **ἐξελάσαντες** a tedy nutno vynechati následující δὲ.
- 352b 28 **ογткржжъше ст̄хъ ω̄ць дрєкннαιа прѣданннαιа и ογченннαιа и проκλннншє нокαιа и χογλннαιа μογчнтелє и шєπερανннαιа** je místo obšírnější zprávy o synodu vulg. kron. 769, 10—770, 9. Podobně zkrácené zprávy o všech šesti dřívějších sněmech církevních byly v *P*: o prvním 503, 9—505, 16, o druhém 574, 11—576, 2, o třetím 605, 11—606, 22, o čtvrtém 611, 20—613, 20, o pátém 629, 2—630, 7, o šestém 725, 15—726, 23.
- 353a 1 **вynecháno** **μετὰ . . . ταῦτα** 770, 10; **июже и чркнорнзннцог сктворь** doplňuje řecký text * **ἦν καὶ μοναστορίαν ποιήσας.**
- [353a 5 **по(вє)лѣкннαιа**] ἱ. 7 **вynecháno** **κελεύσαντος** 770, 15; ἱ. 8 (**и**) **ω̄ σογδογ.**
- 353a 13 **подвнжє на ню нєнаκнєтѣ** 770, 20 **ἐκίνησεν** [αὐτόν] **κατ' αὐτῆς** [εἰς] **μῖσος.**
- 353a 21 **нн жєнѣ нго** 771, 5 **μὴ τε μὴν γινωσκούσης** (scil. μηρός), **τὴν βουλήν αὐτῶν**; v překladu patrně jiné čtení; * **μῆτε τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.**
- 353a 25 **вynecháno** **θεομάχου καὶ** 771, 11.
- 353a 29 **сн ρϕкъ κлеткоγ нспроснтн** je překladatelův výklad frase **σλοκο βєστρѣтннαιа прєснтн λόγον ἀπαθείας αἰτῆσαι** 771,

[355a 2 πειδέ... и ωδολκ opět jen rozvedení partic. vazby].

355a 5 βκζακωσφ ηνημοφ η γλυψοφ κβ σεμοφ kdežto 774, 20
ἐκείνου δὲ δηλώσαντος παρακλήσεως λόγους; podle překladu
* φεύγοντος ἐκείνου καὶ λέγοντος πρὸς τοῦτον.

355a 6 vunecháno ἕως τούτου — λίαν — ἡμᾶς. 774, 22 sq.

355a 9 българскии (на)челникъ (tak v Š 320bβ) 775, 2 jen
ὁ βάρβαρος. срѣчь κλησοφры je překladatelovo objasnění
slov въходы и исходы, vunecháno je v překladě περιπε-
φραγμένας ὀχυρώμασι ξυλίνοις 775, 3; překladatelův dodatek
je patrně také си рѣчь зрѣнице дрогѣ дроггоφ v ř. 19/20.

355a 21 и паче въ лѣпотоφ ѿнесытѣства бѡ такоже прилочысе
прѣмногаго и сребролюбиа снѣа постра, и паче рещи ѿ не-
наказаннѣа и софровѣства неní v textu vulg.

355a 29—355b 5: и мнози ѿдаше себе въ паденнѣа злата радн.
и бѣ пагоуба нхъ прѣ лицемъ ѿ. и црѣ ненаказанъ погоу-
блаетъ люди своѣ. и црѣ божи въпадетъ въ златѣ. такоже
съ нимъ ненаказанъ и ненаоучень, въ послѣднюю пагоубоу
себе и нже съ нимъ върннѣа, такоже юже мнози многаци
постраше celé toto místo není v zachovaných řeckých ru-
kopisech. Rovněž tak 355b 14—17:

тѣмже, ре, лоуче мало правеникоφ, паче богатѣства грѣшныхъ
многа и хотешии ωбогатитице, въпадаютъ въ напасти и
сѣтн.

Tamže sego zaklánía místo τῆς τοῦ βασιλέως σφραγῆς.

[355b 24 до цри града opět за τὴν πόλιν 775, 28].

335b 28 софциимъ къ кнѣшннѣа полатѣ 776, 5 τοῖς ἔξω τοῦ
παλατίου, zde není různocnění, ale patrně nedorozuměním
přeložena fráse chybně.

355b 30 vunecháno καὶ κουροπαλάτης 776, 7.

356a 6 ωграженъ кыкъ se sem nehodí. Vzniklo tím, že překla-
datel, zapomenuv, že περιθήμενος přeložil už před tím správně
ωδικιακε, nyní vyjádřil slovo to podruhé, pojav je ve vý-
znamu „circumdare“ následkem chybného spojení περι-

- 362b 4 *различна* místo 786, 27 αἱ πύχαι.
- 362b 6 (αιμε) η.
- 362b 8 *υπεχάπο* ἐτέροφ 787, 2.
- 362b 13 η *ῥκρκγκ* není v řec. rukopisech 787, 6.
- 362b 20 *ρακη* η *δρωζη* 787, 12 obráceně φίλοι καὶ δοῦλοι.
- 362b 23 (η) *ῥσογ* 787, 15 *κάντεῦθεν*.
- 363a 9 *ωεκηιαετκ* 788, 3 *συνεσκίαζε*.
- 363a 10 *υπεκαλογουμεκ* místo *υπεκαλογη* rojetím *βασκαίνων* jako gen. plur. 788, 4.
- 363a 17 před *τῶμνην* *υπεχάπο* ὄν 788, 10.
- 363b 2 η *κκκκ* 788, 21 (καὶ) *γενόμενος*.
- 363b 7 *υπεχάπο* *κακῶς* 789, 3.
- 363b 10 (ακοζε) — 364a 5 (πογκκε) další invektivy na Lva Armena, nejsou v zachovaných řeckých rkpech. Srv. zde s. 331.
- 364a 6 *πρηνδκпанк* místo -ανο scil. *τκλο* 789, 6 *περιβληθέν*.
- 364a 10 *προτικου* chybně za *ἀνθ' ὅτου* a nesprávně spojeno s *εην . . печали* 789, 10.
- 364a 11 (η *πογκιαετс*) — 364a 22 (*разгоркниη*) opět proti Lvu Armenovi, chybí v zachovaných řec. rkpech. Srv. zde s. 331.
- 364a 29 *πρη(тпн)*, jak má Š 329bα, *ληξις* 789, 16; *υπεχάπο* (ř. 30) *δη τοῦτο* (17).
- 364b 30 *αεω* 790, 12 *ἐδογματίσαν* (οῦν) ἄν.
- [365a 5 opět η *αεω что* καὶ μέντοι.]
- 365a 21 opět *израκняють* 791, 6 ἴσασιν.
- 365b 2/3 *ск τκλωμк . . нашнмк* 791, 15 *σῶμα . . ὁποῖον τὸ ἡμέτερον*, ὀπ. *υπεχάπο*.
- 365b 11 *βλεδσλοκογουμε* místo -*ють* 791, 22 ὅπως . . *τερατεύονται*.
- 365b 13 *υπεχάπο* *αὔτοῖς* 791, 24.
- 365b 18 *нескыдеиесе* místo -*ετсе* 792, 2 οὐ *κατερωθοῶσιν*.
- 365b 22 (η *нескмыскни*) — 367a 30 (*ραζεγσше*), úvaha o obrazoborcích, s citáty z Písma, není v zachovaných řeckých rukopisech. Srv. zde str. 332 n.

367b 3 (и) зѣлныи.

367b 5 къ странахъ заточеныхъ 792, 11 ἐν ἔξοραῖς, vυnechάno εἰρηκαῖς καὶ πόνοις καὶ...

368a 5 асирѣицѣи 793, 12 τῆς Συρίας.

368a 8 языкъ = ἔθνων 793, 15; Š má však ještě 332bβ и странъ.

368a 13 vυnechάno [συναθροίσας καὶ ἀνειλημμένος 793, 18; Š zase má 332bβ jen събравъ a не възъмъ.

368a 22 vυnechάno druhé ἀθετεῖ 793, 26.

[368a 23 ѿри градъ 794, 1 πόλις.]

368b 3 такоуа 794, 9 τηνικαῦτα.

368b 8/9 створить... хитрость извѣжати = 794, 15 ἐκποιήσει?; vυnechάno παντὶ τῷ λαῷ.

368b 23 vυnechάno и καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν 795, 1.

368b 26 vυnechάno ὄνειροπολῶν 795, 3.

369a 2 vυnechάno καὶ διόλωλεν 795, 9.

[369a 5 орѣт и оубо что καὶ μέντοι.]

369a 9 несмьслъныи, Š 333bβ má správně несьмыслъныи 795, 14 ἀνοήτως.

369a 14 многохитростныи... многообразныи вѣрѣтении праце, Š místo много — má многы 333bβ; 795d 18 τὰς πολυμηχάνους καὶ πολυτρόπως ἐξευρημένας ἐλεπόλεις; překladatel četl πολυτρόπους, вѣрѣтении musíme čísti jako -ны (matení и а и) a многы místo много — přičteme na vrub písaři Š, který pojal много — za slovo samostatné a opravil po svém zdánlivou neshodu 7); v ř. 16 není οὔσας u part. (řec. ř. 20).

369a 29 разорилъ неи ѿ очищения негъ ирѣстоу негъ на землии поврѣже оумалилъ неи дни вѣрѣмене негъ. веллиаъ неи стоудимъ... tyto citáty nejsou v zachovaném řeckém textě, ale i zde je asi místo nějak porušené.

369b 6 (и въскрѣни) — ř. 9 (възыде выноу) орѣт citáty, vυpuštěné v řeckých rukopisech 796, 10. Viz zde str. 335.

7) Vυnechal při tom вкразныи.

- 369b 28 *vynecháno* κατὰ πρόσβασιν 797, 3.
- 369b 30 *νεκογῶ* *надлежа́ю* *погра́нниκῆς* 797, 5 τῆς κενῆς (*zde čteno νεῆς*) ἐλπίδος ἀποτυχίαν.
- [370a 7/8 *наστορην* . . . *ῥεκε* místo partic., jako často jinde.]
- 370a 10 *πεπονημένη* *и* *βρανή* 797, 15 [καὶ διαφρέσαντα χαλεπὸν καὶ δύσοιστον ἐμφύλιον] (λοιδορίαν καὶ) πόλεμον.
- 370a 10 (*οὐπραξίαν* *μοῦ* *же* *μηχανῶν*) — 371a ř. 23 (*εὐφροσύνη*): překlad odpovídá textu Muraltovu 699, § 10 a 11; rukopisy starší (de B.) nemají toho místa.
- 370a 14 *κκλαδε* místo *κικλαδε*.
- 370a 27 *ὠβλαστη* *γρῦκῶσκει*, poslední slovo není v Cod. 700, § 2; ř. 29 *vynecháno* Θεόφιλον (řec. ib.)
- 370b 1 *χρησῶτρικλινῆς* *Μαργαρίτου* *τρίκλινον* 700, § 2.
- 370b 8 *νετεκοῖε* 700, § 21 *πηγαῖζει*; podle překladu * *ἐξορύει* (?)
- 370b 25 *νεσκῖτι* *αδε* není v řec. 700, 2.
- 370b 27 *ἰκε* *τακοῖε* *ποστικῖνσε* 700 § 2 ἤ scil. (*μονῆ*) ἐπ-
ώνυμον τὰ Γαστρία, nějakým nedorozuměním chybně přeloženo.
- 371a 22 *εὐγῶσκειτικῆς* *ἰκῶν* přesmyknutím místo *ἰκῶν* 701, § 2 *τοὺς* ἐπ' *εὐλαβεία* *μοναχοῦς*.
- 371a 22 (*πρὶ* *ἰκε*) — 371b 19 (*πρῶστυραῖνε*) opět shoda s textem u de Booga 797, 21 (ἐφ' οὗ . . .) — 798, 17 (ἐπανετείνατο).
- 371b 4 *и* *зима* *люта* *и* *скерка* 798, 4 (καὶ χειμὸν) ἀγριώτατος καὶ δομιύτατος.
- 371b 7 *и* *εἰς* *μῆρυ* . . . 798, 6 (καὶ) τὴν ἀμετρον . . . *μοχθηρίαν*.
- 371b 9 *οὐκλονῖσε* *βεβοζήν*, *ἰκε* *и* . . . 798, 8 ἐξώκειλε (ὁ ἄθεος, ὡς) καὶ . . .
- [371b 15 *ωδρῶζῖν* *ἰκε* *μῖστ* místo — *βικῶ* συσχεθεῖς 798, 13].
- 371b 16 *vynecháno* καὶ *παλαμναίων* 798, 14.
- 371b 18 *vynecháno* ὀρμώμενον 798, 16.
- 371b 19 (*κῶ* *εἰμοῦ*) opět text *Muraltův* 702, § 4.
- 372a 3 *χοῦδοῖε* *κῶ* . . . *μοῦσικῆς* *κῶ* potvrzuje čtení rkp. Mosk. řec. (u Mur. adn.) 702 § 6 διὰ μηχανῆς . . . μουσικῆς (místo μουσικῶς).

372a 14 v ynecháno οἷς καινουρογεῖ 703 § 6.

[372a 19 μουλιαμъскъмъ 703 § 7, τῷ Καμουλιανῶ peni ovšem různoc̣tení: první bezpřízvučná slabika řec. jména svou neslyšností zanikla pro cizí sluch].

372a 26 и покелк̄ шкнема̄ = καὶ ἐκέλευσε τοὺς ἐλθόντας, kdežto 703, § 6 je ὠρίσθησαν δὲ ὅτε κουαίστωρ καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπελθεῖν καὶ . . .

373a 11 почитакца 705 § 8 τιμᾶν καὶ σέβεσθαι.

[373a 24 вклетанъ přepsání místo вклекетанъ διεβλήθη 705 § 9].

373b 8 v ynecháno славо кестрастна послакше, což jest v Š 337b a, srv. 705 § 9.

373b 20 v ynecháno τῆς βασιλείας σου 706 § 10.

374a 8 v ynecháno по вркмени нккоема̄ ре кк кластеломъ амѣрогннѣкма̄, тако, аще ми сна амерогннѣка и лкди подасте, изкшӣ покннорю гркчкккору землю, srv. 706 § 12, zač. μετὰ καιρὸν τινα εἶπε πρὸς τοὺς δυνάστας τοῦ ἀμερουμνῆ, ὅτι „Ἐάν μοι τὸν υἱὸν τοῦ ἀμερουμνῆ καὶ λαὸν παρῆξετε, ἐξελθὼν ὑποτάξω Ῥωμανίαν.“ V Š jest toto v ynechané místo 337b β dole.

[374a 14 такоже васнь лова радн̄ jen voln̄ý překlad řec. 706 § 12, ὡς δῆθεν διακινήσων καὶ κνηγήσων].

[374b 1 κнпкше místo part. κομῶν 707, § 14].

374b 9 кк вдежор̄ синю 707 § 14 χρώματι . . . τῷ Βενέτω — překlad výkladem.

374b 22 v ynecháno по тас̄ агіас̄ εἰκόνας̄ ἀναχρίεσθαι προστάξας̄ ještě ἢ ἀπαλείφεσθαι 608, § 15.

374b 22 χράμннѣг̄ кысоког̄, 708 § 16 jen οἴκημα.⁸⁾

[374b 30 нектарк̄ místo Νεκτανεβῶ 708, § 16].

375a 9 v ynecháno σχελιαστικῶς 708 § 16. Od ř. 14 (пскно) až 376a 6 (λογκακкєтк̄) srovnáváme s oběma texty řeckými:

⁸⁾ od slov вѣторы нектарк̄ 374b 30 až do 375a 13 (лктан) také u de Βοοга. Podle tohoto textu vyp. 375a 1 καὶ δαιμονίαρχην 798, 20; 375a 5 καὶ ὑπονοθευθεῖς 799, 2; 375a 7 ἐχθίστων πραγμάτων 799, 3; ř. 9 σχελιαστικῶς 799, 4.

Mur. 708 § 17 střed — 710 § 18 konec, de Boor 799, 10 801, 13: ἐφαρμόσεις . . . — πονηρίαν.

375a 16 vυnecháno σφόδρα γὰρ ἐμφορῆς ἐναπέφηνε καὶ εἰς μηδὲν ἀπεικῶς τῆς ἐκείνου κακουργίας καὶ δυστροπίας 708 § 18, de B. 799, 12 sq.

375a 17 vyl. како πράνῃ jako v řec. kodexu Mosq. (Viz Mur. 708 adn. 16) ale de B. má πῶς 799, 14.

375b 15 τε není 800, 10 (jest však ve čtení Mur. 709 § 17).

375b 17 (παι) φαραωνα 800, 11 ἢ Φαραώ . . .

(Od ř. 7 opeř pozdější redakce (text Mur. 710, § 119). ib. φλ-τρίαρχα — ib. πατριάρχην.

[376a 14 praet. зазоръ, kdežto řec. περισκοπῶν].

[376a 17 протръже се kdežto řec. διασχίσαις].

376b 2 vυnecháno τῇ τοῦ Μανουήλ 710 § 19 konec.

376b 3 и въше[и]аѣне вклекетанна 711, § 20 καὶ εὐθὺς διαβολαί.

376b 11 до пафлагоніи μέχρι Παφλαγονίας za nosovku místo -и.

376b 13 není μετ' αὐτοῦ 711 § 20.

376b 26 комисъ велккыи 711 § 21 ὁ κόμης τοῦ Ὀψικίου.

376b 27 и въпрошеноу není v řec. textu.

377a 3 ρи ρи 711 § 21 jen jednou εἶπέ.

377a 21 vυп. ἐν τῷ Βρύαντι 712 § 22.

377a 26 до каппадокии m. -и jako výše 376b 11: μέχρι Καππαδοκίας.

377b 15 vυп. εἰνοῦχος, ὁ Κράτερος 713, § 22.

[377b 20 глакы нмк оуѣккоше místo pass. τὰς κεφαλὰς ἀπε-τμήθησαν 713 § 22].

377b 30 Γλη 713 § 22 ὑποσχόμενος.

378a 9 по сиχъ není 713 § 23.

378a 12 фигаюу, си рѣчь воднын изводъ и сьходъ — glossa překladatelova (v řec. není této poznámky). Rovněž tak v ř. 17 мѣстїрїонъ, нже ѣ сказанмо тлннкство.

378b 2 verše v 714 § 25 jsou vυnechány.

- 378b 4 прѣмѡдрѣнн(хъ) σοφωτάτους 715 § 25.
- 378b 7 да зовеми братѣ чистѣи (scil. oba bratři) avšak 715 § 25, ἵνα καλοὶ ὄσιν οἱ ἴαμβοι (!)
- 378b 20 при томже црн 715 § 27 jen ἐπὶ αὐτοῦ.
- 378b 25 сквозъ носкъ коня югетиннианокъ 715 § 27 εἰς τὸν ἱπλότην Ἰουστινιανόν.
- [379a 26 наре 716 § 28 ἐπονομάσας].
- 379a 27 кончини (нго) 716 § 29 τελευτῆς αὐτοῦ.
- 379b 9 н гдѣ ксть пені v řec. 717 § 29.
- 379b 21 пені мһнас δ' 717, § 1.
- 379b 25 деиφиловоу... вѣроу 718 § 1 θεόφιλον . . . πίστιν(!)
(Mur. θεοβράβευτον).
- 380a 2 místo καὶ τῆς πόλεως 718, § 1 je н црнградскаго.
- 380a 5 v ynecháno λέγεται δὲ καὶ σύντεκνος αὐτῆς εἶναι.
- 380a 9 къ прѣвоу нелю стыхъ ксть, созъ пені v řeckém textu.
- 380a 16/17 по сѣиномоу помазаномоу слокоу 718 § 1 κατὰ τὴν ἱερὰν χρησιμοлогиάν, překladatel četl... χριστοлогиάν.
- [381a 7 разграби 720 § 3 ἀφελόμενος].
- 381a 18 po sl. соудъ v ynecháno διώλεσε *ποροуβн (720 § 4).
- 381a 22 (w̄ ннхъ) končí kronika Georgia Hamartola pozdější redakce (Mur. text.). Následuje Logothet.
- [381b 2 къ црн градоу, 721 § 5 jen πρὸς τὴν πόλιν] γονηῆζ ἱ. 19.
- 381b 4 om. καὶ δυστυχέστερος 721 § 5.
- 381b 11 носѣди je ovšem jen chybný překlad a ne různocnění; řec. 722 § 5 ἡττήθη.
- 382a 4 po sl. на конскыхъ ристанинхъ je v ynecháno ἐν τῷ διαυλῷ τοῦ Ἰπλιοῦ 722 § 22.
- 382a 9 за многои вестоудьство не перпеснѣ за 723 § 6 σφοδρῶς (scil. μισουμένη) δι' ἀναίδειαν.

382a 17 κολιτζκιη λκτκι познакакт сѣ, věta pedáná 'smyslu; neobratný překlad řec. 723 § 7 ἐξ ὧν (scil. ὁδόντων) τῶν ἐτῶν ποσότης διαγινώσεται.

382a 20 κκ̄ ἡρκ̄ ηοσημκ̄ γονπῆζ̄ jen chybný překlad 723 § 7 ἦν ἀχθόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦτο (!) slovanský překlad dává smysl přímo opačný! ἀχθόμενος spleteno s ἀγόμενος.

382a 20 ιακο ηη̄ ηδηηομογ̄ ῶηογδκ̄ μομηη̄ κοηηᾱ τογο̄ οακροθητη̄ ηηκοηηκ̄ χογδοηκτοκωκ̄, 723 § 7 ὡς μηδενὸς ὄντος μηδὲ εὐποροῦντος, γενναιότητι καὶ ἐπιστήμῃ τὸν ἵππον ἐξημερώσοντος ἢ μόνον κατακρατήσοντος. Těžko rozhodnouti, zda je zde volný překlad či skutečné různovětení; toto druhé je pravděpodobnější; bylo by pak v řeckém textu * ὡς μηδενὸς σχεδὸν δύνασθαι κατακρατῆσαι τὸν ἵππον τοῦτον ἐπιστήμῃ τινί.

382a 22 ιακοηε̄ οαγο̄ κωδηηκ̄ κκ̄ηηε̄. opět 723 § 7 ὡς οὖν ἤχθητο (scil. ὁ βασιλεὺς!) Překladatel neznal sloveso ἄχθομαι!

382b 2 ηκε̄ οαγοδκ̄ηκ̄ κκ̄... patrně omylem místo — κκ̄ηκ̄, srg. 724 § 7 ᾧ ἀρεσθεῖς... ὁ βασιλεὺς; druhé synonymum καὶ θεραπειθεῖς vynecháno v překladě.

[382b 12 ποκτ̄κε̄ηκ̄ κκ̄. μηχληκ̄ η̄ λκκ̄ μογνηκ̄ηη̄ η̄ κκ̄ῆρηκ̄ сѣ: 7a part., jako častěji bývá, je v. fin.; ale oba rukopisy, M i Š, následkem toho také chybně interpungují, čímž věta dostává právně opačný smysl než je v orig. 724 § 8: καὶ τραπεῖς Μιχαήλ, καὶ Λέων ὁ Ἀρμένιος τυραννήσας αὐτὸν καὶ βασιλεύσας] vynecháno ὁ Ἀρμένιος v překl.

[382b 14 ἡρη̄ γρὰδκ̄ opět místo πόλιν 724 § 8.]

382b 19 η̄ δκ̄τη̄ není v řec. 724 § 8 ani v Š 345aβ.

[382b 29 opět в ἡρη̄ γρὰδκ̄ m. ἐν τῇ πόλει.]

383a 9 ηκκοτορωγ̄ η̄ η̄ ηκε̄ jen písařská chyba místo ηηε̄ (Š 345bβ správně), τινὰς δὲ ἐκράτησαν 725 § 9.

383a 10 κκ̄ζκ̄κ̄στηκ̄ηε̄ 725 § 9 ἀνήγγειλαν cod., ἀναγγείλαντες Leo.

[383a 12 κκ̄ ἡρη̄γρὰδογ̄ πρὸς τὴν πόλιν 725 § 9.]

383a 26 vynecháno ἐκ γένους τῶν Γομοστῶν 725 § 9.

384a 8 χοτ̄κ̄χ̄κ̄ ηε̄ρη̄κτη̄ ἡκ̄κ̄κ̄ ραζογμνηκ̄ηη̄ η̄ ζασταβητη̄ ζᾱ μοῆ̄ κοηηη̄. 727 § 10 ἤθελον εὐρεῖν ἄνθρωπον ἐπιτήδειον εἰς τοὺς

ἔμοῦς ἵπλους: překlad se tu shoduje se čtením *Vat.* εἰς τὸ τῶν ἵππων μου ἐπιμελεῖσθαι.

[384a 29 ταξίονα právně tak jako *cod. Mosq.*, kdežto v textu *Mur.* přijal čtení ταξιώτας 728 § 1.

384b 1 κηδα расккуют се je volnějši překlad řec. σποράδην 728 § 1.

384b 6 omylem vyruštěno βασιλέα po sl. οὐδρυζαβὴ 728 § 2.

384b 10 присконѣ же се и деифанѣ . . . volně, neboť 729, § 2 čtete οἰκειωσάμενος (scil. Δαμιανός) καὶ Θεοφάνην . . .

384b 30 възвратин, 729 § 12 ἀνέστρεψαν *Mur.*, *cod. Mosq.* -εν *Vatik.*

385a 7 на οὐδι сѣсѣкоше κηο, 729 § 2 μεληδὶν κατακόπτουσιν εἰς τὰ Σκύθη, místo asi porušené, *Vat.* τὰ Σκύλα, překlad nejasné slovo prostě vynechává.

385b 1/2 кража вѣше мѣжогъ нхъ, никакоже любве нмоуши, 731, § 14 ἔχθρα ὑπῆρχεν ἀναμεταξὺ αὐτῶν ἄσπονδα, volně přeloženo.

385b 3 ukazuje na tento ř. text: εἰς τὸ (αὐτὸ) μοναστήριον [τὰ Γαστρία καὶ αὐτὴν] ἀποστέλλει.

385b 4 om. καὶ ὑπὸ ἐκπληξέως ἀφαιρεθεῖσα καὶ τὸ φρονεῖν 731 § 14.

385b 13 om. ὁμοίως καὶ Βάρδαν τὸν θεῖον αὐτοῦ Κουροπαλάτην.

385b 21 по малѣ же, om. τῇ δ' τῆς Διακαινησίμου 732 § 15.

385b 25 до синопнью (M i Š) = μέχρι Σενώπης 732, § 16.

385b 27 понде místo ἐκστρατεύσας . . . κίνησιν ποιεῖ 732 § 16.

386a 1 οὐβοισε се зѣлов, 732 § 16 ὡς ἡχῶ βροντῆς ὑπεκλίθησαν; patrně zde bylo jiné čtení v předloze.

386a 3 покиноти се ѿроу, 733 § 16 ὑποτάττεσθα τῷ βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις, tato poslední slova překlad vynechává.

[386a 5 въ ѿри градѣ, 733 § 16 ἐν τῇ πόλει.]

[ib. 6 въ мнрѣ = γενομένης εἰρήνης.]

386a 17 vynecháno porušené místo καὶ ἄλλων μὲν οἱ πόνοι καὶ τὰ κατὰ τῶν πολεμίον ἀνδραγαθήματα a pokračuje se hned ѿρεва же любви . . . = ἡ δε τοῦ βασιλέως ἀγάπη . . . 734 § 18.

- 389b 2 om. καὶ ἀσηκρῆτις; ř. 3 om. ὁ Ἀγγούρης, ř. 5 **ΛΒΚ** **καστορῆ**, Λέων ὁ ἀσηκρῆτις 743 § 30, ř. 27 **ΛΒΚ** -- ὁ ἀσηκρῆτις *ib.*
- 389b 30 místo ὁ γαμβρὸς τοῦ Καίσαρος 744 § 31 je **ЗЕТЬ** **БАРДЫ** **ΚΕΣΑΡΑ**.
- 390a 4 om. τοῦ Πηγάνη; ř. 7 om. κἀκεῖνος κόμης τοῦ Ὀψικίου.
- 390a 16 **н кєкχъ** **вєтєкншє** úplně chybný překlad řec. 745 § 31 καὶ πάντες εἶσαν αὐτούς.
- 390a 24 om. ἐν Κελτζιῇ ἐν πανδοχείῳ.
- 390a 27 **въ** **ρωιцѣ** **μεго**, 746, § 31 εἰς χεῖρας τοῦ Πηγάνη.
- 390b 1 **въ** **нарницѣ** **нмѣ** **къ** **лавеѣ**, přídavek překladatelův, řec. jen εἰς τὰ Λαύσου 746 § 31; **μεμογ** není v řec. textu; om. **τι**.
- [390b 13 **нзкнєє** **т**. — **съ** **ἀγαγών** 746 § 32.]
- 390b 23 **на** **вагрѣ** **колєсннцѣ** 747 § 33 (ἰππεύσας) βένετος, překlad výkladem.
- 391a 2 om. ὁ βασιλεύς (747 § 33).
- 391a 4 **εεμογ**... **къ** **цρωγ** **зρευμογ**, písařským omylem předlohy: za τοῦ δὲ... πρὸς Βασίλειον ἀποβλέποντος 747 § 33 bylo psáno — πρὸς βασιλέα. —
- 391a 14 **прѣквєндѣтн** (**н**) (scil. **црьскын** **сань**) *sgv.* 748 § 33 καταφρονεῖσθαι αὐτό.
- 391b 6 **ρωγкоγ** **вєлєвнзєвѣ** **вєшннє** (**нзндє**), *sgv.* 749 § 34 τὴν χεῖρα φιλήσας Βασίλειος ἐξῆλθεν. Po těchto slovech je vynecháno — a to vzhledem k tomu, že souvislost jest zřejmě defektní, patrně jen přehlédnutím písařovým — toto místo (749 § 34): ἐνδοθεν δὲ τοῦ κοιῶνος ἦν Βασιλιςκιανὸς τῇ κελύσει τοῦ βασιλέως; následuje již καὶ Ῥεντάκιος... = **н** **рєнтєкнє**.
- 391b 11 (**цρωγ** **жє**) **кнншмѣ** **ωпнєкшογ** **сє**, řec. jen výraz adverb. ἀπὸ τοῦ οἴνου 749 § 34.
- 391b 17 om. ἀντιπίπτοντος αὐτῷ *ib.*; ř. 25 om. οὐδὲ ὁ Τοξαράς *ib.*
- 392a 5 **мъчь**, om. γυμνὸν 750 § 34.
- 392a 11 **къ** **нарницѣ** **нмо** **марнннє**, jako častěji, přídavek překladatelův; *sgv.* 750 § 35 εἰς τὰ Μάρινης.

- 392a 19 **κασιληκ**, 750 § 35 τῷ βασιλεῖ, opět písářská chyba řecké předlohy (viz výše); totéž ř. 21 [ib. ř. 20 **κκβετκ**... η **ῶερκβε**, rozvedené part. ib. ἄρας... διήνοξε.
- 392b 6 **πογρεκε** za ἐνταφιάσας ἔθαψε 752 § 35.
- 393a 3 om. καὶ Μακάριος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, τὸν πόδα συντριβεῖς καὶ ὑπὸ σκολήκων καταβρωθεις τελευτᾷ. 753 § 2.
- 393a 12 **στῆκικ** ἔγγε, ale 754 § 4 τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.
- 393a 27 **ῶ** εκδοκικη, 755 § 6 ἐκ τῆς τοῦ Ἰγγηρος Εὐδοκίας.
- 393a 27 **κκ** κρικικη, 755 § 6 εἰς Τιβρικὴν (viz dále).
- 393b 7 **ῶερκτε** **ῶεζιακ** η, patrně písářská chyba (M i Š) místo **ῶερκτ** η — εὐρὼν καὶ γνωρίσας 755 § 6.
[ib. ř. 8 **αζκ** **κσμκ**, řec. jen. Ἐγὼ ib.]
- 383b 10 **κκ** κρικικη, ἐν Τιβρικῇ 756 § 6 (cod. Mosq. píše jen βρικῇ), slov. forma patrně zánikem první nepřízvučné slabiky: podle toho výše 393a 27 nutno čísti κρικικη také.
- 393b 24 **δεκλογ** **εικκ** (Š 354b β a řec. text mají obrácený slovosled): 758 § 8 β ἔτυψε τὴν Θέκλαν.
- 393b 28 po sl. **εκαλογ** om. ἀναδεξαμένων αὐτοὺς πάντων τῶν ἐν ἄζιας; násl. η ποχτε, jako častěji bývá, místo part. φιλοφρονησαμένου... , místo πάντας Ἐβραίους bylo v předloze αὐτοὺς μεγάλως 758 § 9.
- 393b 30 po sl. **ηκκολογ** om. τὸν Ἀνδροσαλίτην τὸν καὶ... 758 § 10.
- 394a 2 **ω** **ῶρη** známým omylem místo περὶ τοῦ Βασιλείου 758 § 10.
- 394a 2/3 **ποχτε** η **σιγγελα** η **ηκονομα** **εκτεορικκ**. 758, § 10 ἐτίμησεν αὐτὸν σύγκελλον καὶ οἰκόνομον (πούσας); ib. **ερατα** **ζε** **ηγο**, avšak 758 § 10 τὸν δὲ ἕτερον αὐτοῦ ἀδελφόν, po druhé ἕτερον přeloženo (δρογλαγο); ř. 5 **ημενεμκ** **κωνσταντινα**, v řec. 758 § 10 jen Κωνσταντῖνον.
- [394a 7 **πογρεβενκ** **εβῖ**, 759 § 10 θάπτουσιν αὐτόν, sotva různočtení]
- 394a 10 η **σκζατη** 759 § 10 ποδὸς τὸ κίττειν].
- 394a 13 **νυπεχάπο** καὶ ἐγχοΐσμασι 759 § 10.
- 394a 17 **ηκικτα** **ζε** **ωκλεβετανκ** **εβῖ** **ιακο** **λοβημογ** **ῶ** **λεγογστηκ**, 759 § 12 Νικήτα δὲ τοῦ [ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Ξυλινίτου]

(slova v zánorkách překlad vynechává) κατηγορηθέντος ὡς φιλουμένου παρὰ τῆς Αὐγούστης: verb. fin. místo partic. není různočtení, jak ukazuje neshoda **НИКИТА — ΛΩΒΗΜΟΥ**, překladatel, čta **Νικήτα**, pokládal to za nom., subj. věty, a pak teprve zpozoroval svůj omyl, ale sl **НИКИТА** neopravil.

394a 20 **ορῆτ при касили Δεκκ** 759 § 12 ἐπὶ βασιλέως Λέοντος(!)

[394 a 30 **ω[βκ]χοδεμογ** srv. Š 355a β a 760 § 23 ἀπελθόντος].

394b 7 **новыи ѿрккѣ** om. τῆς αὐτῆς 760, § 14.

394b 8 **ижеже жрътвου себе таквою зданию и бѣи приносѣ:** není různočtení, nýbrž vzniklo jen neporozuměním za řec. 760 § 14 ὥσπερ θυσίαν ἑαυτὸν τῷ τοιούτῳ κτίσματι Θεῶ προσάγων; překladatel myslil, že τῷ τοιούτῳ κτίσματι je syntakticky stejný dativ jako Θεῶ.

394b 13 po sl. **Φωττηα** om. **πατριάρχην τὸ δεύτερον αὐτοῦ ὁ βασιλεύς** 761 § 16.

394b 18 před sl. **ποινδε** πάλιν 761 § 17.

394b 20 **снѣ миханла...** **иже бѣ къ мѣсто снѣ ѿрогъ Касилию;** jak této větě rozuměl překladatel, je záhadné; vznikla nějakou písařskou chybou předlohy Κωνσταντίνος (toto vynech. v překladu) ὁ υἱὸς Μιχαήλ;... ὡς δὲ λόγος, υἱὸς Βασιλείου 761 § 18 (!).

394b 25 **κασιλιη** opět m. **βασιλεύς** ib.

395a 1 v M nedorozumění vypadnutí slov; v Š 355bβ správně; srv. výklad o tom v kollaci MŠ na str. 296.

375a 20 om. **ὀφθαλμοῖς εἶδε** 762 § 21.

395a 24 **и ииѣми лкстѣми мнорѣми, και ἑτέροις (δόλοισ) πλείστοις** 762 § 22; ib. om. ὡς ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου ἀκριβῶς μεμνημένος — patrně překladatel neměl v paměti Apollonia z Tyany.

395b 6 **снн** omyl. m. **снѣ** τοῦτο 763 § 24 ib. — **βκ** m. **βκβκ** διαβληθεῖς, rovněž ř. 7.

395b 27 po sl. **δομεστικκ** om. τῶν σχολῶν παρὰ Σανταβαρηνοῦ 764 § 25.

396a 3 **δομεστίκον ὄντος**, om. τῶν ἱκανάτων 764 § 26.

- 396a 28 $\bar{\eta}\rho\kappa$, 765 § 27 Βασιλείος (viz výše).
- 396b 7 $\eta\zeta\epsilon\tau\kappa$ (sc. $\lambda\kappa\kappa$), 766 § 1 ἐξήγαγον (= družina Lvem poslaná).
- 396b 9 $\epsilon\kappa$ $\eta\kappa\eta\kappa\mu\eta$ η $\eta\kappa\eta\mu\eta$, 766 § 1 jen $\mu\epsilon\theta'$ ἕμνων, Š také jen $\epsilon\kappa$ $\eta\kappa\eta\kappa\mu\eta$ 357aβ.
- 396b 13 $\delta\omicron\mu\epsilon\sigma\tau\eta\kappa\alpha$ ορεῖ — jako 395b 27 — om. τῶν σχολῶν 767 § 2; ř. 15 $\nu\upsilon\eta$. καὶ γεγονότι λογοθέτη τοῦ δρόμου καί...
- 396b 21 $\lambda\omicron\sigma\phi\omicron\epsilon\tau\alpha$ $\nu\upsilon\eta$. τοῦ δρόμου 767 § 3.
- 396b 28 $\eta\omicron$ $\tau\omicron\mu\alpha\kappa\epsilon$ $\lambda\kappa\kappa$, lére Š 357ba $\eta\eta$ ..., 767 § 4 ἐφ' οὗ Λέοντος.
- [397a 17 $\rho\epsilon\kappa\kappa$ ἔφη 768 § 5.]
- 397a 25 jen $\eta\mu\epsilon\mu\eta\eta$, 769 § 6 τὰ χοήματα καὶ πράγματα.
- [397b 19 $\omega\beta\epsilon\tau\kappa$, $\kappa\hat{\alpha}$ m. ληφθείς 769 § 6.]
- [397b 24 $\kappa\kappa$ $\bar{\eta}\rho\eta$ $\eta\rho\alpha\delta\kappa$ ἐν τῇ πόλει 770 § 7.]
- 397b 28 $\omicron\lambda\omicron\gamma\gamma\iota\kappa\alpha\rho\delta\iota\eta\kappa\eta\kappa\eta$ ἐξαρχῆ $\eta\eta$ ní $\rho\hat{\iota}\zeta\eta\kappa\eta$ za ř. ó Λογγιβαρδίας ἔξαρχος 7.0 § 8, nýbrž člen tu neporozuměním pojat jako první slabika vlastního jména.
- 398a 1 $\kappa\omega\eta\sigma\tau\alpha\eta\tau\eta\eta$, $\nu\upsilon\eta$. τὸν τῆς τραπέζης 770 § 8.
- 398a 4 $\nu\upsilon\eta$. μόλις αὐτοῦ διασωθέντος ib.
- 398a 11 před sl. $\bar{\eta}\rho\kappa$ $\nu\upsilon\eta$. $\lambda\kappa\kappa$, $\eta\eta$. 771 § 19 Λέων ὁ βασιλεύς; ib. $\epsilon\tau\kappa\omicron\rho\eta$ . . $\zeta\alpha\sigma\tau\eta\alpha$, $\delta\alpha$ $\beta\omicron\sigma\phi\omicron\epsilon\tau\kappa$ $\kappa\alpha\sigma\eta\lambda\omicron\sigma\pi\alpha\tau\omicron\rho\kappa$ — volnějši překlad ze snahy o větší zřetelnost, o jasnější rozlišení obou accusativů věty προσεχειρίσατο... Ζαύτζαν εἰς βασιλεοπάτορα.
- [398a 27 $\kappa\kappa$ $\bar{\eta}\rho\eta$ $\eta\rho\alpha\delta\kappa$ 771 § 11 ἐν τῇ πόλει.]
- 398a 29 $\kappa\kappa\zeta\epsilon\mu\mu\iota\omicron\mu\epsilon$ $\kappa\alpha\gamma\mu\epsilon\rho\kappa\kappa$ volný překlad διοικοῦντες (sc. τοὺς Βουλγάρους) ἐν τῷ κομμερκεύειν 771 § 11.
- 398b 4 $\beta\lambda\gamma\alpha\rho\kappa\eta\kappa\eta$ $\kappa\eta\zeta\epsilon\upsilon$, 772 § 12 ὁ Βούλγαρος; ř. 6 $\nu\upsilon\eta$. κατὰ Βουλγάρων; ib. 7 $\nu\upsilon\eta$. τῆς πόλεως.
- [398b 3 $\kappa\kappa$ $\bar{\eta}\rho\eta$ $\eta\rho\alpha\delta\kappa$ 772 § 12 ἐν τῇ πόλει.]
- 398b 19 $\omega\epsilon\kappa\tau\eta\alpha\kappa\eta\eta\epsilon\mu$ $\epsilon\epsilon$ $\eta\mu\kappa$ $\beta\rho\alpha\eta$ $\epsilon\tau\kappa\omicron\rho\eta\tau\eta$ (Š 359aa $\nu\upsilon\eta$. $\eta\mu\kappa$), řec. 7.2 § 12 jen συνθεμένων πολεμῆσαι, ale pro zřetelnost vazby je $\eta\mu\kappa$ vhodné.

- 398b 22 πο sl. πατρικκία vυπ. καὶ δρουγγάριον τοῦ πλωΐμου
772 § 12.
- 398b 24 κληιδωει, 772 § 12 εἰσηλθε.
- 398b 28 ω μηρѣ сьектѣ ткоρε (scil. $\bar{\mu}\rho\kappa$), kdežto 773 § 12 τὰ
περὶ εἰρήνης συμβουλευόντα (scil. Κωνσταντινάκην, jehož císař
poslal), jest v překladě nom.; jiné čtení.
- 399a 1 κονσκογ γркчъскоγю (scil. ρατογ μ), 773 § 12 ἐπὶ τὸ στρα-
τευμα Φωκαῶ.
- 399a 2 πακνησιε τογριци: v řec. není subjekt opakován: vυп.
пᾶσαν 773 § 12.
- 399a 5 om. μόλις διασωθεῖς ἐν τῇ Δίστρα.
- 399a 8 $\bar{\mu}\rho\sigma$ гpажаны 773 § 12 τοὺς πολίτας.]
- [399a 11 Λεκα χιροςφακτα, κजे сказоуиет се скинын закалаτѣль,
773 § 13 Λέοντα τὸν Χοιροσφάκτην, ostatní je vysvětlivka
překladatelova.
- 399a 13 приет же (scil. сѣмевнъ) Никифѡра κβзвращьша се сь
людми и дpογγpαpа $\bar{\epsilon}\nu\sigma\tau\alpha\theta\iota\alpha$ такоже, 773 § 13 ἐδέξατο δὲ
Νικηφόρος ὑποστρέψαι μετὰ λαοῦ καὶ ὁ δρουγγάριος [τῆς βίγλης
překl. vυпечh.]. Εὐστάθιος ὁμοίως. Αἶ na první pohled je
znění překladu úplně odlišné od řec. textu, přece nemusíme
předpokládati zde různočtení. Překladatel špatně rozuměl
sl. ἐδέξατο: myslel, že je to passivum, a přeložil — podle
svého mínění velmi správně — aktivem, dosahuje tak shody
podmětu s předchozí větou a ovšem porušuje úplně náležitý
mysl.
- [399a 16 ποнде.. κβωpογжъ се = ἐκστρατεύσας 773 § 13, jako
častěji, part. je přeloženo slov. určitým, ovšem opisně.]
- 399a 20 κερκτε Λεκα κβ тѣмници, kdežto 774 § 13 εὔρε Λέοντα
ἐν τῇ Μουνδάγορ.
- 399a 24 и прѣкѣтѣ паκνηсиие 774, § 13 καὶ παρέλαβεν αὐτοὺς
(t. j. αἰχμαλώτους); předloha překladu měla — αἰχμαλωσίαν.
- 399b 8 ωи же čteno ὁ δὲ [βασιλεύς] 775 § 16.
- [399b 13 изволи се = 775 § 16 δόξαντος.]
- 399b 25 κса зoуpцoкa, дoндѣже Λεκκ μαγ(γ)истрк ωβλι нхъ;
775 § 16: πάντα τὰ τοῦ Ζαύτζη. (καὶ ἔκτοτε οὐκ εἰσήρχετο

ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ζαύτζη), ἕως [᾽Λσυ]λέων
ὁ μάλιστα [ὁ Θεοδοτάκιος] διήλλαξεν αὐτούς. Slova v ( )
zánorkách překladatel přehlédl ex homoeoteleuto.

400a 21 ποκεακ(κκ) ωστρημη η 777 § 19 διορισάμενος ἀποκεῖραι
αὐτόν.

400a 29 κασηαιη νυν. ἐλείκτης 777 § 20.

401a 2 ποσα(ση) 778 § 20 ἀπέστειλεν.

401a 4 ηρηεστηκηκ za dvě synonyma 778, § 20 μετεσχηκότας
καὶ κοινωνήσαντας.

401a 15 σεγδικκ . . . βικκ . . . σεκεικ η προκεδ(ση) θριαμβεύσας
778 § 20; již souvislost prozrazuje písarskou chybu (M i S
361aα).

401a 29 . . . Γτεφανη πατριαρχη 779 § 21 cod. Mosq. a Leo gram.
mají ἐτελεύτησε δὲ Στέφανος ὁ πατριάρχης; Muralt přijal do
textu, patrně omylem, ᾽Αντώνιος (psané na rasuře).

401b 1 градъ нарицаемъи Δημητρίας 779 § 22 τὸ κίστρον
ἢ Δημητρίας; нариц. přidal překladatel.

401b 15 κκ нарицаемою топомъ, ηκε η сказано мкста 780
§ 26 εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους(!), ostatní je vysvětlivka
překladatelova.

401b 25 δρογγαρια νυν. 780 § 26 τῶν πλωίμων; ř. 26 η τομογ
(καὶ τούτου) není v řec. textu.

[401b 28 κκ ηρη градъ ἐν τῇ πόλει 780 § 26] ib. w цра παρατάζει
τοῦ βασιλέως. Leo Gram. ἀπό. —

[402a 25 wσκκοση ημογ 781 § 27 ἐκκοπτεις.]

402b 17 δρογγαρια νυν. τῶν πλωίμων 783 § 29.

402b 19 ηε κκμογ(ο)ση 783 § 29 μὴ δυνηθέντες.

[402b 25 ηεσκκ μὴ τολμῶντα 783 § 30.]

403a 4 ηαδ(ε) κε κκ ηεδογκ 784 § 30 νοσήσας δέ; ostatně zde
je správně ηαδέ . . . η κκηηδέ, čehož obyčejně nebývá, není
zde tedy písarské chyby.

403a 12 градъ ωσταβητη 785 § 30 ταύτην εἶσαι t. j. (Θεσσα-
λονίκην.)

403a 14 w конскы ηзыти 785 § 31 jen ἐξελεθῆιν.

403a 17 **τακο да не гонеть нго**, snad volný překlad 785 § 31
κατὰ ἀλλαγὴν.

403a 20 **μορε χετειφοϋ πρϋκτι**, patrně překladatel tak „poslovanštil“
vl. jméno Ἰαλιν (acc.), ovšem podivným spojením (snad?)
s ἄλς.

[403b 6 **κωνσταντινα (δοϋचना)**, jest psáno v Š, srv. kollaci.]

404a 6 **и мнози оумолише прити** 787 § 35 **καὶ πολλὰ λιπαρήσαντες**
δεχθῆναι; **πολλὰ** podle souvislosti je rozhodně správné, a má
tedy býti **мноγο** (odchylka vznikla písařským omylem
předlohy). **прити** nutno pojímati jako **прити** a to ještě
není správné (v řečt. pass.); mělo by býti **прити се**.
Třebaže ani toto čtení by nebylo zcela hladké, bylo by
přece přípustné, a snad tedy touto cestou vyložíme roz-
hodně pochybenou versi M Š, způsobenou jakýmsi pře-
hlédnutím.

404a 20 **ῶ κοστοϋ ἀπὸ Κωνσταντίνου** 788 § 36.

404a 23 **вѣтръ глѣмыи лѣψъ, сирѣчь лика** 788 § 36 **ἀνεμος**
ὁ λεγόμενος Λίψ, ostatní je vysvětlivka překladatelova.

[404a 24 **сѣтресе συσεισας**: následuje dobře **ποκολεβας δονήσας**
788 § 36.]

404b 8 **тъцианиемъ** 789 § 37 **πασῆ σπουδῆ διαμηχανώ-**
μενος, и истиже и není v řec.; ř. 9 **невкништи... и κτοϋ**
быти: řec. přímo **μὴ εἰσελθῆς... καὶ κρατηθῆς**; dále však
má i překlad přímo **κτι τε**.

404b 16 **νυν. μόνος** 789 § 37.

404b 18 **по сл. сѣродники νυν. καὶ τέκνοις αὐτοῦ** 789 § 37.

404b 23 **доместика νυν. τῶν σχολῶν, τὸν Ἰβηρίτην** 789 § 38.

405a 6 **написаць съ кинаварωмаъ, сирѣчь чръкена слока** 790 §
39 **γράφας διὰ κινναβάρεως**, ostatní jest vysvětlivka překla-
datelova; **νυν. καὶ ἀποστείλας**.

405a 9 **призва(въ) и... ре** 790 § 39 **προσκαλεσάμενος αὐτὸν...**
εἶπεν.

405a 24 **книдоше** 791 § 40 **εἰσηλθε**.

405a 25 **и҃гда ꙗ҃калвакии стариць вѣ҃ тоϋ и Ѡамωны ѿць** 791 §
40 **ὁ τε Ἰβαλβάκης ὁ γέρον καὶ ὁ τοῦ Σαμονᾶ πατήρ**; pře-

kladatel četl ὅτε a patrně — poněvadž se mu taková věta přece zdála nejasná — doplnil κ'κ τος; ř. 26 κηδ'κκκ cod. ib. ἐθεάσατο, a to asi lépe než text Mur. ἐδέξατο, σε místo σιη, neutrum tu není možné.

405b 1 ἰρως, čteno chybně βασιλέως místo βασιλείας (adj.) scil. καταστάσεως 791 § 40.

405b 12 ηκε κκζμοκκαιηκ κκί ἰρέμκ, γλιετ σε η ἰρεις, 792 § 41 ὅς ἡγαπήθη παρὰ τοῦ βασιλέως [Λέοντος] καὶ τῆς Λύγουσσης, γλιετ σε není v řec.

405b 19 κκ τομκζε μοναστηρι κονηκκαα 792 § 41 ἐν τῇ αὐτοῦ (překladatel četl αὐτῇ) μονῇ τὰ Σπειρά (vl. jméno); nemožné κονηκκαα zavíněno nějakou písarskou chybou předlohy.

406a 12 ρ'κσιε, čteno εἶπον (zde nevhodné) místo εἶπεν 7 93 § 42

406a 26/27 ποιδε... ωβουκκτι η 794 § 42 ἀπῆλθεν... καὶ ἐνεκαίνισε ταύτην (scil. μονήν).

406b 15 vyn. καὶ ἐνεθρόνισε τὸ δεύτερον αὐτοῦ Νικόλαον πατριάρχην 795 § 1; ib ř. 15 vyn. σελέντιον καὶ..., překlad má jen σκκορ.

406b 16/17 ηκκιδεκ Γεκιμνιη γλιεμααρο στενοφ 795 § 1 ἀγαγὸν Εὐθύμιον ἐκ τοῦ Στενοῦ [ἀπὸ τοῦ Ἀγαθοῦ]; tato poslední slova vynuštěna v překladě; chybné γλιεμααρο snad přehlédnutím předložky.

406b 21 досади za řec. synonyma ὕβρεις καὶ ποινάς 796 § 1.

407a 7 vyn. ἀπὸ Σκλαβίνων ἔθνους.

407a 8 ωβογατ'κκκσιε chybně m κατεπλούτισεν, má býti οβογατ'κ (řec. 796 § 2): snad tedy chybná konjektura písarova, ib. ř. 9 κσκηκκια přehlédnutím místo κσκηκκια.

407a 11 εκκοπιτι 796 § 2 ke konci: εὐνοχίσαι. Následující η Κωνσταντινα η Ἰναστακκια atd. čteme v řec. textu — až na str. 803 (kap. IX.) § 8 ke konci, t. j. slov. překlad (M Š) zde bezprostředně přeskakuje do vypravování úplně jiného, týkajícího se vlády nástupce Alexandrova, totiž Konstantina, syna Lvova, o němž na str. 796 § 2 se mluví jako o nezletilém princí. Vypravování dostává tím

úplně zvrácený smysl: praví se totiž, že Alexandr chtěl Konstantina vykleštiti, aby se nemohl státí císařem, „a Konstantina i Anastasia.“ Ve skutečnosti však na str. 803 § 8 se vypravuje, že matka Konstantinova (vdova po cí. Lvu), od Alexandra z paláce odstraněná, po nastoupení svého syna se vrátila a uvedla do paláce Konstantina parakimomena „a Konstantina i Anastasia.“ K vysvětlení této podivné chyby jest třeba si povšimnouti poznámky v Muraltově textu po sl. εὐνοχίσαι (194b, 196a) na str. 796 § 2 a (194b) na str. 803 § 8 t. j. písař řeckého rkp. Mosq. synod. zavinil již tuto chybu, patrně obrátiv špatně list (snad dva místo jednoho) při opisování ze své předlohy a sveden tím, že na obou místech (796 § 2 i 803 § 8) předchází sl. Κωνσταντῖνον, ač ovšem se v druhém případě miní jiný Konstantin než v prvním. Pozoruhodno, že slov. překlad má tutéž chybu jako cod. Mosq. synod. ač jinak jsme zaznamenali řadu odchylek. Výše (s. 337/8) jsme to vysvětlili tím, že předlohou Lětovníku byl rukopis, který v této partii textově těsně souvisel s Mosq. syn., t. j. náležel k téže třídě.

407a 30 $\overline{\text{сѣкороши}}$ (scil. $\overline{\text{ἰριζα}}$) chybně m. ποιήσαντες 804 § 9: následuje i v překladu správně οὐστρόνισι παρεκελεύσαντο.

[407b 14 $\overline{\text{къ ѿри градь}}$ 805 § 10 ἐν τῇ πόλει] [totéž v ř. 16 — § 11].

407b 16/17 $\overline{\text{моужь къ римѣ именованъ}}$, 805 § 11 ἀνὴρ ἐπὶ ὀνόματι = vir robore nominatissimus (!). Viz zde 363 a 368.

407b 19 [и] $\overline{\text{многю епюю}}$; ř. 20 $\overline{\text{вуп. και προς το κυκλικον σχημα μεταγειν, της αντιόπου του σιδήρου φύσεως τη βία των χειρών υπεικούσης}}$ 805 § 11.

407b 28 ($\overline{\text{посланъ къ}} \hat{\text{вк}}$)..... $\overline{\text{вскоуинти градь}}$ 805 § 12 ἀπεστάλη... καὶ ἀντιπαρέλαβεν αὐτήν.

407b 29 $\overline{\text{къ Стрѣкѣль градъ}}$ 805 § 13 jen εἰς Στρόβιλον; ostatně to nebylo město, nýbrž ostrov (viz lat. překl.), což je již patrné z toho, co následuje o korábech.

408a 15 $\overline{\text{ωβυκηνοιο ροιγοϋ δακше на чети}}$ 806 § 15 τὴν συνήθη τῆς ὀόγας διανομὴν ποιησάμενοι ἐν τοῖς τάγμασιν; toto διανομὴν vůbec nepřeloženo.

408a 16—18 сѣхъ же вѣзвѣсти тако и сѣ вѣвѣсти ѿ ѿмѣнѣ странѣхъ вѣзвѣстѣхъ вѣ Македонѣхъ и вѣ вѣзвѣстѣхъ, 806 § 15 ταῦτά τε ἀναλαβόμενοι (σὺν τοῖς θέμασι, πρὸς τὰ Θρακῶα μέρη διεπέρασαν); místo slov v zánorkách měla pědloha (οὕτως καὶ σὺν πᾶσι ἀνθρώποις τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὰ τῆς Μακεδονίας μέρη διεπέρασαν).

408a 26 om. τοῦ Ἐξκουβίτου πο τάγματος.

408a 29 ημῶν κῆσι η̄ ηεσῆδα сѣ армѣхъ 807 § 15 οἷς συνῆν καὶ ὁ Μελίας (!?) μετὰ τῶν Ἀρμενίων; překladatel snad rozuměl ὁμιλία = ηεσῆδα.

[408b 27 вѣ ѿрѣ градѣ ἐν τῇ πόλει 808 § 18].

409a 4 η̄ сѣ κη ογχο ποστράлк сѣ рѣчкѣ вѣсѣпѣхъ вѣтѣ, 808 § 18 καὶ τοῦτο ἂν ἐπεπόνθει, ostatní je vysvětlivka překladatelova.

[409a 10 до ѿрѣ града 808 § 19 μέγροι τῆς πόλεως.]

409a 10 доместикѣхъ вѣтѣ. τῶν σχολῶν ib.

409a 12 η̄ сѣтѣрѣхъ тако глѣвоуѣ 808 § 19 (εἰς χῶρον Θρακῶον) οὕτω λεγόμενον Κατασύρτας. Těžko rozhodnouti, zda správnější je čtení řec. textu či slovanského.⁹⁾ Toto druhé se spíše zamlouvá, ale má potíže v řecké konstrukci kde by byly pak dvě různé předložky εἰς χῶρον... κατὰ Σύρτας (scil. ἐξῆλθε). Dalo by se to vysvětliti tím, že slova, označená u Muralta závorkami (εἰς χῶρον Θρακῶον οὕτω λεγόμενον) jsou glossá, přešla do textu.

409a 14 η̄ вѣвѣрѣхъ chybné m. κατὰ Βουλγάρων 808 § 19; ostatní, co je v cod. syn. Mosq. vynecháno ex homoeoteleuto, je vynecháno i v slovanském překladu: [τῇ δὲ νυκτὶ ἀδοκῆτως ἐπιπεσόντων αὐτοῖς τῶν Βουλγάρων.]

[409a 24 глѣво вѣ η̄ вѣвѣрѣхъ = 809 § 20 λαληθεῖς ἀπέισατο.]

[409a 30 зѣк сѣтѣрѣхъ = čtení cod. ὡς ποιήσασθαι, ne čtení textu Mur. ὡς δέοι — 809 § 20].

410a 3 η̄ко πογοуѣтѣ ѿвѣа Фωкоу гρѣкѣмъ η̄ κωνσταντινα паракѣνωμѣна вѣлатѣаго сѣηа вѣше: 810 § 22 Διὰ τὸ ἀπολέσαι Λέοντα τὸν Φωκᾶν τοὺς Ῥωμαίους καὶ Κωνσταντῖνον

⁹⁾ Srv. ještě 416a 13.

παρακοιμώμενον τὸ παλάτιον ταῦτα γεγόνασι; chybný slovanský překlad zaviněn byl potížemi, které způsobila snaha po doslovném přeložení; při tom ještě překladatel přehlédl, že τὸ παλάτιον je předmět.

410a 8 κορυβια, 810 § 23 Τουβάκιη¹⁰⁾; ib. ř. 12 vυπ: καὶ οἶκτον; ř. 15 χαριδα 810 § 24 Γαριδᾶν.

410a 30 βραχνοκ σκηνη(η) 811 § 24 γαμικὸν συνάλλαγμα.

410b 7 нь прилгома Фωκы κηδκηна бы 811 § 25 τὴν τοῦ Φωκᾶ ἐπίθεσιν ὑφορώμενος. Neshoda mezi řec. a slostextem (κηδκηна vytahuje se na předchozí κρωμα) souvisí s tím, že zde právě počíná vážná neshoda mezi překladem a Muraltovým textem. Od ř. 8 počínaje až do 413a 29 — není v řec. textu. V cod. syn. Mosq. se to lehce vysvětlí tím, že právě slovem ὑφορώμενος končí strana 197a, a bezprostředně následujícím δεδιώς počíná 197b; a při obracení se mohla snadno přeskočiti i větší část textu. Mělo by ovšem býti vlastně δεδιοῦσα, poněvadž 413a 20 se mluví o císařovně. Místo v řec. textu vynechané vypráví o kometě (ακκζα ^αωπαματα), o Imeriju Logothetu (— 411a 3) o c. Symeonu a smrti Alexandrově (— 411a 23), o vládě Konstantina, syna Lvova a dvorských sporech (412b 28), o výpravě cara Symeona na Cařihrad a uzavření míru (— 413a 23), konečně o matce císařovně (od 413a 23). V Š bohužel chybějí listy 368—373 incl. (6 listů), na nichž mimo jiné byla i tato část, nezachovaná v řeckém rukopise.

414a 7 om. παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως.

414b 1 ѡрѣза, jak už ze souvislosti patrnó (předchází κτκ быкк!) chybně místo passiva (ῥίνα καὶ τὰ ὄτα ἀπετμήθη)

814 § 28., ib. ř. 2 εγλογηη κβζανηη. vυπ. παρὰ Ῥωμανοῦ.

414b 7 δεβλα εσηψα εβα 814 § 29 τουομάσσαι ὄντες ἀμφότεροι.

414b 12 εσηψιηχъ въ градѣ бокъ сѣ chybně (docela opáčně!) místo τοὺς ἐν τῇ πόλει φοβῶν 814 § 29.

414b 14 снцѣ велкшма тѣде διαγορεύοντα „a prima manu codicis in margine“ Muralt 814 § 30 adn. 1.

¹⁰⁾ V M zde písařská chyba, neboť 415a 8 je správně κορυβια.

- 414b 22 (Λεόντα Φωκῶν) ... προσχαισμα ce chybně za 814 § 30
(Λέοντα Φωκῶν) ... ὑποπτεύω ἐπιβουλεύειν.
- [415a 9 вк црн градъ εις τὴν πόλιν 815 § 30].
- 415a 24 вун. καὶ εἰς τὸ Πετρίον ἀπάγουσι 816 § 33.
- 415a 24 патрикниа, вун. καὶ κόμητος τοῦ στάβλου 816 § 34.
- 415a 28 дрѡгггарк, om. τῆς βίγλης 816 § 34, ronpěž vynescháno
ib. ὁ Κροκόας λεγόμενος.
- 415a 30 вк ѡфнкк, вун. ἐν τοῖς αὐτῶν προαστείοις 816 § 34.
- 415b 2 вун. τῇ τῶν προπατόρων Κυριακῇ 816 § 35, v ř. 4 vynescháno καὶ Ἰανουαρίου ζ'.
- 415b 8 ꙗ. тогѡже мѡца 816 § 1 καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνός.
- 415b 19 мннха нго ѡстригъ, вун. ἄμα Θεοφάνει Τειχιώτῃ καὶ
Παύλῳ ὀφρανοτρόφῳ ἀνδρώποισ ἀυτοῦ 817 § 3.
- 415b 27 посрамлении скрозъ градъ 827 § 4 δημευθέντες (διὰ
μέσης τῆς πόλεως).
- [416a 7 вк црн градъ 818 § 5 ἐν τῇ πόλει] ib. om. [τῇ Μεγάλῃ
τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσέφυγεν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς
αὐτοῦ ἀταξίας καὶ λεηλασίας καταμαθών.]
- 416a 13 даже до сирта 818 § 6 μέχρι Καταστροφῶν: podobný
případ jako 409a 12, avšak zde je ve slov. textu сирта
(gen.) a tam сѣтарню (acc), t. j. jsou tu dva úplně různé
názyvy сиртъ—сѣтарниа za jedno řecké Κατασφραταί. Snad
tedy 409a 12 máme předpokládati jiný řecký název než
je zde, bližší slov. znění, a ponechatí ten výklad, který
jsme tam podali, zde pak by byla chyba v překladu. Škoda
také, že v Š je toto místo ztraceno.
- 416a 15 доместикъ вун. τῶν σχολῶν 818 § 6.
- 416a 16 потирнтоу není jiné čtení než τοποτηρητήν 818 § 6
(ztráta první nepřív. slabiky).
- 416a 17 оусмогггкно вк сѣтъ нхъ вкпадъ 818 § 6 ἀπροόπτως
τῷ λόγῳ αὐτῶν ἐμπεσόν, tedy má býти (не) оусмоггггкно.
- [416a 20 вкниде... н сконча се 818 § 6 εἰσελθόν... ἐτελεύτησεν.]
- 416a 23 сакеларта, вун. καὶ ἄρχοντος τοῦ χρυσοχείου 819 § 7.

- 416a 24 Διμητρηια νοταρια 819 § 7 Δημητρίου [βασιλικού] νοταρίου [του̅ ειδικοῦ.]
- 416a 29 βικνη̅ βικβ̅, νυπ. 819 § 7 ἐν τῷ λεγομένῳ Τρικόγχῳ τοῦ παλατίου; ἴ. 30 om. τοῖ . . . σακελλάριον.
- 416a 30 sq. въ монастыри нарицаемѣмъ елєгивнѣ 819 § 7 ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἐλεγμῶν, tedy нариц. je přídavek překladalův, a ne právně šťastný.
- [416b 8 на ѿри градъ 819 § 9 κατὰ τῆς πόλεως] ib. повєлк̅ на ѿри градъ iako skoro прѣкѣтъ и chybně; ἐκέλευσε κατὰ τῆς πόλεως ὅτι τάχιστα ἐξελαύνειν. Překladatel nerozuměl srojení ὅτι τάχιστα, chybně spojil ὅτι ἐξελαύνειν, a tu ovšem soudil, že řec. infinitiv je položen nesprávně a přeložil tvarem určitým.
- 416b 12 om. καὶ τὸ Στενόν; ἴ. 14 om. τοῖς Ἀργυροῖς λεγομένοις 819 § 9, ib. множество довольно ѿ ѿрекѣх̅ и ѿ ниже подѣ властнѣ кождѣх̅ и прочнѣ чинувѣ 819 § 9 πληθος ἰκανὸν ἐκ τε τῶν βασιλικῶν καὶ τῆς εταιρίας καὶ τῶν πραγματικῶν; překlad má jiné čtení, snad . . . ἐκ τῶν βασιλικῶν (καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τῇ ἐξουσίᾳ τῶν στρατηγῶν καὶ ἄλλων ταξιῶτων.)
- 416b 17 и Ѡмоснѣ дроуггарь 819 § 9 καὶ δρουγγάριος τῶν πλωτῶμων ὁ Μουσελέ: τῶν πλωτῶμων je vynescháno, Ѡмоснѣ chybným čtením ὁ Μουσελέ, znamená Muzelis filius podle lat. překladu, a celá tato frasa se vztahuje, jako pokračování apposice, k předchozímu Ἀλέξιος ὁ πατριός, kdežto překladatel myslel, že jsou míněny dvě osoby.
- 416b 19 на равных̅ мѣстѣх̅ близъ пнгнѣ, nepřesný překlad řec. 820 § 9 ἐν τοῖς πεδινοῖς καὶ χαμαλωτέροις τόποις τῶν Πηγῶν; χαμαλωτέροις patrně vypuštěno.
- 416b 27 вѣжеми, jakož viděti ze souvislosti, omylem místo вѣже φεύγων 820 § 9; ib. и λεξι̅ и дроуггарь Ѡмоснѣ — táž chyba jako výše 416b 1, v řec. textu je tu καὶ Ἀλέξιος δρουγγάριος ὁ Μουσηλέ.
- 416b 28 и некъзмогъ доконца вѣкѣти въ корабль, оудави се въ морѣ. 820 § 9 καὶ μὴ ἰσχύσας τέλειον ἀνελθεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ δρόμωνος ἀπόβαθρον, πεσὼν ἐν τῇ θαλάσῃ σὺν τῷ

αὐτοῦ πρωτομανδάτωρι ἀπερνίγη; překlad má versi stručnějši, totiž . . . ἀνελεῖν ἐπὶ τὸν δρόμωνα, ἀπερνίγη ἐν τῇ θαλάσῃ; ř. 30 δρογзи же οἱ Ἀργυροὶ δὲ . . .

417a 2 ᾠ ρατνηκκ εκκαμε 820 § 9 τὰς τῶν πολεμίων χειρας φεύγοντες, v předloze překladu bylo jen τὸς πολεμίους φεύγοντες.

417a 16 κκ ἰρη γραδκ, 821 § 11 ἐν τῇ πόλει.]

417a 19/20 δοκροτογ ηκ η κεληκκκτο κηδε (miní chrám sv. Sofie, Boží Moudrosti) 821 § 11 τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ μέγεθος θεασόμενον, překlad ukazuje na -ος. První čtení má c. Mosq. syn., druhé Leo Gr. Soudě podle souvislosti, je chybné obojí a mělo by býti θεασόμενον.

417a 21 οκρασικησε κο ηκ κσακκκκ οκκρασηνηηηκκκ stručněji než řec. text 821 § 11: καλλωπίσαντες γὰρ αὐτὴν [καὶ περιστείλαντες πέλλοις χουσουφέσι καὶ] κόσμῳ παντοίῳ; násl. [η] тако οὕτως εἰσήγαγον ἐν αὐτῷ překlad má ještě acc. η πο κκεδοση.

417b 1 σακρησογ 821 § 12 Σακτίκη¹¹); ib. πακαζα[κκ] σηκκ η ποκακκ παρῆνει τούτοις καὶ προὔτρέπετο.

417b 3 w ᾠκκκκτκη σκονκκ, 821 § 12 jen τῆς πατρίδος.

417b 7 εκκρογ η σκον μογκκκτο, jiné spojení 821 § 12 τὴν τε ἑαυτοῦ πίστιν καὶ ἀνδρείαν.

417b 10 κκκκρατηηη σε ηα κονκκογ γρκκκοκκκ 821 § 12 ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ: chybný překlad způsoben nerozuměním situaci; Bulhaři, zaskočeni, obrátili se „čelem v zad,“ v překladu čteme, že se opět vrhli na Řeky (t. j. stejným směrem jako po prvé).

417b 14 ηκ ζαηηζε μηοζῆη εκκρογ Ηλκγαρε jest jen volný (a správný) překlad řec. πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων 822 § 12, η hned na to následující nutno athetovatí.

417b 23 po sl. σκονκα σε vynechán § 13 a 14 (p. 822/3) a ročíná se v § 15: πο κρκμενηηη ηκκκκκκκκκκκ πακκ Γᾠμωηηκκ κλκγαρεκκκ κηεζκ σα κκκκκ κκκ σκκκκκ ᾠδρηηηκκ γραδκ κκκκκε (μετὰ δὲ χρόνον τινὰ) πάλιν Συμεὼν (ὁ τῶν Βουλγάρων

¹¹) Jen písařská chyba, srv. ř. 6, kde je správně σακτκηκ.

ἡγεμῶν) σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι αὐτοῦ (Ἄδριανουπόλιν) περιεκύκλωσε.

417b 28 om. τοὺς ἐν τῇ πόλει 823 § 15, v. ř. 29 om. τῇ ἐνδείᾳ πιεζόμενοι.

[418a 3 оґвѣтъ и, řec. jen ἀπέκτεινε; druhý acc. se často doplňuje v překladu po participiū] ib. соґроуѣство и немилѣрдыи сконѣ дше показавъ je jiné čtení než 823 § 15 (θανάτω πικρῶ) ἀξίῳ τῆς ἑαυτοῦ ἀπνηεστάτης καὶ ὠμοτάτης ψυχῆς; podle překladu by bylo asi (τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸ ἄσπλαγχνον τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἀποδείξας).

418a 6 на се грѣчьскои нантнѣ слышавше 823 § 15 τὴν κατ' αὐτῶν τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ἔφοδον ἀκηκόοτες, předloha měla jen τὴν κατ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων ἔφοδον ἀκηκόοτες.

418a 12 патрннѣ, om. καὶ δρουγγάριος τοῦ πλωΐμου, ὁ Ραδινὸς κατονομαζόμενος 824 § 16; v. ř. 15 om. ἰνδικτιῶνος β', § 17.

418a 18 пожеже (ке), ἐμπυρίζει δὲ πάντα 824 § 17.

418a 24 патрннѣ, om. ὁ προσαγορευόμενος Στυπιώτης 824 § 17, ib. po sl. мнѣтнѣ om. καὶ παραδυναστεύων; ř. 27 въ монастыри ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ.

418b 4 посла(кк) оґѣв 825 § 18 ἀποστεύλας οὖν.

418b 16 роуѣк въздѣ[кк] на мѣткоу 826 § 19 τὰς χεῖρας ἐξέτεινεν εἰς εὐχὴν.

418b 20 и мнрѣ съткорнтн перѣснѣ за 826 § 19 (καὶ πεῖσαι) τὰ πρὸς εἰρήνην συνθέσθαι; zánorky označuje Muralt na tomto místě.

418b 22 възъмк: вып. καὶ ὡσπερ τινὰ θώρακα ἀδιάρρηκτον περιβαλλόμενος 826 § 19.

419a 5 всаѣѣмн врозжнн и шаровкы разннчннмн 826 § 20 τῶν δὲ πάσῃ ὄπλων χοροῖ, podle překladu by bylo п̄аси nebo παντοίοις ὄπλοις καὶ χοροῖ διαφόρῳ.

419a 12 разоумоу и моуѣствоу мго prostěji než rhetorické τοῦ φρονήματος ἀκατάπληκτον καὶ τὸ τῆς ἀνδρείας παράστημα 826 § 20, tedy jen φρόνημα καὶ ἀνδρίαν αὐτοῦ.

419a 23 ре же црѣ къ сѣмьмоу, 827 § 21 εἰπεῖν δὲ λέγεται τὸν βασιλέα πρὸς Συμεών.

- 419b 6 $\omega\kappa\kappa\rho\kappa\eta\eta\tau\eta$ $\epsilon\iota$ $\delta\epsilon\sigma\eta\eta\sigma\gamma$ $\epsilon\kappa$ $\kappa\rho\kappa\eta$ $\mu\epsilon\delta\eta\eta\sigma\kappa\rho\kappa\eta\eta\chi\kappa$ $\tau\epsilon\kappa\kappa$
 $\chi\rho\gamma\eta\eta\kappa$ 827 § 21 μολύνεσθαι [Χριστιανῶν] δεξιὰν αἵμασιν
 ὁμοπίστων (σοὶ) Χριστιανῶν.
- 419b 10 $\mu\epsilon\delta\eta\eta\sigma$ $\rho\alpha\lambda\gamma\sigma\rho\kappa\eta\eta\mu\epsilon$, *patrně špatně opsáno*, *srn.* 827
 § 21 εἰς πυρετὸς ἅπαν κατασβέσει τὸ φρύαγμα.
- 419b 13 $\kappa\alpha\kappa\omicron$ $\eta\alpha$ $\sigma\tau\rho\alpha\eta\eta\sigma\eta$ $\lambda\eta\eta\epsilon$ $\epsilon\sigma\gamma\delta\eta\eta$ $\kappa\epsilon\kappa\rho\eta\eta\eta\eta$ 827 § 21 ποίῳ
 προσώπῳ τῷ φοβεροῦ [καὶ δικαίῳ] ἐνατενίσσεις κριτῆ.
- 419b 20 η $\epsilon\alpha\mu\kappa\kappa\kappa$ $\sigma\gamma\kappa\eta\kappa\alpha\tau\eta$ $\epsilon\epsilon$, 827 § 21 καὶ [στήσωνται] (ἑαυτοὺς)
 (misto Χριστιανούς) ἀναορεῖν.
- 420a 11 $\epsilon\mu\kappa\rho\epsilon\eta\eta\eta\mu\epsilon$, *vyn.* ἐξεθειάζετε αὐτοῦ τὸ εἶδος, τὴν τε ῥώμην
 καὶ τὸ ἀκατάπληκτον τοῦ φρονήματος 828 § 22.
- 420a 16 *vyn.* διελθόντα πρότερον ἐν τῷ τῶν ὑποδιακόνων τάγματι
 εἰς τὰ ἅγια 828 § 23.
- 420a 18 $\mu\eta\sigma\tau\eta\kappa\alpha$, *vyn.* καὶ παραδυναστεύοντα 829 § 24, *ib.*
 η $\epsilon\tau\kappa\rho\epsilon\eta$ η *do*dáno *proti řec. textu pro větší zřetelnost*
 a *jasnější rozlišení předmětu a doplňku.*
- 420a 23 $\kappa\kappa$ . . $\mu\omicron\eta\sigma\tau\eta\kappa\eta$ $\gamma\lambda\eta\mu\kappa\eta$ (!) $\gamma\alpha\lambda\alpha\kappa\eta\eta\eta\kappa$; $\gamma\lambda\eta\mu\kappa\eta$ *je při-*
dáno překladatelem: 829 § 25 ἐν τῇ . . . μονῇ τῶν Γαλακκηῶν.
- 420a 26 *po sl.* $\kappa\alpha\kappa\eta\eta\eta\kappa\kappa$ $\epsilon\kappa\eta$ *vyrůštěn* § 26 *str.* 829—830,
 Ὀκτωβρίῳ — παραδυναστεύοντα.
- 420b 2 $\rho\omicron\sigma\tau\alpha\kappa\eta$ ($\kappa\kappa$) *προβαλόμενος* 830 § 28.
- 420b 4 $\rho\kappa\epsilon\tau\omicron\gamma\eta\eta\alpha$ η $\rho\omicron\kappa\epsilon\lambda\eta\tau\epsilon\lambda\eta$ 830 § 29 (παιδαγωγὸν) καὶ
 ἐπίτροπον.
- [420b 13 $\delta\omicron\sigma\tau\omicron\gamma\eta\eta$ η $\sigma\gamma\epsilon\sigma\eta\eta\eta$ 830 § 29 ἐκπιέζοντος, ἐδεδίσαν;
 • jako častěji, *v. fin.* místo *part.*] [totéž *v. ř.* 18 $\epsilon\kappa\tau\kappa\rho\eta\eta\eta\mu\epsilon$
 ἐμπούσιοντες, překladatel však zde četl ἐμπούσιαντες.]
- 420b 25 *vyn.* εἴ γε βούλονται 831 § 29.
- 420b 27 $\kappa\kappa$ $\mu\epsilon\sigma\eta\mu\epsilon\rho\eta\eta\eta\kappa\kappa\eta$ $\gamma\rho\alpha\delta\kappa$, 831 § 30 *jen ἐν Μεσημβρίᾳ;*
ib. $\delta\epsilon\omega\sigma\eta\eta\alpha$, *om.* τὸν Ἀβούκην.
- 420b 30 *sq.* $\eta\zeta\eta\lambda\theta\epsilon$ $\kappa\kappa$ $\kappa\omicron\gamma\eta\kappa$ $\sigma\tau\epsilon\phi\alpha\eta\kappa$ $\epsilon\kappa$ $\eta\lambda\kappa\gamma\alpha\rho\eta$ $\rho\omicron$ $\epsilon\sigma\gamma\sigma\gamma$ 831
 § 30 ἐξῆλθον (miní se *poslové císařovní*) ἅμα Στεφάνῳ Βουλ-
 γάρῳ διὰ ξηρᾶς. Příkladatel četl ἐξῆλθε a ostatní je asi jeho
 chybná konjektura.

- 421a 7/8 ω μηρκ 832 § 30 περὶ τῆς γεγонуίας εἰρήνης, γεγ. om.
- 421a 13 οἰζρϕκκ (tak nutno čísti v M místo οἰζρϕκκ, srv. Š 377aα) η ωβλοβυζακ . . . βεϕκδοβακμ, vesměs chybně, jak souvislost ukazuje, místo 3. aor. sg. a pl., srv. ἐθεάσατο τε καὶ κατησπάσατο. . . συνωμίησαν 832 § 31.
- 421a 16 χοδαταῖο βυκμω; vyn. καὶ συνεχῶς διευθετοῦντος 832 § 31; сн ϕκчк není v řec. textu.
- 421a 24 ιακοζε ωβυκμη κετκ ζετοφ η κεϕκετκ není v řec. textu; naproti tomu nemáme v překladu nic, eo by odporoválo řec. παρανυμφεύοντων Θεοφάνους πρωτοβεστιαρίου καὶ Γεωργίου Σουρσουβούλου, λαμπᾶς καὶ πολυτελοῦς γεγонуίας τραπέζης; сκτкерм же ксако кеселим брачноме stručněji místo καὶ πάντων τῶν εἰθισμένων τοῖς γάμοις φαιδρῶς (toto vynesch.) ἐπιτελεσθέντων 832 § 32.
- 421a 26 Θεωφανη, om. πρωτοβεστιαρίου 833 § 32, ib. ř. 28 дкмерню ѿрекою τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου; ř. 29 po sl. сκϕтло om. ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποβάθρᾳ τοῦ βασιλοῦ δρόμωνος, περιουσιμίας αὐτὴν ὑφάσμασι σηρικοῖς.
- 421b 12 χοτϕαχοφ ποητη 833 § 34 ἀπαίρειν ἔμελλεν asi správněji než ἔμελλον, jak četl překladatel; ib. opakuje se ροδητελε pro větši zřetelnost, v řec. textu ne.
- 421b 16 κκ ѿϕκκμη γραδк nesprávně za ἐν τοῖς βασιλείοις 833 § 34.
- [422a 6 κκ ѿρη γραдк 834 § 35 ἐν τῇ πόλει.]
- 422a 7 πλϕκμμκκ κϕδομμ Ἡγαριμκ, dlužno čísti — κεδομμ, srv. ἄγοντες ib.
- 422a 12 δομεστικκ, om. τῶν σχολῶν 834 § 35, ib. om. ὁ Κροκόας po Ἰωάννης, γονηῆ μετὰ τῶν θεμάτων καὶ τῶν ταγμάτων.
- 422a 19 προμμ γραды . . . , kdežto 835 § 35 τὰς δμόρους αὐτῇ πόλεις.
- 422a 23 κκ κεϕκ κκκρ, kdežto 835 § 35 δασμοφορεῖσθαι ἐτησίως πεποιήκε; podle překladu by bylo πρὸς ἑαυτὸν ἀνέλαβεν.
- 422a 28 κκ τομκμ κεϕκ, 835 § 36 ἐν τῷ αὐτοῦ προαστείῳ, překladatel četl — αὐτῷ.

- 422b 14 σκουρο μιλωσρκαδιναρσ κστκα, 836 § 38 τῆς αὐτοῦ [συμπαίθους καὶ] ἐλεήμονος φύσεως; ř. 17 дскамин, kdežto řec. θυρίσι καὶ σανιδόμασι.
- [422b 28 πο κσε ληη, kdežto 836 § 38 καθ' ἡμέραν, význam ovšem týž; poněkud volný překlad, ne různočtení.]
- 423a 1 τρηκ ηηχη μνηση ιαση σκ ηημκ ποκελκ, 836 § 38 γ' πένητες μοναχοὶ συνήσθιον; podobá se, že snad v předloze bylo místo nějak porušeno, že již tam křížily se vazby γ' μοναχοὶ συνήσθιον a γ' μοναχους συνεσθίειν αὐτῶ ἐκέλευσε; jinak se ve větách tak jednoduchých tak hrubé porušení shody nevyskytá.
- 423a 3 κβυχαν ημογτκ ηα τραπεζκ προχητατη, σιχε η τκ τακοζε ηα τραπεζκ σκουη ποκελκ χτηηηκ βυκατη, 836 § 38 εἶωθεν (cod. Mosq. syn., Mur. méně správně εἰώθει) γίνεσθαι, ὥστε ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐστιάσεως ἀνάγνωσιν γίνεσθαι, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐποίει; překlad má jiné čtení, asi toto: (εἶωθεν ἐπὶ τῇ τραπέζῃ ἀναγιγνώσκειν, τοῦτο καὶ αὐτὸς ὡσαύτως ἐπὶ τῇ τραπέζῃ αὐτοῦ ἐκέλευσεν ἀνάγνωσιν γίνεσθαι.
- 423a 17 σκκτλο σκκραση 837 § 39 [πέπλοις διαφανέσι καὶ φωταγωγίαις] λαμπρῶς κατεκόσμη.
- 423a 20 ποτρκεηηκ ηημκ ποσηλακ, kdežto 837 § 39 ἐτησίους ῥόγας ἔξαποστέλλων, podle překladu by bylo (τὰ ἐπιτήδεια αὐτοῖς) ἔξαποστέλλων; totéž v ř. 27 ποτρκεηηκ za τὰς ἐτησίους ῥόγας, ἃς διενύπωσεν. Po ř. 29 je vypuštěn § 40 str. 837/8 o úkladech, strojených Petru bulharskému od bratra jeho Jana.
- 423b 12 σκβεδε γε . . . πατριάρχα, 639 § 43 κατήγαγον δὲ . . . πατριάρχην, překladatel četl nesprávně κατήγαγεν.
- [423b 27 πρηκοκα za partic. προσαρμοσάμενος 839 § 44].
- 424a 1 ηα Ρομανα je vhodnější než κατὰ Ῥωμανίας 839 § 44; snad je tu v řec. rkp. písarský omyl.
- 424a 9 ηεκρηηηχη ἰρσγ εληχη σογτκ, ποηογζηνκ βῆ σκαζατη ηκχ, 838 § 44 τοὺς στασιώτας, εἴ τινες εἶεν, εἰπεῖν závisí na předchozím πολλὰς αὐτῶ πληγὰς ἐπετίθεσαν jako přísl. urč. účelu); v překladu samostatná věta, která v předloze zněla asi (στασιῶται τῷ βασιλεῖ, οἳ εἰσιν, ἠναγκάσθη εἰπεῖν).

- [424a 21 κκ ἄρη γράδъ, 840 § 46 ἐν τῇ πόλει].
- 424a 28 mezi габланиноу а аниноу вуп. ἐγγόνην δὲ κατακύλα 840 § 47.
- [424b 3 до ἄρη града μέχοι τῆς πόλεως 840 § 48].
- 424b 5 протоквиститаръ, om. καὶ παραδυναστεύων 840 § 48.
- 424b 15 Ἰνδρηпана 841 § 49 Ἰδριανοῦ.
- [424b 21 κк ἄρη градъ ἐν τῇ πόλει 841 § 50], ř. 22 om. ὁ παραδυναστεύων καὶ πρωτοβεστάριος.
- 425a 2 прочни же корабли поскроше, kdežto 842 § 50 τὰ δὲ λοιπὰ ἐτρέφατο εἰς φυγὴν (scil. Θεοφάνης), patrně jiné čtení: τὰ δὲ λοιπὰ πλοῖα ἔφυγεν; mohla by se odchyľka tato vykládati také tím, že překladatel pojal τὰ λοιπὰ jako nominativ a ἐτρέφανο jako medium reflex.; ř. 3 om. καὶ αἱ τριήρεις.
- 425a 14 καρδα om. ὁ Φωκᾶς 842 § 50; ř. 16 posl. μαγιστρъ om. τῶν σχολῶν καὶ δομέστικος ὁ Κροκόας; ř. 17 искази, po tomto slově vynesčano (na konci § 50) τῇ δε κάεισε καταλαμβάνων, ὥστε συσταλέντας αὐτοὺς δέει τῆς αὐτοῦ ἐπιθέσεως μένειν ἀθρόως ἐπὶ τὰ οἰκεία πλοῖα καὶ μηδαμοῦ διεκτρέχειν κατατολμῶν.
- 425b 10 сь поскдою скѣтлою кѣзкряице, 843 § 51 μετὰ νίκης λαμπρᾶς [καὶ τῶν μεγίστων] ὑπέστρεψε [τροπαίων]; v ř. 13 po μαγιστρъ om. ὁ Κροκόας (§ 52).
- 425b 13 изредьнь нѣккыи бы поскдипель, 843 § 52 ἀριστός τις ἐγένετο τὰ πολεμικά, patrně volnější překlad, a ne rŭznočtení.
- 425b 21 ἄπαδε ᾧ ταςοβα сана ἄρκεка znělo v předloze asi * ἐκπίπτει τοιαύτης ἀρχῆς βασιλικῆς, kdežto u Mur. 884 § 52 čteme obšírnější zprávu ἐκπίπτει τῆς ἀρχῆς δομέστικος δὲ ἀντικαθίσταται ὁ πατρίκιος Πανθήριος, συγγενῆς τοῦ βασιλέως ὄν Ῥωμανοῦ.
- 425b 21 po sl. прѣваго мѣчеше om. καὶ στρατηγὸν Λογγιβαρδίας 844 § 54; ib. κк князю фрозъжъскомоу за řec. πρὸς τὸν ὄηγαν Φραγγίας, οу za bulharskou nosovku, tedy totéz čtení jako v řeckém textu a ne snad * Φρουγίας.
- 426a 1 кноукоу скомаюу před ρωμανоу není v řec. textu.

[426a 4 κ̄κ̄ ἡρῆ γράδκ̄ ἐν τῇ πόλει 845 § 54].

426a 20 η̄ροσῆ πατρηῦμ̄ ο̄μυλεμ̄ μίστο η̄ροσῆσῆ, jak dokazuje ἠ̄τήσαντο a celá souvislost 844 § 56.

[426b 10 ἡρῆ γράδου τῇ πόλει 846 § 57].

427a 1 κ̄κ̄ δοκροδ̄κτεακ̄ βο̄ δο̄ κ̄ον̄α η̄ ραζογ̄μ̄ η̄ροσῆσῆ, vyp. ὡς δυσχερὲς εἶναι διακρίνειν, ποτέρω μᾶλλον πλεονεκεῖ 847 § 58.

ib. ῖ. 2 κ̄κ̄ ἔτεπο οὕτωσ̄ μίστο λεπ̄σῆο οὕτωσ̄.

427a 10/11 η̄ ο̄στ̄ακ̄ εκ̄οκ̄μ̄ουζ̄ κ̄η̄τησ̄, vyp. ἀεὶ ὄυθ̄μ̄ίζοντα 847 § 58.

427a 14 η̄η̄η̄ κ̄η̄ρ̄κ̄, slovo κ̄η̄ρ̄κ̄ není v řec. textu (ib.), rovněž ne γ̄λ̄η̄μ̄κ̄η̄ (dodáno překladatelem) ve frásí κ̄κ̄ γ̄λ̄η̄μ̄κ̄η̄ η̄ρ̄κ̄κ̄η̄ ο̄στ̄ροκ̄κ̄ ζατοχ̄η̄σῆ: ἐν τῇ Πρω̄τῃ νήσῳ ἐξ̄ώρ̄ισαν 847 § 59.

427a 29 η̄οη̄ογ̄ετῆ... zřejmě nedopatřením vypnecháno (κ̄κ̄στατῆ η̄α η̄η̄ο), srv. 848 § 60 συνεχώρησε γὰρ ἐπαναστῆναι αὐτῶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Στέφανον.

427b 2 Η̄ασῆη̄α η̄ετῆη̄α γ̄λ̄η̄μα, toto přidáno překladatelem, srv. 848 § 60 Βασιλείῳ τῷ Πετεινῷ; ῖ. 5 κ̄κ̄ η̄εστ̄ροκ̄κ̄ ἐν τῇ [Πρω̄τῃ] νήσῳ; η̄εστ̄ρη̄κ̄η̄ η̄ μ̄η̄η̄α překladatel častěji opakuje předmět, je-li druhé sloveso vzdálenější; ῖ. 7 ζετ̄κ̄ η̄η̄ο, vypnecháno (κ̄ονστατην̄κ̄); ῖ. 8 ρατῆ μ̄η̄ογ̄κ̄ η̄οκ̄αζακ̄η̄α η̄επ̄ρ̄εσῆ za τὴν ἐν πολέμοις ἀνδραγαθίαν ἐπιδειξάμενον 849 § 1; ib. δομ̄εστ̄η̄κ̄α, om. τῶν σχολῶν; v ῖ. 11 ετ̄κ̄ορη̄ (podruhé) přidáno překladatelem pro větší zřetelnost; ib. μαρ̄η̄η̄α κ̄ε τῷ δὲ [τοῦ γένουσ̄ τῶν Ἀργυροῶν] Μαριανῷ; ῖ η̄ η̄δ̄εκ̄κ̄ουζ̄ μ̄η̄η̄η̄κ̄κ̄ουζ̄ chybně forma accus. místo genit. přepisem bulharských nosovek.

427b 13 κ̄ομη̄τα om. τοῦ στάβλου 849 § 1.

427b 19 η̄οστ̄η̄κ̄η̄ η̄κ̄, opět předmět opakován, poněvadž κ̄η̄ příliš vzdáleno (v ῖ. 15); v řec. textu ovšem tak není (849 § 1); om. ἐπὶ καθοσιώσει γὰρ καταληφθέντες, místo toho jen η̄; ῖ. 21 η̄οδ̄ροκ̄η̄ουζ̄ κ̄κ̄δ̄κ̄λη̄η̄α za hendiadys πλατυτέρα καὶ ἐπεξεργαστικώτερα; ῖ. 23 datum ῖ.κ̄. patrně nedopatřením místo κ̄ζ̄, což v řec. 849 § 2.

427b 28 κ̄τ̄κ̄ η̄κ̄ kdežto 849 § 2 ἐστιάσας αὐτούς, což se daleko lépe hodí k souvislosti.

- 428a 3 κληρικη ηχκ ωστρηγοше орѣт оно přidání předm. proti řečt. při partic. vazbě.
- 428a 5 къ ωστροκѣ, ндѣже вѣтъ, пондоше. kdežto 850 § 3 ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ παρεγένοντο, patrně jiné čtení.
- 428a 26 Θεοφανα, om. πατρίκιον 851 § 4, před Γεωργία om. πρωτοσπαθάριον και πιγκέρονην, po sl. Θωμοσ om. προμικήριον; ř. 27 ωστρηже = za part. κουρεύσας.
- 428b 11 končí část kroniky, vzatá ze Symeona Logotheta.

428b 12 Kosmogonie podle Symeona Logotheta.

428b 17 ^αιζαπειτη же зεμλη 902 § 1 συνυπέστη δὲ τῇ γῆ, odchylku snad vysvětlíme nesprávným čtením συνυφίστη.

428b 22 σφψινημα къ нен вѣкмъ, 912 § 1 τὰ ἐν αὐτῇ (πάντα).

429a 1 om. συμβάν sc. (σκότος) 902 § 1.

429a 7 ^αοβηογю κμογ испльняюще слоужбоу, τὴν πρόπουσαν ἑαυτοῖς λειτουργίαν ἐκπληροῦσιν, κμογ chybně, také byl v předloze jiný slovosled než 902 § 1.

430a 7 пользочашесе (μνησн) корабници 904, § 4 ὠφελήθησαν πολλοὶ πλωτῆρες.

430a 29/30 ^αω зεμλε вο нсходнтъ вєсловоєсныма дша доєроу же н злоу. 905 § 6 ἐκ γὰρ γῆς ἐφύη τῶν ἀλόγων ἢ ψυχῆ. Následující доєроу же н зноу nepatří již k této větě. Zde totiž dokončení kosmogonie vynecháno (články Περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου, Εἰς τὸ „Κατ' εἰκόνα“, Περὶ τοῦ Σαββάτου, Περὶ τοῦ παραδείσου, Περὶ τῆς τῶν ζώων ὀνομασίας, Περὶ τῆς ποιήσεως τῆς γυναικός, Περὶ τοῦ ξύλου γινώσκειν καλὸν και πονηρὸν, Περὶ τοῦ διαβόλου και τοῦ ὄφεως, Εἰς τὸ „Διενόιθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο“, Περὶ τῶν φύλλων τῆς συκῆς, Περὶ τῆς καταδίκης τοῦ πρωτοπλάστου και τοῦ ὄφεως, str. 905—912) a vpadá se hned doprostřed čl. Εἰς τὸ „Ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἶς ἐξ ἡμῶν“ 913 § 18, τοῦ καλοῦ τε και πονηροῦ (sc. τὴν γνῶσιν), takže souvislost je hrubě porušena.

430b 30 ροδη Καννα, vyp. εἶτα τὸν Ἄβελ na konci 914 § 19.

431a 1—432b 30 сказании въ кратцѣ соущимъ ѿ адама
до днѣшнѣго вѣремене.

431a 14 κκ κονηκ λκ. γτκι., om. ἀπὸ Ἀδάμ ἕως Ἀβραάμ
915 § 20.

431a 18 до нехѣда нераника, řec. jen ἕως τῆς ἐξόδου; ѿ ποποпа
же лк̄ .лфѣ, pení v řec., místo věty ἀπὸ δὲ τῆς ἐξόδου τῶν
νιῶν Ἰσραήλ ἕως Δαβίδ̄ ἔτη γμα' čteme tu κκ κονηκ ѿ ада-
ма до давид̄а лк̄ .лфѣ, v ř. 20 лк̄.лк̄, ne Δαβίδ̄ ὁ βασιλεὺς.

431a .6 мти охвзника ἡ μήτηρ αὐτοῦ, azaría a ne Ἀζαρίας ὁ
καὶ Ὁζίας.

431a 29 манасиа лк̄. лк̄. Μανασσῆς ἔτη νέ.

431b 7 навохѣдоносорк, 916 § Наβουχοδονόσορ [ἐβασίλευσεν εἰς
Βαβυλῶνα]; ř. 8 калгасарк om. καὶ αὐτὸς υἱὸς Наβουχοδο-
νόσορ; ř. 8 ларѣ, om. ὁ Ἀστράγης ἐβασίλευσε πρῶτος Περσῶν;
ř. 9. кир лк̄ .ла., Кῦρος ἔτη λβ'; камвиск лк̄ .кѣ., Камβύσης
ἔτη ιθ'; дарѣ дроггы лк̄ .кн̄., Δαρεῖος ἄλλος ἔτη κζ'; дарѣ
лк̄ .д̄. Δαρεῖος ἔτη θ';

431b 15 скн лк̄ .лк̄., ἐτῶν λε'; ř. 16 до лεξανδра ἕως τῆς τε-
леутῆς Ἀλεξάνδρου.

432a 7 кцѣ, om. καὶ αἰ Παρθένου Μαρίας 917 § 2; ř. 8 по-
слани кистк — ἀποσταλείς.

432a 10 тивернѣ: před tím om. Μετὰ Αὔγουστον, v ř. 14 om.
Μετὰ Τιβέριον ἐβασίλευσε, ř. 17 ѿ римлянк místo ἀπὸ τοῦ
νιοῦ αὐτοῦ Τίτου.

432a 27 om. Ἀρχὴ Χριστιανῶν βασιλείας, при семъ кн̄ .л̄. сьборк,
kdežto 918 čteme Тф̄ ιβ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας γέγονεν
ἡ ἐν Νικαίᾳ συνόδος; согтк оґво pení v řec. textu.

432a 30 лк̄. ξѣ. řec. ἐτῶν ξθ'.

432b 1 om. ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ ἐβασίλευσεν Κώνστανς, ἐν δὲ τῇ
νέα Ῥώμῃ Κωνσταντῖνος, ἐν Ἀντιοχείᾳ Κωνσταντῖος; u Mur.
označeno zánorkami.

432b 4 o Valentinianu Velikém, lét. .ι., řec. ἔτη ις', оґалк om. δ'.

432b 13 Κωνσταντῆν σὺν πρακτικῶν .31. místo Κώνστανς, υἱὸς Ἑρακλείου, ἔτη (ζζ') Κωνσταντῖνος, ἕγγονος Ἑρακλείου, ἔτη ιζ'; ř. 17. ии., řec. jen η'.

432b 31 místo ἡ μήτηρ αὐτοῦ (scil. (Κωνσταντίνου) Εἰσηγήνη πάλιν ἔτη ἐ μῆναςβ' čteme zde ΜΙΧΑΗΛ· Η ΜΤΗ ΗΓΟ Ε. Η ΜΙΔΑ .β.

Mimo to, co zde uvedeno, je v tomto výčtu panovníků vynecháno vždy to, co v textu Muraltově je označeno ( ) závorkami.

Tento seznam panovníků v slovanském překladě končí právě u Theofila, před Michaelem a Theodorou, t. j. tam, kde končí i vlastní vypravování Georgiovo, kdežto v textu Mur. sahá výčet ten až za Porfyrogennetu, až k Alexiu Komnenovi.

* * *

Ocenění překladu po stránce překladatelské techniky.

Poznalí jsme tedy, že Lětovník má velkou textovou cenu pro řecký originál. Je však třeba ještě posouditi, jakou má *cenu sám o sobě* jako text církevněslovanský. Již při srovnávání s řeckým originálem jsme viděli, že překládáno bylo otrocky doslovně a tím ovšem slohová i syntaktická cena Lětovníku není valná. Není to ovšem případ ojedinělý. Vada *otrockého překládání* se vleče v církevněslovanské literatuře již od Jana exarchy, a ačkoli tam ještě nebyla v příliš velké míře, stupňuje se čím dále více, zejména po reformách školy trnovské, Euthymiovy. Viděli jsme to v první části tohoto spisu na překladech kronik ostatních, viděli jsme to i u Vremenniku, a zde je tomu jinak. Překladatel stačil ještě slušně na jednoduchá místa epická; vypravovati uměl dobře a srozumitelně. Jakmile však přišel na výklady theologické, tehdy rozhodně on, nevalně vzdělaný mnich, špatně vníkal do jejich smyslu, a postupoval tedy nemístně a mechanicky slovo za slovem podle řečtiny, nestaraje se valně o to, zdali to, co píše, bude srozumitelné či nic. Istrin přiznal, že některým částem, zvláště úvahám, ve Vremenniku nemohl rozuměti bez řeckého textu. Právě tomu tak je to u Lětovníku,

ale ještě ve větší míře, protože theologického živilu je tu více. Již Šafařík posoudil Lětovník po této stránce podle svého rukopisu krátce, ale výstižně. Pravíť (videň. Jahrbücher der Litteratur 1831, l. c. 49), že o jazykové stránce „srbského“ překladu platí totéž, co bylo řečeno o rukopise Matouše Vlastara č. 104. O tom pak (str. 34) napsal výslovně: der Styl (ist) so *knechtlich ängstlich* nach dem Original geformt, dass man bey dem besten Willen nicht ohne Missbehagen darin lesen kann. A to řekl plným právem. Jakmile počne theologická úvaha, překlad nelze plynně čísti. Četné písařské chyby právě na těchto místech, četnější než jinde, prozrazují, že ani písařům nebyla věc srozumitelná. Je pak otázka, kdo ze čtenářů vlastně čtenému rozuměl. Lze se domnívati, že ani překladateli nebylo jasné, co vlastně píše, asi jako tomu bývá při školáckých překladech kvartánů, neumějících latinsky, z Caesara. Lze to pozorovati již na oněch místech *M*, která byla svrchu v krit. ap. citována. Z četných případů namátkou jen jednu ukázkou: 282a 28—b 2:

ω οριγεν^κ η κληνομυσαλκικη ηρω τυραν^η κ^η ναμ^κ η κ^ηστη
 безъ самоуиенна ^ετ^ου ε^βζ^ου σ^βεβο^ρη^ου η απ^λακ^σκο^υ η^ρκ^κη σ^βε^μο^δα^τη
 η ια^κο δ^α ηε ο^υβ^ω κ^κρα^τη^τικ^ησ^ησ^ημ^ηη π^ρα^κο^σλα^βη^κη κ^κρ^κ σ^ου^πρ^οτ^ηη^κ
 ηα^π ω^σο^υδ^ητ^η σ^ε. Το υπ^η ρεε^κυ 630, 7 sl.: περι μ^εν ^οριγεν^{ου}
 και τ^ων ο^μο^φρ^ον^ων αυ^του σ^που^δη γε^γο^νεν ημ^ην και ε^στιν α^τα^ρα^χον
 τη^ν α^για^ν του θε^ου καθ^ολικ^ην εκ^κλη^σια^ν δια^φυ^λα^ττε^σθ^{αι} και τα
 ο^πω^σου^ν ανα^φρο^με^να τη^ν ο^ρθ^οδο^ξω^ν πισ^τει εν^αν^τια κατα^κρι^νε^σθ^{αι}.
 Tato věta by byla správně přeložena takto: ω οριγεν^κ η κληνο-
 μυσαλκικη^κ ηρω τυραν^η κ^η ναμ^κ η κ^ηστη τυραν^η безъ самоуиенна,
 с^βε^μο^δα^τη ^ετ^ου ε^βζ^ου σ^βεβο^ρη^ου η^ρκ^κη, η ο^σο^υζ^δα^τη σ^ου^πρ^ο-
 τ^ηηκ^η π^ρα^κο^σλα^βη^κη κ^κρ^κ κ^εσ^πη^κς^κς^κ, ια^κο^ζη κ^κρα^τη^τα^ου^τ.

Trojí hlavní chyby na překladě můžeme pozorovati.

1. Nemístná snaha po naprostém napodobení řečtiny a také asi obava, aby při trudné práci nebylo nic vynecháno, způsobuje *slovosled* úplně neslovanský. Překlad je obyčejně tak věrným odleskem řeckého pořádku slov, že při čtení v duchu slyšíme řecké věty. Tento návyk překladatelův má sice význam pro kritiku řeckého textu, ale velice ztěžuje srozumitelnost překladu, jak je viděti i na předchozím příkladě.

2. *Neznalost řečtiny*, či lépe nedostatečná znalost. Je těžko rozhodnouti, kde tato neznalost hraničí s náhodným přehlédnutím.

Tak v hořejším příkladě adverbium ὅπως οὖν přeložil, jako by to byla dvě slova ὅπως οὖν = **как да не**, plete si ἦ a ἦν, mate ἀγόμενος a ἀγθόμενος 382a 20 **как цркъ носимъ**, takže věta dostane opačný smysl, zaměňuje στρατία a στρατόπεδον 417b 10 **възвратише се на конскоу гръцкскоу** = 821 § 32 ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, kde opět je tím situace převrácena; ve skutečnosti se totiž Bulhaři dali na ústup do svého tábora, podle překladatele však se vrhli znova na Řeku; slovo ἀνόμιον etymologisuje překladatel ἀνόμο-ιον, a překládá **не по закону** 232a 9 místo **неповънь**; ἴσασι překládá dvakrát **сравняють** místo **κἀδετῆ**, na př. 232a 9, jako by to bylo odvozeno od ἴσος = **равнь**. Nerozumí docela i tvarům: plete si *áv* při optativu potenciálním s konjunktivní spojkou εἰάν 232b 5 a myslí, že *κάτεισι* je substantivum: 361b 6 **δο πασηο προχου** = 785, 9 **μέχρις ἡμῶν κάτεισι**. Nerozezná někdy obyčejné slovo: τίνων pokládá za genitiv substantiva, a myslí, že přišel na jméno vlastní, překládá **тиньско**; ἀνήρ ἐπὶ ῥώμῃ ὀνομαστότατος, což je zřejmě „vir robore nominativus“, překládá 407b 16 **мужъ къ римѣκ именитъ**, ač se o Římu vůbec nemluví v okolním textě; a žalostná je důslednost, s jakou překládá **καὶ μέντοι** = **и оубо что**, jako by to bylo **καὶ μὲν τί**, ač se to vůbec nehodí.

3. Neobratnost v užívání mateřské řeči.

a) Tím vznikají přechytné *anakoluthy*, jež najdeme snad na každé stránce. Tak v hořejším příkladě čteme správně **ο οριγηκ** = **περὶ Ὀριγένους**, ale hned již za tímto slovem překladatel zapomněl, v jaké vazbě má pokračovati, a přeložil řecký genitiv **καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ** docela mechanicky také genitivem **и единомыслиицикъ его**. Podobná zanedbávání shody, chybné pády při předložkách a chybné rody u přídavných a participií jsou tak časté, že ani nelze se nad nimi pozastavovati.

b) Ale překladatel ani nedbá o správné *složení věty*. Tak v hořejším příkladě *ἀναφρόμενα*, zřejmý předmět, je bezdůvodně přeložen instrumentálem **възрастьшиши**, ač **сопротивкиши** je dobře v akusativě; **κατακρίνεσθαι** není vhodně nahrazeno zvratným slovesem, a také ovšem *vidy* **свѣкусти**, **възрастьшиши**, **ωσφдити се**, nejsou tu v pořádku. Zejména matení vidů, zaměňování rodu činného a zvratného, pletení participia praet.

akt. I. s indikativem aoristu 3. sg., čímž často několik vět nemá určitého slovesa, objevuje se docela pravidelně.

c) Za těchto okolností není nic divného, že v překladě nacházíme spoustu *graecismů*. Nepozastavovali bychom se nad nezbytným členem u infinitivu a u infinitivních výrazů, na př. $\epsilon\kappa\epsilon\ \eta\epsilon\kappa\eta\lambda\acute{\alpha}\kappa\tau\eta\iota = \tau\acute{o}\ \mu\grave{\eta}\ \acute{o}\rho\acute{\alpha}\nu$, neboť to už nacházíme u Joanna exarchy, ba ojedinele již i v nejstarších evangelských textech, na př. Zogr. Mar. $\check{\text{чкго естк еке из мрѣткычкѣ кѣскрѣсижти} = \tau\acute{\iota}\ \acute{\epsilon}\sigma\tau\iota\nu\ \tau\acute{o}\ \acute{\epsilon}\kappa\ \nu\epsilon\kappa\rho\acute{\omega}\nu\ \acute{\alpha}\nu\alpha\sigma\tau\eta\eta\alpha\iota$ Mark. 9, 10; $\text{I } \epsilon\kappa\epsilon\ \lambda\acute{o}\kappa\eta\tau\eta\iota = \kappa\alpha\acute{\iota}\ \tau\acute{o}\ \acute{\alpha}\gamma\alpha\lambda\acute{\alpha}\nu$ Mark. 12, 33 (Vondrák Aksl. Gram.² 611). Ale najdeme *graecismy* zcela hrubé, zejména napodobení řeckých výsledných vět infinitivních. Z toho všeho plyne, že pro *syntax* slovanskou Lětovnik neposkytuje spolehlivého materiálu.

Vyšší požadavky překladatelského umění, rozumí se, také nejsou v Lětovniku splněny. Překladatel se nikterak nezamýšlí nad *synonymy*: $\mu\omega\gamma\chi\epsilon\eta\eta\eta\iota$ 310a 6 je mu $\beta\acute{\alpha}\sigma\alpha\nu\iota\varsigma$ i $\kappa\acute{o}\lambda\alpha\sigma\iota\varsigma$ 694, 16; $\mu\epsilon\kappa\epsilon\lambda\acute{\alpha}\kappa\tau\eta\iota$ je brzo za $\kappa\epsilon\lambda\epsilon\acute{\iota}\epsilon\iota\nu$ (221a = 503, 14), $\mu\pi\omicron\sigma\tau\acute{\alpha}\tau\tau\epsilon\iota\nu$ (504, 9), $\acute{\epsilon}\pi\iota\tau\acute{o}\rho\epsilon\lambda\epsilon\iota\nu$ (228b = 504, 20), brzo i za $\mu\alpha\sigma\epsilon\gamma\gamma\upsilon\acute{\alpha}\nu$ (223a = 509, 1) — a vše to v rozsahu dvou listů; $\mu\alpha\lambda\lambda\alpha\chi\eta\eta\eta\iota$ je mu $\mu\alpha\lambda\lambda\alpha\lambda\omicron\varsigma$ (230a 11) i $\delta\iota\acute{\alpha}\phi\omicron\rho\omicron\varsigma$ (547, 13).

Ale jinak v *lexikální* stránce pozorujeme u něho zajímavou snahu po *překládání řeckých jmen vlastních*:

$\acute{\epsilon}\rho\iota\nu\acute{\iota}\epsilon\varsigma$ jsou mu $\mu\alpha\kappa\delta\epsilon\kappa\epsilon\eta\eta\eta\iota\ \mu\alpha\lambda\lambda\alpha\delta\eta\eta\eta\iota$; 347a 4 $\tilde{\mu}$ $\mu\alpha\kappa\epsilon\text{-}\mu\alpha\kappa\epsilon\eta\eta\eta\iota\ \mu\alpha\lambda\lambda\alpha\delta\eta\eta\eta\iota = \acute{\upsilon}\pi\acute{o}\ \tau\acute{o}\nu\ \acute{\epsilon}\rho\iota\nu\acute{\iota}\omega\nu$ 762, 3.

$\epsilon\upsilon\beta\omicron\iota\epsilon\acute{\upsilon}\varsigma$ 542, 10 = $\eta\epsilon\sigma\mu\epsilon\lambda\lambda\eta\eta\eta\iota$ 236b 10.

$\kappa\upsilon\kappa\lambda\acute{\alpha}\delta\epsilon\varsigma$ $\nu\eta\sigma\iota$ 798, 2 = $\mu\kappa\mu\epsilon\tau\eta\eta\eta\iota\ \mu\epsilon\tau\mu\epsilon\kappa\eta\eta\eta\iota$ 379b 2.

$\mu\alpha\upsilon\sigma\omicron\mu\acute{o}\tau\alpha\mu\omicron\varsigma$ = $\mu\alpha\mu\alpha\mu\ \mu\alpha\mu\alpha$; 381b 9 $\mu\alpha\mu\alpha\mu\ \mu\alpha\mu\alpha$; $\mu\alpha\mu\alpha\mu\ \mu\alpha\mu\alpha$ Mur. 721 § 5 $\epsilon\iota\varsigma\ \tau\acute{o}\nu\ \lambda\epsilon\gamma\acute{o}\mu\epsilon\nu\ \mu\alpha\upsilon\sigma\omicron\mu\acute{o}\tau\alpha\mu\omicron\nu$.

Μεσοποταμία: $\acute{\epsilon}\nu\ \tau\eta\ \mu\epsilon\sigma\omicron\mu\acute{o}\tau\alpha\mu\iota\acute{\alpha}$ 642, 5 = $\mu\epsilon\mu\alpha\mu\ \mu\alpha\mu\alpha$ 287b 24.

$\mu\omicron\nu\acute{o}\theta\upsilon\rho\omicron\nu$ Mur. 777 § 19 = $\mu\alpha\mu\alpha\ \mu\alpha\mu\alpha$ 400a 18.

$\mu\epsilon\alpha\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\tau\eta\varsigma$ = $\mu\alpha\mu\mu\ \mu\alpha\mu\mu$ 388b 1 a 7.

$\mu\acute{\upsilon}\theta\omega\nu$: 644, 12 $\mu\alpha\mu\mu\ \mu\alpha\mu\mu$ $\acute{\epsilon}\chi\epsilon\iota = \mu\alpha\mu\mu\ \mu\alpha\mu\mu$ $\mu\alpha\mu\mu$ 288b 29.

Někde naopak vlastní jméno zbytečně nechal nepřeložené: 298a 25 $\mu\alpha\mu\mu\ \mu\alpha\mu\mu\ \mu\alpha\mu\mu = \delta\iota\acute{\alpha}\ \tau\acute{o}\tilde{\upsilon}\ \mu\alpha\mu\mu\ \mu\alpha\mu\mu$

(vůbec chybně převrátil subst. a adj.), nebo 401b 15 въ нарицаемѣхъ тоποῦς = εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους.

Zajímavé je, že Σκλάβοι nepřekládá „Slověne“, nýbrž ραβι!

295a 21 въ рабьцѣхъ странѣ = 661, 14 ἐν τῇ τῶν Σκλάβων χώρᾳ.

331a 3 gen. pl. ροβι = τῶν Σκλάβων 729, 20. A na obou těchto místech se mluví o významných politických událostech slovanských: v prvním případě řecké vojsko za císaře Maurikia válčí na půdě bulharské, v druhém válčí Justinian II., syn Konstantina Pogonata (685—695), s Bulhary; na tomto druhém místě je ροβι za Σκλάβοι několikrát.

Těmito poznámkami nechceme říci, že je překlad Lětovniku docela špatný. Čistě epická místa bývají pěkná. Zejména pokračování, vzaté ze Symeona Logotheta, čte se příjemně: jednak tu byl překladatel již na konci práce a tedy vycvičen, jednak text Symeonův, prostý všech dlouhých period a těžkých abstraktních úvah, jakými se hemží text Georgiův, byl mu o hodně snadnější. Přes to úhrnem výsledek práce překladatelovy chváliti nemůžeme, a to i když přihlížíme k průměrnému stavu ostatní překladové literatury středobulharské. Výčet všech jednotlivých nedopatření náleží spíše do poznámek ve vydání než sem a jest v kritickém aparátu; zde více příkladů neuvádíme, protože sbíratí chyby, myslím, nemá ceny.

X.

ZÁVĚRY.

VZNIK A VLIV LĚTOVNIKA.

Prozkoumali jsme tedy Lětovnik po všech stránkách, a zbývá určití, *kde a kdy překlad vznikl*. Již z jazykového popisu vyplynulo zřejmě, že Lětovnik vůbec **není původu srbského, nýbrž bulharského**. To dokazují bulharismy v srbských rukopisech, zejména matení ϵ a σ za nosovky, σ za jer, - σ - za palatalisované -sk- a slovo $\sigma\lambda\sigma\kappa\eta\kappa\kappa\kappa$, které v některých rukopisích zůstalo místo $\sigma\kappa\kappa\kappa\kappa$ (l. 6). Překlad tedy vznikl v Bulharsku a to snad ve východním. To je věc dávno známá. Po prvé ji vyslovil právě na jazykovém základě P. Preis ve zprávě o své komandirovce (ЖМНПр. 1841, отд. IV. str. 51 sl.). Jestliže přes to užíváme názvu „srbská“ redakce, činíme tak jen se zřetelem na starý zvyk, abychom nebudili zbytečný zmatek. Zároveň je také viděti, jak nesprávné jsou oba názvy: „bulharská“ i „srbská“ redakce Georgia; držíme-li se jen pravopisu rukopisů, měli bychom mluvití o „ruské“ a „srbskobulharské“ redakci; přihlížíme-li k původu, jsou „bulharské“ redakce obě.

Jestliže tedy určení místa nečiní obtíží, je pochybná **doba vzniku**. V Jagić (Historija književnosti I, v Záhřebě 1867, 191) všiml si dobře té okolnosti, že všecky rukopisy Lětovniku jsou ze XIV. stol. nebo z pozdějších, a proto kladl i vznik překladu do století XIV. Prof. Polívka také položil již r. 1892 vznik překladu do XIV. stol., a to do jeho začátku (AfsI Ph XIV, 140). Stejný názor projevil Istrin (Виз. Врем. V, 1898, 138); připomněl sice, že přímých údajů o době překladu není, ale zdůraznil, že není také zvláštních příznaků, z nichž by bylo lze

usuzovati o starobylosti překladu. Překlad Lětovníku tedy vznikl v epoše trnovské. Ztrátu bulharského překladu vysvětloval Istrin tím, že v té době byla také přeložena kronika Manasseova, doplněna přípisky o bulharských dějinách, a ta tedy prý dosáhla v Bulharsku obliby a zatlačila Lětovník Georgiův.

Chceme-li čas vzniku určití přesně methodicky, budeme usuzovati takto: Vnějších svědectví není; můžeme tedy užívatí jen důkazů vnitřních; to jsou svědectví z obsahu a z jazyka.

Horní mez je jistá: srbské rukopisy jsou datovány subskripcemi a sahají až k r. 1386. Bulharská jejich předloha nemohla tedy vzniknouti později než v *osmdesátých* letech *XIV. století*.

Dolní mez nám udává obsah. Kronika sahá k r. 948 a tedy mínění Palauzova a Leonida, že překlad vznikl v době Symeonově, je tím vyvráceno. Ale překlad nemohl vzniknouti v desátém století vůbec a rozhodně ne před r. 1071, protože na l. 427b 21, na konci pokračování ze Symeona Logotheta, nalézáme odkaz ještě na další pokračování, na t. zv. šestou knihu, jež sahá až do r. 1071 (srv. zde str. 336). Ale ani vznik v XI. století není obsahově pravděpodobný. Kronika obsahuje ke konci dostatek zajímavých zpráv, jež bulharského překladatele mohly poutati: 772 § 12 o Symeonovi, 798 § 6 o válce Bulharů s Řeky, 802 § 7 o obléhání Cařihradu, 807 § 16 a 825 § 1 o dalším průběhu války se Symeonem a o vyjednávání s ním, 830 § 28 o Symeonově smrti, 841 § 50 o výpravě Rusů na Cařihrad. Lze očekávati, že spisovatel či překladatel, dobově blízký těmto událostem, nebyl by přidal ani jednu svou poznámku, či že by je byl přešel beze všeho účastenství, když leckdy jinde si dovolil kratičkou glosu při výkladě cizích jmen? Vždyť i srbský glosátor Šafaříkova rukopisu v XV. století si tato místa zaznamenal: tím spíše by to učinil Bulhar XI. věku. A přece není v kronice ani jedné vlastní zmínky o těchto věcech. To nás vede k mínění, že překladatel byl od těchto válečných událostí již hodně vzdálen.

Více z obsahu získati nemůžeme. Zbývá stránka *jazyková*. Zde je třeba zdůrazniti, že datování památek podle stránky jazykové může býti jen přibližné, a nemůže jíti tak daleko, jako je tomu při textech biblických a snad i liturgických. Tam

na př. víme, že slovanský Nový zákon vznikl v devátém století, a jde jen o to, zjistiti, zdali ten či onen rukopis pochází z doby, tomuto datu blízké. Starobylost překladu samého je však tam jistá. Kromě toho nejstarší rukopisy, jež právě byly podrobněji zkoumány, nesahají přes jedenácté století. Zde však jsme v době pozdější a pro stanovení dolní meze nemáme bezpečného podkladu.

V jazyce překladu jsou ovšem rysy starobylé. Ale je třeba uvážit, že řeč, původně ustálená v knihách posvátných, stala se pak vůbec jazykem literárním, a tím tedy zvítězila zásada konservativní: živé zjevy dialektické jen stěží si klestily cestu do literárních památek, kdežto slova již hynoucí a vymřelá a zastaralé tvary, z živé mluvy již odstraněné, přecházely z knih kostelních do světských; a tak rukopisy, třeba pozdější, nejsou skutečným zrcadlem živé, lidové řeči. Stále se užívá knih kostelních, opisy jejich už se zřetelem na posvátnost jejich obsahu a určení se valně nemění. Je to zjev obecný. V češtině na př. upadaly přechodníky v živé mluvě již v sedmnáctém století, jak je viděti z jejich chybného užívání u Komenského, a v nové době rozhodně již nenáleží do mluvy konverzační a dialektické, a přece se drží ve spisovné řeči v míře neztenčené. Jako však nebudeme datovati některý novočeský spis do století šestnáctého proto, že se v něm užívá správně přechodníků, tak také nemůžeme některou literární památku církevněslovanskou klásti do období staroslověnského jen proto, že v jejím jazyce najdeme rysy starobylé, či lépe konservativní. Ostatně vedle starobylých rysů najdeme třeba i rysy docela nové. Tak je tomu i zde.

Nacházímeť v Lětovniku з, kondicionál *лице не би скончалъ се* 407b M, prostý aorist *ицѣзюу*, konsonantické part. praet. act. I. u sloves čtvrté třídy typu *прошь*, slovo *зкло* — ale vedle toho srbské rysy: *ђ* = *кисарь*, ustrnulé participium *сѣде*, mladší tvary pádové ve jménech podstatných, přídavných i zájmenech, zejména dat. pl. *градокѡмь*, nom. *нѣговъ*, dat. pl. *тогокомь*. Podobně ve slovníce není jednoty, a jsou vedle sebe slova vrstvy starší i mladší. Vyskytát se:

Блани і врачъ, безаконьникъ и законпрѣстоупникъ, волѣзнь і нѣдоугъ, брань (méně) і рать; боун и оуродъ; видѣти и сьмо-

трѣти, владыка і вождь, вѣкме і годь, виноу і присно а до-
конца; вьмѣтати і вьлагати, вьпити і зькати; двѣрь і врата;
днвити се і чюдити се, домь і храмь, храмина; живице и бѣн-
тѣль, земля и страна і вьселеная; зьль, поныривь і лоукавь,
кнезь і владыка, кьсень і моудьнь, мышца и моушница, ороу-
жнє і мьчь; питати і крьмити, радн і дѣла, скрьбь і печаль,
стоудь і срамота, сьньмь і сьворь, изва і рана. Podobná pestrost,
jako u slov z druhého seznamu Jagićova, je i u slov z prvního
seznamu (různosti kmenoslovné): вратрь і врать, вьсѣкь
і вьсь, животь і жизнь, земьскь і земьнь, питѣти і питати,
слышати і слоушати. Podobně je tomu u slov z třetího seznamu
(nepřeložená cizí slova a domácí náhrada za ně), jenže ovšem
tu nebylo tolik příležitosti k jejich kladení; nalézáme tu však
жидовинь і ѡврен, икона і вьразь.

Je tedy viděti, že starší vrstva jazyková je tu klidně vedle
mladší. Některé dvojice můžeme snad také vykládati jako růz-
nosti dialektické, totiž tam, kde jeden rukopis si oblibuje to
synonymum, druhý ono (jako jsme viděli u кьсень—моудьнь,
храмь—храмина, a zvláště u питѣти—питати, повѣдѣти—по-
вѣдати). Jazykově tedy Lětovník podobněji datovati nemůžeme;
můžeme jen říci, že ani nezrcadlí pozdní období jazykové, s po-
kročilými již znaky lidovými, jak je zaznamenává na př. Dani-
čič ve své Историји облика z konce XV., z XVI. a dokonce
XVII. století, ani zase nepodává jazyka s'arobulharského či
starosrbského. Hlásí se zřetelně do období *středního*. To však
je ještě mez příliš volná.

Shrneme-li tedy vše, vidíme, že dojdeme jen *k výsledku*
přibližnému. Tu však dobré jádro tkví již v starém tvrzení
Jagićově (Hist. knjiž. 191), jenom jeho stilisaci bude nutno
pozměnit.

Není rozhodující okolnost, že všechny srbské rukopisy Lě-
tovniku jsou až ze XIV. století či z XV. To by mnoho ne-
znamovalo, vždyť i staroslověnské evaňdelské texty jsou až
z konce X. a z XI. století, ač vlastní překlad byl až o 150 let
starší než ony. Ale je pozoruhodné, že nejstarší rukopisy Lě-
tovniku jsou si časově tak blízké, že vznikly tak rychle po sobě:
1386, 1387, 1389. Ostatní pak pocházejí většinou ze *začátku*
XV. století. Z toho můžeme snad souditi, že překlad Lětovníku
nebyl znám dlouho před osmdesátými lety XIV. století; vždyť

u Vremenniku, který je starší, viděli jsme právě, že rukopisy jsou si navzájem více časově vzdáleny a že nevznikly tak hustě po sobě. Bulharský překlad tedy vznikl asi nedlouho před tímto termínem, tedy **ve třetí čtvrtině XIV. věku**, snad za vlády Jana Šišmana III. (1365—1393). Do bližších doměnek se pouštětí nehodláme. Obraz letopisné literatury středobulharské, jak jsme jej sestrojili v první části tohoto spisu (str. 243 n.) připouští toto datování dobře.

Vliv Lětovnika.

Překladem a opisováním Lětovnika nebyl ovšem vyčerpán jeho literární život. Jako Vremennik, také Lětovnik zanechal stopy v domácí letopisné literatuře. Nikoli ovšem v ruské, kde nebyl vůbec znám, ani v bulharské, kde byl téměř neznám, nýbrž v srbské, v níž získal vlastně domovské právo. Domácí dějepisná literatura srbská rozděluje se ve dvě větve: v chronografy a letopisy.

Chronografy srbské, zvané též prology, carostavniky či starostavniky jsou kompilace, obsahující dějiny starozákonní, římské a byzantské, tyto až do pádu Cařihradu r. 1453, a pak dějiny ruské, srbské i bulharské. Ty se v nich počínají Konstantinem a Methodějem, srbské Nemanjou. Tento souvislý proud vypravování je několikrát zadržen monografickým líčením: tak v dějinách světových je podrobně probrán Mohamed a obrazoborství, v domácích pak život sv. Sávy, život Štěpána Dečanského, panování Lazarovo. Někdy jsou chronografy rozděleny na 101 hlavu. V domácích dějinách čerpají hlavně z Theodosija, z Grigorija Camblaka a z Konstantina Kosteneckého; v byzantských a starověkých dějinách jsou ovšem založeny na překladech byzantských kronik, a také na Lětovniku. Ale podrobněji zjistiti, co v nich je z Lětovniku, není dosud možné. K tomu by bylo třeba je vydati, nebo aspoň zpracovati, jako učinil Popov s ruskými. Zatím však máme ze 13 chronografů, dosud známých, vydány čtyři, a ostatní jen popsány. Stav je tento:

ze XVII. století:

1. *žitomyšlský* z r. 1634, vydal N. Dučić (Glasnik XXXII 1871),
2. *vrchobřeznický* z r. 1650, nevydán. Popsal jej Šafařík (Gesch. d. südslaw. Litt. III, 326), Speranskij (Рукописи П. I. Пла-

фарика, č. 29), Jos. Jireček (Věst.-zprávy K Č S N 1879), Lj. Stojanović (Споменик III, 97),

3. *trebinjský* z r. 1654/5, nevydán, popsal jej D. Nikolajević (Српско-далм. магазин 1867, str. 157),

4. *velikoremetský* 1668, nevydán, popsal jej Šafařík (Gesch. 236),

5. *Šafaříkův první*, téže redakce jako žitomyšlský, ale úplnější; popsal jej Šafařík (Gesch. 236) a Speranskij (Описание č. 28),

6. *Šafaříkův druhý*, poloviční předchozího, s událostmi do r. 1672, popsán u Speranského Описание č. 26 (цѣкты дарованіямъ, l. 87—164),

7. *lepovinský*, obšírnější než žitomyšlský, nevydán; popsal jej N. Ružičić (Споменик XXXVIII, 1900),

8. *A. Vukomanoviće*, vydal Vukomanović (Гласник X, 1858, str. 211 sl.),

z XVIII. století:

9. *šišatovacký* z r. 1702, nevydán, popsal jej J. Ruvarac (Летопис Мат. срп. CXV, 1873, str. 38 sl.),

10. *M. Miloradoviće* z r. 1714/5, nevydán, popsal jej P. Rovinskij (Летопис CLXXXI, 1895). Č. 9. a 10. jsou přepisy trebinjského.

11. *mitropolity Michaila*, výtah ze starších letopisů; popsal jej a úryvku otiskl P. Srečković (Споменик XV, 1892),

12. *záhřebský*, nevydán, popsal jej M. Speranskij (Сербскіе хронографы, ve Varšavě 1896, str. 5),

13. *vladyky Porfirija*, vydal Lj. Stojanović (Споменик III, 1890, 112 sl.).

Vzájemné poměry těchto chronografů nejsou dosud vyjasněny, a jejich původ také ne. Míní se, že jejich pravzór sestavil Srb Pachomij na Rusi r. 1442 (srv. Iv. Nekrasov, Пахомій Сербъ, писатель XV. вѣка, v Oděsse 1871, znova v Казан. Уч. Зап. 1902, březn. kn., str. 51), a z tohoto prvotního sepsání, jak víme, vznikl ruský chronograf redakce 1512 roku, po případě i jiných redakcí. Ruský chronograf z r. 1512 pak se dostal do Srbska — tak se za to má od práce M. Speranského Сербскіе хронографы въ русской первой редакци (РФВ, pak samostatně ve Varšavě 1896, viz str. 14 sl.) — a tam byl zkracován a obměňován, neznámo kdy. Je tedy viděti, že určováti v nich výňatky

z Lětovníku při okolnostech tak spletitých a pochybných zatím nelze.

Letopisy srbské jsou mnohem stručnější než chronografy, starší, a týkají se vlastně jen domácích dějin. Na začátku mají kratičký úvod o světových dějinách. Dělí se v starší a mladší. Starších je šest, nejstarší z r. 1453, mladších je asi čtyřicet. Poslední rozprava o nich je Lj. Stojanović, Zur Entstehung der serbischen Annalistik (AfsI Ph XXIII, 1901, str. 630 sl.). Ostatní literaturu o nich zaznamenal P. Popović (Преглед српске книжевности, 2. vyd. 1913, str. 295 sl.).

Prozatím, dokud chronografy a letopisy nejsou souborně zpracovány, lze říci tolik: jihoslovanské chronografy nebyly sestavovány podle byzantských chronografů ani z nich nebyly překládány, nýbrž byly sestaveny asi na základě ruském z r. 1512 a bylo pak při jejich úpravě užito jihoslovanských kronikářských překladů. Tak vypravování o Alexandru Velikém v chronografech Šafaříkových je vzato z Lětovníku (V. Istrin, Beiträge zur griechisch-slavischen Chronographie, AfsI Ph XVII, 1895, str. 427); a vůbec v první polovině srbských chronografů nalézáme téměř jenom výpisky z Lětovníku; teprve v druhé polovici jsou výňatky z Manassea a ještě z jiného pramene, (týž, Виз. Врем. V, 145). V letopisech ona úvodní obecná část, сказаніе къ кратцѣ соущиимъ вътѣ адамѣ, je vzata z Lětovníku, I. kn.1) (srv. na př. Spomenik III, 1890, 199 sl.). Tato stať pak se vyskytá i v podobě *středobulharské*, na př. v jednom sborníku kijevské duchovní akademie ze XVI. století (I. Bogdan, Ein Beitrag zur bulgarischen und serbischen Geschichtsschreibung, AfsI Ph XIII, 1891, 481—543) na l. 422—440, čímž máme nový, samostatný předmět jiné velké práce, která by byla věnována jihoslovanskému letopisectví.

Náš předmět se tu již rozplývá do nedohledna. I opouštíme jej s vědomím, že jsme aspoň poznali místo, jaké zaujímá Hamartol v církevněslovanské literatuře. Je to místo vskutku význačné, i když ne esthetickou cenou jeho díla či slovanského překladu, přece význačné jako doklad kulturního ovzduší středobulharského

1) Že bylo vzato z t. zv. I. knihy a nikoli z VIII., totiž z onoho krátkého závěrečného výčtu kapitol, to dokazuje srovnání Lětovníku s textem Stojanovičovým ve Spomeniku III. 97 sl., a s textem Bogdanovým. Snad tu napomáhaly i takové přípisky, jaké má Š.

a středosrbského, a jako památka horlivého úsilí literárního, které, i když nedovedlo tvořiti samostatného rázovitého letopisu, jako byl ruský, přece poctivě, byť i neuměle pracovalo k obohacení domácího písemnictví a k přenesení na slovanskou půdu toho, co bylo tehdy v prostředí byzantské literární kultury svorně pokládáno za nejlepší.

PŘÍLOHA: Z RUKOPISU ŠAFAŘÍKOVA.

Kniha první a listy 268/269.

Text Šaf. rkpu. otiskujeme tu ve sloupech, abychom zachovali vzhled rukopisu. Pravopis je věrně zachován, grafické zvláštnosti (znaky nadřádkové a p.), pokud to bylo tiskem možné, všechny reprodukovány. Avšak interpunkce, rozdělení textu ve slova, ve věty a v odstavce jest naše, aby tím bylo čtení usnadněno. Číslice okrajové oznamují list, stranu a sloupec v rkpe. Šaf. [na př. 8ba list 8., stranu sudou (rub), sloupec levý; 10aβ list. 10., str. lichou (lfe), sloupec pravý]. Číslice B6.—B43. označují stránku v řeckém textu vydání de Boorova.

B6.
1aα

Книга родства¹⁾ чакча, въ
иже днь створи къ адамѣ по
образу и по образу своему.
Адамъ же роди сыи три и дщери
5 двѣ, канна и акела и сина и
азуроу и асоуамоу. и атакъ оубѣ
по повелѣннѣ бжю наре имена
к'скамъ четврцнорымъ и п'ти-
цамъ и пресмыкающнмъ се и га-
10 домъ и рыкамъ и сконамъ че-
домъ. томоу же имѣ и женѣ его
аггакъ гнк наре има.

каинъ же съкъ къзетъ женѣ
пркоуою сесѣоу свою азуроу,
15 снѣ же к'тороуою, асоуамоу. и
оубѣ акель дѣвкествннкъ и
правѣнъ сый и пастыркъ ѡк'цамъ,
B7. ѡннхъ же и жрѣтцоу бжи принсе

и принѣтъ къкъ, сънклет'се за-
кнствнѣ ѡ кра скогоу канна.
каинъ же дѣластъ сый и ѡсоуж-
енн гѡр'ше пожитъ. прѣккъ мѣ-
рша и покленнѣ и земн прѣклъ^{1aβ}₅
оумислн. потоу же създа въ-
земн ваннъ градъ прѣмо ѣдема
и именовѣ его ѣнѡхъ кнмъ снѣ
скогоу ѣнѡха и въ ѣдно сѣни-
тнсе домашннхъ поноуднкъ на
кранъ его оуправак²⁾. по снхъ же
храмннкъ крѣхоу его паннсе
оумрѣтъ.

акель же прѣкорожена ѡладѣ
бголюкно паче, неже самолюк-
15 нѡ ѡставааше³⁾ прѣзколенннѣ.
тѣмъ же и принѣтъ бж. каннъ же
сѣккъ злочет'нкъ съвнрашнѣ

Různočtení z M:

1) родства: M рождства

2) на крањ его оуправак: M на крањ его оупразднтн се.

3) самолюкноѡ ставааше: M самолюкно своѡ стававааше.

прѣваа жита, вкнже в'тораа.
 вѣлѣпотоу и ѿвръжень бѣ. ре
 бѣ и бѣ по днѣхъ и принсе
 кайнѣ ѿ нлоу земельны, такоже
 5 сѣгѣ рая кайнѣ ѿблнчат'се,
 іако не прѣваа ѿжитѣ принаша-
 аше боу нѣ іаже по днѣхъ ѿзбра.4)

каинѣ оубѣ роди ѿнѣха,
 ѿнѣх'же гадада, гададаже маї-
 10 наѣ, маїнаже мадоусала и ма-
 доусала ламеха, іаже и двѣ женѣ
 воде, ма'доу и сел'лоу, роди ѿѿ-
 вима ѿоукала и ѿвела5). и оубѣ
 15 ѿѿвна' показа скотскою паствѣ,
 ѿоукалаже показа ѿлѣтырѣ и
 15а 15 гоусан, оубѣлаже кованнѣ мѣднѣ
 и желѣзоу, и ѿвѣ оубѣ въ хрѣмѣ
 жити, скѣтъ пастнѣ и ѿрати, сѣ
 и гоусальныѣ пѣснѣ и коза-
 20 гласваннѣ въ дѣавольскы начин-
 наннѣхъ прооумьсли, сѣже мѣче-
 же и ѿроужѣа носити на кра-
 не сѣхытрѣ. каинѣ оубѣ роди
 до снѣхъ спобльсе памяти числоу
 25 ѿць ѿкѣтъ приимать, да не

исправкѣмъ приложѣмъ боу-
 деть6) ниже прочинми похѣа-
 лѣнь.

іаже оубѣ: в'сакъ ѿвнѣи каина,
 сѣдѣмъ ѿмѣщннѣ разрѣшитѣ, 5
 снѣ іамаѣ разрѣшеннѣ. кѣже
 оубѣ, ре, сконмъ грѣхѣ ѿмретѣ.
 тѣже ѿвнѣство пачннѣ и ѿнѣмъ
 грѣоу проповѣникъ кыкѣ, сѣдѣмъ
 ѿмѣщннѣ разрѣшннѣ, сѣрѣчь, 10
 сѣдѣмо соугоубѣ моученѣ боу-
 дешнѣ и зѣло много. ѿбѣчан
 бѣ писаннѣю число снѣ намнѣго
 соугоубѣо приложнѣтн іа іасть
 многоу назнаменало реннѣ, іако 15
 іаже къзаждѣ соуѣдѣмъ нашнмъ
 сѣморицею и неплоды роди 15б
 сѣмѣ и неглю досѣдѣмъ, и кѣ до
 сѣмѣ десѣтъ сѣмннѣю, іаже оубѣ
 скѣн'чатнсе іаже въ житн лоу- 20
 какѣмъ ѿнѣмлаѣ покоѣн и еже
 житн въ страѣѣ и скрѣбн тѣ-
 мамн ѿнѣмлаѣтъ чѣвѣсткѣны?
 ск'мр'тн. трѣще ѿвѣн стѣне кайнѣ
 іакоже бѣсѣмъ дрѣжнмъ въ 25

4) по днѣхъ избра: М по днѣхъ и в'тораа.

5) и ѿвела: М и довела

6) да не исправкѣмъ приложѣмъ боудѣт: М да не и прѣвѣмъ приложѣнъ боудѣтъ.

печалн своє прочее живше жи-
тїе, се кѣ ѣже нескнѣноу кнѣ
ѿ когоу ѿ ка прие знаменїе.

в9. ѿ нем'же чтѡ ѿ келнкы' ка-
5 спайе ре: ѿмыренаже ѿ ѿ ѿже
каннѡ скршенѡа глѣшн, ѡкре-
цѣшн сед'мь ѿ ѿ пракепагоу
соудѣе нанемь репаа ѿ такѡ
ненѡг'рчннн помысла7). кѣ
10 ѿже оуѡв каннѡ предрѣзнаа,
пркѡе сгршеннѡ закнѣтѣ чкѣтн
ра акелоккѣ, к'торѡе лѣтѣ, скнѡ
ѡккѣ8) братѡу рѣкѣ: ѿ кыздѣкѣ
на полѣ, третнѣ ѡкнѣтѣ прѣтѣ
15 злѡкѣ9), четврѣтѡе ѿко ѿ братѡу
ѡвннца10), петѡе злѡ ѿко ѿ лоу-
какѣ ѡкнѣца11) лоукакѣтѡу
показатѣль ѡстак'лѣ жнтїе, ше-
стѡе ѿко родѣтелѣмь плачѣ
20 скѡри, сед'мѡе ѿко кѡѡу слѣга:
кѣрошен кѡ кѡ гдѣ ѿ акѣлѣ
братѣ кѡѡ, ре некѣмь ѿ снѡ ѡкѡ
каїнока сед'мь скршенѡа ѿ ѿже

кѣмоукоу ѿ ѿ ѿ вѡжѣтѣкѣпагоу
соудѣа пркѣстн моуѣкѣ соутѣ'
снѣ: пркѣла моуѣа прокѣта зем-
лѡ ѿ текѣ, к'торѡа дѣлатн зем-
лѡ, третѡа ѿ непрѡлѡжнѣтѣ да- 5
тн12) крѣкнѡ свою, четврѣтѡа
ск петѡѡ скрѣжѣноѡ ѿз'вою
стеннѣ ѿ трѣскѣе коудѣшн на
злѡн, шѣстѡа ѿ ѿже сѡмь кѡннѣ 10
скрѣкѣ13), рѣкѣ: ѿре ѡкенѣшн
ме ннѡ ѿ секе ѿ ѿ лнѣа кѡѡѡ,
скрѣкѣе. Тѣж'чаннѡа моуѣа ѿкѣ
ѿ ка раз'лоучѣннѣ' цѣлоомѡдрѣ,
сед'маа ѿкѣ не ѡкрѣтнсе моу-
чѣннѡ, ѿ знаменнѣ прѡѡк'ленѡ 15
кѣк прѡѡк'дѡтн стѣнѡнѡ рѡн
ѿ трѣта, к'сакѣ оуѡв ре ѿже ннѡ
на тѣ ѡкнѣтѣкѣ дрѣзнѣтѣ, закѣхѣ
настоѡѡцѡгоу жнтїа прѡкннѣкѣ
ѿже на тѣ прѡме моуѣкоу. тѣм'- 20
же лѣпоу рецн ѿ полѡжн гѣ бѣ
каннѡу знаменнѣ ѿкѣ не оуѡвнн
ѿгоу к'сакоу моу ѡбрѣтаѡѡѡ-
моуѡ.

7) ѿ тако нѣнѣ ѡг'рчннн помысла: М ѿ тако нѣнѣ оуѡлѡчннн помысла.

8) ск нѣю ѡѡкѣра: М ск нѣю же кѣра

9) ѡкнѣтѣ прѣтѣ злѡкѣ: М оуѣ. прѡлогѣ злѡкѣ

10) братѡуѡвннца: М братѡоуѡкѣннца

11) лоукакѣ ѡвннца: М пркѣкнн оуѡвннца.

12) дѡтн: М дѡтн текѣ.

13) скрѣкѣ: М ѡкрѣн.

2аβ ѿдамъ же сл^т лѣк^т вѣше, ꙗко
 рѡди Сѣда, сѣдъ же прѣвѣи^т ѿзв-
 ѣбрте пианнѣ ѣвренскоѡ ѿ моу-
 5 дроѡ ѿ знаменѣа неснаа ѿ прѣху-
 ды^м лѣтѡ, мѣемь ѿ нела, ѿ
 звѣзамь положи ѿмена ѿ пе-
 10 тымь лѣт^днымы въ позвннѣ
 члѣкѡ тѣкѡ. ѿ прѣвѣю оубѡ
 лѣтнѡю звѣзоу наре^ч крѡнѣ,
 к^тторѡюже дна, третѣюже ѡра,
 четврѣтоюже ѡфрѡдѣтоу, пе-
 тоюже ѣраѡ. ѡтѣмаже свѣтѣ-
 лѡма слѣцѣ ѿ лѡуѣкѣ ѿ ѿмена
 полѡжи.

15 Сѣдъ же лѣк^т сѣи сѣ рѡди ѣнѡса,
 ѿже оуѣка призвати^ы 14) ѿме гнѣ.
 по потѡпѣже кайнанѣ, сѣи ѡрфа-
 ѡадѡвѣ, сѣписѣ ѡсѣномию ѡб-
 рѣтѣ сѣдѡво ѿчѣѣ ѣгѡ ѿмено-
 20 ванѣ ѿ звѣзамь на дѣсѣкѣ ка-
 мѣн^тнѣи ѿзкаи^тнѣ. сѣдѡкѡ вѡ
 в^тноуци вѣтѣ прѣем^тше сѣкѣше
 ѡ хѡтеѣнѣмь быти тѣши
 члѣкѣсѣкѣ, ѿ сѣбѡр^тше дѡа стакпа,
 25 ѣдѣнѡ оубѡ камѣнѣ, дроуѣже
 звѣдѣнѣ, написѣше на ѿнѡхѣ ꙗже
 ѡ дѣда сѡнѣгѡ сѣда оуѣстѣк^т-

лѣннѣа неснаа вѣса, помыслив^тше
 ꙗко ѡще оубѡ вѡю мѣрѣ ѿст-
 лѣйтѣ, камѣннѣи стакпѣ пр-
 коудѣтѣ ѿ ꙗже пианемь писан^т-
 наа, ащеѡже ѡгнѣмь звѣдѣннѣи 5
 спѣсѣт^тсе множаѣ палимь ѿ ꙗже 2ba
 нанѣ писемѣна. ꙗже камѣннѣи
 стакпѣ по потѡпѣкѣ на желѣз^тнѣ
 ѿ горѣ ѡста ѿ ѿстѣ дѡсѣлѣ,
 ꙗкоже рече ѡвейппѣ : : 10

по сѣхѣ же бы прѣктоѡ ѿспо- 11. B 11.
 лнѣи ѣмоу же ѿме невѡдѣ, сѣи
 хѡсамѡурнѣа ѡ племенѣ хамѡва,
 ѿже сѣза какѣлѡнѣ градѣ ѿ
 прѣвѣи^т показа вѣшвеннѣи ѿ 15
 лѡвѣ ѿ нер^тсѡмь старѣишнѣа
 быкѣ, наоучивѣ тѣ звѣздоо-
 чѣтнѡ ѿ звѣздоо сѡвѣю, неснаѡе
 движенѣи ꙗже ѡ зданы вѣсѣкѣ 20
 приоучающѣасѣ, ѡ шѣже ѡл^тннѣи
 рождѣствнѡнѣ вѣшвеннѣи на-
 кѣкѣше, начѣш^т ражаѣмь по
 звѣздымь двѣзаннѣи принашати.
 некѡ звѣздоо чѣтнѣи ѿ звѣздоо сѡвѣ-
 25 кнѣже ѿ вѣшвеннѣи ѡ магоусѣи
 ѿлѣ пер^тсѣнѣкѣ начѣгѡ вѣ. ѿкѡ
 пер^тсѣи магоуѣа ѡ вѣшнѣнѣхѣ

14) оуѣка призвати: М оуѣва призвати.

имноуютъ ѿ оубѣв некрѣда
глаголютъ ѿкожена. ѿ бивъ къ
звѣздахъ пѣсны, ѿдоже нари-
цають ѿрѣвна. онеже ре мѡѡсеи,

5 ѿко къ началу цртвака ѿгѡ ка-
кѡмѡнъ, ѿ халакъ къ земли се-
нааръ, ѿ поуже изиде филистѡмъ
ѿ колѣна симаѡна ѿ асоѡрова,
26р ѿ негоже асирѡи ѿ дръжавъ си-
10 рѡи ѿ персидоу ѿ прочей страны
кветѡка.

ѿвнсе ѿ дроугы сѡкъ пѣкѡѡгѡ
нѡко ганѡма ѿ афродѡты жѣны
ѿгоѡ, ѿмене крѡнъ ѿсѡлѡнѡскы'
15 по ѡмѣни лѡст'ныѡ звѣззы, бѡкѡ-
ше ѿ сѡ сѡлѡнъ звѣдѡ и мнѡгы
покорѡкъ ѿ ѡклавъ, прѡкѡи по-
В 12. казавъ цртвакѡти ѿ дръжати
дроугы чѡккъ. ѿ цртвакѡвъ
20 прѡкѡи асирѡиѡу лѡкъ пѡ. повѡноу
кѡсѡ землю персидѡскоѡю'. на-
чѡнкъ ѿ сирѡи ѿ ѡмѡ жѡноу
семѡрамѡноу ѿже ѿ кѡреѡ нари-
цаѡма', ѿ асирѡи, ѿмѡше сѡпа
25 два ѿ дѡщѡрь ѡдноу. ѿ ѡкого
ѡвѡ наре ѡме дѡа къ ѡме
лѡстѡны звѣззы, ѡкого же ѡме-
нѡва пѡнъ ѿ дѡщѡрь ѡроу, ѡѡ-

же ѿ поѡтъ' жѡноу пѡкъ ѡже
ѿ звѣсѡ, своѡ сѡстроѡу.

По крѡѡѡѡже цртвака сѡкъ ѿгѡ
пѡнъ лѡкъ пѡ, ѿже своѡ мѡтрѡ семѡ-
рамѡноу поѡмѡ жѡноу. закѡнъ 5
къ персѡомѡ поѡмѡти своѡ
мѡтрѡ ѿ сѡстрѡи, за ѡже ѿ дѡнѡки
поѡти своѡ сѡстроѡу ѡроу. пѡнъже
кѡлѡстѡнъ къ сѡрѡи ѿ сѡзѡ
къ нѡи градѡ велѡкъ звѣдѡ ше- 10
стѡнѡ пѡстѡи трѡи, ѿдоже ѿ наре
къ ѡме своѡ пѡнѡѡи, прѡкѡи
къ ѡме цртвакѡти. ѿ негоже
рѡда къ ѿ зѡрозѡкъ прѡѡдѡк-
лѡнѡны ѿ персѡомѡ звѣзѡзакѡн- 15
никъ, ѿже хѡте сѡбѡнкѡчѡтѡсе, мо-
лѡкѡшѡсе пѡсѡнѡмъ ѡгѡнѡмъ пол-
зѡтѡсе, рѡкъ персѡомѡ: аѡ сѡже-
жет' ѡме ѡгѡнъ, ѿ попѡленѡх' мѡ
кѡстѡи прѡмѡтѡе ѿ сѡхранѡте, 20
ѿ нѡвѡскоудѡѡтѡ цртваѡ ѿ стрѡнѡи
вашѡи, до ѡдеже сѡхранѡнѡ
бѡѡтъ кѡстѡи моѡ. ѿ помѡлѡсе
ѡрѡвноѡу, ѿ къз' дѡшѡгѡ ѡгѡнѡ В 13.
поѡдѡенъ бѡ ѿ къзем' ше персѡ
25 ѿ пѡнѡла сѡдѡр'шагоѡе ѿ кѡстѡи
ѡмоу хѡраѡше дѡселѡк . . .

По пѡнѡѡже цртвака асирѡиѡу
доѡрѡа пѡкѡѡо ѡменѡмъ лѡкъ ѡ.

ѣгѡже ѿмѣ прѣвѣрише ѡрѣа въ
 ѿмѣльст'ныи звѣзѣы. ѣгоже оубѡ
 ѡрѣо прѣвѣи стѣлнцѣ постав'льше
 ѡсѣрѣи и ѡко боу и до ннѣ
 5 покланяющеся нарицаѡтъ пер'си
 стѣлкаалъ бѣ, сѣ рѣчь избран'ныи
 бѡр'ць. ѣгѡже и данѣлѣ помни
 наѣтъ, ѡко покланяемоу ѡ пер'сѣ
 и слажѣмс .: .

10 По ѡрѣже црѣткова ламк лѣ
 к .: .

По ламкѣ же, црѣткова сардана-
 3аѡ палъ великыи лѣ лѣ. и закланъ
 бѣ ѡ пер'сѣнина. лѣст'нищеже
 15 и покнищи ѡнѣ пѣктоолюкна'
 и чрѣкѡ ѡкыаденнѣи и лѣскрѣ-
 стка написанѣ ѡко ѡ нѣгѡ не
 полож'ше ѣднѣче тогѡ въ гробѣ:
 сѣ ѡмамъ, ѣже ѡдѡохъ и пухъ
 14. и сѣ любовнѡ красноу жихъ; по-
 20 страв'шаже мнѡбога и слак'наа к'са
 ѡсташѣ и ннѣ пѣпѣлк ѣсмѣ ни-
 ноу въ велицѣмъ градѣ црѣтв-
 вак'шоу. иѣ оубѡ лѣжоу писак'
 25 шей писашесе к'сакоо. пѣбѡ ѡматъ
 скѡн'чавши се, ѡх'же ѡдѣ и пѣтк':
 въ смрдѣ тѣкн'ныи ѡнѣхъ
 ѡлоучѣсе. ѡмат'же тѣк'мо кѣза-
 кѡн'нагѡ житѣа смрадѣ, ѡм'же

всѣга стрѣтноую и ѡкаан'ноую'
 дшоу ѡтѣзываетъ и сквкрннѣтъ
 сѣкѣктѣю своєю злою и помни-
 наѡщи, и х'же кѣзакѡн'нѡи блѣд'
 5 но ѡкаан'ныи сѣдѣла .: .

По сарданѣполкѣ же црѣткова
 пер'скнннѣ, сѣпѣ пѣкоутѡвъ и дшоу.
 иже и рѣтѡва и повѣжѣ лѣка-
 свнн и градѣ сѣздавъ тоу и
 10 свѡи стѣлцѣ положивъ и наре-
 ѡмѣ ѣмс ѡкѡннѣи ѡ своѣгѡ ѡкы-
 3вѡ браженнѣи. покниоук'же и дрѡу-
 гныи стрѣнѣи и кѣ ѡсарѣи и ки-
 лѣкыи пришь и ѡ конѣ сѣсѣдаѣ
 и сдѣрк тарѣсо нѡж'нымъ къ
 15 землю, сѣи рѣкѣ нетѡю, напѣнѣже
 и градѣ сѣздакѣ ѡменова ѣгоо
 тар'сѣ ѡ своѣ нѡгѣ. и ѡплѣчѣ'се
 на ѡсѣрѣи сарданана ѣвнѣкѣ по-
 кнѡу и црѣтковоа над'нимн лѣ
 20 нѣ. иже и по ѡменѣ ѣгѡ пер'скѣ
 наре тѣк. ѡнѣмъ ѡ ѡспрѣкнѣ црѣ-
 тковоже и вртѡо, наѡчнѣже пѣхъ
 ѡсквкрн'нымъ дѣкланнѣмъ и
 25 клѣш'веннѣмъ гѣнѣмоѣ мнѡоусѣ,
 ѡ нѣже ѡсѣѣаноу и ѡменова мнѡ-
 днѣа ѡ сквкрн'нагѡ наѡѡчнѣнѣа. В 15.
 панѣже и ѡгнѣ сѣ пѣсе сѣвнѣде

къ пер'сидѣ; и почюдик'се ѿни-
 гооже и кжеиѣ и сѣздакъ стп-
 лице и полобжи ѿѿ къ немъ на-
 рѣкъ име станицоу ѿгнъ ке-
 5 скаркннѣ. поможн же и моуже
 багооогок'нне слоужити ѣмоу
 и сѣхранити не оугасно, нарѣкъ
 имена имъ какъхн. ѿгже доселѣ
 към'нов'ки чксти ймають пер'си;
 10 слоужетъ по прѣданию цѣра ско-
 36в ѿгоо пер'сфинна. некѡ зкѡ прѣко
 и ѣсир'ское какъ ѡлѡнианъ цѣкоо,
 к'торое же пер'скѡ. ѣдиномы-
 сакно какъ ѡлѡниане ѣсир'кне и снн
 15 нарѣкѡнсе :.

Но пер'сфиннѣ же и по си
 лѣхъ и црихъ цѣткѡва надѣ
 ѿгѣнткннѣ прѣкѣи ѡ колѣна
 хамока чѡвкѣ иѣкнн лоужакъ
 20 йменемъ сотрѣи лѣ ис. иже и по-
 коекакъ ѣсир'кнн и покнноу пхъ
 и хѡдѣи и пер'сидѡвкѣ какн-
 лѡна. такоже на снн и ек'ропннѡ
 и скидѡю покоекакъ покѡри. ижеже
 25 вѣ ѿр'мнѣ трѣкеланкнн моужѣ
 ѿгѣнт'ткнннѣ и днвнѣ ѡ ѣланнѣ
 къмоудрѡбѣтн.

Но соотрѣи же цѣткѡва къ
 ѿгѣнт'тѣ фарѡннѣ иже и наарахъ
 зовѡмѣ. ѡ ннгоже в'сн ѿгѣнт'тѣ-
 снн цѣрнѣ фарѡннѣ прѡзвѡнсе. B 16.
 къ прѣжереннхъ же ннка днѣ 5
 хрѡнѣ йакнсе иѣк'тоо на запад'-
 нкнѣ странѣ ѡ колѣна йѡфетѡва
 къ странѣ ѡртннсец'кн, ѣмоуже име
 йнахъ. иже и прѣкѣи къ трѡи'
 странѣ цѣткѡва, на ннѣ же и градѣ 10
 къ име лоужнѣ здакъ, нарече име
 ѣмоу ишпѡл. 15)

лнкнѣ же дѣцнн покоевдннѣ ѡ- 4ас
 креужена кѡк'шн иѣкоѣмоу йме-
 немъ носндѡннѣ, рѡдн кѣла и ѡгн- 15
 нѡра. кѣд'же ошнѣ къ ѿгѣнтѣ и
 поѣмъ женоу йменемъ сѣдоу
 и рожѣ снѡ, нарѣ име ѣмоу ѿгѣнтѣ,
 ѡ ннгоже и ѿгѣнт'ткнѣ къзем'ше
 сѣкѣ цѣткѡвак'шн къ ннхъ. ѡгн- 20
 нѡрѣже, къ фнннкнѣ прншнѣ й
 женоу поѣмъ йменемъ тѣроу
 и сѣздакъ градъ къ име ѣи, къ
 ннѣм'же и цѣткѡва и рѡдн сннѣ'
 трѡи и дѣщѣрк ѣдннѡу, фнннка 25
 и сѣра и калнка и ѣвропнѡ. кѣ же
 такѡв крѣт'кнѡмъ цѣкѣ паѣнн-
 ннцѣ къзѣл. и къ дракннѣ своѣи

15) шпѡл: М ишпѡл.

странѣ нѣ, два соущи и блгв-
 лки на, и мене ю женс, нарекуши
 страны' къ имѣ еи екрива. хоте
 же смрѣти агиноръ заповѣда
 5 в'соу юже покыноу землю раз-
 клати тре сѣомъ своимъ. фи-
 ницѣхъ бѣ поимъ тирию и ѡб-
 ластъ нѣ, нарекуши еи финикиа.
 сийрже къ кѣм'шоую свою сѣа-
 10 ноу нарекуши сирю. и толаже си-
 ринъ применѣаше се прѣвни иѡ-
 В17. деи и палестина не зовомыи
 асприа ноудеа нарекуши. киланже
 4аѢ прии къ скон жрѣби наре-
 15 киланю къ ское имѣ. киланю
 скою нарекуши.

Къ лѣта же цртва аианкока
 кѣше йракан тиранникъ и фи-
 лософъ, иже коклианомъ ѡбрѣ-
 20 тателъ. ходоже по помор'ецѣи
 странѣ ти'р'ецѣи кидѣ па-
 етѣр'скаго п'са ѡдоушаго гле-
 мою кокилоу. и настыроу мнѣ-
 цоу, ѡко крѣкъ блѣеть нѣск
 25 и приимъ роуно чистѡ и
 ѡвѣць и ѡчрѣки текоущимъ
 и оустѣ п'са. и ѡмочъ роуно

разоумѣ йраклѣе небыти тѡмоу
 крѣки, нѣ ѡбрагренню подѣт'-
 никъ. и немже и почувжесе,
 ѡко кѣлѣ дѣрѣ снѣ прии црю
 финикс. иже и паче оудивлесе
 5 повеки и кохила калноу ѡба-
 грѣти и быти емоу ѡдѣлаи и
 сѣ прѣвѣ нѣсѣн и пор'фирѣ
 рѣзс. Къчюдише стран'нѣи сѣи
 ѡдежди, ѡниже и заповѣда
 10 фѣницѣхъ никомуже иже пѡ
 цртвамъ еи смѣати нѣсѣти,
 тѣк'мо тѣкъ и иже по немъ цр-
 твоущихъ къ финицѣхъ, къ еже
 познас быти црю всемъ и
 15 в'сеоу мнѡжеству и носимыи
 ѡдеже. прѣже бѡ невѣахоу члвци
 4аѢ багрити шарѣ ѡдеже. тѣм'же
 имѣ оудокъ црѣ и скои люи
 познакашесе :-
 20

По крѣменѣхъ же ѡнѣхъ и црии
 В18. цртвака къ елладѣ пелопѣ ан-
 джиникъ. иже и сѣзакъ грак
 тѣмо нарекуши емоу пелопо-
 25 никъ. и тѡлаже и пелопонисѣ
 нарекушесе елладѣне. цртва-
 каше¹⁶⁾ бѣ сирнею крѣкъ и

16) цртваваше: М цртвака же.

иникъ ѿ сѣр'даннаѣкъ ѿ прочи
даже до оуѣма родаха, потѣм'
же наоуходеносоркъ :-

По наоуходеносоркъ же ѿ
5 оуѣма родаха ѿ каа'тасара сѣна
ѿ ѿ дарѣа ѿ цѣткова надѣ нѣр-
сѣи кѣркъ нѣреѣниникъ лѣк, лѣкъ ѿ
закланъ кѣи къ нѣрендѣкъ. ѿдеже
ѿ крѣскъ лндѣкинъ цѣткоюѣ, раз'
10 грьдѣк'се за ѿже покори банж-
нинъ скоѣ ѿ далкинъ земна-
чел'никѣи, нарѣкова кѣрсъ ѿаѿ по-
дати ѿмоу цѣтко нѣр'скоѣ, аѿ
срѣкти приикеткѣи ѿгѣ на рати.
15 ѿн'же салшавъ сѣи ѿ много ѣко-
ѣак'се ѿ кѣзкѣариксе ѿ посла-
никѣи слово ѿѣдакъ ѿ послакъ,
помысанъ вѣжати къ ѿндѣис-
коюѣ сѣаноу. ѿже ѣкѣк'ши жена
20 ѿгѣ гла къ нѣмоу: что тако печа-
4bѿ лоуѣши ѿ кѣнедоѣамѣкинъ ѿсѣи
ѿ кѣзкъ сѣкѣкта сѣи ѿкорѣти хо-
щѣши? ѿн'же рѣ ѿ къ томѣи ѿ се
сѣкѣцѣакъ дроуѣтѣи ползоуѣтѣи, ѿ
вѣкѣцѣакши рѣ ѿмоу: при дарѣи
25 прикѣамъ моѣмъ моужѣи вѣши
нѣк'то ѿкрѣникъ прѣркъ ѿменемъ

данѣнакъ, ѿ наѣкинѣинѣи сѣоѣкъ ѿ-
сѣлѣкъ салѣникъ къ дѣкакъ ѿ слѣкѣк.
ѿгооже къ мнозѣкъ чѣсти дарѣи
ѿмѣи ѿ сѣкѣкт'ника кѣамѣи нѣла'
закашсе. ѿже ѿ прѣтарик'се, 5
ѿшиа къ ѿндѣисѣцѣи скоѣи земан
живетѣи; ѿмоужѣи ѿ тѣи послѣоушнѣкъ
сѣкѣкта, доврѣкъ сѣкѣорѣши.

ѿ се кѣркъ салшавъ, посла ѿкѣи
кѣмѣкинъ скоѣи властѣи к'не- 10
моу, да сѣ чѣстию тоѣо при-
кѣдоуѣтѣи. мѣкѣти вѣ къ поужѣлахъ
многоѣи ѿ женѣскѣи сѣкѣхъ
достѣнтѣи моужѣмъ кокар'стка
ѿ ѿже къ коу прикѣзанѣемъ 15
ѿскрѣникѣи приѣкилатѣсе ѿ
тѣнаѣкинѣимъ. крѣскъ же попришк-
стѣкинъ послѣникѣимъ ѿ нѣгѣи къ
кѣроу посла ѣкѣкти моужѣи кѣр'
нѣи кѣпранати ѿ мирѣѣва праз- 20
ника, ѿре нѣзкѣи на кѣра по-
вѣдѣти ѿгѣ. ѿ кѣшѣи мирѣо къ 17)
ѿрен ѿ помѣанк'се приѣтѣи по-
мазанѣи ѿ праздниѣка сѣице: крѣскъ 5aа
ѿпоу рѣкоюѣ нѣрѣникъ кѣаню ѿв- 25
ластѣи разѣорѣтѣи. ѿже ѿ напѣсакъ
на харѣтию да послѣникѣимъ
къ крѣсоу. данѣна'же пришѣи къ

17) мирѣевъ: М. меричевъ.

кѣроу рече ѿмоу: кѣрь гл҃ыми
 прѣмоу дре, ѿще повѣжоу крса
 хыщника и грьдагдѣ? и ре данїль:
 дръзай, тако повѣдиши крса
 5 и кѣзменьего плѣнника. ѿтекѣ
 ко ре и сана прѣ: такѣ гл҃еть
 гѣ помазанникоу кѣроу: игоже
 10 ѿдръжа десницею повѣнокатисе
 прѣнимъ ѣзыкѣмъ и криуеть
 црѣмъ, разбѣрю. тѣ съзижеть
 гракъ мой и плѣнъ мой моухъ
 възвратитъ, ре къ савау. кѣрже
 слышакъ сна наде къ ногама
 данїлаоу рѣкъ: живъ гѣ къ твои!
 15 ѡкъ ѿпоуцоу іерла ѿ земанъ моеу,
 да послѣужетъ коу своѣмоу къ
 іерламъ: и ѿплачивсе повѣди
 крса. крсе ѿбѣ слышакъ по-
 мазанїа ѿкѣтъ, ѣстрѣмисе на
 20 кѣра съ многою силою и прѣшъ
 дроугою рѣкоу и сънла'се съ
 кирѣмъ зѣмѣ соуци келнцѣи
 повѣжень кыкъ, помысли къ-
 жати съ люми сконми. навод'-
 25 нѣже рѣцѣ кык'ши и немогы
 прити възѣтъ къ плѣнникъ
 и погыке множитво иго ти-
 соушь ѣ. похвѣныхъ же ѿ нѣ
 възетъ плѣнникы кѣрь и по-

кѣшъ на дрѣкъ свезана крса и
 досади ѿмоу съ кой сконми,
 но томъ вѣдѣи и прикѣкъ къ пѣр'-
 сидоу, ѿмрѣтви иже тоужаа и
 5 паче силы къжѣлѣ'шаго и себе
 и своа погубываша многого ра-
 нескоу съкта. спыже и сѣракы
 к'се ѡбѣ съ зорокаѣломъ ѿ-
 поустн къ іерламъ и тако лндѣ-
 ское црѣтко разроушисе ѿ кѣра
 10 и сплнкъ соуца лѣты.

Но кѣрже црѣткова сав :·
 дарнѣ снѣ иго иже и кам'кис
 15 лѣ, и. По кам'кисѣже црѣткова
 артаѣер'ѣкъ мнимоу гл҃емки
 лѣ, к. ижеже кѣше и кѣ'то къ
 итали и дннскыи енархѣи едѣ-
 ны' именовъ палъ, иже сѣзѣ
 храмъ келнкъ зѣлѣ, игоже не-
 имѣаше страна ѿна. наре и ме
 20 ѿмоу палатѣнкъ. ѿнигоже црѣ-
 ское жпанце полата именов'-
 ет'се :·

По снѣже црѣткова рѣмъ съ-
 зидавын рѣмъ и рѣмъ братъ игоу,
 25 иже ѿкповнише и приздаше гл҃е-
 моу полатоу црѣта палѣнта
 храмъ и црѣкъ велию днѣ сѣздак'-

ше именоваше¹⁸⁾ еѹ капетолъ
 римскы, еже и грѣскы кефалитѣс
 полѣс, сръкскыже гла градоу.
 црѣткою^чжемаѣже йма, къ за-
 5 кидкниѣ приишѣ и сѣкык
 рѣмо¹⁹⁾ рѣма, црѣткою едѣнк.
 таже скон'чавъ стѣнкы и ѡкрашъ
 градъ, и арѣю црѣквъ сѣздакъ
 и къ мѣцъ мѣртъ снѣ ѡкнонкы
 10 парѣ йме и мѣцоу мѣртъ, йже
 прѣже гланкыи примонъ еже
 и арѣи', емоуже празникъ рим-
 ланѣ на кжѣм актѣм сѣбаряюще,
 нарицають йме дню празника
 15 маръ на полѣ. сѣзаже и конк-
 ское ристалище, хотѣ столити
 мижкетко парѣда римскагод.
 йако сѣкѣрающе кѣхоу пѣнк
 за ѡкнеиѣ кра игод; и сѣтворѣ
 20 црѣкѣ ин'подромниѣ къ римскѣ
 къ прѣзникъ рѣ санца и чѣтыре
 сѣстакъ, землю къздоуха ѡгна-
 22 же и кодѣи, и именовѣ ѡвогд
 5bβ сѣкѣ прѣсѣнк ѡвогѣм лѣкѣм ѡко-
 25 гоже роу'сѣнк иногоже кѣне-
 тѣнк, йакоже рѣци сѣкѣнкскымъ

ѣзкык зелено, к'клад' чрѣм'ну, сѣ-
 ниѣ, къспоминанѣ ймъ такѣм дѣбрѣ
 чѣст'но пер'сѣи²⁰⁾ црѣни носѣ
 на кранѣ, почитающе чѣтѣри
 снѣ сѣстакы.

и прочѣи живоущѣи къ римскѣ
 къчестѣ снѣхъ раз'кл'шесѣ и пра-
 5 зникъ творѣще коемоуждо стѣ-
 хню, сѣи рѣчкѣ сѣстакѣ, и къ снѣхъ
 ѡпрѣж'наѣми и приирающе, на-
 10 дѣканѣ малоо чѣдо сѣкѣтоу йже
 нанъ прѣстатѣ. и ѡвѣче йже
 и сѣарѣмо ѡмысли, и прѣстатѣ
 къкѣ градъ римъ трескѣсѣ и сѣи'ли
 йѣ нанъ сѣкѣщающе, ѡ нелиже
 15 скои'год кра ѡкѣи. тѣ же кѣне-
 доокѣни кѣкѣ и къкѣмѣкѣницоу
 шѣ и кѣросѣкѣ, за шже кѣноу
 и прѣстан'ныи трѣскѣ кѣкѣтъ,
 20 рѣно кѣ ймоу ѡслоужѣци пра-
 зникѣ такоо: йже несѣтъ с товою
 братъ ѣон на црѣскомъ стоолѣ,
 и прѣстанѣтъ трѣскѣсѣ градѣ къ
 25 днѣм трѣи нѣ народѣм ѡмѣлк'нѣтъ
 сѣкѣкѣты на тѣ творѣ. и сѣтворѣ
 златъ стѣхаръ къ ѡкразѣм бра

18) именоваше: М именовѣ.

19) рѣмо: М римскѣ.

20) перени: М перстѣи.

своѣго и положи въ на столѣ,
 на немъ же сѣдѣаше бракъ ѿго живъ,
 бач прѣста троускъ ѣкнѣ и ѿмалыче
 народъ ное съмоушениѣ и тко
 5 црѣвока прнеѣдещу ѣмоу залт'
 номоу и звѣкраженню бра ѿго
 рѣма и чгоо люво ѣше повела-
 вааше законное, глааше ѣко ѿ себе
 и братоу скоѣмоу повелашоомъ,
 10 законоположиху, ѣкоже законъ
 прѣйтъ ѿ ѿногго црѣ глаати по-
 велашу законоположиху.

Тѣжебо рѣмо и глѣмаа кроу-
 мааа смысан за тоу киноу. рѣше
 бд ѣмоу и братоу ѿго канз'-
 15 ные ѿвлюдаже родитисе и по-
 врьженодома быти на слатицик²¹⁾
 мѣтѣк и ѿ иткое прости жѣны
 ѿвѣце пасоуции обрѣтнома и
 20 къ спитанодома. поношениѣ же кѣ-
 ше въ риманик^х еже ѿ тоужихъ
 питатисе комоу. тѣмъ же и къ крѣ-
 чкъ'ница къ жѣво скон краш'но
 и питне приносѣи ѿвѣце к'са

постав'аше ѣдѣхгоу, поношениа
 ѿвѣгдаше не савшати се тоуже-
 ѣд'ци. сѣгоо дѣлкъ смысан рѣмо
 кроу'мааа, рѣкъ, ноужа быти пи-
 тати црѣво скон синкантикы
 5 чкстныи знамѣ ѣга ѣше прста-
 ноутъ ѿвранѣи. иначе звати иже ѿ
 ѣл'фи сѣ рѣкъ ѿ ѣза ѣмашен ѣмена
 и порѣдоу даже до ѿ, повелавъ
 и синк'антикомъ звати тѣмъ же
 10 образѣ и питати кое к'се. тѣже
 и коошнѣи въ домоухъ идоуше
 звѣв'ни ихъ на пѣрк ѿ к'чѣр
 скирахоу и итрахоу къ еже
 шкѣти кѣкамъ, ѣко ѿнигѣ пи-
 таномъ²²⁾ кыти. сѣ оукоо створи
 15 рѣмъ, ѣкоже ресе, къ еже прѣ-
 творитисе оукоризниѣгоо нарѣкъ
 ѣме пирѣ ѿнооомоу кроу'мали-
 оумъ²³⁾, еже и рим'скы²⁴⁾, сло-
 вѣни'скы же ѿтоуждѣихъ пита-
 тисе. бжиже соудѣ сѣгоо по сиухъ
 за братоооувиѣниа прѣнде и
 20 такооо ѿвниѣкъ къ на оудѣ рас-

21) слатицик: М влатицик.

22) питаномъ: М оутро питаномъ

23) кроу'маноумъ: М кроу'манноумъ

24) еже и рим'скы: М doplñuje ектѣн ѡлотриѣн трафѣнаи (de Boog 23, 19: ἐκ τῶν ἄλλοτριῶν τραφῆναι).

сѣчѣнкъ въ рѣм'ецкѣи сѣкѣкт'ници
црѣтковакѣ лк аз . . .

Но рѣм'ѣже придоучисесе рѣ-
моу ѿ ѿнать ѿеланду кити и
5 коеводѣ лк ѿѣѣ. ѿ ни же въ
10 124. прѣкт'тоо коевода именовѣ маани.
и позавидѣнкъ въкѣ моужкетва
ѿдо раи ѿ прѣк'еводѣ сн'кантика,
ѿмоуже иамѣ фѣв'роуарѣе, прѣкѣк-
10 ца изыгнати сн'кантвкѣ гра
66a маанѣва. потѣм'же приише гла-
ли прѣише поцию рѣмъ, многѣ
заклаше на коньцѣ гламаарѣ
сѣѣт'наѣ мѣа. сн'кантѣеке разоу-
15 мѣк'ше прѣтнѣе гра и кѣжак'ше
призваше пакѣ сѣ ѿмоленнѣемъ
коеводоу маани на помощкѣ. иже
и събравъ множитвоо войнкъ и
прѣиамъ галѣ повн кѣк. и удръ-
20 жа ѿвнѣ рѣмъ маани и печалнкъ
въкѣ прѣкѣтѣа ѿгоо ради сѣѣт'наѣ
мѣа, сѣкрати днѣ мѣа, ѿко кес-
честень въ кѣ рѣмоу, затрь и иамѣ
ѿмоу не ѿще глатисе тако. сѣкв-
25 тив'же и крага своерѣдо фѣв'р'сарѣа
и разграбнкъ ѿгоо имѣнѣа и на-
га съвлькѣ и ѿбѣнкъ рогозницю
съш'веною ѿ листнѣа и тубѣвнѣ,

ѿужемъ прѣк'ноисавкѣ, поклѣа па-
лич'никѣ кити ѿдо и глали:
изыди фѣв'роуарѣе! и тако кес-
чѣстнкъ изгнани кыкѣ²⁵⁾ ѿ рѣ-
ма ѿсѣчѣнкъ въ. сѣѣт'наѣже мѣа 5
фѣв'роуарѣа парѣ. ѿко достонноу
соуциѣ злоочестню мѣа въ иамѣ
фѣв'рарѣеко зватисе . . .

Но прѣкѣ рѣн'км'же ѿр'таѣер-
ѣи црѣа пѣр'скагоо црѣткова хоѣ 10
снѣ ѿѿ, ѿко покоевакѣ ѿрѣп'тѣ 10
прѣкѣтѣ ѿгоо к'с'еводѣ и пог'рѣви, 66b
црѣтвоуѣоу кѣ ѿрѣп'тѣ тога
нектакоу, сткор'шомоу маани
лѣкан'поую, снѣ рѣ, кѣ ч'р'кѣкѣ ко- 15
доу кѣанѣк'ше кааниа икѣаѣ
корити, и поз'нак'шоу прѣктнѣ
ѿрѣп'та, кѣжа ѣднѣ кѣ маки-
донню из'мѣнкѣ прѣкѣю ѿде-
20 жѣу и сѣкѣ мѣчтан'ми икѣкѣми
и магѣами ѿрѣп'тѣскыми показ-
ѣмъ и прорнѣаѣ коуѣаѣ, знаѣмъ
ѿ толѣкѣ филип'поу и ѿанѣм'надѣк
женѣ ѿгоо въкаѣтѣѣ и сѣѣднина-
каѣт'се и тако въш'венна дѣма 25
съ ѿанѣм'надоу смѣшанѣмъ ро-
ди ѿлѣѣан'дра . . .

²⁵⁾ бѣвъ: М бѣсть.

Въ македонѣже црѣкова в'шоу
 филипп'оу лѣ к. ииже въ нарицѣ
 деталю новиноу в'шоу въ немъже
 и градъ съзакъ наре име емоу
 5 десалоникъ .:

По филипп'ѣже црѣкова надѣ
 македонню александ'рѣ снъ егѣ.
 иде и дари арам'скы съ ховмъ
 црѣкѣ ѡбѣла въсоуду. въ чет-
 10 вртое же лѣтоо црѣква егѣо
 въстави бѣ асиріѡм и пер'сѡмъ
 и мид'кѡм и пар'фномъ ала-
 гдан'дра македонскаго црѣ.
 иже и ѡплчѣкъсе на даріа црѣ
 15 пер'скаго и пришь въ визъградѣ
 вроб'скы и стежа тоу мѣстоо,
 7аа идеже и люи своѣ кое учиникъ,
 В26. наре име емоу войнство. ѡ тоу-
 доуже прѣшь малоо и прѣведѣ
 20 и люи своѣ, дарова имъ злато
 многоо и мѣсто златы градъ
 нарекъ бетрѣмисе іако же пар'-
 досъ съ великою силою на весто-
 ныѣ страны и грады. и тѣрь
 25 прѣймъ мавникы посла къ іоу'-
 деѡ просе на пер'скы помощь.
 ѡниже неприям'ше даріа коешесе

іако подроуч'ни реку и клевет'-
 ници 26) емоу нертovati егѣо,
 разв'арив'се александ'рѣ нападе на
 іоуденскою землю. архіеренже и-
 адоу съ, сцен'ничьскою ѡдежею
 ѡдѣк'ав'се по бжтвѣномоу ѡкръ-
 венню въ оудивленни и върѣ
 александ'ра изыде въ срѣтении егѣ.

Бжшеже архіер по дрѣк'нимъ
 таковою ѡдежею ѡдѣк'анъ: по
 10 дирою хѣѡ ѡдѣк'ашесе снъ рѣ
 ризю позалщеню ѡ главы до
 ногоу. и поясомъ поясашесе
 ѡ пор'фѣры и вѣсѡмъ и акін'-
 домъ и златѡмъ и зкп'црѣнѡ. 15
 ѡк'точенинже рѣзѣ еже къ но-
 гамъ долоу кыт'кы и мѣше
 сѣш'вены и посрѣ ихъ златы
 звѡновы. и створише ѡѡмъ ре до-
 лоу ризы егѣо знамениа іако цѣк'-
 токъное прозевенни иже ѡ акін'-
 доу и пор'фиры и чрѣв'леницоу
 и кѣсса соукана, и створ'ше пра-
 нѡр'цѣ ѡ зла чистаа приложише
 ихъ посрѣ кыт'кы на знаменихъ
 25 и сподниѣ ризы ѡкрѣтѣ.

ѡдѣк'ашесе и иноу ризю ѡ
 вѣси и акін'да и пор'фиры

26) подроуч'ни реки и клеветници: М подроуч'ници и клеветницы

и чрк'ленице и зла и ксац'кмь
 в27. шаромь пр'коу'крашена и ист'кана
 и даже до бедроу с'х'оде и по-
 йсоомь поькнь пр'вооомоу ѿно-
 5 лсань, иже ѿпомидь и ѿф'оудь
 нарицааше. т'км'же и а'к'ула врь-
 х'ув'н'юю 27) свою ѿдежоу и ме-
 пока, на н'киже в'х'оу приг'ожени
 накоем'жив рам'к' злат'имь искоу-
 10 шен'омь ѿк'к'ети и иши к'и камени
 велацин, добротю пр'х'удеци и
 ч'акк'имь нед'умьсланим, иже ѿ
 ск'етавь четыри и протикоу
 дроу'г' дроу'г' пр'клеже 28) и та-
 15 коже златоомь з'твержени и
 тронца каменіе ск'етавь имоуше,
 ч'юна вещь зр'цимь ѿкалашесе:
 пр'к'ын оу'к'в' и м'к'аше с'ар'дошиха
 топаз'а и смарагда, в'торынже
 20 з'гли асп'и самп'фирь, третин же
 агирь а'мед'исъ а'х'ать, четверь-
 тынже злато'кам'к'нъ ѿни'х'и и
 вириани, и к'ь к'ек' си'хъ патр'и-
 арх'имь и з'ькап'и'на и мена кое-
 7ba 25 моу'жоо каменю своегоо племене
 нач'ел'ник' имоуше и м'е. разоу'м'кти
 же ѿф'оудоу об'д'р'ожанин'. педь

Ск'ив ѿстоанин и м'к' к'к'ж'и ѿ
 и'ногоо и педь чет'вороооу'г'ленк'
 ѿ пр'к'сехъ, такожеже и ѿф'с'д'а
 док'ротою з'крашенъ ѿко же л'к-
 по и т'к' ѿф'оудь е'креск'и ф'оесъ 5
 именоват'исе, ѿланик'с'к'ынже сло-
 кеск'нъ и ѿкалени именоване се.
 и'гоже д'к'амъ б'к' хоте пок'д'ити
 пок'д'оу ѿкалноу глааше.

толка з'к'ив ѿкамени т'к'хъ 10
 с'н'аше с'к'т'лоость, такоже и'ног'а
 коин'у покод'к'ват'исе з'д'икан-
 ни'емь; начеже а'даман'токоу ка- 128.
 меню знаменна б'орцоу народоу
 слоучаюцоусе ба призывати на 15
 помоу'к'. по с'р'к'вод'им'к'ше такоже
 з'к'з'оу в'сезатоу и ѿк'р'к'т' себе
 дв'а з'марагда и м'к'и, по с'р'к'же и'хъ
 и'нена к'е кол'к'на і'ер'ака и по-
 с'р'к' двою з'марагдоу, каменъ 20
 а'даман'к'т'. и'гаже оу'к'од' хот'к'ше
 с'ци'н'нык'ь к'ьпросити ба, при-
 к'езаше и'год' на ѿпомиди по с'р'к'
 пр'к'сей и протегь роу'ц'к' ѿ дод'лоу
 ѿбр'к'тааше простр'кти длан'и 25
 скон' такоже ков'чежець ѿв'рьсть.
 Т'же ре саоу'лк' к'ь с'ци'н'ник' 7бв

27) врьх'ув'н'ю: М врьх'ною.

28) пр'клеже: М пр'к'д'лежоуше.

хотѣ парать скоро ѿпакчи^тнсе:
 сѣрни роуцѣ свои ѿ кз'ам
 ѿфсдѣ. ѿ тако проче^н кзврѣ на
 ѿфоудѣ кыпрашааше ба, кыпро-
 5 шинѣ кыноушаѣ ѿзвѣст'но ѿ
 пачеже кы ѿдаманьтѣ камень,
 ѿко кы неправк'ноу кѣцѣ, ѿ
 бжѣа прѣмниенѣа ѿ ѿзмѣниенѣа
 сказоваше ѿкт²⁹) боуцаа. ѿга
 10 ѿбо тьмкнѣ кыкааше, сѣмрь
 повѣдааше, чркмкнѣ же зака-
 ланѣа, кѣлк же прѣмниенѣе
 бжкнѣ прознаменоваше. ѿ кы смк
 кѣху ѿ писаннѣа ѿ мѣдн чисты
 15 створен'на ѿ кыбѣражен'на по-
 кониждо стѣхнѣ по ѿренскымоу
 ѿфактѣоу. нх'же лкнѣ ѿ прнносѣ
 сѣцен'никѣ гвн ѿ поставленѣе
 на ѿфоудѣ ѿ такѣ кыпрашае,
 20 ѿбнѣ ѿправлаа хуусѣ бжнѣмь
 движениѣмь стѣхнѣ ѿкалюше
 свѣтлѣк помоуцѣ или погублен-
 ннѣ. ѿ ѿже свѣ кѣнѣ кыпро-
 шинѣ ѿ кѣцѣ по разоу'моу бжнѣо,
 25 ѿспрвлахуусѣ ѿднѣа показуца'а
 ѿнѣ; ѿцелѣже безѣ хотѣннѣа бжѣа
 прилоуцаашесѣ, ѿспрв'лахуусѣ
 ѿднѣа, назнаменѣуцаа ѿже ннѣ.

такоже же ѿ ѿнѣхъ кыпро-
 женнѣхъ гннѣхъ ѿже ѿвѣ кыка- 8аа
 ѿмѣхъ свѣтлоо ѿ разлнчно
 прилоуцааше веды всакѣ блгоо
 ѿскоусннѣмоу кывааху. ѿцелѣже 5
 гнѣкнѣк бѣнѣ ѿмѣ, ннчтѣже
 ѿмѣ залавлѣннѣхъ снѣхъ ѿвѣ-
 цааше ннѣ ѿ бжткнѣнѣ ѿкѣр-
 кеннѣ, лнѣ прѣкѣ.

Тѣже рѣ, кндѣ саоуль пакк 10
 ѿноо племѣн'никѣ ѿ свѣасѣ ѿ ѿзѣ
 мкннѣсѣ срѣце ѿдо зѣлоо. ѿ кы-
 просѣ гѣмѣ ѿ не ѿвѣцаа ѿмоу
 гѣ. ѿ кы сннѣхъ ѿ кы повѣте 15
 ѿ прѣцѣ ѿ не ѿвѣцаа ѿмоу. ѿ
 тогарѣ саоуль ѿтрокоомѣ своѣмѣ:
 ѿбрѣцѣте мнѣ женѣ кы чркѣкѣ
 ѿмоуцоу, на глѣкѣ же носѣннѣ
 наатѣ златѣ, ѿрхѣренѣнѣ лнѣ мнѣтра,
 лнѣ кндѣрѣ глѣмѣ, наѿнѣмѣже не- 20
 таа кы златѣ' лежааше начѣлѣк
 ѿдо кы нѣмѣже писан'ам сѣцен'-
 никѣ бжнѣнѣ ѿменованнѣа кыбѣра-
 жаашесѣ. ѿкоже тѣ сказа бжнѣнѣ
 ѿменованѣ ѿже кы мѣу'сѣю глѣнѣ: 25
 ѿзѣ ѿсмѣ сннѣ. сеже по ѿрен-
 скымоу ннзрен'но свѣ ѿмѣ-

29) сказоваше ѿвѣ: М допѣнѣе людем.

поует'се. недомысливо вѣ имъ
 сконамъ ѣзиковъ прок'рпаци. ин-
 шег'же се тркамъ стѣх'намъ.
 5 т'камъ же ѿ тркамъ инсмен'митѣ
 глають, нарицают'же иѣдо самар-
 830. ріане і акѣ іоудеиже апа.
 848 іереницкѣ ѡкѣ ѡдеждѣ три
 числаникѣ шарь мысливо четыри
 вкше стѣх'и, ѡиух'же вксачк-
 10 скаа свккстаки, иух'же архіерен
 танио же ѿ мысливу приѡдк-
 ваемъ и вк'стаа прио вкх'де и
 т'камъ оо мнрѣ вксемъ вижителю
 ѿ га младостика скт'кваране.
 15 Кѣскъ свѣ вк мкетѣ земане
 йакни'дѣже вк мкетѣо вкз'дѣа,
 пор'фираже вк мкетѣо вѣды чрк-
 ванен'ноже вк мкетѣо ѡгнѣ. и
 вк'ах'оу ина свѣ ѡкванѣа, инаже
 20 разоум'на.

Искѣни свѣск'кина вкноутрк-
 юдоу и вкн'юдоу златѣомъ по-
 кр'квѣна, вкх'же им'кше иет'банъ
 ѡ различ'ныхъ шпаканѣа ша-
 25 роовъ. ѡкѣ ѡубѣ вкше сѣнкъ,
 ѡк'же родин'ны видѣ, ин'же
 йакни'доу прилич'ны, вк'сже вк'акъ
 им'кше шарь. ѡже четыри стѣ-

х'и вкше ѡкѣ р'к спок'кданне:
 йакни'дѣ ѡубѣ вкз'доух'оу шно-
 вѣсе, родин'ныже видѣ ѡгнѣ,
 сѣнкѣже сказоует' море; тоѡвѣ
 интамет' как'нѣнне ѡ ин' же 5
 такоовъ вккает' зракъ, вк'с'же
 земаню, ѡ сѣнѣ вк прозеват'исе
 глает'се. икоже ѡкѣ инаше вк- 840
 скноу и пооды различ'ны, икоже
 дѣжъ испош'рѣти и топадоу. вк 10
 свѣ сѣн'никѣ вкскою зкрасѣ
 красотою, мѣн зквѣ шднканѣ ра-
 злич'немъ ѡб'раза, сам'кже сѣн'-
 ни наѡч'нае, икоже и акно дѣш 15
 зкрасити ѿ доброд'кт'каню иѣ
 акноотою ѡд'к'ат'исе.

такѣ свѣ и сѣ таковою ѡде- 831.
 жѣю же и славою сѣ прочинам'же
 сѣн'ники инше³⁰⁾ и град'нымъ
 мнѣж'ктвоомъ сѣн'ноо ак'н'ноо 20
 и кол'ше ин'кхъ ѣзиковъ ск'к'вѣрь
 архіерен ср'ктенне ѡлеѣан'дръ на
 мкет'к ра'н'к' ета. иѣже наче
 доброота пр'квкна ив'ленѣа вк'ше.
 народъже зкѣ из'длаѣ вид'кк 25
 ѡлеѣан'дръ вк к'кла рѣза, іеренже
 пр'кетвище вк вк'с'кхъ сѣ мно-
 з'кѣмъ багоочин'немъ и чнсто-

30) инше оуп: М јер сѣнныкы.

тою, ^мār'xіerea же въ акин'дѣ ѿ
златѣ оукрашена ѿ на главѣ ки-
дарь ѿмоуца ѿ злат'ноо наніе
блнстаніе, ѿдеже бже ѿме напи-
5 сано бѣше, ꙗкоже рече н ѿ стран'-
нѣмъ видѣнїи. Ѹднвалсе ^чāлехан'-
дрь ѿ ѿ колеснице ^чāбнн скоочнвъ
ѿ пристоупль ^чēдинь поклоннсе
8 бжтвннѣооу ѿмени ѿ ар'хіереа
10 лоб'за. ^чēгѣже в'сн іоуден єдиноо-
гласноо съ ^чār'хіеремъ прилєж'ноо
ѿблѣбываше.

сѣр'скымъ же ^чцремъ ѿ прочимъ
оуднвалшемсе ѿ ^чукарїати мысль
15 ^чāлехан'дрѣоу неразѣумѣв'ше ѿ
пār'менѣоу воеводѣ паче почю-
днв'шоусе ѿ негодовак'шоу, по-
ннєже ꙗко нѣкїи ѿже подѣ вла-
стїю падѣ покланнсе, ре ^чāлє-
20 ^чāн'дрь: не ^чār'хіерєю поклоннх'се,
нѣ ѿже ѿ ннєго бгоу почитан-
момоу, ѿже мнѣ помѣць на соу-
прѣтнннн дающнмоу. ^чēгā код
Ѹбѣ ѿже на персї помыслихъ
25 воєданнє ѿ несмѣтахъ многынє
радн слнлы ѿхъ, ꙗкнсе мнѣ въ
снѣ въ ѿбразѣ³¹⁾ сегод ^чār'хіереа

бѣ ѿ дрѣзати мн повела ѿ ^чср'-
дннє спѣш'ноо ѿмѣтн: ꙗмѣ тобоою
разорѣ пер'скоюу слноу. тѣмъ же
сег' ^чсрѣвѣ въ тацѣ ѿдежи ѿ
сн'нон поменѣвѣ видѣнїе, въ 5
лѣптоу поклоннх'се.

снā рєкѣ къ своємѣу пār'менѣ В32.
ѿ ^чār'хіереа ^чемъ за десноюу роукоу,
ѿеремъ послѣдоующемъ, въ
градѣ ^чіерлмъ въннє ѿ сѣ мно- 9аα
гвю ѿ іоуден прнїеть бѣ рад- 10
стїю. кннж'ннцн же кннгоу да-
нїла прннєсьше, пррчѣствоо ^чēгоо
тльковаахѣоу ^чēже ѿ нѣмъ³²⁾ ^чāлє-
^чāн'дрѣ пррчє, ꙗко побанѣть ^чēтерѣ 15
ѿ макѣдонїанъ цртвоо пер'ское
прѣнїтн. нже ѿ сємъ паче ра-
доостннь бнвѣ ^чāлєхāн'дрь ѿ на
сїен'ннкѣ въшѣ пожрѣтъ бѣн
по ^чār'хіерєнскооу наставлєнню. 20
тѣ же ^чār'хіереа ѿ в'сє сїен'ннкѣ
достоолѣп'ноо почѣть ѿ свѣт-
лымн ѿ великымн завѣсамн
црквѣ ^чукарннвѣ, на пер'сн пондє.

іоуден же нѣкїнє на помощь 25
прнїемъ, въ ннхъже вѣше болн
нѣктѣ ѿменемъ мосамамъ хытръ

31) въ ѿбразѣ: М въ ѿбразь.

32) ѿ ннмъ: М ѿ томъ.

подѣши ѿ стрѣлокъ и ꙗктѣо до-
 кроснолоученъ, ѿже ѿдоушемъ ѿмъ
 кавиамнѣскимъ поутемъ влѣхъ въ
 иꙗкыи ѿже п'тицами влѣхуоуѣ
 5 ѿ кѣк прѣхуоде, върошенъ въ
 киноу пришьшихъ людѣи ѿ вѣк-
 цавъ влѣхъ въ показан³³⁾ п'тицоу
 гла: ѿце оубѣ недвижимъ прѣ-
 боуде, накости некоуде кѣкмъ,
 10 ѿцелъ же въставъ ненапрѣ полет-
 титъ, прѣкаритъ; ѿцелъ же на-
 задъ, вѣжати, ѿкии ѿ сна мосо-
 манъ слышавъ ѿ влѣхъ ѿ таи
 9аѢ лоук ѿвлѣккъ, сдари п'тицѣ. ѿ
 15 нѣнже влѣхъ ѡскркнсе. ѿ ѿже
 лкстни поракѡциени, прие къ роу-
 цѣ мрѣткоу п'тицоу, ч'то ме ре
 1833. ѡкараѣте, заѣ вѣсѡе? како сѣкѣ
 сна ѿи сконгоо еисенѣ провѣды,
 20 кашоу пол'зоу къвкститъ? ѿце
 во въ мощно былоо провѣкдѣти
 боуцаи, не кии на сна мѣктоо
 пришла, боецисе, дане ѡстрѣланъ
 еи погѡубитъ мососамъ. ѿсна
 25 рек'шоу ёмоу посрамниѣ зѣлоо
 ѿлеѣан'дръ же противоу ѡпль-

чисе дарноу въ никѡполи киане-
 цѣкмъ. ѿ сего повѣжъ ѿ много
 с нимъ носѣккъ, прѣѣтъ црѣктоо
 ёгоо ксе ѿ перекое в'се ѿ мидь-
 ское ѿ пар'джикское ѿ кавѣамнѣ- 5
 скѣю страну ѿ индѣскыи стра-
 ны в'се ѿ црѣтѣа ѿхъ кремъ
 црѣтв кан'дакыи в'довнице црѣ-
 воующѣи въ кысѣуркни инкдѣи,
 ѿже ѿ къзкъмъ ёгоо такоо. 10

ѿбычан къ ѿмане ѿлеѣан'дръ
 сѣ посланыи ѿнигѡ силы³⁴⁾
 къ соупрѡтивныи црѣмъ въхѡо-
 дити къ ѡбразъ коѣна ѿ видѣти,
 какъ ѿ црѣ ѿнк. кан'дакна, сѣкѣ 15
 се ѡвѣк'ни начрѣта, какъ ѿ ви-
 дѣниѣи ѿ какоу нма вѣлаѣтъ. 9ба
 ѿ разоуѣкк'ни, ѿко не лѣкѣ ѿ
 видѣниѣмъ, зоуѣкѣ ѿмѣи ве-
 ликѣ непорккѣи ѿ ёдѣно сѣкѣ 20
 ѡко вѣлоо, дроуѣгое же чрѣно,
 ѡсмоѣниѣ въ сѣвѣ сна ѿ кышъ-
 шоу ёмоу къ неи въ кѡпѣ сѣ
 посланыи ѿнигѡ силы³⁵⁾ ѿ
 познав'ши ѿ знаменѣи сдрѣжа 25
 ѿ глауциѣ: ѿлеѣан'дрѣ црю, мѣръ
 къкъ приѣтъ, ѿже на тебе приѣтъ'.

33) показан: М показоуѣ.

34) силы: М силы

35) силы: М силы.

ѿн'же рѣ ^чи: ковар'ства ради ѿ
 хытрѡбости разоум'а твоего не
 врк'женоу тѣ ѿ сны твоѣ ѿ
 цртвоо твоѣ съхраню ѿ въз'моу
 5 тебе женоу. ѿже ѿ възв'лькь ѿ въ
 В34 ѣр'п'ть пришь ѿ великою ѿле-
 ѣан'дрю въ свое съзав' ѿме,
 пакы въз'вратисе къ вак'ланьк.
 Къ нем'же ѿскон'часе, снѣ л'к
 10 лв, цртвовакь л'к, ѿкѣ.

Многы ѣбѡ ѿ инѣ повѣдѣн
 ѿ в'кд'но сказаѣмы ѿ словъ
 прхоодеца сегѡ д'кла. сегѡ рап
 крилата пар'доса пррк' ѣгоѡ про-
 15 вид'к, брвзсе ѿ з'кл'носѣ ѿ теп-
 лосѣ ѿ ѣже кънезапоу прѣти
 ѣмс къселен'пою съ рат'ми ѿ
 повѣдами ѿвалеными. глѣтъ жѣ
 сѣ, ѿко ѿ фѣлософа ѿккоегоѡ
 20 слышавь рѣк'ша ѿко не придѣшь
 мирь ѿ, гѡр'ко възв'д'х'ноу: ѿце
 ѣбѡ непр'хоодимь ѿ, шчтѡже
 96в ѣдрьжа. сѣце б'ше велмоудр' ѿ
 велѣдшьнѣ ѿ доваль, ѿкоже възсоу
 25 хвалимь б'ше ѿ чюдьнѣ. паче-
 же за ц'клоомоудрѣ ѣгѡѡ ѿ ра-

зоумь ѿ многогѡ ковар'ства
 ѿ любовоомоудрна.

Ѧ аристоотема ѡуѡ ѡу'чик'се
 к'сен хыѣости словесен'кѣ до-
 кон'ца наказань бы; храб'р'кь з'кѡ
 5 ѿ брвз'кѡ) снѣ, ѿ вид'квѣ ѣдино-
 мысл'кна сѣк'к' ѡношоу ѿккоегоѡ
 з'клоо проушасе, рѣ къ немоу: ѿлѣ
 ѡв'чичан пр'км'квѣнѣ лѣ ѡу'стѣ. къ
 ц'клоомоудрѣнѣ мнѡз'кь з'краща-
 10 нисе, ѿклен'кѣше в'с'кмь створи
 снѣ по повѣд'кѣ. ѿбѡ пакн'ни- В35
 цоу³⁷⁾ прѣ дьшерѣ дарнѣк'к
 сѣк'к'тельствкваны ѿм'кѣнѣ до-
 брѡтоу достоочюд'ноу, нѣкнѣтнѣ 15
 ѿх'къ късх'ѡт'кѣ, сѣкв'рн'но з'клѡ
 ѿ възм'кѣт'ноо ѿ см'кн'но быти
 рѣ, ѿжѣ моуже моужеккѣ повѣ-
 дивь ѿ жены³⁸⁾ стртнѡ по-
 вѣднѣтисе. 20

ѿже ѿ до в'кноутрѣннѣ ѿн'-
 днѣ ѿ ѡб'хоодешоу к'соу землю,
 ѡкнѣнѣ великою р'ккоу, ѿ кѣ-
 ликкѣ ѡсѣѡвь крах'ман'сккѣ до-
 стнѣнѣ, ѿх'же ѿ чюноѣ ѿ паче 25
 чаккѣ житнѣ ѿ же къ к'к

36) брвз'кѣ: М дръз'кѣ.

37) пакн'ницоу: М пакн'нице.

38) ѡ жены: М ѡ женѣ.

бѣгоу багочестно же ѿ слоужѣтк
 паккѣкь почюднсе зѣлаѿ ѿ ѣдниксе
 10 аа моужин ѿнѣхъ краиню филоо-
 соофѣю. ѿдеж ѿ егѣпцькь поло-
 5 живъ, написа: ѿзъ вѣланкѣи цркъ
 ѿлеѣан'дрк доостнгоо доздѣ.

въ ѿном'во ѿстроѣкь живоутъ
 гламкѣи д'л'гооактнѣи живоутъ
 вѣо мнѣзи въ ннхъ рѣи а'к мндо-
 10 гын рѣи чистѣтѣи ѿ къз'дрк-
 жанѣа ѿхъ ѿ к'л'ораствѣоренарѣо
 къз'доуха ѿ неса'к'д'нагоѣ кѣжа
 соудѣ. въ нѣже никѣиже ѿвѣщнѣ
 в'сакоѣ к'се а'кто наѿскоудѣ-
 15 каѣтѣ', ѣже ѣокоѣ ѣвѣ цвкѣтѣтѣ,
 ѿвоже ѿвѣлаѣт'се, дроу'роже
 зрѣѣтѣтѣ. ѿ ѣвѣ вѣланци ѿн'днсе-
 ци кывають ѿрасн ѿ недоѣк-
 домаа наѿ ѿ зѣло къжелкна
 20 к'агооѣханѣа ѿ ма'р'нитѣскѣи ка-
 мѣнк.

крах'манѣ ѣкѣ ѣзкѣкь ѿ к'аго-
 чкѣтнѣкь,³⁹⁾ ѿ житнѣ неим'кн'-
 нѣ зѣлаѿ етѣжавъ ѿ жрѣвѣи
 25 сѣ ѿ кѣжнѣи соудѣкѣи наслѣдоѣ-
 вавъ ѿ въ р'ч'нѣмъ къселѣни въ
 чнстѣ ѿстк живоутѣ прѣсно

к'а' славіѣне. Кѣннѣх'же нѣ ѣднѣкь в36
 четѣрѣкнѣѣкь ѿ нѣ земаѣд'кла-
 тѣлк нѣ жел'квоѣ нѣ даннѣ нѣ
 ѣгнѣнѣи златѣн нѣ сѣвѣроѣ нѣ
 х'лѣкѣи нѣ кнѣоѣ нѣ рнза нѣ 5
 меса нѣ ѿнѣ ч'т'ѣ къ д'клѣннѣ
 тѣорнмо аѣ къспрнѣтнѣ соу- 10 аβ
 цнѣхъ къ кѣц'к сѣмь, нѣ двѣрѣ-
 кон'нѣи ѿ слѣд'кѣже ѿ к'аго-
 расѣворѣн'нѣ зѣлаѿ ѿ доѣрѣи къ- 10
 з'доухъ ѿ какогѣѣжѣ недоуга ѿ
 тѣи прѣм'ѣннѣкь. ѿ маѣоѣ ѣвѣ-
 цнѣа ѿ слѣд'кѣнѣ коѣды къ
 спрнѣмѣоце, чтоутѣ прилѣж'но
 к'а' ѿ ннрѣстан'нѣу моѣт'се. 15
 ѿ моужнѣи ѣкѣ въ странѣ
 ѿкнѣанѣскѣнѣ рѣкѣи живоутѣ, же-
 ныже ѿхъ ѿсоудѣ соутѣ рѣкѣи
 гага ѿже кѣтнѣ⁴⁰⁾ къ ѿкнѣанѣ
 канѣкь странѣи ннѣднѣскѣнѣ. моу- 20
 жнѣи ѣвѣ прѣхѣдетѣ [къ же-
 наѣмъ ѿѣма ѿ а'р'гоѣста мѣа,
 ѿже кывають стоудѣн'ѣннѣ,
 санцоу к на ѿ къ кѣстоѣкоу къ- 25
 з'кыснѣн'шоѣсе ѿже багоѣ растѣѣ-
 рѣн'ѣннѣи вык'шоу къ сѣмѣшеннѣ
 тѣк пѣкнѣзатн глаѣтѣ.

³⁹⁾ багочестникъ: М багочѣтнѣкь.

⁴⁰⁾ вѣтнѣчѣт: М вѣтѣчѣтѣкь.

ѣкоже ѿ ѿ нильскои рѣцѣ
 рѣше неиз'анатисе къ ѿна вѣр-
 мѣна, нѣ прѣполакамаючисе жет'-
 вѣ напоити ѿѿп'ть, ѣкоже
 5 в'сакоо с'анцоу зноемъ ѿ соу-
 шающѣ ѿ с'малающоу дреѿгыне
 рѣкы, сѣнже з'ѣло ѿхоудѣемъ.

ѿ створ'ше сѣ женами скончи
 10 ба д'нии м., пакы прѣдетъ женѣже
 10 двѣ отрочети родив'ши, к'томоу
 оѿже моужь еѿ непрѣходитъ къ
 15 нѣи ѿ ѿна ѣвѣ къ ѿномоу при-
 ближаѣт'се, многого ра блго
 говкии'ства. ѿщеи же прилоу-
 15 чѣт'се неплоды къ нухъ ѿбрѣ-
 стисе до пѣт' лѣ, прѣходе моужь
 еѿ ѿ сѣв'ькоу плаѣемъ, ѿще не-
 20 родн, к'тоомоу кнѣи непривлжа-
 ет'се. се годъ бо радн немноого
 20 члвчнѣ ѿ тѣхъ земля ѿ малыѣ
 ра сласти ѿ ѿстванагоу къ зрѣ-
 жанинѣ, ѿ сѣи ѿвѣ врахманымъ
 житиѣ ѿ прѣбываниѣ.

рѣкоу же рѣше бѣд'но прѣ-
 25 хѣд'ноу бѣити за г'лѣмагоу поѿти
 моучи тел'на, звѣрь ѿвѣ ѿ лютъ
 великы з'ѣлодъ къ рѣцѣ прѣбыванѣ
 ѿ м[н]ѣгы ѿлефан'та поглтити
 цѣла кѣше мѣры велич'ства

ѿгоо. ѿже къ м. д'ни. прѣхоожѣ-
 ниѣ моужин ѿнѣхъ без'вѣсти
 быкаѣтъ по бжтвѣнѣмоу пове-
 ланию. не тѣк'мо же, нѣ ѿ змнѣве
 5 сѣтъ къ поѿсты мѣстѣхъ ѿнѣхъ
 велици з'ѣло ѿко пѣдн ѿ. къ 10 бр
 дълготоу; ѿ дѣвельствоомногоже
 ѿ сѣдн'но ѿ моудрѣ вижителн-
 коу ѿ слѣвоу ѿвлѣноу ѿвѣ ска-
 заютъ. ѿ скор'финѣ ѣвѣ пакы 10
 ѿбрѣтают'се оѿ пѣдъ, мравѣнѣ же
 къ длѣнѣ. тѣмъ же ѿ бѣд'ноо
 прѣхѣд'на соу поѿстын'на мѣста
 ѿна ѿ бескрѣв'на, за страш'нѣ-
 ѣшнхъ звѣрь ѿ гадъ. ѿл'фатеже 15
 быкаютъ по странахъ ѿнѣ мно-
 жьствѣ, ѿкоже ѿ чрѣдами хо-
 дѣште къ коупѣ пасти.

без'лѣнѣсти бѣд'но ѿ великы
 кнѣсарѣ, братъ великагѣ григѣ-
 20 рѣ, раз'лч'ныхъ ѣзыкѣ ѿ вѣчѣан
 ѿ ѿбразѣ же ѿ закѣни спокѣ-
 данъ къ крат'цѣ такока сказоѿетъ:

къ койждѣоуоу странѣ ѿ ѣзѣцѣ
 къ ѿнѣхъ ѿвѣ писѣнкъ закѣнъ 25
 ѿ, къ ѿвѣхъ же ѿвѣчѣан; закѣнъ
 ѣвѣ безакѣн'нымъ ѿчѣскаѣ
 мнит'се.

11а 5
 ѿ нихъ же прѣвыи сирѣ, иже на
 конѣць земли живоущиѣ, законъ
 имоу ѿ чѣскыи обычаи блочда
 неѣкорити ли прѣклоубы дѣати
 ли красти ли ѡничжати, ли
 ѡбити⁴¹⁾ ли злодѣати ѿноудь.

законъ же и къ киктрианѣхъ
 и ли краманѣ и востроккиѣхъ,
 ѿ прѣродителн накзание же и
 10 блоччстнѣ, месане ѣсти ли вина
 пити ли блочдствовати ли
 к'сакоу злобѣ творити, многог-
 15 г⁴²⁾ страха бжиа и кѣркы; и
 вкръть тѣ живоущи ни дѣнбомъ
 скврън на ѡбийсѣа творѣшемъ,
 ѡниваюцимъ се, срамнаа дѣю-
 цинма⁴³⁾, кровн проливаюцимъ
 и прѣзъ ѣствнаа дѣюцимъ, а
 иже къ кноустрннхъ страна
 20 снхъ члвкы ѡдѡще и тоужнхъ
 ѡубиваще наче ѡдоу ѣкоже и'сы.

инъ законъ хал'дѣимъ и ка-
 вулѡнпанома съ матѣр'ми блочдъ
 творити, брат'ниа чѣда растлѣ-
 25 вати и сквръннѣ ѡубивати и

сакое зло дѣло ѣкоже добро-
 дѣтѣма сътворати, аще и далече
 ѿ странъ ихъ соуть.

инъ же къ галаѣихъ законъ
 женамъ землю дѣлати и здати,
 5 муж'скаа дѣла дѣлати, иъ и
 блочдѣкорити ѣкоже аще хотѣтъ,
 не къз'браныимн ѿноудь ѿ мѣ-
 жн ли закнми. къ нихъ же иже
 на рати кракъ творѣтъ и ловити
 иже не зѣлау крѣпка къ звѣре
 ѿблаетъ, паче скоими мужьми
 и гѣствоуютъ⁴⁴⁾. на празницѣ же
 и дольскы^{44а)} мнѡжъствоо му-
 10 жн съ единою женою самѣшают' се,
 многы жены на единогоо мужа
 всѣдають и безакон'ное ѣко
 законъ добръ и ѿ чѣскыи съдѣ-
 20 ваютъ независт'но и не къз'-
 бран'но.

амазонѣе муже не имоу, иъ
 ѣко бесловѣсна живѡт' на единою
 лѣта къ крѣме кесны ѿлоуча-
 ют' се и съвккоуп'ляюще съ
 25 близ'ними мужьми соусѣд'ни-

41) v M toto misto nečitelné.

42) многог^г: M мн. радн.

43) дѣюцима: M дѣлающнма.

44) гѣствоуютъ: M господоуютъ.

44а) на празницѣ же и дольскы: orig.
 'Ev δὲ Βρεταννία Přecladatel za-
 měnil Βρεταννία a Βρουμάλια.

ми, ꙗкоже трѣжѣств'оо и ꙗкое и
 великъ празникъ в'рѣме ѿно
 нарицають. ѿнихъ же къ чрѣ при-
 ѣм'ше, пакы потекюу въ свонхъ
 5 домоухъ к'се. къ в'рѣмеже роже-
 ния ихъ моужьскы полъ ѣви-
 вають, женьскоже ѿжик'лають.
 и прилежно къспиткють .:

По ѡлеѡан'дровѣже скѡн'чаніи
 10 на мисра начельства црѣкоо ѣгод
 разѣансе и ѡри'ден ѡбѡ братъ
 ѡлеѡан'дровъ, иже и фини'нъ,
 къ македонію приде. ѡн'типа-
 тръ же въ ѡронѣ црѣкоока, къ
 11 ба ѣгуп'тѣже п'толомей аг'нъи, къ
 15 фини'нѣже и киліе сур'скыи
 селев'къ, къ фини'нѣ же фѣлѡтъ,
 къ ѡсиже ѡн'тигвнъ, къ карниже
 касан'дръ, къ ѡсиенѡнѣтѣже ѡбѡ,
 20 къ пѣфлагѡниже ѣуменнѣ, къ
 дракѣнѣ аненмѡхъ, и непрѣста-
 хюу придо на се къстающе, дѡн-
 деже римьское начело мѣст'наѡ
 начела к'са разѡбри.

25 сѡмъ же такодѡ и ѡ таковыхъ
 рѣномъ, разоум'кхѡ из'мѣниниѡ

сѣтворити и ѡ ѡдѡма пакы
 начѣнше и конѡождо ѡ наро-
 чѣтти и крѣи'кыхъ моужѣи
 жив'ниѡа к'рѣмена къ крат'цѣ
 наз'наменѡв'ше и прочиныхъ князъ
 5 и црѣи ѡсрѡкѣ къспомену'ше,
 такодѡ ѡбни послѣдоѡваніи ѡкт'
 ны вѣцѣмъ прикоосноу'тисе.

ѡ иже прѣч'тена к'рѣмена по
 великѡмоу мѡу'сиѡ сѣкѡриѡма
 10 и из'вѣст'нѣиши и испит'нѣѡ⁴⁵⁾
 и моудрѣиша наче ѡли'нѣскыхъ
 дрѣк'ныхъ в'сѣхъ мѡдрѣцѣ⁴⁶⁾
 мѡу'сиѡ ѡкнсе, ѡкѡ пише ѣв'но-
 лемъ и прѣвѣе книгы ѣв'реѡмъ
 15 прѣдѡ. ихъ же вѣтѣвнѣи ѡк'рѡамъ
 ѡ хал'деи принесе, глѡтъ кѡ
 ѡсеѣфъ, ꙗко прѣвѣе ѡв'раамъ
 11 ба ѡсеѣфъ, ꙗко прѣвѣе ѡв'раамъ
 11 бѡ
 зижитѣли бѡ прѣнокѣда и прѣ-
 вѣе сѣнъ къ ѣгуп'тѣ чѣслѡноѡ
 20 и з'кѣздооконон'ноѡ ѣгуп'тѣнѣ
 наѡу'чи. прѣкѡ вѡ ѡбрѣтѣтели
 сѡмъ хал'деи вѣниѡ. ѡ ѣв'реиже
 приѣше фини'нѣ. ѡ нихъ же ѡбѡ
 25 кѡд'мъ сѡа прѣлоожи на ѡли'нѣ-

⁴⁵⁾ и из'вѣстѣиши и испитѣи: М иже из'вѣстѣиши испитѣи.

⁴⁶⁾ по мѡдрѣцѣ М doplñuje mezeru: и списатели по достѡпнѡю ѡблѡ-
 шаа се. прѣкѡи кѡ моудрѣцѣ (Š haec om. ex homoeoteleuto).

скаа и си ѿдъже съ ек'манѿмъ 47)
съкккоуи'аксе ѿкине ѿ е'л'аннѣскы
прѣткѡри.

канѡ ѡкѡ и афрѣканъ и та-
5 тнѡмъ 48) ѡ иже ѿ ѡкрѣзаннѡ
иуеѣѣ и ѿѡетѣ по инаск ѡкнокн
кѡѡѡтрѡка мѡѡсеѡ сѣннеаннѣ,
скѡнѣтвѣнѣ кѡѡѡ ѿ кѣт'хаагоѡ
иисаннѡ късприѣмѣ сказаннѣ,
10 мнѡгѡ навѣкиже и мнѡгѡ съ-
иисатѣмѣ ѡсекине из'кѣт'нымъ
лѣтѣ иисаннѣмъ сѣткѡрь. въ лѣта
B41 ѡкѡ инаѡска сѣри'нагѡ ѡкѡ
ѡврѣтѣ ѡкноѡв'аннѡа, мѡѡсеѡже
15 къкрѡнѣ лѣтѡвѣкнѣкѣ праки-
лѡмъ сѣлѡгѣ ѡкѡ ѿ ѡкѡѡ
подѡжи коѡгѡже лѣта властѣ-
анна кѣи'ша.

сѣбрѡв'же в'рѣмена цѣтка
20 хаакнѣскагѡ лѡкнѣдемонѣска кѡ-
ри'ска ѡетѡлѣскаа макиѡвнѣска
12 аа иже дрѣв'анѣ кнѣтѣ гѡлѡмѣ
латѣн'ска иже ѿ латѣна цѣпа нѣх
итѡлоѡна, ѿ нѣхѣже иѣккнѣ ѡв-
25 лѡв'ш^а наннѡн итѡлѣ проименѡ-
ванъ, и послѣжѣ звѣнѡ рѣманѣ-

иѡмъ ѿ рѣма и рѣма, и сѣхъ
лѣтѡ въкоуи'к сѣбрѡв' коѡгоѡѡѡ
ѣзѣка цѣри расѡѡдѣи в'рѣмена,
въ прѣкѣкѣ подѡбжи лѣтѡ цѣткнѡ
ѡсѣрнѣскагѡ цѣпа снѣ рѣкѣ сѣ- 5
мѣр'скааго 49), ѡв'раамока лѣтѡ.

по семѣрѣкѣ ко ѡкраамъ позна-
ванѣсе, ѡкѡкѣже по инаск и
мѡѡсеѡ по некѡнѣкѣ дрѡѡ пѡнѣ-
нааго. 50) ѡгоже прѣкѣкѣ цѣткѡ 10
ѡтнѣкнѣскѡе е'л'аннѣи испѣсанѣ.
ѡкѡ вѣтѣи къ е'л'аннѣкѣ дрѣк'ннѣ
моѡдрѣкѣ мѡѡсеѡ старѣннѡа,
ѡмѣра гѡлѡ иисѡвѡда и трѡиѣкѣ
пракакѡже и моѡсеѡ, лѡднѣка 15
лѣтѡ и ѡр'фѡвѡка и днѡвскоѡрѡка,
ѡскапнѡвѡка и днѡвнѣска ѣер'мѡ-
ва, ѡпѡлѡнѡваже и е'л'аннѣкѡв'ѣхъ
тапнѣтѣкѣ и кѡн'чннѣкѣ и саагоѡ B 42
днѡ дѣла. тѣкѡже иѣцнѣи ѿ ско- 20
гоѡ рас'сѡѡжѣннѡ ѡкѡпѡт'се ѿ
скоѡнѣхъ сѣннеаннѣи и скоѡчннѣннѣи.
късѣи кѡ си по къкрѡнѣкѣ кѣше, ѿ 12 аа
нѣхѣже мнѡгѡѡ ѡмѣрѣкѣ и исиѡвѡдѣ
лѣтѣи прѣкѣннѡѡше. 25

сѣ же мѡѡсеѡ моѡдрѣи късѣхъ

47) е'л'манѡмъ : М е'л'манѡмъ.

48) татнѡмъ : М тат'анъ.

49) семѣр'скаагѡ : М семѣраал'скааго.

50) дрѡѡ пѡнѣнааго : М дрѡѡ пѡ'елѣннѡаго.

Ѹчитѣль показа неизрѣн^чнымы
 сказатѣль кыкѣ, и истинѣ про-
 новѣд^чникъ бжтвѣный. Ѹлань-
 скою бо моудрѣсть ѡплюкавъ
 5 и звѣста^{б1}) ѡ семь мирѣ про-
 зре чинѡк^чно. ѡ нигѡ ѡвѣ ѡко
 иже надѣ в^чсѣми бажѣ и зижн-
 тѣла всѣмъ тварѣ въдх^чноу^к
 истинюу, гла^ч бѡ: Искѡни створи
 10 бѣ небо и землю.
 и мнози ѡ Ѹлань соупротив^ч-
 на сѣмъ извѣщати дръз^чноу^к-
 ше, въ глаубиноу не^чтнѣи и не-
 чѣтнѣа погрѣз^чноу^кше, и въ лѣ-
 15 поѣту. ѡже бѡ ѡ члѣчскѣагоо
 помысла^ч приносѣма прѣд^чданиѣ
 снѣ рѣчѣ зчениѣ^ч гнила соут^чъ
 и неприлч^чна. тѣже ник^чтѡже
 ѡ ѡнѣхъ словѣ сѣта^чви непо-
 20 киж^чноо, принѡ вътоорѣгѡ иже
 прѣже тѡо вѣк^чшагоо прѣложь-
 ша, ѡже ни Ѹдинѡ дѣлоо намъ
 вѣти, ѡже ѡнѣхъ обланти^ч52).
 дѡвол^чни вѡ соут^чъ межоу собою
 25 къ своѣмоу новѣж^чению, и вѡ
 бѣ неразоумѣ^чвшѣ к^чиш, разоум^ч-
 12 ba нѡу проѡвѣ^чти вѣтнѣ всѣачѣ-

скыи невѣмѣстнѣ, нѣ сво-
 иствѣнкѣ иже ѡ испрѣка не^чтнѣ-
 ннѣ ѡже ѡ прочиѣ пройдоше.

Сѣгоо рѣи ѡвѣи и ѡ вѣрныхъ
 приложѣн^чи сказѡвоахоу мир^ч- 5
 скыи сѣстакни, вѣноу въсакогѡ
 приложив^чше. тѣнѣкаже и не-
 приѣмляема и всѣм^чртнѣа тѣ- B43
 лѣа и прѣзѡбрѣтка и недовѣ-
 дѡма ѡвѣдрѣжати ѣтвоо ви- 10
 мыхъ прѣстише. ни^чже ѡвѡ
 сѣвѣк^чсплѡющѣм^чсе дроу^чгѣ къ
 дроу^чгѣ непороч^чнымы тѣлесѣмъ,
 ни^чже по скрасѡужѣно кытнѣмъ 15
 и тѣннѣи привѣти и при до-
 колныхъ тѣлесѣхъ крѣп^ччаниа
 неиспѣан^чна приѣтнѣа снѣ рѣчѣ
 ѡ самочиннѣа ѡстав^члахоу за-
 конѣ Ѹланьсѣи философи а не- 20
 прѣдана^ч бѣмъ прѣкѣ своими,
 и^ч но истинѣ платише паѡучнѣ-
 но тѣсѡущѣ снѣ пишѡущѣи, ѡше
 такѡ тѣнѣкѣ и неслож^чны
 чѣт^чкѣ и землю и морѣа на- 25
 ричѡще; не^чтѣахоу ѡвѡ рѣщи и
 скѡни створи вѣ небо и землю :

51) извѣста: М извѣстна.

52) обланти: М обланчати.

12bβ * ЗПЛѢ ЛѢТНИЦЯ

* георгіа нивка ❖ ❖ ❖

Идѣмь оуѣвѣ по прѣмоудрѣомѣ

и вѣтвѣнобѣомѣ и сценѣноомѣ

5 мѣсѣомѣ вѣкѣ лѣтѣ слѣ, рѣдн

сѣдѣ и по сѣмь жѣтѣ ,ѣ, лѣтѣ и

оуѣрѣтѣ жѣвѣ всѣ лѣтѣ, ѣдѣ иже
 глѣтѣсе прѣкѣ кѣ землѣ, ѣ нѣ-
 иже вѣзѣтѣ вѣ погрѣстѣсе, и
 погрѣвѣ⁵³⁾ иѣмѣ вѣнѣкѣ йерѣмас-
 кѣмѣ вѣтѣ землѣ йерѣмаскѣ нѣ- 5
 шѣтѣ прѣдѣнѣ, иѣкоже рѣ и
 ѣснѣнѣ ❖

⁵³⁾ погрѣвѣ: М грѣвѣ.

(се҃го же дѣла и ветхын и
 бжтвннын законъ шблчане не-
 сказанноѣ скврнннѣ дѣланнѣ
 се и всепагоубноѣ глааше: да
 5 не лежиши съ мужьскымы по-
 ломь ложемь женьскы.)

§ 268aa20
 В 650, 22

Мръзость бо ѿ. ѿ иже аще
 лежитъ съ мужьскымы полм
 ложемь женьскымы, смѣртню
 10 да оумрета ѡка. проклетъ въ та-
 ковын; каменнѣмы повите ѿхъ.
 тѣмъ же рече апак: мужи на муж-
 же стѣудѣи сѣдѣвающе и въ-
 змъзые, е побаше прѣклетн
 268aβ) ѿхъ въ свѣтѣ приѣмающе и ѿ-
 15 коже не некоуешше ба ѿмѣтн
 въ разумѣ, прѣдасть и бѣ въ
 стѣртн безвѣстна, творити не-
 достоина и въ нечистотоу до-
 сажѣти тѣлесемъ ѿхъ въ се-
 20 бѣ си. и иже ѡправаннѣ бжнѣ ра-
 зсмѣв'ше ѿко такога дѣла-
 ющн, достонн смѣртн соу.

не тѣмъ мо ко та твореть, и
 и колю дѣють творенимы.
 таже иже ѿ мръзкагоо грѣа
 се҃гоо плѣкъ ѿкашн наводитъ глаше:
 неакстнтесе; и блѣуици и до- 5
 лислѣожителн и прѣклубодѣн
 и мужеложници и лихѣо-
 ѿмци и татнѣ и шѣаннѣ
 црткѣа бжѣа ненасѣдетъ. въ
 лѣпотоу свѣдѣ и къ грѣховн силмъ 10
 скпреже и шѣанствоо е и дшѣоу
 ѡтерчающе и помрачающе
 и тѣлоо на всакоо злоо клѣкс-
 щнѣ. тѣмъ же и гѣ о҃че глааше:
 клѣдѣте, е҃га кога ѡтерчають 15
 срца ваша ѡбвѣденимы, и
 шѣанство. се҃моу бѣ порабоцк- 268ba
 шесе содомъмаше къ побномоу
 дѣланн се҃моу поплъзошесе, ѿкоже
 рече пррѣк. обаче се беззаконнѣ 20
 содомьское ѿко въ грѣдыни и
 въ ѡбвѣдени хлѣбѣ и кнѣо
 и въ ѡбвѣднхъ ѿдѣхоу. доврѣ

оубѣ бжткыныи мнѣа къ та-
 ковкымъ глааше: плачѣте ꙗзы-
 данте вси, мнозиѣи вино къ
 инанкетвоу клоудно ко ꙗкѣ вино
 ꙗ ꙗ скоризьноу инанкетвоу. ꙗ не
 оубникантесе виноу, кынемъ же
 ѣсть клоуѣ. ре пакы погноу
 бжткынаа прреченна, клоудныи
 оубѣ ꙗ нечестивыи н'равы ꙗ дк-
 ланнѣ ꙗже келанкыи к'уриакъ сѣце
 г'антк. любо д'кланнѣ (gas.) к'о
 ради ѡб'аан'ныи сѣ твореть,
 жен'скаа страти м'ожки соуци
 хотице, ни за коѣ добро д'клоу
 ѣствоу пр'ктвор'ше, ꙗли не-
 чистоткѣ д'клаа к'о д'клаан'ныи
 ꙗ м'ожжаф'ныии об'разъ рас-
 таф'кв'ають колю мн'огаи, ꙗли
 ѡ н'п'кхъ пр'ктр'к'ктн попоуж-
 ан[и]амн сѣ, ꙗко г'оувителѣ ѣст-
 коу ꙗ скр'в'д'кетвоу рат'ници ꙗ
 сквр'кнителѣ житна ꙗ жикот'оу
 скориз'ныици выкаю. соудомъ
 враж'ев'ныхъ клоуѣ д'к'юще без'-
 м'ф'ры, къ срам'ныхъ наескають
 ст'р'техъ сквр'н'номъ житнѣамъ
 ꙗ растаф'н'нымъ ѡб'аан'ноу жи-
 тнѣ раствор'ше, нечит'а ꙗ мрз'-
 каа лица носеце ꙗ шеме лю-

коу д'к'ивоу, с'р'н'ныхъ р'нзѣ далече
 да ѡстоупетъ ꙗ ст'ыхъ скв'оръ,
 ꙗко мр'к'к'к'оу сквр'к'н'ннѣ ꙗ в'г'w
 ненак'ет'но приѣше: нонѣ ко
 ст'ы д'к'ымъ ꙗ злоб'нымъ н'ра- 5
 комъ докроу ꙗ бжткыноу д'кло
 на злоу ꙗ растаф'н'ноу б'чени
 пр'к'ав'к'и'ше ꙗ пр'ктвор'ше, ꙗ
 д'хов'ноу наказаннѣ ѡмет'но-
 муу д'клаанноу слоужити по- 10
 поуж'нѣ, не тк'к'ам'оу достоини
 закон'наго соуда приѣти л'ннѣ,
 ꙗ ꙗ ѡ б'у'а'скаг'w ꙗ ап'а'скаг'w
 ѡв'кта, къ г'ан'моуу к'к'к'н'- 269ac
 ноуу тк'моуу напрасноу к'с'прн- 15
 ѣти. ѡ таковыхъ к'о рече м'w-
 ѣси: к'н'це ꙗ г'н'ф'лав'кыи нек'-
 водите къ ц'рк'к' г'ню. ѣсть
 оубк'в'ид'ктн пакыи к'еак'моу-
 жнхъ домокыи таковыи об'твор'- 20
 ныхъ лицъ, златкѣ г'рив'нкѣ на В 652.
 кыи хъ носеце, ѣствоу оубѣ м'оу-
 жьскоу, жен'скаа желица ꙗ м'ѣце ꙗ
 ѡпретан'ноу ходяще ꙗ л'п'еце
 се, в'к'цающе ꙗко бл'оунице, не- 25
 поб'ноу самоу ꙗ ѡнамоу главоу
 махающе ꙗ см'к'ютсе нек'взр'ж'-
 ноже ꙗ к'есрам'но, раж'еженнѣ
 протавлен'ноу из'к'ав'л'к'юще. т'ф'м'-

же съ мужи оубо ꙗкоже жены
 мекко зглажаемъ и гнетомъ
 растлѣваются; съ женами же ꙗко
 хранители въ коупѣ спѣше,
 5 бестоудно и беззавор скврѣни-
 подѣиствоуютъ, и сии зкѣ такоо
 ѿ мужи непобныхъ и скврѣни-
 269аВ ныхъ растлѣваемъ скврѣнитесе
 кроомѣиствынымъ непобнымъ
 10 дѣланиемъ и скрѣиствомъ.
 тии же жены гноусны и непоб-
 ныи по ринномуу грѣху скврѣ-
 нить и крѣдетъ ꙗкоже вѣиши
 ѿиши, и еже лютишии и ѿка-
 15 анѣи, ѿсоу повинны выкають
 и ходатаи и причестници не-
 скончаномъ моуцѣ растлѣва-
 юще иже и растлѣваемъ, и ѿ
 неразумна, ѿ прѣлести и оу-
 20 давленна! сихъ бо члѣци и паче-
 же прѣи моуци ꙗко цѣлоо-
 моудрныи приимлюще вѣроу-
 ютъ и въ домоу приводеѣтъ. иже
 цѣломоудрныи по истинѣ пра-
 ведныи муже и га прѣлестивше,
 25 въ содѣмъскыи скврѣниныи рѣвѣ
 пориноуше ѿкаанѣи и кѣчно-
 моу ѿгну послаше. ꙗкоже бо
 и женамъ въ коупѣ единогожъ-

ници выкше падени лютомъ
 и въсапоубнѣ, тѣже проче
 побно зѣлѣи сѣмъ и законъ и
 слово еульскою неавиство и
 269ba зреднаго житѣи и блѣгочна
 5 прѣвыканиа гноушаѣтесе велми,
 ꙗко бгоненавистна и нечистаа.
 Сий оубо иже таковою ересь
 вѣвкъскоу и такооо гноусно
 10 жити прѣпочтыше и въже-
 лѣвше, еликоо прѣиде на не! мнѣ-
 ры збо ѿтоужише скменное
 естветва слово, растлѣвше се рас-
 тлѣваемъ, раслакивше моужь-
 15 коую доклетъ и възрастъ,
 моужепобныи крѣности лютоо
 иestyции и прѣтоо сѣлоу иете-
 заюции цѣкѣ юностныи по-
 вкрѣднѣше ꙗвѣ, ѿкаанныи на-
 20 нароуганныи събоорише дѣ-
 лавѣиныхъ. и хъже вѣгати лѣпо и
 и гноушатесе въ правоу, ꙗко дше-
 роубныи и тѣлоотлѣниныи и-
 скврѣниныи по истинѣ, и иствоу
 25 безъѿбразни. ничтѣже бѣ въ
 истини скарѣдѣиши или гноус-
 нѣ иже сѣце растлѣниныхъ. и
 ѿскврѣнаваемомъ блѣудѣмъ и
 ѿскврѣнавающе такоже на и

ѡп'къмь мнѡгаци ѡ прѣмно-
 гагоо влоунагоо прѣка и к'ке'-
 нагоо гнѣва. оупокине косе ико-
 же извѣстнѡ по петинѣ шѣк-
 хомь, не тѣк'мо скоп'ци и тани'-
 ныи оудѣ скврки'нагоо дѣнства
 чѣсть имоуше влоудѣти вез'-
 м'крѣ и скрѣнѣтвовати везь
 в654. ситѡсти, нѣ оуки и иже до-

кон'ца ѡкрѣзани, икоже вѡ
 шѣкѡ иже ѡ сѡжнѣа лишии
 (оуки мик посаждны везмѣ-
 стнѣмь и оумокрѣди роукою
 и прѣтѣи растаквати се ѡка-
 ан'нымь и непѡны дѣлани
 еице кражевиѣ непрѡкныи съ
 сѣдѣвати). Tu navazuje orēt
 M 292a 1.

ÚVANA.

V. M. Истринъ: Хроника Георгія Амартола въ древнемъ славянорусскомъ переводѣ. Томъ II. а) Греческій текстъ „Продолженія Амартола“; в) Изслѣдованіе. Петроградъ 1922. Стран XXXI. а 454.

Na str. 82 n. II. části tohoto spisu jsme zaznamenali obsah chystaného II. svazku Istrinova vydání Vremenniku a obavu autorovu, že se snad ani nedočká celého vydání svého životního díla, a vyslovili jsme lítost nad potížemi ruské vědecké práce a našeho styku s ní. Bylo by dobře, kdyby se všechna přání vyplňovala tak, jako ono přání po nápravě. Neboť zatím, co se dotiskovaly poslední kapitoly tohoto spisu, došel do Bratislavy onen želaný II. svazek, zasláný přímo z Petrohradu prof. Istrinem. Je to opět krásná kniha, pečlivě vypravená — za připomínku stojí, že je tištěna předválečným ruským pravopisem jako vůbec publikace Akademie, — po knihtiskařské stránce úplně zdařilá, která stejně dělá čest Akademii jako prof. Istrinovi. Autor zde nanovo ukázal trpělivou důkladnost, s kterou vyčerpává svůj předmět až na dno; i bez výslovného jeho prohlášení bylo by na první pohled zřejmé, že tu máme před sebou plod mnoholeté svědomité práce. Kniha je právem posvěcena památce Aleksěje Aleksandroviče *Šachmatova*, zesnulého nedlouho před jejím dotištěním, neboť svým thematem se stýká s jeho nejoblíbenějším pracovním oborem — rozborem ruských letopisů — a také svým duchem, svou methodou, svými názory buď ho následuje, nebo aspoň k němu zaujímá své stanovisko.

Obsah tohoto svazku je týž, jak jsme jej uvedli na str. II., 83 podle předběžných ohlášení. Zpracováním je to dílo podrobné, přímo drobnohledné metody filologické, o kterou jsme se také my v tomto spise zasazovali. S našim spisem se přítomný svazek Istrinův stýká také obsahově v tom, co jsme zde vyložili v II. a III. kapitole II. části o Vremenniku, a je tedy třeba, abychom

zde k Istrinovým názorům zaujali stanovisko. Základní rozdíl je v tom, že Istrinovy výklady o Vremenniku jsou mnohem objemnější a tedy podrobnější než naše. S tím jsme předem počítali, a proto jsme zde probrali Vremennik stručněji, jen pro úplnost (viz II, 84), kdežto podobně podrobnou analýsu, jako je Istrinova, soustředili jsme zde na Lětovník.

Druhý základní rozdíl je v *pojetí* předmětu. Istrin, snad vlivem Šachmatovovým a snad i vůbec rukou psychologickou dispozicí, konstruuje svůj vědecký problém co možná složitě, takže někdy — přes svou výbornou znalost filologického postupu — zachází do oblastí, kam my za ním dobře jíti nemůžeme, poněvadž se nám zdají opouštěním reálné půdy; my naproti tomu podle své dispozice a snad i vlivem Jagičovým hleděli jsme i zamotané problémy vyřešiti nebo aspoň vyložiti docela prostě, nesložitě, a co možná bez odvážných hypotéz. S tohoto asi hlediska vznikly a trvají rozdíly mezi Istrinovým a našim výkladem o dvou problémech Lětovníku se týkajících, totiž o původě překladu Vremenniku a o jeho vlivu na Pověst vremennych lét. Řekneme hned zpočátku, že i po přečtení Istrinova svazku trváme na tom, co jsme vyložili zde v kap. II. a III. Nicméně proběheme Istrinovo dílo podrobněji; bude to zároveň odpověď k autoreferátu, který o něm Istrin uveřejnil ve Slavii II, 1923/4, str. 460—467.

Введение (s. I.—XXXI.) obsahuje rekapitulaci a částečně apologii autorových edičních zásad, uplatněných zvláště ve vydání Vremennika (v I. svazku). Istrin zde zasahá do důležité zásadní otázky, které jsme se i zde několikrát dotkli, do otázky o *způsobu vydávání starých slovanských památek*. Istrin je si velmi dobře vědom toho, že každé, byť i sebe pečlivější vydání, je jen dočasné, prozatímní, neboť pokrok vědy si po několika desetiletích žádá vydání lepšího. Ale přes to zdá se nám přílišnou skromností, nazývá-li Istrin svůj Vremennik jen přípravou definitivního vydání; vždyť kromě rkpu. Krušedolského (který dodatečně připomíná, s. V. pozn.), vyčerpal všechny známé texty úplně, a k jeho vydání nemůže míti specialista dalších přání. Ale naproti tomu Istrinův Vremennik se co do techniky ediční diametrálně liší od posledního velkého vědeckého vydání na Rusi — od Šachmatovova Nestorova letopisu, které vyšlo v Archeografické komisi v Petrohradě 1916. Šachmatov totiž v tomto vydání *rekonstruoval* původní podobu Pověsti vremennych lét, jak k ní

dospěl svými dřívějšími analysami textovými. Naproti tomu Istrin, i když, podobně jako Šachmatov o letopise, staví o Vremenniku teorii, v níž předpokládá několik jeho úprav, nevyvodil z této teorie praktických důsledků a ve svém vydání nepokoušel se o rekonstrukci těchto předpokládaných úprav, neměnil nic na rukopisném podání, nýbrž věrně a kriticky reprodukoval to, co vyčerpал z rukopisu. Můžeme říci hned — *na štěstí*, neboť není pro nás ani na okamžik pochyby o tom, že počínání A. A. Šachmatova, byť i sebe skvělejší a duchaplnější, bylo *neoprávněné*; vždyť on sám musil přiznati ke konci své předmluvy, jak cituje Istrin, po všech svých bystroumných konstrukcích, že „основная редакция Повѣсти вр. лѣтъ не можетъ быть возстановлена при теперешнемъ состоянii нашихъ знанii (str. LVIII): pro poznání kijevského (Nestorova) letopisu nemáme víc než redakci Silvestrovu z r. 1116 (rkp. Lavrentievský) a redakci Kievopečerskou z r. 1118 (rkp. Ipatský), jak právem podotýká Istrin; jak vypadal text před tím, to vše jsou jenom dohady. Nezbyvá tedy ve vědeckém vydání nic jiného, než reprodukce těchto skutečných textů. Každé upravování, byť i bylo sebe více odůvodňováno, je svévolné a bývá nedůsledné. To je právě viděti u Šachmatova, jenž v cit. vydání upravoval letopis též po jazykové stránce, ale při tom v částech, vyňatých z Vremenniku, upravil jenom některá čtení, a jiná nikoliv, jak právem vytýká Istrin (s. XXIV). A tak tato zastřená polemika s Šachmatovem, jemuž jinak náleží všechna úcta a obdiv, vyznívá rozhodně pro Istrina.

V I. části druhého svazku Istrinova jsou texty. Nejdůležitější z nich (s. 3—65) je otisk *řeckého pokračování*, připojeného ke Georgiově kronice z *kroniky Symeona Logotheta*, od Michaela III. a Theodory až do smrti Romana I. Lakapena (948), uveřejněný podle rkp. *Vatikánského č. 153*, který se osvědčuje jakožto text, shodný s tímtež pokračováním ve Vremenniku. Co do poměru k Vremenniku zpracoval Istrin tento text ve svém kritickém aparátu ke konci I. svazku. O poměru Vatic. 153 k Lětovníku jsme vyložili zde v č. II. na str. 335 a n.

Potom 69—73 následují výpisky z *řeckého rukopisu vídeňské (dvorní) knihovny č. 40, o římských císařích* od Caracally až do Konstantina Vel., důležité pro ukázky z Vremenniku a Lětovníku o téže době, které jsme tu otiskli v č. II. s. 100-111.

Následují (77—96) výňatky z *Archivního chronografu* (srv. zde č. I. str. 40 n.), čerpané z Vremenniku, a podobně výňatky z t. zv. *Ellinského létopisce* první redakce podle Mosk. syn. rkpu. č. 280, které jsou rovněž z Vremenniku (s. II, 100—106), a konečně téhož druhu výňatky z chronografické úplné *Paleje* rkpu. Pogodinského č. 1435 (s. 109—113).

Po těchto textech teprve následuje *Издѣдованіе, розбор Vremenniku* a otázek s ním souvislých (str. 117—434). V 1. kap. podává Istrin přehled georgiovské literatury (117—126), která byla v našem spise podána úplněji. V 2. kap. (do str. 136) vyšetřuje hned *poměr Vremennika k řeckému originálu*, a to ke Coisl. rkpu. A 310 a k Vatik. 153. Výsledek četných příkladů je ten, že Vremennik se celkem shoduje s textem Coisl. A 310 v rozsahu vlastní Georgiovy kroniky, ale nebyl přeložen přímo z tohoto kodexu ani z jiných hlavních známých zástupců jeho třídy, protože mezi nimi a Vremennikem objevují se četné drobné odchylky. V těchto odchylkách se Vremennik shoduje tu více s jedním, tu zase s jiným řeckým rukopisem; to vysvětlíme tak, že předlohou Vremenniku byl nějaký nám nedochovaný rukopis řecký, který měl ráz přechodního, prostředkujícího stupně ve vývoji georgiovského textu. Ale kromě toho jsou případy, že se slovanský text odchyluje ode *všech* nám známých řeckých rukopisů Georgia; poněvadž jinak překlad se snaží býti věrným, můžeme usuzovati, že tyto odchylky Vremenniku byly taktéž v jeho řecké předloze. Naproti tomu v části, připojené ze Symeona Logotheta, je takových odchylek mnohem méně. Větší odchylky Vremenniku od druhé redakce Georgiovy vznikly tím, že do textu Georgiova byly vsouvány odstavce ze Symeona Logotheta — a to uvnitř vlastní kroniky, ještě dříve než k ní bylo připojeno pokračování téhož Symeona (Istrin II, 138); jsou to zvláště vsuvky o císařích římských. Zajisté takové vsuvky, byly již v tom řeckém rukopise, který byl podkladem při překládání Vremenniku. Podobný (nikoli týž) řecký rukopis se vsuvkami tohoto druhu je vídeňský č. 40, z něhož právě Istrin příslušná místa uveřejnil. V tomto smyslu jest tedy rozuměti našemu dřívějšímu výkladu (II, 75), že předloha „bulharské“ redakce Y vznikla z druhé, definitivní redakce Georgiovy pozdějším doplňováním, a to jiným, než jaké máme v textu Muraltově. Ale tyto doplňky či vsuvky ve Vremenniku a jeho předloze jsou ne-

četné, a rozsahem poměrně nepatrné; mnohem více je ve Vremenniku drobných doplňků o jednom či několika málo slovech; ty lze sice z valné části přičítati variantům téže předlohy, ale jistě také některé z nich vysvětlíme jako volnosti nebo i glossy překladatelovy. Přehledný seznam mezer i doplňků podal Istrin v 3. kap. (str. 137—151).

V rozsáhlé 4. kapitole (152—219) sestavil Istrin *stilistické a syntaktické vlastnosti překladu*; v hrubých rysech jsme totéž načrtli zde II, 77—81. Vremennik nepatří do rodiny těch překladů, které jen volně reprodukují či jen parafrasují řecký originál, jako jsme to z kronikářských překladů viděli u Georgia Synkella a zvláště u Joanna Zonary; Istrin (II, 152) zařadil do rodiny těchto volných překladů též překlad Židovské vojny Josefa Flavia, pro nějž mezi známými řeckými rukopisy nenalzáme originálu. Vremennik naopak, podobně jako Lětovnik, jako slovanský Logothet a Manasses, patří do rodiny překladů věrných, podle možnosti a umělosti překladatelovy doslovných; sem počítá Istrin též Alexandrii ruských chronografů a ty části Malalovy Kroniky, které můžeme srovnávati s originálem (II, 154). Doslovná závislost překladatelova na originále způsobuje ovšem časté *anakoluthy*, když překladatel překládal slovo za slovem, zapomínaje na potřeby slovanské vazby, ba i četná místa úplně nesrozumitelná bez řecké předlohy, kterou otrocky napodobí (Istrin uvádí toho příklady II, 154/5): po té stránce tedy se Vremennik neliší od Lětovniku. Z jednotlivých vlastností překladu uvádí a dokládá Istrin zvláště tyto:

a) špatné pochopení řeckého textu, a to buď z neznalosti nebo nepozornosti překladatelovy, buď z vadného variantu předlohy; zvláště bývají komolena vlastní jména; b) překlad dvou řeckých jmen podstatných spojením podstatného jména s přídavným (zde Istrin vypočítává — snad zbytečně — přídavná jména takto vzniklá); c) překlad participia slovesem určitým; d) záměnu čísel; e) záměnu rodů; f) nahrazování superlativu pozitivem nebo elativem (to však je věc docela běžná při překládání z řečtiny i latiny a nemá vždy býti vykládáno jako chyba překladatelova; nezapomínejme, že poklassické superlativy nemají vždy skutečně superlativní význam!); g) některé jiné syntaktické zvláštnosti: překládání řeckého infinitivu se členem a předložkou buď větou vedlejší, buď dativem absolutním

buď napodobením řecké vazby (ἔγδα σοφῶντι μὴ σὼ = ἐν τῷ χοίρεισθαί με); církslov. dativus adnominalis za řecký genitiv attributivní nebo objektivní (πογκικῆκακι Περλάμου), supinum, které se několikrát vyskytá v starších rkpch. (καῖκῶνικου κοῦ-πατῆκα 160, 4; κοικατῆκ ἡδε 339, 26; ἡδε κοικατῆκ 400, 9; ἡδε βεῖκαδοκατῆκ 437, 25; ἡδε κοικατῆκ 522, 15); důsledně zachovávání duálu.

Zvláště zajímavou skupinou mezi těmito vlastnostmi překladu jsou *slova složená*. Zde doplníme výklad Istrinův s několika poznámkami. Již při rozboru komposit v Kronice Manasseově (část I., str. 191 n.) jsme uvedli, že překladatel velkou většinou napodobil komposita, která viděl ve své předloze. Podobně je tomu i ve Vremenniku. Tak vznikl v něm značný počet komposit z valné části umělých. Istrin jich napočítal na 600 (tedy asi o 40% méně než u Manassea); z těch 310 není uvedeno ani v slovníku v Miklosichově ani u Sreznevského. Naproti tomu na 300 řeckých komposit překladatel Vremenniku nahradil výrazy perifrastickými (πρ κρεμοῦ μῆρου παγκόσμιος, λεκὰ ἡστῆου φιλαλήθης a j.), ale ne vždy důsledně: totéž kompositum řecké někdy bývá přeloženo též slovem složeným a jinde opsáno. Naopak, i některá řecká slova jednoduchá bývají překládána kompositem: τὰ γυνάρια = κοζουχοδκατελληца 561, 11. V tom ve všem podobně jako Vremennik vede si i Lětovník i slovanský Manasses — jsou to tedy obvyklé zjevy církevněslovanského kronikářství. Komposita Vremenniku jsou téměř vesměs jiná než v Kronice Manasseově: a naopak komposita Manasseova nejsou téměř doložena ve Vremenniku. Na př. Vrem. αρματῆκ-ωκразик 182, 1 ἀρωματόδις. βασνοβиздик (nebo κ. - творик) 68, 19 μυθολάστης. βογουτврѣждик 379, 22 θεοστήριχος. κременонскѣк 27, 2 χρονόγραφος. δεστοπαματῆк 382, 14 ἀξιόμνημόνευτος. женоѣксовкник 328, 5; 426, 16 γυναικομανής. землечтеик 55, 18 γεωμέτρης. землеленик 491, 27 χαμαλέων. иконоχοуакик 494, 21 εἰκονομάχος. кознослакни 27, 11 τεχνολογία. лютволақзиник 121, 6 λυσσώδις. μογдролѣвѣзик 248, 20 τῆς φιλοσοφίας. мо҃жекиньк 426, 16 ἀνδρόγυνος. πογκολѣзница 431, 13 ποδαγία. правоходити 119, 6 ὀρθοποδεῖν. ро҃ккоқодиник 441, 26 χειρωγωγός. складсоловкѣк 68, 13 πλαστολόγος. тѣмѣдрѣзновеник 481, 17 γεγνίεμα. чо҃жехи҃миць 200, 5 πλεονέκτης.

παροικιδιμῶν 505, 5 θυμοειδής. Těchto komposit Vremenniku není u Manassea.

Tato rozmanitost komposit ve dvou kronikářských překladech by se snad zdála na první pohled dokladem slovního bohatství církevněslovanského. Ale tomu není tak. Naopak: ta okolnost, že v každé kronice se vyskytají z valné části jiná komposita, ačkoli celkový slovní podklad církevněslovanský zůstává celkem týž, ukazuje nám, že tato komposita, tak pestře se střídající a tak lehce nahrazovaná jinými, nebyla vlastně živou, ustálenou a trvalou součástí slovní zásoby v spisovném jazyce církevněslovanském, nýbrž byly to z největší části jen útvary umělé, vytvořené překladatelem ad hoc k napodobení komposit řeckých, vytvořené bez tradice, bez souvislosti s ostatním literárním tvořením církevněslovanským. Jenom nepatrná menšina takovýchto komposit může býti pokládána za skutečně živou. Ostatní velká většina jest tedy jen dokladem kmenoslovné tvořivosti překladatelů; ale i to jen v omezené míře, neboť, třebaže *zněním* se komposita georgiovská liší od manasseovských, *tvoření* jejich je v podstatě totéž. Také u Georgia ve Vremenniku jsou to nejčastěji rektivní komposita determinativní nebo possessivní, také to bývají velmi často adjektiva na *-нѣ*, jenom že *substantivní* komposita (a to s příponami *-бѣ*, *-іца*, *-ікѣ*) jsou ve Vremenniku častější než v Manasseovi. Někteří komposita jsou úplně shodná až na malou kmenoslovnou nebo hláskovou odchylku: G. боготвореніи — M. боготвореніи, G. і Ман. варваровразкнѣ, G. доброплотвеннѣ — M. доброплотеннѣ, G. доброчадѣсткнѣ — M. доброчаденнѣ, G. добромычкнѣ — M. добромыченнѣ, G. єдиновластець — M. єдиновластковати, G. плотомадыць — M. плотомадець. A také v těch, která nezní stejně, nacházíme tytéž tvořivé prostředky ve Vremenniku jako v Manasseovi: v první části, která je zpravidla o-kmenová, благо-, бого-, велико-, дълго-, добро-, єдино-, зкльо-, мѣного-, прѣко-. само-, свѣто-, про- a j.; v druhé části bývá — образкнѣ, -любкнѣ (-ѣць), -моудрнѣ, -словокнѣ (a jiné útvary téhož druhého členu). Charakteristické jest, že ve způsobech tvoření těchto komposit i v míře jejich užívání *nemůžeme* shledati mezi Vremennikem a Manasseem *rozdílů místních* (dialektických) *ani časových* (chronologických), ačkoli Vremennik byl přeložen v XI. stol. a jeho tradice souvisí s půdou ruskou,

kdežto Manasses byl přeložen v XIV. stol. v Bulharsku; zejména také nemůžeme mluvit o nějakém pokroku v tomto oboru, který by se byl stal či snad očekával za oněch 300 let, jež mezi oběma překlady uplynula.

Dále probírá Istrin i) výrazy opisné, vlastně drobné individuální odchylky překladatelovy od originálu, a podrobněji j) slova řecká *nepřeložená*. Jsou to termíny hlavně ovšem ze života náboženského a církevního, částečně však také z života státního (tituly dvorních a státních hodnostářů a pod.). Istrin uvádí zvláště ta, která jsou v slovníce Sreznevského a Miklosichově, a zvláště ta, jež v těchto slovnících obsažena nejsou; to jsou ku př. *дудакаалъ* 72, 26, *дромонъ* 472, 19, *китсонитъ* 565, 12, *протокестнарини* 514, 24 *фисидогина* 27, 10 a j. Konečně ve zvláštním odstavci seskupil Istrin případy volného překladu a jiných odchylek od řeckého originálu.

Kromě uvedených vlastností Vremenniku poutají pozornost Istrinovu zvláště *vysvětlivky*, jimiž v textu jsou překládány řecké výrazy obecné nebo vysvětlovány názvy místní; Istrin nazývá tyto vysvětlivky ne zcela případně *glossami* (203—211) a přičítá je *překladateli*. Tyto vysvětlivky jsou dvojího druhu: 1) jsou přidávány k řeckým slovům nepřeloženým (buď k obecným nebo vlastním): *Бъроу̀малли рекше именинскии пиръ* 40, 20; *Зороастръ рекше зорозвѣздъникъ* 34, 12; *Филипаторокъ рекше вчѣлюбецъ* 199, 12; 200, 4; *Иаѡра (αἰλουρον) рекше коуноу* 71, 7; *дыакоуѡкъ (gen. pl.) рекше слоуѡкъ* 307, 4; *историна р. вбразница* 165, 12; *преаиши р. пришествикъ* 514, 26 a j.; 2) vysvětlivky jsou přidávány k slovům církevněslovanským: *сѡгрѡкии рекше солга* 220, 6; *црѡкъ рекше своръ* 460, 13; *любословци рекше препоудрини* 27, 1 a j. Takovéto vysvětlivky v textu samém jsou charakteristickou známkou Vremenniku. Několik podobných nalzáme v překladech Ioanna Malaly, Georgia Synkella a Joanna Zonary. Glossy v překladě Konstantina Manasse a přípisky v Létovniku Šafaříkově jsou jiného druhu.

Pěkně analysoval Istrin *lexikální materiál Vremenniku* (220—250). V řeckém jeho originálu čítá zásoba slovní okolo 8.500, v překladě 6.500. Překlad tedy — jak je zcela přirozené — nedosahuje výrazové bohatosti originálu. Tím také nemůže být důsledný: totéž slovanské slovo zastupuje několik, ba i mnoho

slov řeckých, a naopak totéž slovo řecké překládá se rozmanitě. Stejnou nedůslednost, plynoucí z přirozeného rozdílu mezi starým, propracovaným literárním jazykem řeckým a mladým, v abstraktech ještě nezdokonaleným slovanským, konstatoval též Jagić ve své analýze církevněslovanského Apoštola (Zum akslav. Apostolus II. III. Wien 1919—1920; srov. mou rec. ve Slavii I, 411—420); podobnou jsme i my shledali při rozboru manasseovských komposit (I, 191 n.). Rovněž takovým dokladem neustálenosti mladého spisovného jazyka jsou rozdíly, které shledal Istrin v překládání téhož řeckého slova mezi slov. Malalou a Vremennikem. Jakýmsi obohacením je seznam 800 slov z Vremenniku, jichž nemá slovník Miklosichův ani Sreznevského. Nejsou to však slova nikterak neznámá, nýbrž z největší části jen odvozeniny slov vůbec známých a obyčejných (denominativa, deverbativa, složeniny s negací a předponou, odvozeniny kmenové), na př.: *вѣщчестковати, дѣтрькѣти, дръжкѣти, замыслъ, изнапати, истръкѣти, наповѣдати, незнати, несководитѣ, отъкѣствитѣ, прѣдповѣдати, рыболовитѣ, състраствитѣ, оумышлати*. Je sice pravda, co Istrin zdůrazňuje, že naše slovníky církevněslovanské jsou neúplné, ale v tomto smysle nemohou být úplné nikdy, neboť nikdy nemohou obsáhnouti všechny možné odvozeniny, a konečně ve všech případech toho ani není potřebí. Naopak, můžeme říci, že kromě některých řeckých termínů Vremennik celkem — právě tak jako Lětovník — slovního pokladu církevněslovanského nám známého podstatně nikterak neobohacuje. Také shody 18 slov Vremenniku s památkami staroruskými (Lavr., Ipat., a j.), ukázané podle slovníka Sreznevského (Istrin 241 n.), nejsou průkazné. Rovněž nelze nic vyvozovati z okolnosti, že 130 slov Vremennika je doloženo sice u Sreznevského ze staroruských památek, ale nikoli u Miklosiche z jihoslovanských (a naopak 350 je jen u Mikl. z jihoslov.), vždyť je to často jen náhodou, že nám byla zachována ta či ona památka, a je to rovněž často jen náhodou, že to a to slovo je zapsáno ve slovnících jen z té či oné památky a nikoli z jiné. Stav našeho lexikálního vědění nedovoluje v otázkách po původu památek lexikálně-zeměpisných soudů. Je tedy přemrštěné, vyvozuje-li Istrin ze vzpomenutých slov (jak řečeno, z největší části nikterak zvláštních) ruský původ Vremenniku, jeho větší stáří proti překladu Malaly a jakousi

individuálnost tvořivou. Čirým dohadem pak jest uváděti tento domněle samostatný staroruský překlad Vremennika v nějakou souvislost s Tiverci, kteří byli podle kijevského letopisu „tlumočníky“ (ТЛМКОКНИКИ), podle Istrina 246 — překladateli. Zcela nesprávné je mínění Istrinovo, že spojování (nerozlišování) obou nejstarších lexikálních vrstev staroslověnských může svědčiti o nejihoslovanském, ruském původu překladu (249); podle toho Lětovník i všecky ostatní kronikářské překlady by byly ruského původu, poněvadž jsou v nich zastoupena slova obojí vrstvy: jsou to prostě překlady pozdější, z doby, kdy se již užívalo více knižních památek ať původu makedonského či východobulharského, ať starších či mladších, při čemž všecka slova těchto zdrojů slila se v jeden literární jazyk církevněslovanský. Sám Istrin (249) správně připomíná, že slova mohla různými cestami vcházeti v obecné užívání.

Konečně Istrin (251—268) uvádí případy, kde původní překlad byl průběhem doby při opisování poškozen, a tato *porušená místa* opravuje podle řeckého textu. Je otázka, lze-li všecky případy zde uvedené přičísti za vinu jen opisovačům, a ne též překladateli samému, třebaže ve většině příkladů Istrinových jde vskutku o zřejmý omyl opisovačský. Avšak proti Istrinovi bych vůbec překladatelskou cenu Vremenniku kladl níže. Již ve srovnání s Lětovníkem jeví se Vremennik překladatelsky nedokonalejší, jak ukazují i paralely námi otištěné, a Lětovník přece není také dokonalý překlad. Proti jiným kronikám (Zonarovi!) překladatelská neumělost Vremenniku vyniká tím více.

Rozebrav takto Vremennik, přichází Istrin k hlavní otázce svých studií, *o místě a době vzniku překladu* (268—303). Istrin zcela spravedlivě připouští (274), že nemáme takových fakt, která by dávala právo určitě se vysloviti o takovém či onakém původu kterékoli církevněslovansko-ruské památky, a tudíž i o původu Vremennika. Istrin ví také (273), že A. J. Sobolevskij posuzoval ruské živly v jazyce Vremenniku tak, že překlad vznikl na slovanském jihu, t. j. v Bulharsku, a byl opraven na Rusi (ve stati Особенности русских переводов домонгольского периода, v knize Материалы и изслѣдованія въ области славянскої филології и археології, v Petrohradě 1910, str. 178). Istrin ví také, že literární prostředí kijevské Rusi v XI. století není příznivou

půdou pro lokalisaci vzniku velkých děl, protože tehdejší vzdělanost ruská nebyla tak vyspělá, lidí gramotných bylo málo a p. A přes to vše Istrin navazuje na mínění Sreznevského (viz zde II, 85) a prohlašuje Vremennik za překlad původu ruského, který vznikl v Kijevě ve čtyřicátých letech XI. století.

Důvody, které Istrin pro toto své tvrzení uvádí, jsou především čerpány z *jazyka* Vremenniku. Tu však hned předem nutno namítnouti, že hláskoslovné, kmenoslovné i tvaroslovné rusismy nejsou-li provedeny *důsledně* a *soustavně* po všech, nebo aspoň mnohých stránkách mluvnických, nejsou rozhodující, neboť, jak Istrin sám nezapírá, z 8 rukopisů Vremenniku 7 jich pochází až z XV.—XVI. století. Jsou to tedy několikáté opisy, vzdálené od originálu mezerou 400—500 let. Jediný rukopis Trojický pochází z XIII.—XIV. století, a ten je neúplný, a také od originálu 200—250 let vzdálen. Je přirozené, že za tak dlouhou dobu každý následující opisovač vpouštěl, částečně bezděky a částečně s úmyslem, vlastnosti své mluvy do jazyka Vremenniku a tak jazyk Vremenniku podléhal postupně *rusifikaci*. Že tomu tak vskutku bylo i v rukopisech nám nedochovaných, to můžeme analogicky usuzovati podle rukopisů Vremenniku nám dochovaných, u nichž Istrin sám zjistil, že starší (Trojický) mají rusismů méně než mladší. To vyplývá zejména z kolace těchto rukopisů (viz u Istrina str. 324 n.) Rusismy Vremenniku uvádí Istrin tyto:

a) *Polnoglasie*. Istrin zcela správně připomíná, že plnohlasné formy samy o sobě nic nedokazují, než to, že právě rukopisy (opisy), v nichž se nám Vremennik dochoval, jsou ruské. Istrin však přičítá váhu té okolnosti, že v několika slovech je plnohlasí ve všech rukopisech doloženo a že tudíž tato slova byla v plnohlasné formě již ve společné předloze všech rukopisů, t. j. v původním překladu Vremenniku. Jsou to zvláště slova *ожерелниѣ, холопѣ, поромѣ, городѣцѣ, перевозѣ, городѣ, моромораниѣ, колочи*. Ale nutno namítnouti, že i zde je patrné postupné přibývání forem plnohlasných, a že, jak ukazuje kritický aparát k textu Vremennika, v některých případech, kde mladší rukopisy mají plnohlasí, Trojický má ještě formy staroslověnské; je sice takových slov jen 6 v rozsahu $\frac{2}{3}$ celé kroniky, ale jsou přece. Vedle plnohlasných forem však většina slov sem patřících zachovává formy staroslověnské.

b) *Praefix* **кы-** na místě staroslověnského **из-** je ovšem znak ruský, ale pojmám jej rovněž jen jako pozdější russifikaci se strany ruských opisovačů, zejména, když případů s **кы-** (jako **кыкалоиитиса**) je celkem mizivá menšina proti **из-**.

c) *Řecká skupina* $\mu \beta$ — v překladě **мк** a nikoli **mk**, ku př. **злмкрпн**, **камкисн** a j. Istrin pokládá tento rys za důležitý důkaz pro ruský původ Vremennika, protože prý **-мк-** se vyskytuje jen v ruských památkách, kdežto jihoslovanské překlady mají **-mk-**. Ale to není pravda: právě také Lětovnik, který též Istrin sám rozhodně pokládá za jihoslovanský, má kromě **-мк-** též **-мб-**, tak na př. **нок амккономъ** 393 a 20 M (též Š); ba dokonce naopak, Lětovnik má **-mk-** tam, kde Vremennik má **-мк-**: Lět. **септєкѣ** 407b 22 M (i Š) — **септєкѣ**на Vrem. I, 546, 5. Existovaly tedy v církevní slovanštině bez rozdílu literatury jihoslovanské a ruské dvě formy vedle sebe: **-мк-** podle živé výslovnosti řecké, **-мб-** učenou rekonstrukcí.

d) *Patronymika* na **-ичь**, na př. **Млєѣандромъ Фланинокичемъ** 199, 19. Takových případů je málo, ale přes to jsouc doložena všemi rukopisy nám vyvolávají v mysli vzpomínku na ruská knížecí jména jako „Jaroslav Vladimirovič“. Není však pravda, že v Lětovniku a ostatních jihoslovanských překladech kronikářských takových patronymik není, neboť několik na **-ичь** je v Manasseovi a také v Zonarovi (viz zde I, 112: **нколанча, начелника сръбчичемъ**). Takováto patronymika tedy nutně neukazují na ruské prostředí, v němž prý vznikl překlad kroniky, a i kdyby, nebylo by to totéž, jako řekneme-li že překlad je *původu* ruského.

a) *T. zv. glossy*. Zde ve prospěch ruského původu Vremennika uvádí Istrin zvláště příklad **неполеи рєкше нокъ городъ** 468, 26. Asociace s ruským Novgorodem je ovšem nasnadě. Ale název sám je všeslovanský (viz i slovenské Novohrad); a právě za název Neapole máme i v jihoslovanském Zonarovi **новыи градъ** (zde I, 124). Plnohlasná forma **городъ** tu mnoho neznamená, když jinde ve Vremenniku čteme **нокоградъ** 320, 11. Rovněž Istrinovo **городыць** 480, 1 nerozhoduje, neboť všeslovanské deminutivum „hrdec“ **градыць** je doloženo již v Assem. a Suprasl. (Mikl. Lex.). Nelze také říci, že v appellativech by byly glossy čistě ruské, neboť na př. církslov. **сановникъ** (doložené u Mikl. jen z jihoslov. textů) a **сѣворъ** nelze prohlašovatí za rusismy. Jestliže přes to Istrin soudí, že jazykové rusismy Vremenniku

nacházíme především v těchto glossách, a jestliže se sám neubrání dojmu, že tyto glossy mají poněkud jiný původ, nežli všechn ostatní text (286), pak se tím blíží naší doměnce, podle níž *tyto glossy byly později dodány na Rusi při opisování hotového již starobulharského překladu Vremenniku.*

Při tom třeba vyvrátiti některé doměnky, které Istrin uvádí na posilu svého pojetí, že glossy svědčí pro ruský původ Vremenniku. Tak míní Istrin (288), že existence gloss ve Vremenniku a v překladě Georgia Synkella sblízuje oba tyto překlady — rozumí se, ve prospěch jejich ruského původu —, protože prý na slovanském jihu znalost řečtiny pro větší zeměpisnou blízkost Byzancie byla pronikavější, takže prý v jihoslovanských překladech nebylo třeba vykládati řecké termíny a názvy. Ale tato argumentace Istrinova neodpovídá skutečnosti. Naopak i v překladech bezpečně jihoslovanských, zvláště v Lětovniku, nalézáme takovéto glossy, vykládající řecké termíny, ba dokonce i takovém místě, kde Vremennik — řeckého termínu nepřekládá! Tak Vrem. 511 κητονητοϋ — Lět. постелникоϋ M 387 a 30, Sym. Log. постелникаϋ; Vrem. никитоϋ нарицаемаго склира 529, 21, — Lět. никитоϋ гламааго жестока M 398b 15; Vrem. никита прото-сплфарин еλλαδικъ 546, 16 — Lět. никита прккын мьченоша еλλαδικинъ M 407b 26. Jako ve Vremenniku, také v Lětovniku ἐν Θεσσαλονίκῃ zní кь Солуци M 398 a 27. Týž řecký termín někdy se přeloží, jindy nikoli: tak v M 398b vedle sebe na téže stránce čteme стратигатъ i конвода. Ba více: my v jihoslovanském Lětovniku máme právě takové glossy komentující, jako ve Vremenniku, a v hořejším rozboru uvedli jsme je sice v kritickém aparátu, ale zvláště jsme je nezdůraznili, pokládajíc je za věc samozřejmou a obvyklou. Uvedme tedy zde několik příkladů takových vysvětlivek z Lětovniku: филоϋ, си рѣчь коде извѣнне 331b 17; χρυσεινникъ и χρυсолатръ, си рѣчь златѣни и златоϋ слоужитель 340 a 13; сѣрѣскомоϋ мѣчю си рѣчь коуманскомоϋ M 347b 14; еписпаръ . . си рѣчь сѣиательникъ M 348b 25; капиакъ си рѣчь кръчьбникъ M 351a 20; елѣдерѣ си рѣчь скободноϋ M 359b 16; филоϋ, си рѣчь воднынъ пеховъ и сходъ, M 378a 12; zejména pak: Κρανίου τόλον ὀνόμασαν — M 322a 8 краникко мѣсто нарекоше, си рѣчь львено; M 378a 17 мѣстѣрѣонъ, ѣже и сказано таникстро. Není také správné, hledá-li Istrin

v glossách stopy ruského vědomí překladatelova (Slavia II, 462): píše-li glossátor *сеДмиць рекше ꙗѣдѣиашъ нашкъскы*, tedy toto *нашкъскы* neponuje termín „ruský“ *ꙗѣдѣиашъ* proti „církslov.“ *сеДмиць*, nýbrž vztahuje se rovnoprávně k oběma; ostatně víme (viz Jagić, *Entstehungsgesch*² 300, 437), že v staroslověnštině jsou *oba* tyto termíny za řecké *ἑβδομιάς*. Rovněž neinterpretuje Istrin dobře *δημοσίους οβριша ѡбщѣиъ ꙗѣдѣиашъ ꙗѣдѣиашъ ꙗѣдѣиашъ*: zde není „církslov.“ *οβριша* a „ruský“ *ꙗѣдѣиашъ*, a nemá se tedy dělati čárka za sl. *οβριша*, nýbrž třeba čísti *dohromady* „*οβριша ѡбщѣиъ ꙗѣдѣиашъ*“ = „obecným naším jazykem“, slovo *ꙗѣдѣиашъ* samo je ovšem ruské.

Na ruské prostředí ukazují podle mého soudu z gloss Vremenniku jen tyto: 1) nápadný omyl *Φράγγοι* — *варажескъ*: *οἱ ἐκ γένους τῶν Φράγγων καθίστανται* *ѡ рѣда варажеска соуцишиа* 567, 2—3; 2) vysvětlivka *козары* vedle *скоуфы* 36, 16 a 318, 23; 3) nejvíce pak *судъ* (= Sund) za řec. *τὸ Στενὸν* a *τὸ Ἴερὸν* 479, 3; 503, 12; 511, 10; 554, 25; 567, 28. Jihoslovanské kronikářské překlady označují cařihradskou zátoku buď nepřeloženým názvem *Стено* nebo opisem, na př. *до тѣснотѣ моря εἰς τὸ Στενὸν* *Lětovník M 395b 8*; 4) doplnění jména Askolda a Dira při vypravování o výpravě Rusů na Cařihrad 511, 9—10; těchto jmen ani v originále ani v *Lětovníku* není. Tato jména však nejsou ve všech rukopisech Vremenniku, nýbrž jen ve čtyřech. Myslím tedy naopak než Istrin, *ne* že z Vremenniku se dostala tato jména do *Pověsti vremennych lét*, nýbrž naopak, později z *Pov. vrem. lét* do toho opisu Vremenniku, k němuž se vztahují zmíněné čtyři rukopisy (srv. zde II, 133 n.)

f) Konečně Istrin uvádí pro ruský původ Vremennika *lexikální materiál*. Řekli jsme již, proč slovní materiál pokládáme podle dosavadních znalostí za málo průkazný v otázkách jazykově zeměpisných. Nicméně nemůžeme popřít, že většina těch 49 slov, která uvádí Istrin na str. 298—305 a také ve Slavii II, 464, ukazuje na prostředí kijevské Rusi. Naproti tomu však znova upozorňujeme na slova nejstarší slovní vrstvy církve slovanské, která jsme z nahodilé ukázky vybrali z Vremenniku (zde II, 90 n.). Máme tedy proti slovům ruským též slova starobulharská. Tato dvojítoť dotvrzuje tuším pojetí, v tomto spise zastávané, že totiž překladatel Vremenniku byl příslušník lite-

ratury starobulharské, ale že překlad jeho vznikl až v kijevské Rusi anebo aspoň tam byl upraven.

S otázkou po *místě* vzniku překladu ovšem souvisí otázka po jeho době. Kdežto však při první otázce zastánci různých mínění mohou pracovati s věcnými důvody vnitřními, při této druhé této možnosti téměř není, a tím více tudíž je otevřeno pole dohadům. Toto nebezpečí svedlo Istrina k celé konstrukci. Po vzoru Šachmatovově obrací pozornost na fakt, že roku 1037 byla v Kijevě založena mitropolie. V tom hledá podnět k ruské literární činnosti, poněvadž prý řecký klerus, do Kijeva přichází, zajisté s sebou přinesl i knihy k překládání. Poněvadž pak Vremennik svými vlivy jeví se předpokladem ruského chronografu a letopisu kijevského, byl prý zajisté mezi prvými překlady a vznikl tudíž v čtyřicátých letech XI. století. Doba sama nezdá se nám špatně určena, ba podle našeho pojetí by bylo klásti vznik Vremennika ještě asi o jedno desetiletí dále do minulosti. Ale pojetí Istrinovo nezdá se nám správným. Pochybujeme především, že by řecký klerus, tehdy do Kijeva přišlý, byl podporovatelem překladů; vždyť víme odevšad z církevněslovanských dějin, i z pozdějších ruských, jaký to byl zápas o samostatnost církevněslovanské literatury proti řecké — zápas, vlastně nikdy zcela nevybojovaný; řecké duchovenstvo nikde, a zejména nikoli na této nové půdě, nemělo zájmu na podporování konkurenční a více méně „barbarské“ literatury domácí. A kromě toho, zda bylo toto řecké duchovenstvo *schopno* po stránce jazykové znalosti církevněslovanské takovýchto překladů? Sotva; a domácí ruské duchovenstvo, tehdy ještě málo gramotné, literárně nevyškolené, tím méně. Vedle Řeků a Rusů tenkrát, v samých počátcích literárního života na Rusi, v Kijevě, za prvních desetiletí XI. věku — mohli takové překlady obstarávati jediní *Bulhaři*.

Teprve po řešení otázky o původě Vremenniku vykládá Istrin v 8. kapitole *o redakci textu a o vzájemném poměru jeho rukopisů* (310—346). Zde Istrin prohlubuje své dřívější názory, které jsme reprodukovali výše (II, 72 n.), přibíraje do srovnávání vedle vlastních rukopisů Vremennika ještě výňatky z něho v chronografech a j. památkách. Tím pak dochází k obrazci podrobnějšímu než bylo naše stemma (zde II, 74), ale myslím, že při tom příliš vyvozuje z drobných písařských omylů, zejména z pramenů sekundárních (z chronografických výňatků).

A takovýto postup téměř hyperkritický jeví se nám i v následující kapitole, probírající *staroruské památky, které souvisí s Vremennikem, zvláště kijevský letopis* (347—408). Z letopisu uvádí Istrin více míst než my, čerpaných z Vremenniku, totiž:

1. Rozdělení země — Vrem. 58, 24—59, 19. Viz zde II, 120 n.
2. O mravích různých národů — Vrem. 49, 25—50, 23. Viz II, 123 n.
3. K roku 6366 (858): Výprava císaře Michala III. proti Bulharům a jejich pokřtění — Vrem. 508, 21—28.
4. K r. 6374 (866): Výprava Askolda a Dira na Cařihrad — Vrem. 511, 7—21.
5. K r. 6376 (868): Nastoupení císaře Basileia — Vrem. 519, 1.
6. K r. 6395 (887): Nastoupení císaře Lva, syna Basileiova, a jeho bratru Alexandra — Vrem. 527, 1—2, a 540, 18.
7. K r. 6410 (902): Císař Lev získává Maďary proti bulharskému Symeonovi, a Bulhaři jsou přemoženi — Vrem. 530, 4—7.
8. K r. 6415 (907): Výprava Olegova na Cařihrad — Vrem. 567, 26—31.
9. K r. 6419 (911): Hvězda v podobě kopí na východě — Vr. 541, 12.
10. K r. 6420 (912): Vypravování o Apolloniově z Tyany — Vr. 305, 9—306, 23. Viz zde II, 126 n.
11. K r. 6421 (913): Nastoupení Konstantina Porfyrogenneta — Vr. 542, 9.
12. K r. 6422 (914): Výprava Symeona bulharského na Cařihrad a uzavření míru — Vrem. 544, 23—545, 6.
13. K r. 6423 (915): Symeon ve Thrakii; Pečenězi na pomoc Byzancii; Symeon pánem Adrianopole — Vrem. 545, 23—546, 12. Viz zde II, 356—358.
14. K r. 6428 (920): Nastoupení Romanovo — Vrem. 552, 24—26.
15. K r. 6437 (929): Uzavření míru mezi Symeonem bulharským a Cařihradem — Vrem. 557, 14—559, 13.
16. K r. 6442 (934): Maďaři proti Cařihradu — Vr. 566, 17—19.
17. K r. 6449 (941): Výprava Igorova — Vr. 567, 1—31.
18. K r. 6450 (942): Výprava Symeonova proti Chrvatům — Vr. 560, 20—23,

19. K r. 6451 (943): Po druhé Maďaři proti Cařihradu — Vr. 568, 17—19.

20. K r. 6573 (1065): O zázračných znameních — Viz zde II, 130 n.

Tento seznam je na první pohled mnohem bohatší nežli seznam náš. Ale rychle se zmenší tím, že Istrin rozeznává zde jednak místa, převzatá přímo z Vremennika do letopisu a v doslovném znění — a za taková uznává *jen dvě*, o mravech starých národů a o Apolloniovi z Tyany — jednak taková, kde letopis reprodukuje zprávy z Vremenniku známé, jen krátkým poukazem na citovanou událost, a přejímá je ne přímo, nýbrž z *chronografu*. Avšak tato cesta se nám nezdá schůdnou, protože v oblasti chronografů jsme na půdě velmi nejisté; zejména pak vůbec je nejistá existence jistého „Chronografu по великому изложению“, který Istrin se Šachmatovem předpokládá pro kijevskou Rus XI. století a jehož slovné znění neznáme, ba jehož pravděpodobnost je dosti pochybná. Určovati místa, která se prostřednictvím takového předpokládaného chronografu dostala z Vremennika do letopisu, nezdálo se nám dosti reálním; užívati k tomuto určování t. zv. Ellinského letopisce nebo Paleje, které jsou pozdější než letopis, jeví se nám pochybným. Proto jsme své kolace míst letopisu, čerpaných z Vremenniku, omezili na ty případy, kde je možné úplné srovnání obou těchto textů a kde jejich shoda je co možná doslovná. Tyto případy jsou jisté; ostatek jsou dohady. Při tom jsme ovšem také hleděli k tomu, že mluvití o vlivu *Georgiově* na kijevský letopis lze jen při událostech starších než rok 843: události pozdější, čerpané ze *Symeonova* pokračování ke Georgiovi, jsou jenom nepřesně sem zařazovány. Stranou pak necháváme Istrinův velmi podrobný rozbor míst z Vremenniku, přejatých do Ellinského letopisce I. a II. redakce, do Archivního („Židovského“) chronografu, do Alexandrie a do chronografu Akademie nauk 45, 13, 4.

Všecky tyto rozborů shrnuje potom Istrin v závěrečnou 10., *synthetickou kapitolu* Общие выводы (str. 409—434). Ze svých textových studií vycházejí, narýsoval tu smělý obraz rozvoje ruského dějepisceví od XI. do XVII. století. Východištěm je Istrinovi zpráva kijevského (Nestorova) letopisu k roku 1037 že kníže Jaroslav byl milovníkem literatury, že sebral „писцы

многи“ a překládal s nimi z řečtiny на словенское письмо; tak prý vzniklo mnoho knih, z nichž se lidé mohou utěšovati božským učením. Toto místo jsme zde interpretovali (II, 89) tak, že se vztahuje na knihy náboženské, nikoli též na světskou literaturu, protože na příklad o kronice Georgiově nelze dobře říci, že by patřila mezi церковные книги a že by se z ní čtenáři učili křesťanskému učení.

Istrin však interpretuje tuto zprávu jako doklad první překladatelské periody (školy) kijevské, která byla v souvislosti se založením kijevské metropole, soboru sv. Sofie a s příchodem řeckých duchovních-literátů. Zde prý byla především přeložena *Kronika Georgia Synkella*. Pro datování tohoto překladu do první poloviny XI. století nemá Istrin žádných pozitivních opor. Rukopis její je až z XV. století (viz zde I, 52 n.). Důvod, že chronologické počítání Synkellovo mohlo býti vzorem kijevskému letopisci, jeví se nám slabým; na chronologii Nestorova letopisu měl vliv spíše Nikeforos (viz zde I, 61 n.).

Hned po tomto prvním pokuse byla prý přeložena v Kijevě kronika mnohem obsáhlejší — *Kronika Georgiova, Vremennik*, a to překladatelem, sčelým již v církslov. textech a tedy prošlým prý nějakou překladatelskou školou, o které ovšem, jak Istrin sám musí připustiti (116), nic nevíme. Překlad hned po svém vzniku byl prý podroben úpravě od jiné osoby než byl překladatel, ale bez přihlížení k řeckému originálu. Tato první úprava pak byla prý podrobena stilistickému přepracování, opět bez řeckého originálu, a ne později než ve XII. věku. Tak Istrin rozeznává *původní překlad, a dále jeho první* (z XI. v.) *a druhou* (z XII. v.) *redakci*. Původní překlad jest nám zachován rukopisem Trojickým (Mosk. duch. akad. č. 100). „První redakce“ se nám nezachovala ani v jednom rukopise, ale stopy její vidí Istrin v chronografech. V XI. stol. totiž prý byl v Kijevě sestaven „*Chronograf po velikomu izloženíju*“ (tímto „velikým izložením“ byla prý míněna kronika Georgiova), kompilovaný z Malaly (přineseného do Kijeva v překladě starobulharském), ze Synkella a z Hamartola. Tento předpokládaný Chronograf se nezachoval, ale stopy jeho jsou podle Istrina v Chronografické Tolkové Paleji úplné redakce. Text Georgiova Vremenniku, o který se kompilátor tohoto Chronografu opíral nejvíce v druhé polovině své práce, byl prý excerpován podle připomenuté první redakce.

Tento předpokládaný Chronograf, existující již kolem poloviny XI. století, byl prý podnětem a pramenem vlastní, původní letopisecké činnosti kijevské. Tento „původní kijevský letopis“, vzniklý za knížete Izjaslava, byl pak prý přepracován na počátku XII. věku kijevopečerským mnichem Nestorem. Nestor už použil Vremenniku Georgiova přímo, nikoli jen prostřednictvím výňatků v onom Chronografu: proto prý odstavce, které Nestor přejal přímo z Vremenniku, jsou označeny глаголетъ Георгии в летописаньи, kdežto zprávy Georgiovy, převzaté prvním letopiscem z Chronografu, nemají tohoto autorského označení. Také výňatky Nestorem převzaté jsou z oné t. zv. první redakce Vremenniku, nikoli z prvotní podoby překladu.

V době mezi koncem XI. a začátkem XIII. věku byl sestaven *Ellinskij (i rimskij) lětopisec první redakce*. Zde jsou výňatky z Vremenniku podle první redakce, ale stilisticky pozměněné.

Zatím kijevská Rus se zřítila katastrofou mongolskou a v polovině XIII. věku přirozeně se literární život uchýlil dále od Mongolů, na severovýchod, do Suzdalské Rusi. Tam byl v té době sestaven *Ellinskij lětopisec druhé redakce*, který použil též některých nových pramenů, mezi nimi i „Skazanije ob Indějskom carstvě“, jež se dostalo na Rus ze Západu (kde vzniklo), koncem XII. věku. Ze starých pramenů použil m. j. kroniky Malalovy i Georgiovy (Vremennik v „prvé“ redakci) a onoho Chronografu po velikomu izloženiiju, kromě toho však použil též Ellin. lětopisce první redakce.

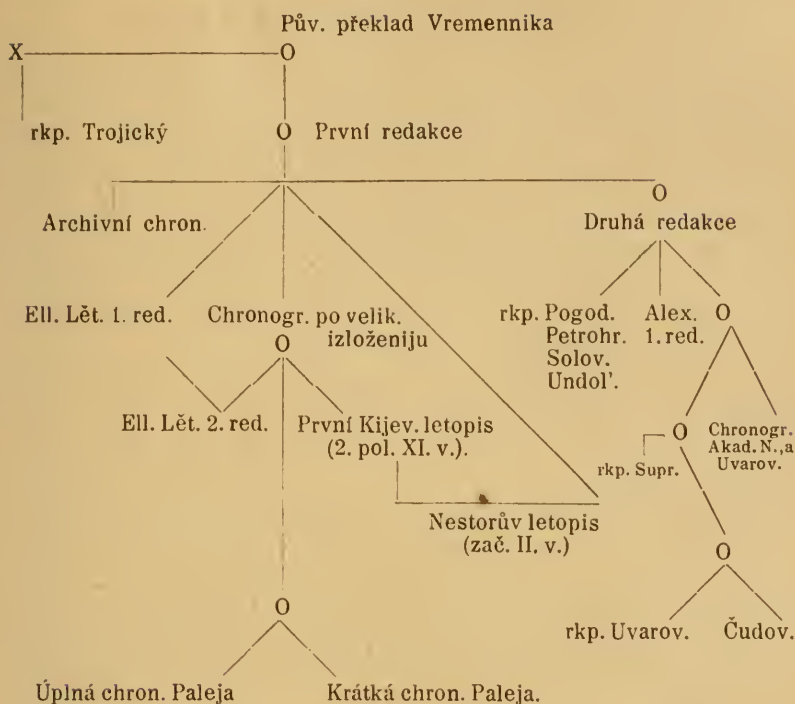
V druhé polovině XIII. věku byl na Litvě sestaven *Archivní („Židovský“) chronograf*. Výňatky z Vremenniku jsou zde v první jeho redakci, ale beze všech změn, a proto mají velkou cenu.

Zatím i Chronograf po velikomu izloženiiju byl pozměňován, a stal se pak pramenem chronografické Paleje, a to jednak „úplné“, jednak „krátké“ („krátká“ vznikla nezávisle na „úplné“).

Konečně se vyvíjel i vlastní text Vremenniku. Jeho druhá, stilistická redakce, vznikla, jak jsme řekli, ve XII. věku, a z ní vzat výňatek do Alexandrie ještě koncem téhož století. Druhá redakce Vremennika pak sama se rozštěpila opět ve dvě třídy, v konservativnější a svobodnější. K první patří rkp. Pogodinský Publ. (Petrohr.), Solovecký a Undol'ského; ke druhé Uvarovský

a Čudovský; stranou stojí Supraslský. Graficky znázorníme celou tuto konstrukci takto :

Tak se ruské dějepisectví vyvíjelo dvojím směrem: 1) jednak jako „světová historie“, a tato se začala vyvíjetí ovšem dříve, jsouc překladového původu, a vlivem tohoto původu se vykristalovala v historii byzantskou, v dějiny „Druhého Říma“; 2) jednak jako historie domácí, ruská.

Nové poměry politické v XV. věku přinesly nové podmínky i dějepisu. Pád Cařihradu — „druhého Říma“, vzrůst centralisující síly Moskvy, osud balkánských Slovanů pod nátlakem Turků — to vše vzbouzelo nové názory, a jejich výsledkem je podle Istrina nový *Chronograf na konci XV. věku*, kde historie Byzancie doplněna historií ruskou a jihoslovanskou. V dalším svém vývoji stával se chronograf historií „třetího Říma“ — Moskvy a tak jeho vývoj byl počátkem XVI. věku dovršen.

XVII. věk přinesl nové podmínky životní, obeznamování Moskevské Rusi s ostatní Evropou, a tak poslední úprava Chrono-

grafu v tomto století obsahuje též osudy národů západoevropských.

To je v hlavních rysech reprodukce obrazu Istrinova. Nelze upřít, že jeho konstrukce je velmi umělá, že svědčí o hlubokém promyšlení všech problémů sem patřících a že zasahuje vhodně textověkritické domněnky do rámce kulturních dějin ruských. Toto poslední je také její nejsympatičtější rys. Ale při vši úctě k této práci Istrinově nemůžeme zamlčeti, že jeho konstrukce je pramálo podepřena skutečnými fakty, že namnoze jednu hypotézu odůvodňuje druhou, rovněž tak nezaručenou, a že konec konců nemá daleko do fantastického historického románu, jaký na př. při malalovském problému sestrojil kdysi archimandrita Leonid. Istrinovu umnou stavbu můžeme vyvracet krok za krokem. Především odpadá jako zcela nejistá jeho hypotéza o překladatelské škole Jaroslavově, a o datování kroniky Synkellovy do jejího ovzduší, jak jsme podotkli výše. Rovněž nezaručená je domněnka o t. zv. první redakci (úpravě) překladu Vremennika, která nám nikde není zachována celá, a dokonce i její domnělé stopy v chronografech nejsou nikde zachovány beze změny, kromě Archivního chronografu z r. 1262; vždyť Istrin sám musí vždy připouštět „stilistické změny“ v těchto výňatecích. Čiročirou domněnkou je t. zv. „Chronograf po velikomu izloženiju“, po němž nikde nenalzáme reálných stop; jeho název je konstruován podle nejasné zmínky mnohem pozdější (v Paleji). Jeho datování do polovice XI. století je zcela libovolné, neboť se opírá jenom o dohad, že tohoto Chronografu použil první autor kijevského letopisu v té době (tedy půl století před Nestorem). Ale sama existence tohoto prvního letopisu i jeho slovní znění jsou přese všechny theorie Šachmatovovy velmi pochybné a s naprostou bezpečností stanoveny býti nemohou. Rovněž není dokázáno, i kdyby byl takový chronograf tehdy v Kijevě existoval, že by nutně byl ruského původu. Istrin míní, že je dokázán ruský původ Vremenniku a tím tedy prý i ruský původ tohoto nejstaršího Chronografu. Ale ruský původ Vremenniku není, řekněme mírně, nikterak jistý (podle nás naopak není pravděpodobný), a i kdyby byl, není tím ještě nic řečeno o Chronografu. Rovněž nedokázané je posouvání vzniku Ellinského letopisce až do XI.—XIII. století. Konečně i rozvrstvení t. zv. druhé redakce (úpravy) Vremenniku i její

datování příliš vyvozuje z nepatrných a leckdy nahodilých písařských variantů. Z těchto všech důvodů nepřijímáme konstrukci Istrinovu, jak tu byla nastíněna, a trváme na dřívějších názorech, v našem spise vyložených.

Bohatě obsažený svazek Istrinův, který jsme zde recensovali, je zakončen pracným ukazatelem (str. 435—454) kde je podrobně vyznačeno každé místo textu z I. dílu edice, které je připomínáno či vykládáno v tomto II. díle, a kde se tak děje.

Celkem, i když ani věcně ani methodicky nemůžeme s obsahem tohoto II. dílu Istrinova souhlasiti, oceňujeme s úctou podivuhodně důkladnou a trpělivou práci autorovu.

OPRAVA.

Když se tento spis sázel, byla pražská musejní knihovna skoro celý rok uzavřena. Proto jsem mohl kontrolovati vše to, co tu o rkpe. Šaf. napsáno, teprve tehdy, když příslušné archy byly již hotovy. Proto opravuji dodatečně, že slov. прѣкълшати je doloženo v přípiscích 81b_a v této formě a nikoli прѣкъльшати, jak zde uvedeno na str. 216 a 219. V rkpe. je totiž s napolo setřeno.

DOPLNĚK.

O Kronice Zonarově uveřejnil monografii též P. A. *Potapov* Судьба хроники Зонары въ славянорусской литературѣ (Извѣстія Отдѣленія..., т. XXII., 1917, кн. 2.), k níž nemám přístupu (cituje ji Istrin, *Vremennik* II, úvod XV, pozn.). Také Potapov došel k názoru, že církslov. překlad Zonary je původu *středobulharského* (viz zde I, 120 n).

REJSTŘÍK VĚCNÝ.

A

- Acthvm**, v Lětov. II. 380.
- Adjektivá**, jejich přízvuk v šaf. praž. rukopise Lětov. II. 174; k jejich stahování v moskev. rukop. Lětov. II. 162; přízvuk jejich v témž II. 155; v glos. š. II. 205; zvláštnosti sklonění v glos. š. II. 202; 374; 409.
- Adrianopol**, text o ní II. 343, 356 sl.; viz Odrin.
- Adverbium**, v Lětov. II. 458.
- Agarenové**, o nich v Chludov. r. Lětov. II. 298.
- Akademie carhradská** z doby Bar-dovy a její plán učební II. 16, 17.
- Akademie kuzanská duchovní**, v ní rukopis Solovecký kroniky Hamartolovy II. 64.
- Akademie moskev. duchovní**, v ní trojický rukopis slovan. Hamartola II. 64, 65.
- Akademie nauk**, petrohradská, její chronograf I. 43; poz. sl.
- Akademie petrohradská duchovní**; její kronika se zbytky Malaly I. 48 až 49; vydání slovan. textu Symeona Logoth. I. 76.
- Akademie věd bukurešťská**, její vydání kroniky Azariovy I. 217.
- Akcentologie**, dnešní a historická II. 158.
- Akenty** viz přízvuky.
- Akkusativ**, Lětov. 437, 448, 453.
- Alexandriels I. 33**; otisk Istrinův I. 48; v encyklopedii Šachmatovově I. 33; v hypotéze Šachmatovově I. 35; pramenem řec. a řím. letopisce I. 27; Pseudokallistenova a spojení s Malalou I. 43¹) sl.; rus. chronografů a vliv Vremen. II. 142.
- Alexandriels**, spis Istrinův, v němž se zmiňuje o l. knize Malaly I. 22.
- Amazonky**, o nich Hamartolos II. 24; text o nich z Lětov. a Vremen. II. 125.
- Ambrosianus C. 184**, rukopis kroniky Hamartolovy II. 50. Viz rukopis.
- Anafora**, v glossách š. II. 211.
- Anakoluthy**, v glossách š. II. 204, 209; v kron. Hamartol. II. 32, 53; ve Vremen. II. 137, 363; ve vypočítávání pramenů Malalových I. 48; ve vypravování o bludařství Soviově I. 42; v Lětov. II. 458.
- Anekdoty**, v kronice G. Hamartola II. 28.
- Annály antiochijské** pramenem kroniky Iovanna Malaly I. 19.
- Antika**; antické dějepisectví I. 11 sl.; antické reminiscence v Muralt. textu Ham. a v Cod. Vatican. II. 346.
- Antiochie**, annály antiochijské pramenem kroniky Malalovy I. 19; rodiště Malalovo, v jeho kron. I. 18, 19.
- Antiochijski**, II. 386.
- Antiochové**, o nich v kronice G. Hamartola II. 19.
- Anz. Bl.**, 1831, šafafík o pokračování v kronice Hamartolově II. 42.
- Aorist**, jeho přízvuk v moskev. rukop. Lětov. II. 269; v bělehrad. rkp. Lětov. II. 269; v glossách š. II. 203; v moskev. rkp. Lětov. II. 166, 417; v praž. rukop. Lětov. II. 186; ve vídeň. rukop. Lětov. II. 234; v Lětov. II. 463.
- Apokalypsu**, podle Leonida I. smyšlená část „sebraných spisů“ Grigoriových I. 32.
- Apokryf**, — Methodia z Patary I. 238 sl.; o Melchisedechovi ve sbor. archiv. I. 27; Závěti 12 patriarchů ve sbor. archiv. I. 27.
- Apostrof**, jeho kladení ve vídeň. rukop. Lětov. II. 233, 234, 235.
- Apostolové**, o jejich životě, glossátor praž. rukopisu Lětov. II. 193.
- Arabové**; v kronice Zonarově I. 226; za Konstantina V. Kopronyma II. 15.
- Argentoracensis L. Graeca** 8. rukopis Hamartolovy kroniky II. 50.
- Argonauti** II. 346.
- Archaismy**, rukopisu rumjancevského Lětov. II. 252; v bulhar. redakci Hamartol. II. 62.
- Archeologičeskija Izvěstija**, 1894, Spersanskij o hypotézách Leonidových, I. 33; 1897, Nikoliskij o trojic. rukop. Hamartola II. 65.
- Archiv für slavische Philologie (Af sl Ph)**, II., 1877, Jagić o neznámosti byzant. dějepisců u Slovanů I. 13; — Jagić o byzant. dějepisectví I. 17; — Jagić o skuteč. textu slovan. Malaly I. 25—26; — Jagić o Grigoriově I. 36; — Jagić o zápise o době vzniku slovan. překladu kroniky Zonarovy I. 118; — Jagić o době vzniku slovan. Zonary I. 120; — Jagić, o jazykových zvláštnostech rukopisu vololamského I. 138; — Jagić o vatikan. rukopise kroniky Manasseovy I. 166; — Popov o rus. přepise slovan. Manassea ze XVII. stol. I. 166; — Jagić o slovan. překladech Josefa Flavia I. 238; —

- Jagič o slovanských rukopisech kroniky Hamartolovy II. 61; — Jagičův výčet „bulharských“ rukopisů Hamartola II. 64; — Jagič o rukopise kláštera Krušedolského II. 65; — Jagič o původu překladu Vremennika II. 86; — Jagič o rukopisech Lětov. II. 146; — roč. VI., 1882, Šachmatov o fotograf. vyd. Sbor. Svjatoslavova II. 147; — Jagič o vydání rukopisů Lětovnika II. 278; — XIV., 1892, Polívka o G. Hamartolovi a o praž. Lětovniku II. 168; — Polívka o době vzniku rukopisů Lětov. II. 461; — Polívka o předloze praž. rukopisu Lětov. II. 177; — Gleye o archivním sborníku I. 27; — Istrin o domněnce Gleyově týkající se archiv. sborníku I. 40; — Jagič proti Istrinově teorii o vzniku chronografu XIII. věku I. 43^{1/2}; — Gleye o ceně slovan. překladu Malaly vzhledem k feckému originálu I. 45; — a XVII. o rysech srbského vokalismus v slovan. památkách II. 190; — XVII., 1895, Istrin o stopách Manasseovy kroniky v řec. rukopisech letopisných I. 217; — Istrin a lidové parafrasi kroniky Manasseovy I. 239; — XIX., 1897, Ščepkin E. o poměru Nestorově ke kronice G. Hamartola II. 117; — XX., 1898, Jagič o kompositech slovan. Manassea I. 194; — XXIX., 1907, Franko Ivan o poměru Nestorova letopisu ke kronice Hamartolově II. 117; — XXX., 1909, Preobraženskij o redakcích Slovanského textu Symeona II. 55; — Rešetar o srbschor. přízvuku II. 159; — XXVI. 1915, Jagič o theoretich Evsějových I. 46; — XXXVII., 1916, Jagič o Weingartově názoru na lit. starobulharskou I. 39; — Jagičova recenze Weingartovy stati o „Bulharech a Cařihradu před tisíciletím“ I. 35.
- Archív zahraničních věcí v Moskvě**, chová slovanský text Malaly I. 24.
- Archivio istorico Siciliano**, III., 1875, Lanciova domněnka, že G. Hamartolos je totožný s Joannem ze Sicílie II. 14 pozn.
- Archivní sborník viz sborník Archivní**.
- Arláni**, o nich G. Hamartolos II. 8.
- Aristandra a Kallithey**, veršovaný román Manasseův I. 160.
- Arithmetika**, v akademii čařihradské II. 17.
- Artikulace**, č v esl. a střbul. rukopisech II. 180.
- Assimilace**, v praž. rukopise Lětov. II. 182.
- Assyrové**, o jejich mravech v Hamartolovi II. 123; zprávy Hamartol. o nich II. 27.
- Astronomie**, v akademii čařihradské II. 17.
- Asyndeta**, zvláštnosti Manasseova slohu a jeho napodobení v slovan. překladě I. 190.
- Atheneum**, viz Nové A.
- Athos**, místem vzniku Šaf. praž. rukopisu II. 195; — rukopisů Lětov. II. 275; ve styku Bulharů se Srby I. 137; význam jeho v literatuře církevněslovan. I. 132.

B

- Babylon**, o něm Hamartolos II. 24.
- Babylonie**, její králové II. 21.
- Babyloniáné**, o nich G. Hamartolos II. 27; text o nich z Lětov. a Vremen. II. 124.
- Bahnvrhli**, typ komposit possessivních v byzant. kronikách I. 193.
- Baktrové**, o nich Hamartolos II. 24; o jejich mravech a obyčejích text z Lět. a Vremen. II. 123, 124.
- Baroccianns**, rukopis Hamartola II. 50.
- Bible**, pramenem G. Hamartola II. 31, 32, 37; pramenem letopisu Nestorova II. 115; vypravování o Abrahamovi a slovan. překlady I. 42; z ní citáty v Hamartol. kron. II. 42, 318, 404.
- Bibliothéky rumunské**, chovají slovan. rukopisy Hamartola II. 61.
- Bibliothéka synodální moskevská**, její rkp. reprezentuje první redakci Ellinského lětopisce I. 44; rukopis slovan. Manas. J. 166; rukopis čudovský kron. Hamartol. II. 64; rukopis Lětov. (M) II. 145 a dále kap. IV.
- Bibliothéka Teubnerská**; de Boorovo vydání kroniky Hamartolovy II. 18.
- Bibliothéka Tolstého**; v ní rukopis Vremenníku II. 123.
- Bogomilství** I. 225.
- Bosna**, její památky s rysy srb. vokalismus II. 190.
- Božstva pohanská**, o nich v kronice Malalově I. 42; — Hamartolově II. 19.
- „Brachmanové“**, o jejich mravech v Hamartolovi II. 24, 123; text o jejich mravech a obyčejích z Lět. a Vrem. II. 124 sl.
- Brevliarinnu patriarchy Nikefora** I. 56; pramenem kron. Hamartol. II. 38; pramenem Nestorova letopisu, II. 114, 118.
- Britannové**, o jejich mravech Hamartolos II. 123; text o jejich mravech a obyčejích z Lět. a Vrem. II. 125.
- Bulharismy** v bělehrad. rukop. Lětov. II. 264; v bukurešť. rukop. Lětov. II. 261, 299; v chludov. rukop. Lětov. II. 249; v moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 161, 189; v praž. rukop. Lětov. II. 189; v slovan. rukopisech Zonary I. 121, 122; v srb. skupině rukop. Lětov. II. 275; ve vídeň. rukop. Lětov. II. 235 sl.; v srb. rukopisech Lětov. II. 461.
- Bulharové**, o jejich původu a stěhování v kronice Nikeforově I. 56; překladateli byzant. kronik I. 242; text o nich v bukurešť. I. ve vídeň. a moskev. rukop. Lětov. II. 304 sl.; v glossách Slovan. Manas. I. 224; v kron. Hamartol. II. 15; v kron. Symeona Logoth. I. 87—80; v kron. Zonarově I. 109—111, 112, 122, 123,

- 226, 229, 233; v Parall. I. 157; ve vatikán. rkpu. Manas. I. 177; v Hamartol. II. 462.
- Bulharsko**, období Symeonovo a známost slovan. překladu pramenů k archiv. sborníku I. 30.
- Byzance**; byzant. literatura, její významné rysy I. 11; historikové byzant. I. 12—13; kláštery byzant. a jejich význam pro dějepisce I. 13—15; byzant. dějiny v kronice J. Malaly I. 19; seznam byzantských císařů I. 31; byzant. kronikářové I. 52, 54, 55, 63; literární historie byzant. a její hagiografie I. 65; 145 sl., 151 sl.; II. 126.
- B. B.** (Vizantijskij Vremennik) II., Vasiljevskij o shodě slovan. textu Symeona Logotheta se Lvem Grammatikem I. 81; — Vasiljevskij o době vzniku Grigorijova přepisu Parallipomenu Zonar. I. 131; — Vasiljevskij o předlohách a redakcích slovan. Hamartola II. 77; — IV., 1897, referát o de Boorově stati Die Chronik des Logotheten II. 112; — XIII. o slovan. překladu Malaly I. 29; — Istrin o řecké předloze Vremennika II. 74; — Šestakov o M a řec. rkp. P. kron. Ham. II. 383; — 1913, recenze o Uspenského publikaci Istorija vizantijskoj imperiji II. 17. pozn.; — 1915/6, stat M. Popruženka o byzant. dějinách II. 17 pozn. Viz i Vizant. Vremennik.
- Byzant Stud.**, 3/4. Hirsch o jménu G. Hamartola II. 6; Hirsch o původu Hamartol. II. 9.
- Byz. Zeitschr.**, II., 1893, de Boorovo srovnání Hamartola s kronikou Lva Grammatika II. 36; — VI., 1896, Patzig A. o některých pramenech Zonarových I. 86; — VI., 1897, Boor de C. o poměru mezi Symeonem Log. a Lvem Gram. I. 74; — Praechter o lidové parafrasi kroniky Manasseovy I. 239; — VIII., 1899, Boissevain o Bütner-Wobstově vydání Zonarovy kroniky I. 87; — Istrinův o tisk vyňatků z rukopisu Trojického II. 69.
- Byzantismy**, v řečtině G. Hamartola II. 34.
- C**
- Caflhrad**, jeho význam v kronice Malalově I. 19; — ská vysoká škola za vlády Bardovy II. 16 sl.; v kron. Zonar. o době jeho založení I. 119; 227; v Manas. kron. I. 166; v Hamartol. II. 11. 133, 358 sl.; 462.
- Caesaropapismus byzantský**, G. Hamartolos o něm II. 11.
- Církev římská**, G. Hamartolos o ní II. 12, 16.
- Císařové byzantské**, seznam jich v archiv. sborníku I. 31; výčet jejich jmen I. 145—147; v rukop. krušedol. I. 151 sl.; ve vatikán. rkp. Manas. I. 174 sl.
- Císařové římské**, jejich výčet v chronol. Nikeforově I. 56; v rukop. krušedol. I. 150; v kron. Hamartol. II. 20, 21, 26.
- Citace z Mosk. rkp. Lětov. a z de Boorova vyd. řec. Ham. v kritice aparátu ke Georg. byz. kron. II. 370 a sl.**
- Citát biblický v Nestorově letopise** II. 120; — v kron. Hamartol. II. 423; homiletický v kron. Hamartol. II. 29; z Athanasia v kron. Hamartol. II. 53; z Jana Zlatoušého tamže II. 29, 34; z letopisu Nestorova II. 89.
- Cizensis 65**, rukopis Hamartolovy kroniky II. 50.
- Cod(ex) Bodleianus**, jediný rukopis Malalovy kroniky I. 20; podává zkrácenou redakci Malaly I. 42, 45.
- Codex Escur**, obsahuje rukopis kroniky Symeony I. 67.
- Codex Hist. Græc**, rukopis Logotheta II. 53.
- Codex Messin**, obsahuje skutečný rukopis kroniky Symeony I. 67.
- Codex Mosquensis Synodalis**, obsahuje rukopis kroniky Symeony I. 67; II. 43; II. 427, 429, 435, 439, 442, 443, 444, 447, 451.
- Codex Palatinus** II. 43.
- Cod(ex) Paris(iensis)**, obsahující zlomky Malalovy kroniky I. 20; — text kron. Symeony I. 67, 68.
- Cod(ex) Vaticanus**, jeho antické reminiscence II. 346; jeho poměr k moskev. řec. synodál. II. 347; jeho rozdíly od Lětov. II. 366 sl., podává pokračování Symeonovo II. 53, 54, 81, 338, 351, 359, 363, 432; předloha, obsah. rozdíly a shody s moskev. řec. Ham. II. 346; předlohou Vremen. II. 360; texty z něho (vyd. Istrin.) II. 339—346, 361 a sl.; výňatek z kroniky Symeon. I. 68; Istrinův otisk z něho II. 503.
- Codex Venetus Marcellanus**, obsahuje řec. text Symeona Logotheta I. 67, 77; II. 76.
- Codex Viudob. Suppl. Kottlar**, obsahuje rukopis kron. Symeony I. 67.
- Coislianus 305 (P)**, rukopis kron. Hamartol. z X. stol. II. 48; jeho popis II. 50; jeho poměr k M II. 368, 369; jeho rozsah II. 20; o Michaelovi III. II. 12, 13; originálem Lětov. II. 361; poměr k vyd. Vremen. II. 76; Sital kron. Hamartol. II. 18; v otázce o pokrač. kron. Hamartol. II. 42; v kritickém aparátu ke Georgiovým byzant. dějinám II. 370, 378, 379, 380, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 420.
- Coislianus 310 (A)**, jeho popis II. 49; text Hamartol. v něm II. 49, 75.
- Coislianus 314 (C)**, jeho popis II. 49; text Hamartol. v něm II. 49.
- Compendium chronographicum** viz chronologie Nikeforova.
- Corpus bonniský**, otisk Nikeforovo Brevarium I. 58; vydal kron. Zonar. I. 87; — kron. Manasseovu I. 164.
- Corpus Parisinum Historiae Byzantinae**; v něm vydání Hamartola II. 58.
- Creto** v řec. rukop. Lětov. 281.

Č.

- Čakavština, o ní D. Nemanic II. 159.
Casování, v bělehrad. r. Lětov. II. 269; v glossách šaf. praž. r. Lětov. II. 203; v moskev. r. Lětov. II. 166 sl.
Čechy, česká studia Manasseovy kroniky I. 164.
Čína, literatura č-á a dějepisectví I. 11.
Cislovky, v glossách šaf. praž. rkp. Lětov. II. 202, 205; v moskev. rukop. Lětov. II. 165.
ČMFL IX., Weingartův referát o Sköldově datování štokav. posouvání přízvuku II. 159.
Čteníja Mosk.; 1846, Obolenskij o Hamartolovi jako prameni I. rus. letopisce I. 61; — Obolenskij o redakcích slovan. překladu Hamartola II. 62; — a 1847, — Obolenskij o původu překladu Vremennika II. 84; 1847, — Bodjanskij o Paralipomenu Zonarovu I. 125; — Bodjanskij o době vzniku Grigorijova přepisu Zonarova Paralipomenu I. 130; — Bodjanského vydání rukopisu Paralip. I. 137; — 1867 a 1875, Leonid o bulhar. rukopise Manassea v klášteře chilandars. I. 166; — Leonid o shodě slovan. rukopisů kroniky Manasseovy I. 216; — 1883, Leonid o trojickém rukopise Hamartola II. 65; — 1885, Mečvéděv Sil. o novotách Nikonových v Rusku I. 167; — 1893, Lavrov o jazyce rukopisu kroniky Zonarovy I. 123; — 1897, Istrin o apokryfu Methodia z Patary I. 2381).
Čudovský rukopis viz rukopis čudov.

D

- Dákové**, vyprávění o nich v kronice Zonarově I. 105—107, 121.
Dativ v Lětov. II. 380, 399, 400.
Deklinace, v praž. rukopise Lětov. II. 183.
Derevljané, o nich v Nestorovi II. 123.
Deuteronomion, citát v P a M kron. Hamartol. II. 314 sl.
Dějepisci byzantští, Gudev o nich I. 235; — klasičtí, jejich vliv na Zonarů I. 87.
Dějepisectví, dvojí směr v antickém dějepisectví (popisování celé minulosti a kratších období, kroniky a historie) I. 11 sl.; — jeho místo v literatuře byzantské I. 11; — řecké I. 11.
Dějiny, liter. církevněslovenské, význam vydání Makaly pro ně I. 46; — dávnověku v kron. Hamartol. II. 7; — Jerusaléma v Malalovi I. 43; — srbochorvatštiny II. 189; — středobulharštiny II. 189; — štokavského přízvuku II. 159. Viz Historie.
Dějiny asyrské, v Paralip. Zonarově I. 130.
Dějiny babylonské, v Elin. a řím. letop. II. 140.
Dějiny biblické, o nich v kronice G. Hamartola II. 21, 23.
Dějiny bulharské, spis Jirečkův o nich I. 36; v glossách kron. Manas. (rukop. Vatikán.) I. 165, 176, 220, 224; — (chilandar.) I. 179; — (moskev.) I. 220; v kron. Zonar. I. 111; v přípiscích bulhar. Manassea II. 462.
Dějiny byzantské, v Elinsk. a řím. letopisci a jejich předloha II. 139; — Georgiovy z Lětov. kritický aparát k nim II. 368 a sl.; kron. Hamartol. II. 7, 26 sl., 27, 31, 38, 139, 317; v kron. Zonar. I. 85, 113; v Paralip. Zonar. I. 131, 134, 135, 136, 148; v rukop. bukurešť. prvém Lětov. II. 254, 299; v rukop. vídeň. Lětov. II. 236; v rus. chronografech II. 149, 140, 141; v době Hamartolově II. 14—18; v pracích historiků: Bayet, Gelzer, Lindner, Oncken-a atd. II. 17. poz.
Dějiny církevní (byzant.), v Paralip. Zonarově (přepis Grigorijův) I. 131.
Dějiny hebrejské viz dějiny židovské.
Dějiny chaldejské, v Paralip. Zonarově I. 130.
Dějiny křesťanské, v Zonarově zpracování I. 86; v druhém bělehrad. rukop. Lětov. II. 273.
Dějiny médské, v Paralip. Zonarově I. 130.
Dějiny perské, v Elin. a řím. letop. II. 140; v kron. Hamartol. II. 25; v kron. Zonar. I. 113; v Paralipom. I. 135, 136; v rukop. krusedal. I. 150.
Dějiny ruské, v přípiscích vatikán. rukopisu Manassea I. 176, 220; II. 138.
Dějiny řecké, v kronice Hamartolově II. 27, 31; v kron. Zonar. I. 113; v Malalovi I. 43; v Paralipom. Zonar. I. 130, 136.
Dějiny římské v Elin. a řím. letop. II. 140; v kron. Zonar. I. 84, 85, 113; v rukop. Zograf. I. 148; v rus. chronografech II. 139; v řec. redakci Hamartola, v Lětov. a Vremen. II. 252; ve zpracování kronikáře G. Hamartola II. 31, 37, 139, 315.
Dějiny slovenské, jejich počátky v Nestorově letopisu II. 116.
Dějiny srbské, I. 129, 191.
Dějiny starověké, v Hamartolovi a rus. chronografech II. 27, 139.
Dějiny starozákonní viz Dějiny židovské.
Dějiny židovské, jejich popis v chronografu z r. 1262 I. 43, 238; letopis židov. dějin I. 43 a pozn.; od Adama do Abrahama I. 43; v kron. Hamartol. II. 25, 27, 31, 33, 37, 316; v kron. Zonar. I. 84, 113; v Paralip. Zonar. a prameny k nim I. 130, 136, 141; v rus. chronografech II. 140; v slovan. textě kron. Synkelloy I. 53.
Dladochové, zprávy o nich v Paralipomenu I. 135.
Dialekt-y východobulharské, změny nepřizvuč. e II. 176; — ícká příslušnost rukopisů Lětovníka II. 274 a sl.; — ícké zjevy v nejstarších literárních památkách II. 463.
Dialektika, v akademii cařihradské II. 17.
Dialektologie historič. v srbochorvat., bulhar. a ruštině II. 271.

Dissimillae, v praž. rukop. Lětov. II. 181.

Ditografie, případy její v šaf. praž. rukop. Lětov. II. 285; v moskev. rukop. Lětov. II. 295, 375, 377, 390, 418, 419.

Dopisy Bodjanskému, Šafářk o slovan. rukopise kroniky Zonarovy v nich I. 88 sl.

Drevnaja i novaja Rossija, I. 1880. Bodjanskij o srbské redakci Hamartola II. 62; korespondence Bodjanského se Sacharovem II. 71; o trojickém rukop. Hamartola II. 66; Sacharov o vlivu Hamartolově na Nestora II. 115.

Duál, v bukur. rukop. Lětov. II. 260; v glossách Š. II. 203; v Lětov. II. 413.

Dubrovník, jeho památky s rysy srb. vokalizmu II. 190.

Dvandva, typ komposit kopulativních I. 192; v kron. slovan. Manas. I. 195.

Dynastie syrská a říše byzantská II. 14.

E

Egypt, domovinou G. Hamartola podle Muralta II. 9; o něm Hamartolos II. 317, 388.

Egyptčané, zprávy G. Hamartola o nich II. 27.

Ekklesiastes, v „encyklopedii“ Šachmatova I. 33.

Ellinskij a ruskij lětopisec, jeho souvislost se Slovan. Malalon I. 23; souborným názvem kompilativních kronik starší ruské literatury a rozdělení jich podle A. N. Popova I. 25 sl.; jihovýchodní chronograf jeho podkladem I. 27; jeho předmluva I. 28; počet redakcí podle Šachmatova I. 33; v hypotéze Šachmatově I. 34; jeho redakce I. 44; jeho poměr k archivnímu chronografu I. 44 sl.; jeho význam pro poznání původního malalovského textu I. 45; srovnání Istri-nova, I. ř. i řim. s rukopisy vilen. a archiv. sbor. I. 48; původnější než rukopis archivní a vilen. I. 49; v něm vyňatky z Malaly I. 49; jeho vyňatky z Vremenniku II. 65; výpisky z G. Hamartola, Malaly a Josefa Flavia II. 139 sl.; nová theorie Istri-nova o něm II. 517—520.

„**Encyklopedie**“; Šachmatovův předpoklad základního díla, z něhož čerpali slovan. překladatelé; I. 33. 34.

Epitafium patriarchy Nikety, pramenem Hamartolovy kroniky II. 38. 191 a 192; u jmen mnišských spisovatelů byzant. II. 6.

Epocha trnovská, vznik Lětov. II. 462.

Éra cařihradská I. 57.

Etymologie lidová, působnost její na jazyk moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 164; — a na praž. rukop. Lětov. II. 182.

Evangelium apokryfní, jeho imperf. případem úpadkového tvoření II. 203; — archangelské II. 89, 93; Ní-kolského (matení κ a α) II. 264; —

Ostromirovo II. 89, 90, 91, 93; — trgovické, jeho přízvuky II. 157; evan-ia pramenem archiv. a vilen. sbor. I. 29.

F.

Fariseové o jejich životě v první a druhé redakci řec. Hamartola II. 314.

Filologie slovanská, o otázkách souvisejících s rozšířením byzant. kronik v čsl. písemnictví I. 17; — ruská o slovan. překladě Malalovy kron. I. 21; — o době vzniku slovan. překl. Malalovy kron. I. 30; — o starobulhar. památkách I. 39; o rkp. Undolského I. 121; — německá o slovan. překladech byzant. kronik I. 242; — klasičtá a metoda vydávání rukopis. památek II. 277.

Filologové ruští, jejich vydávání rukopisů II. 156.

Filosofo, za patriarchy Fótia II. 16; v akademii cařihradské II. 17; 272. **Filosofové** řečtí; o nich v kronice Hamartolově II. 19, 312.

Fragmenta historie Graecae, Müllerovo kritické vydání zlomků kroniky Joanna z Antiochie v nich I. 52.

Frankové (Langobardové), v kronice Zonarově I. 226.

G

Gallové, v Paralip. I. 135.

Genitiv řecký v Lětov. II. 371; absol. II. 396; řecký v Lětov. II. 458.

Glasnik 1877, 1879, Novaković o srbochor, prvotiscích II. 157.

Glossy, ve vatikán. rukopise Manassea I. 176; v rukop. tulčském I. 180; v slovan. překladě Manas. kron. I. 220, 221; v srb. opise kron. Manas. I. 221; text gloss ze slovan. Manas. I. 221—223; v slovan. překl. Manassea, jejich jazyk a různocnění Bogdanova I. 224; — jejich dobový rozsah I. 225; — jejich pramen I. 224—226; — a paralely ke glossám kron. Zonarovy I. 226—234, 235; — jejich pramenem kron. Zonar. I. 234, 235; význam jejich I. 234 a 235; — praž. rukop. Lětov., jejich původce II. 193; doba vzniku II. 193; jejich ráz II. 194 a sl.; jejich znaky nadřádkové a přízvuky II. 196; paleografický popis gloss II. 196 a sl.; jejich jazykový rozbor II. 197—216; jejich starobylé tvary II. 204; jejich graecismy II. 208; spojování vět II. 210; jejich slovník II. 211; jejich text II. 217—230; — chludovského rkp. Lětov. II. 250; — druhého bělehr. rkp. Lětov. II. 273; — vepsané do textu Lětov. (originál.) II. 410, 416. — Vremenniku II. 511 n.

Glossátor praž. rukopisu Lětov., jeho doba; jeho zájem o otázky nábož. a církevní; jeho smýšlení církevněpolitické II. 193 a 194; o záračných zjevech své doby II. 194; jeho národ-

- nost a snaha psátí církevně slovan. II. 197; jeho konservativnost ve slovnice II. 214.
- Gotové**, v kron. Hamartol.: o nich II. 388.
- Gracelsmy**, v Grigorijově přepisu Zonar. Paralipomeny I. 131 sl., ve Vremenniku II. 57, 80; v glossách Šafař. praž. rkpu Lětov. II. 204, 205, 208; v evangelských textech a u Jana exarchy II. 459.
- Grafika** vídeň. rukopisu Lětov. II. 233.
- Gramatika**, v akademii cařihradské II. 17.
- Gramatkové** církevněslov. středověcí, jejich názvy nadřádkových značek v památkách rukopisných II. 156, 157; Jagić o jejich prosodii II. 158.

H

- Hagiografie**, v byzant. literár. historii I. 65; v literatuře srbské I. 159.
- Haplografie**, chyby z ní v Šaf. praž. rukopise Lětov. II. 284 a sl.; v moskev. synodál. Lětov. II. 404, 418.
- Hebrejské dějiny** viz dějiny židovské.
- Hendladys** v Lětov. II. 408, 417, 453.
- Hermes**, XIV., 1879, Haupt o poměru Zonarově ke Cassiu Dionovi I. 86; XV., 1880, Jagić o původním textě slovan. Malaly I. 26; XXVI., 1891, Boissevain U. Ph. proti názorům Büttner-Wobstovým o poměru Zonarově ke Lvu Grammatikovi a Kedrenovi I. 86.
- Historija književnosti** I., 1867, Jagić o době vzniku rukopisů Lětov. II. 461, 464.
- „Historie“**, jejich rozdíl od kronik I. 12.
- Historie literární** o Manasseově glosátorovi I. 235; viz Dějiny.
- Historie literární byzant.**, v ní hagiografie I. 65.
- Historie literární slovanská**, zápis archivního sborníku o mnichu Grigorijovi I. 31.
- Historie války židovské** Josefa Flavia viz Flavius Josef.
- Historikové byzantští**, I. 12—13.
- Hlásokoslovi** moskev. Manass. rukopisu patriaršího a Čertkovův popis I. 169; v kronice Georg. Hamartola II. 34; ve Vremenniku II. 93; v srbských přípisích Šafař. praž. rkpu Lětov. II. 197 a sl.; v chlušov. rukop. Lětov. II. 250; v bělehrad. rukop. Lětov. II. 263.
- Hlasky** jotované, označování jich v moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 152.
- Holkhamensis** 296., rukopis Hamartolovy kroniky s pokračováním ze Symeona Logotheta II. 49.
- Homilie**, pramenem Hamartolovým II. 39.
- Homolotelety** v kodexu Bodlejském I. 20; v rukopise P kroniky G. Hamartola II. 370; 375; 411, 439, 443.
- Homosexualita**, o ní v Hamartolově kronice II. 29; text II. 496—499.
- Humanism západoevrop.**, jeho obliba byzant. kronik. I. 87.
- Hypotaxe** v glossách Š. II. 210.
- Hypothésa Leonidova** o překladatelské činnosti Grigorijově I. 31. sl.; — Šachmatova o překladatelské činnosti Grigorijově I. 31. sl.

CH

- Chaldejové**, o jejich mravech v Hamartolovi II. 123; text o jejich mravech a obyčejích z Lět. a Vrem. II. 124.
- Chilandar**, místem vzniku Grigorijova, přepisu Paralip. Zonarova I. 131; místem vzniku rukopisu Chilandar. viz rukopis chilandarský.
- Chronicon Palatinum**, latinský výtah z kroniky Malalovy I. 19.
- Chronicon paschale**, viz kronika velkonoční.
- Chronologie** kroniky Hamartolovy II. 42.
- Chronologie Nikeforova**, její význam a cena I. 56; rukopisné podání, nejednotnost éry I. 57; vydání I. 58; církevněslovan. překlad I. 58—60; poměr slovan. překladu k originálu I. 60 sl.; význam její pro ruské letopisectví I. 61 sl.; pramenem Zonarovým I. 86; prvním církevněslovan. překladem z byzant. kronik I. 243; pramenem G. Hamartola II. 14, 15, 38, 321; pramenem Nestorovým II. 114, 116, 117; pramenem rus. chronografů II. 140.
- Chronograf Akademie nauk**, jeho popis Sreznevským a Istrinem I. 43 pozn. sl.
- Chronograf Archivu**, jeho poměr k letopisci Ellinskému I. 44 sl.
- Chronograf Grigorijův** a glossy Manasseovy kron. I. 236.
- Chronograf Hlerothea** v slovan. překladě I. 239.
- „Chronograf po velkomo Izloženlju“** a jeho poměr k Ellinskému letopisci I. 44; domněnky Istrinovy o něm II. 516—520.
- Chronograf Tichouravův**, jeho pramenem G. Hamartolos I. 44. pozn.
- Chronograf uvarovský**, o jeho totožnost s chron. Akademie nauk I. 43 pozn. sl.
- Chronograf vrehoběžnický srbský** I. 159. II. 465.
- Chronograf židovský** viz chronog. Archivní.
- Chronograf žitomyšský srbský** I. 159.
- Chronografy**, pramenem G. Hamartola II. 34.
- Chronografy ruské**, jejich pramenem Nikeforos I. 57; v lit. rus. I. 159; vliv. slovan. Manassea I. 217; odleskem byzant. kronik I. 239; vliv Hamartolův II. 139; jejich vznik podle Popova II. 139 sl.; podle Istrina II. 516—520.
- Chronografy slovanské**, první kompilační chronograf I. 26; prototypy ch. jihovýchodního I. 27.

Chronografy srbské I. 159; první srbský I. 244; jejich pomůcky II. 195; výčet a literatura o nich II. 465 sl.; poměr jejich k Lětovníku II. 467.
Chronografy (dva) Šafaříkovy srbské I. 159. II. 466.
Chronograf západoruský z r. 1262, jeho vznik, jeho účel, místo jeho vzniku I. 40—43; předlohou moskev. a vilen. rukopisu I. 238; II. 140; výňatky z Vremenniku II. 65; II. 516, 518.
Chronografická literatura ruská, jejím nejstarším typem Ellinskij lětopisec I. 44 sl.
Chronografické sborníky ruské viz sborníky chronografické rus.

I

Ikonodulje, za Theodory a Barda II. 16.
Ikonoklasté, polemiky proti nim v kronice Hamartolově II. 27; v. Obrazoborci.
Ikonoklasmus, II. 14; v. Obrazoborecvi.
Imperfektna, jeho přízvuk v moskev. rukop. Lětov. II. 155; v moskev. Lětov. II. 166; v praž. rukop. Lětov. II. 186; v glossách Šafařík. praž. rukop. Lětov. II. 203.
Indikatvi, aoristu v Lětov. II. 459.
Indové, o jejich mravech v Hamartolovi II. 123; text o jejich mravech a obyčejích z Lětov. a Vremenniku II. 124; o nich Vremenník II. 138.
Inflitiv, jeho koncovka v bělehrad. rukopise Zonary I. 122; v Grigorijově přepisu Zonar. Paralipomenu I. 131; v rukopise volokalam. I. 138; řecký ve Vremenniku II. 79; v glossách Šafařík. praž. rukop. Lětov. II. 203, 208; v bělehrad. rukop. Lětov. II. 269; v moskev. rukop. Lětov. II. 407, 446, 459.
Inelálky, rukop. moskev. synodál. Lětov. II. 233.
Institutiones linguae slavicae dialecti veteris o kronice Manasseově (v slovan. překladě vatikán.) I. 164.
Instrumentál, v Lětov. II. 458.
Ispatský lětopis; text o obléhání města Haliče králem Belou I. 21; jeho souvislost se slovan. Malalou I. 21—24; text vypravování o Heliovi I. 23; shoda jeho se slovan. textem Malaly I. 24; jeho narážky na 17. a 18. knihu Malaly I. 30.
Islam, II. 15.
Istoria Rossii, I. 1876; Illovačskij o předložce opata Silvestra II. 116.
Istorič. Sborník, VI. Čertkov o rukopise slovan. Manassea v patriarší knihov. moskev. I. 165.
Istoričeskij Věstník; 1891, V. G. Vasiljevskij o době života J. Malaly I. 19.
Istoričeskoje izslědovanije, 1876. Geonov o byzantských vlivech na Nestora II. 116.
Iterativa, v Šafařík. praž. rukop. Lětov. II. 176, 186.

Izvěstija Imp. Akademii Nauk (IAN), XV., 1910, o slovan. překladu Malaly I. 29; VIII., 1903, Vilinskij o Ellinském lětopisci I. 35; VII., 1902, Evsčev o Grigorijovi I. 37; — 1906, Istrin o Tolkově Paleji I. 44; — XVII., Istrin o sbírce Tichonravově I. 44 pozn.; — 1911, Istrin o redakcích Ellinského lětopisce a o výňatech z Malaly v Ellin. lětopisci I. 45; — VII., Evsčev o jazykových typech rukopisu archivního I. 46; — XVII., o době císařů Lva V., Michaela II. a jejich poměru k Nikeforovi I. 55; — 1912, Štepanov o chronologii Nikeforově I. 56; — Štepanov vydání Compendia Nikeforova I. 58; — 1912, Štepanova edice slov. textu Nikeforova I. 60; — 1895, Syrku P. A. o rukopise slovan. Hamartola II. 61; — XVII., otisk prodloužení Nikeforovy chronologie z knihy Korměl I. 62; — 1910, Istrinův výčet „bulharských“ rukopisů kroniky G. Hamartola II. 64; — XV., Istrin o druhém rukopise Urdolského kroniky G. Hamartola II. 70; — XV., 1910, Istrin o vzájemném poměru slovan. rukopisů Hamartola (bulhar. redakce) II. 72; — VII., Evsčev o domněnce, že Grigorij přeložil Vremenník II. 87; — XV., Istrin o rukopisech Vremennika II. 87; — 1898, Šachmatov o redakcích a pramenech Nestorova lětopisu II. 118; — V., 1900, Abramovičův záznam P. A. Lavrova referátu o rukopisech Zonary I. 121; V., Lavrov o ceně slov. překladu Zonarovy kroniky I. 124; — 1860, Lazarevskij o vlivu Hamartolově na rus. chronografy II 139; — 1900, kn. III. IV., Prešnjakov o rus. dílech lětopis. II. 139; — 1906, Istrin o přepracování kroniky Hamartolovy na Rusi II. 141; — 1905, Istrin o chronografické Paleji II. 142; — II. 1895, Syrku o Dubrovnic. rukopise Lětovníku II. 146; — II., 1895, Šachmatov o fotografic. vyd. Sbor. Svjatoslav. II. 147; — V., Lavrov o rukopisech zograf. a volokamském I. 147; — XXII., 1917, Potapov o středobulh. původu překladu Zonary II. 522.

J

Jahrbücher der Litteratur; LIII., 1831, Šafařík o slovanských redakcích Hamartola II. 62; LIII., 1831, Šafařík o rukopise kláštera krúšedolského II. 65; LIII., 1831, Šafařík o praž. rukopise Lětov. II. 168; 1831, Šafařík o překladu Lětovníka II. 457.
Jatvlgové, kmen sousedící s Livonskem I. 42.
Jazyk řecký, Malalova zásluha o jeho dějiny I. 19; — druhého vypravování o Sioviu I. 42; — archivního sborníku I. 46; — církslov. překladu oktateuchu I. 46; — slovanský a jeho překlady z řečtiny I. 51; — indoevropské a překlady z řečtiny

- I. 51; —ové zvláštnosti rukop. volokolamského I. 139; —ové zvláštnosti patriaršního rukop. v Moskvě I. 168—170; — vlozek ve vatikán. rukop. Manassea I. 173; — vatikán. rukop. kroniky Manasseovy I. 179; —ový ráz vatikán. a moskev. rukopisu Manas. I. 179 pozn.; — staroindický a jeho komposita I. 191; —y indoevropské I. 221; — gloss slovan. Manassea I. 194; —ový stav slovan. rukopisů Manas. kron. I. 224; —ová stránka kron. Hamartolovy II. 33—34; jazyk Vremenniku II. 77, 78, 79; —ový materiál Vremenniku II. 87, 88, 89 sl.; — rukopisu moskev. synodál. II. 160—167; — praž. Šafařík. rukopisu Létov. II. 188; — rukopisů moskev. a praž. Šafařík. Létov. II. 189; — lidový v praž. Šaf. a moskev. rukop. Létov. II. 189, 190; —ová charakteristika vídeň. rukopisu Létov. II. 232—236; — chluďovského rukop. II. 251; — bukrešt. rukopisu Létov. a shody jeho s moskev. II. 260; —ový rozbor bělehrad. rukop. Létov. II. 263 a sl.; — bělehrad. rukop. Létov. a shody jeho s praž. Šafařík. rukopisem Létov. II. 272; —ozpytný materiál rukopisů Létov. II. 275 a sl.; —ové živly lidové v rukopisech Létov. II. 275; —ový ráz třetí skupiny rukop. Létov. II. 275; — Létov. a Vremenniku II. 363; —ová stránka Létov. 462, 463. Viz i Reč.
- Jerusalém**, jeho dějiny v osmé až desáté kn. Malaly I. 43; o jeho zkáze v kronice Hamartolově II. 26; jeho druhé vystavění II. 141; —ský chrám, o něm v glossách Šafařík. praž. rukop. Létov. II. 193; o zkáze Jerusalema v kron. Hamartol. II. 273; rozličná proctví o něm v Létov. II. 411. Viz Reč.
- Jery**, úpadek jejich v slovan. překl. kroniky Symeona Logotheta I. 83; patriaršního rukop. moskev. I. 169 sl.; v moskev. synodál. rukop. Létov. II. 161; jejich vokalisace v praž. rukop. Létov. důkazem bulhar. předlohy II. 178; v srbských připsicích pražsk. Šafařík. rukop. Létov. důkazem bulhar. předlohy II. 178; 197 sl.; matení j—ů ve vídeň. rukop. Létov. II. 234; 235; v chluďovském rukop. Létov. II. 250.
- Jhoslované**, jejich letopisná literatura I. 235; překladatelé byzant. kronik I. 242; kronika Hamartolova u nich II. 41.
- Jméno Georgia Hamartola** II. 5 sl.; —a byzant. mnišských spisovatelů II. 6.
- Jména vlastní cizí** v bělehrad. rukop. Létovníku II. 271; řecká v Létov. II. 440, 459.
- Jména podstatná** a jejich tvary pádové v Létov. II. 463.
- Jména přídavná** a jejich tvary pádové v Létov. II. 463.
- Jotace** ve vídeň. rukop. Létov. II. 234.
- Karmadharaja**, typ komposit dermativních I. 192.
- Katalog Šafaříkovy knihovny** II. 168.
- Kaz. Uč. Zap.**, 1891, Šestakov o pramenech a složení kroniky Hamartolovy II. 23; 1891; Šestakov o pramenech předmluvy kroniky Georgia Hamartola II. 23; 1891, 1892, Šestakovův rozbor Hamartolovy kroniky II. 36.
- Kazaň. Univ. Izv.**, Ternovskij o poměru Vremenniku k Pověsti vremennych lét II. 116.
- Kaz. Uč. Zap.**, 1891, Šestakov o jménech byzant. mnišských spisovatelů II. 6; — Šestakov o původu Hamartolově II. 9.
- Kievsk. Starina**, 1889, Leonid o Grigorijovi a kněžné Olze I. 32.
- Kláster—y byzantské**, jejich význam pro dějepisectví I. 13—15; ráz klášterní literatury I. 14; — kostromský (Zjevení Páně), rukopis slovan. Synkella v něm I. 53; — v Sučavě jediný text Symeona Logotheta I. 74; — Gračanica, jeho rukopis kroniky Zonarovy I. 89; — chilandarský, význam jeho v literatuře cirkevněslovan. I. 132; — Josefův, rukopis volokolamský Paralipomeny I. 137; — Zografský, sborník jeho I. 139; — v mitropolii karlovecké, popis jejich rukopisů I. 149; — chilandarský, bulharský rukopis Manassea I. 166; — Kyrillo-bělojezerský, v něm exempláře Hamartolovy kroniky II. 61 poz.; — krušedolský, jeho rukopis Hamartola II. 65; — Josefův volokolamský, v něm čudovský rukopis Hamartola II. 70; — kostromský, jeho rukopis Hamartola II. 71; — Kyrillův severoruský bělojezerský II. 139; — sv. Pavla na Athoně, rukopis Létovníku II. 145; — chilandarský a moskev. rukopis Létov. II. 150; —y athonské místem vzniku praž. a moskev. rukopisu Létov. II. 189; — chilandarský, v něm psán moskev. rukopis Létov. 195; — athonský a glossy praž. rukopisu Šaf. II. 195; — sv. Pavla, v něm, rukopis athonský Létovníku II. 231; — archanděla Michaela II. 239; — „Krka“ II. 239.
- Kmenoslavl**, v bulharské a srbské redakci Hamartola II. 92; zvláštnosti k—slovné v moskev. synodál. rukop. Létov. II. 164; v pražském Šafařík. rukop. Létov. II. 182; gloss praž. Šafařík. rukop. Létov. II. 200; bělehrad. rukop. Létov. II. 226.
- Kulha Esther** v „encyklopedii“ Šachmatově I. 33.
- Kulha Ježíše Siracha** pramenem archivního a vilen. sborníku I. 29.
- Kulha Jobova** pramenem archiv. a vilenského sborníku I. 29.
- Kulha Ruth** pramenem archivního a vilen. sborníku I. 29; v „encyklopedii“ Šachmatova I. 33; v slovanštině překladem Grigorijovým I. 38.

- Kulha Soudeč** pramenem archiv. a vilenského sborníku I. 29; v „encyklopedii“ Sachmatova I. 33; v překladě Grigorijově I. 38; pramenem Grigorijova přepisu Paralip. Zonar. I. 130.
- Kulhova Akademie nauk**, má letopis Nlkonovský a přepis Nikonův I. 167.
- Kulhova bulhar. klubu v Tulcei** (Rumunsko), její rukopis kroniky Manasseovy I. 180.
- Kulhova dvorní vídeň**, v ní rukopis kroniky Zonarovy I. 89; rukopis Létovníku II. 145; 231–248.
- Kulhova historického senláře v Praze**, text slovan. překladu Symeona Logotheta I. 76.
- Kulhova Maurokordatská**, uveřejnila synaxář Marka Efes. I. 64.
- Kulhova metropolitní v Karlověch** obsahuje rukopis slovan. Zonarovy I. 88.
- Kulhova Národní bělehradská** má rukopis Létovníku II. 145.
- Kulhova „Nového Jerusálema“**, domněnka Čertkova I. 167.
- Kulhova pařížská (národní)** obsahuje zlomkovité doplňky Malalovy kroniky I. 20.
- Kulhova patrlarši moskevská**, její rukopis slovan. Manassea I. 165.
- Kulhova petrohradská veřejná**, obsahuje Korměl knihu a slovan. text Nikefor. Compendia I. 59; slovan. text Symeona Logotheta I. 74; obsahuje petrohradský rukopis kron. Hamartolovy II. 64; v ní rukopis čís. 30 archeografie. společ. petrohradské II. 70; obsahuje rukop. s výtahem Hamartola a Malaly II. 139.
- Kulhova pražská musejní**, má Dučićův spis I. 179; obsahuje Šafaříkův praž. rukopis Létovníku (S) II 145; má fotolithografickou reprodukcii moskev. synodál rukop. Létov. II. 146.
- Kulhova sošijská**, její kronika obsahuje zbytky z Malaly I. 48, 50; má rukopis kroniky Synkellovy I. 53.
- Kulhova sršské něné společnosti**, rukopis Létovníku II. 146.
- Kulhova šafaříkova**, její katalog II. 168.
- Kulhova Trojkeosergievské lavry** za Moskvou, obsahuje rukopis trojický G. Hamartola II. 65.
- Kulhova vatikánská**, její rukopis Manassea I. 164.
- Kulhy biblické**, jejich rozsah v archivním sborníku I. 29; předlohou archiv. sborníku I. 40; pramenem chronografu Akademie Nauk I. 44. poz.
- Kulhy královské** pramenem archivního a vilenského sborníku I. 29; v hypotéze Sachmatovově I. 33; ve sporu o Grigorije I. 37; ve sporu o zápis archiv. sbor. I. 38; jejich typ jazykový I. 46; pramenem Grigorijova přepisu Zonar. Paralip. I. 130.
- Kulhy Možišovy**, pramenem archivního a vilen. sborníku I. 29; v „encyklopedii“ Sachmatova I. 33; překladem Grigorijovým I. 38; pramenem Grigorijova přepisu Paralip. Zonar. I. 130.
- Kulhy posvátné**, jejich řeč II. 463.
- Kulhy prorocké**, ráz jejich jazyka ve sborníku archivním I. 46.
- Kulhy starozákonní**, vložky z nich v řeč. originále Malaly I. 24; v řeč. a řím. letopisci I. 27; vzorem archiv. sborníku dle Leonida a Obolenského I. 28, 29; názor Jagičův o Grigorijově překladě k. st. I. 36; jimi doplňován Malalas I. 43; pramenem Grigorijova přepisu Paralip. Zonar. I. 130, 141, 158.
- Kulžata bulharská**, jejich výčet v řeč. a řím. letopisci I. 33; 35.
- Komentář historický Gudevův** ke glossám moskev. a vatikán. rukopisu kroniky Manasseovy I. 221.
- Komise archeografická v Petrohradě**, v ní rukopis slovan. Hamartola II. 64; vydání rus. letopisů II. 120; 123; 139.
- Kompendium církevněslovanské** založené na Eusebiu pramenem kroniky Hamartolovy II. 38.
- Komplance letopisné**, Ellinskij Létopisec a Archivní chronograf (jejich poměr) I. 44 sl.
- Komposita homérská** I. 191; — charakteristickým rysem díke manasseovské I. 191; — determinativní (tatpuruša) v byzant. kronikách I. 192; — hybridní v kron. byzant. I. 192; — kopulativní (typ dvandva) v byzant. kronikách I. 192; — byzantských kronik a jejich kategorie I. 192–193; — rektční v kron. byzant. I. 192, 196; — possessivní (typ bahuvrihi) v kronikách byzant. I. 193, 196 (v slovan. Manasseovi); — verbální v byzant. kronikách I. 193; — počet komposit Manasseově kronice I. 194; — ze slovan. překladu kroniky Manasseovy a jejich seznam I. 198–215; — Vremenniku II. 80; — v praž. rukopise Létov. II. 183; srovnání komposit ve Vremenniku a v Manasseovi II. 505–507.
- Koncovky pádové** v glossách praž. rukop. Létov. II. 198.
- Kondicionál** v moskev. rukop. Létov. II. 166; v praž. šafařík. rukop. Létov. II. 186; v bělehrad. Létov. II. 269; v moskev. Létov. II. 463.
- Konjugace**, její zvláštnosti v praž. šaf. rukopise Létov. II. 185 sl.
- Konsonantismus**, v moskev. synodál. rukopise Létov. II. 162 sl.; v praž. rukop. Létov. II. 179.
- Korměl kulha Novgorodská**, obsahuje slovan. text Nikefora I. 59, 60; je prodloužením chronologie Nikeforovy I. 62, II. 69.
- Kosmogonie** podle Sym. Logoth. II. 454.
- Kosmografie** v Hamartolovi a v ruských chronografech II. 139.
- Králové egyptští**, jejich výpočet v chronologii Nikeforově, I. 56.
- Králové perští**, jejich výpočet v chronologii Nikeforově I. 56.

- Králové židovští**, o nich v kronice G. Hamartola II. 19, 31.
- Kritika**, význam slovan, překladů z byzant. literatury pro textovou kritiku jednotlivých kronikářů I. 241 sl.; — textová, rukopisů Létov. II. 276 a sl.; — textová prvé redakce kroniky Hamartol. II. 325; — textová Vremennika II. 503 n.
- Kronika Azarolova**, její vydání a pramen I. 217.
- Kronika Eusebiova**, pramenem Zonarovým I. 85.
- Kronika Glykasova**, doba vzniku I. 84; její pramen I. 84, 237.
- Kronika Georgia Hamartola** čerpá z kroniky Malalovy I. 20; vložky z ní v řec. originálu Malaly I. 25 pozn.; — podle ní zpracováno vypravování o návratě židů z Babylona ve sborníku archivním I. 28; — pramen archivního a vilen. sborníku I. 29; — v překladě Grigorijově dle Leonida I. 31 sl.; — v „encyklopedii“ Šachmatova I. 33, 3; v hypotéze Šachmatovově I. 35; — předlohou archiv. sborníku dle Gleye I. 40; — o Abimelechovi I. 42; — výňatky z ní v třetí knize Malaly I. 43; — pramenem Ellinského Létov. I. 44; — pramenem chronografu Tichonravovského I. 44. pozn.; — pramenem slovan. Malaly I. 49; — shoda výňatku slovan. textu Malaly s Hamartolem I. 50; — ve sbírce Undolského I. 53; pramenem Nikeforos a Theofanes I. 56; — výčet panovníků s daty a Nikeforos I. 61; — o Symeonově zachráněni Soluně a jeho hodnostech I. 66; — jejím pokračováním kronika Symeonova I. 67; — pramenem Symeonovi Log. I. 68; — její překlad a poměr k Slovan. Symeonovi I. 83; — vzhledem k Zonarovi I. 85; — textová kritika I. 116; místo vzniku I. 123; — pomůckou Grigorijovu píše Paralip. Zonarova I. 130; — vzhledem ke kronice Zonarově I. 134; pramenem Grigorijovým I. 140 pozn.; řec. text Symeona Logoth. přidávaný k této kronice I. 153; — pramenem Grigorijova Paralip. I. 156, 157; — pomůckou Grigorijovu I. 158; — (pražský) šafaříkův rukopis I. 220; v církevně slovan. písemnictví I. 240, 241; — třetím církevně-slovan. překladem z byzant. kronik I. 243; — její druhý překlad v církevní slovanštině I. 244; — v byzant. literatuře II. 5—60; — autorův jméno II. 5 sl.; autorův mnišský stav II. 6 sl.; autorovy názory II. 8 sl.; autorův původ II. 9 sl.; doba autora života II. 11 sl.; — doba jejího dokončení II. 12 a 13; — politické a kulturní ovzduší doby Georgiovy II. 14—18; — její titul II. 18; její předmluva II. 18—19; její rozsah a rozdělení II. 19—23; — její předmluva II. 23; — prameny předmluvy II. 23; — přehled jejího obsahu II. 23—27; — autor jako dějepisec II. 27—30; — o příběhu filosofa Euag-
ria II. 28; — zprávy fantastické v ní II. 29; srovnána s ostatními díly byzant. kronikářů II. 30; — o autorově formálním neumění II. 31—32; — skladba díla a nerovnoměrné zpracování látek II. 31; — odůvodnění nedostatků v autorově mnišském názoru o škodlivosti vzdělání II. 32—33; — po stránce jazykové II. 33—34; autorovy prameny a pomůcky II. 34—38; — autorovo mechanické a neumělé užívání pomůcek II. 39—40; — autor jako dobový svědek II. 40; — její pokračování II. 42 sl.; — jejím pokračovatelem Symeon Logothet II. 43; — jak byla spojena s Logothetem II. 43—44; — text z ní II. 44—46; — poměr moskev. synod. rukopisu Feckého s pokračováním k Slovan-skému Logothetovi II. 44—47; — její rukopisné podání II. 47—57; — její rukopisy řec. II. 49 sl.; — její pokračování II. 53—57; — její slovan. překlad II. 54; — její vydání II. 57—60; — v církevně-slovanšské literatuře II. 61—522; — dvě slovanšské redakce II. 61—64; — její slovan. rukopisy a popisy jich II. 64—72; — vzájemný poměr rukopisů „bulharské“ redakce II. 72—74; — poměr slovan. překladu (Vremennika) k řec. textu II. 74—77; — její pokračování ze Symeona Logotheta ve slovan. překladě II. 76; — charakteristika překladu v t. zv. Vremenniku II. 77; — vydání Vremenniku II. 81—84; — původ překladu Vremenniku II. 84; — vývoj názorů o původu překladu Vremennika II. 84—88; — výsledek názorů o původu Vremenniku II. 88—95; — ukázka z Vremenniku ve srovnání s Létovníkem II. 95—111; — vzorem Nestorovým II. 112; poměr Vremenniku k Pověsti vremenných lét II. 112—142; — pramenem Nestorovým II. 113; — paralely z Vremenniku a kijevského letopisu II. 120—137; — vyd. řec. textu de Boorem II. 123; formální shody Pověsti vremenných lét s ní II. 136; — závěrečný soud o jejím vlivu na Pověst vrem. lét II. 137—139; — vliv její na ruská letopisná díla II. 139—142; — srbská redakce čili Létovník (viz Létovník) II. 145— až do konce; — o Julianovi Odpad, a slovan. redakce II. 248; — osmá kniha její v předkladech Létovníku II. 248; — rozsah její v rukop. bukurešť. II. 254; — poměr Létovníku k ní a vývoj této otázky II. 311 sl.; — odchylky první a druhé redakce a shody první s moskev. rkp. Létov. II. 312 a sl. — o sněmech církevních II. 318; — odchylka Létovníku od první redakce této a její význam II. 322—325; — první redakce její a překlad Létovníku II. 324; — první redakce a význam Létov. pro textovou kritiku její II. 325; — první redakce a rekonstrukce chybějící části podle Létov. II. 326 sl.; — a pokračování Symeonovo v Létov. II. 335 a sl.;

— text z ní ve vyd. Istrin, a Muralt, II. 339—316; — možné opravy její podle Lětov. II. 368; — kritický aparát k byzant. Dějinám Lětov. (M), (řec. text vyd. Istrin.) II. 368—460; — (řec. vyd. de Boorova) srovnání s textem Lětovníku (kritický aparát) II. 370; — její zakončení II. 430; — vznik Lětovníku II. 461—464.

Kronika Georgia Synkella, její obsah a význam v staré křesťan. chronografii I. 52—55; její slovan. rukopis v klášteře kostromském, srovnání slovan. textu s řeckým, počet a rozsah známých řec. rukopisů, kopie Undolského I. 53; — její vznik a doba slovan. překladu I. 54; — její význam v literatuře církev.-slovan. I. 54; — lidové rysy v jazyce slovan. překladu I. 54; — pokračování Theofanovo a jeho cena po stránce jazykové I. 54 sl.; — v církevně-slovan. písemnictví I. 241; — pramenem třetí knihy kroniky Hamartolovy II. 37; — její kratší redakce II. 69 poz.; — domněnka Istrinova o jejím vzniku II. 517.

Kronika Joanna Skylitza, autorova předmluva I. 83.

Kroniku svěťovou Joannu z Antiochie I. 52; pramen G. Hamartola II. 38.

Kronika Kedrenova (Cedrenova), ukázky komposit z ní I. 192 sl.; II. 50.

Kronika Lva Allafia, poměr slovan. překladu Manass. k ní I. 181.

Kronika Lva Grammatika, je jen redakce Symeona Logotheta I. 68; původní podobou kron. Symeonova I. 69; text z ní o Theofilovi a Eikasil I. 69 sl.; její poměr k Pseudosymeonovi I. 70, 74; řec. text z ní o Konstantinu Porfyrogenetovi I. 71—73; shoda se slovan. Symeonem I. 76 sl.; text z ní o Bulharech srovnán s textem Cod. Marc. rkp. petrohrad. I. 79 sl.; poměr její ke kronice Symeonově I. 82; úpravou textu Symeonova I. 83.

Kronika Konstantína Manassea v překladě XIV. stol. I. 76; 83; jejím pramenem Zonaras I. 87; 144; o ní I. 160—236; život a činnost autorovu I. 160; — její rozsah I. 160; — popis a vznik její I. 160—163; — její předmluva I. 161; — o dynastii Komnenů I. 162; — její forma I. 162 sl.; — její historická cena I. 163 sl.; — její vydání I. 164; — vývoj badání o slovan. Manasseovi I. 164—166; její slovan. rukopisy I. 166—180; — její vydání I. 180; — poměr překladu k originálu I. 181; — redakce slovan. překladů I. 181; — text z originálu o stvoření nebes a srovnání s textem rukopisu vatikán. I. 182—184; — text z vypravování o válce trojské, o Paridově mládí, únosu Helenině a srovnání s překladem rukopisu moskevského I. 184—189; — stilistický ráz slovan. překladu I. 189; — text kletby na zlato v řec. a slovan.

znění I. 190—191; — kmenoslovné zvláštnosti slovan. překladu I. 191—215; — komposita slovan. překladu I. 194—215; seznam komposit v slovan. překladu I. 198—215; — srovnání těchto komposit s komp. Vremenniku II. 505—507; — vznik překladu I. 215—217; — text o Manuelovi Komnenovi I. 216; — glossy v slovan. překladě I. 220—224; — pramen gloss v slovan. překladě I. 224—226; — její zmínky o Bulharech a glossář její I. 225 sl.; — slovan. překlad a jeho glossy I. 234—236; — její rozšíření I. 237; — její lidová parafrase I. 239; — v církevně-slovan. písemnictví I. 240; 241; — vznik esl. překladu I. 244; — srovnání s Hamartolem II. 30; — pramenem rus. chronografů II. 110; — předlohou Elin. a řím. letopisce II. 141; — její glossy II. 193; — zájato a rozšíření její v Bulharsku II. 462.

Kronika Malulova od poč. světa I. 18—51; — jméno a život autora I. 18; — autorovo dílo I. 18—19; — rukopisné podání I. 19—20; — vydání I. 20; — slovan. překlad I. 20—21; — souvislost slovan. překladu Malaly s letopiscem Ipatským I. 21—24; — mínění Obolenského o slovan. překladu Malaly I. 24; — kritický přehled literatury malalovské I. 24—30; — pramenem archivního a vilenského sborníku I. 29; — její rozsah v archivním sborníku I. 29; — nynější naše vědomosti o překladu Malaly I. 30; — místo a doba vzniku překladu I. 30—31; — Palauzov o době Grigorijova slovan. překladu I. 31; — pochybená hypotéza Leonidova a Šachmatova I. 31—35; — v „encyklopedii“ Šachmatova I. 33; — skutečná činnost Grigorijova I. 35—39; — otázka překladu Grigorijova I. 36 sl.; — vypravování biblického dějejevu dle Istrina I. 37; — otázka o vzniku a době a původu překladu Malaly I. 39; — Weingartovo stanovisko v otázce Malalovské I. 39; — její slovan. překlad I. 39; — předlohou archiv. sborníku dle Gleye I. 40; — vznik chronografu z r. 1262 I. 40—43; — řecký text a rozdíly slovan. překladů I. 42 sl.; — pramenem chronografu z r. 1262 I. 43; — o dějinách židov., řeckých, jerusalém. I. 43; — pramenem sbírky Tichonravovy I. 44 pozn.; — pramenem Ellinského létop. I. 44; — v archiv. chronografu a Ellinském létopisci I. 44 sl.; — její pařížský rukopis I. 45; — cena rukopisného podání slovan. překladu I. 45—47; — význam slovan. překl. pro dějiny esl. I. 46; — původní starobulharský překlad I. 46; — rozeznávání trojího stadia jazykového I. 46; — starobulhars. překlad I. 46; — jazyk slovan. překladu I. 46; — vydání slovan. Malaly I. 47; — slovan. a řecký text předmluvy k ní I. 47; — slovní shody mezi překladem a originálem

- I. 48; — překladatelská technika I. 48; — poměr slovan. textu k originálu I. 49 sl.; — kompilativní povaha slovan. textu a jeho neúplnost I. 49; — charakteristika textu v zachované úpravě slovan. Malaly I. 49–51; — slovan. text a jeho odchylky od řeckého bonnského vydání I. 50; — citát z bonnského vyd. a shoda s Hamartolem I. 50; — doklady nepřeložených řeckých termínů v slovan. textu I. 51; — vzhledem k Zonarově I. 85; — příklad komposit kompilativních, determinativ., rečč., possessiv. a verbál. I. 192 sl.; — její rozšíření I. 237; — její rukopisy s výňatky z Josefa Flavie I. 238; — v církevněslovan. písemnictví I. 240, 241; — druhým církevněslovan. překladem z byzant. kronik I. 243; — pramenem kroniky Hamartolovy II. 29; — látkový výběr její a Hamartolův II. 30; — pramenem Hamartolovým II. 31; — její tvary lidové II. 34; — pramenem prvé knihy kroniky Hamartolovy II. 36; — pramenem Hamartolovým II. 38; 85; — předlohou Nestorova letopisu II. 117; — výňatky z ní v letop. rus. II. 139; — výpisy z ní v rus. chronografech II. 139; — pramenem rus. chronografů II. 140.
- Kronika morejská**, dílkem lidové literatury byzant. I. 239.
- Kronika Nikeforova** I. 55–56; její prameny I. 56; o původu a stěhování Bulharů I. 56; rozšíření I. 237; v církevněslovan. písemnictví I. 240, 241.
- Kronika paschalní** (velikonoční), vyjímá z kroniky Malalovy I. 20; její autor a titul I. 52; ukázky jejích komposit I. 192 sl.; pramenem kroniky G. Hamartola II. 38.
- Kronika rumunská arcibiskupa Makaria**, napodobením překladu Manasseovy kroniky I. 217.
- Kronika Sofijské knihovny**, chová zbytky z Malaly I. 48 sl.; vyjímá z kroniky Malalovy I. 50.
- Kronika Symeona Logotheta** pokračováním k—y Hamartolovy I. 67; — anonymní kronikou I. 67 sl.; — její poměr ke Lvu Gram. I. 74; — nadpis slovan. překladu I. 74; — slovan. text I. 74–76; — zakončení slovan. překladu a řec. originálu I. 75; — vydání slovan. překladu I. 76; — její slovan. překlad a shoda s domnělým Symeonem a Lvem Grammatikem, jejich srovnání I. 76 sl.; — vznik a předloha slovan. L. I. 76–83; — srovnání řec. textu z Codexu Venet. se slovan. textem rkp. petrohrad. I. 78 sl.; — text o Bulharech z Cod. Marc., rkp. petrohr. a srovnání se Lvem Grammatikem I. 79 sl.; — srovnání místa o Adamovi s originálem rkp. vídeňského Suppl. Kollar I. 81; — rukopis messinský; rukopis benátský a jeho poměr k slovan. překladu I. 82; — cena slovan. překladu I. 82; — Vasiljevského srovnání slovan. textu s řec. rukopisy I. 82; — předlohy slovan. textu I. 82; — jazyk slovan. překladu, hláskosloví, syntax, tvarosloví I. 82 sl.; — její místo v dějinách lit. církev. slovan. I. 83; — dobový rozsah slovan. překladu a originálu I. 153; — text z ní I. 154; — zkrácením Zonar. kron. I. 155; — její rozšíření I. 237; — v církevněslovan. písemnictví I. 240, 241; — vznik církevněslovan. překladu I. 244; — její slovan. překlad a poznámka o S. Logothetovi II. 43; — jak byla spojena s kronikou Hamartolovou II. 43–44; — (slovan. překl.); text z ní II. 44–46; — poměr slovan. překladu k moskev. synod. rukopisu řec. Georgia s pokračováním II. 44–47; — její rukopis II. 47 sl.; — de Boorovo pojednání II. 49; — pokračováním kroniky Hamartolovy II. 53–57; II. 133; — trojí církevněslovan. text z ní II. 55; — její slovan. verze II. 57; — z ní obdoby ve Vremenniku II. 75; — pokračování v Hamartolovi vzaté z této II. 76; — v B B IV, 1897 referát o de Boorově stati Die Chronik des Logotheten II. 112; — pokračování z ní v Lětovniku, textová kritika jeho II. 430–456.
- Kronika Pseudosymeonova**, řec. text o Theofilovi a Eikasií I. 69 sl.; je přepracováním Lva Grammatika, jejich poměr I. 70 sl.; text o Konstantínu Porfyrogenet. z ní 71–73.
- Kronika Polydeukova**, jejím pramenem k—a Symeona I. 68; je úpravou textu Symeona I. 83.
- Kronika Theodosia z Meliteny**, je úpravou textu Symeona I. 83.
- Kronika Theofana Confessora**, souvislost její s kronikou Hamartolovou II. 35; pramenem Hamartolovým II. 35.
- Kronika Joanna Zonary** předlohou slovan. překladateli Logotheta I. 75; — jejím zkráceným textem slovan. překlad Symeona I. 76; — poměr k slovan. překladu Sym. Logotheta I. 83; — její místo v lit. csl. I. 83; — život autorův I. 84; její vznik, rozdělení díla autorem a vydavatelem I. 84 sl.; — její rozsah, forma a obsah vzhledem k Malalovi a Hamartolovi I. 85; — její historická cena a prameny I. 85–87; její rukopisy a vydání I. 87; její slovan. překlad I. 87; rukopisy slovan. překladu I. 87 a sl.; — obsah rukopisu vídeň. I. 90–101; — srovnání rukopisu vídeňského s bělehradským I. 101–103; — poměr překladu k originálu I. 103–117; — srovnání výňatku z originálu s překladem (o povaze Trajanově) I. 104–105; — text ukázky z XII. knihy I. 107; — srovnání řec. a slovan. textu o Bulharech z Theodora a Michaela III. I. 109–11; — o Bardovi, o Michaelovi III., o výpravě Rusů na Cařihrad, o Basiliovi I., o Lvu VI.,

o Alexandrovi, o Konstantinu I. 111; — text vyprávění o Samoilovi a srovnání s překladem slovan. I. 111—112; — vypoštění řec. textu v slovan. překladě I. 113 sl.; — o dějinách řec., perských, židovských, římských, byzantských v řeckém a slovan. textu I. 113; — text řec. z I. knihy srovnán s překladem slovan. I. 114 sl.; text řec. o příchodě Aeneově do Itálie srovnán s překladem slovan. I. 115 sl.; — její slovan. překlad parafrází originálu I. 116; — doba vzniku překladu I. 117—120; — místo vzniku slovan. překladu I. 120—124; — cena slovan. překladu I. 124; — nahrazení řec. infinitivních vazeb v překl. I. 124; — poměr k Paralip. I. 147; 148; — vzhledem k rukop. krušedol. I. 149; — její dobový rozsah I. 153; — její shoda s pokračováním slovan. Sym. Logotheta I. 153; — jejím zkrácením prodloužení Sym. Logoth. I. 154; — předlohou překladateli Sym. Logotheta I. 154; — (řec.) její poměr ke Grigorijovu Paralip. I. 156—159; — pramenem Manasseovým I. 164; — o pokřtění bulhar. knížete Borise I. 177; — pramenem glossáře slovan. Manassea I. 226; — paralely ke glossám slovan. Manassea I. 226—234; — poměr gloss z slovan. překladu kroniky Manasseovy k paralelám této I. 234—235; — její rozšíření I. 237; — v církevněslovan. písemnictví I. 240, 241; — její slovan. překlad I. 243; — podkladem Grigorijova Paralipomenu I. 243; — její rukopisy a zařazení II. 88; — vzorem Nestorovým II. 112; — pramenem rus. chronografů II. 140.

Kroniky, jejich rozdíl od „historií“ I. 12.

Kroniky byzantské I. 13, 14; jejich hodnota I. 15; jejich řeč I. 16; jejich rozšíření I. 16—17; vzorem a východiskem slovan. letopisectví I. 16—17; v církevněslovan. překladech I. 83; hodnotnější než kron. Symeona Logoth. I. 83; jejich komposita I. 191, 192 sl.; jejich slovan. ohlasy I. 237 sl.; v církevněslovan. překladech, chronologický pořad I. 243 a 244; předlohou Nestorovi II. 112.

Kroniky církevněslovanické byzantské, jejich celkový obraz I. 240—242; vlast jejich I. 242 a sl.

Kroniky kompilativní v starší ruské literatuře a jejich rozdělení podle A. N. Popova (viz Ellinskij i římskij letopisec) I. 25.

Kroniky mnišské, jejich cíl I. 15.

Kronikářové byzantští I. 52, 54, 55, 63; přehled k—řů byzant. a ocenění v kronice Joanna Skylitza I. 83; jejich dílo srovnáno s Hamartolovým II. 30; Psaltes o jejich jazyce II. 34; pramenem historickým Georgia Hamartola II. 39; předlohou Nestorovou II. 112.

Kronikářové řečtí, poměr Nestorův k nim II. 116.

Kronikářové slovanští, jejich sloh I. 189.

Kronikářství byzantské, jeho kroniky I. 237—239; slovan. překlady I. 240—242.

Kronikářství moldavské, vliv slovan. Manassea na ně I. 217.

Kronikářství slovanské, vliv slovan.ského překladu Malaly I. 20—21.

Kronikářství západoevropské, jeho pomůckou latin. překl. Synkelly I. 55.

Křesťané, o jejich pronásledování v kronice G. Hamartola II. 26.

Kumáni, o jejich bojích s Bulhary v kron. Zonarově I. 112.

Kyřillo-Bělozerský rukopis viz rukopis K.-B.

L

L. epentheticum v moskev. rukopise Lětov. II. 163; v praž. šafařík. rukop. Lětov. II. 180; v glossách praž. šafařík. rukop. Lětov. II. 199; v stsl., srb. a ruštině II. 200; v bělohrad. rukop. Lětov. II. 265.

Lampada hvězda, v Hamartolovi a Nestorovi o ní II. 114.

Langobardové, v kronice Zonarově I. 226.

Latínismy v prvních čtyřech knihách kroniky Hamartolovy II. 43.

Lavrentjevský rukopis viz rukopis L.

Látky zeměpisné v G. Hamartolovi II. 29; o filosofu Euagriovi v kronice Hamartol. II. 28; o umlrajícím vojnů a Aithiopech v kron. Hamartol. II. 29; o Šimonovi v Římě II. 29. Viz Motiv.

Legends Symeona Metafrasta I. 65; legenda o Sávovi I. 119; o Symeonovi I. 119; — staroslověn. o Konstantinovi zachovala učební plán cařihradské akademie II. 17; — o Abgarovi v kron. Hamartol. II. 25; — o Alexiovi II. 28; legendy pannonské o Konstantinu a Methodějovi pramenem Zonarovým II. 115.

Letopisec církevněslovanštl, jejich předlohy pro vlastní kronikářské práce. I. 17.

Letopisei ruští, jejich znalost jihoslovan. překladů I. 242.

Letopisec středověcl, o jejich pověrvivosti atd. II. 119.

Lětopisec ellinskij a římskij, viz Ellinskij letopisec.

Letopis Ipatský, viz Ipatský letopis.

Lětopis Istoriko-filolog. Obščestva při Novorossijské universitě, 1902, Istrinovo kritické vydání II., IV., V. knihy Malalovy I. 48.

Letopis kljevský, jeho pramenem Malalasy I. 46; paralely II. 120—137; shody s Hamartolem II. 137 sl.; jeho souvislost v Vremennikem II. 138.

Letopis Lavrentjevský, jeho vydání II. 120. Viz Pověst vrem. lět.

Letopis licevaia, v ní stať z Hamartola II. 139.

Letopis moldavský ve sbor. tulěském I. 180.

Letopis Nestorův, jeho pramenem chronologie Nikeforova I. 61; jeho předlohou Vremennik II. 84; citát

- z něho II. 89; o něm Schlözer II. 112; poměr jeho k Hamartolově kronice II. 112—142; vznik a prameny jeho podle Istrina II. 516—520; rekonstrukce jeho textu ve vydání A. A. Šachmatova z r. 1916; II. 501 sl.
- Letopis Nikeforův**, v hypotéze Šachmatově I. 34.
- Letopis Nikonovský**, I. 59; obsahuje slovan. text Nikefora I. 61; Nikonův přepis v něm I. 167; jeho výpisky z Manassea I. 217; text z něho o Basileiovi o Lvu Moudrém I. 218 až 219, 244; vliv Hamartolův II. 139.
- Letopis Perejaslavě suzdalské**, vydání M. A. Obolenského a jeho zmínka v předmluvě o překladu Malaly I. 24; Obolenského předmluva k němu a srovnání s kron. J. Malaly I. 48; vydání Obolenského a jeho předmluva II. 84 sl.
- Letopis tverský**, vliv Geor. Hamartola II. 139.
- Letopisectví ruské**, význam Nikefora pro ně I. 61 sl.; vliv Georg. Ham. II. 139—142.
- Letopisectví slovan.**, o jeho vývoji v rukopise vilen. a archiv. I. 46.
- Letopisy rumunské**, v nich ohlasy prosaických kronik byzant. I. 239.
- Lětovnk**, jeho praž. glossy I. 90; druhým církevněslovan. překladem kron. Hamartol. I. 244; — jeho pražský rukopis má pojednání (latinsky) o jméně G. Hamartola II. 5; — podle Undořského překladem kroniky Georgia mnicha II. 6; — text z něho II. 55—57; — v pražsk. rukopise články Allatiův o Hamartolovi II. 58; — jeho vydání II. 64; — v něm Symeon Logothet II. 76; — jeho vznik II. 88; — druhým překladem z Hamartola II. 94; — ukázka z něho ve srovnání s Vremennikem II. 95—111; — obsahuje výtah z pokračování Vremennika II. 135; lětovník čili srbská redakce II. 145 až do konce; — jeho rukopisy v chronologickém pořádku II. 145—146; — rukopis moskev. synodál. II. 145—167; — rukopis pražský šafaříkův II. 168—191; — srbské přípisův v rukopise šafaříkově II. 192 a sl.; — jeho rukopisy II. 231—276; — jeho rukopisy a překlad osm. knihy Hamartola II. 248; — v rukopise athon. druhém Milandarském II. 248 sl.; — v rukopise Chludovském II. 249—251; — v rumjancevském rukopise II. 251 a sl.; — v rukopise bukurešťském II. 253—261; — druhý rukopis bukurešť. II. 261 sl.; — v rukopise dubrov. II. 262; — v rukopise bělehrad. národ. knihovny II. 262—272; — v druhém rukopise bělehrad. II. 272—274; — svědectví o jeho původu II. 274; — jeho rukopisy rozříděny ve skupiny II. 274 sl.; — úhrnný přehled jazykových poměrů v jeho rukopisech II. 274—276; — místo vzniku jeho rukopisů II. 275; — jeho samostatné texty II. 276; —
- vzájemné poměry jeho rukopisů II. 277—310; — základem jeho textu rukopis moskev. a praž. II. 278 sl.; — textové ocenění jeho rukopisů II. 297—300; — jeho základní rukopis II. 298; — stemma jeho rukopisů II. 309; — text jeho vydání II. 310; — jeho poměr k řec. textu Georgiovy a vývoj této otázky II. 311 sl.; — jeho význam II. 311; — předloha překladatelská II. 312; — důkazy potvrzující vznik L—ku z první redakce kroniky Georgiovy II. 312 až 322; — jeho odchylka od P a její význam II. 322—325; — jeho předloha II. 324; — jeho význam pro textovou kritiku první redakce Georgiovy II. 325; — podle něho rekonstruovány chybějící části první redakce kron. Ham. II. 326 sl.; — — závažný výčet panovníků v něm II. 338; — texty symeonovské z jeho moskev. rukop. o Bardovi a j. a srov. II. 351—360; — poměr k Vremen. II. 360; — jeho symeonovská část II. 360; — rozdíly od rukop. Vatic. a neshody s Mosq. řec. synodál. rkpm II. 360 a 361; — text z něho II. 361; — poměr k Vremen. II. 363, 364; — odchylky od slovan. Symeona II. 365 sl.; — kritický aparát k byzant. dějinám Georgiovy z něho II. 368—460; — předloha jeho překladatele II. 368; — srovnání s řec. textem (kritický aparát) II. 370 a sl.; — a Symeonovo pokračování ke Georgiovi v něm II. 335; — ocenění překladu L—a po stránce překladatelské techniky II. 456—460; — jeho vznik a vliv II. 461 a sl.; — ukázky z něho II. 469—499.
- Licejova letopis** viz letopis I.
- Ligatury**, v moskev. synodál. rukopise Lětovníka II. 152; v šafaříkově praž. rukop. Lětov. II. 172; v přípisích praž. šafařík. rukop. Lětov. II. 196; ve videh rukop. Lětov. II. 233.
- Lipsiensis DCCLII**, rukopis Hamartolovy kroniky II. 50; viz rukopisy G. Hamartol. kroniky.
- List Theodora Studita** k Janu z Kyziku, pramenem Hamartolovým II. 38.
- Listiny hlaholské** a živel lidový II. 190.
- Literární historie** viz historie literární.
- Literatura** o kronice Hamartola II. 30.
- Literatura bulharská**, Weingart o starobulharské lit. I. 39; střední I. 137; střední, jejím nejcenějším dílem překlad Manasseovy kroniky I. 164; střední, význam slovan. překladu Manas. kron. I. 236; její letopisectví I. 236; v době Symeonově II. 39; Vremennik v lit. starobulhar. II. 87; její osudy II. 88; kronika Hamartolova v ní II. 94; zařazení Vremenniku II. 95; — překladová II. 460.
- Literatura byzantská**, obliba Nikeforova chronologického přehledu I. 57;

- vliv a rozšíření G. Hamartola I. 63; obliba Zonara I. 87; její dílka dějepisná, veršovaná I. 239; v době G. Hamartola II. 17; obliba kroniky G. Hamartola II. 30; místo kroniky Hamartolovy v lit. byz. II. 41; překlady z ní v ruské literatuře II. 89.
- Literatura církevněslovanská**, období Symeonova a záliba překladatelů pro kroniky byzantské I. 16; — její překlady I. 51; — nástupci Malalovi v ní I. 52; — kronika Synkellova v ní I. 53; — Nikeforos v ní I. 56; — rozšíření a význam Nikeforova kompédia v esl. lit. I. 58; — místo kroniky Symeona Logotheta v ní I. 83; — vliv reforem Euthymiových I. 132; — překlad Manasseovy kroniky a jeho důležitost pro esl.—ou I.—u I. 164; — působnost Nikonova I. 167; — její kroniky přijaté z byzant. literatury I. 240—242; — obliba kapitoly o Claudiovi z kroniky Hamartolovy II. 25; — obliba kroniky G. Hamartola v ní II. 30; — místo kroniky Hamartolovy v ní II. 41; — kronika Hamartolova v ní II. 61—142; — vady překladatelské II. 456.
- Literatura dubrovnícká** II. 202.
- Literatura jhoslovanská**, II. 87.
- Literatura klášterní**, ráz její I. 14.
- Literatura Lalichtrova čes. XIX. stol.**, Wengart o nadřádkových značkách rukopis. památek a o názoru Šafaříkově II. 157.
- Literatura letopisná ruská** a její nejstarší letopis I. 44 sl.; — jhoslovanská I. 235.
- Literatura nestorovská** o poměru Nestorově k Vremenniku II. 137; o souvislosti letopisu Nestorova s Vremenníkem II. 138.
- Literatura překladová** slovan. a napodobování řeckých komposit I. 51.
- Literatura ruská**, spis P. V. Vladimirova o ní I. 36; — duchovní, pojednání Filaretovo o ní I. 36; — chronografická a její nejstarší typ I. 44 sl.; její kronikářské kompilace I. 159; její rukopisy II. 87; Vremennik v rus. literat. II. 87; Vremennik v rus. lit. II. 89.
- Literatura řecká**, záliba v kompositech I. 191; za patriarchy Fótia II. 17.
- Literatura srbská** za Štěpána Dušana I. 117; význam kláštera chilandar. pro srb. lit. I. 132; — střední I. 137; význam Grigorijova Paralip. I. 159; Hamartolos II. 88.
- Chilandarský rukopis** I. 180; v ní **Liturgie**, v Letovniku a v š. II. 281.
- Litva**, pohanství v ní I. 42; bohové litevští I. 42; místem vzniku chronografu XIII. věku (předlohy vilen. a archiv. sbor.) II. 43.
- Livonsko**, jeho pohanství I. 42.
- Makedonel**, o nich v kronice G. Hamartola II. 19.
- Makedonie**, v glossách slovan. překladu Manassea I. 225.
- Manichejští**, o jejich kacířství v Hamartolově II. 19.
- Mnteni nosovek** ve vídeň. rukop. Lětov. II. 236.
- Materiály Srezněvského** I. 124.
- Metafory** v kron. Manasseově I. 189.
- Metoda ruská**, při vyd. rukopis. památek II. 156; II. 501 n. — paleografická při vydávání památek II. 156; — vydávání rukopisných památek II. 277.
- Mneje novogorodské** II. 89; petrohradské II. 89.
- Mulatury vatikánského rukopisu Manassea** I. 165, 171, 176, 177, 178; rukopisu trojického II. 67.
- Miscellaneus 120** viz Oxoniensis P.
- Mnichové byzantsí**, jejich vzdělanost a směr studia I. 14; ráz mnišské literatury I. 14; cíl spisování kronik I. 15; o jménech mnišských byzantských spisovatelů II. 6; Hamartolos o nich II. 18; — athoňští. písaři rukopisů Lětovniku II. 275; jejich činnost překladatelská II. 456.
- Mnišské kroniky**, jejich kompilační ráz, hodnota historická I. 15; hodnota literárně-historická I. 16.
- Mnišští**, Hamartolos o něm II. 6, 7; Hamartolos o jeho vzniku II. 19; o jeho počátcích v Hamartolově kronice II. 25; Hamartolos o něm II. 28.
- Mohamedáni**, o nich G. Hamartolos II. 14; za csafovny Eirene II. 15.
- Moldavský pravopis** viz pravopis moldav.
- Monaecensis 139**, rukopis Hamartolovy kroniky II. 50.
- Monaecensis 414**, rukopis Hamartolovy kroniky II. 50.
- Monofylitský názor** viz názor m.
- Montanisté**, za Lva III. Syrského II. 15.
- Moskevský archiv** zahraničních věd; obsahuje slovan. text Malaly v rukopise v XV. stol. I. 24.
- Moskevský sborník archivní** viz sborník archivní moskevský.
- Motiv** o mrtvole, shodující se s příběhem o Euagriovi z kron. Hamartol. II. 28. Viz Látká.
- Museum král. českého**, v něm šafaříkův rukopis Lětov. II. 168.
- Museum rumjanevské** chová rukopis sbírky Tichonravovy I. 44 pozn.; rukopis Nikeforův I. 62; v něm rukopisná sbírka Undofského II. 63; chová kopii vatikán. rukopisu kron. Manas. I. 165; chová chronograf z r. 1494, jeho popis II. 141; chová rukopis Lětovniku II. 145.
- Museum starožitností v Bukurešti**, rukopis Lětovniku II. 145, 253.
- Musika** v akademii cařihradské II. 17.
- Mythologie litevská** ve druhém vypravování o bludářství Soviově ve sbornice archiv. I. 42; řecká II. 272.
- Mythy řecké** v kronice Malalově I. 19.

N

- Náboženství** pohanská, o nich Hamartolos II. 19; řecké, o jeho zakladatelích v kron. Hamartol. II. 27; řecké, o něm Hamartolos II. 312.
- Národopis** v Muralt. vyd. Ham. a v cod. Vatic. II. 346.
- Nářečí**: srbská a jejich stopy v praž. a moskev. rukopise Lětov. II. 189; severitimocké, z něho doklady na vazbu předložky Бъ II. 206; písaře bukureštského rukop. Lětov. II. 261.
- Názor monofysitský** Malalův I. 19; — Hamartolův o škodlivosti vzdělání II. 32—33.
- Nitrle**, v kronice G. Hamartola o ní II. 10.
- Nosovky**; jejich matení v slovan. překl. kroniky Symeona Logoth. I. 82; — jejich užívání v rukopisech slovan. Zonary I. 121 sl.; — jejich matení v rukopisech slov. Zonary I. 122; — v patriar. rukopise moskevském I. 170; — v glossách moskev. rukopisu kroniky Manasseovy I. 224; — v rukopise Trojickém II. 68; — Vremenniku II. 93; — ve Vrem. a Lavr. II. 138; — v moskev. rukopise Lětovnika II. 161; — zvláštnosti v praž. rukopise Lětov. II. 177 sl.; — a jejich matení ve videň. rk. Lětov. II. 236; — rumjacev. rukop. Lětov. II. 252; — bukurešt. rukop. Lětov. II. 261; — jejich matení v bělehrad. rukop. Lětov. II. 263; — v bĕl. r. druhém Lětov. II. 274; — bulhar. II. 452, 453; — mateník n—ek v srb. rkp. Lětov. II. 461.
- Nové Athenem** II., 1921, Weingart o psaní dvou jerů v gen. pl. substantiv II. 235.
- Novgorod**, Novohrad, ve Vremenniku a v j. kron. II. 511.
- Nový zákon** v činnosti Grigorijově I. 37.

O

- Obrazoborel**, o nich G. Hamartolos II. 8, 11, 12, 13, 41; v Lětovniku o nich II. 318, 332—334, 425; viz Ikonoklasté.
- Obrazoborectví**, o něm ve čtvrté knize Hamartolovy kroniky II. 26; viz Ikonoklasmus.
- Obrazy** ve vatikán. rukopise Manassea I. 165, I. 171—173, 174—180; v rkp. Trojickém Vremenniku II. 67.
- Obzorg chronografovъ**, II., vydání předmluvy slovan. Malaly I. 47; — I., II., Popov o chybách Nikeforovy chronologie I. 61; — II., Popov o závažném zápise v slovan. textu Symeona Logotheta I. 74; — 1869, Popov o Undolského rukopise kron. Zonarovy I. 88; — Lavrov o matení jerů v patriar. rukopise moskev. I. 169; — I., Popov o vlivu slovan. Manassea na ruské chronografy I. 217; — I., 1868, Popov o původu překladu Vre-

mennika II. 85 sl.; — I., Popov o vlivu Hamartolově na ruské chronografy II. 139; — Lavrov o platnosti nadřádkových značek II. 157.

Očerk. paleogr., 1901, Karskij o styku slovan. rukopisů Zonary s bulhar. originálem I. 123.

- Odonotyranos**, o něm Hamartolos II. 24.
- Odrin**, místem vzniku slovan. překladu kroniky Zonarovy I. 123; viz Adrianopol.
- Odkazy** na církevní otce, Písmo a ostatní kronikáře v Muraltově vydání Hamartola II. 59.
- Oktateuch starozákonní**, v „encyklopedii“ Sachmatova I. 33; v slovanštině přeložen Grigorijem I. 38, 39; — vzácnou památkou překladatelskou I. 46; význam jazykového rozboru slovan. překladu I. 46; symeonovský a jeho jazyk I. 46.
- Opis. rukopisei Rumjancevskago muzeja (CCLXIX)**, Vostokov o vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 165.
- Opis. Serb. Chilandarskoj Lavry**; 1867, Leonid o chilandar. rukopise kroniky Zonarovy I. 88.
- Opitativ potenciální** řec. v překl. Lětov. II. 458.
- Opytъ**, II., Ikonnikov o rukopise slovan. Manassea ve Vel. Novgorodě I. 166.
- Otcové církevní**, byzantští mnichové používají jich ke svým kompilacím I. 15; stati z nich ve sborníku tulčském I. 180; jejich řečtina vzorem byzantských prosaických kronik I. 191; pramenem Hamartolovy kroniky II. 23; jejich vliv na Hamartolův sloh II. 32; pramenem Hamartolovým II. 35, 39; výňatky z nich v kronice Hamartolově II. 37, 38; obliba cír. otců v literaturách II. 39; citáty z nich obsahuje kronika Hamartolova II. 42; překlady cír. otců v rus. literatuře II. 89.

Otčet Obščestva ljubiteljev drevnej pismennosti; 1888—1891, Vasiljevskij o slovan. redakcích Hamartola II. 63; 1878—1881, vydání fotolitografické reprodukce moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 146; 1896, Šestakov S. o vydání Lětovniku II. 278.

Oxonienis F., rukopis Hamartola II. 50.

P.

- Pádosloví**, v glossách Š. II. 205.
- Pády**, jejich matení v bělehrad. rukopise Zonary I. 122; v Lětovniku II. 458.
- Paleja**, mínění Leonidovo o překl. I. 32; v otázce překladatelské činnosti Grigorij. I. 36; doplň. výčtu Nikeforova I. 62; 149; pramenem letopisu Nestorova II. 115; vliv Vremenniku II. 142; v druhém rukop. bělehrad. Lětov. II. 272; vznik její podle Istrina II. 518.
- Paleografie** viz Písmo, Písmena.
- Palestina** II. 411.

- Památky dubrovnické a rysy srbského vokalizmu** II. 190; — srbské cyrilské a jazyková kořist II. 190; — bosenské a rysy srbského vokalizmu II. 190; starosrbské církevněslovan. a jejich ráz II. 200 a sl.; církevněslovan. a metoda jejich vydávání II. 277.
- Památky dřevního písemnictví Jiho-slovanů.** Šafaříkova předmluva o nadřádkových značkách rukopis. památek II. 156.
- Pamětníky dřevnej písemnosti.** II. 1879. Bulgakovův výčet „bulharských“ rukopisů Hamartolovy kroniky II. 61; II. 1879. o moskev. synodál. rukopise Lětov. II. 146.
- Paralipomenon Zonarovo** I. 124—159; text předmluvy 125—129; rozbor předmluvy 129—131; vznik 129—131; pravopis Grigorijova přepisu I. 131; charakteristika autora I. 131 sl.; spisovatelské kredo Zonarovo (text) I. 132—135; — dějepisný obsah I. 135—6; — historické ocenění I. 136; — jeho rukopisy I. 137—139; — rukopis Zografský I. 139; — poměr rukopisu volokolamského k zografskému I. 140—148; — rukopis krušedolský I. 148—150; — obsah krušedol. rukopisu I. 150—153; — rukopis podle přepisu Grigorijova a jejich filiace I. 152 sl.; — dobový rozsah I. 153—156; — text z něho (volokol.) I. 154; — poměr jeho k řec. Zonarovi I. 156—159; — jeho literární cena I. 159; — v řadě srb. chronografů I. 159; — Grigorijův překlad pramenem gloss slovan. Manassea I. 235; — Grigorijovo v bulhar. lit. I. 236; — Grigorijovo I. 243.
- Parisinus Graecus 1704.** II. 49.
- Parisinus Graecus 1705** (B), rukopis kroniky Hamartolovy II. 49.
- Parisinus Graecus 1706,** rukopis kroniky Hamartolovy II. 50.
- Parisinus Graecus 1707 a 1708,** II. 50.
- Parisinus Supplementi graeci** 620, II. 48.
- Participium řecké** v překladě Vremenniku II. 79; jejich přízvuk v moskev. rukop. Lětov. II. 156, 166; v glosách Šafařík. praž. rukop. Lětov. II. 203; starobylá v bukrešt. rukop. Lětov. II. 260; bělehrad. Lětov. II. 269; rozvedené ve verbum finitum v Lětov. II. 376; v Lětov. II. 400, 402, 403; activi v moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 404, 410; participiální výrazy kron. Hamartol. II. 411, 415, 418, 419; participiální řecká vazba rozvedená v Lětov. II. 422, 424, 427, 428, 435, 436, 438, 449, 451; pletení participia act. I. s ind. aor. v Lětov. II. 458; v Lětov. (M) II. 463.
- Pařížská národní knihovna** viz knihovna pařížská.
- Paschální kronika** viz kronika paschál. Passivum v Lětov. II. 380, 398, 423.
- Patniaeus 7** (E), rukopis kroniky Hamartolovy II. 49.
- Patriarchát přeláský** I. 225.
- Patriarchové židovští,** jejich vyjmenování v chronologii Nikeforově I. 56.
- Patristika,** výpisky z ní v kronice Hamartolově II. 30; v Cařihradě a u Slovanů II. 39.
- Patrologie Migneova řecká,** otiskla Dindorfův řecký text Malaly I. 26; otisk paschální kroniky I. 52; — vydání „pokračovatelů Theofanových“ I. 55; — otisk spisů Nikeforových I. 58; — vydání řec. textu legend Symeona Metafr. I. 65; — Bekkerovo vydání spisovatelů po Theofanovi I. 67; — otisk kroniky Lva Grammatika I. 69; — řec. Zonaras I. 149; — vydání kroniky Manasseovy I. 164; — latinská, vydání Rufinovy historie církevní II. 10; — v ní vydána Zahrada hagiografa Joana Moscha II. 28; — v ní vydána Pseudo-Cyrillova Homilia de exitu animae, z níž čerpal Hamartolos II. 29; — otisk (druhý) Muraltova vydání kroniky Hamartolovy II. 59; 383.
- Patronymika** s příp. -ŭjo- (rus. -ičь, církslov. -iště) ve Vremenniku a v ostatních kronikách II. 511.
- Paulikiánové,** o nich G. Hamartolos II. 8; za Lva III. Syrského II. 15; o vzniku jejich učení v kron. Hamartol. II. 28, 50; o nich obsáhná zpráva u Hamartola II. 321; v Lětovniku II. 322, 417.
- Perfektum,** v moskev. rukop. Lětov. II. 166.
- Periodičesko Spisanije,** II., M. Drinova datování vatikán. rukopisu Manassea I. 176.
- Persie,** o kráľech per. v kronice Hamartolově II. 21.
- Peršané,** o nich v kronice G. Hamartola II. 19.
- Р Ф В,** (Russkij Filologičeskij Věstnik), XVIII. Grot o rukopise Lětovníka v bělehrad. národní knihovně II. 262.
- Philolog,** 1892, Boissevain proti názoru Błitner-Wobstovu o poměru Zonarově ke Lvu Grammatikovi a Kedronovi I. 86.
- Písemnictví** viz literatura.
- Píseň písní,** v encyklopedii Šachmatova I. 33.
- Písně srbské junácké** dokládají vazbu **въ** s akk. II. 206, 207; — lidové dokládají vazbu předložky **съ** II. 207.
- Písmena,** moskev. synodál. rukop. Lětovníka II. 151—152; praž. Šafařík. rukop. Lětov. II. 171; jejich psaní v praž. Šaf. rukop. Lětov. II. 196; vídeňského rukopisu Lětov. II. 196.
- Písmo Sv.,** pramenem J. Zonary I. 85; pomůckou Grigorijova přepisu Paralipomenu I. 130; jeho řečtina pramenem byzant. prosaických kronik I. 191; citáty z něho v kronice Hamartolově II. 6; pramenem Nestorovým II. 120; v kron. Hamartol. II. 318, 415, 425.
- Písmo rukop. moskev. synodál. II. 147;** řecké a jeho napodobení v rukop. slovanských II. 157; pražského Ša-

- fařík. rukop. Létov. II. 170; gloss praž. šafařík. rukop. Létov. II. 196; ve vídeň. rukopise Létovníka II. 233.
- Podobenství Šalamounova**, v „encyklopedii“ Šachmatově I. 33.
- Poesie dubrovnická a otázka přízvuku štokavského** II. 159.
- Pogodlnský rukopis** prvou redakci Ellinského letopisce I. 44.
- Pohansiví**, stanovisko redaktora sborníku archiv. k němu I. 42; snaha o jeho obnovu za Juliana Apostaty v kron. Hamartol II. 26.
- Poljané**, o nich v Nestorovi II. 123.
- Polnogliasje** ve Vremenniku II. 510.
- Polnoje sobranije rus. letopisej**, I. 53; z r. 1846, otisk Nikeforovy chronologie z Kormčí knihy novgorodské I. 62; II. 140.
- Poměr slovan. Logotheta** k moskev. synod. rukopisu řeckého Hamartola s pokračováním II. 44—47; — rukopisů Létov. II. 275; — rukopisů Létovníku II. 277—310; — textu moskev. a praž. šaf. rukopisu Létov. II. 280—297; — mosk. a praž. rukop. Létov. II. 297 a sl.; — Vídeň. rukop. Létov. k M. II. 298; — chludov. rukop. Létov. k M. II. 298; — prvního bukurešť. rukopisu Létov. k M. II. 299; — rukopisu Bukurešť. I. k Vídeň. a Moskev. II. 300—308; — bělehrad. rukop. Létov. k Š. II. 308; — Létovníku k řeckému textu Georgiova a vývoj této otázky II. 311 a sl.; — létov. k fec. textu a důkazy II. 312—322; — obsahový Muralt. textu Ham. a cod. Vatic. II. 346 sl.; — Létov. a Vrem. II. 360; — Coisl. k mosk. rkp. Létov. II. 369.
- Poslanice sv. Sávy**, zvláštnosti v konjugaci II. 186.
- Pověst vremenných lét**, její skladatelé znali Malalovu kroniku I. 21; v otázce, kdy a kde byl Malalas přeložen I. 39; — Zonaras 119; skladatel znal již Vremenník I. 243; II. 94; vývoj názorů o poměru těchto k Vremenniku II. 112—120; jejich poměr k Vremenniku II. 112—142; z nich bylo doplněno vypravování o výpravě Varjanů ve Vremenniku II. 133; formální shody s Georgiem Hamartolem II. 136; závěrečný soud o vlivu Hamartolově II. 137—139; theorie Istrinova o této otázce II. 515 n. Viz Letopis.
- Povídka o válce trojské** ve zpracování vatikán. rukop. Manassea I. 173. 179; — o Alexandru Velikém v církevněslovan. sbornících I. 239; o válce trojské v církevněslovan. kronikách I. 239; o válce trojské a o Alexandru Velikém v kronice Hamartolově II. 30.
- Prameny archivního a vilenského sborníku** I. 29; gloss v slovan. překladě kroniky Manas. I. 224—226; předmluvy ke kronice Hamartolově II. 23; kroniky Hamartolovy II. 23, 25, 29, 31, 32, 34—38, 39; Symeona Logotheta a Hamartola II. 46 sl.; Nestorův II. 47; Hamartolův II. 51; Hamartolovy citované de Bocrem II. 60; letopisu Nestorova II. 112—142; Ellin. a řím. letopisce II. 139 sl., II. 518. Viz Předloha.
- Pravopis moldavský**, jím psán slovan. překlad Symeona Logotheta I. 74; — rukopisu trojického II. 68; — rukopisů Vremenniku II. 510 sl.; Supraslského rukopisu Hamartolovy kroniky II. 69; — řecký a jeho napodobení v moskev. synodál. rukop. Létov. II. 154; — vídeň. rukopisu Létov. II. 233; — vídeň. rukop. Létov. a psaní dvouerů II. 235; — chludov. rukop. Létov. II. 259; — rumjancev. rukop. Létov. II. 252; — bukurešť. rukop. Létov. a shody s moskev. II. 260; — druhého rukop. bukurešť. (Létov.) II. 262, 279.
- Program gymnasia** v Lipsku 1891; Patzig E. o ceně slovan. překl. Malaly vzhledem k řeckému originálu I. 45; — v Drážďanech, 1890, Bütner-Wobst o poměru Zonarově ke Lvu Grammatikovi a Kedrenovi I. 86; — v Marburgu, o Zonarově používání Josefa Flavia I. 86; — v Mišni. Döhner o poměru Zonarově k Plutarchovi I. 86.
- Proroctví Isaiášovo a Jeremiášovo** pramenem archivního a vilen. sborníku I. 29; Danielova pramenem archiv. a vilen. sbor. I. 29.
- Prósa u slovan. kronikářů** I. 189; poměr byzant. letopisecké prósy k slohu Manas. I. 189; řecká a její záliba v kompositích I. 191.
- Prothese** v moskev. rukopise Létov. II. 162; v pražském šafařík. rukop. Létov. II. 179.
- Prusy**, pohanství v nich I. 42.
- Prvotisky srbochorvatské**, o nich Novakovíc II. 157.
- Předloha Nestorova letopisu** II. 137—139; — rus. chronografů a letopisů II. 139 a sl.; — moskev. synodál. rukopisu Létov. II. 161; — srb. rukopisů Létov. a stopy její v praž. rukopise Létov. II. 176; — praž. rukopisu Létov. II. 177, 188; — vídeň. rukop. Létov. II. 235 sl.; — rukopisů rumjancev. a bělehrad. (Létov.) II. 253; — pisaře bukurešť. rukopisu Létov. II. 261; — bělehrad. r. Létov. II. 264; — srbská druhé skup. rukop. Létov. II. 274; — středobulhar. prvé skupiny rukopisů Létov. II. 274; — bělehrad. druhého rukop. Létov. II. 274; — třetí skupiny rukop. Létov. II. 275; — šaf. rukopisu Létov. II. 275; — moskev. a šaf. rukopisu Létov. II. 278; — chilandar., chludov. a bukurešť. rukop. Létov. II. 298; — prvního bukurešť. ruk. Létov. II. 299; — bělehrad. r. Létov. II. 309; — Létovníku II. 324; — Létovníku pro pokrač. Symeon. II. 337; — Vatikán. Cod. a moskev. fec. synodál. rukop. Hamartola (Sym. Log.), jejich shody, rozdily a obsah II. 346; — slovan. Logotheta II. 351; — bul., srb.—ých rkp.—ů Létov. II. 462. Viz Pramen.

- Předložky**, v praž. rukopise Lětov. II. 198; v glossách praž. rukop. Lětov. II. 206; srbská sč II. 207; staroslověnská sč II. 207; v moskev. rukop. Lětov. II. 391.
- Předmět řec. překládán** v Lětov. II. 458.
- Předpony** v praž. r. Lětov. II. 198.
- Přehodňky** v češtině II. 463.
- Překladatelé** církevněslovanští, jejich svědomitost překladatelská I. 244.
- Překladová literatura** viz lit. překl.
- Překlady církevněslovn. kronikářské**, jejich význam pro textovou kritiku originálů I. 241 a sl.; vlast jejich I. 242—243; jejich chronologický pořad I. 243—244.
- Přideňky**, v moskev. rukop. Lětov. II. 153; v praž. Šafařík. rukop. Lětov. II. 173; v glossách praž. rukop. Lětov. II. 197; ve vídeň. rukopise Lětovníku II. 233; v chlučovském rukop. Lětov. II. 250.
- Přípisky** viz glossy.
- Přípony kmenové** v glossách praž. rukop. Lětov. II. 198.
- Přízvuky** v moskev. rukop. Lětov. II. 154—155; štokavský v moskev. rukop. Lětov. II. 155; sloves v moskev. rukop. Lětov. II. 155 sl.; v srbochorvat. prvotiscích a názor Novakovičův o nich II. 157; srbochorvatský a pojednání o něm II. 158 sl.; — o jeho dějinách II. 159; štokavský, o jeho dějinách II. 159, 160; — v praž. Šafařík. rukop. Lětov. II. 173; v glossách praž. Šafařík. rukop. Lětov. II. 196; — ve vídeň. rukop. Lětov. II. 234; — v chlučov. rukopise Lětov. II. 250.
- Ptolemaiové**, o nich v kronice G. Hamartola II. 19.
- R
- R**, značka pro mladší rukopisy kroniky Hamartolovy z jednoho archetypu II. 50.
- Rad**, 1872, Daničić o dějinách štokavského přízvuku II. 159; 1884, Maretić o dějinách srbochorvat. přízvuku II. 159; 1911, Jvšić o slav. přízvuku II. 159.
- Radiměřové**, o nich v Nestorovi II. 123.
- Redakce prvního rus. letopisu** II. 138.
- Redakce slovanského Hamartola** II. 61—64.
- Redakce bulhar. a srbská Hamartolovy kroniky**; srovnání charakteristických slov z partie o době římské císařské II. 90 a sl.; jejich textové a jazykové rozdíly II. 95 a sl.; nesprávnost obou názvů II. 461.
- Redakce bulharská kroniky Hamartolovy čili Vremennik 61—111**; viz Vremennik.
- Redakce srbská kroniky G. Hamartola čili Lětovník II. 145 až do 499**; viz Lětovník.
- Redakce Symeonova pokračování ke Georgiovi v slovanských překladech**, zvláště v Lětov. II. 337.
- Reflexiva**, jejich označení v moskev. synodál. rukop. Lětovníku II. 152.
- Reminiscence antické** v Mur. textu Ham. II. 346.
- Revue des études slaves**, 1913, Wijk v. N. o přízvuku slovan. aoristu II. 234.
- Revue des questions historiques**, 1893, Delehaye II. o osobnosti kronikáře Symeona I. 63.
- Rhetorika** v akademii cařihradské II. 17.
- Rody u přídavných a participij** v Lětov. II. 458; zaměňování rodu činného a zvrátneho v Lět. II. 458.
- Rotacismus srbský** v kronice praž. rukopisu Lětov. II. 180.
- Rozbor lexikální Vremenniku** II. 89 a sl.; gloss Šaf. II. 211 n.
- Rukopis Akademický letopisu Nestorova** II. 118.
- Rukopis archívni**, jeho pramenem první redakce Ellinského letopisce I. 45; — jihoruský a jeho jazyk I. 46; viz Sborník archívni.
- Rukopis athonský Paralipomenu**, výpisky Lavrova a srovnání s volokolamským I. 142, 143 sl.; potřeba vydání I. 159; — Lětovníku II. 231.
- Rukopis athonský druhý chlučovský** Lětov. II. 248 sl., 274.
- Rukopis bělehradský kroniky Zonarovy** I. 88 sl.; srovnání s rukopisem vídeň. I. 101—103 a sl.; — srovnání s originálem I. 113 a sl.; — znění zápisu o době vzniku slovan. překladu Zonary I. 118; — Kačanovského názor o době jeho vzniku I. 120; — jeho bulharismy I. 121, 122; — hláskoslovné bulharismy I. 122; — I. 149 v otázce dobového rozsahu Paralip. I. 153—156; — citát z něho I. 155; — v otázce poměru Paralip. k řec. Zonarovi I. 159; — Lětov. jeho poměr k rumjancev. II. 253; — jeho rozsah II. 262; jeho jazykový rozbor II. 263 a sl.; — jeho shody s Š. II. 270; — jeho jazykový poměr II. 274; — jeho poměr k Š. II. 308.
- Rukopis bělehrad. druhý Lětov. II. 272—274**; jeho výpustky II. 272; jeho písař II. 273; jeho jazykový poměr II. 274; jeho poměr k rumjancevskému a k bělehrad. I. II. 309.
- Rukopis Bodlejský**, nemá I. knihy Malalovy I. 27.
- Rukopis bukureštský Lětov. II. 253—261**; výňatky z něho II. 254 a sl.; shody s moskev. II. 260; písařova předloha II. 261, 275, 299; jeho chyby II. 299; vzájemný poměr tohoto, vídeň. a moskev. Lětov. II. 300—308.
- Rukopis bukureštský druhý II. 261 sl.**; jeho rozsah II. 262, 274.
- Rukopis Coislianus II. 43**; viz Coislianus.
- Rukopisy čudovské**; jejich popis a Popovovo mínění o době druhé redakce „Ellinského i rimského letopisce“ I. 25.

- Rukopis Čudovský** druhou redakcí Ellinského lětopisce I. 44; — slovan. Hamartola II. 64; popis tohoto II. 70; jeho poměr k ostatním II. 72.
- Rukopis dubrovnický Lětovníku**, jeho objevitel II. 146; 262; 274.
- Rukopis Hvalův**, matení k a a II. 264.
- Rukopis chilendarský kroniky Zonarovy** I. 88, 101 a sl.; — kroniky Manasseovy I. 166, 179—180, 181, 216; — druhý opisem synodál. moskev. II. 249; Lětov. a jeho předloha II. 275; jeho poměr k M II. 298.
- Rukopis chudovský Lětov.** II. 249 a sl.; jeho rozdělení II. 250; jeho předloha II. 275; jeho předloha a poměr k moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 298 sl.
- Rukopis Ipatský** letopisu Nestorova II. 118; II. 502.
- Rukopis karlovačský kroniky Zonarovy** I. 88 sl.; zápis o době vzniku I. 118.
- Rukopis kostromský kroniky Hamartolovy** II. 71.
- Rukopis krušedolský**, vzhledem k rukopisnému podání Grigorijova Paralipomeny I. 148—150; jeho obsah a shoda se Zograf. I. 150 sl.; jeho popis II. 65; 70 sl.
- Rukopis Kyrillo-Bělozerský**, reprezentuje druhou redakci Ellinského lětopisce I. 44.
- Rukopis Laurentianus** kroniky G. Hamartola II. 20; má pokračování Symeona Logotheta II. 49 sl.
- Rukopis Lavrentievský**, ve vyd. 3. přílohou Nikeforovo Compendium I. 59; vliv Nikeforův naň I. 60; II. 130; ráz jazyka II. 138; II. 118, 502.
- Rukopis Matouše Vlastara** II. 457.
- Rukopis mlčehovský kroniky Zonarovy** I. 116.
- Rukopis moskevský patriarší kroniky Manasseovy** I. 165; jeho popis I. 166—170; o pokřtění Bulharů I. 178; — Biljarského otkis I. 179; — Biljarského otkis předmluvy jeho I. 181; — ukázka z jeho vypravování o válce trojské, Paridově mládí a únosu Helenině a srovnání s textem originálu I. 184—189; — v otázce vzniku slovan. překladu Manassea I. 216; — text z něho o Basileiovi a σ Lvu Moudrém I. 218—219; — jeho glossy o dějinách bulhar. I. 220; 221; — v něm apokryf Methodia z Patary I. 238; — v něm výňatky z Josefa Flavia I. 238; — synodální slovan. Logotheta II. 44; — synodální řeckého Hamartola s pokračováním; poměr jeho k slovanskému Logothetovi II. 44—47; 48, 50, 54; — na něm založeno Muraltovo vydání G. Hamartola II. 59; — jeho srbská redakce II. 62; 75; 126; — Lětov. II. 145; literatura o něm II. 146; — popis paleografický II. 147—156; — poznámky pisarů v něm II. 151; — o jednotlivých písmenech tohoto, o ligaturách, mezerách a zkracování slov II. 151 sl.; — jeho přízvuky II. 154; — jeho napodobení řec. prapopisu II. 154; — o významu nadřádkových značek v něm II. 156—160; — charakteristika jazyková II. 160—167; — místo vzniku II. 189; — jeho předloha a ráz II. 189; — o Juliánovi Odp. II. 248; — předlohou chilendarskému druhému II. 249; — s ním shodný rukopis bukurešť. II. 260; — jeho předloha II. 275; — a Šaf. základem Lětov. II. 276; — a praž. jejich předloha II. 278; — a praž. základem textu Lětovníku II. 278 a sl.; — a Šaf. a jejich vzájemný poměr II. 280—297; — jeho poměr k S. II. 297; — jeho nedopatření II. 290; — a jeho odchylka od P II. 322 sl.; — jeho shoda s Lětov. II. 337; — jeho symeonov. pokračování II. 338; — mezera v textu II. 338; text z něho (vyd. Muraltova) II. 339—346; jeho obsah, předloha, rozdíl a shody s Cod. Vatikán. II. 346, 347; řec. kron. Hamartol. II. 351; 360, 361; Lětov. 362, 363, 367, 368; jeho poměr ke Coisl. P II. 369; citace z něho v kritice aparátu ke Georgiovým byzant. dějinám II. 370, 377, 382, 383, 395, 399, 401, 404, 408, 431, 432, 435, 436, 439, 440, 441, 444 pozn., 450, 457.
- Rukopis P** kroniky Hamartolovy, jeho rozdělení II. 21; 50 a sl.; poměr k srb. Lětovníku II. 312; viz Coislianus.
- Rukopis pařížský**; — kroniky Malalovy a jeho význam I. 45; — kroniky Zonarovy I. 116; — kroniky Manasseovy I. 181.
- Rukopis petrohradský kroniky Hamartolovy** II. 64, jeho popis II. 70; v Miklosichově Slov. II. 231.
- Rukopis Pogodinský**, první redakci Ellinského lětopisce I. 44; — slovan. Hamartola II. 64; jeho popis II. 69; jeho poměr k ostatním II. 72; v Miklosichově Slov. II. 231; 519.
- Rukopis pražský Šafaříkův** Lětov. II. 168—191; popis paleografický II. 168—176; o jeho písmenech II. 171; charakteristika jazyková II. 176—188; místo vzniku II. 189; jeho předloha II. 189; — a moskev. a výsledek jejich popisu II. 189—191; — a doba jeho vzniku II. 191; — jeho srbské glossy II. 192—230; — o původci přípisů v něm II. 192 a sl.; — ráz jeho gloss II. 194 a sl.; — místo jeho vzniku II. 195; — paleografický popis jeho gloss II. 196 sl.; — text jeho přípisů II. 217—230; — jeho shody s B II. 270; — jeho jazykový poměr II. 274; — jeho odchylky od moskev. II. 278; — jeho vynechávky II. 250 a sl.; — jeho poměr k moskev. II. 297; — jeho rodina II. 308; — v kritickém aparátu ke Georgiovým byzant. dějinám II. 367, 382, 387, 391, 395, 399, 401, 402, 405 a pozn., 408, 409, 412, 413, 414, 415, 418, 419, 422, 424, 425, 426, 428, 431, 432, 435, 436, 439, 440, 441, 444, 445, 450, 462.
- Rukopis R** kron. Ham. II. 400, 414.
- Rukopis Radziwillovský** letopisu Nestorova II. 118.

- Rukopis Runjancev.** musea s překladem chronografu Hierotheova I. 239; rukopis runjancev. Lětov.; jeho rozsah a obsah II. 251—253; jeho jazykový poměr II. 273; jeho poměr k bělehrad. II. 309.
- Rukopis Solovecký slovan.** Hamartola II. 64; jeho popis II. 69.
- Rukopis Suprnský kroniky Hamartolovy II. 64;** jeho popis II. 69 sl.; jeho poměr k ostatním II. 72; II. 519.
- Rukopis Trojický slovan.** Hamartola II. 64; jeho popis II. 65—69; text jeho záhlaví II. 66; jeho vyobrazení II. 67; jeho vznik a původ II. 68; jeho poměr k ostatním II. 72, 73, 74; 81; základem Istrinova vydání Hamartola II. 82; jeho miniatura II. 86; v otázce po původu Vremem. II. 93; ráz jazyka II. 138; II. 517 až 519.
- Rukopis tříský kroniky Manasseovy.** jeho popis I. 180; jeho glossy I. 221; apokryf Methodia z Patary I. 238.
- Rukopis Undofského kroniky Zonarovy I. 88, 102, 103 a sl.;** v něm poznámka o době, kdy vznikl slovan. překlad I. 117; jeho bulharismy I. 121; jeho shoda se záhlavím zografského Paralipomenu I. 141; — kroniky Hamartolovy II. 64; jeho popis II. 69—70; 81; základem Istrinova vydání kroniky Hamartola II. 82.
- Rukopis Uvarovský kroniky Hamartolovy II. 64;** jeho popis II. 69; jeho poměr k ostatním II. 72; v Miklosichově Slov. II. 231; II. 519.
- Rukopis V kroniky Hamartolovy,** jeho rozdělení II. 21.
- Rukopis vutikán.** slovan. Manassea I. 164 sl.; jeho popis atd. I. 170—179; vyobrazení jeho I. 170 a sl.; datování I. 176; jazykový rozbor I. 179; Čertkovův otisk jeho předmluvy I. 181; text z něho o stvoření nebes srovnán s originálem I. 182—184; 216; jeho glossy I. 220, 221; 239; II. 54, 76.
- Rukopis vídeňský Suppl. Kollar,** srovnání místa o Adamovi s tímže v slovan. překladě Symeona Logoth. I. 81; — kroniky Zonarovy, jeho popis I. 89 sl.; jeho obsah I. 90—101; jeho srovnání s rukopisem bělehradským I. 101—103; srovnání s originálem I. 113, 114, 115, 116, 117; — jeho zápis o době vzniku slovan. překladu kroniky Zonarovy I. 118; — poznámka písařova o době vzniku jeho I. 120; — jeho bulharismy I. 121; — jeho nosovky svědčící o bulhar. předloze I. 122 sl.; — shoda s Paralipomen. I. 132; předmluva jeho I. 134; v otázce poměru Paralip. k řec. Zonarovi I. 156—159; — řec. kroniky Hamartolovy II. 113; — Lětovníku, býv. dvorní knihovny vídeňské II. 231—248; — jeho charakteristika paleografická a jazyková II. 232—236; — text míst vyznač. rumělkovými iniciálkami II. 236—239; — jeho obsah II. 236—240; — doba jeho vzniku II. 240; — text z něho II. 240 a sl.; — o Juliánovi Odp. II. 248; — a poměr k Buk. I. II. 275; — jeho poměr k M. a Š. II. 298; 380.
- Rukopis vilen.** viz sborník vilenský.
- Rukopis volokolámský Paralipomenu;** jeho popis I. 137 sl.; jeho jazykové zvláštnosti I. 138; jeho původ I. 138; poměr k zografskému I. 140—152; v otázce dobového rozsahu Paralip. I. 153—156; v otázce poměru Paralip. k řec. Zonarovi I. 156—159; — kroniky Hamartolovy II. 71.
- Rukopis Zografský. Paralipomenon.** text začátku I. 139 sl.; jeho poměr k volokolam. I. 140—148; shoda s krušedolským I. 150, 151; v otázce poměru Paralip. k řec. Zonarovi I. 157—159.
- Rukopisy řecké pařížské I. 27;** — uvarovské I. 32; — staré slovan., po stránce lexikální I. 47; — synodální, jejich redakce podle šestakova I. 49; — filiace Zograf., krušedol. a Volokol. I. 152 sl.; — slovan. Paralip., zachování dobového rozsahu přepisu Grigorijova I. 153 sl.; — slovan. Manassea, jejich vznik, hodnota, vzájemný poměr a vlivy I. 166—180; — letopisné řecké, vliv Manasseův I. 217; — slovan. Manassea, jejich jazyk I. 224; — Josefa Flavie I. 238; — slovan. kroniky Hamartolovy II. 22; — slovan. kroniky Hamartolovy II. 22, 42; — řecké kroniky G. Hamartola, jejich odchylky II. 44; — synodální, v otázce rukopisného podání kroniky Hamartolovy II. 47; — řecké Hamartola s pokračováním ze Symeona Logotheta II. 49 sl.; — Hamartola, jejich skupiny II. 50 sl.; — Symeona L. II. 54; — Hamartola II. 54; — slované kroniky Hamartolovy II. 61; — „bulharské“ redakce čili Vremennika II. 64; jejich popis II. 65—72; — „bulharské redakce“ kroniky Hamartolovy a jejich vzájemný poměr II. 72, 74, 519; — slovan. Hamartola v Istrinově vydání II. 81; — královédvorský a zelenohorský II. 89; — Lětovníku v chronologickém pořádku II. 145—146; — cyrilské a dílo Daničičovo o historii chorvat. jazyka II. 191; — Lětovníku II. 231—276; — C. M. E. P řecké kron. Hamartola II. 383; — Lětov., jejich tvaroslov. a hláskoslovné rozdíly II. 270; — Lětov. lexikální rozdíly mezi M, š i B. II. 271; — Lětov., úhrnný přehled jejich jazykových poměrů II. 274—276; — Lětov., jejich dialektická příslušnost II. 275; — třetí skup. Lětov., místo jejich vzniku II. 275; — Lětov., jazykozpytný materiál v nich II. 275 a sl.; — Lětov., jejich vzájemný poměr II. 277—310; — metoda jejich vydávání II. 277; — Lětov., jejich textové ocenění II. 297; — Lětovníku, jejich skupiny II. 309; — Georgiovské II. 338; — řec. kron. Ham. II. 401; — A B kron. Ham. II. 404; — řec. Ham. II. 406, 418, 422, 423, 424, 425; — strb. Lětov.,

- bulharismy v nich II. 461; — srb. Lětov., jejich datování II. 462; — srb. Lětov., doba jejich vzniku II. 464.
- Rukopisy Tichonravovy**, jejich výňatky z Malaly I. 26.
- Rumjancevské museum** viz museum r. Ruskaja Starina, 1888, Leonid o Grigorijovi a kněžně Olze I. 32; — Leonid o původu a původci překladu Vremenniku II. 86.
- Ruskij Věstník**; 1889, Leonid o dochování překladu Malalova a dřívějších rukopisech I. 26, 1889, Leonid o slovan. redakcích Hamartola II. 63; 1889, o původu a původci překladu Vremenniku II. 86.
- Rusové**, o jejich pokřtění v Zonarově kronice I. 229; překladateli byzant. kronik I. 242; za Michaela III. byzant. II. 16; 48; v glossách praž. Šafařík. rukopisu Lětov. II. 194; o jejich výpravě na Cařihrad r. 941 II. 344 a sl.; 350; 358 sl.; 515
- Russko-vizantijskija izsčedovanija II.** Vasiljevskij o vlivu G. Hamartola na letopis Nestorův II. 117.
- ř
- řecko**; řecké dějepiscectví I. 11; Malalova zásluha v dějinách řeckého jazyka I. 19; řecké myty v kronice Malalově I. 19; řecká chronografická kompilace předlohou archiv. sborníku I. 27 sl.; řecké dějiny v Malalovi I. 43; komposita řecká viz komposita; řecká slova a jejich přízvuk v praž. Šafaříkově rukop. Lětov. II. 174; řecké rukopisy pařížské viz rukopisy řec. pařížské.
- řecký a římský letopisec** viz letopisec řecký a římský.
- řeč byzantských kronik** I. 16; slovan. překladu kroniky Symeona Logotheta I. 82 sl.; páté knihy Georgia Hamartola II. 42; — lidová v glossách praž. Šafařík. rukopisu Lětov. II. 211; — lidová v cod. moskev. synodál. v pokrač. Symeona Logotheta II. 347; překladatelů Lětovníka II. 458—460; — lidová v literárních památkách vůbec II. 463; — lidová v posvátných knihách II. 463.. Viz Jazyk.
- řečtina**, její záliba v kompositech I. 191.
- řekové**, o podmanění Bulharů a kronice Zonarově I. 233 sl.; u nich kronika G. Hamartola II. 41.
- řlmané**, G. Hamartolos o nich II. 27.
- s
- Samohlásky**, jejich střídání v moskev. rukop. Lětov. II. 162; jejich střídání v praž. Šafaříkově rukopise Lětov. II. 179.
- Sanskrt**, jeho záliba v kompositech I. 191.
- Saracenové**, o jejich víře v Hamartolovi II. 19.
- Sbírka archeografic. komise v Petrohradě**, její rukopis č. 30, II. 70.
- Sbírka bonnská**, Dindorfovo vydání kroniky paschální (velkonoční) I. 52; vydání kroniky Georgia Synkella I. 52; Bekkerovo vydání spisovatelů po Theofanovi I. 67; v ní otisk z G. Hamartola II. 58.
- Sbírka Tichonravova**, obsahuje chronograf, jehož pramenem slovan. překlad Malaly I. 44 pozn.
- Sbírka Undol'ského**, obsahuje kroniku G. Hamartola I. 53; v ní rukopis Lětovníku II. 145; v ní kopie rukopisů Lětovníku II. 262.
- Sbírka hr. Uvarova**, obsahuje zkrácený text chronografu Hierotheova I. 239.
- Sbírka Vjazemského**, její sborník ze XVII. stol. II. 142.
- Sborník Archlval**, slovan. překlad vypravování o Feostovi a shoda s originálem I. 23; — text místa za vypravováním o Feostovi shodného s originálem I. 23; — kronikářskou kompilací založenou na Malalovi I. 25; — mínění Jagičovo, že obsahuje původní text slovan. Malaly I. 26; — jeho rukopis slovan. Malaly „dvojníkem“ rukopisu vilenského I. 26; — jeho předlohou chronografická kompilace řecká I. 27 sl.; — opisem z předlohy I. 28; — jeho prameny I. 29; — seznam císařů byzantských v něm I. 31; — zápis týkající se mnicha Grigorie, překladatele z řečtiny I. 31 sl.; — čtvrtou redakci řec. a řim. letopisce podle Šachmatova I. 33; — shoda seznamu státi se seznamem sborníku Svjatoslavova I. 35; — otázka, které knihy Grigorijovy se mní v závěrečném zápisu I. 36 sl.; — vypravování o bludařství Soviově I. 40 sl.; — jeho předloha I. 43; — jeho pramenem první redakce Ellinského letopisce I. 45; II. 519; — jeho cena a význam pro textovou kritiku řec. originálu I. 45—47; — jeho jazykové typy I. 46; — Istrinovy otisky z něho I. 48; — jeho redakce dle Šestakova I. 49; — jeho úryvky ze Synkella I. 53; — sukskripcie v něm II. 85. Viz Sborník Vilenský.
- Sborník knhlovy bulharského klubu v Tulči**, jeho popis a obsah I. 180.
- Sborník moskevský rumjancevský**, překlad jeho předmluvy z řečtiny I. 28.
- Sborník novgorodské sofijské bibliotéky** obsahuje úryvky ze Synkella I. 53.
- Sborník**, obsahující kroniku Malalovu I. 239.
- Sborník Odděleníja rus. jaz.**, 1905, Jacimírskij o sborníku bulhar. klubu v Tulči I. 166; XLIV., Vasiljevskij o verši trojské látky ve vatikán. rukopise Manassea I. 173; 1905, Jacimírskij o slovan. rukopisech rumunských biblioték II 146.
- Sborník patriaršl** viz rukopis patriaršl moskevský.

- Sborník Pčela**, podle Leonida čtvrtou částí „sebraných spisů“ Grigorijových I. 32.
- Sborník petrohradské akad.**, LXXXIX a násl., Istrinovo vydání VI., VII., VIII., IX., XI.—XIV., XV.—XVIII. knihy kroniky Malalovy I. 48; Suchomlinov o starých ruských letopisech II. 25 poz.; Suchomlinov o Hamartolově kronice II. 30.
- Sborník Slovanský Pastrukův**, o souhláskových změnách v čes. nářečích II. 181.
- Sborník Svjatoslavův**, podle Leonida třetí částí „sebraných spisů“ Grigorijových I. 32; — v hypothésách Šachmatových I. 34, 35; — jeho chronologický výčet podle Nikefora I. 58—59; — srovnání bulhar. cara Symeona s Ptolemaem I. 129; — otázka verše I. 182; — v něm chronologický seznam Nikeforův I. 243; — v něm starší otové církevní II. 39, 89, 93.
- Sborník Symeonův II. 39.**
- Sborník XVII. stol.** ze sbírky Vjuženského, jeho výňatky z Hamartola II. 142.
- Sborník tulěský viz rukopis tulěský.**
- Sborník Vileuský**, slovan, překlad vyprávění o Feostovi a shoda s originálem I. 23; — druhý rukopis slovan, překladu Malaly I. 26; — opisem z předlohy I. 28; — jeho prameny I. 29; — vypravování o bludářství Soviově I. 40 sl.; — důkaz, že autor sbor, pocházel z Litvy I. 43; — jeho předloha I. 43; — jeho cena a význam pro textovou kritiku řeckého originálu I. 45—47; — v něm výňatky z Josefa Flavia I. 238. Viz Sborník Archivní.
- Sborník za národní umotvorenija ...** V. a VI., Gudev P. T. o vatikán. rukopise slovan. Manassea I. 166 Viz SNU.
- Sborniky chronografické ruské**, jejich předmluvy I. 28.
- Sborníky ruské**, vliv a výpisy z Hamartolovy kroniky II. 139, 141.
- Scorialensis (D)**, rukopis kroniky Hamartolovy II. 49.
- Scriptorum veterum nova collectio e Vaticenis codicibus edita**, Mai A. o Vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 164).
- Seleukovel**, o nich v kronice G. Hamartola II. 19, 21.
- Sěver**, Archiv 1826, o Hamartolovi jako prameni letopisu Nestorova II. 113.
- Schleusingensis**, rukopis Hamartola II. 50.
- Sitzungsberichte d. bayer. Akad. d. Wissenschaft, philos., philol. und hist. Cl.**, J. Melber o Zonarově poměru ke Cassiu Dionovi I. 86.
- Sitzungs-Berichte d. kgl. preuss. Akad. d. Wiss.**, 1892, Boor de o své cestě do Italie, Španěl a Anglie II. 49.
- Skloňování**, zvláštnosti jeho v moskev. synodál. rukopise Lětov. II. 165; — složené v praž. Šafaříkově rukop. Lětov. II. 185; — v glossách praž.
- rukop. Lětov. II. 201, 202; — složené v břeňhrad. rukop. Lětov. II. 268.
- Slavia II. 1923/4**, II. 501.
- Stoh** kroniky Hamartolovy II. 32; gloss praž. Šafařík. rukop. Lětov. II. 204; — brachylogický v přípiscích šaf. praž. rukop. Lětov. II. 209.
- Slované**, zprávy o nich u Prokópia I. 13; vliv Malalův na kronikářství slovan. I. 20—21; — balkánští, jejich znalost slovan. pramenů k archiv. sborníku I. 30; — pětostváni patristiky II. 39; — jejich letopisectví I. 46; — jižní a jejich značky přízvukové II. 158.
- Slovesa**, jejich přízvuk v moskev. rukop. Lětov. II. 155; k jejich stahování v moskev. rukop. Lětov. II. 162; přízvuk v praž. Šafaříkově rukop. Lětov. II. 175; tvary sl-sné v glossách praž. Šafařík. rukop. Lětov. II. 208.
- Slovník Vremenniku II. 79 sl.**; II. 505 sl., 513 sl.; — ové odchylky mezi praž. a moskev. rukopisem Lětov. II. 187; gloss praž. Šafaříkova rukop. Lětov. II. 211; břeňhrad. rukopisu Lětov. II. 270; — ové rozdíly mezi praž. Šafařík., břeňhrad. a moskevským rukopisem Lětov. II. 270—271; — ový ráz Lětov. II. 463.
- Slovosled v slovan. překl. Manasseovy kroniky I. 189**; v glossách Šafaříkova praž. rukop. Lětov. a známky fec. vlivu II. 211; moskev. rukop. Lětov. a jeho napodobení II. 299; v slovan. Symeonovi Logoth. a v moskev. synodál. II. 351; v Lětov. II. 376; 386, 389, 394; v fec. rukop. P. kroniky Hamartolovy II. 399; v Lětov. (M) II. 412, 413, 414, 457.
- Směm říšský církevní z r. 754**, II. 15; směny církevní, o nich záznam v kron. Hamartol. II. 27; II. 318; — nicejský, o něm G. Hamartolos II. 33; — církevní, o nich kron. Hamartol. II. 318; — druhý církevní v kron. Hamartol. II. 324, 385, 420.
- SNU**, (Sborník za národní umotvorenija) 1908. Zlatarského rozbor kroniky Symeona Logotheta po stránce historické I. 83); — VI., Gudev o obrázcích vatikán. rukopisu Manassea I. 171; — VI., Gudev o vlozce vatikán. rukopisu slovan. Manassea I. 173; — VI., Gudev o datování vatikán. rukopisu Manassea I. 176; — 1908. Zlatarskij o pokřtění Bulharů I. 177 sl.; — XVI.—XVII., 1900, Sobolevskij A. J. o bulharských verších I. 182; — VI., Gudev o glosátorovi slovan. Manassea I. 235.
- Sobor novgorodský sofijský**, v něm Hamartolova kronika II. 61 poz.
- Souhlásk-y**; -ové skupiny moskev. rukop. Lětov. II. 163; — ové skupiny téhož II. 164; -ové skupiny praž. Šafaříkova rukop. Lětov. II. 181; -ové skupiny gloss praž. Šafařík. rukop. Lětov. I. 199.
- Spojky v praž. Šafařík. rukop. Lětov. II. 280**; — konjunktivní fec. v překladu Lětov. I. 458.

- Společnost biblofilů v Petrohradě** vydavatelem rukopisů (synodál. moskev.) Lětov. II. 147, 278.
- Společnost učená srbská, majetníkem druhého bělehrad. rukop. Lětov. II. 272.**
- Spomenik, III, 1896; vydání srb. letopisu II, 467; XVI., Speranskij o rukopise Krušedol. I. 149.**
- Srbochorvatština, její přízvuky II. 155; přízvuk její a studie o něm II. 158 sl.; změna tj a dj II. 180; historické studium srbch—ny II. 190.**
- Srbové, jejich letopisná příručka kroniky Zonarovy I. 125; poznámky o nich v Paralipomenu I. 151; překladateli byzant. kronik I. 242; jejich chronografy a letopisy II. 465 sl.**
- Srbsko místem vzniku rukopisů Zonarových I. 120, 121, 122, 123.**
- Srbština, měkké I II. 200.**
- Srém. Karlov., 1914, Petkovič. S. o rukopise kláštera krušedolského I. 118.**
- Srp. Dialektol. Zbornik, II., 1911, doklady na vazbu předločky Бъ II. 206.**
- Stahování adjektiv a sloves v moskev. rukopise Lětov. II. 162; v praž. Šafaříkově rukop. Lětov. II. 179, 199; — slov ve vídeň. rukop. Lětov. II. 234; tvarů v chludovském rukop. Lětov. II. 251.**
- Starine, 1882, Kačanovského vydání bělehrad. rukopisu kroniky Zonarovy I. 88; — XVI., Kačanovskij o slovan. rukopisech Zonary I. 101, 103; — XIV., Kačanovského výňatky ze Zonary I. 104 sl.; — XIV., úryvek z krušedol. rukopisu I. 149; — XIV., Kačanovskij o rukop. krušedol. a bělehr. I. 157; — XIV., Kačanovského uveřej. slovan. textu Zonarovy kroniky I. 229; — jejich vydávání rukopis. památek II. 156; — IV., o zvlátnostech konjugace v Poslanici sv. Sávy II. 186; — IV., Šafařík o apokryfním evangeliu II. 203; III., Daničić o matení k a a v starosrbských památkách II. 264.**
- Starožitnosti Židovské Josefa Flavia pramenem archiv. a vilenského sborníku I. 29; pramenem Zonarovým I. 85; I. 237 sl.; volný překlad II. 504; viz Josef Flavius.**
- Starý zákon v zápise archiv. sborníku I. 38.**
- Staf Palladova o bramínech pramenem archiv. a vilenského sborníku I. 29.**
- Střednice O místo stsl ж ve Vremenniku II. 94; v srbských přípisech praž. rukop. Šafaříkova II. 197.**
- Sund, cañhradský záliv, v kronikách II. 513.**
- Supinum ve Vrem. II. 505.**
- Svěděníja i zamětki, LXXXIV., vydání předmluvy slovan. Malaly I. 47.**
- Sykvavky, v moskev. synodál. rukopise Lětov. II. 163.**
- Synoda nlejská a uctívání obrazů II. 15.**
- Synodální bibliothéka moskevská viz bibliothéka synodál. moskev.**
- Synonyma moskev. a praž. rukop. Lětov. II. 279; 410, 416, 431; — řecká v překladě Lětov. II. 459.**
- Synopsis Anonymova I. 237.**
- Syntax v překladu Vremenniku II. 79; bulhar. a srb. redakce Hamartola II. 92; moskev. rukop. Lětov. II. 167; rozdíly mezi syntaxi praž. a moskev. rukop. Lětov. II. 187; v glossách Šafařík. praž. rukop. Lětov. II. 204; bělehrad. rukop. Lětov. II. 270; slovan. v Lětov. II. 459.**
- Syrle, o ní v Hamartol. II. 132.**
- Syrové, o jejich mravech v Hamartolovi II. 24; II. 123; text o jejich mravech a obyčejích z Lět. a Vrem. II. 124.**

š.

Šestodnev Joanna exarchy pramenem archiv. a vilensk. sborníku I. 29; v díle Grigorijově podle hypotézy Leonidovy I. 32.

Štokavský přízvuk viz přízvuk!

T.

Tatpuruša, komposita determinativní I. 192.

Text z Ipatského letopisu o obléhání města Halice uherským králem Belou I. 21; z Ipatského letopisu o Ladožanech I. 22; ze slovan. překl. I. knihy Malalovy vypravování o Feostovi I. 22—23; — z Ipatského letopisu (o Heliiovi) I. 23; — ze slovan. překladu Malaly (po vypravování o Feostovi) I. 23—24; — zápisu o mnichu Grigorijovi v archivním sborníku I. 31; — vypravování o bludařství Soviové ze sborníku archiv. a vilenského I. 40 sl.; — stsl a řec. předmluvy k Malalově kronice I. 47; — řec. o Theofilovi a Eikasii z kroniky Lva Grammatika I. 69; — řecký o Theofilovi a Eikasii z kroniky Pseudosymeona I. 69 sl.; — řec. o počátku vlády Konstantina Porfyrogen. z kroniky Lva Gram. a Pseudosymeona I. 71—73; — ze slovan. překladu Symeona, domnělého Symeona v Cod. Paris., z Lva Grammatika a jejich srovnání I. 76 sl.; — z kroniky Symeona Log. (z Cod. Venet. a z rkp. petrohrad.) I. 78; — o Konstantinu Kopronymovi z kroniky Symeona Logotheta I. 79; — o Bulharech z Lva Gram., Cod. Marc., petrohrad. rkp. Symeona a jejich srovnání I. 79 sl.; — o Herodovi z vídeň. a bělehrad. rukopisu Zonary I. 101 sl.; — řec. a staroslověn. ze Zonary o povaze Traianově I. 104 sl.; — o výpravě na Dáky z originálu a slovan. překladu Zonary I. 105—107; — ukázky ze XII. kn. kroniky Zonarovy I. 107; ukázky z konce XII. kn. kron. Zonarovy I. 108; — o Bulharech za Theodora a Michaela III. z kroniky

Zonarovy a srovnání s překladem I. 109—111; — o Samoilovi z kron. Zonarovy (srovnání řec. a slovan. textu I. 111; — z I. knihy Zonarovy v řec. a slovan. znění I. 114 sl.; — řecký o příchodě Aeneově do Itálie srovnání s překladem slovan. I. 115 sl.; — poznámky o době vzniku slovan. překladu kroniky Zonarovy v rukop. Undořského I. 117; — předmluvy Paralipomena Zonarova o vzniku díla I. 125—129; — zápisu Paralipomena Zonarova před vlastním vypravováním o vzniku díla I. 129; — spisovatelského kreda Zonarova z Paralipom. I. 132—134; — (seznamu) obsahu z rukopisu Zografského Paralip. I. 139 sl.; — z Paralipomena o Basilejovi 4., makedon.; o Symeonu bulhar. I. 142, 143 sl.; — ze Sym. Log. a Paralip. volokol. I. 154; — z Paralip. o Traianově výpravě k Rudému moři I. 158; — předmluvy kroniky Manass. I. 161; — řec. z Manass. kron. o Manuelovi Komnenovi I. 161; — řec. z kroniky Manass. o dynastii Komnenů I. 162; — z Manasseovy kroniky I. 162, 163; — vlastnoručního přepisu patriarchy Nikona v patriarším rukopise Manassea I. 167; — závěrečného zápisu sborníku patriarší knihov. moskev. I. 168; — řecký z kroniky Manasseovy O stvoření nebes a srovnání s textem rukopisu vatikánského I. 182—184; — z vypravování o válce trojské, Paridově mládí, únosu Heleně z originálu a moskev. překladu kroniky Manasseovy I. 184—189; — kletby na zlato z Manasseovy kron., z originálu a překladu I. 190—191; — o Manuelovi Komnenovi z moskev. rukopisu Manassea I. 216; — o Basilejovi z rukop. moskev. a letopisu Nikonovského I. 218; o Lvu Moudrém I. 218—219; — gloss z překladu Manasseovy kroniky I. 221—223; — o řec. obrazoborcích z kroniky G. Hamartola II. 8.; — ř. o životě žáků Antoniových v pustinách Nitrie z kroniky G. Hamartola II. 10; — ř. z kroniky G. Hamartola o jejím obsahu a rozdělení II. 20; — ze slovan. Logotheta a z řecké kroniky Hamartolovy II. 44—46; — ze Sym. Log. I. 174, z pokr. Georgiova Vremennika a pokr. Georg. Lětovnika II. 55—57; — poznámka a záhloví z trojického rukopisu kroniky Hamartolovy II. 66 sl.; — ze slovan. rukopisů kroniky Hamartolovy (bulhar. redakce) II. 73; — o rozdělení země mezi tři syny Noemovy z Lavr. a Vrem. II. 121; — o rozdělení země mezi tři syny Noemovy z Lét. a Vrem. II. 121 a sl.; — slovan. z kroniky Hamartolovy o mravech a obyčejích starých národů II. 123—128; — slovan. o Apolloniovi z Tyany II. 126—130; — slovan. z Hamartola o záračných znamenech II. 130—133; — o výpravě Askolově a Dirově na Cařihrad z Hamartol. II. 133 a sl.; —

nadpisu moskev. synodál. rukopisu Lětovnika II. 145; — záhloví moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 148 a sl.; — přípisů z rukopisu Šafařkova II. 217—230; — míst vídeň. rukop. Lětov. vyznač. ruměl. iniciálkami II. 236—239; — o csaři Julianu Odpadlíkovi z vídeň. rukop. Lětov. II. 240 a sl.; — ukázek z bukurešť. rukopisu Lětov. II. 254 a sl.; — ová kritika rukopisů Lětov. II. 277 a sl.; — odlišných míst a chyb v moskev. a praž. r. Lětov. II. 280—297; — ové ocenění rukopisů Lětovniku II. 297—300; — o carovi Michalovi II. 300; — o Justinianovi II. 301; — o Symeonu bulhar. z Bukur. I., z Vídeň. a Moskev. Lětov. II. 302; — o Symeonu bulhar. z Bukur. I., z Vídeň. a Moskev. r. Lětov. II. 306 sl.; — y z rukopisů Bukurešť. I. Vídeň. a Moskev. II. 300—308; — pokračování prorocství Ezechieleova v rkp. P kron. Hamartol. II. 313 sl.; — slov k Mojžíšovi z knihy Deuteronomion II. 314; — o umučení Jana evangelisty z Lětov. II. 316; — vypravování o Janu Zlatoústém z P a M Hamartol. II. 319 sl.; — z II. redakce Ham. o snu a smrti csaře Lva Armén. II. 329 sl.; — z moskev. rukop. Lětov. o útocích proti Lvu Armén. II. 331; — z Lětov. o obrazoborcích II. 332—334; — y z Istrianova a Muraltova vydání Hamartola II. 339—346; — ze slov. Sym. Logotheta o Bardovi a j. II. 397; — y symeonovské z Vrem. a Lětov. a jejich srovnání II. 351 sl.; text I. knihy Lětovniku a I. 268/9 ze Šaf. rkpu. II. 469—499.

Text Muraltův kron. Hamartol. viz rejstřík osobní.

Texty biblické a liturgické, jejich datování II. 462 a 463.

Texty evandělské staroslověn. II. 464.

Thrákie v kronice Zonarově I. 227.

Thrákové v Zonarově kronice I. 123.

Titla v praž. rukopise Lětov. II. 173; v glossách praž. rukopisu Lětov. II. 196.

Tiverci, domnělí překladatelé II. 509.

Tolková Paleja, poměr k Ellinskému lětopisci I. 44.

Trnovo, literární škola I. 131, 138.

Trojanská přítěa, vydání Miklosichovo II. 156.

Trpar v šaf. rukop. Lětov. II. 281, 395.

Trudy moskev. obšč. Istorii I drevnostej, IV., 1828, o byzant. předloze letopisu Nestorova II. 113 poz.; IV., Rosenkamp o poměru Vremenniku k letopisu Nestorovu II. 114; Strojev o Nestorovi a jeho vzorech II. 123.

Turci, o nich bukurešť. rukop. Lětov. II. 253.

Tvarosloví v kronice G. Hamartola II. 34; gloss praž. Šafařk. rukop. Lětov. II. 201; chudov. rukop. Lětov. II. 251; bělehrad. rukop. Lětov. II. 266; srbské skupiny rukopisů Lětov. II. 274; třetí skupiny rukopisů Lětov. II. 275.

U.

- Učennija Zapisky Kazan. Univ.**, 1890 a 1891, Šestakov o době života Joanna Malaly I. 18; 1843, Ivanov o vlivu Hamartolově na ruské chronografy II. 139; 1848, Grigorovič o rukopise athonském druhém chilendarském Lětov. II. 248.
- Univ. Izv. Kazan.**, 1875/6. F. A. Ternovskij o napodobení Malaly v staré Rusi I. 21.
- Univ. Sita Novorossijská**, její Lětopis istoriko-filolog. Obščestva I. 48.
- Uvarovský chronograf, rukopis atd.** viz chronograf, rukopis atd. uvarovský.

V

- Varjahové**, jejich výprava na Cařihrad pokrač. Sym. Log. II. 133; zmínka o nich ve Vremenniku II. 513.
- Vaticanus Graecus 153**, rukopis Hamartola s pokračováním ze Symeona Logotheta II. 49; II. 502; jeho poměr k rkpu. Mosq. syn. II. 338 sl.; jeho poměr k Vremenniku a k Lětovniku II. 351—363.
- Vaticanus Graecus 154**, rukopis kroniky Hamartolovy II. 50.
- Vaticanus Palatinus Graecus 394**, rukopis kroniky Hamartolovy II. 50.
- Velikonoční kronika** viz kron. vel.
- Verbum finitum** v Lětov. (M) II. 402, 403, 404, 405, 436, 449.
- Verš** kroniky Manasseovy I. 160; starobulharský a překlad kroniky Manasseovy I. 182; Manasseův I. 189.
- Vědy za vlády Bardovy a patriarchy F'otia** II. 16.
- Věstník Čes. Akademie**, IV., 1895; Polívka o bĕlehrad. rukopisech Lětovnika II. 146; IV., 1895, Polívka o bĕlehradských rukop. Lětov. II. 264; IV. 1895, Polívka o lexikální shodě rukop. bĕlehrad. a praž. Šafařík. Lětov. II. 270; 1894, Polívka o poměru M k řec. moskev. rukop. Georgia II. 311.
- Většloví**; ve Vremenniku II. 79; v glossách praž. Šafaříkova rukop. Lětov. II. 209.
- Věty passivní** II. 403; složení věty v Lětov. (M) II. 458; infinitivní výslední řec. napodobovány v Lětov. II. 459.
- vidy** v praž. a moskev. rukopise Lětov. II. 186 sl.; matení jich v Lětov. (M) II. 458.
- Vindobonensis Hist. Graec** 40 (V), rukopis kroniky Hamartolovy s pokračováním ze Symeona Logotheta II. 49; II. 502.
- Vindobonensis Hist. Graec.** 65 (F) a 83 (G), rukopisy kroniky Hamartolovy II. 49.
- V K Č S N**, 1896, Sava Chilandarec o bulhar. rukopise Manassea I. 166; 1896, Pastrnek o druhém athonském rukopise chilendarského Lětov. II. 248.
- Vokalisace** srbská jerŭ a l v u v cirk.-slovan. památkách II. 190.

- Vokalismus** rukopisu Trojického II. 68; moskevského synodál. rukopisu Lětov. II. 160; jeho zvláštnosti v praž. Šafařík. rukop. Lětov. II. 176; srbský, jeho rysy v praž. Šafaříkové a v moskevském rukopise Lětov. II. 190. Viz Hláskosloví.
- Vremennik Georgia Hamartola**, podle Leonida pátou částí „sebraných spisů Grigorijových“ I. 32; — v encyklopedii Šachmatovově I. 34; — prvním překladem kroniky G. Hamartola I. 243; — podle Undol'ského překladem kroniky G. Hamartola II. 6; — dělení v kapitoly II. 22; — Istrinovo vydání II. 54 poz.; — text z něho II. 55—57; — čili „bulharská“ redakce kroniky Hamartolovy II. 61—112; — jeho rukopisy II. 64 a sl.; — jeho vydání; jeho rukopisy a jejich popis II. 64—72; — rukopisy bulharské redakce a jejich vzájemný poměr II. 72—74; — původním překladem kroniky Hamartolovy II. 74; — jeho poměr k řeckému textu II. 74—77; — charakteristika překladu II. 77—81; — jeho vydání II. 81—84; — původ jeho překladu II. 84; — vývoj názorů o původu překladu II. 84—88; — výsledek názorů o jeho původu II. 88—95; — ukázka z něho ve srovnání s Lětovnikem II. 95—111; — verse o panování Decia, Volusiana, Aemiliana a Valeriana a ostatní rukopisy II. 106; — jeho poměr k Pověsti vremennych lět II. 112—142; — vývoj názorů o poměru tohoto k Pověsti Vremennych lět II. 112—120; — parallelly z něho a z letopisu kijevského II. 120—137; — pramenem Lětov. II. 135; — souvislost letopisu kijevského s ním II. 138; — poměr k rukopisům Lětov. II. 252; — a vločky II. 335; — (Istrin) Symeonovské texty z něho srov. s Lět. II. 351—360; — předloha jeho II. 360; — v poměru k Lětov. II. 363, 364; — překlad otrocky II. 456; — Istrinův rozbor o něm, recenzován II. 500—522.
- Vremennik**, Vizantijskij, 1903, Vasilevova recenze Bourierova spisu o pramenech Malalových I. 19; — 1894, Šestakov o pramenech a redakcích Ellinského lětopise I. 45; — 1894, Šestakov o poměru slovanských rukopisů knihy Malalovy I. 49; — 1897, Krasnosel'cev o Andrejevových cařihrad. památkách I. 56; — 1895, Vasiljevskij o osobnosti kronikáře Symeona I. 63; — 1895, Bubnov o Symeonově kronice I. 67; — 1897, Šestakov o paříž. rukopise kroniky Symeonovy I. 68; — IV., Šestakov o Theodosiovi z Meliteny I. 68; — 1895, Vasiljevskij o poměru Symeona Logotheta ke Lvů Grammatikovi I. 69; — II., Vasiljevskij o rukopise Symeona Logothety v Codexu Venet. Marc. I. 78; — 1897; Lavrov P. A. o rukopisech Zonary a místě jejich vzniku I. 121 sl.; — 1897, Lavrov Zonar. Paralip. v rukopise Zograf. I. 1391; — 1895, Vasiljevskij o Sym.

- Logoth. I. 153; — 1898, o poměru rus. chronografů k byzant. lidovým kronikám I. 239; — 1906, Šestakovova recenze de Boorova vydání kroniky Hamartolovy II. 36; — II., 1895, Vasiljevskij o připojení Logotheta ke kronice Hamartolově II. 44; — VIII., Istrin o srbském překladě pokračování Symeona II. 54; — XIII., 1906, Istrinovo uveřejnění výňatků z Trojického rukopisu II. 69; — XIII., charakteristická slova ze srbské a bulharské redakce Hamartola uveřejněná Istrinem II. 90 a sl.; — XIII., výňatky (Istrinovy) z Vremennika II. 95; — II. 1895, Loparev o Michaelu III. a říze bohorodičky ve Vlachernách II. 133; — III. 1896, Vasiljevskij poznámky k článku Chr. Coparevova o říze z chrámu ve Vlachernách II. 133; — II. Vasiljevskij o vydání Lětovníku II. 278; — 1906, Šestakov o předkladu Lětovníka II. 312; — XIII., Šestakov o odchylce M od P II. 322; — XIII., Šestakova kritika de Boorova vyd. Ham. II. 368; — V., 1898, Istrin o době vzniku ruk.—ů Lětov. II. 461. Viz i B. B.
- Vydání řec. Malaly I. 20;** církslov. Malaly I. 47; — řec. Nikefora I. 58; církslov. Nikefora I. 59—60; — řec. Symeona Logotheta I. 67 n.; slov. Sym. Log. I. 76; — řec. Zonary I. 87; slov. Zonary I. 88; Paralipomena Zonarova I. 137; — řec. Konst. Manasse. I. 164; slov. Manass. I. 180. — Vremenniku II. 54 poz.; kroniky Georgia Hamartola II. 57—60; slovan. textu kroniky Hamartol. II. 63—64; Vremenniku a Lětovníku II. 64; Vremenniku II. 81—84; de Boorova kroniky Hamartolovy II. 96 a sl.; Vremenniku Istrinem II. 96 a sl.; Sofijského Vremenniku II. 113; ruských letopisů II. 120; Lavrentievského letopisu II. 120; Istrinovo vydání Cod. Vatican. II. 338 poz., 339—346; Muraltovo vyd. kroniky Georgia Hamartola (Moskev. řec. synodál. rukopis) II. 336— viz Muralt de Ed.
- Výklady theologické v esl. překladech** II. 456, 457.
- Výňatky z Isidora, Jana Zlatoústého a Athanasia v kron. G. Hamartola** II. 26; z Epifania, Cyrilla, Anastasia, Theodoretta atd. v kron. Hamartol. II. 37; — z Jana Zlatoústého v kronice Hamartolově II. 38; — z Theodosia Melitenského v Hamartolovi II. 50; — z církevních otců v rukopise P kroniky Hamartolovy II. 51; — církevního obsahu v kronice Hamartolově II. 52; — z Vremenniku v t. zv. Židovském chronografu a v „Rec. a řím. letopisci“ II. 65; — z trojického rukopisu II. 69; — ze Supraslského rukopisu II. 69; — z Hamartola v Nestorovi II. 114; — odlišných míst z textu moskev. a praž. r. Lětov. II. 280—297.
- Vyobrazení ve Vatik. rkpe. Konst. Manasse. I. 170—179, rukopisu Trojického Vremenniku, II. 67.**
- Vypravování o Soviovi, jeho tendence protipohanská I. 42; o žádostivém mladíku a ctnostné dívce II. 401.**
- Výslovnost spirant v praž. rukop. Lětov. II. 180 glossátora pražského rukopisu Lětov. II. 198.**
- Vzdělanost řecká v kronice Hamartolově o ní II. 27.**
- Z.**
- Zájmena v praž. rukopise Lětov. II. 184; v glossách praž. rukopisu Lětov. II. 205; v bělehrad. rukopise Lětov. II. 268; v praž. Šafaříkově rukop. Lětov. II. 280; relativní II. 392; relativní v Lětov. II. 398; v Lětovníku II. 407, 412; jejich tvary pádové v Lětovníku II. 463.**
- Záměna rodů a čísel ve Vrem. II. 504.**
- Zapskl Imp. Akademii nauk, kn. I. o rukopisech Tichonravových a jejich výňatech z Malaly I. 26; — 1897, o známosti pramenů archívního sborníku v slovan. překladech I. 30; — 1897, Istrinův otisk řeckého a slovan. originálů Malaly I. 48; — 1892, Šestakovův rozbor Hamartolovy kroniky II. 36; — sv. I., Strojevův otisk částí z Georgiova Vremenniku užitých Nestorem II. 113; — VI., 1864, Sreznevskij o poměru Vremenniku k Pověsti vremennych lét II. 113; — III., 1863, Suchomlinov o poměru Nestorově ke kronice G. Hamartola II. 115; — VI., 1861, Muralt o poměru řeckého synodál. rukop. Georgia k moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 311.**
- Závěti 12 patrlarehů v archívním sborníce I. 29.**
- Zborník Záhřebské Akademie z r. 1520, jeho zvláštnosti konjugací II. 186.**
- Zbornik za narodní život i obyčaje južnih Slavena III., 265, o výslovnosti l v nářečích již. Slovanů II. 200; III., doklady o vazbě předložky s II. 207.**
- Zeitschrift für Altertumswissenschaft, 1839, Schmidt o pramenech Zonarových I. 85, 135.**
- Zeměpis v Muralt. vyd. Ham. a v Cod. Vatic. II. 346.**
- Zkratky ve vídeň. rukopise Lětov. II. 233.**
- Zlomky pařížské Malalovy kroniky I. 20.**
- Znaky nadřádkové v rukopise synodál. moskev. Lětov. II. 152, 153, 154; jejich význam II. 156 sl.; jejich názvy ze středověkých církevních slovan. gramatiků II. 157; přízvukové u jižních Slovanů II. 158; přízvukové a Kosteneckého pravidlo o jejich užívání II. 158; v pražském Šafaříkově rukop. Lětov. II. 173; v glossách praž. Šafařík. rukopisu Lětov. II. 196; ve vídeň. rukopise Lětov. II. 233; v chludivském rukopise Lětov. II. 250.**

- Zalm 103.** v I. a II. redak. Hamartola II. 315.
- Židé,** letopis jejich dějin I. 43 a pozn. výčet panovníků z říms. doby císařské II. 315.
- Židovské starožitnosti,** dějiny viz starožitnosti, dějiny židovské.
- Živaša Starina,** I. 1891, Preis o písmě Šafářkova rukopisu Lětov. II. 170.
- Život apoštola Filipa** II. 406.
- Život Borisa a Glěba,** pramenem Nestorovým II. 115.
- Život císařovny Theodory** (Theodoretův), pramenem Hamartolovy kroniky II. 38.
- Život Mojišův** v druhém lét. rukop. Lětov. II. 272.
- Život patriarchy Štěpána,** pramenem Hamartolovým II. 38.
- Život sv. Vladimíra,** pramenem Nestorovým II. 115.
- Život sv. Theoktisty** I. 64, 65.
- Žurnal Ministerstva Narodnago Prosvěščenija;** 1897, V. Istrin a A. A. Šachmatov o výňatcích z Malaly v Ipatském letopise I. 21, 22 (Istrin); — 1903, Istrin o překladu Malaly I. 30; — 1897, Šachmatovův důkaz o chronologii Nikeforově jako předloze letopisu Nestorova I. 61; — 1879, 1897, Vasiljevskij o osobnosti kronikáře Symeona I. 63; — 1899, Uspenskij o Vasiljevského pracích o Symeonovi I. 64; — 1879, Vasiljevskij o autoru Života sv. Theoktisty I. 64; — 1847, Grigorovič Iv. o chilandar. rukopise kroniky Zonarovy I. 88; — 1839, Ševyrev S. o vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 165; — 1896, Istrin o chronogramech v rus. literat. I. 239; — 1915, recenze o Uspenského Istoriji bizantijskoj imperiji II. 17. poz.; — 1917, Istrinovy obecné vývody o překladu kroniky Hamartolovy II. 84; — 1874, Lambin o prameni letopisu Nestorova II. 116; — 1897, Šachmatov o výpravě Varjahů ve Vremenniku Nestorova II. 118; — 1897, o zprávě o výpravě Varjatů ve Vremenniku II. 123; — 1897, II. 133; — 1904, Rozanov o vlivech na ruské chronografy II. 141; — 1841, Preis P. o Šafářkově praž. rukopise Lětov. II. 168; — 1908, Iljinskij o athon. rukopise Lětov. II. 231; — 1841, Preis P. o místě vzniku Lětov. II. 461 (ZMNPr).

REJSTŘÍK OSOBNÍ.

A

- Abgar**, legenda o něm (v Hamartolově kronice) II. 25; v Lětovníku II. 273.
- Abimelech**, o něm v archiv. a vilenském sborníku I. 28; v kron. G. Hamartola I. 42; v Malalovi a v archiv. I. 27.
- Abramovič Dm.**; I. 89, od něho znám referátu P. A. Lavrova o rukopisech Zonary I. 121; o zograf. rkpe. Paralipomena I. 147.
- Abraham**, o něm v Mal. I. 42; v kron. Hamar. II. 25; II. 314; 455.
- Adam**, vyobrazení jeho ve vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 172; II. 19, 23, 25; vyobrazení v rukopise trojickém II. 67; v Lětov. II. 455.
- Adelfios**, biskup, o Janu Zlatoustém II. 317, 320, 391.
- Aemilianus**, císař řím. II. 75, 106.
- Aeneas**, v kronice Zonarově I. 112; v Paralipom. I. 135.
- Africanus Julius**, pramenem kronikáře J. Malaly I. 19; pramenem II. knihy kroniky Hamartolovy II. 37.
- Agamemnon** II. 346, 357.
- Agathias**, historik byzantský I. 13.
- Achub**, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.
- Achilleus**, v kronice Manasseově I. 181.
- Agyptos** II. 24.
- Akropolita G.**, jeho vydání II. 57.
- Aleksič Georg**, II. 146.
- Alexander Veliký**, císař byzant.; I. 147; II. 21, 141, 337; jeho vyobrazení ve vatikán. rukop. Manassea I. 173; o jeho smrti v kron. Hamar. II. 126; o jeho říši v kron. Hamart. II. 25; o něm v kronice Hamartol. II. 19, 24, 31, 123; v kron. Zonarově I. 111; v dějinách církev. a světských I. 311; v archiv. sborníku I. 31; v Elin. a řím. letopisci II. 140; v krušedol. rkp. I. 150, v Paralipom. I. 135; ve Vremen. II. 136; text o něm z Lětov. II. 482—492.
- Alexander**, syn Antiochův v krušedol. rkp. I. 150.
- Alexandr Něvský**, kníže novgorod. I. 62.
- Alexěj Michajlovič**, car; a překlad řec. chronografu Hierothea I. 239; 242.
- Alexios I. Komnenos**, v kronice Zonarově I. 84; v Hamartol. II. 140; 456.
- Alexius**, legenda o něm II. 28.
- Allathus Lev**, o spisech Symeonových I. 64; o jméně G. Hamartola II. 5 pozn.
- Alter Fr. Kr.**, jesuita a kustos vídeň. dvorní knihovny, o poměru letopisu Nestorova ke kronice Hamartolově II. 113.
- Ambrož**, patriarcha, o něm Georgios Hamartolos II. 29, 191.
- Anfilochij**, mnich byzantský, o něm G. Hamartolos II. 29, 386.
- Amos**, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.
- Anastasios I.**, císař byzant.; I. 145, 151, 165 v glossách slovan. Manassea o něm I. 221; v kronice G. Hamartola II. 26, 35, 127; v kronice Zonarově I. 226; ve vídeň. rkp. kron. Zonarovy I. 114; vyobrazení ve vatikán. rkp. Manassea I. 175; v Lětov. II. 442.
- Anastasios II.**, císař byzant. I. 146.
- Anastasio**, církevní otec; citáty z něho v kron. Hamartol. II. 7; pramenem kron. Hamartol. II. 29; výpisky v kron. Hamartol. II. 37.
- Anastusius**, papežský bibliotekář; jeho latin. překlad kroniky Synkelovy I. 54—55, 58.
- Andajus**, bůh litevský I. 42.
- Andronikos**, I. 161.
- Andreev Ivan** o chronologii Nikeforově I. 56; o Zonarovi I. 86 pozn.
- Anonym-ova Synopsis** I. 237.
- Anfiochus Epifanes** v kronice G. Hamartola II. 21, 130.
- Antiochus Eupator**, v kronice Hamartolově o něm II. 21, 25.
- Antisthenes** II. 318, 391.
- Antonij**, novgorodský biskup, o počtu klášterů byz. I. 14.
- Antonin sv.**, o něm Hamartolos II. 28.
- Antoninus**, císař řím. II. 75; vyobrazení ve vatikán. rkpe. Manassea I. 174.
- Antonius**, slovan. překlad jeho a Silvestrových výkladů o Trojici I. 32.
- Apodinar**, sracinský náčelník II. 362.
- Apollonius z Tyany**, o něm Hamartolos II. 29, 38, 48; v Nestorovi a Hamartolovi II. 114; slovan. text o něm z kroniky Hamartolovy II. 126—130; 516.
- Appian**, v Zonarově kronice I. 86, 130.
- Aristoteles** o homérských kompositech I. 191.

- Arkadios, syn Theodosia Vel., císař byzant. I. 145, 151; II. 1924; jeho vyobrazení ve vatikán. rkpu Manassea I. 174; II. 8, 317, 323, 384, 388.
- Arpád, maďarský vůdce II. 355, 360.
- Arrian, pramenem Zonarovým I. 85.
- Arsenius, jáhan a vychovatel synů Theodosiových; o něm G. Hamartolos II. 8, 9, 323, 384, 385.
- Arsenius, hieromonach; překladatelem chronografu Hierothea I. 239.
- Artaxerxes, v krušedol. rkp. I. 150.
- Artaxerxes Mnemon; v kronice Hamartola o něm II. 24, 25.
- Artaxerxes Dlouhoruký, v glossách S. II. 231.
- Artemias, císař byzant., o něm v kronice G. Hamartola II. 26.
- Asěn, I. 119; v glossách slovan. Manassea I. 215, 225; v kronice Zonarově I. 234.
- Aselló Sempronius viz Gellius Aulus.
- Askold, v Hamartol. II. 133; v Lětov. a Vremen. II. 134; II. 515.
- Assemani, kardinál; o kronice Manasseově I. 164; o vatikán. rukop. Manassea I. 170; o datování vatikán. rukop. Manassea I. 176.
- Athanasios, sv. otec; o jeho životě G. Hamartolos II. 28; pramenem G. Hamartola II. 29; úvahy z něho v kron. Hamartol. II. 7, 25, 26, 39, 53, 272.
- Augustus, císař římský; v Svjatsl. sb. I. 58; v kron. Hamartol. II. 25; v kron. Hamartol. o historii jeho domu II. 37.
- Aurelianus, císař římský I. 151, II. 26, 193.
- Aurelius Marcus viz Marcus A.
- Ayraamovič; o athonském rukopise Lětovníku II. 231.
- Axeinos Pontos viz Pontos A.
- B.**
- Baltasar, jeho vyobrazení ve vatikán. rukopise Manassea I. 173; o něm Hamartolos II. 25.
- Bardas, jeho vláda II. 13, 16; o jeho zavraždění II. 17; kultura za něho II. 16, 17; text o něm z fec. kron. Hamartol. II. 339; o něm Hamartolos II. 347; text o něm z Vremenniku a Lětovníku II. 351 a sl.
- Barsov N. P. o poměru Nestora k Vremenniku II. 117.
- Barsukov N. o rukopise č. 30 v archeografické komisi v Petrohradě II. 70; o P. M. Strojčevovi II. 113; o Grigorovičových výpiscích z vídeň. rkop. Lětov. II. 231.
- Basileios I., císař byzant., I. 62; v kron. Zonarově I. 111; v Paralip. I. 142; 147, 151; v glossách slovan. Manassea I. 222; II. 11; Krug o něm II. 12; 13; 14; 339 a sl.; 352 a sl.
- Basileios II. Bulgaroktonos, císař byzant. I. 64, 147, 151; o jeho boji se Samoilem I. 232; v kron. Manas. I. 226; v kron. Zonarově I. 103; 113; v glossách slovan. Manassea I. 223; v Paralip. I. 136, 157; text o něm z Paralip. I. 144 sl.
- Basileos, stolba; v příspěku o pokřtění Bulharů ve vatikán. rukopise Manassea I. 177; spoluvladařem Michaelovým II. 17.
- Basileios Nový, jeho vidění pramenem Nestorovým II. 117.
- Basileios Veliký, otec církevní, stati z něho ve sbor. tulčském I. 180; — pramenem Hamartolovým II. 7, 25, 37, 39; pramenem Nestorovým II. 115; II. 318, 323, 384, 404.
- Bayet M. C., o císařství byzant. v Lavisse-Rambaudově Histoire Générale I., II. 17 pozn.
- Bekker J., jeho vydání „pokračovatelů“ Theofanových I. 55; vyd. Breviaria Nikeforova I. 58; vyd. spisovatelů po Theofanovi I. 67; vyd. slovan. Symeona Logotheta I. 81; vyd. řeckého textu kron. Manasseovy I. 164, 181; vyd. kroniky Iva Grammatika II. 69.
- Bela IV., král uherský I. 21.
- Belić A., o srbochorvat. přízvuku II. 153; o l epenthetic. v srb. a ruš. II. 200.
- Bělokurov A. S., o seznamu panovníků ve sbor. Svjatoslavově I. 59; — ovo vydání slovan. Nikefora I. 60.
- Bentley R. komentuje první vydání Malalovy kroniky I. 20.
- Berneker E. o csl. slově *КРАИНА* II. 188.
- Bestužev-Rjumín o původu překladu Vremennika II. 86; o poměru Vremen. k Pověstí vremenných lét II. 116.
- Biann J. vydavatelem kroniky Manasseovy I. 180.
- Biljarskij J., jeho jazykový rozbor rukopisu slovan. Manassea v patriarší knihov. moskev. I. 165; jeho otisk předml. z moskev. rukopisu kron. Manas. I. 181; otisk ukázek z rukopisu patriarší knihov. v Moskvě I. 170; o jazykových zvláštnotech patriaršího rukopisu Manas. I. 169; o kompositách slovan. Manas. I. 194; o rukopise patriar. knihovny v Moskvě I. 168; o vzniku slovan. překl. kron. Manas. I. 215; různocnění vatikán. rkpu Manas. I. 179.
- Bobrowski o vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 165.
- Bodjanskij O., jeho nález „Zonarova Paralipomenona“ I. 125; jeho vyd. Paralip. I. 136, 137, 138; jeho výpisky z rukop. athon. Paralip. I. 142 sl.; jeho úmysl vyd. slovan. Hamartola II. 63; o kostrom. a volokolam. rukopise Georgia II. 71; o redakcích slovan. Hamartola; II. 62; o slovan. rukopisech kron. Hamartol. II. 61; o vzniku Grigorijova přepisu Zonarova Paralip. I. 130 sl.
- Bogdan Joan; o letopise moldav. I. 180; o sborníku bulhar. klubu v Tulči I. 166; o vlivu slovan. Manassea I. 217; — ovo různocnění gloss z rukop. Tulč. kron. Manas. I. 221; — ovo různocnění vatikán. rukopisu Manas. I. 179; — ovo kritič. vyd. slovan. Manasea I. 180, 181, 190, 198, 221; — úv názor o nadřádkových značkách

- rukopisů II. 157; — úv text gloss ze slovan. Manas. I. 221; — úv otisk gloss ze slovan. Manas. I. 224; text o Manuelu Komenovi z Z—ova vyd. slovan. Manas. I. 216; o jihoslov. letopisech II. 467.
- Bohdan Chmelnický** I. 74.
- Bohoslov Gregorios** viz Gregorios.
- Bolssevan I. Ph.**; jeho recense de Boor. vyd. kroniky G. Hamartola II. 21; o Bütner-Wobstově vydání Zonarovy kron. I. 87; o poměru Zonarově ke Lvu Grammatikovi a Kedrenovi I. 86; o rozdělení kron. Hamartol. II. 21; o třetí knize kron. Hamartol. II. 26.
- Boor de C.**; jeho kritické vydání řeckého textu kroniky G. Hamartola I. 42, 55, 58; II. 5, 10, 11, 36, 50, 51, 59 a sl., 81, 96 a sl., 121—136, 311, 312, 313, 322, 336, 361, 368, 369, 370 a sl.; 383, 385, 391, 411, 421, 427, 428, 429; o řeč. rukopisech chronologie Nikeforovy a jejich dělení I. 57; o poměru Sym. Log. ke Lvu Grammatikovi I. 74; o vládě císaře Michaela III. II. 13; o prameni kroniky Hamartol. II. 14; o nadvěsech kron. Ham. v různých rukopisech II. 18; o jazyce kron. Ham. II. 34; o pramenech Hamartolových a souvislosti jeho kroniky s Theofanovou II. 35; o církevněhistorickém kompendiu, založeném na Eusebiovi, jako prameni Hamart. kroniky II. 38; o rukopisném podání kron. Hamartol. II. 47, 49; o rukopise P Hamart. kron. II. 52, 53, 382; o pokračování kron. Ham. II. 54; o řeč. rukopisech Symeona II. 54; o vydavatelích kron. Hamartol. II. 57; o Muraltově vyd. kron. Ham. II. 59; o odchylkách první a druhé redak. kron. Ham. II. 317; o Cod. Vatican. II. 347; o patriarchovi Janovi II. 362 poz.; o vypravování o Janu Zlatoustém v kron. Ham. II. 390; o slovan. překladech a origin. kron. Ham. II. 413; rozdělení kron. Hamartol. v jeho vydání II. 21, 22.
- Boris**, kníže rostovský I. 621.
- Boris**, kníže bulhar., I. 177; 178, 229; II. 16.
- Bošković Nili** II. 146.
- Bourlier P. H.** o pramenech Malalových I. 19.
- Broch O.** o I. epentheticum v srbštině II. 200.
- Bubnov N. M.** o Symeonově kronice I. 67.
- Budmani P.** srbochorv. mlunice II. 190.
- Buķefalos**, v krušedol. rkp. I. 150.
- Bulgakov Th.**, jeho výčet „bulharských“ rukopisů Hamartola II. 64; o poměru Vremen. k prvnímu rus. letopisci II. 113; o původu překl. Vremenniku II. 86.
- Buslajev Th. Iv.**, jeho otisk Nikefora a seznamu panovníků ze sbor. Svjatoslav. I. 59.
- Bütner-Wobst Th.** o poměru Zonarově ke Lvu Grammatikovi a Kedrenovi I. 86; vydání (bonnského) Zonary I. 87.
- Byčkov A. F.** o Pogodinském rukopise Hamartola II. 69.
- C
- Caesar C. Julius**, o něm G. Hamartolos II. 20, 25, 48; v kron. řeč. Synkellově I. 53; v Zonarově kron. I. 84, 86; v Paralip. I. 135; výklad jeho jména II. 270.
- Camblak Grigorij**, igumen kláštera dečan., o životě štěpána děčanského v Paralip. I. 137; 167; pramenem srb. chronogr. II. 465.
- Caraculla**, císař řím.; jeho vyobrazení ve vatik. rkp. Manas. I. 174; II. 75.
- Cassius Dion**, pramenem Zonarovi I. 85, 86; pramenem kroniky Hamartol. II. 37, 38, 39.
- Catullus**, vzorem Manasseovi I. 160.
- Cleero**, názor Malalův o něm I. 19.
- Claudius**, císař římský; v kron. G. Hamartola II. 7, 25, 28, 314; vyobrazení ve vatikán. rkp. Manas. I. 174.
- Clozianus Glagolita**, jeho rysy srbské II. 180.
- Combeits F.**, jeho vydání spisovatelů po Theofanovi I. 55, 67, 69; — slovan. Symeona Logoth. I. 81; kron. Hamartol. II. 58.
- Commodus**, cis. řím., vyobrazení ve vatikán. rkp. Manassea I. 174; II. 75.
- Constantinus**, císař byzant. I. 145; II. 223.
- Cramer-ova Anecdota Parisina**; v nich úryvek z církevněslovan. kompendia založeného na Eusebiovi II. 38.
- Cyrill alexandrijský**, jeho stati v patriarchálním sborníku mosk. I. 168.
- Cyrill jerusalemský**, církv. otec, pramenem Hamartolovým II. 29; výňatky z něho v kron. Hamartol. II. 37, 317, 382; jeho poučení II. 89.
- Č
- Čertkov D. Č.**; jeho domněnka o Nikonově uspořádání knihov. „Nového Jerusalema“ I. 167; jeho ukázky z vatikán. rukopisu Manassea I. 179; o datování vatikán. rkp. Manas. I. 176; o glossatorovi slov. Manas. I. 235; o kompositech slov. Manas. I. 194; o patriarchálním rkp. slov. Manas. I. 165, 166, 168; o vzniku slovan. překladu kron. Man. I. 215; o výpiscích Nikonovského letopisu z Manassea I. 217; otisk předmluvy z vatikán. Manas. I. 181; uveřejnění gloss z rkp. moskev. I. 220.
- D
- Daničič D.**, o aoristu srb. pam. od pol. XIV. stol. II. 203; o dějinách štokav. přízvisku II. 159; o gen. — ak. u záj. * jь v pl. II. 205; o historii

- srbcerv. jazyka II. 191; o koncove -ochъ v srb. pam. II. 201; o koncove -echъ II. 202; o matení a a k v srb. pam. II. 264; o part. praes. pass. II. 203; o poměru srbo-chorvat. k cirkev. slov. II. 197; o sklonění o-kmenů II. 201; o slož. sklonění v srb. II. 185; o srb. sklonění II. 261; o stažených tvarech imperf. v srb. pam. II. 202, 203; o užívání duálu v srb. pam. II. 203; — ova srbochorvat. mluvnicí II. 190; o zámeně dativu lokálu v srb. pam. II. 183; o znacích lidového jazyka v památkách XV. stol. II. 464.
- Daniel**, prorok II. 141.
- Daniilo**, kníže haličský I. 21.
- Dardanus**, ve vatikán. rkp. Manassea I. 174.
- Darelos**; jeho vyobrazení ve vatikán. rukopise Manassea I. 173; o něm v kron. Hamartol. II. 25. v Paralip. I. 135; II. 455.
- David**; v Paralipomenu I. 135; v kron. Hamartol. o něm II. 21, 25; vyobrazení ve vatikán. rkp. Manassea I. 174; II. 455.
- Daži-bogъ**, slovan. název pro Helia v staroslověn. překladu Malaly I. 421).
- Deeius**, císař řím. I. 151; II. 75, 106, 273.
- Delehaye Hippolyte**, o osobnosti kronikáře Symeona I. 63.
- Didius**, císař řím. II. 75.
- Dimitrij**, kníže rostovský I. 62.
- Dimitrij Perčjaslavský** I. 62.
- Dindorf L.**; o předmluvě ke kronice Zonarově I. 134, 135; vydavatelem kron. Malalovy I. 20; — kroniky Georgia Synkella I. 52; — kroniky paschální (velkonoční) I. 52; — kron. Zonarovy I. 84, 87, 117, 149, 154, 156, 158, 234; otisk Nikeforova Compendia I. 58.
- Diogenes**, filosof II. 318, 391.
- Diokletján**, I. 52; v kron. Hamartol. II. 20, 26, 193; vyobrazení jeho ve vatikán. rukopise Manassea I. 174.
- Dion**, v Zonarově kronice I. 124.
- Dion Cassius** viz Cassius D.
- Dionysios**, archimandrita ze Svaté hory, překladatelem chronografu Hierotheova I. 239.
- Dionysos** z Halikarnasu, pramenem Manasseovým I. 163.
- Dír**, v Hamartol. II. 133; ve Vrem. a Lětov. II. 134.
- Dobrovský Josef**, o vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 164.
- Dobrjanskij F.**, jeho popis rukopisu slovan. Malaly ve sbírce vilenské I. 26.
- Döhner Th.**, o poměru Zonarově k Plutarchovi I. 86.
- Domitianus**, císař řím.; o něm v krušedol. rkp. I. 151; v Hamartol. II. 126, 136, 315; vyobrazení jeho ve vatikán. rkp. Manas. I. 174.
- Drinov Marin**, jeho datování vatikán. rukopisu Manassea I. 176.
- Ducange C.**, jeho vydání a dělení kron. Zonarovy I. 84, 87.
- Dučlé Nikifor**, jeho uveřejnění přípisů o bulhar. dějinách z chilandar. rukop. Manassea I. 179, 221; a srb. chronografy II. 465.
- Dümmler E. L.**, o pokřtění Bulharů I. 177.

E

- Efraim**, byzant. kronikář; jeho pramenem Zonaras I. 87; jeho veršovaná kronika I. 237; jeho Kormčaja kniha II. 89; 94.
- Eikasia**, mniška. I. 69 sl. II. 194, 281.
- Eirene**, švakrová císaře Manuela Kommena, císařovna byzant.; I. 146, 151; o její vládě Hamartolos II. 325, 456; podporovatelkou Manasseovou I. 161; v boji o uctívání obrazů II. 15.
- Epifanios Kyperský**, otec cirkev.; citáty z něho v bělehrad. rkp. Lětov. II. 262; — v kron. Hamartol. II. 7, 37, 39, 314, 319, 389; — ve sbor. tulč. I. 180; pramenem Nestorova letopisu II. 118.
- Ermolajev**, objevitelem slovan. Vremenniku v Petrohradě II. 114.
- Esther**, v krušedol. rkp. I. 150.
- Euagrios**, filosof, příběh jeho vypravovaný Hamartolem II. 28.
- Euripides**, Malala o E-ově Kyklopovi I. 19.
- Eusebios**, jeho místo v staré křesťanské chronografii I. 52; 130; pramenem G. Hamartola II. 25, 38; — křesťan. děj. Zonarovým I. 86; významky z něho v kron. Hamartol. II. 7, 316.
- Euthymij**, patriarcha trnovský; jeho žákem Grigorij I. 131; jeho literární škola na Athose I. 131, I. 227; jeho reformy I. 132; jeho důležitost v bulhar. literatuře I. 137; jeho nauka pravopisná II. 158; 167; o životě Hilarionově v Paralip. I. 137; jeho škola v překladatelství II. 456.
- Eutropios**, pramenem kroniky Hamartolovy II. 38.
- Euxeinos Pontos** viz Pontos E.
- Evn**, vyobrazení ve vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 172.
- Evsčev J. E.**; jeho rozeznávání jazykových typů v rukopise archivním I. 46; o Grigorijovi a proti domněnkám Istrinovým I. 37 a sl.; o Leonidově domněnce o původu překl. Vremennika II. 86 a sl.; o zápise v archiv. sbor. I. 38; o otázce překladů Grigorijových I. 37.
- Ezechiel**, prorok II. 193, 313.
- Ezekiáš**, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.
- Fabricius**; o jméně G. Hamartola II. 5.
- Fabrotas A.**, vydavatelem kroniky Manasseovy I. 164.
- Faraon**, o něm Hamartolos II. 129.
- Feost** I. 22; I. 23.

- Flahret**, arcibiskup; o Grigorijovi skutečném překladateli Malaly I. 36; o vlivu slovan překladu Manasseovy kroniky na letopis Nikonovský I. 217.
- Flilp**, pop. autorem patriaršního sborníku v Moskvě I. 168.
- Flilp**, apoštol v P a M Hamartola II. 318; 406.
- Flilppikos**, císař byzant. I. 147; o něm v kron. G. Ham. II. 26; vyobrazen ve vatikán. rkp. Manassea I. 175.
- Flilppos**, makedonský II. 24.
- Flilppus**, císař římský II. 75.
- Flion**, o něm v kronice Hamartolově II. 7.
- Flipopous**, jeho vyobrazení ve vatik. rukopise Manassea I. 173.
- Flavrus Josef**, obsahově příbuzný s kronikáři byzant. I. 237—8; pramenem kroniky G. Hamartola II. 37, 39; — J. Zonary I. 85; — rus. chronografů I. 44 pozn.; II. 140; — slovan. Malaly I. 49; — archiv. a vilen. sborníku I. 29; předlohou Ellin a říms. letop. II. 140; — sborníku archiv. I. 27, 29; rukopisy E—ových Starožitnosti I. 238; — u balkán. Slovanů I. 30; vložky z něho v slovan. překladě Malaly I. 25; — v chronografu z r. 1262 I. 43; — Istrin o něm II. 504.
- Flavrus Jovanlus**, císař byzant. I. 145.
- Florlanus**, císař říms. II. 75.
- Florschütz Jos.**, srbochorvat. mluvnické II. 190.
- Fokus**, císař byzant. I. 52, 146; II. 49.
- Foklos**, filosof, II. 318, 391.
- Forbes Nevill**, o mštech pojatých Nestorem z Hamartolovy kroniky II. 118.
- Fótiós**, patriarcha I. 148; jeho význam II. 16; jeho zájem o řeč. literaturu II. 17; o něm v chludov. rkp. Létov. II. 298; text o něm II. 133, 339 sl.; 348; 352 a sl.
- Fruako Ivan**, o poměru letopisu Nestorova ke kronice Hamartolově II. 117.
- Fřek C.**, o době života Joanna Malaly I. 18; o původním textu slovan. Malaly I. 26.
- G**
- Galus**, v kronice Hamartolově II. 25.
- Galba**, vyobrazení ve vatikán. rkp. Manassea I. 174.
- Galenus**, cis. římský II. 75.
- Gallus**, císař říms. II. 75, 105.
- Ganges**, v kruč. rkp. I. 150.
- Gebauer Jan**, o dissimilaci r — l II. 181; příklad na vazbu předložky od II. 207; 265.
- Gedeonov S. M.**; o vlivu Hamartola na letopis Nestorův II. 116.
- Gellus Aulus** (vlastně Asellio Sempronius), o rozdílu kronik a historií I. 12.
- Geizer H.**; jeho srovnání slovan. překl. Symeona Logotheta s jednotlivými rukopisy originálu I. 80 sl.; jeho domněnka o prvé kn. kron. Hamartol. II. 31, 37; o Basileiovi Štolbovi I. 177; o chronologii Nikeforově I. 56; o jméně G. Hamartola II. 6; o kron. G. Hamartola II. 22; o pokřtění Bulharů I. 177; o politickém ovzduší doby Hamartolovy II. 17. poz.; o rukop. Symeonovy kron. v Codexu Paris. I. 67.
- Georgij**, mnich, v textě bukur. I., vídeň. a moskev. r. Létov. II. 258, 306.
- Georgij z Bijeń**, jeho zápis rukopise tulčském I. 180.
- Georgios Hamartolos** viz Hamartolos G. a kronika G. Hamartola, Létovník a Vremennik.
- Georgios Kedrenos** viz Kedrenos Georgios.
- Georgios Syukellos** viz Synkellos G.
- Glěb**, kníže bělozerský I. 62.
- Gleye C. E.**, německý byzantolog; kritické vydání Malaly I. 20; o archiv. sbor. I. 27, 29; o předmluvě řec. a říms. letopisce I. 28; o byzantských letopisných kompilacích I. 30; o Istrinově domněnce o archiv. sbor. I. 40; o ceně slovan. překl. Malaly vzhledem k řec. originálu I. 45.
- Glykas Michael**, kronikář byzant., jeho kronika I. 84; pramen její I. 87; I. 237.
- Golubinskij E. E.**, o historii ruské církve a o Grigorijovi I. 36; o Leonidově domněnce o původu překl. Vremennika II. 86; o poměru Vremen. k Pověsti vremen. lět II. 117; o pravoslav. církvích I. 74; o kron. Hamartol. II. 11; o slovech na vyobraz. v rukopise Trojickém II. 68.
- Gordlanus**, císař říms. II. 75.
- Gorskij-Novostrujev**, jejich popis slovan. rukopisů moskevské synodální bibliotéky I. 59; vydání sbor. Svjatoslavova I. 129.
- Grammatikos Ioannes**, II. 16; jeho škola a činnost osvětová II. 16—17.
- Grammatikos Lev**, de Boorovo srovnání s Hamartolem II. 35; jeho kronika I. 69; o hodnostech Symeona Logothet. I. 66; prameny jeho II. 38, 44, 48; Létov. II. 439, 777.
- Gratlan**, vyobraz. jeho ve vatikán. rkp. Manassea I. 174; II. 322, 382, 384.
- Gregorios Bohoslov** II. 385.
- Grök** Maxim I. 167
- Grigorij Camblaš** viz Camblaš G.
- Grigorij**, mnich, vrstevník cara Symeona bulh.; jeho překlad starozák. knih I. 35—39, 43; názory dřívější o něm, zvl. Leonida a Šachmatova I. 31 n.; první překladatelem Georg. Hamart. II. 70, 86; první původcem Trojick. rkp. Vremennika II. 68.
- Grigorij**, mnich chilendarský kolem r. 1400; autorem Paralipomena I. 134; jeho sloh I. 131 n., jeho charakteristika I. 130 n.; jeho posrbšťování vlastních jmen 157 sl.; v rkp. zograf. I. 146; v rkp. krušedol. I. 150; jeho pramen I. 155—159.
- Grigorovč Iv.**, o chilandar. rukopise kroniky Zonarovy I. 88; o vídeň. rukopise Létov. II. 231; o druhém chilandar. a athon. rkp. Létov. II. 248.

- Grot K.**, o rukopise Lětov. bělehrad. národ. knihovny II. 262.
- Gudev P. T.**, jeho datování vatikán. rkp. Manassea I. 176; jeho opis gloss z téhož I. 220; jeho komentář ke glossám mosk. a vatik. rkp. kron. Manas. I. 121; o době vzniku vatik. rkp. Manas. I. 179; o glossátorovi slovan. překl. Manas. I. 235; o londýnském rkp. M. I. 178; o obrázcích vatik. rkp. Manas. I. 171; o smrti Joanna Alexandra I. 178; o vatikán. rukop. slob. Manas. I. 166, 170; o vlozce vatikán. rkp. Manas. I. 173.
- Gyges**, jeho vyobrazení ve vatikán. rukopise Manassea I. 173.

H

- Hadrian**, o něm v kronice Hamartolově II. 26, 75, 92, 346.
- Hamartolos Georgios**; doba jeho života II. 11—14; jako dějepisec II. 27—30; jako dobový svědek II. 40; jeho jméno II. 5 sl.; jeho formální neumění II. 31—32; jeho mechanické a neuměle užívání pomůček II. 39 až 40; jeho názory II. 8, 32, 33; jeho prameny a pomůcky II. 34—38; jeho původ II. 9—11; jeho stav mnišský II. 6 sl.; jeho vliv a rozšíření v byzant. literatuře I. 63; jeho zobrazení v trojické rukopise II. 68; látkový výběr jeho a Malalův II. 30; o něm Leo Allatius II. 57; politické a kulturní ovzduší jeho doby II. 14—18; poměr k Origenovi II. 316; srovnání jeho díla s pracemi ostatních kronikářů byzant. II. 30; v hypotéze Sachmatově I. 33; vliv jeho na ruská díla letopisná a chronografy II. 139—142; zmínka o něm v Lětov. II. 124; viz kronika G. Hamartola.
- Hardt**, jeho chystané vyd. Hamartola II. 58.
- Hase K. B.**, pařížský orientalista II. 114.
- Haupt H.**, o poměru Zonarově ke Cassiu Dionovi I. 86.
- Hecuba**, ve vatikán. rkp. Manassea I. 174.
- Hefaistos**, ve vypravování vzatém z Malaly I. 42.
- Helena sv.**, v kronice G. Hamartola o ní II. 7.
- Helena** (a Paris), v Manasseovi I. 173, 174, 181, 184 sl., 186.
- Heliogabal**, cis. římský II. 75.
- Helios**, I. 23, 42.
- Helmolt H.**, o dějinách byzant. II. 17 pg.
- Herakleios**, císař byzant., doba jeho panování I. 52, 146.
- Herakleios-Konstantinos III.**, císař byzant. I. 146.
- Herakleonas**, císař byzant. I. 146.
- Herakles**, filosof, Hamartolos o něm II. 24, 142, 346.
- Hergenröther Jos.**, církv. hist., o jménu G. Hamartola II. 5.
- Herodes**, v slovan. překladě Zonary I. 101; v krušedol. rkp. I. 150.
- Herodot** I. 11, 130, 134, 156; názor Malalův o něm I. 19; pramenem Zonarovým I. 85; vydání II. 18.
- Hertzberg**, o dějinách byzantských II. 17 poz.
- Hesiod**, o něm G. Hamartolos II. 27.
- Hesychi**, otec církevní II. 39.
- Hierotheos**, mitropolit monembasijský; autorem chronografu I. 239.
- Hilarion**, biskup meglenský, o jeho životě v Paralip. I. 137.
- Hilferding A. F.**, o rukopise kroniky Zonarovy v klášteře Gračanic v Srbsku I. 89.
- Hlmerlos**, admirál, kron. Symeon. I. 64.
- Hippolytus**, papež II. 39, 118.
- Hirsch Ferd.**, jeho Byzant. Stud. I. 77; jeho práce o Hamartol. kron. II. 48; o díle Symeonově I. 68; o díle života G. Hamartola II. 12, 13; o chudobě zpráv Hamartolových II. 41; o jménu G. Hamartola II. 6; o Manasseově předložce I. 164; o prameni kron. Glykasovy I. 84; o pramenech Zonarových I. 86; — Hamartolových II. 35; proti ztotožnění obou Symeonů I. 66; o připojení Symeona ke kron. G. Hamart. II. 44; o původu G. Hamartola a domněnce Muraltově II. 9, 10, 11; o Symeonově životě I. 64; o vzniku Zonarovy kroniky I. 84.
- Homer**; v akademii cařihradské v době Bardově II. 17; v kron. Hamartol. o něm II. 27; jeho kompozita I. 191.
- Honorius**, císař byzant.; syn Theodoria Vel. I. 145, 151, 174. II. 8, 323, 384.

CII

- Cham**, syn Noemův, text o něm z Lavr. a Vrem. II. 121 sl.
- Chilandarec Sava**; o bulhar. rukopise Manassea I. 166; o glossách srb. opisu kron. Manas. I. 221; o rukopise chilandar. kron. Manas. I. 179; athon. druhém chilandar. Lětov. II. 248.
- Chilmead Edm.**, první vydavatel Malalovy kroniky (řeckého textu) I. 20.

I

- Ignatios**, patriarcha, za vlády Bardovy II. 16; pramenem Hamartolovým II. 38.
- Igor**, v Hamartolovi o něm II. 114, 117, 130, 515.
- Ikasie**, mniška; její traktát v š. rkp. Lětov. II. 194, 281.
- Ikonnikov VI. S.**, o byzant. dějepiscectví I. 17; o Hamartolově užívání pramenů II. 40; o Hamartol. pověřivosti II. 119; o kronice Malalově I. 20; o kron. G. Hamartola II. 30; o Krugově objevu slovan. Vremen. II. 114; o nestorské literatuře II. 118; o původu slovan. překl. kron. Zonar. I. 120; o původu překl. Vremen. II. 87; o rukopise Slovan. Manas. ve Vel. Novgorodě I. 166; o slovan. rukopisech kron. Hamartol. II. 61;

- na Rusi II. 61 pozn.; o vlivu Hamartolově na Josifa II. 142; o zastoupení dějepisectví v byz. literatuře I. 11.
- Hjinskij G. A.**, o athon. rukopise Lětovníku II. 231.
- Hovajskij D. I.**, o vzoru dila opata Silvestra II. 116.
- Imerij Logothet** v Lětov. II. 444.
- Ioov**, o jeho vládc v kronice Hamartolově II. 25.
- Ireneus**, otec církevní II. 39.
- Isaláš**, prorok, citáty z něho u Georgia II. 382.
- Isidor pelusijský**; pramenem kroniky Hamartolovy II. 23, 36; úvahy z něho v kron. Hamartol. II. 26, 37, 39, 319.
- Ismertij Logothet** II. 338.
- Istrin Vasilij Michajlovič**, o řec. paříž. zlomcích Mal. I. 20 p.; o Malalovi v letopisectví slovanském I. 21—22; o vztazích archiv. a vilen. sborníku k předlohám I. 28 n.; o zápise arch. sborníku I. 37, 38; o cirkslov. překladě Malaly. I. 30, 40; vydání Malaly I. 46, 48; o Židovském chronografu z r. 1262 — I. 40, 43. II. 516, 518; o rukopisech „bulh.“ redakce Hamartola, t. j. o Vremenniku II. 61, 66, 69, 70; vydání Vremennika II. 54 p., 64, 81 sl., 338, 500 sl.; rozbor Vremennika II. 74—81, 87 sl., 456, 500—521; — o poměru Vremennika k ruským letopisům I. 137, 141, 240; — o rus. chronografech I. 25; II. 142; II. 517 ad.; — o Ellin. a rim. létopisci I. 25, 45; II. 518; — o srbských chronografech II. 667; o cirkslov. překl. Synkella I. 52 n.; II. 517; — o kron. Manasseově (lid. parafraze) I. 239; — o apokryf. Methodia z Patary I. 238 pozn.; — o Tolkové Paleji I. 44; II. 518, 519; — o nadřádkových značkách rkp. II. 157.
- Ivan**, syn Sym. bul. II. 258.
- Ivan Hrozný**, car II. 271.
- Ivanov N. A.** o vlivu Hamartolově na ruské chronografy II. 139.
- Ivšič St.** o slov. přízvučku II. 159.
- J**
- Jacimrskij A. J.**, jeho popis tulčského rukopisu kron. Manas. I. 221; — slovan. rukopisů chovaných v rumun. bibliotékách I. 75 pozn., II. 61, 146; o arcibisk. Krymkovičovi I. 75; — o bukreštském rukopise Lětov. II. 253; — o bukrešř. rukop. Lětov. II. 260; — o druhém rukopise bukrešř. (Lětov.) II. 261; — o glosách rukopisu tulčského I. 180; — o rukopise tulčském I. 180; — o sborníku bulhar. klubu v Tulči I. 166; — o stati ze Zonary z nevěstného rukopisu rumun. I. 240.
- Jafet**, syn Noemův, text o něm z Lavr. a Vrem. II. 121 sl.
- Jaglě V.**, jeho práce z historické mluvnice srbochorvat. II. 190; o archiv. sborníku I. 27; o athon. rukopise Lětov. II. 231; o „bulharských“ rukopisech kroniky G. Hamartola II. 64; o byzantském dějepisectví I. 17; — o době vzniku slovan. Zonary I. 119, 120; — o době vzniku rukopisů Lětov. II. 461, 464; — o Bysseově rozeznávání jazykových typů ve sbornice archiv. I. 46; — o Grigorijovi a jeho překladech I. 36 sl.; — o hypotéze Leonidově I. 33; — o jazykových typech archiv. sborníku I. 46; — o jazykových zvláštностech rukopisu volokolamského I. 138; — o kompositích slovan. Manassea I. 194; — o nadřádkových značkách rukopisů II. 157; — o nejnovějších ruských výzkumech o Grigorijovi I. 35; — o neznámosti Konstantina Porfyrogemeta u Slovanů I. 13; — o označování jednoslabičných slov v stsl. II. 154; — o prosodii starých csl. gramatiků II. 158; — o původu překladu Vremennika II. 86; — o rukopise kláštera krušedolského II. 65; — o rukopisech Lětovníku II. 146; — o řecké redakci G. Hamartola, předloze slovansko-ruského překladatele II. 63; — o skutečném textu slovanského Malaly I. 25—26; — o slovan. překladu Malaly I. 39; — o slovan. překladě Josefa Flavia I. 238; — o slovan. rukopisech kroniky Hamartolovy II. 61; — o srbské a bulharské redakci Hamartola II. 90 a sl.; — o starších slovech praž. rukopisu Lětov. II. 188; — o vatikán. rukopise slovan. Manassea I. 166; — o vydání rukopisů Lětov. II. 278; — o zápise Undolského rukop. Zonary o době slovan. překladu I. 118; — proti Istrinově theorii o vzniku chronografu XIII. věku I. 43); — úv seznam nejednot. slov. Lětov. II. 464.
- Jakub**, apoštol, o něm v kronice Hamartolově II. 25, 26.
- Jan**, bratr Petra bulhar. II. 451.
- Jan exarcha**, jeho šestodnev. a domnělá činnost Grigoriova I. 32; vliv jeho na překlad Malaly I. 29; — a překladatelství v csl. lit. II. 456; graecismy v jeho díle II. 459.
- Jan evangelista**, o něm v Hamartol. v I. a II. redakci a v Lětov. II. 316.
- Jan poustevník**, v Hamartol. I. a v M. II. 317, 388.
- Jan z Damašku** II. 39.
- Jan z Kyziku** II. 38.
- Jan Alexander Sišmanovec**, car, jeho literární období v Bulharsku I. 123; 174, 178 sl., 244; II. 465; jeho souvislost se vznikem překl. Manass. I. 215; se vznikem překl. Lětov. II. 465; jeho vyobrazení v rkp. Manass. I. 171, 176, 216.
- Jan Křtitel**, o něm v kronice G. Hamartola II. 25; o něm glossátor praž. rukopisu Lětov. II. 193.
- Jan Sracimir** ve vatik. rkpe Man. I. 179.
- Jan Zlatoústý**, otec církevní II. 39, 317, 390, 391; citáty z něho v kronice Hamartolově II. 25, 26, 29, 34 sl., 37, 38; — v rukop. Lětov. běle-

- hrad. národ. knihov. II. 262; o něm Georgios Hamartolos II. 28, 319, 320.
- Jaroslav I.**, kníže kijevecký, překladatelská činnost za něho II. 89, 516.
- Jaroslav III.**, Tverský I. 62.
- Jeep L.**, o církevněslovanském kompendiu jako pramení kroniky G. Hamartola II. 38.
- Jeroboam**, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.
- Ježíš Kristus**, o jeho smrti v kronice Hamartolově II. 25; o místech v Palestině známých z jeho života II. 411; vyobrazení jeho ve vatik. rkp. Man. I. 174; o něm v glossách praž. rkp. S. II. 193; 411.
- Ježíš Srach**, pramenem archiv. a vilen. sborníku I. 29; v „encyklopedii“ Sachmatova I. 33; v Grigorijově slovan. překladě I. 38; pramenem Grigorijova přepisu Zonar. Paralip. I. 130; v „encyklopedii“ Sachmatova II. 321.
- Jireček Jos.**, stud. srb. chronograf. II. 466.
- Jireček Konstantin**, o dějinách bulharských a o Grigorijovi I. 36; o smrti Joanna Alexandra I. 178; o válce Samollově I. 232, 233; II. 168.
- Jiří Mohyla**, arcibiskup moldavský I. 74.
- Jiří**, tajemník viz Georgios Synkellos.
- Joann**, patriarcha cařihrad. II. 362.
- Joann Asén**, jeho vyobrazení ve vatikán. rukopise slovan. Manassea I. 171; v miniaturách vatikán. rukopise Manassea I. 178.
- Joann exacha**, viz Jan.
- Joann Petr**, vojvoda, v rukopise bukrešť. Lětov. II. 253.
- Joannes**, biskup kitrošský, o něm v Paralip. I. 137.
- Joann Alexander a Sracimír**, viz Jan.
- Joannes Kamenlata** o Symeonovi Logothetovi I. 65.
- Joannes Skylitzes** viz Skylitzes J.
- Joannes Theofilos**, o totožnosti Symeonů s Niketou Paflangenským I. 66.
- Joannes I. Tzlmisches**, císař byzant. I. 64, 147; o jeho boji proti Svjatoslavovi a dobytí Prěslavě I. 231; v kron. Zonarově I. 111; v kron. Manassea I. 160; v glossách slovan. Manassea I. 223.
- Joannes Xifilinos** viz Xifilinos J.
- Joannes z Antiochie**, nástupce Malalův; doba jeho života; jeho dílo I. 52; pramenem Manasseovým I. 163.
- Joannes ze Stelle**, domněnka Lauciova o jeho totožnosti s G. Hamartolem II. 14 pozn.
- Joannes Zonaras** viz Zonaras Joannes a kronika J. Zonary.
- Jobova kniha** viz kniha J.
- Joel**, byzant. kronikář I. 237.
- Joram**, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.
- Josafat**, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.
- Josef**, hymnograf, II. 28.
- Josef egyptský** II. 79.
- Joslas**, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.
- Josif**, igumen volockého monastýra a předloha jeho Prosvětitelce II. 142.
- Josue** II. 21.
- Jovlan**, císař, vyobraz. jeho ve vatikán. rkp. Manassea I. 174; II. 51, 317, 322, 382.
- Julianus Apostata**, císař byzant. 145; o něm ve čtvrté knize kron. Hamartol. II. 26, 51, 240 a sl., 382; vyobrazení jeho ve vatikán. rkp. Manasseovy kron. I. 174.
- Justin**, otec církevní II. 39.
- Justinianos I.**, císař byzant., vrstevník Malalův I. 18, 20, 146, 175; II. 26, 62, 67, 130, 131, 139, 255, 301, 395.
- Justinianos II.**, Rhinotmetos, císař byzant. I. 146; jeho vyobrazení ve vatikán. rkp. Manassea I. 175.
- Justinos I.**, císař byzantský, vrstevníkem Malalovým I. 18, 146; v kron. Hamartol. II. 14.
- Justinos II.**, císař byzant., vrstevníkem Malalovým I. 18, 19, 146; II. 318.

K

- Kačanovskij Vladimír**, vydavatelem bělehrad. rukopisu kroniky Zonarovy I. 87 sl.; 149; 158; jeho domněnka o původu slovan. překl. kron. Zonar. I. 120; jeho vyd. kron. Zonar. I. 229, 233; jeho výňatky ze Zonary ve Starinách I. 104 sl.; o bulharismech tvaroslovných v bělehrad. rkp. Zonar. I. 122; o době vzniku bělehrad. rukop. Zonar. kron. I. 120; o literatuře srb. za Štěpána Dušana I. 117; o rukop. krušedol. a bělehrad. Zonar. kron. I. 157; o shodě Zonar. a Paralip. v překl. I. 141; o slovan. rukopisech Zonary I. 101, 103.
- Kalajdović K. F.**, o mnichu Grigorijovi a slovan. překladech z řečtiny I. 31 a pozn.; o moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 146; o patriarchálním rukop. slovan. Manassea I. 167; o subskripci v archiv. sbor. II. 85; o Vremen. a Kedrenovi II. 113.
- Kalužniacki E.**, o díle bulhar. patriarchy Euthymija I. 137.
- Kambyses**, jeho vyobrazení ve vatikán. rukopise Manassea I. 174; o něm v kron. Hamartol. II. 24, 25.
- Kandaka**, královna, II. 24.
- Kardam**, v kronice Zonarově I. 227.
- Karel Veliký** II. 15.
- Karel**, písař rukopisu chludovského II. 250.
- Karskij E. F.**, o slav.-rus. paleogr. II. 150, 157; o styku slovan. rukopisu Zonary s bulhar. originálem I. 123.
- Kasie** viz Eikasia.
- Kavasil**, biskup dračský, v Paralip. I. 137.
- Kedrenos Georgios**, jeho kronika I. 83; období z něho ve Vremen. II. 75; o něm Schlözer II. 123; o Symeonovi Logothet. I. 66; pramenem Zonarovým I. 86; vzorem Nestorovým II. 112.
- Kleopatra**, její vyobrazení ve vatikán. rukopise Manassea I. 173.

- Kliment alexandrinský**, výňatky z něho v kronice Hamartolově II. 37.
- Kliment ochridský**, biskup. I. 225; jeho jazyk II. 206.
- Komenský J. Amos**, užívání přechodníků u něho II. 463.
- Kommenos**, byzant. kronikář I. 237.
- Konstans II.**, císař byzant. I. 146, II. 456; jeho vyobrazení ve vatikán. rkpe Manassea I. 175.
- Konstantin**, kníže rostovský I. 62.
- Konstantin**, slovan. apoštol I. 225; II. 13, 14, 17, 115; 465.
- Konstantin**, biskup, jeho akrostichická modlitba I. 182.
- Konstantin Kostenecký** o nadřádkových značkách II. 157 sl.; pramenem srb. chronografů II. 465.
- Konstantinos Kopronymos**, císař byzant. I. 54, 56, 146; v kronice Symeonově o něm I. 79; v kron. Hamartolově II. 8, 9, 15, 20, 28, 29, 46, 48, 50, 130, 132, 137, 321; vyobrazení ve vatikán. rkpu Manassea I. 175.
- Konstantin Manasses**, jeho kronika I. 83; viz Manasses, kronika Manas.
- Konstantin Monomachos** I. 153.
- Konstantin Paraklimomen** II. 337, 442.
- Konstantin Porfyrogenetos**, císař-historik byzantský; kronika Synkellova a Theofanova za něho I. 55; o Grigorijovi I. 32; v archivě sbor. o něm I. 31; v glossách slovan. Manas. I. 223; v kron. Ham. II. 336; v kron. Lva Gram. a Pseudo-symeona I. 71; zprávy (jeho vlastní) o Slovanech I. 13; I. 111, 113, 136, 147, 151, 153, 154, 175, 253, 337, 338; — v Lětov. II. 441, 442, 444, 455, 456.
- Konstantin Velký** I. 15, 33, 117, 145; jeho vyobrazení ve vatik. rkpe Man. I. 174; v rkp. trojickém II. 67; o něm kron. Zonar. I. 113; — kron. Hamartol. II. 20, 26, 28, 29, 31, 70; — Nikeforova chronologie I. 57; — rukopis krušedol. I. 151; — Paralip. I. 135; — Pověst vremen. lět II. 136.
- Konstantinos III.**, o jeho vládě v kronice G. Hamartola II. 26, 28.
- Konstantinos IV. Pogonatos**, císař byzant. I. 146, 221; II. 50, 321, 442.
- Konstantinos VI.**, císař byzant. I. 146.
- Konstantinos VII.**, v Zonarově kronice I. 230.
- Konstantinos VIII.**, císař byzant. I. 147, 181.
- Kopltar Bart.** I. 165.
- Kopronymos Konstantin** viz Konstantin K.
- Kostomarov N. J.**, o vlivu slovan. překladu Manasseovy kroniky na letopis Nikonovský I. 217.
- Krasnoseļcev N.**; jeho referát o Andreeovu spisu o cařhradských památkách I. 56.
- Krosos**, v kronice Hamartol. o něm II. 24, 78.
- Kronos**, v kronice Hamartolově o něm II. 24, 142.
- Krug F.** o Nestorově použití Vremenniku II. 137; o poměru letopisu Nestorova ke kronice Hamartolově II. 114; o vládě Michaela III. a Basilia, císařů byzant. II. 12.
- Kram**, kníže bulhar., v kronice Manas. o něm I. 226; v kron. Zonarově I. 227; v kron. Hamartol. II. 15, 328; vyobrazení ve vatikán. rkpu Manassea. I. 175.
- Krumbacher Karel**; jeho názor o autorství poslední knihy kron. Malalovy I. 19; o byzant. dějepisectví I. 17; — o drobných dílech lidové literatury byzantské I. 239; — o formě Manasseovy kroniky I. 162; — o jméne Joanna Malaly I. 18; — o kronice Malalově, uvádí literaturu předmětu I. 20; — o kronikářích Symeonovi I. 64, 65; — o literárním významu Nikeforových I. 55; — o Muraltově vydání Hamartolovy kroniky II. 58; — o počátcích verše poljického I. 160; — o poměru Nikefora k Theofanovi I. 56; — o rukopisném podání kroniky Hamartolovy II. 47; — o fecké kronice Symeona Logotheta I. 75; — o sbírce Corpus Parisinum Historiae Byzantinae II. 58; — o zastoupení dějepisectví v byzant. literatuře I. 11; — vydání Nikeforových spisů v době renaissance humanismu I. 58; — výpočet kronikářských spisovatelů u Manasseovi I. 237, 177.
- Krynkovič Amstasij**, arcibiskup, původcem slovan. textu Symeona Logothety I. 74; 75; bibliofilem I. 75. poz.
- Kryžin A. P.**, jeho reprodukce moskev. rukop. Lětov. II. 147.
- Křizanič Jiří**, jeho akcentologie II. 157.
- Ksenie**, žena knížete Michaela; zobrazení v rukopise trojickém II. 67.
- Kufuras**, v kronice Zonarově I. 229.
- Kulakovskij Pl.** o byzantských dějinách II. 17 poz.
- Kuln**, básn I. 119.
- Kunik A. A.**, jeho recenze Undölského práce o Hamartolově kronice II. 63; o totožnosti Sym. Metafrasta se Sym. Logothet. I. 66; pořadatelem Krugových statí II. 114; vydavatelem slovan. textu Symeona Logotheta I. 76.
- Kurbiskij Ondřej**, kníže II. 271.
- Kuropalates** viz Michael.
- Kusan**, maďar. vůdce II. 355, 360.
- Kušar M.** o vývoji srbochorvat. jazyka II. 190.
- Kuforga M. S.**, domnělým autorem listu Šafařkovi II. 192.
- Kyklops Euripidův** v kronice Malalově I. 19.
- Kyryllos alexandrinský a jerusalemský** viz Cyrill.
- Kyros**, jeho vyobrazení ve vatikán. rukopise Manassea I. 173; o něm G. Hamartolos II. 24, 25, 78, 141.

L.

- Labbae Filip**, jesuita, pořadatelem sbírky Corpus Parisinum H. B. II. 58.
- Lambin N. P.**, o pramenech Nestorových II. 116.
- Laucela Dom. Gasp.**, jeho domněnka o G. Hamartolovi II. 14 pozn.
- Lavisse-Rambaud**, v jejich Histoire Générale pojednání Bayetovo o císařství byzant. II. 17 pozn.
- Lavrov P. A.**, jeho objev rukopisu Zograf. I. 139; o artikulaci č v esl. a střbul. rukop. II. 180; o ceně slovan. překl. Zonary I. 124; — o Grigorijově posbršťování vlastních jmen řec. a lat. I. 157 sl.; — o jazyku rukopisů kroniky Zonarovy I. 122; — o matení jerů v patriar. rukopise moskevském I. 169; — o platnosti nadřádkových značek II. 157; — o pomůckách překladů Grigorij. I. 158; — o předloze Grigorijova Paralip. I. 156; — o rukopisech kroniky Zonarovy a místě jejich vzniku I. 121 sl.; — o rukopise zograf. a volokolamském I. 145, 147, 148; — o rukopise athon. I. 144; — o shodě rukop. Undol. se záhlavím zograf. Paralipomeny I. 141; — o střídání O za nosovku ж II. 94; — o záměně а—ѧ II. 161; — o záměně hlásek v středobulhar. památkách II. 178; — o záměně ж a ѧ v střbul. II. 252; — spoluvydavatelem dopisů Boďjanskému I. 88.
- Lazar**, car srbský. I. 129.
- Lazarevskij** o vlivu Hamartolově na rus. chronografy II. 139.
- Leonid**, archimandrita, jeho hypotéza o překladatel. činnosti Grigorijově I. 31 sl.; jeho popis rukopisu hraběte Uvarova I. 239; jeho výmysl „sebraných spisů“ Grigorijových I. 32; o archiv. sbor. I. 27, 28, 40; — o bulhar. rukopise Manassea v klášteře chilander. I. 166; — o činnosti Grigorijově I. 37; — o době Grigorijova překladu Georgia H. I. 31 sl.; — o době vzniku Lětov. II. 462; — o dochovaní překladu Malalova a o omylu Obolenského I. 26 sl.; — o Grigorijovi a Olze I. 32; o Paleji I. 32; — o chilandar. rukopise kroniky Zonarovy a jeho vzniku I. 88; — o miniaturách trojického rukopisu II. 67, 68; — o překladatelské činnosti mnicha Grigorije I. 31 sl.; — o původu překladu Vremennika II. 86; — o slovan. redakcích Hamartola II. 63; — o rukopise chilandar. kron. Manasseovy I. 179; — o shodě slovan. rukopisů kroniky Manasseovy I. 216; — o trojickém rukopise Hamartola II. 65; — o Uvarovském rukopise Hamartolovy kroniky II. 69; — o záměně jmen řeckých bohů slovanskými I. 42.
- Leontios**, císař byzant. I. 146, II. 26, 423.
- Leskien August**, jeho gramatika srbskochorvat. II. 190; o koncové slabice v 2. 3. sg. aor. sloves na nu- atd. II. 234; o přízvuku štokav. II. 155; o psaní dvou jerů v srb.-chor. II. 235; o srbochorvat. přízvuku II. 159; o tvarech dobroga, dobroho II. 185.
- Lessing G. E.**, citát v jeho Laokoontu z kroniky Manasseovy I. 186.
- Lev I.** (Leon I.), císař byzant. I. 146; II. 35.
- Lev III.** (Leon III.) Isaurský (syrský), císař byzant. I. 146; v glossách Manas. I. 221; v kron. Zonar. I. 226; v kron. Hamartol. II. 8, 14 sl., 26.
- Lev IV.** (Leon IV.), císař byzantský I. 56, 146; II. 15, 325.
- Lev V.** (Leon V.) Armenský, císař byzant. I. 54, 146, 157; II. 15; jeho doba a poměr k Nikeforovi I. 55; o něm v glossách slovan. Manas. I. 222; v kron. Hamartol. II. 14, 35, 40, 325, 329—330, 425; v kron. Zonar. I. 100, 103, 112, 113, 227; v Paralip. I. 136, 141; text útoků proti němu II. 331; v Lětov. II. 462.
- Lev VI.** (Leon VI.) Moudrý, císař byzant. I. 64, 147, 151; II. 337, 353; v archiv. sbor. I. 31; v glossách slovan. Manas. I. 222; v kron. Zonar. I. 111; text o něm II. 340 a sl.; v Lětov. II. 441, 444.
- Lev Allatius**, jeho rukopisná kronika a poměr slovan. překladu Manassea k ní I. 181; jeho stať v kron. Hamartol. II. 168; o kronice Hamartol. II. 57.
- Lev Grammatikos** viz Grammatikos L.
- Libye**, v kronice Hamartolově II. 24.
- Likimios**, v kron. Zonarově I. 108, 121, 123; v Paralip. Zonar. I. 157.
- Lindner Th.** o politice ovzduší doby Hamartolovy ve svých Weltgeschichte II. 17.
- Logothetes Symeon** viz Symeon L.
- Logothet Ismerij** viz Ismerij Log.!
- Loparev Chr.** o Michaelovi III. a říze bohorodičky z chrámu ve Vlacher-nách II. 133.
- Ludvík XIV.** II. 58.

M.

- Macrinus**, císař řím. II. 75.
- Magaraševič S.** II. 168.
- Magdalena**, její vyobrazení ve vatikán. rukopise Manassea I. 174.
- Magister Symeon** viz Symeon Magister.
- Mal Angelo** o vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 164).
- Makarios**, arcibiskup rumunský, jeho napodobení překladu kroniky Manasseovy I. 217.
- Malalas Joannes**, byzantský kronikář I. 18—51; jeho jméno a život I. 18; jeho dílo I. 18—51; jeho původ II. 10; jeho nástupci I. 52; látkový výběr jeho a Hamartolův II. 30. Viz kronika Malalova.
- Manasseas**, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.

- Manasses Konstantinos**, jeho život a činnost I. 160; jeho kronika I. 160—219; jeho vyobrazení ve vatikán. rukop. Manas. I. 171. Viz kronika Manasseova.
- Manes**, o něm v kronice Hamartolově II. 26.
- Manetho**, o něm Hamartolos II. 29.
- Manlius**, konsul římský, o něm v kronice G. Hamartola II. 24.
- Manuel Komnenos**, císař byzant., I. 61, 84, 161, 215.
- Mannil**, pop. písařem slovan. textu Symeona Logotheta I. 75.
- Marcus Aurelius**, vyobrazení ve vatik. rkp. Manassea I. 174; v kron. Hamartolově o něm II. 26.
- Mardocheus**, v krušedol. rkp. I. 150.
- Marek**, evangelista, v Hamartolovi o něm II. 9; v glossách praž. rukop. Lětov. II. 193.
- Marek Efeský**, o literár. činnosti Symeona Metafrasta I. 64.
- Marešić T.** o dějinách srbsko-chorvat. přízvučky II. 159; o historii srbschrv. jazyka II. 190; příklady na vazbu předlož. II. 207.
- Marie**, choť císaře Konstantina VI. II. 327.
- Markianos**, císař byzant. I. 145.
- Muthael de o rukopise kroniky S. Logotheta** II. 48.
- Martyrios**, jeho myšlenky o smrti v M P a 2 redak. Hamartola II. 318.
- Maurikios**, císař byzant. I. 146, 151; v kron. Nikeforově I. 56; ve vídeň. rkp. kron. Zonar. I. 114; v kron. Hamartol. II. 9; vyobrazení ve vatikán. rkp. Manas. I. 175; II. 130, 132; v Lětov. II. 460.
- Maxentianus**, glossátor š. o něm II. 223.
- Maximianus**, císař říms. I. 102; v kron. Hamartol. II. 20, 75, 193, 347; vyobrazení jeho ve vatikán. rkp. Manas. I. 174.
- Maximinus**; v Zonarovi I. 108, 122, 123. glossátor š. o něm II. 223.
- Maximos**, arcibiskup, majetníkem rukopisu krušedolského I. 149.
- Maximus**, císař říms. II. 75.
- Mažuranić A.**, srbochorvat. mluvnické II. 190.
- Medusa**, o ní v kronice Hamartolově II. 24.
- Međvéděv Silvestr** o novotách Nikonových v Rusku I. 167.
- Meillet A.** o jazyce homérském I. 191.
- Melber J.** o poměru Zonarově ke Cassiu Dionovi I. 86.
- Melchisedech**, v archiv. sbor. I. 27, 42; II. 273.
- Menander**, historik byzantský I. 13.
- Menenius Agrippa**, jeho bajka o žaludkov a údech v Paralip. I. 135.
- Methoděj**, slovan. apoštol I. 225; II. 13, 14, 115, 465.
- Methodios**, mnich II. 362.
- Methodios z Patary**, biskup, spisovatel byzant. I. 238 sl.; II. 16, 115, 118; státi z jeho Revelatio ve sbornice tulčském II. 460.
- Meursius J.**, prvním vydavatelem kroniky Manasseovy I. 164.
- Migne**, jeho vydání slovan. Sym. Logotheta I. 81; jeho vydání Manas. kron. I. 161; 180; o původu G. Hamartola (proti domněnce Muraltově) II. 11; 383, 384; viz Patrologie Migneova.
- Michael I.**, císař byzant. I. 146, 222; II. 15.
- Michael II.** z Amorla, generál a zakladatel dynastie fryžské po zavraždění Lva V. Armén. I. 55, 57, 147, 222, 228; II. 14, 15, 19, 43, 325, 332.
- Michael III.**, císař byzant. I. 61, 67; v glossách slovan. Manas. I. 222; v kronice Zonarově I. 111, 147, 151, 229; v kronice G. Hamartola II. 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 20, 35, 40, 43, 48, 49, 55, 76, 133, 134, 254, 258, 300, 306, 335, 361; v rukop. vatikán. Manas. I. 177, 178; v Lětov. II. 456.
- Michael**, vojevůdce Lva V. I. 101, 136.
- Michael Glykas** viz Glykas M.
- Michael Jaroslavič tverský**, kníže II. 68.
- Michael Kuropalates** II. 325.
- Michael Palaiologos** o Efraimovi I. 237.
- Michael Panaretos**, byzant. kronikář I. 237.
- Michael Psellos** o kronikáři Symeonovi I. 64; pomůckou k Zonar. I. 86.
- Miklosich Fr.** jeho Lexikon a lexikál. bohatství slovan. Zonary I. 124, 198; chystal vyd. řec. Hamartola II. 58; čerpal z Hamart. pro Lex. podle víd. rkp. Lětovníku II. 231; doplňky k jeho lexiku z gloss š. II. 211—216 a z Vrem. II. 505, 507 sl.; chronica Nestoris a otisk parallel. míst z Hamartola II. 120; o instrument. v stl II. 206; o nadřádkových značkách rukopisů II. 156; o předložkách II. 206, 207; o rukopisech Lětov. II. 231; o slově КАМНИА II. 188; o slož. sklón. II. 185; o vazbě předlož. sč II. 207; -ova Monument. serb. o tvarech složených II. 203.
- Miloradović M.**, II. 866.
- Miljukov P. N.** o novotách Nikonových I. 167.
- Mirčev D.** o byzantském dějepisectví I. 17; o letopisectví bulhar. literatury I. 236.
- Mohamed**, polemika proti jeho nauce v kronice Hamartolově II. 28; 140, 318.
- Mojžiš**, o něm v kronice Hamartolově II. 7, 25, 314; vyobrazení jeho ve vatikán. rkp. Manas. I. 173.
- Monfaucon** o codexu Venetus Marcianus I. 77.
- Mordvinov VI.** o pravoslavné církvi v Bukovině I. 74.
- Muralt de Ed.** o bulhar. redakci kron. Hamartol. II. 63; o byzant. kronikách I. 17; o době života G. Hamartola II. 11, 13; o Miklosichově chystalém vyd. Hamartola II. 58; — o moskev. rukopise kroniky Hamartolovy II. 50; — o odchylkách řeckých rukopisů kroniky Hamartolovy II. 44; — o pokračování v kronice Hamartolově II. 42; — o poměru Vremenniku k řecké předložce II. 76; — o poměru moskev.

- Lětov. k řec. Georgiovi II. 311; — o pramenech G. Hamartola II. 35; — o přídomcích Symeona Magistra v byzant. literatuře I. 63; — o původu G. Hamartola II. 9, 10, 11; — o rozdělení kroniky Hamartolovy II. 21, 22; — o řeckých rukopisech kroniky Hamartolovy a moskev. synodálním II. 48; — o slohu G. Hamartola II. 32; — o synodál. rukopise kroniky Symeonovy II. 47 sl.; -ovo různocnění Symeon. pokrač. z cod. Vaticanus 153. II. 54; -ův text řec. synodál. rkp. kron. Hamartol. a shoda s Lětov. II. 322 sl.; -ův výklad o znějících sloupech v Hamartol. kron. II. 100; -ovo vydání kroniky G. Hamartola (Moskev. řec. synodál. rkp.) I. 66, 153; II. 12, 13, 44—46, 47, 58—59, 336, 337, 338, 339—46, 351, 360, 361, 373, 382, 383, 427, 429, 430, 439, 441, 442, 443, 444, 448, 451, 452, 455, 456.
- Müller C., jeho vydání zlomků světové kroniky Joanna z Antiochie I. 52.
- Murko M. o byzantském dějepiscetví I. 17; o Grigorijovi Camblakovi I. 132, 137; o letopiscetví bulhar. literatury I. 236; o spisu Konstantina Kosteneckého „O pis menech“ II. 158; o úpravě trojské povídky ve vatikán. rukopise slovan. Manas. I. 173.
- Mutařčev P., jeho domněnka o bulharských spisovatelích na Rusi II. 95.
- N
- Nabuchodonosor, v glossách praž. rukopisu Lětov. II. 195; v kron. Hamartol. II. 25, 129, 313, 314; vyobraz. ve vatikán. rkp. Manas. I. 173.
- Nekrasov Iv. o srb. chronografech II. 466.
- Nemanić D. o čakavštině II. 159.
- Nemanjićové, dynastie jejich v Zonarovi I. 121.
- Nero, o něm v kronice G. Hamartola II. 25, 130, 131, 314; vyobraz. ve vatikán. rkp. Manas. I. 174.
- Nerva, cis. řím., II. 316.
- Nevrođ, v kronice Hamartolově II. 24.
- Nestor, kronikář ruský II. 31; jeho letopis dílem původním II. 139; jeho pramenem Hamartolos II. 47; o něm Schlözer II. 112; vznik jeho letopisu II. 517.
- Nicolai o jméně G. Hamartola II. 5.
- Niebuhr B., jeho bonnská sbírka byzantských historiografů; obsahující Dindorfovo vydání řeckého textu kroniky Malalovy I. 20, 225 sl.
- Niederle L. o zprávách o Slovanech Konstantina Porfyrogenneta I. 13; — v byzant. kronikách I. 16; — a o Theofanovi I. 54 poz.
- Niese B. o Zonarově používání Jos. Flavie I. 86.
- Nikeforos, patriarcha, kronikář byzant., jeho literární činnost I. 55 sl.; jeho chronologický přehled a význam a cena jeho I. 56 a sl.; rukopisné podání, nejednotnost éry I. 57—58; vydání tohoto I. 58; církevněslovan. překlad této I. 58—60; poměr slovan. překladu k originálu I. 60 sl.; význam jeho pro ruské letopiscetví I. 61 sl.; jeho chronologie prvním církevněslovan. překladem z byzant. kronik I. 243; jeho chronologie pramenem G. Hamartola II. 14, 15, 38, 114, 118, 321; pramenem Nestorovým II. 114, 116, 517; pramenem rus. chronografů II. 140; pramenem Zonarovým I. 86.
- Nikeforos, císař byzant. I. 146, 175, 221, 226, 227; II. 15, 319, 325, 328.
- Nikeforos II. Fokas, císař byzantský I. 64, 147; v kron. Zonar. I. 111, 231; v glossách slovan. Manas. I. 223.
- Nikeforos III. Botaneiates, v kron. Manas. I. 160, 181.
- Niketas Magister, autorem Života sv. Theoktisty a údaje Psellovy o něm I. 64.
- Niketas Paflagenský, ztotožňován Th. Joannem se Symeony I. 66; „rhetor“ I. 136; II. 14.
- Nikodem, písařem athon. rukopisu Lětovniku II. 231.
- Nikolajevič D. II. 466.
- Nikolaos, o jeho odboji v kronice Pseudosymeonově I. 73.
- Nikoľskij N. K. o trojckém rukopise kroniky G. Hamartola II. 65.
- Nikoľskij N. K. o rukopise kroniky Synkellovy v národní knihovně Soľijské I. 53.
- Nikon, moskev. patriarcha, jeho letopisný svod I. 217, 244; jeho vlastnoruč. přepis v patriar. rukop. Manas. I. 167; podnětem napsání Života Štěpána II. Lazareviče I. 137; v církevněslovan. literatuře I. 167.
- Ninos, v kronice Hamartolově II. 24.
- Noe, v kronice Hamartolově II. 25, 137.
- Novaković Stojan o srbochorvat. prvotiscích II. 157; -ova srbochorvat. mluvnice II. 190.
- Novickij P. P., vydavatelem fotolithograf. reprodukce moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 147.
- O
- Oberpfalcer Fr., o dissimilaci r → l II. 181.
- Obolenskij M. A., jeho srovnání slovan. Malay s řec. textem I. 48; — jeho srovnání synodál. rukopisu Symeonovy kroniky s moskev. rukopisem t. zv. srbského překladu Georgia z r. 1386, II. 48; — jeho úmysl vydání předmluvy slovan. Malaly I. 47; — o Grigorijovi, skutečném překladateli Malaly I. 36; — o Hardtové chystaném vydání Hamartola II. 58; — o moskev. synodál. rukop. Lětov. II. 146; — o neúplnosti slovan. překl. Malaly I. 25; — o prameni prvního ruského letopisce I. 61; —

o redakcích slovan. překladu Hamartola II. 62; — o slovan. překladu Malaly a jeho poměru k řeckému originálu I. 24—25; — o původu překladu Vremennika II. 84 sl.; — o srbské a bulhar. redakci Hamartola II. 96; — o totožnosti Grigorije Symeonova s G. Porfyrogenetovým I. 32; — o vlivu Hamartolově na Nestora II. 115; — o vypravování o návratu židů z Babylona v archivním sborníku I. 28; — o známosti Malaly v letopisectví slovanském I. 21; — paralely Lét. a Vrem. I. 126; v otázce rukopisného podání Hamartol. kron. II. 47.

Odyseus, v díle Manasseově I. 160.

Oksinja, matka Michaela Jaroslaviče I. 68.

Oleg, o jeho smrti Hamartolos II. 126.

Olga, kněžna kijevská I. 32, 153; II. 86, 87.

Ondřej, stati z něho ve sbor. tulč. I. 180.

Oncken W. o dějinách byzant. II. 17 poz.

Opplanos, básník, jeho životopis dlel Manasseovým I. 160.

Orestes II. 346, 357.

Orestes, igumen, otázka, je-li překladatelem Symeona Logotheta I. 75.

Origenes, v kron. Hamartol. II. 26, 33, 100, 119, 111, 316.

Ostromír-ovo evangelium II. 89.

Ozláš, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.

P

Pachomij — otcem srb. chronografů II. 466.

Palacký Fr. o datování rukopisu vatikán. Manassea I. 176; o glossách vatikán. rukop. I. 220; — slovan. Manas. I. 235; o počtu obrázků ve vatikán. rkp. Manas. I. 171; o rukop. Manas. I. 165.

Palladios II. 320, 390; o Janu Zlatouštěm II. 317; o braměch I. 29; pramenem archiv. a vilen. sbor. I. 29; v hypotéze Šachmatově I. 33.

Palaurov S. P. o překladatelské činnosti mnicha Grigorije ze cara Symeona I. 31; o původu překladu Vrem. II. 85; o vzniku a době Létov. II. 462.

Pamfilos I. 130.

Papadopoulos Kerameos, jeho uveřejnění synaxáře Marka Efesského I. 64.

Paris, v Manasseovi I. 173, 174, 184 sl.

Pastrnek František o rukop. athon. druhém chilandar. I. 166; II. 248; o starosloven. legendě o Konstantinovi II. 17; P—kův Slovanský Sbor. o souhláskových změnách v čes. nářečích II. 181.

Patzig Edwin, jeho podceňování slovan. překladu Malaly I. 45; o někt. pram. Zonar. I. 86.

Paulus Silentiarius I. 58.

Pavel sv., apoštol, o něm v kron. Hamar. II. 26, 404; z něho v P a M kron. Hamar. II. 318.

Perkúnas, bůh litevský I. 42.

Perseus, v kronice Hamartolově o něm II. 24.

Pertlmax, vyobrazení ve vatikán. rkp. Manassea I. 174; II. 75.

Peřkovič Sava o rukopise Krušedol. I. 149, 150; o vzniku slovan. Zonary za Štěpána Dušana I. 117 sl.; vydavatelem opisu Krušedol. rkp. Hamartola II. 70.

Petr, car bulhar. I. 111., 215, 225, 230, 231, II. 258, 462.

Petr, otec církev. citát v Hamartol. I. a v Létov. II. 317.

Petr, apoštol, o něm v Hamartolově kronice II. 26; citáty z něho u Hamartola II. 382.

Petr Joann, vojvoda viz Joann P.

Pinder M., vydavatelem kroniky Zonarovy I. 87.

Plakilla, choť Theodosiova II. 388.

Platon II. 32, 312, 317, 318; citáty z něho v Hamartol. II. 382, 391.

Plutarch, pramenem Zonarovým I. 85, 86.

Pogodin M. P. o vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 165.

Polevoj N. A. o pramenech letopisu Nestorova II. 114 sl.

Polívka Jiří o bělehrad. rkp. Létov. II. 145, 262, 264; o druhém bělehrad. rkp. Létov. II. 272; o Létov. v knihov. srb. učené společnosti II. 146; o lexikál. shodách rukopisu běl. a Šaf. Létov. II. 270; o poměru M k Rec. synodál. rkp. Georgia II. 311; o předloze praž. Šaf. rkp. Létov. II. 177; o rkp. kláštera krušedol. II. 65; o rukopisech Šafař. II. 168; —ovo srovnání moskev. a Šaf. rkp. Létov. II. 278; —ovo srovnání srb. překl. Hamartola s textem Muraltovým II. 59; —ův úmysl vydati slovan. Hamartola II. 64; —ův názor o době vzniku rukopisů Létov. II. 461.

Polyblos I. 11; u Malaly I. 19; v Zonar. kron. I. 86.

Polydenk, jeho kronika I. 68.

Pontos Euxinos — Axeinos II. 346.

Pompelus, v Zonarově kronice I. 84, 86; 117, 151.

Popov A. N., jeho srovnání výňatků z Malaly v Rec. a řím. letopisci s Malalou archiv. sbor. I. 25; jeho theorie o původu Rec. a řím. letopisce I. 25, 28; jeho vydání předmluvy slovan. Malaly I. 48; — o archivním sborníku I. 27; — o době vzniku čl. překladu Zonary podle záznamu v rukopise Undol'ského I. 117; 120; — o chluďovském rukopise Létov. II. 249; — o poměru překladu Zonary k originálu I. 103, 104 sl.; — o pramenech Ellinského letopisce I. 44; — o pronikání chyb Nikeforovy chronologie do rus. chronografie I. 61; o původu Rec. a řím. letopisce I. 28; — o původu překladu Vremennika II. 85; — o rozdělení kompilativních kronik starší ruské literatury a srovnání výňatků z Malaly v Řeckém a řím. letopisci s Malalou archivního sborníku I. 25; — o ruském přepise Manassea ze XVII.

- stol. I. 166; — o ruských chronografech a jejich předlohách II. 140; — o Undolském rukopise kroniky Zonarovy I. 88; — o vlivu Hamartolově na ruské chronografy II. 139; — o vlivu slovan. Manassea na ruské chronografy I. 217; — o vztahu létopisce Ellinského k slovan. překl. Malaly I. 23; — o závěrečném zápise kroniky Symeona Logotheta v slovan. překl. I. 74; — úv výňatek z chudov. rukop. Létov. II. 298.
- Popovič P.** o byzantském dějepiscevtví I. 17; o době vzniku Grigorijova přepisu Paralip. I. 131; o Grigorijovi Camblakoví I. 137; o chronografech v literatuře srb. I. 159; o srb. rukop. Manas. I. 180; o srb. letopisech II. 467.
- Popruženko M.** o byzant. dějinách II. 17. poz.
- Porfirjev I.** o byzant.—m dějepiscevtví I. 17; o vlivu Hamartolově na Nestora II. 118.
- Poselidon,** v kronice Hamartolově II. 24.
- Potapov P. A.** o středobulh. pův. Zonary II. 522.
- Potthart** o jméně G. Hamartola II. 5.
- Praechter R.** o lidové parafrázi kroniky Manasseovy I. 239.
- Preis P.** o písmu Šaf. praž. rkp Létov. II. 168, 170; — ova exerpta z Šaf. rukop. Létov. II. 231; o místě vzniku Létovniku II. 461.
- Preobraženskij P.** o redakcích slovan. textu Symeona II. 54—55; o Theofanovi I. 55.
- Prěsnjakov A. E.** o moskev. hist. encyklopedii XVI. věku II. 139.
- Probus,** císař řím. II. 75.
- Proklos,** byzant. kronikář I. 237.
- Prokóplos,** první byzantský historik, tajemník Belisarův a jeho zprávy o Slovanech I. 13; pramenem kroniky Zonar. I. 86.
- Psalties St.** o řeči byzantských kronik I. 16; o jazyce byzant. kronikářů II. 34; — ovy doklady na komposita byzant. kronik I. 193.
- Psellos Michael** viz Michael P.
- Pseudo-Cyrrill,** jeho Homilia de exitu animae pramenem G. Hamartola II. 29.
- Pseudokallisthenes,** jeho Alexandreis a Malalova kronika I. 43¹⁾ předlohou k překladu slovan. Malaly I. 26; ve sbor. archiv. I. 27; vločky z něho v slovan. Malalovi I. 24.
- Pseudometafraustes,** pojednání Kuni-kovo o něm I. 66.
- Pseudo-Polydenkes,** jeho kronika I. 85.
- Pseudosymeon,** v otázce po dobovém rozsahu Paralip. I. 154; pramenem Manasseovým I. 163.
- Ptolemaios Hladelfos,** v krušedol. I. 150.
- Ptolemaios Lagos,** v kruš. rkp. I. 150.
- Ptolemaiovei,** v Paralipomenu Zonarově I. 129; vyobrazení ve vatikán. rukopise Manas. I. 173; II. 386.
- Pypin A. N.** o vlivu Hamartolově na Nestora II. 118.
- R**
- Radovan,** šlechtic, pro něhož psán moskev. synodál. rukopis Létov. II. 149, 150, 249.
- Ramband** viz Lavisse.
- Regel W.** o prameni Georgia Hamartola II. 38 poz.
- Remus** viz Romuius a R.
- Rešetar M.** o rysech srb. vokalismu v bos. a dubrov. památ. II. 190; o srbochorvat. přízvuku II. 158; o štokavském dialektu II. 159.
- Rjumin-Bestnžev** viz Bestužev-R.
- Roman,** mnich chilandar; písařem moskev. synodál. rukop. Létov. (spolu s Vasilijem) II. 149, 150.
- Romanos I. Lakapenos** I. 34, 64, 75, 111, 147, 153, 223, 230; II. 42, 43, 48, 55, 130, 257, 304, 344.
- Romanos II.,** císař byzant. I. 147, 153, II. 139.
- Romanos IV. Diogenes** I. 76; v slov. rkp. Sym. Log. I. 153.
- Romanský** o esl. slově КАМНА II. 188.
- Romulus a Remus,** jejich vyobrazení ve vatikán. rukopise Manassea I. 174; o nich v glossách praž. rukop. Létov. II. 195; — v kron. Hamartolově II. 24; — v kron. Manasseově I. 216; — v Paralip. I. 135; — text o nich z Létovniku II. 478 n.
- Rosenkamp Gustav,** baron, o poměru Nestorova letopisu k Hamartolovi II. 114.
- Rostislav velkomoravský,** jeho pokřtění a Bulhaři I. 178; II. 13.
- Rostislav Rurikovec,** zázračná znamení za něho II. 130.
- Rovinskij P.** II. 466.
- Rozanov S. P.** o předlohách rus. chronografů II. 140 sl.
- Rufinus;** jeho historie církevní pramenem kroniky G. Hamartola II. 10.
- Rumjancev A.,** kníže, o vatikán. rukopise kroniky Manasseovy I. 165 o Strojěvově ztožnění Hamartola s G. Synkellem II. 113.
- Ruvarc III,** jeho nález zápisu v rukopise karlovec. o době vzniku slovan. překladu Zonary I. 118; srb. chronogr. II. 466.
- Ružičić N.** II. 466.
- Ružičići a Rjaboliňšti,** ve vatikán. rukopise Manassea I. 171¹⁾
- R.**
- Řehoř Boslov** viz Ř. Veliký.
- Řehoř Nazlánský,** citáty z něho v Hamartolovi II. 7, 39, 94, 314; pramenem Hamartol. II. 29.
- Řehoř z Nyssy,** otec církev. II. 39.
- Řehoř Veliký II.,** I. 226, II. 15, 39, 89, 193, 194, 324, 385.

Sucharov P. J., o vlivu G. Hamartola na Nestora II. 115; o volokolam, a kostrom. rkp. kron. Hamartol. II. 71; úmysl vydát slovan. Hamartola II. 63.

Salome II. 194.

Sallustius, názor Malalův o něm I. 19.

Samoil, car bulharský, o něm v Paralip. I. 157; — v kron. Zonar. I. 111 sl., 123, 232, 233.

Samuel, starozákonní, o něm v kronice G. Hamartola II. 19, 21, 25.

Sardanapalos, v kronice Hamar. II. 24.

Sauerbrel P. o pramenech Zonarových I. 86.

Saul, o něm v kronice G. Hamartola II. 19, 21, 25.

Sedekios, o jeho vládě v kronice Hamartolově II. 25.

Selenkovci egyptští, v VIII. knize Malaly I. 49.

Sem, syn Noemův, text o něm z Lan. a Vrem. II. 121.

Semrauns, v kronice Hamartolově II. 24.

Seruch, o něm v kronice Hamartolově II. 25, 27, 312.

S64, vypravování o něm v kronice Hamartolově II. 23 sl.

Severlan, stati z něho ve sbor. tulčs. I. 180.

Severus, císař řím., I. 151; o něm G. Hamartolos II. 26; vyobrazení ve vatikán. rkp. Manas. I. 179.

Schiller Herm. o dějinách byzantských II. 17 poz.

Schlözer Aug., podle něho Hamartolos pramenem Nestorovi II. 47; edice slovan. textu Nikefor. Compendia I. 59; o poměru Nestora k Hamartolovi II. 123; o vlivu slovan. překl. Manas. kron. na letopis Nikonovský I. 217; o užívání byzant. kronik prvním ruským letopiscem II. 112.

Schmidt VII. Ad. o pramenech Zonarových I. 85 sl.; o předmluvě k Zonar. kron. a Paralip. I. 135.

Schöhl o jméně G. Hamartola II. 5.

Sikeljodes Johannes, byzant. kronikář I. 237.

Silvestr sv., opat I. 32, II. 28, 116.

Slrach Ježíš viz Ježíš 5.

Sköld Hannes, jeho datování posouvání přízvuku štokavského II. 159.

Skyllitzes Johannes, kronikář byzant. I. 83; pomůckou k Zonar. I. 86; vzorem Nestorovým II. 113.

Smotrickij Meletij o vazbě neutrového podmětu plurálního se slovesem v singuláru II. 138.

Snegirev J. M. o miniaturách rukopisu trojického kroniky Hamartolovy II. 67.

Sobolevskij A. J. o bulhar. verších I. 182; o formách na *ia* a *av* gen. sg. n. ak. pl. v ruštině II. 93; o jehoslovan. poloustavu II. 193; o paleografii II. 157; o pravopise rukop. volokolam. I. 138; o případně participii ke gerundiv. adjektivům v ruštině II. 200; o slov. — rus. paleograf. II. 151. o strus. památkách II. 509.

Sokolov I. o klášterech byzantských I. 14.

Sokrates II. 271, 318, 391.

Sotat, filosof II. 391.

Speranskij M. N. o autoru listu adresovaného Šafařkovi II. 192; o byzantském dějepiscetví I. 17; o Grigorijovi a hypotéze Leonidově I. 33; o kron. Malalově I. 20; o kron. Hamartol. II. 30; o Leonidově domněnce o původu překl. Vremen. II. 87 sl.; o rukop. Zonar. I. 89; — krušedol. I. 149; o rkpeč a jazyce Vremennika II. 88; o sbírce Šafařkových rukopisů II. 168; o vlivu Hamartol. na Nestora II. 118; spolu-vydavatelem dopisů Bodjanskému I. 88; o srb. chronogr. II. 465—466.

Srečković P. II. 466.

Sreznuevskij J. J. o archivním sborníku a slovan. překladu Malaly I. 26; o bulhar. redakci G. Hamartola II. 63; o Grigorijovi I. 36; o lexikál. bohatství Vremen. II. 81; o nadřádkových značkách rukopisů II. 157; o poměru Vremen. k Pověstí vremen. lét. II. 113, 510; o původu Vremen. II. 85, 88; o vložkách v slovan. Malalovi I. 25 pozn.; popis chronografu Akad. Nauk I. 43 pozn. sl.; vyd. předmluvy slovan. Malaly I. 47; vyd. Nikefora I. 59.

Sreznuevskij V. J., syn předešl.; jeho vydání církslov. Sym. Legoth. I. 75, 76, 81, 154; II. 44—46; 135; 347 sl.; 363.

Srkulj Stj. o vlivu G. Hamartola na letopis Nestorův II. 117.

Staurakios, císař byzant. I. 146; II. 325.

Stepanov N. V., jeho edice slov. chronologie Nikefor. I. 60, 62; o chronologii Nikeforově I. 56, 57; o překladu Nikefora I. 60; o Sreznuevského otisku Nikefora I. 59; o slovan. textu Nikefor. Compendia v Kormči knize I. 59; o vydání Nikefor. spisů de Boorem I. 58.

Stojanovič Lj. Osnove. II. 190; srb. chronogr. a lét. II. 466/7.

Strandmann, jeho kopie vatikán. rukopisu kroniky Manasseovy I. 165.

Strojev P. M. I. 165; o chronologii Nikeforově jako prameni letopisu Nestorova I. 61; o Hamartolově vlivu na Nestora II. 114; o něm Rumjancev a Barsukov II. 113; o Nestorově použití Vremen. II. 112 sl.; o Nestorovi a jeho vzorech II. 123; paralely Lětov. a Vremen. II. 126, 133.

Suchanov Arsenij, mnich I. 167; II. 147.

Suchomlinov M. J. o formální shodě Pověstí vrem. lét s Hamartolem II. 137; o kronice Hamartol. II. 30; o Nestorově použití Vremen. II. 137; o poměru Nestorově ke G. Hamartolovi II. 115; o starých rus. letopisech II. 25 pozn.; o vlivu Georgiovu na Pověst Vremen. lét II. 137.

Svarog, slovan. název pro Hefaista v staroslověn. překladu Malaly I. 42 pozn.

- Svjatopoik**, o jeho smrti Nestor II. 136.
- Svjatoslav**, I. 160; o něm Nestor II. 136; — kron. Zonar. I. 231.
- Symeon**, car bulharský, I. 30, 31, 34, 38, 39, 46, 58, 225, 243; II. 86, 343, 348, 353 sl.; jeho období literární a záliba v kronikách I. 16; jeho doba a vznik Vremen. II. 95; o jeho návštěvě v Cařihradě za Konst. VII., o dobytí Adrianopole za Romana Lakap., o jeho smrti I. 230; o jeho ústupu do Derstru II. 366; o jeho výpravě na Cařihrad II. 338; v kronice Zonar. o něm I. 111, 229, 230; v kronikách Lva Gram. a Pseudosymeona I. 73; v rukopise bukurešť. II. 253, 255, 256, 258, 260; ve Sbor. Svjatoslav. I. 129, 182; vyobraz. ve vatikán. rkpu Manas. I. 175; v Létovniku o něm II. 444, 462.
- Symeon Logothet**, kronikář byzant. I. 63; autorem VIII. kn. Hamartol. II. 248; —ovo pokračování v kron. Hamartol. I. 31, II. 43, 351, 363 sl., 364, 430; — v Cod. Vatican. a jeho redakce II. 337, 346, 361; — v druhém bělehrad. rukop. Létov. II. 273; v moskev. II. 337, 346, 361, 365 sl.; pramenem Zonar. I. 86; přídavky z něho v bukurešť. rkpu Létov. II. 253; srovnání slovan. textu s řec. II. 347; text ze středobulhar. překl. podle vyd. Sreznjev. II. 135; vyd. Sreznjevského II. 363; jeho poměr ke Lvu Grammatikovi I. 69; jeho pokračování ke Georgiovi v Létov. II. 335 a sl., 460.
- Symeon Maglster**, kronikář byzant. I. 55; jeho osobnost a totožnost se sym. Log. a Metafr. I. 65 sl.
- Symeon Metafrast**, autorem skupiny legend, hagiografem byzant. literár. hist., jeho poměr k Sym. Logoth. I. 63, 64, 65 sl.; shoda s G. Hamartolem II. 28.
- Synkellos Georgios**, kronikář byzant., doba jeho života I. 52; o něm Strojev II. 113; pramenem letopisu Nestorova II. 112, 115; záměny jeho jména s jménem G. Hamartola II. 5.
- Syrku P. A.**, objevitelem dubrovnického rukop. Létovnika II. 146; o rukopise kron. Hamartol. II. 61; o rukop. dubrov. II. 262.
- š.
- Šafařík P. J.** o apokryfním evangeliu II. 203; o bulhar. textu Zonar. kron. I. 120; o Grigorijovi I. 31 poz.; — o historickém jazykovém vývoji srbském II. 190; — o jméně G. Hamartola II. 5; — o nadřádkových značkách rukopisů II. 156; — o pokračování v kronice G. Hamartola II. 42; — o psaní dvou jerů II. 235; — o původu překladu Vremenniku II. 84 sl.; — o rukopise Trojickém kroniky Hamartolovy II. 65; — praž. Létov. II. 168; — krušedol. I. 148, 149; II. 65; — karloveckém kron. Zonar. I. 88; — o slově *искрк* II. 90; — ova znalost rukopisů Létov. II. 231; — o zprávách v krušedol. rukopise Hamartola II. 71; — úv názve slovan. rukopisů Hamartola II. 62; — úv opis článku Lva Allattia o Hamartolovi II. 58; — úv úmysl vydati slovan. Hamartola II. 63; Š. a srb. chronografy II. 465 až 466; — Šafaříkův praž. rukopis, viz rukopis Šaf. (Š) a glossy rukopisu Šaf.
- Šachmatov A. A.**; jeho „encyklopedie“ I. 33 sl.; — jeho hypothesis a překladatelské činnosti Grigorijové I. 31 sl.; — jeho obnovení domněnek o činnosti Grigorijové I. 33; — o fotografic. vydání Sborníka Svjatoslavova II. 147; — o letopisu Nestorově a jeho poměru k Hamartolovi II. 117 a sl.; — o letopočtu výpravy Igorovy na Cařihrad II. 130; — o Létovniku II. 457; — o Popovově rozdělení rus. chronografů II. 140; — o prameni letopisu Nestorova I. 61; — o souvislosti letopisu Nestorova s Vremennikem II. 138; — o výňatcích z Malaly v letopise Ipatském I. 21; — jeho vydání Nest. let. II. 501 sl.; 514.
- Šalamoun II.** 21, 25, 27.
- Ščepkin E.** o poměru Nestora ke G. Hamartolovi II. 117.
- Sestakov S.** jeho recense de Boorova vydání kroniky Hamartolovy II. 36, 311 sl.; — jeho rozbor Hamartolovy kron. II. 36; — jeho opravy řec. originálu Malaly dle slovanského textu I. 46 sl.; — o byzantských dějinách II. 17 poz.; — o době života kronikáře J. Malaly I. 18; o Hamartolovi II. 48; — o jméně byzant. mníšských spisovatelů II. 6; — o kronice Hamartolově II. 12, 23; — o Muraltově domněnce týkající se původu Hamartolova II. 9, 10; — o odchylce Létov. od P. II. 322, 383; — o opravách kron. Georg. dle Létov. II. 368; — o poměru slovan. rukopisů kroniky J. Malaly I. 49; — o pramenech kroniky Hamartolovy II. 14, 37; — předmluvy Hamartol. II. 23; — kroniky Symeon. I. 68; — obou redakcí Ellin. lětopisce I. 45; o překladu Létov. II. 311 sl.; o shodě Coisl. s M. Létov. II. 323, 382, 384; — Hamartol. kron. (I. redakce) s M II. 317; o Theodosiovi z Meliteny I. 68; o vydání Létov. II. 278.
- Ševyrev S.** o datování vatikán. rkpu Manas. I. 176; o glossátorovi slovan. Manas. I. 235; o obrázcích ve vatikán. rkp. Manas. I. 171; o vatikán. rkpu Manas. I. 165, 177, 178; vydal úryvky z kron. Manas. I. 180; výpis gloss z vatikán. rkpu Manas. I. 220.
- Šimou Kouzelnik**, o něm v Hamartolově kronice II. 25, 29, 314.
- Štěpán**, patriarcha II. 38.
- Štěpán Dečanský**, jeho život v Paralip. I. 137.

Stěpán Dušan, literatura za něho a vznik slovan. Zonary I. 117, 120.
Stěpán II. Lazarevič, car srbský v Paralipomenu Zonarově I. 129, 137.

T

Taelus, císař římský II. 75, 272.
Tarnalos, patriarcha; jeho tajemníkem G. Synkellos I. 52; jeho nástupcem Nikeforos I. 55.
Tarquinius Zpupný, v Paralip. I. 135.
Tatíšev Vns. N. o vlivu slovan. překladu Manasseovy kroniky na Nikonovský letopis I. 217.
Ternovskij P. A. o chybách Nikefor. chronologie I. 61; o kronice Hamartol. II. 30; o napodobení Malaly v přeměnitelných slovan. I. 21; o poměru Vremeni k Pověsti vremen. lét. II. 116.
Theodora, císařovna byzantská, matka Michaela III., I. 67, 177; II. 12, 13, 14, 16; 456.
Theodosios I. Vel., císař byzant. I. 145, 151; II. 8, 9, 26, 51, 194, 306, 317, 322, 323, 382, 384; vyobraz. ve vatikán. rkp. Manas. I. 174.
Theodosios II., císař byzant. I. 21, 115, 151, II. 7, 318; vyobraz. ve vatikán. rkp. Manas. I. 174; „Malý“ II. 391.
Theodosios III., císař byzant. I. 146, II. 26.
Theodosios z Meliteny, jeho kronika I. 83; jeho pramen I. 68; předlohou II. 47; výňatky z něho v kron. Hamartol. II. 50, 54.
Theodor Sluajský, otec církevní II. 39.
Theodoros Studites, pramenem kron. Hamartol. II. 38.
Theodoros z Kyziku, byzant. kronikář I. 237.
Theodoretos Kírský, pramenem Zonar. I. 85, 130; — předmluvy kron. Hamartol. II. 36; — kron. Hamartol. II. 23, 25, 32, 37, 38.
Theofanes, kronikář byzant., jeho život I. 54; jeho výpisky z Malaly I. 20; jeho zprávy o Slovanech I. 54 poz.; Nikeforův poměr k němu I. 56; o hodnostech Symeona Logotheta a Magis. I. 66; pokračovatelem Georgia Synkella I. 52, 53; „pokračovatelé Theofanovi“ I. 55; pomocnou Zonar. k byzant. děj. I. 86; pramenem G. Hamartola II. 14, 23, 38, 46, 56; předlohou Sym. Logotheta I. 68, II. 46 sl.; ukázky komposit z něho I. 192 sl.; v něm tvary lidové II. 34; vydání de Boorovo II. 49; 414; viz kronika Theofanova.
Theofilos, císař byzant., v kron. Lva Gram., Symeona Logoth. a Pseudo-symeona I. 69 sl., 71, 147, 151; v kron. Hamartol. II. 11, 14, 16, 40, 325, 335, 338; vyobraz. ve vatikán. rkp. Manas. I. 175; v Lětov. II. 456.
Theofylaktos Simmokatēs, historik byzantský I. 13.
Theosteriktos II. 38.
Thukydidēs I. 11.
Tiberius, císař řím., vyobrazení ve vatikán. rukopise Manassea I. 174; v kron. Hamartol. o něm II. 25, 273.

Tiberios II., císař byzant. I. 146; vyobraz. ve vatikán. rkp. Manas. I. 175.
Tiberios III., císař byzant. I. 146; II. 26.
Tichonrav-ova sbírka viz sbírka T.
Timofějev A. J., při vyd. moskev. synod. rukop. Lětov. II. 147.
Timotheos, igumen chilandarské lavry na Athoně a Paralipomenon Zonar. I. 130.
Titus, v krušedol. rkp. I. 151; v kron. Hamartol. II. 26, 37, 315; v Ellin. a řím. letopisci II. 140; vyobrazen ve vatikán. rkp. Manas. I. 174.
Tolstoj Th. A., Strojěvův popis jeho rukopisů II. 112.
Tomáš, generál byzantský za císa. Michaela III., v kronice Zonarově I. 228; v kron. G. Hamartol. II. 15, 19 a poz.
Trajanus, císař řím. I. 104 sl., 120, 135, 151, 158; II. 26, 75, 90, 91.
Trollus, ve vatikán. rkp. Manassea I. 174.
Tzetzes Joannes o kronice Joanna z Antiochie I. 52.

U

Undol'skij V. M. o kronice G. Hamartola a Synkella I. 53; o rozlišení slovan. rukop. kroniky Hamartol. II. 62; o slovan. redakcích Hamartola II. 5; o vlivu Hamartol. na letopis Nestorův II. 115; Undol-ského sbírka viz sbírka Undol'.
Ursul, pop I. 180.
Uspenskij Th. o císařství byzant. II. 17 poz.; o Hamartolovi dějepisci II. 40; o Vasiljevského pracích o Symeonovi I. 64; o vlivu byzant. lit. na rus. II. 142.

V

Valentinianus, císař byzant. záp. řím. I. 145; v kron. Hamartol. o něm II. 10, 51, 317, 322, 382, 383; vyobraz. ve vatikán. rkp. Manas. I. 174; v Lětov. II. 455.
Valens, císař byzant. II. 51, 317, 322, 382; vyobrazen v rkp. vatikán. Manas. I. 174.
Valerianus, císař řím. II. 75, 106.
Vasl'ev A., jeho recenze Bourierova spisu o pramenech Malalových I. 19.
Vasilij, mnich chilandar., písařem moskev. synodál. rukop. Lětov. (spolu s Romanem) II. 149, 150.
Vasilij Lupula, vojvoda moldavský, I. 74.
Vasilij I. Kostromský I. 62.
Vasiljevskij V. G. o autoru Života sv. Theoktisty a údajích Pselových I. 64; o době života kronikáře J. Malaly I. 18; — o době vzniku Grigorijova přepisu Paralip. Zonar. I. 131; — o dobovém rozsahu Grigorijova Paralip. I. 153; — o Hamartolovi jako dějepisci II. 40, 48; — o legendách Symeonových I. 65; — o osobnosti kronikáře Symeona I. 63; — o Paralip. I. 136; — o po-

- měru Hamartola k Logothetovi II. 47; — o poměru Symeona Logotheta ke Lvnu Grammatikovi I. 69; o poměru slovan. textu S. Logothety k řec. originálu I. 76; — o předlohách a redakcích slovanského Hamartola II. 77; — o připojení Logotheta k Hamartolově kronice II. 44; — o rukopise Symeona Log. v Codexu Venet. I. 78; — o slovan. textě Symeona Logotheta I. 74; — o slovanských redakcích Hamartola II. 63; — o Symeonově životě I. 65, 153; — o Symeonu Logothetovi I. 153; — o vlivu Hamartola na letopis Nestorův II. 117; — o vydání Létovníku II. 278; — o vzniku a době slovan. překladu Symeona Logothety I. 76; — příklady shod slovan. Logotheta s řec. Hamartolem II. 46; — v otázce Grigorijova pramene k Paralip. I. 155, 156; — V. 9; vydavatelem slovan. textu Symeona Logotheta I. 76; — jeho otisk z Trojického rukopisu II. 69; — jeho poznámky k Loparevovu článku o říze bohorodičky z chrámu ve Vlachernách II. 133; — jeho srovnání slovan. textu Symeona Logoth. se Lvem Grammatikem I. 81; — s rukopisem řec. originálu I. 82.
- Veselovskij Al. N.**, jeho zásada v badání církevněslovanském o versi trojské látky v Manasseovi (vatikán.) I. 173.
- Vespasián**, v kronice Malalově I. 25; v krušedol. rkp. I. 151; v kronice Hamartol. II. 26, 37, 315.
- Wijk v. N.**, jeho hypotéza o přízvuku slovan. aoristu II. 234.
- Vilinskij S. G.**, stoupencem myšlenek Sachmatových I. 35; 81.
- Viktorov A. E.**, jeho domněnky o G. Hamartolovi II. 6; o kopiích Létov. ve sbírce Undol. II. 262; o Undol'ského pracích o Vremen. II. 63; o prameni Nestorova letopisu II. 115; o rukopisech Undol'ského I. 53; II. 69; o rukopise slovan. Hierothea I. 239; o Undol. rukopise kron. Zonar. I. 88.
- Vitellius**, císař, v kronice Malalově I. 25.
- Vladimír sv.**, car ruský II. 89, 115, 136.
- Vladimirov P. V.** o staré ruské literatuře a o Grigorijovi I. 36; o překladech v rus. literatuře II. 89; o vlivu Hamartolově na Nestora II. 118.
- Vlastar Matouš** II. 457.
- Wolf Jeronym**, vydavatelem řec. textu Zonarovy kroniky I. 86.
- Volusianus**, císař řím. II. 75, 106.
- Vondrák V.** o gen. pl. v Kijev. listech II. 235; o hláskosloví rus. památek II. 93; o jerech v srb. pam. XV. stol. II. 250; o i—kmenech II. 201; o koncovce lok. pl. — ochъ II. 201; o předložce vъ II. 206; o slož. skl. v stsl. a stbul. památkách II. 202; o spojování vět v slovan. jazycích II. 210; o štokav. posouvání II. 159; o významu nadřádkových značek II. 157; o vokalizmu středobulhar. památek II. 177, 178, 179; o gracismech v stsl. pam. II. 459.
- Vostokov Al.**, jeho datování vatikán. rukopisu Manassea I. 176; — o obrázcích vatikán. rukopisu Manassea I. 171; — o předmluvách chronografických sborníků ruských I. 23; — o redakcích slovan. Hamartola II. 62; — o rumjancevském rukopise Létov. II. 251; — o Strandmannově kopii vatikán. rkp. kroniky Manasseovy I. 165; —ův názor o původu překladu Vremennika II. 84 sl.; —ův popis rukop. rumjancev. umsea I. 62; 239.
- Vnkomanović A. II.** 466.
- Vydra Boh.** o nářečí hornoblan. II. 265.

X

- Xanthus**, ve vatikán. rkp. Manassea I. 174.
- Xenofon**, I. 130, 134, 156; pramenem Zonar. I. 85.
- Xerxes**, v krušedol. rkp. I. 150.
- Xifilinos Joannes**, jeho dílo I. 83; vzorem Nestorovým II. 112.

Z

- Zabělln J. E.** o poměru Vremenniku k Pověsti vremennych lét. II. 116.
- Zenon**, císař byzant. I. 146, II. 35; vyobraz. ve vatikán. rkp. Manas. I. 175.
- Zlatarski V. N.**, jeho rozbor kroniky Symeona Logotheta po stránce historické I. 83 pozn.; o pokřtění Bulharů I. 177.
- Zoe**, císařovna byzantská, I. 58.
- Zonaras Joannes**, kronikář byzant. I. 75, 83; jeho život I. 84; jeho životopis v Paralipom. I. 132, 134; — v krušedol. rukop. I. 150; jeho kronika I. 83—124; význam jeho jako dějepisce před Hamartolem II. 30. Viz kronika J. Z.
- Zoroaster**, v kronice Hamartolově II. 24.

Z

- Zvoruné**, bohyně litevská I. 42.

Pozn. Materiál k oběma rejstříkům ochotně excerpoval podle přání autorových pan PhC. Mírko Haller.

OBSAH CELÉHO SPISU.

OBSAH I ČÁSTI.

	Strana
Předmluva	3— 7
Kap. I. Obecná charakteristika byzantského dějepisce	11—17
Kap. II. Joannes Malalas	18—51
Jméno a život 18. Dílo 18. Rukopisné podání 19. Vydání 20. Slovan- ský překlad 20. Souvislost slovanského Malaly s letopisem Ipatským 21. Kritický přehled literatury malalovské 24. Nynější naše vědomosti o překladu Malaly 30. Místo a doba vzniku překl- adu 30. Hypothesa Leonidova a Šachmatovova 31. Skutečná činnost Grigoriova 35. Mé stanovisko v otázce malalovské 39. Vznik chronografu z r. 1262 str. 40. Účel západoruského chronografu z r. 1262 str. 43. Poměr Archivního chronografu k Ellinskému lětopisci 44. Cena rukopisného podání slovanského 45. Vydání slovanského Malaly; předmluva 47. Charakteristika textu v zachované úpravě slovanského Malaly 49.	
Kap. III. Georgios Synkellos a Nikeforos	52—62
Georgios Synkellos v ruské literatuře 52. Život Nikeforův 55. Literární činnost Nikeforova 55. Chronologický přehled Nike- forův 56. Rukopisné podání 57. Vydání 58. Církevněslo- vanský překlad Nikefora 58. Poměr slovanského překl- adu k originálu 60. Význam Nikefora pro ruské letopisec- tví 61.	
Kap. IV. Symeon (Magister a) Logothet	63—83
Osobnost Symeonova 63. Symeon Metafrast a Symeon Logo- thet 65. Kronika Symeonova 67. Slovan- ský text Syme- ona Logotheta 74. Vydání 76. Vznik a předloha slovanského Logotheta 76.	
Kap. V. Joannes Zonaras	84—124
Kronika Zonarova 84. Historická cena Joanna Zonary 85. Rukopisy a vydání 87. Slovan- ský překlad Zonary; ruko- pisy 87. Obsah překl- adu podle titulů a marginalií rukopisu vídeňského 90. Srovnání rukopisu vídeňského s bělehrad- ským 101. Poměr překl- adu k originálu 103. Do- ba vzniku překl- adu 117. Místo vzniku překl- adu 120. Cena překl- adu 124.	

	Strana
Kap. VI. „Paralipomenon Zonarovo“	125—159
Předmluva Paralipomena 125. Rozbor předmluvy; vznik Paralipomena 129. Charakteristika autora 131. Spisovatelské kredo Zonarovo 132. Dějepisný obsah Paralipomena 135. Historické ocenění Paralipomena 136. Rukopisy Paralipomena: rukopis volokolámský 137. Rukopis zografský 139. Poměr rukopisu volokolámského k zografskému 140. Rukopis krušedolský 148. Obsah krušedolského rukopisu 150. Dobový rozsah Paralipomena 135. Poměr Paralipomena k řeckému Zonarovi 156. Literární cena Paralipomena 159	
Kap. VII. Konstantinos Manasses	160—219
Život a činnost 160. Kronika 160. Forma kroniky 162. Historická cena kroniky Manasseovy 163. Vydání 164. Vývoj badání o slovanském Manasseovi 164. Rukopisy 166. Vydání 180. Poměr překladu k originálu 181. Stilistický ráz slovanského překladu 191. Seznam komposit 198. Vznik překladu 215. Vliv překladu 217.	
Kap. VIII. Glossy v překladě Manasseovy kroniky	220—236
Rukopisné podání 220. Text gloss 221. Pramen gloss 224. Parallely ke glossám z kroniky Zonarovy 226. Poměr gloss k parallelám z kroniky Zonarovy 234. Význam gloss 235.	
Kap. IX. Ostatní byzantské kroniky a jejich slovanské ohlasy.	
Závěr	237—244
Josef Flavius 237. Methodios z Patary 238. Jiné spisy 239.	
Závěr. Celkový obraz církevněslovanských byzantských kronik 240. Vlast církevněslovanských překladů kronikářských 242. Chronologický pořad církevněslovanských překladů kronikářských 243.	

OBSAH II. ČÁSTI.

Oddíl 1.

Kap. I. Georgios Hamartolos v byzantské literatuře	5— 60
Jeho jméno 5. Jeho mnišský stav 6. Jeho názory 8. Georgiův původ 9. Doba, kdy Georgios žil 11. Politické a kulturní ovzduší doby Georgiovy 14. Kronika Georgiova 18. Předmluva Kroniky 18. Rozsah a rozdělení kroniky 19. Prameny předmluvy 23. Přehled obsahu Georgiovy Kroniky 23. Georgios jako dějepisec 27. Georgiovo formální neumění 31. Odůvodnění nedostatků v Georgiově mnišském názoru o škodlivosti vzdělání 32. Jazyková stránka Georgiovy kroniky 33. Georgiovy prameny a pomůcky 34. Mechanické a neumělé užívání pomůcek 39. Georgios jako dobový svědek 40. Pokračování Georgiovy Kroniky 42. Symeon Logothet 43.	

Jak byl spojen Logothet s Georgiem 43. Poměr slovanského Logotheta k mosk. synod. rukopisu řeckého Georgia s pokračováním 44. Rukopisné podání Kroniky Georgiovy 47. Vydání 57.

- Kap. II. **Kronika Georgiova v církevněslovanské literatuře; „bulharská“ redakce čili Vremennik** . . . . . 61—111
 Úvod: Dvě redakce slovanského Georgia 61. Rukopisy „bulharské“ redakce čili Vremennika 64. Popis rukopisů 65. Vzájemný poměr rukopisů 72. Poměr Vremennika k řeckému textu 74. Charakteristika překladu v t. zv. Vremenniku 77. Vydání Vremennika 81. Původ překladu Vremennika 84. Vývoj názorů o této otázce 84. Výsledek: střed mezi hypotésou ruskou a starobulharskou. Důvody 88. Ukázka z Vremenniku ve srovnání s Lětovníkem 95 - 111.
- Kap. III. **Poměr Vremenniku k Pověsti vremennych lět** . . . 112—142
 Vývoj názorů o této otázce 112. Parallely z kijevského letopisu a Vremenniku 120. Závěrečný soud o vlivu Georgiově na pověst vremennych lět 137. Vliv Georgiův na jiná ruská díla letopisná 139.

OBSAH II. ČÁSTI (pokrač.).

Oddíl 2.

- Kap. IV. **Srbská redakce čili Lětovník. Rukopis moskevský synodální** . . . . . 145—167
 Rukopisy v chronologickém pořádku 145. Literatura 146. Popis paleografický Mosk. 147. Subskripte 148. O významu nadřádkových značek 156. Charakteristika jazyková 160.
- Kap. V. **Rukopis pražský Šafaříkův** . . . . . 168—191
 Popis paleografický 168. Charakteristika jazyková 176. Výsledek popisu M a Š 189.
- Kap. VI. **Srbské přípisky v rukopise Šafaříkově** . . . . . 192—230
 O původci 192. Ráz gloss 194. Popis paleografický 196. Jazykový rozbor 197 (hláskosloví 197, kmenosloví 200, skloňování 203, skladba 204, slovník 211), text přípisků 217—230.
- Kap. VII. **Ostatní rukopisy Lětovníku** . . . . . 231—276
 Rkp. athonský z r. 1387 (shořelý) 231. Rkp. vídeňský 231 (charakteristika paleografická a jazyková 232, obsah 236, ukázka 240). Rkp. chilendarský 248. Rkp. chudovský 249. Rkp. rumjancevský 251. Rkp. bukureštský 253 (ukázky ib). Druhý bukureštský 261. Dubrovnický a dvě kopie Undol'ského 262. Bělehradský 262 (jazykový rozbor). Druhý bělehradský 272. Úhrnem jazykové poměry v rukopisech Lětovníku 274.

Kap. VIII. Vzájemné poměry rukopisů Lětovníku	277—310
Úvod 277. Základem textu Lětovníku jsou rkpy. moskevský a pražský 278. Vzájemný poměr textu M—Š 280. Textové ocenění ostatních rukopisů 297. Poměr rkpu. Bukurešťského l. kVideňskému a Moskevskému 300. Rodina Š 398. Stem ma 309.	
Kap. IX. Poměr Lětovníku k řeckému textu Georgiovu	310—460
Vývoj této otázky 310. „Srbská“ redakce je doslovně přeložena z původní první redakce Georgiovy. Důkazy 312. Odchylka Lětovníku od P (Coisl. 305) a její význam 322. Význam Lětovníku pro textovou kritiku první redakce Georgiovy 325. Rekonstrukce chybějící části první redakce podle Lětovníku 326. Symeonovo pokračování ke Georgiovi v Lětovníku 335 (ukázky: 1. o Bardovi, 2. o Basileiovi, 3. o Lvu VI. a o Symeonu bulharském, 4. o Adrianopoli za Symeona, 5. o výpravě Rusů na Cařihrad r. 941). Kritický aparát k byzantským dějinám Georgiovým z Lětovníku 368 až 456. Ocenění překladu po stránce jazykové techniky 456.	
Kap. X. Závěry. Vznik a vliv Lětovníka	461—468
Původ nikoli srbský, nýbrž bulharský 461. Doba vzniku — třetí čtvrtina XIV. věku 461/5. Vliv Lětovníku 465. Chronografy srbské 465. Letopisy srbské 467.	
Příloha textová: Z rukopisu Šafaříkova kn. I. a l. 268/9	469—499
Úvaha: В. М. Истринъ. Хроника Георгия Амартола въ древнемъ славянорусскомъ переводѣ. Томъ II. Петроградъ 1922	500—521
Doplňk — Oprava	522
Rejstřík věcný	523—550
Rejstřík osobní	551—568

TRAVAUX DE LA FACULTÉ DE PHILOSOPHIE
DE L'UNIVERSITÉ KOMENSKÝ.
No II. et IV.

Prof. Dr. Miloš Weingart:

**Les chroniques byzantines dans la littérature slave
ecclésiastique. — Aperçu général et analyse philologique.**

Ière Partie. Bratislava 1922. Pages 246.

IIème Partie. Bratislava 1923. Pages 557 (en deux volumes).

TABLES DES MATIÈRES:

Ière Partie.

	Pages
Préface	3— 7
Chapitre I. Caractère général de l'historiographie byzantine	11— 17
Chapitre II. Joannes Malalas	18— 51
Son nom et sa vie 18. Son œuvre 18. Tradition manuscrite 19. Éditions 20. Traduction slave 20. Relation du Malalas slave et des annales d'Ipate 21. Aperçu critique de la litté- rature de Malalas 24. Nos connaissances actuelles de la traduction de Malalas 30. Origine de la traduction: son lieu et son temps 30. Hypothèse de Leonide et de Šachmatov 31. Travail positif de Grigorij 35. Mon opinion sur la question de Malalas 39. Origine du chronographe de 1262 p. 40. But du chronographe russe-occidental de 1262 p. 43. Rapport du chronographe Archivaire à l'annaliste Ellinsky 44. Valeur de la tradition manuscrite slave 45. Édition du Malalas slave; avant-propos 47. Traits caractéristiques du texte du Malalas slave qui nous est parvenu 49.	
Chapitre III. Georgios Synkellos et Nicéphore	52— 62
Georgios Synkellos dans la littérature russe 52. Vie de Nicéphore 55. Activité littéraire de Nicéphore 55. Aperçu chronologique de Nicéphore 56. Tradition manuscrite 57. Éditions 58. Traduction de Nicéphore en vieux slave 58. Rapport de la traduction slave à l'original 60. Importance de Nicéphore pour les annalistes russes 61.	
Chapitre IV. Syméon (Magister et) Logothète	63— 83
Personnage de Syméon 63. Syméon Metaphrast et Syméon Logothète 65. La chronique de Syméon 67. Texte slave de	

Syméon Logothète 74. Éditions 76. Origine et modèle du Logothète 74. Éditions 76. Origine et modèle du Logothète slave 76.	
Chapitre V. Joannes Zonaras	84—124
La chronique de Zonaras 84. Valeur historique de Joannes Zonaras 85. Manuscrits et éditions 87. Traduction slave de Zonaras; manuscrits 87. Contenu de la traduction selon les titres et les notes marginales du manuscrit de Vienne 90. Comparaison du manuscrit de Vienne et du manuscrit de Belgrade 101. Relation de la traduction avec l'original 103. De quel temps date l'origine de la traduction 117. Lieu de provenance de la traduction 120. Valeur de la traduction 124.	
Chapitre VI. Le „Paralipomenon de Zonaras“	125—159
Préface du Paralipomenon 125. Analyse de la préface; origine du Paralipomenon 129. Caractéristique de l'auteur 131. Son credo d'écrivain 132. Contenu historique du Paralipomenon 135. Appréciation historique du Paralipomenon 136. Manuscrits du Paralipomenon; le manuscrit de Volokolame 137. Rapport du manuscrit de Volokolame au manuscrit de Zographo 140. Le manuscrit de Krušedol 148. Contenu du manuscrit de Krušedol 150. Délimitation chronologique du Paralipomenon 153. Rapport du Paralipomenon avec le Zonaras grec 156. Valeur littéraire du Paralipomenon 159.	
Chapitre VII. Constantin Manasses	160—219
Sa vie et son activité 160. La chronique 160. Forme de la chronique 162. Valeur historique de la chronique de Manasses 163. Éditions 164. Développement des recherches sur le Manasses slave 164. Manuscrits 166. Édition 180. Relation de la traduction avec l'original 181. Caractère du style de la traduction slave 189. Singularités des radicaux de la traduction slave 191. Index des mots composés 198. Origine de la traduction 215. Influence de la traduction 217.	
Chapitre VIII. Les gloses dans la traduction de la chronique de Manasses	220—236
Tradition manuscrite 220. Texte des gloses 221. Source des gloses 224. Parallèles des gloses et de la chronique de Zonaras 226. Relation des gloses avec les passages parallèles de la chronique de Zonaras 234. Importance des gloses 235.	
Chapitre IX. Autres chroniques byzantines, leur retentissement dans la littérature slave. Conclusion	237—244
Josèphe Flavius 237. Methodios de Patara 238. Autres œuvres 239.	
Conclusion. Aperçu général des chroniques byzantines en vieux slave 240. Patrie des traductions des chroniques en vieux slave.	
Ordre chronologique des traditions des chroniques en vieux slave.	

IIème Partie:

La chronique de Georgios Hamartolos,

	Pages
Volume I.	1—144
Chapitre I. Georgios Hamartolos dans la littérature byzantine	5— 60
Son nom. 5. Son état monastique 6. Ses opinions 8. Origine de Georgios 9. Époque où Georgios vécut 11. Atmosphère de la politique et de la culture intellectuelle de son époque. 14. La Chronique de Georgios 18. Préface de la Chronique 18. Étendue et division de la chronique 19. Sources de la préface. 23. Abrégé du contenu de la Chronique de Georgios 23. Georgios comme historien 27. Son manque de forme 31. Motif de ses imperfections: sa conviction de moine déclarant toute culture comme nuisible 32. Question de la langue de la Chronique de Georgios 38. Sources et moyens de Georgios 34. Manière mécanique et peu ingénieuse dont il se sert de ses moyens 39. Georgios comme témoin de son époque 40. Suite de la Chronique de Georgios 42. Syméon Logothète 43. Comment on a relié Logothète à Georgios 43. Rapport du Logothète slave au manuscrit synodal de Moscou du Georgios grec avec la suite 44. Tradition manuscrite de la Chronique de Georgios 47. Éditions 57.	
Chapitre II. La Chronique de Georgios en vieux slave; rédaction „bulgare“ ou Vremennik	61—111
Avant-propos: Deux rédactions du Georgios slave 61. Manuscrits de la rédaction „bulgare“ ou du Vremennik 64. Description des manuscrits 65. Rapport mutuel des manuscrits 72. Rapport du Vremennik au texte grec 74. Caractéristique de la traduction dans le soi-disant Vremennik 77. Édition du Vremennik 81. Origine de la traduction du Vremennik 84. Développement des idées traitant cette question 84. Résultat: intermédiaire entre l'hypothèse russe et vieux-bulgare. Raisons 88. Extrait du Vremennik comparé avec le Lětovnik 95—111.	
Chapitre III. Relation du Vremennik avec „Povëst vremennyh lët.“	112—142
Développement des idées traitant cette question 112. Parallèles entre la chronique de Kiev et le Vremennik 120. Conclusion traitant l'influence que Georgios a exercée sur „Povëst vremennyh lët“ 137. Influence que Georgios a exercée sur d'autres annales russes 139.	

	Pages
Volume II. La rédaction serbe ou Lětovnik	145—577
Chapitre IV. Le manuscrit synodal de Moscou	145—167
Manuscrits d'après l'ordre chronologique 145. Littérature 146.	
Description paléographique du manuscrit de Moscou 147.	
Souscription 148. Signification des notes se trouvant au-	
dessus des lignes 156. Caractère de la langue 160.	
Chapitre V. Le manuscrit de Prague de Šafařík	168—191
Description paléographique 168. Caractère de la langue 176.	
Résultat de la description des manuscrits <i>M</i> et <i>Š</i> 189.	
Chapitre VI. Les annotations serbes dans le manuscrit de	
   Šafařík	192—230
Leur auteur 192. Caractère des glosses 194. Description paléo-	
graphique 196. Analyse de la langue 197 (phonétique 197,	
radicaux 200, déclinaison 201, conjugaison 203, syntaxe 204,	
lexique 211). Texte des annotations 217—230.	
Chapitre VII. Autres manuscrits du Lětovnik	231—276
Le manuscrit d'Athos de 1387 (détruit par incendie) 231.	
Le manuscrit de Vienne 231. (Caractère paléographique et	
caractère de la langue 232, contenu 236, extrait 240). Le	
manuscrit de Chilandare 248. Le manuscrit de Chludove 249.	
Le manuscrit de Rumjancev 251. Le manuscrit de Bucarest	
253 (extraits ib). Le second manuscrit de Bucarest 261. Le	
manuscrit de Raguse et deux copies du manuscrit d'Undolskij	
262. Le manuscrit de Belgrade 262 (analyse de la langue).	
Le second manuscrit de Belgrade 272. État sommaire de	
la langue dans les manuscrits du Lětovnik.	
Chapitre VIII. Relations mutuelles des manuscrits du	
   Lětovnik	277—310
Avant-propos 277. Les manuscrits de Moscou et de Prague	
forment la base du texte du Lětovnik 278. Relation mutuelle	
des textes des manuscrits <i>M</i> et <i>Š</i> 280. Appréciation du	
texte des autres manuscrits 297. Relation du manuscrit de	
Bucarest I avec les manuscrits de Vienne et de Moscou	
300. La famille <i>Š</i> 308. <i>Stemma</i> 309.	
Chapitre IX. Relation du Lětovnik avec le texte grec de	
   Georgios	310—460
Développement de cette question 310. La rédaction „Serbe“	
est traduit mot à mot selon la première rédaction originale	
de Georgios. Preuves 312. Comment le Lětovnik diffère de	
P (Coisl. 305) et importance de cette différence 322. Im-	
portance du Lětovnik pour la critique du texte de la première	
rédaction de Georgios 325. Restitution de la partie perdue	
de la première rédaction selon le Lětovnik 326. Suite de	
Syméon reprenant l'œuvre de Georgios dans le Lětovnik 335	
(extraits: 1, de Barde 2, de Basile 3, de Léon VI et de	

Syméon bulgare 4, d'Andrinopole sous Syméon 5, de la campagne des Russes contre Constantinople en 941). Appareil critique pour l'histoire byzantine de Georgios qui se trouve dans le Lětovnik 368—456. Appréciation de la traduction en se qui concerne la technique de la langue 456.

Chapitre X. Conclusion. Origine et influence du Lětovnik .	461—468
Son origine n'est pas serbe, mais bulgare 461. Époque de son origine — le troisième quart du XIVième siècle 461/5.	
Influence du Lětovnik (les chronographes et chroniques serbes) 465.	
Supplément: Le texte du I. livre du Lětovnik d'après le manuscrit du Šafařík et fol. 268/9	469—499
Critique: V. M. Istrin: Временникъ Георгія Амартола Том II. 1922	500—521
Errata	522
Table analytique	523—550
Index des personnages cités	551—568

PG Weingart, Milos
680 Byzantské kroniky v
.5 literature církevnoslovanské
W4
c.2
oddil 2

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
